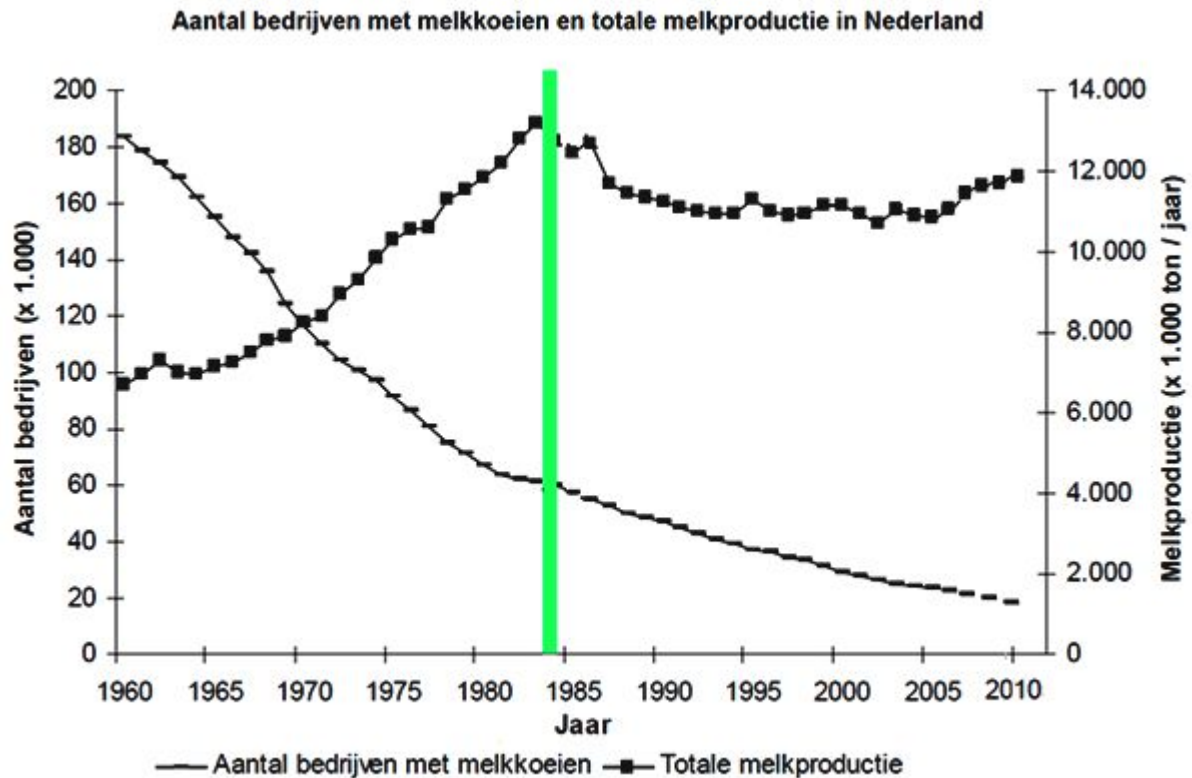

KNIPSELMAP
van
BOTERBERGEN
via
SUPERHEFFING
naar
LIBERALISATIE

**melkquotering
1984 – 1999**

β versie © zuivelhistorienederland

Korte toelichting bij deze β versie.*

Deze (knipsel)MAP *van Boterbergen via Superheffing naar liberalisatie* gaat over de *strijd* tegen de zuiveloverschotten. En dan vooral hoe hier tegen aan gekeken werd door tijdgenoten.

Deze manier van publiceren is dezelfde als anderen door zuivelhistorienederland.nl op internet geplaatste mappen. Kort samengevat ‘wat stond er **toen** over dit onderwerp in – sommige – kranten.’

Ook deze map zal weer aangevuld worden met informatie – o.a. gegevens – uit andere bronnen.

Waarschuwing: De gebruikte teksten zijn vaak geschreven door landbouwredacteuren / specialisten van de gebruikte kranten, deze hadden niet de bedoeling om ‘wetenschappelijk’ verantwoorde teksten te produceren.

De maker van deze map – zuivelhistorienederland – kan dan ook niet 100 % instaan voor alles wat is overgenomen. Toch ga ik er van uit dat zij toen, net als ik nu, er naar streefden om geen onzin op schreven. Hun doel was toen, net als die van mij nu, om de lezers informeren te verstrekken over actuele of nuttig (zuivel) onderwerpen.

* eerste gepubliceerden versie 22 augustus 2012

Uitgave van www.zuivelhistorienederland.nl

inhoud MAP van boterbergen via superheffing naar liberalisatie dl-2

Zoeken op PZ: in de tekst productschap of produkschap en binnen de inhouds-lijst met _PZ
Onderwerp mest is verplaatst naar eigen 'MAP-Mest-van-lust-tot-last'

nw. in versie 2015-12-25

snelkeuze		1984 / 1985 / 1986 / 1987 / 1988 / 1989 / 1990 / 1991 / 1992 / 1993 / 1994 / 1995 / 1996 / 1997 / 1998 / 1999 / Vanaf 2000 ivm. © niet meer in openbare versie 2000 / 2001 / 2002 / 2003 / 2004 / 2005 / 2006 / 2007 / 2008 / 2009 / 2010 / 2011 / 2012 / 2013 / 2014 / 2015 / bijlagen / TABELLEN	
		€	
Datum	Bron	Onderwerp	Blz.
xxx-xx-xx		Ook geplaatst als jaarknipsel 'van botenberg tot superheffing 2014-06-05	
		Nieuw – nw – toegevoegd in deze <i>hoofd</i> MAP – nog niet in jaarknipsel	
▲			
1984			026
1984-01-04	LC	_PZ. Schelhaas: 'Zuivelberg stijgt tot grote hoogte'	
1984-01-09	PZC	Maatregelen tegen directe verkoop melk door boeren	
1984-02-01	PZC	Goedkeuring 2e kamer 'Superheffing mag maar drie jaar duren'	
1984-02-02	PZC	Braks: geen verbod melkverkoop bij boer.	
1984-02-02	PZC	ZLM 'wil duidelijkheid voor melkveehouders'	
1984-02-03	PZC	CBTB fel gekant tegen een superheffing op melk	
1984-02-11	LC	<i>De Veemarkt:</i> Superheffing lijkt steeds meer fische in het spel	
1984-02-16	PZC	Twee melkveehouders: 'De wekker wordt bij ons nooit verzet'	
1984-02-21	PZC	Driekwart boeren bereid minder melk te maken	
1984-03-09	PZC	Lezing Veehouderijbelang: 'Streven naar hoogst mogelijke melkproductie'	
1984-03-15	LC	Tweede Kamer legt zich neer bij zuivelingreep	
1984-03-15	LC	Brussel heeft nooit anders dan contingentering gewild	
1984-03-16	LC	„Superheffing over 1983 de beste keuze voor de Friese boer”	
		<u>Invoering 'superheffing' per 2 april 1984</u>	
1984-04-02	PZC	Melkproductie 1983 moet 7 procent omlaag	
1984-04-03	LC	R. Zijlstra: 'Braks won ten koste van verliezen eigen troepen'	
1984-04-17	PZC	Melkveehouder moet 8,35 procent korten	
1984-04-18	PZC	Melkveehouders moeten nog 0,3 pct meer korten	
1984-04-18	PZC	Superheffing brengt boeren in geldnood	
1984-05-06	NvhN	Gevolgen van superheffing 'Bij Frico-Domo 200 man te veel'	
1984-05-07	NvhN	Vakbond: 'Superheffing dekmantel ontslagen Frico/Domo'	
1984-05-16	LeD	Drachtige koeien massaal naar de slacht!	
1984-05-21	LC	Minister Braks: In toekomst handel in melkrechten	
1984-05-26	PZC	Veehouders weten gevolgen superheffing op te vangen	
1984-06-07	PZC	ZLM is bereid tot actie tegen superheffing melk	
1984-06-23	PZC	Bio-dynamische boeren tegen EG-superheffing	

1984-06-30	PZC	Massaal protest boeren tegen melk-toewijzing	
1984-06-30	NvhN	Door superheffing melk en kaas mogelijk duurder	
1984-07-26	LD	Voorraad van een miljoen ton. Nieuwe ruzie als EEG boterberg, wil slijten	
1984-07-28	NvhN	Nederland – zuivelland	
1984-08-07	PZC	Nationale ombudsman stelt onderzoek in naar superheffing	
1984-08-23	ZZNB	‘Melkveehouders willen groter melkquotum dan beschikking superheffing’	
1984-08-29	PZC	Braks komt op Prinsjesdag met opkoopregeling melk.	
1984-08-30	LC	<i>Landbouwschap</i> staakt overleg over superheffing	
1984-09-01	LC	<i>De Veemarkt</i> : Over een opkoopregeling van melkquotum	
1984-09-06	PZC	Opkoopregeling melk nog voor Prinsjesdag	
1984-09-06	LC	Minister Braks koopt melkquota van boeren op – voor 65 cent per kilo	
1984-09-07	PZC	Zeeuwse melkveehouders produceren veel te veel	
1984-09-13	PCZ	_PZ.: Superheffing werkt: boterberg geslonken – ! Zie ‘84-10-16	
1984-09-18	PZC	Veehouders betrap op ontduiken superheffing	
1984-09-29	LC	Chaos groeit over melk en amoniak	
1984-10-04	PZC	Groeiende spanning onder de Nederlandse melkveehouders	
1984-10-10	LC	Geart Hofstra (Fr.Mij) erg verbaasd over melk in Noord-Brabant	
1984-10-12	ZZNB	Superheffing wordt voor de helft geïnd	
1984-10-16	PZC	Melkproductie loopt met 7 procent terug / volgende fout	
1984-10-23	LeC	Melkunie moet melk uit buitenland halen i.v.m. superheffing	
1984-10-24	PZC	Melkinvoer nodig door superheffing van de EG	
1984-10-29	PZC	Eerste inning superheffing in november	
1984-11-02	PZC	Superheffing bemoeilijkt bedrijfsovername voor jonge melkveehouders	
1984-11-03	LC	Kaasprijs loopt op bij daling aanvoer – productiebeperking	
1984-11-07	NvhN	Verrekening heffing met zuivelboeren uitgesteld	
1984-11-14	PZC	Inning van Superheffing drie maanden uitgesteld	
1984-11-19	LC	EG ‘loost’ 200.000 ton boter naar Rusland	
1984-11-22	PZC	EG-commissie: superheffing vóór 1985 innen	
1984-11-28	NvhN	Dreigend melktekort in Noorden	
1984-12-06	ZZNB	Al meer dan 1.200 aanmeldingen voor melkopkoopregeling	
1984-12-12	PZC	Braks weigert innen van de superheffing	
1984-12-13	PZC	EG-commissie houdt vast aan innen superheffing vóór 1985	
1984-12-13	NvhN	Veehouders ZW-Drenthe in verzet tegen – inning zuivelfabriek – superheffing.	
1984-12-15	PZC	Superheffing vóór 31 maart	
1984-12-20	PZC	EG-boete voor Nederland 50 miljoen gulden	
1984-12-22	PZC	Melkveestapel 5 pct kleiner	
1984-12-28	PZC	Gesprek met Braks: Harde maatregelen van een man uit de praktijk – leesfout	
▲			
1985			87
1985-01-04	PZC	_PZ. Schelhaas: ‘Produktschap Zuivel voorziet moeilijke tijd’	

1985-01-10	ZZNB	Een op drie melkveehouders denkt aan nevenactiviteiten	
1985-01-14	ZZNB	Superheffing per 1 april naar elf procent	
1985-01-16	DTel	Commentaar over plannen voor extra verlaging melkquotum – naar 11 pct.	
1985-02-05	ZZNB	Deskundigen <i>landbouwschap</i> voelen voor superheffing per melkfabriek	
1985-03-01	NvhN	Proces-verbaal voor frauderende boeren	
1985-03-06	PZC	Driekwart van de boeren door superheffing in moeilijkheden	
1985-03-30	PZC	Drouwenerveen: Boer laat 3000 liter melk weglopen	
1985-04-05	ZZNB	<i>Landbouwschap</i> verdeeld over systeem superheffing	
1985-04-05	ZZNB	Eénmans-protestaktie van Kerkwerfse boer	
1985-04-12	ZZNB	Minister Braks komt spoedig met beschikking superheffing	
1985-04-18	PZC	_PZ Produktschap Zuivel: superheffing kost Nederland 75 miljoen	
1985-04-18	NDa	Superheffing kost f 75 mln korting omhoog tot 9,85 pct.	
1985-04-23	LDa	Landbouwschap tegen extra korting van melkproductie	
1985-05-09	PZC	Amro: inkomensontwikkeling boeren beter dan verwacht	
1985-06-01	NDa	Braks noemt superheffing van 8,65% onverantwoord	
1985-06-17	LC	Zuivel ingenomen met onverwachte maatregel Brussel	
1985-06-20	LC	'Braks maakt er potje van' Voorlopig nog geen inning superheffing	
1985-07-12	PZC	Brief van Braks aan 60 000 veehouders	
1985-07-13	PZC	Braks: opnieuw uitstel innen superheffing	
1985-07-29	DTel	Financiële klap door superheffing. Melkveehouders: 121 miljoen boete	
1985-08-02	NDa	Verrekening superheffing: Vereveningssysteem onrechtvaardig en onbillijk	
1985-08-28	LC	Enkele fabrieken stellen afdracht superheffing uit	
1985-09-10	LD	Verschillende in hoogte superheffing	
1985-09-19	PZC	_PZ Produktschap Zuivel: voorziet minder gunstige zuivelexport	
1985-09-26	PZC	Boeren vluchten land uit om superheffing te ontlopen	
1985-11-20	LC	CBTB: einde aan verkoop 5,5 ha zonder quotum	
1985-12-16	LC	Braks en Winsemius presenteren pakket maatregelen tegen mestoverschot.	M
▲			
1986		Portugal en Spanje bij EEG (EG-12)	115
1986-01-02	ZZNB	_PZ. Schelhaas: 'Boeren moeten f 140 miljoen aan superheffing betalen'	
1986-02-19	NvhN	_PZ.: 'Landbouwcrisis even ernstig als in 1880 en 1930'	
1986-03-20	Dtel	Superheffing bedraagt f 130 mln. _PZ EG-politiek bedreigd door nationalisme	
1986-03-25	PZC	Boer die vrijwillig melkproductie beperkte – SLOM - gaat naar EG-rechter	
1986-04-30	LC	Braks verbaasd over belasting op melkrechten	
1986-05-21	NvhN	Overproductie melkveehouders in Noorden Lager	
1986-05-22	ZZNB	Nederland superheffing f 154 mln . EEG melkveehouders totaal ruim 500 mln.	
1986-05-22	NDa	Circa f 500 mln. superheffing voor Europese melkveehouders	
1986-06-19	ZZNB	FNZ: Inning superheffing riep veel vragen op.	
1986-06-25	PZC	(Campina jr. versl.) RABO waarschuwing te hoge prijzen 'land met quotum'	
1986-06-25	LD	Nogmaals H. Wijffels „Superheffing moet verdwijnen'	

1986-07-05	LC	Na invoering melkquotum melkproductie per koe flink gestegen	
1986-07-09	PZC	_PZ. 'Europese boterberg naar record omvang' – 1350 ton	
1986-07-31	LD	Oude EG-boter als kalfsvoeder	
1986-08-12	ZZNB	Boetes voor overtreding superheffing	
1986-08-21	PZC	Export zuivelproduct 30 procent gekelderd, boterberg groter	
1986-09-13	PZC	Drastische ingrepen in zuivel onontkoombaar	
1986-10-15	LC	_PZ Schelhaas: 'Boeren zijn minst schuldig aan te grote botervoorraad'	
1986-10-16	PZC	_PZ Schelhaas: 'Voorlopig nog geen herstel zuivelmarkt'	
1986-10-18	LC	Knipsel: zeer hoge grondprijs met melkquotum er op	
1986-10-28	LC	Opstand verontruste boeren tegen de standsorganisaties	
1986-11-18	PZC	Melkfabriek Coberco vervolgd wegens melkfraude	
1986-11-20	PZC	_PZ Schelhaas 'Recordjaar Nederlandse kaas'	
1986-11-21	LC	LEI voorspelling: In 2000 ruim helft minder boeren.	
1986-11-22	LeC	Coberco voorzitter: „De legale ontduiking van de Superheffing”	
1986-11-22	LC	De regels voor oplossing van mestproblematiek – 1 april 1986 mestboekhouding	M
1986-11-24	NvhN	Navordering van superheffing bij Friese boeren	
1986-11-28	LC	AID neemt deel administratie Campina in beslag	
1986-12-03	PZC	Melklijsten DMC-Campina in beslag genomen	
1986-12-17	PZC	Brussel: Compensatie boer voor minder melk	
1986-12-17	LC	Commentaar: Friese boeren juichen niet over melkakkoord	
▲			
1987			145
1987-01-06	PZC	_PZ PZ. Schelhaas: 'Zuivel is optimistisch over toekomstkansen'	
1987-01-06	ZZNB	Mansholt: 'Landbouwproductie met een vijfde verminderen'	
1987-02-05	NvhN	Melkveehouders stoppen massaal	
1987-02-11	LD	Akkoord EG-ministers van landbouw Deel 'boterberg' wordt opgeruimd	
1987-03-05	LD	Landbouwministers EG na lang onderhandelen eens: boterberg moet kleiner!	
1987-03-20	LD	_PZ.: Na afbouw boterberg zonniger toekomst voor melkveehouderij	
1987-03-25	NvhN	Nieuwe melkstimulerend hormoon BST zaait verwarring	
1987-04-23	LC	Knipsel: Superheffing 1986 181 mln. – mag in twee keer betaald worden	
1987-04-30	PZC	Premie voor handel in melkquota stopt	
1987-05-06	LC	Melkunie voorstander van pool voor aankopen van melk	
1987-05-09	LC	<i>Kafen Koren:</i> Strijd om de melk is in volle gang	
1987-06-04	LC	Braks trekt quota van vier boeren in	
1987-06-25	LC	Onderzoek loskoppeling van grond en melkquota	
1987-07-08	PZC	_PZ. Zuivelindustrie vorig jaar in teken van daling	
1987-08-04	NvhN	Boeren en aannemers vervalsten nota's -	
1987-08-19	LC	_PZ.: Netto export zuivel miljard gedaald	
1987-09-17	LC	Europese Rekenkamer veegt vloer aan met melkquotering in EG	
1987-09-17	LC	Superheffing levert voer voor juristen op	

1987-09-24	LC	EG wil melkquota tot na 1991- Compensaties voor verminderen verdwijnen	
1987-10-14	LC	Landbouwschap en Braks eens over melkopkoopregeling	
1987-10-22	LC	_PZ Zuivelschap: EC vergroot zelf botervoorraad	
1987-11-05	NvhN	CBTB-voorzitter: Boeren moeten vijf procent melk inleveren	
1987-11-07	NvhN	Landbouw-rai 'Van melkkruk tot melkrobot'	
1987-12-04	LC	Bankgarantie geëist van Quotumbureau	
1987-12-24	LC	Quotumbureau hoeft geen bankgarantie af te geven	
▲			
1988			166
1988-01-05	NvhN	_PZ. Schelhaas: ‘Superheffing nekt 31 zuivelfabrieken’	
1988-02-10	LC	Nota PZ: Zuivelbeleid kan Nederland 2500 banen kosten	
1988-03-16	LC	'Zuivel: internationaal gaan samenwerken'	
1988-03-17	LC	Boeren hoeven f 150 miljoen superheffing niet af te dragen	
1988-03-29	LC	Melkquota vanaf 3 april bijna vier procent omlaag	
1988-04-16	LC	<i>Kafen Kooren:</i> Grootste gatenkaas heet superheffing	
1988-04-18	NvhN	Fraude superheffing bij Noord-Nederland?	
1988-04-19	LC	Boeren onder jaarquotum gemolken 1987/'88 – geen boete	
1988-04-30	LC	Uitspraak Europees Hof gunstig voor – SLOM – melkveehouders.	
1988-05-04	LC	Minister trekt van 35 Friezen melkquotum in	
1988-05-07	LC	Quotumbureau: plakconstructie is wel mogelijk	
1988-05-07	LD	EG in één klap van melkpoederberg af	
1988-05-19	PZC	_PZ: volgend jaar krapte aan boter bij gelijk zuivelbeleid	
1988-06-09	LC	Minister denkt aan verruiming melkquota	
1988-07-13	LD	Boterberg nog nog maar molshoopje	
1988-08-18	PZC	_PZ Schelhaas: ‘Inkomen van boer tijdelijk veel beter’	
1988-08-31	LC	Braks: ‘Melkquotum is van verpachter'	
1988-09-03	LC	<i>Kafen Kooren:</i> Bartele Bosma vecht tegen Braks en Brabant	
1988-09-03	LD	Hoe het grootste zuivelexportland ter wereld aan een melktekort komt	
1988-09-08	LC	Deel van boeren toch nog melkquotum EG – SLOM regeling	
1988-09-13	LC	Rechtbank: Verhuur quota was tot eind februari 1986 toegestaan	
1988-09-16	NDa	Studie naar versoepeling superheffing Landbouwschap en _PZ	
1988-09-30	LC	‘DMV/Campina zette boeren aan tot fraude’	
1988-10-14	LC	Nadeel superheffing blijft f 41 miljoen	
1988-10-19	LC	Landbouwministers van EG oneens over SLOM-boeren	
1988-10-19	LC		
1988-11-11	LC	Schikking Campina fraude Superheffing	
1988-11-25	PZX	Vrijspraak melkveehouders na ontduiking superheffing	
1988-11-26	LC	Quotumboer Bosma: kwaad op Braks ‘Kwajongensstreek'	
1988-12-02	LC	Saneringsplan voor landbouw in EG mislukt – vertrek Andriessen	
1988-12-21	LD	Braks wil af van superheffing	

1988-12-29	PZC	Geen superheffing voor ruim 6500 melkveehouders	
1988-12-31	PZC	_PZ Schelhaas: Verruiming melkquota noodzakelijk door toename kaasproductie	
▲			
1989			197
1989-01-03	ZZNB	_PZ. Schelhaas: Zuivelindustrie en veehouder moeten investeren in het milieu	
1989-01-26	LC	Oormerk bij rundvee in plaats schets – I&R systeem	
1989-01-31	LC	Braks geeft deel quota terug	
1989-02-07	ZZNB	Zuivelindustrie gebaat met restituties ipv. afschaffing van superheffing	
1989-02-08	NDa	LEI: Tekort melk zeer plaatselijk	
1989-02-09	PZC	Boer kan melkquotum leasen	
1989-02-09	DTel	Superheffing wordt versoepeld. Veehouder mag straks melkrechten huren	
1989-02-10	LC	Vrije fabrieken: Leasen quota toestaan over grenzen fabriek	
1989-02-16	LC	<i>Kafen Koren:</i> Kerkvolk wordt beursvolk	
1989-04-03	LC	Leasen melkquota kan ook over grenzen van fabriek	
1989-04-13	NvhN	Dankert rapporteert aan EG: 'Braks moest weten van zuivelfraude'	
1989-04-22	LC	Eis tegen Coberco boete van f 250.000	
1989-05-05	LC	Rechtzaak over zuivelfraude aangehouden	
1989-05-17	LC	_PZ 'Melkprijs stijgt dit jaar zo'n 2 procent' Export 10 procent hoger	
1989-05-18	PZC	_PZ Schelhaas: 'Spanning in zuivel nu iets verminderd'	
1989-05-31	NvhN	AID / ECD: 'Misdad al gereed voor 'vrije' markt van 1992 EG'	
1989-06-03	LC	<i>Kafen Koren:</i> De marathon van de 'mislukte quotumboeren'	
1989-06-22	NvhN	Demissionair minister Braks: 'Er is geen sprake van boterfraude'	
1989-06-29	LC	Boeren krijgen rechten terug Braks haalt bakzeil in quotumaffaire	
1989-07-13	LC	EG: verruiming van melkquota met 2 procent	
1989-08-17	NvhN	Gesprek met eerste Quotummakelaars	
1989-08-24	PZC	_PZ Schelhaas: 'Nederlandse zuivelexport met 20 procent gestegen'	
1989-11-18	LC	<i>Kafen Koren:</i> Zwart melkcircuit kent ook voordelen	
1989-11-22	DTel	EG-boeren mogen méér boete vrije melk leveren S.-heffing van 100 naar 115%	
1989-12-19	LC	Massale verkoop melk aan Italië ondergraaft EG-beleid	
▲			
1990		Val van muur Oost-Duitsland bij West Duitsland – (EG-10)	223
1990-01-04	PZC	_PZ. Schelhaas: 'Europese handel in melkquota'	
1990-01-11	LC	CBTB'er Miedema: 'EG lokt fraude uit' bij boeteverhoging naar 115 pct.	
1990-01-13	LC	Quotum prijs in Nijland naar f 6	
1990-02-07	DTel	PvdA verwerpt forse verhoging superheffing	
1990-02-27	PZC	Boer moet melk verkopen aan ingeschrevenen produktschap	
1990-03-21	PZC	Aanpak zwarte melk-circuit	
1990-03-22	PZC	Zwarte melk strop voor schatkist	
1990-05-11	LC	Strafheffing voor 'zwart-melk' boeren	
1990-05-17	DT	Zuiveloverschotten doen melkprijs flink dalen	

1990-06-20	NvhN	RABO topman H. Wijffels 'Verkapte hulp in toekomst voorbij'	
1990-06-21	PZC	_PZ. Prijzen op internationale zuivelmarkt kwart omlaag	
1990-06-22	PZC	Betere controle op zwarte melk	
1990-06-30	PZC	_PZ. 'Zuivel aangeslagen voor 65 miljoen gulden superheffing'	
1990-06-30	LC	<i>Landbouwschap</i> : Superheffing onder voorwaarden houden	
1990-07-17	PZC	_PZ. 'Vierhonderd frauderende melkveehouders beboet'	
1990-08-14	LC	Kort geding: Geldbedrag gevorderd in conflict superheffing	
1990-08-25	LC	Uitspraak kort geding: Kemme wint kort geding superheffing	
1990-09-19	LC	Schelhaas: 'Zuivel moet quota minder koesteren'	
1990-10-11	LC	<i>Landbouwschap</i> : 'Prijs van melkquotum daalt'	
1990-10-13	PZC	Coberco beboet voor hulp bij melkfraude	
1990-10-17	LC	Schelhaas: Europa 192 mogelijk pas in 1994	
1990-11-02	PZC	Minister Bukman: 'Zwartmelkers weten boetes te ontlopen'	
1990-12-04	DTel	DE BOER OP: Steeds meer knelgevallen als gevolg superheffing	
1990-12-22	DT	Campina: paniek over nieuwe boterberg volstrekt onnodig TABEL-03	
1990-12-28	DTel	Productie van 'zwarte' kaas neemt hand over hand toe	
▲			
1991			246
1991-01-04	PZC	_PZ. Schelhaas: 'Zuivelboer krijgt het moeilijk, VUT-regeling'	
1991-01-04	RD	_PZ. Schelhaas: 'wellicht 200.000 ton boter aan Sowjet-Unie''	
1991-01-15	DT	'Golfcrisis': 'Export naar Midden-Oosten loopt flinke klappen op'	
1991-02-05	DTel	DE BOER OP: Weer nieuwe oplossingen – ontduiking – superheffing	
1991-02-21	LC	Schelhaas: 'Melkveehouderij is politieke speeltuin'	
1991-03-16	LC	VVZM: tal veehouders is in jaar 2000 gehalveerd	
1991-03-20	LC	Schelhaas: geen reden melkvet te verminderen	
1991-03-23	LC	Politiek en Praktijk; Dir. De Vries en CDA'er vd Noord over Superheffing	
1991-03-26	LC	Nog lager melkquotum door uitspraak van Europees Hof	
1991-03-26	LC	Miedema CBTB voorz.: 'verbaast over SLOM-quotum voor nabestaanden'	
1991-04-26	LC	Zuivelfabriek vraagt om dispensatie superheffing	
1991-04-27	LC	Overschrijving superheffing kost boeren 80 mln gld.	
1991-04-30	LC	Te veel vet betekent voor boeren toch superheffing	
1991-06-01	LC	Rechtbank: Quotumbureau in geschil veroordeeld	
1991-06-19	PZC	_PZ. Zuivelvoorraad – boter en melkpoeder – EG blijft groeien	
1991-06-19	DT	Zelfde onderwerp: Boterberg in Europa neemt opnieuw toe	
1991-07-16	PZC	_PZ. '1990 geen best jaar voor zuivelsector'	
1991-07-17	PZC	Zuivelsector beleefde in 1990 een matig jaar	
1991-08-06	DTel	DE BOER OP: Bewijs zwarte melkcircuit is juridisch zeer gecompliceerd	
1991-08-15	LC	Grote fraude met melk in Noord-Holland ontdekt	
1991-08-29	PZC	_PZ. Kaasproductie met 4 pct toegenomen	
1991-08-29	LC	Zuivel gaat korting melkquotum te lijf ('91-'92 was 1,39 % plan '92-'93 3 %)	

1991-09-30	LC	In forum Ir. J. vd. Ploeg: 'Zonnige toekomst voor <i>zuinige boer</i> '	
1991-10-31	LC	Nederland moet Italië voor Hof dagen vanwege quotering	
1991-11-18	LC	Friesland 31.710 ton leasemelk	
▲			
1992		EG word EU	267
1992-01-03	LC	_PZ Harm Schelhaas: in 2000 kwart minder veehouders	
1992-01-04	LC	Weer chaos rond quotering melk	
1992-01-07	PZC	_PZ. Schelhaas: Motto op weg naar 2000 'Moeilijkheden, en uitdagingen'	
1992-01-17	LC	Noord-Nederland dir A. Olijslager ongerust over image zuivel	
1992-01-24	LC	Overgangsfase bij verkoop melkquotum	
1992-02-12	NvhN	NVM: Mestwetgeving jaagt boeren naar noorden	M
1992-02-20	LC	_PZ: Superheffing heeft boeren niet veel veranderd	
1992-02-25	PZC	PvdA'er Huys: EG-voorstellen Mac Sharry te duur en te verstrekkend	
1992-02-26	PZC	<i>Terzake:</i> Europa kan leven zonder de GATT.	
1992-03-31	NvhN	Melkquota met jaar verlengd	
1992-04-10	DTel	Knipsel: Superheffing over 1991/'92 58 mln – totaal 1 miljard gulden betaald	
1992-05-12	PZC	Regering betaald in zuid Europa boete, superheffing in zuiden EG farce	
1992-05-14	DTel	DE BOER OP: Geen melkquotering in zuidelijke landen	
1992-05-21	LC	EG-ministers boos over gerommel met melkquota	
1992-05-30	LC	KAF en KOREN: Bij EU melkquotering zijn er te veel schuldigen	
1992-06-20	NvhN	MET HET OOK OP DE BOER: De melkplas droogt op	
1992-06-29	NvhN	Nederland verliest EG melkruzie met Italië	
1992-08-17	NvhN	Italië toch voor melkquotering	
1992-10-21	LC	_PZ Quotumkorting van 4 procent dreigt bij GATT-akkoord	
1992-10-21	LC	_PZ Zuivelschap tegen ruil veehouderij voor natuurgebied	
1992-10-28	LC	<i>Landbouwschap</i> wil leasen melk indammen	
1992-11-02	LC	Extra korting quota dreigt voor veehouders	
▲			
1993			288
1993-01-05	LC	_PZ. Schelhaas: 'Voor lange termijn optimistisch'	
1993-01-07	LD	Gevolgen van melkquotering nu voelbaar, recordverlies aan aan banen	
1993-01-20	LC	Zuivel (denkt na over gevolgen) vrije markt – met prijsval melk	
1993-02-12	LC	Melkquotum hoort voor 80 procent aan pachter'	
1993-03-10	NvhN	Extra korting op EG-melkquotum van de baan?	
1993-04-22	LC	EG-commissie compenseert Slom-boeren	
1993-04-27	DTel	DE BOER OP: Zuivelindustrie voorbereid op subsidieeloos tijdperk	
1993-05-05	DTel	DE BOER OP: Mansholt wil wereldmarkt nu vrij spel gaan geven	
1993-05-27	LC	EG-akkoord landbouwprijzen: melkquotum 0,6 procent hoger	
1993-05-29	LC	Boetes voor gesjoemel met superheffing	
1993-06-22	LDa	Miljoenenfraude met melk voor rechter Peroma hielp boeren van superheffing af	

1993-07-05	NvhN	_PZ Schelhaas: Melk wordt tien procent goedkoper	
1993-07-14	LC	Boeren 'Huisternoord' 5 procent onder quotum	
1993-07-30	PZC	Miljardenboete EG voor Spanje en Italië wegens superheffing	
1993-09-03	LC	<i>Kaf en koren</i> : 'Een opmerkelijke vorm van goede raad'	
1993-09-15	LC	Schelhaas: 'Ondeskundige politici treffen zuivelindustrie'	
1993-10-12	DT	Nieuw orgaan – NZO – voor de zuivelindustrie	
1993-10-19	DTel	Bukman vindt dat EC meet met twee maten – Nizo-boter en Italië	
1993-10-27	LC	Brabant vreest weglekken melkplas	
1993-12-18	NvhN	Noorden weinig juichend over GATT	
1993-12-24	LC	Eerste melkrobot bij Fries boer – 10e in ons land	
1993-12-28	LC	Nogmaals: SLOM-regeling: 'In de wurggreep van de regelgeving'	
▲			
1994			307
1994-01-04	ZZNB	_PZ. Schelhaas: 'Duizenden arbeidsplaatsen in zuivelindustrie bedreigd'	
1994-01-05	PZC	_PZ. Schelhaas: (aanvulling) landbouw wordt verwaarloosd	
1994-01-06	NvhN	INGEZONDEN: tegen gebruik van melkrobot	
1994-01-14	LC	Voorz. Frico-Domo wil opheffing van Zuivelbureau	
1994-01-22	NvhN	Boeren boos over melkcompromis met Italië en Spanje	
1994-01-24	LC	10 jaar superheffing: Zegeningen, ex-boeren miljonair	
1994-03-05	LC	<i>Kaf en Koren</i> : Over superheffing 'gesleep met melk, <i>melk- en koetoerisme</i> '	
1994-04-20	NDa	Melkveehouder verliest quotumzaak van Staat	
1994-04-21	VK	PZ.: 'Het Produktschap voor Zuivel is tegen het herverdelen van melk....'	
1994-05-11	GC	Superheffing werpt vruchten af	
1994-05-14	NvhN	Jubileum zonder feest 10 jaar superheffing	
1994-06-15	LC	Italië zet EU onder druk in superheffingconflict – 'Schandalige chantage'	
1994-07-26	DTel	DE BOER OP: Brussels fabeltje kost iedere Nederlander f 12	
1994-09-09	PZC	_PZ Produktschap voor Zuivel blijft zelfstandig	
1994-10-08	LC	KAF en KOREN Melkrobot bestaat 10 jaar – koe wil niet!	
1994-10-22	LDa	Italië en Spanje winnen melkconflict	
1994-11-02	LC	'Prijs melkquoom wordt helft lager'	
1994-11-22	NvhN	Ingezonden: 'Superheffing'	
1994-12-02	NDa	ACHTERGROND: Specialisme is de kracht van de Nederlandse zuivelsector'	
▲			
1995		Finland, Oostenrijk en Zweden bij EEG – (EG-15)	328
1995-01-02	NvhN	Zuivel breekt weer productierecords	
1995-01-04	PZC	_PZ. Schelhaas: 'Elke dag houden gemiddeld zes veeboeren op met melken'	
1995-01-10	LC	_PZ. Inkomen veehouders met f 30.000 omlaag	
1995-02-10	LC	Boer koppelt zich los van natuur – de melkrobot	
1995-02-16	PZC	_PZ Schelhaas: schetst somber toekomstbeeld, tienduizenden boeren failliet	
1995-04-19	LC	Schelhaas: Zuivel vindt kabinet 'stel kruideniers'	

1995-05-16	LC	EG stuurt aan op lager melkquotum	
1995-05-17	LC	Spoedoverleg zuivel over quotumkorting	
1995-07-27	LC	Boer kan opties nemen op melkquota in termijnhandel	
1995-08-04	LC	NVM: daling prijzen van boerengrond gestopt	
1995-08-09	NvhN	Boete geëist voor ontduiken superheffing	
1995-09-14	NvhN	Morgen protestdemonstratie 'Geen boer die deze mestmaatregelen overleeft'	M
1995-09-14	LC	Eerste proeven met het <i>Keten Kwaliteit Melk</i> -systeem – KKM	
1995-09-15	LC	Mestbeleid gaat meeste – Friese – boeren voorbij' – 1	M
1995-09-15	LC	Mestbeleid gaat meeste – Friese – boeren voorbij' – 2	M
1995-09-22	LC	Reactie FLTO 'Mestbeleid wel degelijk probleem voor Friese rundveehouders'	M
1995-12-07	PZC	Opheffing van het <i>Landbouwschap</i> is zaak van lange adem	
1995-12-19	LC	Coberco bepleit voor boer lagere melkprijs	
▲			
1996			347
1996-01-04	PZC	_PZ. Schelhaas: 'Redelijk zuiveljaar ondanks lage prijzen'	
1996-01-06	LC	RABO: In Friesland weinig 'probleemboeren'	
1996-01-09	LC	Boekhoudbureau CCLB haalt mestacties LTO onderuit	M
1996-01-16	LC	Lezing Zalm 'Europese steun benadeelt Friesland'	
1996-01-18	NvhN	Rapport MvL. 'prijzdaling graan, melk, rundvlees en suiker'	
1996-01-21	LC	LEI: Kostprijs van melk moet verder omlaag	Nw
1996-01-25	LC	<u>INGEZONDEN: Liberaliseringswaan</u>	
1996-01-27	LC	<u>Commentaar: Landbouw vreest om mest 'teil in te gaan'</u>	M
1996-02-13	LC	FLTO-man haalt uit naar (varkens) actievoerders – Wien vd. Brink	M
1996-02-23	LC	Boeren moeten over 1996/'96 fors superheffing betalen	
1996-02-24	LC	Melkveehouders stappen uit boerenbond	
1996-02-26	NvhN	<u>Nederlandse Melkveehouders Vakbond – NMV – opgericht</u>	
1996-02-27	NvhN	Boeren moeten superheffing betalen	
1996-03-02	LC	Is er leven na de melkquotering	
1996-03-13	LC	LTO voorz. melkveehouderij: 'Daling melkprijs voor boeren valt mee '	
1996-03-15	LC	_PZ Schelhaas: 'Opdoeken quotum melk geeft slavernij'	
1996-03-22	NvhN	Overzichtsverhaal BSE – kans voor uitbraak in Nederland klein	
1996-04-06	Tr.	Afscheid _PZ. Voorzitter Harm Schelhaas	
1996-05-24	LC	Knipsel overschrijding superheffing kost 71 mln. gld.	
1996-07-19	LC	Melkveehouders hebben heel andere zorgen dan droge weer	
1996-07-29	LC	Commentaar of ingezonden: Quotering gaat boeren blijven	
1996-08-17	LC	Circuit van 'zwarte melk' in Friesland Boeren fors boven quotum	
1996-08-22	LC	Commentaar: Zwarte-melkcircuit kan gemakkelijk gedijen	
1996-08-27	LC	LEI: Inkomen van boeren was in 1995 lager	
1996-09-17	LC	Rabo: 'Boerenbedrijf Friesland wacht overnamegolf'	
1996-10-08	LC	FLTO bepleit beperking van quotumhandel	

1996-11-26	PZC	Van Aartsen wil verhuren van melkquota inperken <i>is datum goed ??</i>	nw
▲			
1997			374
1997-01-03	LC	_PZ. vd Berg: ‘Melkprijs in vier jaar met 8 procent gedaald’	
1997-01-21	NvhN	Dreigende ruzie met Italië over melkquota	
1997-01-23	NvhN	Coalitie verdeeld over mestplan – Mineraalaangiftesysteem (Minas)	M
1997-01-29	LC	Mestheffing: PvdA dreigt met sluiting boerderijen	M
1997-02-17	LC	Ministerie: Landbouw niet gebaad bij ontkennen mestprobleem	M
1997-02-21	LC	Gebruiker melkrobot roemt vele voordelen	
1997-06-03	LC	Leeuwarden krijgt melkquotumbeurs – (nee! Zie 1999-12-17)	
1997-09-09	LC	Knipsel: Fusie FDF met Coberco tot FCDF	
1997-09-12	NvhN	Pon: 'koe geeft in 2010 dubbel zoveel melk'	
1997-09-15	LC	Knipsel: Overschrijding quotum f 64 mln	
1997-09-24	LC	Overheid en coöperatie-blokken goed voor groei ' <i>advieshandel</i> '	
1997-11-20	LC	Tweede Kamer pakt verhuur melkquota aan	
1997-12-24	NvhN	Ingezonden 'Melkrobot'	
▲			
1998			386
1998-01-06	LC	_PZ. vd Berg: Zuivel profiteert van hoge dollar koers en lagere melkproductie	
1998-01-21	LC	Snelle stijging van grondprijzen verontrust Rabo	
1998-04-11	LC	<i>Kafen Koren:</i> Quotumverleasers worden verliezers	
1998-05-27	NvhN	Boeren betalen f 29 miljoen boete voor overschrijding quotum	
1998-08-07	NvhN	‘Handel in melkquota moet niet veranderen’	
1998-08-15	LC	<i>Kafen Koren:</i> Handel in melkquotum keert zich tegen jonge boer	
1998-09-15	NvhN	Dank zij melkrobot melken voor boer steeds gemakkelijker	
1998-11-21	LC	Wereldmarkt: schrikbeeld voor veel boeren	
▲			
1999			397
1999-01-05	NvhN	_PZ. vd Berg: ‘Populariteit van kaas daalt’	
1999-01-05	LC	Rabo: onstuimige groei quotahandel	
1999-01-12	LC	Grond en melkquota flink duurder voor de veehouder	
1999-04-13	LC	'Melkprijs wordt zaak van pieken en dalen'	
1999-04-28	PZC	Een nieuwe activiteit van <i>De Landbouw Voorlichting</i> (DLV): Makelaardij	
1999-05-12	LC	Bedrijfsbeëindiging afdwingen is economisch machtsmisbruik.	
1999-05-15	LC	Melken zonder koeien – twee voorbeelden van zg. ' <i>divanboeren</i> '	
1999-05-26	LC	Knipsel: Boeren betalen f 44 miljoen voor overschrijding quotum	
1999-06-08	NvhN	Mestproblematiek zit politiek al 15 jaar dwars – Minister Apotheker stap op!	M
1999-11-02	NvhN	Grondprijs stijgt met forse percentages	
1999-11-19	LC	Prijs melkquotum stijgt fors – 90 ct. per % vet (ca. f 3,80 per kg. melk)	
1999-12-01	LC	Kamer tegen plan beurs melkquotum	

1999-12-15	LC	2020: 'Alleen nog 10.000 boeren in dunbevolkte stad'	
1999-12-15	PZC	Gesprek met - jonge- boer Wilco: 'Bezwaar tegen de salonboeren'	
1999-12-17	LC	Melkquotumbeurs strandt in Kamer	
▲			
2000			410
2000-01-04	NvhN	_PZ. vd Berg: 'Zuivel wacht ondanks herstel zware tijd'	
2000-01-12		Boer Wilco over: 'productierechten en melkquota'	
2000-01-12	LC	Emigratie: Vooral melkveehouders kiezen voor bestaan in buitenland	
2000-02-11	NvhN	Moderne technologie – melkrobot – in Hoeve Koning Willem III	
2000-02-11	NvhN	KKM: Boer Drewes heeft niets meer in de melk te brokkelen	
2000-07-10	LC	Nederlandse boer op zoek naar andere – gezondere – koe	
2000-11-10	NvhN	Koeien krijgen steeds meer ruimte	
2000-11-16	LC	Melkproductie in Europa blijft achter	
2000-12-08	NvhN	Melkrobot beter voor sociaal leven boerengezin	
▲			
2001			418
2001-01-03	LC	_PZ. vd Berg: 'Zuivelmarkt heeft hoogtepunt gehad'	
2001-02-13	LC	<i>Supermarkten</i> willen alleen zuivel van koeien in de wei	
2001-02-14	LC	Koe op stal schaadt alleen image boer	
2001-03-10	LC	Als er iets mis is wordt de boer gekort in zijn melkgeld – KKM	
2001-08-11	NvhN	<i>Strijker:</i> Melk- en kalfkoeien per Ha. In de loop der jaren	M
2001-10-20	NvhN	<i>Strijker:</i> Waarom een boer boer blijft	
2001-12-21	LC	Boeren zullen 2001 niet rap vergeten	
▲			
2002			427
2002-01-03	LC	_PZ. vd Berg: Voor zuivel was 2001 een jaar met twee gezichten	
2002-04-26	DvhN	Dirk Strijker: 'Landbouw zonder beleid' – afschaffen steun landbouw <i>14 okt over afscheid ir. G. vd. Berg / 15 okt. nw. Voorz. ir. G. A. Koopstra</i>	
2002-08-10	LC	Makelaars: prijs van melkquotum kan lager	
2002-09-25	LC	Knipsel: Boeren betalen € 19,4 miljoen voor overschrijding quotum	
2002-11-05	LC	Spanning op markt melkquotum neemt toe	
2002-11-09	LC	Prijs melkquotum niet hoog te houden	
2002-11-30	LC	Het mestprobleem weer niet opgelost	M.
2002-12-17	LC	'Boer lijdt onder te dure melkrechten'	
2002-12-21	LC	Boerenbond: gesjoemel met duur melkquotum	
2002-12-21	LC	Actie AID tegen illegale melkritten – ontduiking melkquotum	
▲			
2003			438
2003-xx-xx	boek	Promotie oud- _PZ. voorzitter Harm Schelhaas – Bijlage-10	
2003-01-03	LC	_PZ. Koopstra: 'Melkprijs minder laag door strategie zuivel'	

2003-01-04	LC	_PZ. Koopstra: 'Zuivel vraagt om meer exportaandacht'	
2003-01-04	DvhN	LTO Nederland: gesjoemel met prijs melkquotum	
2003-01-08	DvhN	NVM: agrarische grond daalt fors in prijs – onrust melkquotumvorming	
2003-01-28	LC	Afschaffen superheffing is nog hoogst onzeker	
2003-04-05	LC	Verhuur van melkquotum aan banden	
2003-04-19	DvhN	Prijs melkquotum naar dieptepunt – verleas-beperking van 30 pct.	
2003-04-25	DvhN	Melkveehouder van elders ontdekt Provincie Groningen	
2003-04-30	LC	Prijs van melkquotum gaat weer omhoog	
2003-05-07	LC	FCDF 'baas' A. Olijslager haalt uit naar NMV boeren	
2003-05-17	LC	Tweede kamer: Heeft de sofamelker zijn langste tijd gehad?	
2003-06-16	LC	Brussel: Steun zuivel houdt – voorlopig tot 2008 – band met productie	
2003-06-24	LC	Meer en meer koeien	
2003-07-04	LC	NVM: Banken draaien boer duimschroeven aan	
2003-11-22	LC	Barstjes in het boerenfront, LTO NMV – tegen melkstunten	M.
2003-12-12	DvhN	Melkveehouderij: De kostprijs van de melk, een centenkwestie	
▲			
2004		10 landen er bij met xx mld. Kg melk – (EG-25)	452
2004-01-06	LC	_PZ. Koopstra: 'Opstelling van Zalm funest voor landbouw'	
2004-01-28	LD	Knipsel: Boeren LTO willen zuivelfusie Campina en FCDF	
2004-03-03	NvhN	Koeien die in de wei grazen, produceren gezondere melk	
2004-03-29	LC	Kort geding om einde van verleasen melk	
2004-03-31	DvhN	Door illegale melklozing rioolzuivering van slag.	
2004-06-19	LC	'Toekomstperspectieven voor de melkveehouderij'.	
2004-06-19	LC	NVM: Grondhonger blijft, maar de prijs is te hoog	
2004-06-19	LC	Koeien in stal als een voetbalstadion	
2004-07-02	DvhN	LTO bezorgd over veehouderij na akkoord mestbeleid in Brussel	M.
2004-07-03	LC	NVM: Toenemende vraag naar boerenbedrijven	
2004-07-06	LC	LTO wil meer fusies in Europese zuivel	
2004-07-10	LC	Friesland-Coberco: Fusie helpen melkprijs niet	
2004-07-22	LC	Melkveehouders Vakbond NVM wil betere 'cao' voor melkveehouders	
2004-07-31	DvhN	Jan Albert Maat Europarlementariër CDA over nadelen liberalisatie landbouw	
2004-10-05	LC	Knipsel: Boeren betalen €18,0 miljoen voor overschrijding quotum	
2004-10-08	LC	Boete van € 1100 voor 'slepen' met melk	
2004-11-09	LC	Boeren enthousiast over melkprijsclub	
▲			
2005			471
2005-01-04	LC	_PZ. Koopstra: 'EU-boer meer last dan profijt van vrije markt'	
2005-01-04	LC	Vrije boeren na negentien jaar terug bij coöperatie	
2005-01-07	LC	Prijs voor melkquotum boer rijst de pan uit	
2005-01-08	LC	Paniekkoper van melkquotum boert slecht	

2005-01-12	DvhN	NVM onverwacht: Nijpend tekort aan grote landbouwbedrijven	
2005-02-02	LC	Accountant: 'Zonder hulp loopt de melkveehouderij vast'	
2005-02-24	LC	LTO wil na 2015 af van melkquotering	
2005-04-07	LC	Weinig handel in dure melkquota	
2005-05-26	LC	Knipsel: Boeren betalen €23,1 miljoen voor overschrijding quotum	
2005-06-08	LC	Friese boeren nog steeds te veel mest	M
2005-06-18	LC	KKM – Kwaliteitsborging moet draagvlak bij boeren	
2005-08-10	Trouw	'Oordeel niet te gemakkelijk over Europese subsidie aan boeren'	
2005-09-20	LC	J. Bieleman: Mechanisatie in de landbouw is vooral productieverhoging	
2005-09-22	LC	'Europa': Geen landbouwsubsidie zonder tegenprestatie	
2005-11-00	LTO	R. v. Buitenen (LTO) Bodem quotumprijs nog niet in zicht	
2005-12-02	LC	Amper vraag naar melkquotum, prijs daalt snel	
2005-12-03	LC	Traditie van boer-zijn verdwijnt nu snel	
2005-12-12	LC	Brussel akkoord met meer mest – van 170 naar 250 kg. stikstof op grasland	M
▲			
2006			489
2006-01-03	LC	_PZ. Koopstra: 'Boeren vragen steun bij redden platteland'	
2006-01-04	LC	PZ.: Het nieuwe jaar lacht de zuivel toe	
2006-01-27	LC	Mest: extra werk voor onlogisch systeem	M
2006-02-02	LC	Het jaar 2014 wordt magisch voor boeren	
2006-02-10	DvhN	Dirk Strijker: Melkquotering	
2006-02-11	LC	Oormerkweigeraars tegen prijskorting	
2006-05-10	LC	Friese melkproductie is licht gekrompen	
2006-05-18	LC	Nederlandse boer hield dit seizoen melkplas binnen de perken – geen boete	
2006-05-30	LC	Superheffing bracht voorspoed en stagnatie	
2006-05-30	LC	Zuivelreus Friesland-Foods geeft boeren de vrije hand	
2006-05-31	DvhN	Melkveeboeren – NMV- richten nieuwe machtsblok op – 'DDB'	
2006-06-01	LC	Boeren verdeeld over productieverhoging – afschaffing quotum	
2006-06-01	LC	Boeren al tien jaar op verlies	
2006-06-02	PZC	EU roemt subsidies zuivelsector af	
2006-06-09	DvhN	Oprichting Dutch Dairy Board nu een feit – DDB	
2006-06-09	LC	Melkprijsclub optimistisch ondanks mager ledental	
2006-06-24	LC	Melkprijs boer is niet die van het melkpak	
2006-07-25	LC	Mededeling zuivelvoorman doet quotumprijs zakken	
2006-09-12	NvhN	Lely: Melkrobot lijkt door te breken	
2006-09-22	LC	Minister: einde aan melkquotum in 1915	
2006-10-12	PZC	LTO: 'Melkveehouders zijn blij met daling van quotumprijs'	
2006-10-26	DvhN	Verplaatsing boerderij na jaren eindelijk rond – van 90 naar 220 koeien	
2006-12-01	LC	I&R systeem nu bij ministerie nu ook online	
2006-12-23	LC	Boeren geloven niet in behoud melkquotum	

▲			
2007		Bulgarije en Roemenië er bij (EU-27)	517
2007-xx-xx	boek	Presentatie jubileumboek 50 jaar <i>Productschap Zuivel – 1956-2006</i>	
2007-01-04	LC	_PZ. Koopstra: ‘Boer profiteert van krimp Europese melkplas’	
2007-01-18	LC	Boerenvakbond NVM: zuivel presteert onder de maat	
2007-03-07	LC	RABO: „Schaal vergroting taboe voor minder goede boer”	
2007-04-18	LC	Knipsel: <i>NoorderlandMelk</i> nieuw op de markt	
2007-04-25	PZC	LTO: ‘Melkveehouder heeft recht op meer productie’	
2007-04-30	LC	LTO: melkprijs voor boeren kan omhoog.	
2007-05-02	DvhN	Boer bedient industrie zelf via – afzetcoöperatie – NoorderlandMelk	
2007-05-10	DvhN	Melkveehouder beurt als enige geen cent extra.	
2007-06-01	LC	Groei melkveehouderij alleen voor besten.	
2007-06-02	DvhN	Voorschotprijs FF. melk schiet de hoogte in.	
2007-06-30	LC	Nu officieel: Melkquota in 2015 van de baan.	
2007-07-17	DvhN	Melkveehouders blij met aanhoudende hoge melkprijs.	
2007-07-17	DvhN	Hoogeveen: Melkprijs stijgt meest bij DOC.	
2007-10-05	LC	Friesland Foods verliest 130 boeren.	
2007-10-19	PZC	Miljoenenboete, Nederland betaalt 9 miljoen voor overschrijding quotum.	
2007-11-02	LC	Overstap ontevreden melkveehouder van Friesland-Foods naar Lijempf Kampen	
2007-11-09	DvhN	D. Strijker: Hoge melk- en graanprijzen - Mercedes of investering.	
2007-11-23	PZC	Tien vragen met antwoorden over melkquotum (MVV).	
2007-11-28	DvhN	ABN: investeringsgolf in veehouderij – door hoge melkprijs.	
2007-12-19	LC	Knipsel over fusieplannen Campina en Friesland Foods.	
2007-12-21	LC	Hoe marktontwikkeling een fusie afdwong	
▲			
2008			536
2008-01-03	LC	_PZ. Koopstra: ‘Grote zuivelbedrijven kunnen vrije markt aan’.	
2008-01-19	DvhN	NVM: Landbouwgrond fors duurder door toenemende vraag.	
2008-02-14	LC	Boete van 1,5 mln. voor vertrokken boeren bij DOC.	
2008-03-12	PZC	Zeeland: Helpt melkveehouders wil groeien.	
2008-03-13	DvhN	Quotum mag 2,5 pct groeien, boeren willen nog meer.	
2008-03-26	DvhN	Bouwkoorts boeren – door hoge melkprijs en afschaffen melkquotum.	
2008-04-10	NvhN	Friesland Foods en Campina fuseren	
2008-04-18	LC	Kijkje naar gezondheid van Europese landbouw.	
2008-05-22	PZC	Nederlandse boeren 39,0 miljoen euro overschrijding quotum.	
2008-05-27	DvhN	Deel EU landen willen meer melk gaan produceren – Duitsland tegen.	
2008-05-28	DnhN	Boeren DDB houden hun melk vast voor betere prijs.	
2008-05-28	LC	N. Hylkema: Het is wennen aan de vrije markt.	
2008-05-29	LC	Historisch melkprotest van veehouders.	
2008-06-02	LC	Acties: Boeren zwichten voor `dreiging' met geweld.	

2008-06-03	DvhN	Acties: DDB voor hogere melkprijs gaan door.	
2008-06-03	DvhN	DDG. Hoop en jaloezie over Duitse collega's.	
2008-06-03	LC	FF: Melkschap in supermarkt in paar dagen weer gevuld.	
2008-06-04	LC	'Eerlijke' melkprijs bestaat niet op vrije markt.	
2008-06-04	LC	Commentaar op DDB acties: Markt regeert ook de boeren.	
2008-06-05	LC	DDB boeren stoppen alle zuivelacties.	
2008-06-12	LC	Koe en landschap dupe van megastal – voorzitter PvdD.	M
2008-06-13	DvhN	Dirk Strijker: Paraplu	
2008-06-13	LC	Friesland Foods wil verbod op blokkades	
2008-06-18	DvhN	'EU bindt melkveehouder handen op de rug'	
2008-06-19	LC	Agrocentrum is megastal in het kwadraat	
2008-06-26	LC	Twintig jaar vechten tegen de Europese moloch – SLOM-regeling	
2008-07-10	DvhN	Zuivelboer heeft last van VS-rivalen	
2008-07-23	LC	NVM: Grondprijs in Friesland stabiliseert	
2008-08-05	LC	Groei Europese zuivel blijft achter	
2008-10-07	LC	LTO ruikt weer kansen op klei en veen – mestwet 2010-2014	M
2008-11-05	LC	Boeren in een grimmige tijd	
2008-11-21	LC	Vetcorrectie oud instrument EU	
2008-11-21	PZC	Vijf vragen over melkquotum aan melkveehouder Cristiaan Francke	
2008-12-01	LC	Boeren Friesland Foods goed af dit jaar	
▲			
2009			572
2009-01-06	LC	_PZ. Koopstra: 'Stabiele hoge melkprijs droombeeld'	
2009-01-07	LC	'Kwaliteit is bij zuivel geen verkoopargument meer'	
2009-01-27	LC	NVM: Prijs grond in landbouw blijft stabiel	
2009-02-11	LC	Bouw megastal in Fries landschap is maatwerk	
2009-02-20	LC	Investerende boeren in gevarenzone	
2009-03-02	LC	Miljoenenboete dreigt voor melkveehouders	
2009-03-03	LC	Lage melkprijs brengt melkveehouders in problemen	
2009-03-17	PZC	LTO: 'Boeren laten melk in gierput lopen'	
2009-03-21	LC	Corrigeren melkproductie moeizaam	
2009-03-28	LC	Een koe is nou eenmaal geen machine	
2009-03-25	LC	Nieuwe mestwet ingediend bij Europa – op zand minder en korter mest uitrijden	M
2009-04-01	DvhN	Miljoenen liters melk in gierput	
2009-04-18	DvhN	Achtergrond: Melkveehouders worstelen met de grillige wereldmarkt	
2009-05-19	LC	Lage melkprijs wordt veel veehouders fataal	
2009-05-19	LC	Helft van boeren aan infuus van de bank	
2009-05-20	LC	Melkveehouderij paniekerig: waar is de uitgang?	
2009-05-20	DvhN	Einde dreigt voor veel veehouders – lage melkprijs en hoge kosten	
2009-06-17	LC	Jørgenson: Zuivelcoöperatie Arla wil in top Nederland	

2009-06-18	DvhN	Onrust in EU ivm. lage melkprijs – Merkel gaat probleem aankaarten	
2009-07-07	DvhN	LTO: Melkprijsvergelijking – <u>ongekend lage melkprijs</u>	
2009-07-21	DvhN	Brussel wil boer helpen, maar blijft bij afschaffing melkquota	
2009-08-04	LC	NVM: Prijs melkquotum houdt nog stand – blijft op ca. 18 ct. % vet	
2009-08-07	LC	Crisis in crisisoverleg over zuivel	
2009-08-15	LC	Crisis in de melkveehouderij	
2009-08-15-2	LC	Boer Smeenk melkt 800.000 en wil naar 1.2 mln.	
2009-08-15	LC	CANADA: Een paradijs voor melkveehouders	
2009-08-22	DvhN	Gesprek met boer Spierings over moeilijkheden bij de lage melkprijs	
2009-08-29	DvhN	MMB: Zuivelsysteem Canada garandeert boer goede melkprijs	
2009-09-08	PZC	Ministers wijzen lager melkquotum af	
2009-09-22	PZC	LTO. Albert Jan Maat ‘Kabinet moet boer niet extra belasten’	
2009-09-30	LC	EU staat boeren – weer – meer mest toe (derogatie)	M
2009-10-01	LC	RABO Wim Thus: ‘Boeren moeten leren sparen’	
2009-10-01	LC	FrieslandCampina verkoopt zuivelfabriek Bleskensgraaf aan boerenclub	
2009-10-05	LC	Ministers en boeren voor vorm bijeen	
2009-10-16	PZC	Nederlandse boeren 44,0 miljoen euro overschrijding quotum.	
2009-10-16	DvhN	EU-rekenkamer waarschuwt voor melkplas	
2009-10-16	LC	Superheffingboete zelfzuivelaars 2009/2010: Eu. 675.000 2.3 Mln Kg (3%)	
2009-11-23	DvhN	Superkoe Hilde 38 gaf 15.000 KG vet en eiwit – ca. 180.000 kg melk	
2009-12-30	LC	Woelig jaar met angstige melkveehouders – oorzaak lage melkprijs	
▲			
2010			612
2100-xx-xx	boek	<i>Boek Harm schelhaas: ‘De landbouw tussen voedselcrisis en overschotten’</i>	
2010-01-05	LC	_PZ. Koopstra: ‘Liberalisering gevaar zuivelsector’	
2010-01-26	LC	NVM: Makelaars voorzien daling grondprijs	
2010-01-27	DvhN	Explosieve prijsstijging melkquota – van 16 naar 23 ct.	
2010-03-16	LC	Lenen.....maar: ‘Boer zelf verantwoordelijk voor krediet’	
2010-03-18	LC	Het verdriet van de melkveehouder – lage opbrengst	
2010-03-18	NvhN	FrieslandCampina voelt recessie	
2010-04-24	LC	Zuivelmarkt trekt flink aan	
2010-06-08	LC	Grootste kaashandel in de maak – A-ware	
2010-06-15	LC	Landbouwbeleid strop voor melkveehouder	
2010-06-18	LC	Kantoor zuivelreus Nieuw-Zeeland van Hamburg naar Amsterdam	
2010-06-19	DvhN	FrieslandCampina wil meer uit melk halen – 'route 2020'	
2010-07-06	LC	LTO melkprijsvergelijking – Melkprijs biedt weer perspectief	
2010-07-21	LC	Prijs landbouwgrond lager door uitval vraag	
2010-07-23	LC	Superheffing voor zelfzuivelaars van € 675.000	
2010-09-01	LC	Zuivelreus FC verdubbelt winst vooral in Azië	
2010-09-18	LC	Tegen de grens van de groei – vd Ploeg	M

2010-10-01	LC	Groter deel winst FrieslandCampina naar boer	
2010-10-30	LC	EU melkt quotum bij lange na niet vol – Nederland boete van €14 miljoen	
2010-10-30	LC	Debat boer&koe – oproep voor discussiebijeenkomst	
2010-11-08	LC	EC. negeert wens Nederland: ‘Melkveehouders dupe nieuw beleid’	
2010-11-15	LC	TEGAST: Bioboer 'De koe, de wei en wij'	
2010-12-10	LC	Zuivelvoorstellen EU stellen boeren teleur	
2010-12-11	LC	Onderzoekster Tia Hermans: 'Landschap is ook burger'	M
▲			
2011			634
2011-01-04	LC	_PZ. Koopstra: ‘Zonder supermarkt is sturing markt illusie’.	
2011-01-05	LC	<i>Nico Hylkema:</i> ‘Zuivelmarkt positief maar grillig’.	
2011-01-25	DvhN	Veel boerenbedrijven te koop – vooral van vleesveehouders.	
2011-02-09	LC	Geur van mest hangt weer over het land – vanaf 1 febr. weer mest uitrijden.	M.
2011-02-18	LC	Motie PvdD / PvdA aangenomen – Bouwstop voor megastal.	M
2011-02-19	LC	Fonterra: Groeien met gezond en veelzijdig melkeiwit.	
2011-03-16	LC	Friesland Campina fors hogere winst.	
2011-04-06	DvhN	De Chinese hunkeren naar zuivel – Hyproca / Lypack in Chinese handen.	
2011-04-22	LC	Lyempf in Chinese handen.	
2011-05-11	DvhN	Veehouders gebaat bij termijnmarkt voor melk.	
2011-05-25	LC	Nederland afgelopen jaar boete van €38,7 mln., voor 1,2 pct overschrijding	
2011-06-03	LC	Politiek: Aantallen niet centraal in megastal-discussie	M
2011-06-15	LC	PZ.- Productschappen weer onder vuur	
2011-07-15	LC	Zuivelconcerns sterk uit crisis	
2011-07-16	LC	Oud-topman Friesland-Foods Theo Spiering topman bij Fonterra	
2011-09-01	LINK	Melkveemagazijn: Quotumprijs wil maar niet dalen – test op top	
2011-09-01	LC	Broers Dick en Frans Zeinstra, weer samen door de Centrale As	
2011-09-24	LC	Boeren blij met 'nuchter' advies megastal	M
2011-10-06	LC	Bezem gaat door productschappen – PZ.	
2011-10-12	PZC	EU-Landbouwbeleid: D-day voor boeren in EU	
2011-10-29	LC	Bleker: melkprijs van 30 cent is prima – NMV woest...	nw
2011-11-09	LC	Onderzoek naar illegale handel in rundersperma	
2011-11-18	LC	Afscheid Accountant Jappie Rijpma. Spiegel voor de melkveehouders	
2011-11-26	LC	CONO Beemster bouwt kaasfabriek	
2011-12-21	LC	Productschappen bungelen – Meerderheid Kamer wil afschaffing	
▲			
2012			658
2012-xx-xx	link	_PZ. Koopstra: Nog niet gevonden wel link naar toespraak / afscheidsrede	
2012-01-24	LC	NVM: Boerengrond blijft stevig aan de prijs	
2012-02-25	DvhN	Megastal in Vredepeel: De melkcarrousel draait 24 uur per dag	
2012-02-25	DvhN	Plan voor megastal met 1000 melkkoeien in Bourtange	

2012-02-29	DvhN	Waalkens: Gemiste kans bij megastallen discussie	
2012-03-14	LC	Hogere melkprijs FC en problemen in Europa – winst zuivelcoöperatie omlaag	
2012-05-01	DvhN	De terugkeer van een grazend icoon – weidegang	M
2012-05-08	LC	Trend dalende melkprijs baart boer zorgen	
2012-05-30	LC	Werving duizend melkveehouders – Fonterra en A-ware in kaasfabriek	
2012-06-05	DvhN	Zuivelreus Fonterra lonkt naar Noorden	
2012-06-12	LC	Knipsel: FrieslansCampina koop kaasverpakker IDB-Belgium	
2012-06-27	LC	Nederlandse zuivel staat zijn mannetje – LTO melkprijsvergelijking	
2012-07-31	LC	Superheffing 2011/'12 16,4 mln. Voor kaasboeren / zelfzuivelaars 0,48 mln	
2012-08-15	LC	Zuivelnoteringen stijgen door schandaal Fonterra	
2012-08-21	DvhN	NMV: 'Veeboer raakt nog diepe in schulden'.	
2012-09-21	LC	Vrees voor te veel optimisme onder boeren	
2012-10-12	LC	A-ware bouwt kaasfabriek in Heerenveen	
2012-10-13	LC	Handelshuis wordt kaasproducent – voor Heerenveen verkozen	
2012-10-13	LC	NoorderlandMelk levert melk voor speciaalkazen A-Ware	
2012-10-16	LC	Zes productschappen bundelen afdelingen – ook Productschap Zuivel (PZ.)	
2012-10-20	LC	NoorderlandMelk levert melk voor speciaalkazen A-ware Heerenveen	
2012-11-02	LC	'Levendige handel tussen Noord en Zuid' Veehouder koopt mestverwerking af	M
2012-11-10	LC	LTO voorzitter Albert Jan Maat hekelt 'ongekende arrogantie' kabinet Rutte-2	
2012-11-26	DvhN	Melkveehouder NMV nog een keer naar Brussel	
2012-11-27	LC	Demonstrerende DDB boeren botsen over melkprijs	
2012-12-15	LC	Hoofdzetel en kaasopslag A-ware naar Almere	
▲			
2013			680
2013-01-03		Nieuwjaarsrede _PZ. Voorzitter C.H. Wantenaar	
2013-01-08	LC	Heerenveen loopt uit voor nieuwe zuivelreus langs A7 A-ware eb Fonterra	
2013-01-08	LC	Overname kaasbedrijf <i>Zijerveld</i> reactie op A-Ware	
2013-01-15	LC	Grote investering condens FC – Leeuwarden krijgt impuls als zuivelstad	
2013-01-22	LC	NVM: Prijs landbouwgrond stijgt snel in noorden – Quotum zakt	
2013-02-13	LC	Knipsel: <i>NoorderlandMelk</i> koopt <i>Katshaar</i>	
2013-02-23	LC	Broer Roorda: Drie keer daags melken om quotum vol te krijgen	
2013-03-24	BB	Cono presenteert melkprijs 2012: 37,61 euro	
2013-04-16	LC	Heerenveen: Kaasfabriek <i>A-Ware</i> wil 2 miljard liter melk kunnen verwerken	
2013-04-20	LC	Topkoeien: Deze koe verdient een feestje: 10.000 Kg. vet en Eiwit.	
2013-04-24	LC	Babyvoedingfabriek Austria Hyproca koopt 14 hectare in Heerenveen	
2013-04-27	LC	COMMENTAAR BERT DE JONG: Succes van zuivel	
2013-05-11	LC	Zuivelindustrie grote investeringen: Zeepbel of realisme?	
2013-05-18	LC	Boeren melken quotum niet vol – 2012-'13 – 44 mln. (– 0,36%)	
2013-05-18	LC	Kaas marcheert altijd – gesprek met Klaas de Jong en Hans Berghorst	
2013-05-18	LC	Vervolg gesprek: A-ware weert boeren FrieslandCampina	

2013-06-21	DvhN	Melkprijsvergelijking LTO: Melkprijs fluctueert, maar blijft hoog	
2013-06-22	LC	Presentatie Ausnutria Hyproca kaasfabriek – Alles is groot in de zuivel	
2013-09-26	LC	A-Ware bouw – Heldere strategie bij zuivelaars	
2013-10-12	DvhN	Vliegende doorstart Katshaar	
2013-10-18	DvhN	Strijker: Vrees voor wildgroei megastal onterecht door mestplafond	M
2013-10-26	DvhN	Dalen: 'Aantal koeien doet niet ter zake voor het welzijn ervan'	
2013-11-09	DV	Afschaffing melkquotum leidt tot explosieve groei in sector	
2013-11-13	LC	Dagstelling: Hoge melkprijs, geen subsidie	
2013-11-23	LC	A-ware nu al van plan meer kaas te maken in Heerenveen	
2013-11-26	LC	Marc Lichthart nieuwe topman DOC – opvolger van J. Oosterveld	
2013-12-07	LC	Werklozen naar zuivelfabriek Ausnutria Hyproca Heerenveen	
2013-12-11	NvhN	Melkveehouderij wordt een stuk uitdagender	
2013-12-19	DvhN	Topinkomen melkveehouder blijft uit ondanks recordmelkprijs	
▲			
2014			711
2014-01-08	FC	LTO en NZO richten ZuivelNL op	nw.
2014-01-09	LC	Fusie Agentschap en Dienst regelingen	nw
2014-01-10	LC	Knipsel: Tweede zuivelfabriek uit China naar Heerenveen	nw
2014-01-11	DvhN	LEI voorstel voor andere – oppervlakte subsidie – regeling	nw
2014-01-11	LC	Veemarkt Leeuwarden: Boeren hielden in 2013 hun koeien vast	nw
2014-01-15	LC	Milieudefensie tegen, LTO vóór mestregelingswet Dijkema	M
2014-01-29	LC	Landhonger boeren compenseer overheid	nw
2014-02-07	LC	Lezing H. Versteijlen: 'Subsidies landbouw noodzakelijk'	nw
2014-02-14	LC	Recordboete dreigt voor melkveehouders	nw
2014-02-15	LC	Boerengilde kansrijker dan biologisch	nw
2014-02-21	DvhN	Commentaar: Brussel moet afzien van superheffing	nw
2014-03-06	LC	Melkveehouders – LTO en NZO – trots op lobby dierrechten	M
2014-03-13	DvhN	Topjaar voor FrieslandCampina – melkprijs 2013 42,49 ct.	nw
2014-03-25	LC	Knipsel: Cono claimt hoogte constante melkprijs – 42,78 ct.	nw
2014-03-25	LC	EU scherpt mestnorm voor Nederland aan.	M
2014-03-27	DvhN	Slikken of stikken met – strengere – mestnormen 2014-2017	M
2014-04-05	LC	Mestvergister – 2e generatie' als verdienmodel	M
2014-04-25	LC	Te gast: Einde melkquotum verstoort marktbeleid	nw
2014-05-27	DvhN	Meer mest in 2013 door groei rundveestapel	M
2014-05-27	LC	Boeren betalen record aan superheffing € 132 mln	nw.
2014-06-11	DvhN	Groningen: Melkveehouderij mag uitbreiden	nw.
2014-06-18	LC	LTO 'Bij te snelle groei ebt vertrouwen weg'	nw.
2014-06-24	LC	Verschil melkprijs Nederlandse boeren en hun Europese collega's neemt toe.	nw.
2014-07-28	DvhN	Opinie: Partij vd Dieren Kirsten de Wrede 'Mestbeleid is een stinkende zaak'.	nw.
2014-08-06	DvhN	Opinie; Reactie LTO op 'onjuiste schets' mestbeleid Groningen.	nw.

2014-08-13	DvhN	DDB: “Europa mist 'risistools” – dit i.v.m. Russische boycot	nw
2014-10-04	DvhN	Gesprek met Jorrit Jorritsma, voorzitter ZuivelNL – 'opvolger' PZ	nw
2014-10-17	Boerd	Dijksma wil grondgebondenheid niet verplichten	nw.
2014-10-21	DvhN	'LTO'. Melkveehouderij wil minder groeirimte – door aanpassing melkveewet.	nw.
2014-10-22	www	Afschaffing melkquota - overzichtsartikel	nw.
2015			746
2015-01-16	DvhN	EMB: Vrije markt desastreus voor boer	nw
2015-03-27	DvhN	Dit jaar al weer 239 stallen gebouwd – vorig jaar totaal 1159	nw
2015-06-02	DvhN	Dijksma: Nog één kans voor melkboeren	nw
2015-06-23	DvhN	Melkveehouders in geldnood Superheffing in 2014/'15 135 mln	nw
2015-06-23	DvhN	Het nieuwe quotum: fosfaat	nw
2015-07-03	DvhN	Invoering: maximum aan fosfaat in mest van melkkoeien	nw.
▲			
Bijlagen			754
bijlage-01		Lijst met namen van ministers van landbouw	
bijlage-02		Twee jaar Superheffing in Nederland’ – drs. A. Krijger <i>Productschap Zuivel</i>	
bijlage-03		Zes jaar Superheffing: evaluatie door ministerie	
bijlage-08		Gegevens melkveehouderij periode 1980 – 2012 (voorlopig)	
bijlage-09		Onderwerp deze MAP op internet / link (voorlopig)	
bijlage-10	Boek	Proefschrift Harm Schelhaas: <i>‘Liberalisering in de landbouw’</i> / superheffing	
bijlage-11	Boek	Boek „ <i>De Landbouw tussen voedselcrises en overschotten</i> ’ – Harm Schelhaas	
bijlage-13	www	Basisgegevens 27 EU landen 2010	
bijlage-14	ZJB	Het <i>Produktschap voor Zuivel</i> – uit ZJB. en Zuivelzicht 75 Jr. FNZ – 1975	
bijlage-15	ZJB	<i>In- en verkoopbureau I.V.Z. en zijn opvolger (1957 >) Voedselvoorziening in- en verkoopbureau V.I.B. – uit ZJB.</i>	
▲			

TABELLEN

TABEL-03	Zuivelverbruik / hoofd	Kan naar MAP 1		
TABEL-04	Quotumprijs			
TABEL-07	Alle gebruikte jaargegevens			

▲ Bron knipsels

		URL / (www adres)
# Bron:	XX bevat gegevens	
DBW	De Bommelerwaard	http://www.streekarchiefbommelerwaard.nl/kranten ??
DT	De Telegraaf	http://kranten.kb.nl/
DvA	Dagblad van Amersfoort	http://archiefeemland.courant.nu/
DvhN	Dagblad van het Noorden	http://www.dekrantvantoen.nl/srch/adv.do
DVZ	De Vrije Zeeuw	http://zoeken.krantenbankzeeland.nl/
DW	De Waarheid	http://kranten.kb.nl/
FK	Friese Koerier	http://kranten.kb.nl/
GC	Gorcumse Courant	http://gorinchem.courant.nu/
HC	Heerenveensche Courant	http://kranten.kb.nl/
HN	Holtens Nieuwsblad	http://erh.courant.nu/
HVV	Het Vrije Volk	http://gorinchem.courant.nu/
LeC	Leidse Courant	http://leiden.courant.nu/?mod=listkranten
LC	Leeuwarder Courant	http://www.dekrantvantoen.nl/srch/adv.do
LD	Limburgsch Dagblad	http://kranten.kb.nl/
NvhN	Nieuwsblad van het Noorden	http://www.dekrantvantoen.nl/srch/adv.do / <1968 http://kranten.kb.nl/
NvhZ	Nieuwsblad van het Zuiden	http://kranten.kb.nl/
NvGO	Nieuwsblad voor Gorinchem en O.	http://gorinchem.courant.nu/
PenM	Peel en Maas – omgeving Venray	http://venray.courant.nu/
PZV	Provinciale Zeeuwse Courant	http://zoeken.krantenbankzeeland.nl/
Tr.	Trouw	www
www	Via internet verkregen	xxxx
ZD	Zeeuwsch Dagblad	http://zoeken.krantenbankzeeland.nl/
ZJB	Zuiveljaarboek(en)	Eigen bezit
ZZNB	Zierikzeesche Nieuwsbode	http://zoeken.krantenbankzeeland.nl/
ZZ	Zuivelzicht	Eigen bezit of www

Introductie

Nog geen intro, is voorlopige versie.

1984

Leeuwarder Courant, 1984-01-04

Zuivelberg stijgt tot grote hoogte

(Van onze correspondent)

DEN HAAG - De Europese zuivelvoorraden zijn het afgelopen jaar tot een dramatische hoogte gestegen. In de koelhuizen ligt 680.000 ton boter, ongeveer 1 miljoen ton magere melkpoeder, terwijl 480.000 ton magere melkpoeder werd verwerkt in varkens- en pluimveevoer. De kosten van het Europese zuivelbeleid stegen van 8,5 miljard gulden naar 12 miljard gulden. De verliezen door de groei van de overschotten komen daar nog bij: 5,5 miljard gulden.

Volgens de voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, drs. Harmen Schelhaas, zal de sterke groei van de zuiveloverschotten in Europa er waarschijnlijk toe leiden dat in het komend voorjaar een ingrijpende wijziging zal worden aangebracht in het zuivelbeleid van de EG. Volgens drs. Schelhaas moet rekening worden gehouden met invoering van een contingentering van de melkproductie voor alle 1,7 miljoen Europese melkveehouders.

Doordat via het interventiesysteem de overschotten uit de markt zijn genomen, werd de Nederlandse zuivelsector beschermd tegen de huidige zuivelcrisis, de ernstigste sinds de oorlog, aldus drs. Schelhaas. Ondanks deze crisis steeg onze zuivelexport naar EG-landen van 3,9 miljard gulden naar 4,1 miljard gulden. Een opvallende stijging vertoonde de kaasexport met maar liefst 4 procent. De exportwaarde van onze zuivelprodukten naar derde landen daalde van 4 miljard gulden naar 3,3 miljard gulden.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-01-09

Inkomens fors achteruit door superheffing

Maatregelen tegen directe verkoop melk door boeren

DEN HAAG (GPD) - De inkomens van de zuivelboeren in ons land zullen dit jaar zeker aanzienlijk meer dalen dan die van de andere Nederlanders. Dat is een direct gevolg van de zogenaamde „superheffing”. die mogelijk binnenkort door de EG zal worden gelegd op de melkproductie.

Dat zei minister van landbouw ir. G. Braks zondag voor de AVRO-radio. Vandaag praten de Europese landbouwministers weer over de zuivelproblemen. Braks verwacht dat veel boeren zullen proberen de gevolgen van die heffing te ontduiken door zelf rechtstreeks melk aan de consumenten te gaan leveren.

Maar de *algemene inspectiedienst* van zijn ministerie zal dit nauwlettend controleren en desnoods verbaliseren om een „grijs melkcircuit” te voorkomen. Dan zou namelijk de superhef-

ving zijn effect verliezen als middel om de te grote melkproduktie door de Nederlandse zuivelboeren te beperken.¹

Braks wees erop dat de zuivelproduktie de laatste jaren toch weer met enkele procenten is gestegen terwijl een daling beoogd werd. Hij waarschuwde boeren ook niet te gaan investeren in uitbreiding van hun zuivelproduktie. Boeren die dat toch doen, hoeven niet te rekenen op enige financiële steun van de overheid.

De superheffing zal bovendien van toepassing zijn op een periode „die zeker niet later ligt dan 1983”. Tot nog toe gaf de overheid een zekere garantie voor een opbeperkte hoeveelheid produktie, zei Braks, maar daaraan komt nu een einde.

Braks erkende dat de boeren er door de superheffing wel eens zo'n 10.000 gulden in inkomen per jaar op achteruit kunnen gaan. Hij vindt dat echte niet onaanvaardbaar. Braks wees erop dat een boer als zelfstandige nu eenmaal bepaalde risico's loopt.

De garantie dat de zuivelboeren ongeveer evenveel achteruit zullen gaan als bijvoorbeeld de ambtenaren en uitkeringstrekkers, wil Braks niet geven. Integendeel, hij verwacht dat de teruggang veel forser zal zijn. Boeren die daardoor in problemen komen, kunnen altijd een beroep doen op de Rijksgroepenregeling Zelfstandige Ondernemers, zei hij.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-02-01

Kamer onder voorwaarden akkoord met superheffing

Superheffing melk in EG mag maar drie jaar duren

DEN HAAG (ANP) - De tweede kamer gaat onder voorwaarden akkoord met de extra heffing die de Europese Gemeenschap wil instellen voor te veel geproduceerde melk. Deze zogeheten superheffing, die naar verwachting vooral de Nederlandse melkveehouder zal treffen, bedraagt ongeveer 56 cent voor elke te veel geproduceerde liter melk.

Tijdens de behandeling van de begroting van landbouw dinsdag in de tweede kamer had de VVD de meeste kritiek op de maatregel. VVD-woordvoerder Blauw verwacht van de superheffing geen structurele oplossing voor de landbouwproblemen van de EG. Dit 'paardemiddel' mag wat de VVD betreft dan ook niet langer dan drie jaar duren en moet tussentijds kunnen worden bijgesteld.

De VVD vreest dat de superheffing de ontwikkeling van de veeteelt tot stilstand zal brengen en dat het productieapparaat zal verouderen. Volgens Blauw zal het inkomen van de veehouders aanzienlijk meer dalen dan de 3,5 procent die minister Braks verwacht. Hij voorziet een daling van rond de tien procent.

CDA en VVD keerden zich tegen de plannen van de Europese commissie om naast de superheffing ook de intensieve melkveehouderij (meer dan 15-duizend liter melk per hectare) te belasten met een extra bijdrage van drie cent per liter. CDA-woordvoerder Van der Linden noemde een dergelijke maatregel een onaanvaardbare straf op goed ondernemerschap. De

---

¹ Zie knipsel van enkele drie weken later – 1984-02-02 – waarin Braks meldt dat er geen verbod op rechtstreekse melkverkoop komt bij de boer! (ZHN.)

commissie zou zich er ongeloofwaardig door maken, omdat melkveehouders eerst met premies zijn aangemoedigd hun bedrijven te moderniseren, aldus Van der Linden. Het CDA is bereid de superheffing te accepteren als slotstuk van een reeks maatregelen om de landbouwuitgaven van de EG in de hand te houden. Ook de christen-democraten willen dat de maatregel een tijdelijk karakter draagt, maar noemden geen termijn.

CDA en VVD drongen er bij de minister op aan bij zijn EG-collega's voorstellen te doen voor een meer blijvende oplossing voor het terugdringen van de landbouwoverschotten in de gemeenschap. Dat kan volgens beide fracties onder meer door landbouwgronden aan te wenden voor houtproductie en bosaanleg. Volgens Van der Linden bevordert dit de werkgelegenheid en kan het probleem van de zure regen ermee worden aangepakt.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-02-02

MINISTER WEIGERT GARANTIE

Braks: geen verbod melkverkoop bij boer.

DEN HAAG (GPDI - Minister Braks van landbouw zal de verkoop van melk door boeren aan particulieren niet verbieden. Wel denkt hij dat doordat de EG een superheffing wil instellen op de overproductie van melk, de vrije verkoop door de boeren iets zal gaan toenemen.

De bewindsman is echter van mening dat die verkoop een marginaal karakter zal hebben. Berichten als zou Braks de vrije verkoop van melk willen verbieden, noemt hij „geruchten”. Minister Braks wil geen absolute garanties geven voor het voortbestaan van melkveehouderijen die als gevolg van de extra EG-heffing op te veel geproduceerde melk in de problemen komen. De minister zei dit woensdag in de kamer.

CDA-woordvoerder Van der Linden zei dinsdag dat het uit oogpunt van behoorlijk bestuur noodzakelijk is gedwongen bedrijfsbeëindiging als gevolg van de zogeheten superheffing (rond 56 cent per te veel geproduceerde liter melk) te voorkomen. Braks meent echter dat de overheid niet bij voorbaat het ondernemersrisico van de melkveehouders kan overnemen. Het bestuur van het Landbouwschap heeft de prijsvoorstellen van de Europese commissie gisteren verworpen.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-02-02

SUPERHEFFING DREIGT

ZLM 'wil duidelijkheid voor melkveehouders'

GOES - Onder de melkveehouders bestaat er zeer veel onrust over de superheffing op melk, die de Europese Commissie binnen de Europese Gemeenschap wil invoeren om het zuiveloverschot in te dammen. De onrust wordt in de hand gewerkt doordat er grote onduidelijkheid is over wat precies gebeuren gaat. Er is geen enkele zekerheid over de inhoud van de besluiten die in Brussel genomen zullen worden. Het is dan ook zaak dat in elk geval op korte termijn

beslissingen genomen worden. Een en ander bleek tijdens een hoofdbestuursvergadering van de *Zuidelijke Landbouw Maatschappij* (ZLM.).

Snelle beslissingen zijn volgens de ZLM'ers niet alleen nodig om aan onzekerheid een einde te maken, maar ook om het markt- en prijsbeleid van de Europese Gemeenschap niet te ontwrichten. „Hoe langer men wacht, hoe pijnlijker de te verwachten maatregelen aankomen bij veel individuele veehouders”. aldus het hoofdbestuur. Er was bezorgdheid over het gemak waarmee men van overheidszijde uitspreekt dat de melkveehouderij krachtig genoeg is om forse bezuinigingen op te vangen vanuit eigen vermogen. „Als het eigen vermogen met een laag rendement vervangen zou moeten worden door leningen met hoge rente, dan betekent dat voor vele bedrijven een onhoudbare situatie”.

Het hoofdbestuur was overigens ongerust over de algemene voorstellen van de Europese Commissie voor het markt- en prijsbeleid. Bij uitvoering van de voorstellen zal het inkomen van zeer veel landbouwers zwaar onder druk komen te staan - zo werd beweerd. Bij de overkoepelende organisatie *Koninklijk Nederlands Landbouw Comité* (KNLC) zal er op worden aangedrongen alles te doen om de 'dreigende ontwikkeling' te keren. Het hoofdbestuur stelde zich op het standpunt dat een verdere verhoging van de gasprijs voor de tuinbouw een niet te verteren zaak is.

.....

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-02-03

KRING VOORZITTER SANDERSE IN MIDDELBURG

CBTB fel gekant tegen een superheffing op melk

MIDDELBURG - De voorzitter van de Kring Walcheren van de Christelijke Boeren- en Tuinders Bond (CBTB), de heer W. J. Sanderse, wijst de 'superheffing' op melk fel af. Het invoeren van deze superheffing – een door de EG opgelegde 'straf' voor teveel geproduceerde melk - leidt tot een sterke inkomensvermindering voor de boeren. Dit verlies varieert jaarlijks tussen de 10.000 tot 30.000 gulden per bedrijf. De heer Sanderse zei dit donderdagavond tijdens de Kringvergadering, die de Walcherse CBTB hield in de Getuigeniskerk in Middelburg.

Het door de heer Sanderse berekende verlies wordt mede veroorzaakt door de verlaging van de melkprijs, die ongeveer 6,5 procent bedraagt. Hij wees er donderdagavond op, dat de superheffing, gecombineerd met de prijsverlaging voor de boeren, niet alleen grote inkomensoffers vergt, maar bovendien geen enkel uitzicht voor de toekomst biedt. „Dit voorstel getuigt van geen enkel beleidsvoornemen. Er spreekt geen enkele beleidsvisie uit. Bovendien is het inkomensondersteunende element volledig verdwenen”.

In een breder verband signaleerde de Kringvoorzitter dat de land- en tuinbouw de economische recessie tot nu toe redelijk hebben doorstaan. „Maar nu, op het moment dat hier en daar een economische zwaluw aan de horizon lijkt te komen, dreigt de land- en tuinbouw een klap te krijgen. Niet omdat het deze sector niet goed zou gaan, maar omdat de land- en tuinbouw een politieke speelbal dreigt te worden. De nieuwe prijsvoorstellen en de produktiebeperkende maatregelen zijn met name catastrofaal voor de melkveehouderij”, vond de heer Sanderse.

Kerngezond

Toch ziet de heer Sanderse toekomstmogelijkheden voor de totale agrarische sector, die hij 'kernegezond' noemde. Hij stelde dat het succes van een onderneming altijd gelegen is geweest in het vinden van de mogelijkheden die een bepaalde situatie biedt. In dit kader noemde hij de automatisering. Hij riep de agrariërs op de informatiestromen zelf in de hand te houden. „Anders pakt de commercie dit op. In dit opzicht is het 5 minuten voor 12”.....

Superheffing lijkt steeds meer fiche in het spel

(DE VEEMARKT)

DE MANIER WAAROP Van Kampen zijn vragen aan Teun Tolman stelde, was al wat verdacht. Als hij, Van Kampen, bij het van kracht worden van een superheffing het bedrijf van zijn buurman zou kopen, mocht hij diens „produktierechten” dan ook overnemen? Het leek Europarlementariër Tolman een redelijke zaak. Natuurlijk.

Een lichte verbijstering ging er door de grote zaal van De Klinke in Koudum, waar de landbouworganisaties de Friese politicus heengehaald hadden om zijn licht in het duister van de Europese landbouwpolitiek te laten schijnen. Het zuigende vraagje van Van Kampen onthulde de ondoordachtheid van het contingenteringssysteem via de superheffing, zoals minister Braks en een reeks epigonen dat propageren.

Het antwoord van Tolman aan Van Kampen hield in, dat de produktierechten of quota, die elk bedrijf worden toegewezen, verhandelbaar dienen te zijn. Maar het is juist de officiële lijn van Braks en zijn groep, dat die quota niet verhandeld mogen worden, want, zo is de redenering, dan komen we nooit weer van de contingentering af.

De huivering over de uitspraak van Tolman gold natuurlijk het feit, dat die verhandelbaarheid van de quota altijd is afgewezen, terwijl Tolman in een bepaald voorbeeld de overdracht wel normaal achtte. De vraag van Van Kampens was er overigens eentje met meer valluiken. Van Kampen sprak niet over melk, want als dat buurbedrijf nu een akkerbouwbedrijf is, hoe zit het dan? Natuurlijk, dat heeft geen melkrechten. Nee? En als dat bedrijf zich toelegt op de produktie van snijmais of andere produkten voor de melkveehouderij?

Tolman had die vraag ook al aan Poul Dalsager, de EG-landbouwcommissaris, gesteld in verband met een strafheffing, die boeren bedreigt die meer dan 15.000 kg melk per hectare melken. Dalsager had daarop geen antwoord weten te geven, maar zijn topambtenaren wilden voor de berekening van de 15.000 kg de hectares aangekocht ruwvoer wel meetellen vanwege de redelijkheid.

De Friese boeren slepen de laatste jaren veel snijmais aan uit Duitsland. Duitse hectares zouden mee de produktie quota voor de Friese boeren bepalen. Het is daarmee wel duidelijk in welk een afzichtelijk moeras van regelingen de boeren verzeilen, als de contingentering per bedrijf wordt ingevoerd. Het weekblad Boerderij berichtte eind november opgewekt, dat het ministerie van landbouw de volgende week een contingenteringsregeling klaar had. Kennelijk is die regeling diezelfde week nog in het moeras geraakt. Er is sedertdien niets meer van gehoord.

Onlangs werd op een andere vergadering aan Teun Tolman de vraag gesteld, waarom hij eigenlijk voor de superheffing als contingenteringsmiddel is. Het antwoord liet wat aan duidelijkheid te wensen over, maar het kwam er op neer, dat hij voor de superheffing was, omdat zijn positie in het Europees Parlement zulks meebracht. Tolman is een van de toppieten voor landbouwzaken in de christelijke democratische fractie van het parlement en enige plooibaarheid lijkt daarbij noodzakelijk.

Iedere boer, ook in Friesland, heeft de neiging een contingenteningsregeling te bedenken, waarbij hij persoonlijk buiten schot blijft, terwijl zijn buurman afgestraft wordt voor zijn productie. Een superheffing lijkt een afdoend middel om de productie op een bepaald peil te houden, maar aangezien niemand weet hoe de desbetreffende regeling er uit zal zien, is het uiteraard uitgesloten omtrent de heffing een standpunt in te nemen.

De superheffing is een paardemiddel genoemd. Dat houdt het maken van slachtoffers in en de vraag is, wie de slachtoffers zullen zijn. Men weet, dat zij in eerste aanleg onder de gemoderiseerde bedrijven zullen vallen. Bij boeren die over onvoldoende eigen vermogen beschikken om jaren met een te lage productie te kunnen draaien. Het bizarre in de discussie is, dat Braks en volgers heftig uitzonderingen op de regeling afwijzen, zij het dat ze juist een uitzondering willen voor die bedrijven, welke in het oog van buitenlanders als ene. Francois Mitterrand de boosdoeners zijn.

Onze veronderstelling is, dat Braks slechts in schijn voor de superheffing is om tijdens de onderhandelingen over de prijzen voor 1984/'85 een onderhandelingspositie te hebben. Er zou iets heel anders uit de bus kunnen komen dan de superheffing; de contingentering kan immers ook op een andere manier tot stand komen. De ruzie in de Nederlandse landbouworganisaties over de heffing lijkt echter geen schijn.

..... (volledig in MAP De Veemarkt)

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-02-16

'De wekker wordt bij ons nooit verzet'

MELISKERKE -, „Je voelt je een beetje machteloos. Je moet maar afwachten wat er gaat gebeuren. Ik lig er nog niet direct wakker van, maar een superheffing kan ik in elk geval niet opbrengen”. **Melkveehouder J. Vader** (54) van hoeve 'Kroneveld', gelegen onder rook van Middelburg, heeft vorig jaar een nieuwe ligboxenstal gebouwd, met tegelijkertijd uitbreiding van de veestapel: van 40 naar 80 koeien. Het kost hem een investering van zo'n 7500 gulden per koe. Een stap waarover vader enige jaren heeft gewikt en gewogen. Hij is min of meer gedwongen wat te doen. De oude, uit 1872 daterende, schuur is bouwvallig. Het wordt dus, mede op advies van de landbouwvoorlichting, een eigentijdse ligboxenstal.

Op het moment van de beslissing lijkt er geen vuiltje aan de lucht. De hoeve 'Kroneveld' - sinds 1919 beboerd door de familie Vader - heeft vanouds koeien, naast akkerbouw. Een gemengd bedrijf van 30 hectare, zoals er op Walcheren nog zoveel zijn. Vanaf 1975 is het een eenmansbedrijf. Overschakelen op volledige akkerbouw zit er niet in. De grond is van het tweede en derde soort en niet bijster geschikt voor akkerbouw. De heer Vader is derhalve aangewezen op de veehouderij en na de komst van de ligboxenstal is de akkerbouw, op wat snijmaisteelt na, helemaal verdwenen. Hij gaat ervan uit dat onder zijn 5 zonen zeker een opvolger zit. Van een superheffing is nog geen sprake, als het besluit valt.

Boer Vader zegt dat hij wel op de hoogte was van de zuiveloverschotten in de Europese Gemeenschap. „We dachten: het zal zo'n vaart niet lopen, ook niet met maatregelen. Maar nu komen ze steeds dichterbij”. Hij heeft er begrip voor dat de melkplas moet minderen. „Dat moeten ze dan wel over alle veehouders betrekken” De heer Vader brengt naar voren dat enkele ja-

ren geleden er nog lang niet zoveel te doen was over overproductie. „Je hoorde er in elk geval niet zoveel over, dus we hebben er ook niet zozeer bij stil gestaan. Ik heb gezegd, je moet wat durven ook. En voor de bedrijfsvoering ben ik blij met de nieuwe stal”.

Boer Vader in de ligboxenstal

Hij vindt het onjuist als alleen degenen die de afgelopen jaren een ligboxenstal bouwden, worden getroffen door een superheffing. „Ik hoop maar dat ik een ontheffing krijg, want anders kom ik goed fout te zitten”, stelt de heer Vader. Er komt bij dat hij ruim boven het gemiddelde zit. In de oude stal haalden zijn koeien een produktie van 6700 kilo per jaar. Dat zal weliswaar in de aanloopfase van de nieuwe stal minder zijn, maar daar staat een verdubbeling van het aantal dieren tegenover. In zijn totaliteit levert hij aanzienlijk meer melk af.

Niet alleen in de zuivelsector is er sprake van overproductie. Ook de akkerbouwers in de Europese Gemeenschap gaan merken dat er van sommige produkten gewoon te veel is (althans, zolang het westerse economische systeem geldt). Veehouder Vader wijst erop dat akkerbouwers veel makkelijker kunnen schuiven met hun bouwplan. Als er teveel tarwe is, zijn er in beginsel andere mogelijkheden. „Een veehouder is verplicht koeien te houden. Hij heeft een gebouw gezet van 4 ton, hij kan moeilijk anders”, betoogt de heer Vader. „Je kunt bijvoorbeeld niet de helft van je stal afkappen en de helft van je geld terugkrijgen”.

Uit zijn verhaal blijkt dat het allemaal niet aangewaaid komt. Een melkveehouder moet hard sappelen. Hij werkt, met flinke hulp van het gezin, 7 dagen in de week. Meestal 12 uur per dag. Op zondag staat Vader zelfs vroeger op, omdat hij anders niet op tijd in de kerk kan zijn. Met vakantie gaat hij niet, hooguit enkele dagen weg. Toch zegt hij: „Dat vele werk, ach, daar heb ik nooit hinder van gehad. Ik zit er van kinds af in. Ik werk in het algemeen met plezier”. Wat dat betreft is de heer Vader een prototype van de Zeeuwse melkveehouder: niet opzien tegen veel werk, liefde voor dieren, vakkennis hebben.

Landbouwvoorlichting: de heren Molhoek en Van der Meer.

De Zeeuwse melkveehouders boeren goed. Momenteel staat Zeeland wat melkproduktie per koe betreft bijna aan de top in Nederland. Met een jaargemiddelde van 5.750 liter melk per koe, neemt de provincie na Noord-Holland de tweede plaats in. De hoogste produktie is 7.600 liter, de laagste 3.800 liter.

.....

De dreigende superheffing máákt investeren weinig aantrekkelijk. Voorzichtigheid is geboden bij het overwegen van nieuwe uitbreidingsinvesteringen. Er blijft dan voor de boeren weinig anders over dan zich te richten op kostenbesparingen, zodat een zo gunstig mogelijk evenwicht tussen kosten en opbrengsten wordt bereikt. Maar of dat op den duur voldoende soelaas biedt is erg onzeker. Het zit er in dat zo'n superheffing dus min of meer automatisch een kille sanering inhoudt.

.....

De heer Molhoek en Van der Meer vinden het moeilijk in de huidige situatie adviezen te geven. „We weten niet wat er precies gebeurt”. Ze wijzen erop dat de destijds ingevoerde medeverantwoordelijkheidsheffing (ongeveer 2,5 cent per liter) averechts gewerkt heeft. De heffing was bedoeld om overschotten weg te werken, maar de boering juist uitbreiden om de kosten van de heffing weg te werken. De plannen voor de superheffing willen een dergelijke effect voorkomen.

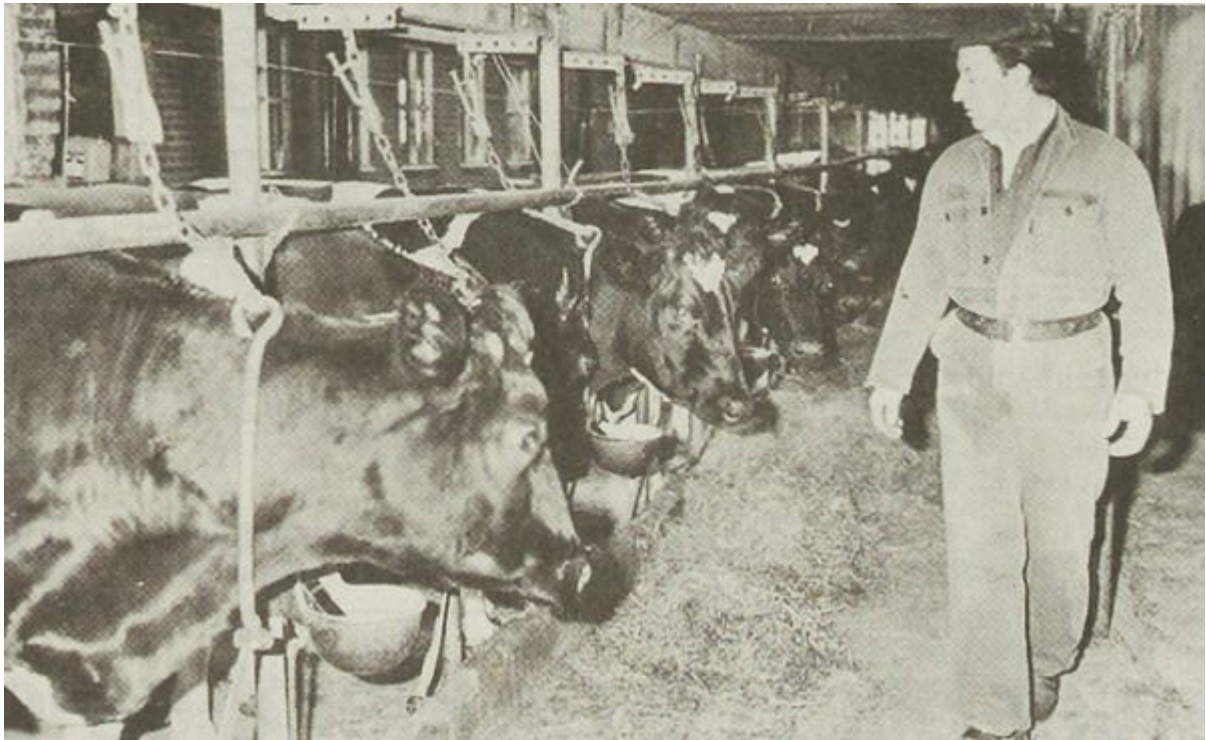
[...] De melkveehouders staat weinig anders te doen dan wachten.....

Vlakbij de kapel Hogelande begon de heer N. Vermuë (52) ruim 18 jaar geleden met 10 koeien een landbouwbedrijf. Nu een bedrijf van 24 hectare, waarvan 3,5 hectare voor teelt van mais en voederbieten; een grupstal van 5 jaar oud: 70 tot 80 koeien, waarvan ruim 40 melkvee en de rest jongvee (kalveren. pinken) in opfok. Het is een ontmengd bedrijf, ofwel alleen veehouderij. De heer Vermuë haalt een produktie van 6500 kilo melk per koe. „Qua voeding en qua fokkerij blijf je bezig. Je wilt altijd beter. En als je het goed doet, wordt, het automatisch meer”, vertelt hij.

Bedrijfsgebonden

Voor de heer Vermuë loopt de wekker elke dag om halfzeven af, ook op zondag („bij ons wordt de wekker nooit verzet”). Hij werkt de klok rond en gaat niet met vakantie. „Vorig jaar zijn we één nacht weggeweest. We kunnen het wel betalen, maar ik heb er geen behoefte aan. Je bent gewoon bedrijfsgebonden; de een voelt dat meer dan de ander”. Hijzelf heeft er geen problemen mee. „Nooit klaar? Het is maar net hoe je er tegen aan kijkt. Rond melk- en voedertijd moet je in elk geval thuis zijn. En je weet nooit wat voor onverwachtse dingen gebeuren. Wij moeten niet te vroeg tevoren afspraken maken”.

Toen de heer Vermuë destijds voor de beslissing stond om te vernieuwen, koos hij voor een voorzichtige koers. Een grupstal, want een ligboxenstal had zeker 200.000 gulden méér gekost. Daar heeft hij nu, vooral met het oog op de toekomst, wel wat spijt van. „Door die superheffing kan een ligboxenstal niet meer. Dat is wel jammer. Ik zou voor mezelf niet willen uitbreiden. Ik zou het voor mijn gezin wel willen. Ik heb 4 jongens, die alle 4 wel willen opvolgen”. Boer Vermuë wacht noodgedwongen af. Hij erkent dat - het aantal werkuren buiten beschouwing gelaten - er tot nu toe een goed bestaan zit in de melkveehouderij. Voor hem is een zo goed mogelijke produktie vooralsnog belangrijker dan superheffingen. „Als je het landelijk gemiddelde van de melkproduktie meit halen kunt, dan ben je een sukkel”.

Boer Vermuë in zijn grupstal

'ONTKOMEN AAN SUPERHEFFING'

Driekwart boeren bereid minder melk te maken

DOETINCHEM (ANP) - Om te ontkomen aan de superheffing van de Europese Gemeenschap is driekwart van de Nederlandse melkveehouders bereid de produktie te verlagen tot onder het niveau vanwaar af de belasting moet worden betaald. Dit blijkt uit een onderzoek van het bureau Research en Marketing in Heerlen naar de mening van de boeren over het zuivelbeleid van de EG. De resultaten van het onderzoek worden woensdag gepubliceerd in het landbouwweekblad 'Boerderij'.

De Europese commissie (het dagelijks bestuur van de EG) wil iedere boer in de EG die meer melk produceert dan vooraf overeengekomen is, een boete laten betalen over het gedeelte dat hij teveel heeft gemolken.

Minister Braks van landbouw en twee van de drie landbouworganisaties zijn voor een superheffing. Uit het onderzoek blijkt dat driekwart van de boeren een superheffing niet het beste middel vindt om de overproduktie te bestrijden. Liever ziet de meerderheid van de melkveehouders invoering van een hectareheffing. Dat is een boete op een te hoge melkproduktie per hectare weiland. De Europese commissie denkt aan een grens van 15.000 kilo melk per hectare.

Minister Braks, het Landbouwschap, de landbouworganisaties en de zuivelindustrie zijn tegen invoering van een hectareheffing.

Wanneer een superheffing de boereninkomens nadelig beïnvloedt, gaat een op de vier melkveehouders er iets bij doen, staat verder nog in het onderzoek. Niet meer dan een procent gaf op melk zwart te gaan verkopen om het inkomen op peil te houden. (Zie ook pagina 9)

Lezing Veehouderijbelang: 'Streven naar hoogst mogelijke melkproduktie'

KAPELLE - Het gaat er, ondanks de superheffing op melk, om de hoogst mogelijke produktie per koe te halen. Wel zullen in de toekomst waarschijnlijk minder koeien gemolken moeten worden. Dat stelt het hoofd van de *Vereniging voor Veehouderijbelangen in Zeeland* (VVB), P. Hannewijk in het jaarverslag. Dat verslag loopt van 1 juli 1982 tot en met 30 juni 1983. Volgens Hannewijk geeft een hoge produktie per koe een garantie voor een lage kostprijs per kilogram melk. Daarom acht hij het ook zaak dat alleen gebruik wordt gemaakt van goed verervende stieren. De melkveehouders moeten dan ook niet alleen letten op netto melkgeld, maar alle belangrijke factoren, zoals vet/eiwitpercentage, in ogenschouw nemen.

.....

Kamer legt zich neer bij zuivelingreep

(van onze redacteur in Den Haag)

SDEN HAAG - De *Tweede Kamer* heeft zich vanmorgen voorlopig neergelegd bij de resultaten die minister Gerrit Braks heeft behaald in het Europese zuiveloverleg. Omdat het landbouwberaad morgen en zaterdag nog wordt voortgezet, gaf de Kamer de minister de ruimte om door te onderhandelen. Volgende week zal dan gedebatteerd worden als ook de top van Europese regeringsleider, heeft plaatsgehad. Dat zuivelboeren in de komende jaren behoorlijk in inkomen achteruitgaan, is een gevolg dat de Tweede Kamer in meerderheid heeft geaccepteerd.

„Door de ingrepen in het Europese zuivelbeleid moet er vooruitzicht marktherstel zijn”, aldus CDA-woordvoerder Jan van Noord vanmorgen. „Daar zit meer in dan het toezeggen van inkomensvoelers”. De VVD'er Piet Blauw hield een pleidooi voor „een zo ruimhartig mogelijk prijsbeleid” voor de zuivelboeren. Want door de in te voeren superheffing op melk vallen voordelen als kwaliteitsverbetering en produktiestijging, die vooral in Nederland zijn bereikt weer weg.

Minister Braks liet er geen twijfel over bestaan dat hij nog niet denkt over compensatie aan Nederlandse boeren die in inkomen achteruitgaan als de zuivelmaatregelen worden ingevoerd. Hij wees erop dat het totale plaatje pas zaterdag rond zal komen als dan ook de gevolgen van de rundveeoverschotten zijn besproken en verwerkt. De problemen bij zowel de zuivel als de rundvee ontstonden door te grote produktie die een te groot beslag op de overheidsmiddelen legde. Er kan nu evenwicht in vraag en aanbod komen. Inkomensdoelstellingen voor de landbouw, waar de inkomens gelijk behoren te lopen met die buiten de landbouw, zijn nu even niet te realiseren.

Als er straks over enkele jaren weer een evenwicht bereikt is, dan komt er ook wel weer ruimte voor een hogere aandacht voor de inkomensdoelstelling. „Als straks de *Europese Commissie* moet gaan afwegen in een betere en evenwichtiger markt dan is de conclusie dat automatisch meer ruimte voor prijsverhogingen voor zuivelprodukten voor de boeren ontstaan”, aldus de voorspelling van Braks tegen de Kamerleden.

Braks beloofde zich ijzersterk te zullen verzetten tegen een zogenaamde mengprijs die ontstaat als per fabriek de hoeveelheden capaciteit worden vastgesteld en niet per individuele boer.

Leeuwarder Courant, 1984-03-15

Produktschapsecretaris in Drachten:

Brussel heeft nooit anders dan contingentering gewild

DRACHTEN - „Brussel heeft nooit wat anders voor ogen gehad dan contingentering van de melkproduktie en het bevriezen van de prijzen”. Dat zei vanmorgen de heer Bep Rams secre-

taris van het *Produktschap voor Zuivel*, op een lezing voor oud-leerlingen van de rijksmiddelbare landbouwschool In Drachten. Het is niet zo geweest als de werkgroep *Beter Zuivelbeleid* wilde: contingentering en verhogen van de prijzen. „Ik zal daar nu niet om lachen”. De heer Rams zei zich de angst van de boeren voor de superheffing (een zware heffing op melk, die boven de afgebakende hoeveelheid wordt geproduceerd) wel voor te kunnen stellen.

Nog meer heeft hem echter de onzekerheid aangesproken, die hij de laatste tijd op boerenbijeenkomsten was tegengekomen. Onzekerheid over het maar steeds uitblijven van een beslissing. Het produktschap is altijd tegen een superheffing geweest, maar de heer Rams vermoedde dat sommige boeren er in hun hart toch wel een beetje vrede mee zullen hebben. „Ik weet dat er in Friesland nogal wat geluiden geweest zijn de laatste tijd dat die superheffing toch nog wel een oplossing zou kunnen zijn.”

Het akkoord van Brussel kwam bij hen overigens als een donderslag bij heldere hemel. Hij had dat nooit verwacht, althans niet deze week. „Ik geloofde er helemaal niet in”. De oorzaak daarvan waren de grote verschillen die er heersten tussen de lidstaten. Wat hem ook verwonderde was de mate van vrijheid waarmee de contingentering uitgevoerd mag worden. De lidstaten mogen zelf de manier bepalen. Zelfs per regio onderling kan een verschillende aanpak gelden: of per bedrijf of per zuivelfabriek Alleen in de regio zal eenheid moeten heersen.

Uitzonderingen

Voor boeren, die erg door deze maatregel in problemen komen, zal er volgens de heer Rams een soort bureau komen waar men kan aankloppen. De vraag is alleen: Kan er wat voor dit soort „hardheidsgevallen” worden gedaan? Hij wist het antwoord nog niet, maar volgens hem staat het wel vast, dat de boeren samen voor de gevolgen van de uitzonderingen sullen opdraaien. Braks zal een soort „potje” moeten aanleggen. Een bepaald percentage van de melkproductie voor deze uitzonderingen is evenwel niet afgezonderd. De lidstaten zoeken dat zelf maar uit. De eerder genoemde drie procent is niet in het akkoord opgenomen, aldus de heer Rams.

De secretaris van het produktschap ging nog even in op de noodzaak om maatregelen te nemen. Er is een overschot aan mager melkpoeder. Als er geld voor is - en dat is er niet - kun je daar wat van wegwerken in varkensvoer. Er is ook een groot boteroverschot. Dat kan niet anders worden weggewerkt dan met eten. „Het is een prachtig produkt. ik kan er de loftrompet niet genoeg over afsteken, maar de mensen moeten het eten. Punt, amen, uit...”

Het is voor 99 procent zeker, dat er per 1 april (de datum van 1 januari 1984, met terugwerkende kracht dus, is overigens niet van de baan, aldus de heer Rams) een regeling komt om de productie te beperken. Men wil dan uitgaan van die van 1981 plus één procent in Nederland werd toen 12.056.500 ton melk aangeleverd (inclusief dat procent). Vorig jaar was die Productie 12.908.000 ton. (Het „Friese aandeel komt neer op ongeveer eenzesde deel). Nederland moet dus zes tot zeven procent achteruit. En dat zit velen niet lekker en brengt anderen hopeloos in de problemen.

Is de maatregel blijvend, werd de heer Rams gevraagd. Zijn antwoord. Ik hoop dat God dat verhoede. Ik denk trouwens, dat dat niet het geval zal zijn, al zit men er wel een redelijk aantal jaren aan vast Geen mens kan voorspellen hoelang dit duurt”.

„Grijs circuit”

De heer Rams merkte op dat er ook toezicht – „Vraagt u mij niet hoe” - zal komen op het zogenaamde „grijze melkcircuit” : melk, die verdwijnt zonder in de fabriek te zijn geweest. Wij vond trouwens dat dat circuit weinig zal betekenen. Moeten boeren dan bordjes langs de weg hebben met, „Verse melk te koop”, of moeten de boerinnen boerenkaas gaan maken, of moet je samen gaan werken en afspraken gaan maken met je buurman, die wat aan het afbouwen is? Hij zag weinig perspectief in dit middel van de kantlijn.

Leeuwarder Courant 1984-03-16

Ir. De Kroon op Graslanddag CAF in Bolsward:

„Superheffing over ‘83 de beste keuze voor de Friese boer”

BOLSWARD - In Friesland zijn de boeren door de bank genomen het beste af met een superheffing waarbij de resultaten van vorig jaar als uitgangspunt worden gehanteerd. Het is gezien de snelle groei van de bedrijven in de laatste paar jaar aantrekkelijker om de productie van 1983 met zeven à acht procent te verlagen, dan te kiezen voor het resultaat van 1981 plus één procent.² De meeste boeren hebben in die korte periode immers in totaal een duidelijk hogere omzet weten te bereiken dan het verschil van beide componenten. In deze zin liet Ir. Cees de Kroon, consulent voor de Rundveehouderij en Akkerbouw in Noordwest-Friesland, zich donderdagmorgen in Bolsward uit. Hij sprak daar op uitnodiging van de CAF, die in *De Doele* een prima bezochte Graslanddag hield.

De heer De Kroon vond het ook daarom van belang 1981 niet als basis voor de toekomstige productie van de melkveehouders te gebruiken, omdat er nadien een aantal uitzonderingsmaatregelen (voor onder anderen jonge boeren) zijn getroffen die voor de betrokkenen nadelig uitpakken, wanneer deze niet in de opzet zouden worden betrokken. Anderzijds erkende hij dat de boeren die vorig jaar uit eigener beweging al wat minder molken ongunstiger met hun kwantum uitkomen.

Hij zei te hopen dat niet iedereen („Zoals de boodschap lijkt”) straks tegelijk een deel van zijn veestapel afstoot. Wil men althans voorkomen dat de koeien tegen dumprijzen worden verhandeld. Verder waarschuwde hij er zijn gehoor voor, de kwaliteit van het grasland ook de komende tijd goed in de gaten te blijven houden. Dat geldt zeker voor de intensieve veeteelt, omdat er toch altijd behoefte blijft aan ruwvoer. Als het even kan moet dat uit eigen bedrijf komen, aldus de heer De Kroon.

[.....]

---

² Landelijk maakt het niet veel uit 1981: 12.185 + 1% = 12.307 en 1983: 13.207 – 7 % = 12.283 (ZHN.)

CONSEQUENTIE VAN EG-AKKOORD

Melkproduktie moet 7 procent omlaag

(Van onze correspondent)

BRUSSEL - De Europese landbouwprijzen worden voor het eerst in de geschiedenis van de Europese Gemeenschap bevroren, of zelfs verlaagd. De Europese landbouwministers bereikten hierover zaterdagmorgen, na 17 uur uitputtende onderhandelingen, unanieme overeenstemming. Nederland tekende wel verzet aan tegen de te ruime melkproduktie voor Ierland, maar kreeg hiervoor geen steun van de andere lidstaten.

Het landbouwpakket, dat vandaag ingaat,³ moet de snelle stijging van de Europese landbouwuitgaven afremmen en de geldverslindende overschotten aan boter, magere melkpoeder, granen en rundvlees terugdringen. „Het gaat om een fundamentele wijziging van het systeem. Er was in Europa geen instrument om de produktiegroei te beheersen en daartoe is nu een ruime eerste stap gezet”, aldus minister Braks.

De landbouwministers zijn er echter niet in geslaagd de landbouwuitgaven voor 1984 binnen de begrote 42 miljard gulden te houden. De verschillende compromissen die nodig waren om een akkoord te bereiken, kosten veel geld. „Voor 1984 is er van de besparingen weinig terechtgekomen. Op langere termijn zal het pakket echter zeer positieve gevolgen hebben voor de beheersing van de landbouwuitgaven”, zei minister Braks. Het is overigens nog onduidelijk waar de vijf miljard gulden vandaan moet komen die de Europese landbouw dit jaar extra gaat kosten.

De Ieren zijn, ondanks het Nederlandse verzet, vergaand tegemoet gekomen. Zij mogen hun produktie van 5,3 miljoen ton melk in 1983 dit jaar nog eens met 245 000 ton uitbreiden en dat niveau handhaven voor de komende jaren. Ook Italië hoeft niet aan produktie-inkrimping mee te doen, en voorts krijgen Noord-Ierland (plus 65 000 ton) en Luxemburg (plus 25 000 ton) nog ruimere melkquota toegewezen. De overige landen moeten hun melkproduktie daarentegen drastisch inkrimpen: voor Nederland zo'n 7 procent.

De totale Europese melkproduktie waarvoor de prijs gegarandeerd is, zakt daardoor van 103,7 miljoen ton in 1983 naar 99,7 miljoen ton in 1984 en 98,7 miljoen ton in de volgende vier jaar. De melkproduktie zou aanvankelijk met nog een miljoen ton meer worden beperkt. Voor de Nederlandse boeren betekent de superheffing een inkrimping van hun produktie van ruim 13 miljard liter in 1983. naar ongeveer 12 miljard liter in 1984 en nog een kleine extra verlaging daarna.

Overleg

Minister Braks gaat binnenkort met de diverse organisaties overleggen over de manier van uitvoering. Hij benadrukte zaterdag dat de aanvankelijke bezuinigingsvoorstellen de Nederlandse boeren nog harder hadden kunnen treffen. Voorgesteld waren onder meer een speciale heffing op de intensieve veeteelt en een drastische afbraak van het systeem van exportsubsidies. Via een monetaire truc (met de Duitse mark als spilkoers) wordt nu voorkomen dat de verlaging van de exportsubsidies voor de Nederlandse boeren een extra prijsreductie van zo'n

³ Werd 1 april 1984 (ZHN.)

drie procent zou opleveren. Het nieuwe pakket voorziet in een prijsverlaging van een procent voor rund- en varkensvlees, gerst, mais, olijfolie, gedroogde voedergewassen, erwten en bonen, vlas en hennep, tafelvijn en zonnebloemzaad. De prijzen voor melk, schapevlees, suiker, rogge en wintertarwe worden bevroren.

Besluitvorming in de EG

uit evaluatienota Superheffing ministerie 1990 *

Besluit van 1984

Het quotum stelsel in de zuivelsector is door de Raad aanvankelijk ingevoerd voor vijf opeenvolgende perioden van 12 maanden tot 1 april 1899. In februari 1988 is de melkquotering als onderdeel van het stabiliteitsbesluit verlengd tot 1 april 1992.

Bij de inwerkingtreding van de quotering in 1984 is voor de meeste lidstaten een gegarandeerde totale hoeveelheid vastgesteld overeenkomende met de melkleveranties aan zuivelfabrieken in 1981, verhoogd met 1%. Bij wijze van overgangsmaatregel zijn de gegarandeerde totale hoeveelheden voor de eerste periode van 12 maanden berekend op basis van de melkleveranties in 1981, verhoogd met 2%.

Op grond van de bijzondere omstandigheden voor de melkveehouderij in Ierland, Italië en later Spanje zijn de gegarandeerde totale hoeveelheden voor deze lidstaten vastgesteld op basis van de melkleveranties in 1983.

* zie verder bijlage-03

Leeuwarder Courant, 1984-04-03

Braks won ten koste van verliezen eigen troepen

Rinse Zijlstra – FNZ – over landbouw-akkoord:

(Van één onzer redacteuren)

DEN HAAG - Zaterdag voor een week heeft minister Gerrit Braks (Landbouw en Visserij) in Wolvega het bijna-akkoord van Brussel verdedigd. Hij kreeg zowaar enig applaus. Gisteren in Den Haag deed hij het op zijn eigen ministerie opnieuw met dit verschil dat hij nu over een definitieve versie kon spreken. Applaus klonk er niet, maar dat gebeurt ook zelden op persconferenties. Mogelijk dat hier en daar een consument de handen op elkaar zal brengen voor het feit dat een pakje boter twintig tot dertig cent minder gaat kosten. De minister had zelf ook moeite om de „met-verve-houding” van Wolvega vast te houden. Aan het slot moest hij erkennen dat hij en zijn collega's uit de Europese Gemeenschap over de grote voorraden melkpoeder (1.000.000 ton), roomboter (900.000 ton), rundvlees (500.000 ton), olijfolie- en wijnplassen en rozijnenberg „niet hebben durven praten”.

Er is geen geld voor om ze op te ruimen. Er is bovendien geen markt voor, „zelfs geen geforceerde ook al zou het Rusland zijn”, zei de bewindsman. De enige uitkomst is dat de voorraden - voorzover dat mogelijk is - het veevoer ingaan. Braks hoopt op betere tijden. Hij zou het liefst willen dat de voorraden in één keer weggingen. Dan zou de markt schoon zijn. Voor zo'n operatie moeten de lidstaten diep in de beurs tasten. Als dat gebeurt kunnen de overschotten het beste buiten de EG worden „weggegeven”. De maatregelen, die in Brussel zijn

genomen, zullen die voorraden ongemoeid laten. Ze zullen er hoogstens toe bijdragen dat de opslag in koel- en pakhuizen niet groter wordt.

Het is al enkele keren eerder betoogd: de akkoorden van Brussel treffen de veehouders zwaar. De Friese boeren zullen er vijftien- tot twintigduizend gulden op achteruit gaan, zo heeft *Friese Mij*-voorzitter Geart Hofstra enkele weken geleden uitgerekend. De Friese *CBTB* liet een paar dagen later weten dat er in Friesland alleen al zo'n vijfhonderd boeren zullen gaan behoren tot de zogenaamde „hardheidsgevallen”, dat wil zeggen dat ze aan de rand van de ondergang dreigen te komen als er voor hen geen extra maatregelen komen. „Braks heeft de slag om de Europese Gemeenschap gewonnen ten koste van zware verliezen aan eigen troepen”. zo omschreef drs. Rinse Zijlstra, voorzitter van de *Zuivelbond FNZ*, gisteren de situatie.

Waar het vooral om gaat is de superheffing, een extra zware heffing van vijfenzeventig tot honderd procent op melk, wie meer geproduceerd wordt dan in 1981 (plus één procent). Minister Braks wilde gisteren nog niet zeggen hoe die maatregel uitgevoerd zal worden. Hij zal er overleg over plegen met de landbouworganisaties. „Wij zullen al onze inventiviteit moeten aanwenden om de brokken zo gering mogelijk te doen zijn”, aldus Zijlstra. „Vermindering van kosten vangt de verliezen niet op”.

In Friesland hoopt men maar dat de contingenten verdeeld mogen worden op basis van de productie van 1983 (Landbouwschap en FNZ ruziën daar nog over). De omstandigheden van dat jaar zouden er toe kunnen leiden dat Friesland wat groter contingent krijgt dan wanneer andere jaren als uitgangspunt worden genomen. Elk land mag bepaalde percentages van de productie afzonderen voor het oplossen van de probleemgevallen - die vijfhonderd in Friesland dus.

Vet

Behalve de hogere melkproductie wordt ook een plotselinge verhoging van het vetgehalte in de aangeleverde melk bestraft. De melkprijs wordt namelijk mede door dat vetgehalte bepaald. Als de ondermelk nu naar de kalveren zou gaan zou de resterende melk een hoog vetgehalte overhouden. Dat zou het inkomen van de boer minder zwaar treffen. Een verhoging van een half tot één procent vet wordt gerangschikt onder „fraude” liet men gisteren op het ministerie van landbouw weten. Een trendmatige verhoging, die het resultaat is van een veranderde fokkerij, valt daar buiten, maar men stond nog al rap klaar niet het woord „frauduleus”.

Alles overziende was minister Braks gisteren niet helemaal ontevreden. „Wat moest ik anders? Als er geen besluiten zouden zijn genomen dan zouden onze markten door de immense voorraad in elkaar zijn geklapt met als gevolg enorme prijsverlagingen. Nu hebben wij bereikt dat wij in de toekomst weer enig perspectief hebben”.

Drs. Zijlstra erkent dat ook. Als er geen besluiten waren genomen was de ramp voor de Nederlandse boeren nog groter geweest. „De Nederlandse zuivel en de Nederlandse veehouderij staan samen erg sterk in de wereld. We zullen het op den duur misschien wel redden, maar toch blijft het een feit dat we de EG hebben gered met het opnieuw vaststellen van nationale quota. Dat betekent dat we over enkele jaren weer over elkaar heen rollen om die quota vast te kunnen stellen”.

Erg moeilijk heeft Braks het gehad met de Ierse eisen. Ierland mag de productie namelijk wel verhogen en Braks vindt dat dat land de laatste jaren al een „gigantische ontwikkeling heeft gehad”. Ierland is al op vijf procent van de Europese melkplak gekomen. Nederland weliswaar

op twaalf procent, maar daar „hebben wij ook recht op”, aldus de minister. Wat Braks tot zijn eigen verdiensten aanmerkt, als gevolg van zijn dwarsliggerij, is dat Ierland geen perspectief heeft om meer te groeien. „Het besluit is eenmalig” aldus de minister. Drs. Zijlstra wil de minister nog niet op voorhand geloven. „De quota zijn voor twee jaar ingevuld. Dan zullen we opnieuw bekijken hoe wij er voor staan. Dat zal Ierland ongetwijfeld ook doen”. Braks: „Wil- len ze dan meer dan vinden ze mij tegenover zich”.

De Nederlandse minister klampte zich gisteren vast aan wat de andere lidstaten (buiten Ierland dan) uit het akkoord hadden gekregen. Het leek hem voor zijn Westduitse collega erg moeilijk om zijn boodschap in het zuiden van de Bondsrepubliek te verkopen. En over het algemeen: „De gemeenschap functioneert niet zo ideaal als men zou wensen. Ik hoop dat het niet gelijk behandelen van burgers in de gemeenschap weerstanden op zal roepen”.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-04-14

Braks gevolg EG-akkoord

Melkveehouder moet 8,35 procent korten

DEN HAAG (ANP) - De Nederlandse melkveehouder moet zijn produktie dit jaar met gemiddeld 8,35 procent verminderen in vergelijking met vorig jaar. Op alles wat hij meer produceert is de zogenoemde superheffing van toepassing. Voor iedere teveel geproduceerde liter melk moet de melkveehouder 75 procent van de richtprijs inleveren, hetgeen neerkomt op ongeveer 56 cent.

Dit is het gevolg van een besluit van minister Braks van Landbouw en Visserij over de invulling door ons land van de superheffing op de melkproduktie, waartoe de ministers van Landbouw van de Europese Gemeenschap eind vorige maand in Brussel hebben besloten. Braks heeft de vaste commissie voor landbouw van de Tweede Kamer maandagavond schriftelijk op de hoogte gebracht. Vanmiddag vergadert de commissie met Braks over diens besluit. Maandag heeft Braks met het Landbouwschap opnieuw over de invulling gesproken.

Braks is niet tegemoet gekomen aan de eis van het schap, boeren die de laatste jaren nauwelijks hun produktie hebben uitgebreid en dus geen schuld hebben aan de groei van de zuiveloverschotten op een of andere manier steun te verlenen. Volgens berekeningen van het Landbouwschap zou die steun enige tientallen miljoenen gulden per jaar kosten, terwijl de minister meent dat het zeker enige honderden miljoenen gulden zal kosten. Het Landbouwschap zal de leden van de kamercommissie vanmorgen over zijn standpunt informeren.

Premier Lubbers verklaarde anderhalve week geleden na afloop van het kabinetsberaad dat Braks een voorstel moest uitwerken om de boeren tegemoet te komen in de negatieve gevolgen van het akkoord. Tegelijkertijd stelde hij nadrukkelijk dat het kabinet er niet al te grote bedragen voor wil uittrekken.

De EG-landbouwministers hebben beslist dat de melkproduktie terug moet naar het niveau van 1981 en dat in het op 1 april begonnen seizoen 1984-1985 de gegarandeerde produktie

niet meer mag bedragen dan 99,7 miljoen ton melk en in de vier daarop volgende seizoenen 98,7 miljoen ton. Vorig jaar lag die produktie op 103,7 miljoen ton. Nederland moet terug van 12.85 miljoen ton naar 12,052 dit seizoen en 11.929 miljoen ton de volgende seizoenen. Omdat de produktie in die laatste drie jaar in ons land nog is gegroeid moeten de boeren gemiddeld 6.6 procent terug.

De bewindsman heeft daar nu nog eens 1,75 procent bovenop gelegd om enige ruimte te krijgen voor probleemgevallen. Het komt er dus op neer dat de meeste boeren iets meer moeten inleveren om een aantal collega's te helpen.

Probleemgevallen zijn onder andere boeren die in de afgelopen jaren (1982-1984) nog fors hebben geïnvesteerd of die door ziekte in hun veestapel of natuurrampen (overstromingen, extreme regenval) een sterke tijdelijke vermindering van hun produktie hebben gehad.

In een toelichting op de ontwerpverordening die de minister naar de Kamer heeft gestuurd schrijft hij verder dat de heffing met terugwerkende kracht in gaat op **1 april 1984**. De heffing geldt per individuele ondernemer en Nederland wordt, als een regio gezien, zodat er niet per gebied met verschillende produktiehoeveelheden kan worden gewerkt.

Het opleggen van de heffing wordt opgedragen aan het *Produktschap voor Zuivel*. Het vaststellen van de hoeveelheid die een bedrijf heffingvrij mag produceren en van de uitzonderingen lopen via het ministerie.

Provinciale Zeeuwse Courant 1984-04-18

BRAKS: TEN GUNSTE VAN NIET-GROEIERS

Melkveehouders moeten nog 0,3 pct meer korten

DEN HAAG (ANP) - De melkveehouders zullen hun produktie dit jaar om de superheffing te ontlopen niet met gemiddeld 8,35 procent moeten beperken maar met gemiddeld 8,65 procent. De extra korting van 0,3 procent is bestemd om melkveehouders van wie de produktie de afgelopen jaren niet is gegroeid minder te korten.

Minister Braks van landbouw en visserij heeft de vaste kamercommissie voor landbouw dinsdagavond toegezegd dat hij vandaag het besluit waarin de superheffing wordt vastgelegd in deze zin zal wijzigen. Verder wilde hij geen concrete steunmaatregelen toezeggen.

CDA. CPN. VVD, SGP en PvdA hadden den de minister nadrukkelijk gevraagd de niet-groei-ers meer te ontzien. Voor de laatste partij is de minister echter niet ver genoeg gegaan. De PvdA wil een bodem, die melkveehouders die hun produktie sinds 1981 niet hebben uitgebreid, garandeert dat zij hun produktie met niet meer dan twee of drie procent ten opzichte van 1981 hoeven terug te schroeven, zonder de superheffing te hoeven betalen. Braks wilde deze toezegging niet doen.

Direct na het paasreces, 2 of 3 mei wil de PvdA opnieuw overleg hierover met de bewindsman. De invulling van de superheffing moet evenwel al op 1 mei bij de Europese commissie in Brussel zijn aangemeld.

De PvdA-er Tazelaar noemde het niet acceptabel dat melkveehouders van wie de productie de laatste jaren niet⁴ is gegroeid net als hun collega's die wel meer melk produceren 8,35 procent, moeten inleveren. Zij zouden daarmee zo'n vier tot vijf procent zakken onder hun productie van 1981, terwijl de Europese Commissie en de EG-ministers van landbouw terug willen naar de melkproductie-omvang van 1981 plus nog één procent daarbovenop. Omdat de niet-groeiërs voor die tijd wel zijn meegegroeid en dus hebben meegewerkt aan de groei van de overschotten, achtte hij een korting van twee tot drie procent gerechtvaardigd.

Van Noord (CDA) en Blauw (VVD) deelden die mening maar gingen niet zo ver een bodem te eisen. Blauw kreeg de minister niet mee in zijn wens ons land in regio's te verdelen. Hij pleitte daarvoor, omdat in de laatste drie jaar de melkproductie niet overal even sterk is gegroeid. In het westen is een achterstand ontstaan Door voor het gehele land een korting te hanteren moeten met name daar de boeren naar verhouding meer inleveren. Braks stelde nadrukkelijk dat er op zijn begroting thans geen ruimte is om melkveehouders financieel tegemoet te komen Specifieke lastenverlichting is in strijd met de gemeenschappelijke markt.

Braks wees er op zich altijd te hebben verzet als in andere EG-landen dergelijke gedachten leefden. Wel zegde hij toe in Brussel te willen onderzoeken of de 20 miljoen gulden die ons land uit de EG-pot krijgt voor steun aan kleine melkveehouders voor directe inkomstenstoeslag kan worden aangewend.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-04-18

Superheffing brengt boeren in geldnood

TILBURG – „De superheffing zal een groot aantal boeren in grote financiële problemen brengen. Naast een soepele toepassing van de rijksgroepsregeling zelfstandigen zal gezocht moeten worden naar vormen van tijdelijke financieringsmaatregelen om de liquiditeit van de bedrijven veilig te stellen”. Dit stelt de *Noordbrabantse Christelijke Boerenbond* (NCB) na afloop van een reeks van 11 voorlichtingsbijeenkomsten over de superheffing die melkveehouders voor teveel geproduceerde melk moeten gaan betalen. Er kwamen 4500 bezoekers (de Zeeuwse bijeenkomst was in Kloosterzande).

De NCB constateert dat meer dan ooit nodig is dat via lastenverlichting voor het agrarisch bedrijfsleven een stimulans gegeven wordt aan het ondernemerschap in land- en tuinbouw. „Dit is van wezenlijk belang voor land- en tuinbouw zelf, maar ook voor onze economie en onze samenleving, die een gezonde agrarische sector niet kunnen missen”. Andere conclusies die de rooms-katholieke standsorganisatie getrokken heeft naar aanleiding van de informatiebijeenkomsten

- de superheffing moet soepel worden uitgevoerd, met gevoel voor speciale situaties;
- het is absoluut noodzakelijk dat er meer speelruimte komt voor bijzondere problemen;
- er moet een premie op mindere productie en of bedrijfsbeëindiging komen;

⁴ 'niet' toegevoegd in tekst (ZHN.)

- een oplossing moet ook worden gevonden voor veehouders die zich gespecialiseerd hebben in de kalveropfok, doordat de melkveehouders in vele gevallen zelf weer jongvee gaan opfokken. dreigt hun bestaan in gevaar te komen.

De NCB gaat voor de vragen en knelpunten aandacht vragen van de landelijke koepel (KNBTB) en het landbouwschap. waarbij ook wordt beklemtoond dat er zonnig snel bijgestuurd moet kunnen worden.

Nieuwsblad van het Noorden. 1984-05-06

Gevolgen superheffing 'Bij Frico-Domo 200 man te veel'

Van onze correspondent

WOLVEGA - Door de superheffing heeft de zuivelgigant *Noord-Nederland* (Frico-Domo) momenteel tweehonderd mensen te veel aan het werk. Dat zei gisteren directeur W. Kranenburg, tevens hoofddirecteur van zuivelfabriek *De Takomst* te **Wolvega**. De Takomst is een van de negentien fabrieken van Noord-Nederland. De in EG-verband opgelegde productiebeperking is er de oorzaak van dat in het Noorden 200 miljoen kilogram melk minder moet worden geproduceerd.

Niet alleen voor de boeren heeft dat gevolgen, ook de zuivelfabrieken zullen dat de komende tijd aan den lijve ondervinden. Volgens Kranenburg is het niet uitgesloten dat op korte termijn na de sluiting van de fabrieken in **Makkinga** en **Ruinerwold**, nog meer zuivelfabrieken van Noord-Nederland dichtgaan. Bij „Noord-Nederland” werken momenteel zo'n 3000 mensen.

Nieuwsblad van het Noorden, 1984-05-07

FNV-bestuurder.

Superheffing dekmantel ontslagen Frico/Domo'

Van een onzer verslaggevers

BEILEN/GRONINGEN - Districtsbestuurder *D. Heine* van de *Voedingsbond FNV* is er van overtuigd, dat bij het noordelijke zuivelconcern *Noord-Nederland* (Frico-Domo) meer dan 200 mensen hun baan zullen verliezen. Die banen, aldus Heine, gaan niet verloren omdat dit zuivelconcern getroffen wordt door de EG-superheffing. Volgens de FNV-bestuurder wordt die superheffing alleen gebruikt als dekmantel voor de ontslagen, die het gevolg zullen zijn van interne reorganisatie binnen *Noord-Nederland*.

Hoofddirecteur drs. S.W. Meihuizen van *Noord-Nederland* ontkent, dat er binnen het concern over massale ontslagen is gesproken. „Een getal van 200 (eind vorige week genoemd door hoofddirecteur W. Kranenburg van de zuivelfabriek *De Takomst* te **Wolvega**, red) is volledig uit de lucht gegrepen. Met de vakbonden hebben we afgesproken, dat voor het eind van dit jaar een studie, met het oog op eventuele bedrijfssluitingen, afgerond zal zijn. Tot die tijd is ieder getal speculatief. Wij willen gezamenlijk met ondernemingsraad en vakbonden optrek-

ken. Dat weet ook Heine. Onze geheimen kunnen in een luciferdoosje en dan is die nog niet half vol," aldus drs. Meihuizen.

FNV-bestuurder Heine heeft echter het sterke vermoeden, dat de uitlating van directeur Kranenburg bedoeld is om „stemming te maken, zodat de werknemers de zaak stukje bij beetje zullen accepteren. Maar voor ons staat het vast, dat er geen enkel gedwongen ontslag mag vallen. Vallen die toch, dan is het oorlog in de zuivelindustrie.”

Leidsch Dagblad, 1984-05-16

Drachtige koeien nu massaal naar slacht

WOERDEN (GPD) - Veeboeren in het westen des lands blijken in reactie op de Europese zuivelmaatregelen veel drachtige koeien naar de slachterij te brengen. Nu de rundvleesprijzen onder druk van de superheffing op teveel geproduceerde melk gekelderd zijn, hopen deze boeren nog een redelijke prijs voor hun koeien te beuren, aangezien drachtige koeien in het algemeen goed in het vlees zitten.

Dat zegt directeur A. van Leeuwen van de Melkunie in Woerden. Als voorbeeld noemde hij een slachtbedrijf dat zo'n 1100 zwangere koeien had verwerkt. Van Leeuwen sprak van een paniecreactie op de Europese bezuinigingen, die bij de Melkunie tot problemen kunnen leiden in de vorm van een te geringe melkaanvoer.

Van Leeuwen bracht naar voren dat de Westnederlandse boeren meer last hebben van de EG-maatregelen dan de boeren elders in het land, omdat de Westnederlandse melkproductie de afgelopen jaren minder was gestegen. Hij adviseert zijn leden in elk geval te zorgen de maximaal toegestane hoeveelheid melk te produceren. „Want wie weet met wat voor correcties we volgend jaar weer geconfronteerd worden”.

Volgens adjunct-directeur Timmers heeft Woerdense zuivelfabriek in de afgelopen weken ongeveer 4 procent minder melk geproduceerd dan vorig jaar, maar dat had volgens de Brusselse afspraken 8 procent minder moeten zijn. „Als dat de hele zomer zo doorgaat en als de boeren in september te horen krijgen hoeveel boete ze daarvoor zullen krijgen, trappen zij op de rem. En dat is buitengewoon lastig, aangezien de vraag naar melk en melkproducten door het jaar heen vrijwel stabiel is”, aldus Timmer, die schat dat de aanvoer in het najaar met 12 procent kan dalen.

Leeuwarder Courant 1984-05-21

Minister Braks: In toekomst handel in melkrechten

TERSCHELLING - Het verhandelen van melkrechten zal in de toekomst mogelijk worden. „Het niet verhandelbaar stellen is niet te handhaven”, verklaarde zaterdag landbouwminister Gerrit Braks tijdens de bijeenkomst van de Nederlandse Bond van Handelaren in Vee op Terschelling. Volgens Braks is uit sociale overwegingen besloten om voorlopig de melkquota de

eerste vijf jaar te binden aan de grond. Het zou gedaan zijn ter bescherming van de kleine melkproducenten nadat er zwaar verzet gerezen was tegen de zogenaamde grondloze melk.

Van de zijde van de veehandelaren kwam kritiek op de huidige EG-regeling om de melkplas in te dammen. Men waarschuwde minister Braks dat het binden van de melk aan de grond, zal leiden tot onevenredige prijsverschillen in landbouwgronden. Pinkeweide zou in prijs dalen en grond met melkrechten zou in prijs stijgen, zo werd gesteld.

Overigens werd door ing. Tans van de directie Marktordeningsvraagstukken van het ministerie van Landbouw en Visserij, de vrije handel in teveel geproduceerde melk niet uitgesloten. Hij achtte een en ander zeker mogelijk. „Maar het hangt er van af of er door de handelaren een markt voor gevonden kan worden”, zo waarschuwde hij.....

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-05-26

NADRUUK OP KOSTENBEWAKING EN KWALITEIT

Veehouders weten gevolgen superheffing op te vangen

GOES - De Zeeuwse melkveehouders zullen in het algemeen de nadelige gevolgen van de superheffing - bedoeld om de melkplas in de Europese Gemeenschap in te dammen - goed weten op te vangen. Het zal wel zaak zijn veel aandacht te besteden aan kostenbeheersing en kwaliteitsverbetering. Wat dat betreft is het kennisniveau van de Zeeuwse veehouders voldoende genoeg.

Hoewel de superheffing een inkomensdaling oplevert, is er geen enkele aanleiding te veronderstellen dat daardoor de melkveehouderij als agrarische bedrijfstak verdwijnt. Naar het zich laat aanzien zullen in Zeeland geen boeren stoppen door de invoering van de produktiebeperking. De omvang van de Zeeuwse veestapel zal met ongeveer 8 percent teruglopen. Eén en ander blijkt uit opmerkingen van ir W. Tacken, directeur landbouw en voedselvoorziening in Zeeland, en ing J. Zonderland, specialist bij het consultantschap voor akkerbouw en rundveehouderij.

Ze blikken terug op de druk bezochte voorlichtingsbijeenkomsten die de provinciale directie voor de landbouw in Zeeland hield (opkomstpercentage ruim 80). „Ik heb met respect gekeken naar het vermogen van de betrokken boeren om de consequenties van de ingrijpende maatregel te aanvaarden. Er zijn weinig groepen in de samenleving, die op zo'n rustige wijze een inkomensaanslag verwerken”, wil Tacken graag kwijt. „Er was natuurlijk individuele emotie, maar we hebben niet op het scherp van de snede gebalanceerd”. Als gevolg van de superheffing moet elke melkveehouder in Nederland 8,65 procent in productie achteruit (met als richtjaar 1983). Over alles wat teveel wordt afgeleverd, wordt slechts 17 cent per liter betaald (terwijl de kostprijs tegen 60 cent ligt).

Er zijn drie groepen waarvoor uitzonderingsbepalingen - minder achteruitgang - kunnen worden gemaakt: investeerders, rampgevallen en minigroeiers. Tacken en Zonderland maken duidelijk dat de kritiek van de veehouders zich in het bijzonder richtte op de zware aanslag op boeren die pas een nieuwe investering hebben gepleegd (20 procent korting op uitbreidingen). Bij de minigroeiers was de centrale vraag vooral: waarom moeten wij een korting aanvaarden,

terwijl we niet hebben bijgedragen aan het overschot. Ir Tacken: „We hadden in Nederland voor iedereen hetzelfde uitgangspunt kunnen kiezen: 1983 - 6,6 procent en verder de groeten. Maar om te voorkomen dat nogal wat gevallen onder de trein zouden komen, hebben we gezegd dat er ruimte moest komen voor uitzonderingsgevallen en is het 1983 - 8,65 procent geworden. Dat is inderdaad een duidelijk beroep op de solidariteit”.

Groot punt

De superheffing kent een grondgebonden karakter van de produktiehoeveelheden. De twee deskundigen noemen die bepaling ‘een groot punt’. Heffingsvrije hoeveelheden melk zijn alleen over te dragen onder gelijktijdige overdracht van grond.

Een melkveehouder die een deel van zijn grond voor bijvoorbeeld akkerbouw gaat gebruiken, raakt voor dat deel de heffingsvrije hoeveelheid kwijt. Vrije handel in heffingsvrije hoeveelheden melk is er niet bij. Volgens Tacken is de bepaling onder meer ingebouwd vanwege: het handhaven van de typische bedrijfsvoering in de melkveehouderij; het inperken van de effecten voor andere vormen van land- en tuinbouw; het instandhouden van bepaalde landschappen. Controle erop acht hij moeilijk. „Het vereist een voortdurende administratieve bewaking van alle melkveehouderij-bedrijven. Dan heb je wel een torenflat van 15 verdiepingen nodig voor alle papieren”.

De directeur landbouw en voedselvoorziening wijst erop dat minister ir G. Braks inmiddels heeft toegezegd deze bepaling op de helling te zetten. Ing. Zonderland vestigt er de aandacht op dat juist in een gebied als Zeeland, waar nogal wat gemengde bedrijven zijn en waar weiland makkelijk is om te scheuren in bouwland, de grondgebondenheid een rol speelt.

Ir Tacken onderstreept dat de boer de nadruk moet gaan leggen op kostenvermindering en doelmatiger werken in plaats van op opbrengstvermeerdering. Minder koeien betekent in elk geval minder directe kosten.

Doordat eerst de slechtere koeien verdwijnen, zal vanzelf de kwaliteit van de veestapel toenemen. Daarbij heeft Tacken goede hoop dat de prijsontwikkeling op termijn de huidige inkomensdaling zal compenseren. Hij voegt eraan toe dat de Nederlandse veehouderij in technische bedrijfsvoering en fokkerij vaak leidende posities vervulde. „Ik zie niet in dat zulks verdwijnt. We kunnen aan kop blijven. De capaciteiten van de veehouders staan borg voor een verdere rationalisering van het produktieproces”.

Krap ‘n jaar geleden - de honderdste ligboxenstal werd in gebruik genomen - verkondigde ir Tacken dat de Zeeuwse melkveehouderij te laat wakker was geworden. „De superheffing onderstreept dat. Er is in Zeeland een achterstand, vooral in bedrijfsstructuur: de melkgift per dier is uitstekend: de afzet naar zuivelblokken goed. Maar het inhalen van de achterstand is door de superheffing moeilijk geworden. Als men eind jaren zeventig had aangehaakt, zou er minder pijn zijn”. Ing. Zonderland merkt in dit verband op dat nieuwe investeringen - die tot nog toe altijd met produktie-uitbreiding gepaard gingen - vrijwel worden geblokkeerd. Er is dan in elk geval ook heffingsvrije grond nodig.

Onder meer dat gegeven maakt uitvoering van een landinrichtingsproject op Walcheren (30 procent van de cultuurgrond voor de sector veehouderij) juist aantrekkelijk, naast de mogelijkheden die heffingsvrije grond van het bureau beheer landbouwgronden kan bieden.

'ZO NODIG NAAR RAAD VAN STATE'

ZLM is bereid tot actie tegen superheffing melk

OOSTBURG - De ZLM-ledenraad is bereid actie te voeren tegen de superheffing op melk indien de ontwikkelingen dat nodig maken. Dit werd duidelijk in een in Oostburg gehouden vergadering van de ledenraad van de *Zuidelijke Landbouw Maatschappij (ZLM)*. De voorzitter van die raad, A. J. G. Doeleman, dreigde in deze bijeenkomst een paar duidelijke gevallen, waarin boeren in de problemen komen door de superheffing, voor te leggen aan de Raad van State, om het ministerie van landbouw op die wijze te dwingen tot het doen van uitspraken.

Hij maakte verder gewag van een grote onzekerheid onder de boeren die de superheffing moeten betalen. Een onzekerheid die voortkomt uit onduidelijkheid, aldus Doeleman. De ZLM-voorzitter vond het onjuist dat de agrariërs nu bestraft worden als ze te veel melk produceren, terwijl de overheid in het verleden de melkveehouders juist tot uitbreiding van productie gestimuleerd heeft. Hij pleitte dan ook voor uitbreiding van de door de boeren als maximum toegestane hoeveelheid te produceren melk. Dat moet volgens Doeleman direct door de overheid gefinancierd worden of anders via het stimuleren van een beëindigingsregeling voor de veehouderij.

.....

'GEEN SCHULD AAN MELK OVERPRODUCTIE'

Bio-dynamische boeren tegen EG-superheffing

DEN HAAG (ANP) - De 45 melkveehouders in ons land die op biologisch-dynamische wijze hun bedrijf voeren, willen ontheffing van de superheffing. Zij vinden dat zij ten onrechte gepakt worden door deze EG-heffing die is ingevoerd om de melkproductie in de EG-lidstaten in te dammen.

Daardoor gaan zij er veel meer in inkomen op achteruit dan andere melkveehouders, die verantwoordelijk zijn voor de overproductie. Bovendien vrezen zij dat de verbruiker van hun melk en melkprodukten zal afhaken of gedwongen zal zijn meer voor die produkten, die toch al duurder zijn, te betalen.

De „b.d. boeren”, verenigd in de Stichting ‘Boerenoverleg’, en de Nederlandse Vereniging tot Bevordering der Biologisch-dynamische Landbouwmethode hebben hun bezwaren vrijdagmorgen kenbaar gemaakt tijdens overleg met enkele topambtenaren van het ministerie van landbouw en visserij. Bij die gelegenheid hebben zij tevens 5.300 handtekeningen overhandigd van b ,d. consumenten die hun eis steunen.

Biologisch-dynamische boeren proberen op een voor mens en dier milieuvriendelijke manier te produceren. Zij gaan uit van de grondgebondenheid en hebben gekozen voor een extensieve

veehouderij. De grond wordt anders bemest en bewerkt en de dieren worden anders gevoerd. De meeste b.d. boeren zijn de afgelopen jaren van de intensieve veehouderij op de b.d. methode overgestapt. Om dat te kunnen doen hebben zij vrijwillig al hun melkproductie beperkt. In sommige gevallen hebben boeren hun veestapel met zo'n vijftig procent teruggebracht. Naast die vrijwillige beperking moeten zij nu nog verder terug om de superheffing te ontlopen. De b.d. boeren voeren aan dat zij nauwelijks kunnen voldoen aan de vraag naar hun produkten en dat zij dus niet verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor de huidige overproductie. Door de superheffing dreigen ze nu nog verder achterop te raken.

Niet alleen moeten zij inleveren, maar ook worden zij beperkt in hun groeiomvang. Bij de b.d. methode duurt het zeker zeven tot tien jaar voor de grond zich heeft aangepast aan de nieuwe bewerking en bemesting en optimaal gaat produceren. De 45 melkveehouders hebben een gezamenlijke oppervlakte van 1.270 hectare en houden in het totaal 1.330 melkkoeien. Per melkkoe ligt de gemiddelde jaarlijkse productie op zo'n 4.600 kilogram melk, zo'n 800 kilogram onder het totale Nederlandse gemiddelde. De productie van de b.d. melkveehouders is slechts een fractie van de totale Nederlandse melkproductie die vorig jaar bijna 13 miljard kilogram was.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-06-30

EEN OP DRIE STUURT BEZWAARSCHRIFT'

Massaal protest boeren tegen melk-toewijzing

DEN HAAG, ENSCHEDE (GPD) - Naar schatting 15.000 melkveehouders hebben protest aangetekend tegen de hen toegewezen melkproductie op basis van de EG-richtlijnen.

Doordat de termijn waarbinnen de boeren hun protest kenbaar kunnen maken opnieuw verlengd is tot eind juli, wordt op het ministerie van Landbouw en Visserij verwacht dat het aantal tot 20.000 op zal lopen. Door de enorme papierwinkel die dit met zich meebrengt vrezende de melkveehouders een complete chaos.

In overleg met het Landbouwschap en het bedrijfsleven wordt nog overlegd hoe aan de protesten tegemoet gekomen kan worden. Een woordvoerder van het ministerie zei geen schatting te kunnen maken van het aantal melkveehouders dat alsnog een hogere melkproductie zal worden toegestaan.

De Nederlandse regering heeft zich in EG-verband vastgelegd op een productievermindering van melk van 8,65 procent⁵. Op basis van de productiecijfers van 1983 heeft het ministerie voor elke melkveehouder de maximale productie voor dit jaar vastgesteld. Wat meer wordt geproduceerd wordt belast met de zogenaamde superheffing van 56 cent per extra liter melk.

Formulieren

Alle melkveehouders hebben een formulier thuisgekregen waarin bezwaren tegen de toegemeten hoeveelheid kenbaar kunnen worden gemaakt.

---

⁵ Niet juist! Is 6,6 % voor Nederland (knipsel 1984-04-14) . 8,65 is opgelegd om kosten 'knelpunten' te voorkomen

Er zijn uitzonderingsgevallen waarin de bezwaren zullen worden gehonoreerd: boeren die in de afgelopen jaren grote investeringen hebben gepleegd, de categorie die de afgelopen jaren al niet gegroeid is en in geval van calamiteiten, zoals bijzonder slechte weersomstandigheden in 1983. Over de juiste invulling van deze categorieën wordt nog overleg gevoerd. Op basis van wat aan bezwaren is binnengekomen bij de districts-bureauhouders wordt nu geschat dat een derde van de (in totaal ongeveer 63.000) melkveehouders bezwaar zullen maken tegen de toegewezen quotering. Het Landbouwschap verwacht dat zo'n 7.000 a 8.000 boeren niet in aanmerking zullen komen voor tegemoetkomingen.

Chaos

Voor de melkveehouders dreigt de procedure echter een chaos te worden. In een vergadering van de Overijsselse Landbouw Maatschappij (OLM) sprak men vrijdag van „een grote rot-zooi”.

Onder de veehouders is de regeling het gesprek van de dag. Velen zullen mogelijk pas in september horen of de door hen geleverde melk nu drie kwartjes of twee dubbeltjes heeft opgebracht en dat kan duizenden guldens aan inkomsten schelen.

De invoering van de superheffing blijkt niet alleen voor de boeren uit te draaien op een kleine ramp, ook zijn er nu al problemen in de veevoederindustrie. Er is beduidend minder vraag naar bijvoorbeeld krachtvoer.

Verder vrezen de melkverwerkingsbedrijven na september problemen als de, afrekeningen bij de boeren binnenkomen. De mogelijkheid bestaat dan dat er op hetzelfde moment veel vee zal worden afgestoten en dat dat weer tot gevolg zal hebben dat er vooral in het westen van het land een tekort zal ontstaan aan melk voor afgeleide producten zoals vla enz. Ook zal de prijs van de consumptiemelk dan al onder hevige druk komen te staan.

Nieuwsblad van het Noorden, 1984-06-30

Voorzitter Meihuizen van DOMO/FRICO:

Door superheffing melk en kaas mogelijk duurder

Van een onzer verslaggevers

BEILEN - Komende herfst moet de consument mogelijk meer betalen voor zuivelproducten als melk en kaas. Dit als gevolg van de superheffing, die tot doel heeft de melkproductie te drukken. De directie van de Coöperatieve Melkproductenbedrijven *Noord-Nederland* B. A. (DOMO/FRICO), heeft dit gisteren in **Beilen** bekend gemaakt tijdens de ledenraadsvergadering.

Volgens drs. S. W. Meihuizen, voorzitter van de centrale directie van de Noordelijke zuivel-reus, zou ‘de nog onbekende invloed van de superheffing wel eens van meer betekenis kunnen zijn dan nu nog algemeen wordt verwacht’. In herfst en winter dreigt, aldus drs. Meihuizen, zeer waarschijnlijk een tekort aan melk. Dit kan voor buitenstaanders tot de ‘onbegrijpelijke’ situatie leiden dat, ondanks productie-overschotten binnen de EG in de winkel meer geld moet worden neergeteld.

Betere spreiding van niet door de superheffing belaste melkproductie melk, zodat optimaler bij de vraag wordt aangesloten, zou het probleem moeten oplossen. De zuivelgigant overweegt daarom de produktie van wintermelk te stimuleren door extra toeslagen. Voorzitter G. de Jong van het bestuur van de zuivelcoöperatie bepleitte, indien hier toe wordt besloten, snel maatregelen te nemen.

Wanneer de spreiding van de melkproductie niet kan worden verwezenlijkt, moet de daling van de grondstofaanvoer in de winter op peil worden gehouden door technische kunstgrepen, zoals het aanhouden van grotere voorraden tijdens de zomermaanden en het tot poeder verwerken van melk. Dit werkt echter kostenverhogend.

De Jong signaleert als vervelend bijverschijnsel, dat door het dreigende wintermelktekort handelaren proberen bij veehouders melk op te kopen.

Limburgsch Dagblad 1984-07-26

Voorraad van een miljoen ton

Nieuwe ruzie als EEG boterberg, wil slijten

BRUSSEL - De Europese Commissie wil dit jaar ten minste 50.000 ton meer dan zes maanden oude boter kwijt en in de komende jaren zeker 150.000 ton per jaar. Dit is in Brussel meegedeeld nadat de directeur-generaal voor landbouw van de EG, Claude Villain, had bekendgemaakt dat de commissie maar zelf had besloten om de landbouwuitgaven vast te stellen nu de ministerraad er geen kans toe heeft gezien.

In diplomatieke kringen in Brussel gelooft men dat de verlaagde prijzen waartegen de commissie de boter op de markt wil brengen voor nieuwe ruzie kunnen zorgen met de Verenigde Staten en Nieuw-Zeeland, de voornaamste concurrenten van de EG op de wereldmarkt voor boter. Volgens zegslieden van de EG is de gemeenschap echter van plan zich te houden aan de minimumprijs van 1200 dollar per ton van de GATT (Algemene Overeenkomst inzake Tarieven en Handel).

Goedkoper

Een woordvoerder van de commissie verklaarde dat het heel wat goedkoper is om de boter in grote partijen aan de Sowjet-Unie te verkopen dan haar in pakjes van 250 gram op de markt in de EG-landen aan te bieden, zoals sommige Europese politici hebben voorgesteld. De Europese Commissie zal overigens pas in het najaar besluiten of er dit jaar ook goedkope kerstboter op de markt zal komen. Volgens de woordvoerder is het behoorlijk duur om de botervoorraad in de EG - ongeveer een miljoen ton - te verkleinen in verband met de hoge kosten van administratie, verpakking en distributie en de lage prijzen op de wereldmarkt. Hij deelde mee dat de commissie ook 50.000 ton boter per jaar tot boterolie wil laten verwerken, een produkt dat in grote delen van het Midden-Oosten en het Verre Oosten als spijsolie wordt gebruikt.

Nieuwsblad van het Noorden. 1984-07-28

Nederland – zuivelland

Er wordt de laatste tijd in de media veel aandacht besteed aan het Europees zuivelbeleid en de superheffing. Dat is niet onterecht, want het beleid dat de *Europese Gemeenschap* op dit punt voert raakt velen. Bovendien nemen de Nederlandse veehouderij en zuivel internationaal gezien een belangrijke plaats in. Het is goed op dit punt de cijfers eens te laten spreken.

Miljardenzaak

Vorig jaar werd bij de Nederlandse zuivelindustrie 13 miljard kilogram melk aangevoerd, afkomstig van 62.000 melkveehouderijbedrijven met een totale melkveestapel van 2,5 miljoen koeien. De melkverwerkende industrie betaalde de veehouders naar schatting 9 miljard gulden voor die melk uit. 36% van voornoemde melkplas werd door de zuivelfabrieken verwerkt tot diverse soorten kaas, ongeveer 13% tot consumptiemelk en consumptiemelkprodukten, 10% tot gecondenseerde melkprodukten (inclusief koffiemelk), 30% tot diverse soorten melkpoeder en 11% tot diverse overige produkten.

Nu wordt bijvoorbeeld een produkt als boter vooral bereid uit het melkvet dat vrij komt bij de produktie van melkpoeder en andere produkten.

Wanneer de zuivelindustrie de voornoemde 13 miljard kilogram dan ook verwerkt heeft, dan bedraagt de totale grondstofwaarde in guldens uiteindelijk zo'n 12 miljard gulden. Ruim 60% van de waarde hiervan ofwel ongeveer 6,5 miljard gulden, wordt door ons land geëxporteerd, waardoor de zuivel zeker een belangrijke peiler van onze nationale economie is.

Hoe belangrijk de rol van de Nederlandse zuivel op de wereldmarkt is, blijkt ook uit de volgende cijfers. Hoewel slechts 2½% van de wereldmelkproduktie van Nederlandse koeien afkomstig is, is het aandeel van Nederland in de wereldboterhandel toch maar liefst 24%, in de wereldkaashandel 27%, in de wereldhandel in vol melkpoeder 30% en in gecondenseerde melk zelfs 60%. Het aandeel dat onze zuivelexport door dit alles aan de Nederlandse betalingsbalans levert bedraagt ruim 8 miljard gulden.

Zaak van velen

Bij de zuivelproduktie zijn bovendien grote aantallen mensen betrokken. Op de genoemde 62.000 melkveehouderijbedrijven zijn circa 110.000 personen bezig met het verzorgen van het vee, het melken, het voeren en het winnen van voer voor het vee. Naar schatting zijn verder ruim 15.000 mensen dagelijks bezig met het fabriceren en toeleveren van de produkten die de boer daarbij nodig heeft (krachtvoer, kunstmest, apparatuur, ziektebestrijding).

Daarnaast zijn in de zuivelfabrieken die de melk verwerken (inclusief opslag, administratie en onderzoek) ook nog eens zo'n 21.000 mensen werkzaam. De gehele handelsschakel, het vervoer, de verzekering en de opslag tenslotte is ook nog eens goed voor zo'n 25.000 personen. Dat maakt, dat alles bij elkaar genomen, meer dan 170.000 personen met hun gezinnen direct afhankelijk zijn van het reilen en zeilen in de melkveehouderij. Waarbij dan ook nog bedacht moet worden, dat vele industrieën en bouwondernemingen aan de melkveehouderij en daarmee verbonden industrie een goede klant hebben en dat ook bedrijven als de leerfabrieken en de vee- en vleeshandel nauw met deze bedrijfstak verbonden zijn. De Nederlandse melkveehouderij geeft dan ook aan velen direct en indirect werk.

Neerwaartse spiraal

Er staat dan ook nogal wat op het spel, als we spreken over die superheffing, die de gemoederen thans nogal bezighoudt. Die heffing moet de melkproduktie in de EG afremmen en straft

vooral veehouders die hun vak goed verstaan en veel produceren. Dat gebeurt door op de te veel geproduceerde melk een boete van ongeveer twee kwartjes per liter te leggen.

Die superheffing nu, dreigt de ontwikkelingen in de sector volledig stil te leggen en dat zou wel eens tot gevolg kunnen hebben, dat Nederland internationaal gezien achter gaat lopen en dat ons land internationale markten verspeelt, omdat er onvoldoende grondstof is om deze markten te bedienen. Daarbij komt nog, dat niet alleen op het Europees landbouwbeleid sterk wordt bezuinigd. Ook op het nationale vlak levert de sector nogal wat in, onder andere door bezuinigingen op voorlichting en onderzoek, terwijl de sector bovendien met steeds meer lastenverzwaringen wordt geconfronteerd. Door dit alles zou de concurrentiepositie van onze zuivel in de komende jaren wel eens terug kunnen lopen, met alle consequenties van dien voor dus de werkgelegenheid van velen.

Het kabinet, dat herstel van economie en werkgelegenheid hoog in het vaandel zegt te hebben, zou over die aspecten van het huidige beleid zeker eens beter na moeten denken.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-08-07

Nationale ombudsman stelt onderzoek in naar superheffing voor melkveehouders

DEN HAAG (ANP) - De Nationale Ombudsman stelt een onderzoek in naar de superheffing voor melkveehouders. Hij wil weten of de minister van Landbouw en Visserij op tijd en adequaat maatregelen heeft genomen om de uitvoering van de Beschikking Superheffing zo snel en soepel mogelijk als wenselijk is te laten verlopen. Dit heeft de Nationale Ombudsman maandag bekendgemaakt.

In een toelichting heeft de Nationale Ombudsman, dr J. F. Rang, desgevraagd meegedeeld dat hij op eigen initiatief tot het onderzoek heeft besloten. Hij zal minister Braks van Landbouw en Visserij vragen om uitleg van de beschikking en de wijze waarop die wordt uitgevoerd. De betrokken landbouworganisaties zal hij vragen wat zij vinden van de wijze waarop de beschikking wordt uitgevoerd.

Bij zijn besluit tot het onderzoek is Rang afgegaan op berichten die in de pers verschijnen zijn. Ook is hij benaderd door landbouworganisaties en individuele melkveehouders. Met name in de Nederlandse landbouwvakpers, vaak bladen die zijn verbonden aan de organisaties, wordt regelmatig geklaagd, ook door individuele melkveehouders, over de ondoorzichtigheid van de beschikking.

De ministers van landbouw van de Europese Gemeenschap hebben eind maart besloten de superheffing in te voeren om de overproductie van melk een halt toe te roepen. Ons land moet in vergelijking met vorig jaar daarom zijn productie met 8.65 procent terugschroeven. Over de meer-productie moeten de melkveehouders een boete, de superheffing, betalen. Die komt neer op 7,5 procent van de richtprijs voor melk. Dat is ongeveer .56 cent per liter melk.

De afhandelijke EG-lidstaten mogen zelf bepalen hoe zij de productie willen beperken. Krachtens de beschikking in ons land hebben de individuele melkveehouders vorige maand te horen gekregen hoeveel melk zij dit jaar vrij van de heffing mogen produceren. De beschikking laat de ruimte voor probleemgevallen andere heffingvrije hoeveelheden vast te stellen.

Melkveehouders die menen hiervoor in aanmerking te komen kunnen bij de minister daartoe een verzoek indienen. Door het ministerie worden die verzoeken thans op een rijtje gezet.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1984-08-23

Veel melkveehouders willen groter melkquotum dan beschikking superheffing

DEN HAAG - Bijna tienduizend van de ongeveer 80.000 melkveehouders in ons land hebben een verzoekschrift ingediend voor een groter melkquotum dan zij thans op grond van de beschikking superheffing hebben gekregen. De *nationale kommissie superheffing* zal minister Braks zo snel mogelijk advies uitbrengen over deze verzoekschriften, waarna de minister een beslissing zal nemen. Een woordvoerder van het ministerie van landbouw en visserij heeft dit desgevraagd meegedeeld.

Om de overproduktie van melk in de Europese Gemeenschap in te dammen besloten de EG-ministers van landbouw eind maart tot het instellen van de superheffing. In vergelijking met vorig jaar moet de melkproduktie in ons land met gemiddeld 8,65 procent omlaag. Volgens nog voorlopige cijfers van het Produktschap voor Zuivel produceerden de Nederlandse melkveehouders vorig jaar 13,2 miljard kilogram melk.

Inmiddels hebben een kleine 50.000 melkveehouders van het Produktschap, dat als een soort administratiekantoor optreedt, bericht gekregen hoe veel melk zij heffingvrij mogen produceren. Over elke liter die zij teveel produceren wordt de heffing gerekend, die ongeveer 56 cent per liter bedraagt.

De meeste melkveehouders hebben in hun verzoekschrift - het ministerie heeft de stand gegeven zoals die op 10 augustus was - meerdere redenen aangevoerd waarom zij menen voor een groter quotum in aanmerking te komen. In 5.708 gevallen voerden zij aan dat zij de laatste jaren nog fors hebben geïnvesteerd in hun bedrijf. In 3.354 gevallen wordt een calamiteit aangevoerd, zoals brand of ziekte in de veestapel. 10.902 maal is als argument opgegeven dat de groei van het bedrijf de laatste jaren bewust al is tegengehouden.⁶

Bovendien is ongeveer elfduizend maal een beroep gedaan op artikel 19 van de beschikking. Dat artikel biedt de mogelijkheid om op grond van andere uiteenlopende redenen een hoger quotum te vragen.

Op 22 september loopt de tweede periode van drie maanden af waarin de superheffing van kracht is. Daarna zal worden bekeken hoeveel melk de melkveehouders hebben afgeleverd aan de zuivelfabrieken en volgt een eerste verrekening. In vergelijking met dezelfde periode vorig jaar is de hoeveelheid geleverde melk tot nu toe bijna vier procent lager.

---

⁶ Mogelijk moet dat laatste getal, 10902, lager zijn, bv. 901, om aan 'bijna' 10.000 te komen! (ZHN.)

ZEEUWSE MELKVEEHOUDERS WACHT FIKSE HEFFING

Braks komt op Prinsjesdag met opkoopregeling melk.

DEN HAAG (ANP) - Minister Braks van Landbouw en Visserij komt op Prinsjesdag met een opkoopregeling voor melk. Hij wil melkveehouders die afzien van hun krachtens de superheffing toegestane produktie in een aantal jaren een vergoeding geven. De hoeveelheid melk die op die manier vrijkomt wil de bewindsman gebruiken om andere melkveehouders meer produktieruimte te geven. Braks heeft dit dinsdagmiddag aangekondigd.

Hij wilde niet zeggen hoeveel geld hij wil uittrekken voor de opkoopregeling. Binnen zijn begroting voor 1985 is daarvoor wel inmiddels de ruimte, zo verklaarde Braks. De minister is tevens in overleg met de banken om voor melkveehouders die door de superheffing financieel worden getroffen een liquiditeitsregeling te treffen. Door bepaalde garanties te geven, bijvoorbeeld via het Borgstellingsfonds, zou het banken gemakkelijker gemaakt moeten worden melkveehouders die in acute financiële problemen zijn geraakt of dreigen te raken te helpen

De bewindsman heeft dinsdag ook een principe-besluit genomen over ongeveer 13 000 bezwaarschriften die melkveehouders hebben ingediend omdat zij de hun toegewezen hoeveelheid melk die zij vrij van superheffing mogen produceren te laag vinden. Voor een aantal van hen betekent het dat zij meer zullen mogen produceren. Om hoeveel van de 13.000 melkveehouders het precies gaat is echter nog niet bekend

De ongeveer 60 000 Nederlandse melkveehouders moeten dit seizoen, dat loopt van april '84 tot april '85 hun gezamenlijke produktie in vergelijking met 1983 (ruim 12 miljard kilo melk) met 6,6 procent omlaag brengen. Gemiddeld moeten zij zelfs 8.65 procent omlaag. Het verschil van 2,05 procent is bedoeld als ruimte om uitzonderingsgevallen nog iets te laten groeien. Over alles wat zij meer produceren moet een boete, de superheffing, worden betaald van ongeveer 56 cent per liter (75 procent van de richtprijs voor melk).

De helft van de melkveehouders heeft, zo deelde Braks mee, bezwaar aangetekend tegen de hoeveelheid melk die zij toegewezen hebben gekregen.

Zeeland

In vergelijking met vorig jaar is de produktie van de Nederlandse melkveehouders tot nu toe met 4,2 procent teruggelopen Regionaal zijn er grote verschillen In Friesland, Groningen en Drenthe is de daling 4.9 procent, in Overijssel en Gelderland 5.5. in Utrecht. Zuid- en Noord-Holland 5.1 en in Zeeland. Noord-Brabant en Limburg 0,2 procent. Na 22 september komt voor de melkveehouders de eerste afrekening. Braks wil niets weten van uitstel van de afrekening. Zonodig zal de betaling worden afgedwongen. Die kon in Zeeland, Brabant en Limburg oplopen tot zo'n twaalfduizend gulden per bedrijf

De bewindsman heeft geen uitzondering willen maken voor de alternatieve landbouw, die daar wel om had gevraagd. Een uitzonderingspositie voor een speciale groep is volgens hem in strijd met de algemene strekking van de maatregel. „Melk is melk”, aldus de bewindsman. Hoe het wordt geproduceerd maakt niet uit. Wel heeft hij de mogelijkheid opengesteld voor melkveehouders die rechtstreeks aan de consument leveren, bij voorbeeld boerenkaas, onder-

ling melk uit te wisselen Dat zou via een soort pool moeten, zodat de totale hoeveelheid toch gelijk blijft.

Zwart circuit

Braks heeft verklaard dat de Algemeene Inspectiedienst van zijn ministerie opdracht heeft om te onderzoeken of er een zwart melkcircuit is ontstaan, doordat melkveehouders melk buiten de boeken om aan opkopers verkopen. Als melkveehouders worden betrapt, worden hun illegale verkopen bij hun productie opgeteld, zodat zij over het te veel geproduceerde ook normaal de heffing moeten betalen.

Landbouwschap staakt overleg over superheffing

DEN HAAG - Het dagelijks bestuur van het Landbouwschap heeft besloten zijn twee leden in de landelijke commissie superheffing met onmiddellijke ingang terug te roepen en het overleg over de uitvoering van de superheffing voorshands te staken. Het zal de vertegenwoordigers van het landbouwbedrijfsleven in de provinciale commissies adviseren uit die commissies te stappen. Een woordvoerder heeft dit gistermiddag na afloop van het spoedoverleg met minister Braks van landbouw en visserij meegedeeld.

Het Landbouwschap had de minister in dat overleg gevraagd zijn dinsdagmiddag bekendgemaakte plannen voor een opkoopregeling van melkrechten op twee concrete punten te herzien, maar de bewindsman wilde aan die wensen niet tegemoet komen. Het schap had gevraagd de regeling onmiddellijk te laten ingaan en niet pas op 1 januari 1985 en wilde de hoeveelheid melk voor uitzonderingsgevallen bij de superheffing ruimer te doen zijn dan 0,3 procent van de totale productie.

DE OPKOOPREGELING MELKQUOTUM

De Veemarkt

DE OPKOOPREGELING voor leveringsrechten van melk heeft tot doel die rechten over te dragen aan degenen, die behoefte hebben aan meer leveringsrechten dan ze gekregen hebben. In enkele andere landen, Frankrijk voorop, wordt die regeling beschouwd als de essentie van de hele melkregeling. In Nederland zou men door deze herverdeling van melkrechten in de allereerste plaats de grootste onrechtvaardigheid van de melkregeling kunnen opheffen.

Men kan zich voorstellen, dat een boer met een miljoen kg melk aan leveringsrecht deze rechten tegen betaling bij Braks inlevert. Braks kan dan 200 koeien elders stallen; twintig boeren elk tien koeien meer. Daar komt dan wel de vraag achter vandaan, welke twintig boeren. Twintig toeren, die van dertig op veertig koeien worden gebracht en die dan over vier jaar met het bedrijf stoppen? Of moeten die melkrechten gaan naar bedrijven, die voor de toekomst investeren en die meehelpen Nederland door een moeilijke periode te slepen?

De kwestie is of de overheid met behulp van de opkoopregeling de verdere modernisering van de landbouw bevordert met als alternatief het instandhouden van de huidige landbouwstructuur, welke uitzichtloos is.

De Tweede Kamer is in eerste aanleg akkoord gegaan met de melkregeling en de superheffing. Op het ogenblik nestelt de bureaucratie zich in de puinhopen en ze zal er moeilijk uit te krijgen zijn. De politici voelen nattigheid en willen zo gauw mogelijk van de superheffing af, het sluitstuk van de melkregeling.

Wanneer de superheffing slechts een levensduur is beschoren van enkele jaren, is de verhandelbaarheid van de leveringsrechten een moeilijke zaak, duurt het langer dan is handel in die rechten niet alleen onontkoombaar maar ook direct wenselijk. Maar kunnen ze dan ook over

de landsgrenzen heen verhandeld worden, zoals dat een vrij handelsverkeer in de EG betaamt?

EEN APART PROBLEEM vormt de verhuizing van de rechten over de fabrieksgrenzen. De zuivelcoöperatie ZOH ligt in haar volle lengte van Oosterwolde tot Winschoten in een gebied met Frico-Domo (Noord-Nederland). Het melkprijsverschil tussen beide coöperaties kan dit jaar oplopen tot een cent vier vijf. Daar zal al heel gemakkelijk een verhuizing van rechten van de ene naar de andere coöperatie plaats vinden.

De coöperaties zullen aanvankelijk de overeengekomen grensregelingen in acht nemen, maar in de grensgebieden kunnen spanningen ontstaan, wanneer krachtige ZOH-boeren grond gaan kopen of huren in het gebied van Frico-Domo. De grensregelingen zijn trouwens ook niet watterdicht en daar komt nog bij, dat het uitteegeld van Frico-Domo op tien cent per kilo melk ligt. Een boer die van de Frico naar de ZOH wil, kan in een drie jaar uit het hogere melkgeld zijn uitteebedrag betalen.

.....

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-09-06

CDA EN VVD POSITIEF OVER VERVROEGING

Opkoopregeling melk nog voor Prinsjesdag

DEN HAAG (ANP) - De opkoopregeling voor melk, waarmee minister Braks van Landbouw en Visserij ruimte wil scheppen om melkveehouders die door de superheffing in de problemen komen te helpen, zal nog voor Prinsjesdag, 18 september, van kracht worden. Melkveehouders die besluiten hun produktie geheel te stoppen krijgen voor iedere kilogram heffingvrije melk die zij inleveren 65 cent. Zij mogen dan voor de duur van de superheffing, voorlopig vijf jaar, geen melk meer produceren, maar kunnen hun bedrijf wel op andere wijze voortzetten.

Dit heeft de bewindsman woensdagmiddag bekendgemaakt tijdens overleg met de vaste Kamercommissie voor landbouw. CDA en VVD hebben in een eerste reactie positief gereageerd op de regeling. De PvdA heeft daar moeite mee. Braks wilde de regeling aanvankelijk op 1 januari 1985 laten ingaan. Daartegen bestond vanuit het landbouwbedrijfsleven groot verzet. De melk die door de opkoopregeling vrijkomt, of liever gezegd de produktieruimte, wil minister Braks onder andere toespelen aan groepen melkveehouders die de continuïteit van hun bedrijf in gevaar zien komen als zij geen extra ruimte krijgen.

Voorwaarden

De minister heeft aan de regeling wel een aantal nadere voorwaarden gesteld. In eerste instantie moeten de melkveehouders de produktie van melk volledig stoppen. Later wil hij bezien of de EG-regeling de mogelijkheid biedt ook gedeeltelijk met de produktie te stoppen.

Er is een bovengrens van 250.000 kilogram per bedrijf. Een bedrijf met een produktie van dergelijke omvang valt onder de middenbedrijven in ons land en telt ongeveer 40 tot 45 koeien.

De minister heeft tevens bekendgemaakt dat per 1 januari uit het geld dat hij voor de regeling heeft vrijgemaakt een deel wordt bestemd voor een opvangregeling voor werknemers op

melkveehouderijen die dreigen te worden ontslagen. Voor bedrijven die als gevolg van de superheffing in directe financiële nood dreigen te komen komt een overbruggingsregeling, hoogstwaarschijnlijk in het kader van het Borgstellingsfonds. De minister wil tevens proberen met de melkproduktie die vrijkomt te voorkomen dat de melkveehouders volgend jaar nog eens 1 procent gemiddeld moeten korten op hun produktie. zoals aanvankelijk was voorzien.

Het algemeen bestuur van het Landbouwschap dat woensdagmorgen over de superheffing sprak wilde een prijs per kilogram ingeleverde melk van minstens 75 cent of zelfs één gulden. Ook wilde het geen plafonering en de mogelijkheid om gedeeltelijk met produktie te stoppen. Na zwaar onderhandelen met Braks is het dagelijks bestuur 's middags uiteindelijk akkoord gegaan met de regeling zoals die er nu ligt. „Wij hebben toegestemd omdat andere belangen zwaarder wegen. Wij wilden snel meer ruimte”, aldus voorzitters drs. J. J. Schouten.

Er is afgesproken dat de prijs ineens of in drie jaarlijkse termijnen wordt uitbetaald, hetgeen de melkveehouders belastingtechnisch meer mogelijkheden biedt. De melkveehouders mogen tevens in gedeelten hun produktie beeindigen. Dat heeft markttechnisch voordelen.

Voorkomen wordt dat er in één keer een groot aantal koeien die moeten worden afgestoten op de markt komen, waardoor de prijzen onder druk zouden komen. Minister Braks heeft het Landbouwschap meegedeeld dat hij voor de regeling de eerstkomende drie jaar 50 miljoen gulden per jaar beschikbaar heeft. Ondanks aandringen van het Landbouwschap heeft de minister nog niet gezegd of hij de eerste verrekening van de boetes met ongeveer drie maanden wil uitstellen. Eind deze maand gaan de boetes de deur uit.

Minister Braks koopt melkquota van boeren op

Minister: 65 cent per kilo

DEN HAAG - Minister Braks begint op korte termijn met het opkopen van produktierechten voor melk bij boeren die minder willen melken. De minister is bereid 65 cent per kilo produktierechten te betalen en hij wil deze rechten beschikbaar stellen aan boeren die een dusdanige lage toewijzing van melkrechten hebben gekregen, dat ze in moeilijkheden dreigen te komen. Voor de regeling is vijftig miljoen gulden per jaar beschikbaar gedurende drie jaar.

Aanvankelijk was de minister van plan om pas volgend jaar met opkopen te beginnen, want dan komt er pas geld beschikbaar. De landbouworganisaties wilden de regeling eerder hebben en stapten toen uit het overleg met de minister. De afgelopen dagen heeft de minister met de voorzitter van het Landbouwschap, drs. Joris Schouten, een nieuwe regeling in elkaar gestoken, welke gistermiddag aan de Kamercommissie voor landbouw werd gepresenteerd. De PvdA stelde zich in de commissie terughoudend op ten aanzien van de regeling. Het CDA en de VVD waren positiever.

Van de ongeveer 60 000 melkveehouders in Nederland hebben er 13 000, op niet nader in de *Beschikking Superheffing* gespecificeerde gronden bezwaar gemaakt tegen de aan hun toegevoerde hoeveelheid melk die zij heffingvrij mogen produceren. Door de *Landelijke Commissie Superheffing* waren die 13000 in twintig groepen verdeeld, waarvan er zes, zo maakte Braks vorige week bekend, in aanmerking kwamen voor een extra hoeveelheid melk. De bewindsman had daarvoor 0.3 Procent van de totale Nederlandse productie, zo'n 36.000 ton, tot zijn beschikking. De vertegenwoordiger, van het Landbouwschap in de landelijke commissie vonden die hoeveelheid veel te weinig. Met de opkoopregeling komt er nu meer melk beschikbaar om boeren in moeilijkheden te helpen met een extra toewijzing.

De minister heeft aan de regeling een aantal nadere voorwaarden gesteld. In eerste instantie moeten de melkveehouders de productie van melk volledig stoppen. Later wil hij bezien of de EG-regeling de mogelijkheid biedt ook gedeeltelijk met de productie te stoppen. Er is een bovengrens voor een extra toewijzing van 250.000 kilogram per bedrijf. De minister heeft tevens bekendgemaakt dat per 1 januari uit het geld dat hij voor de regeling heeft vrijgemaakt een deel wordt besteed voor een opvangregeling voor werknemers op melkveehouderijen die dreigen te worden ontslagen.

Voor bedrijven die als gevolg van de superheffing in directe financiële nood dreigen te komen, komt een overbruggingsregeling, hoogstwaarschijnlijk in het kader van het Borgstellingsfonds. De minister wil tevens proberen met de melk die vrijkomt te voorkomen dat de melkveehouders volgend jaar nog eens 1 procent gemiddeld moeten korten op hun productie, zoals aanvankelijk was voorzien.

Het algemeen bestuur van het Landbouwschap dat gisteren over de superheffing sprak, wilde een prijs per kilogram ingeleverde melk van minstens 75 cent of zelfs één gulden. Ook wilde het geen plafonering en de mogelijkheid om gedeeltelijk met productie te stoppen. De prijs van 65 cent en de bovengrens van 250.000 kilogram bieden volgens Schouten voorlopig voldoende ruimte. Ook is afgesproken dat de prijs ineens of in drie jaarlijkse termijnen

wordt uitbetaald, hetgeen de melkveehouders belastingtechnisch meer mogelijkheden geeft. De melkveehouders mogen tevens in gedeelten hun productie beëindigen
Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-09-07

WAARSCHUWING MINISTER BRAKS:

Zeeuwse melkveehouders produceren veel te veel

MIDDELBURG - De melkveehouders in de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg werken tot op heden niet of nauwelijks mee aan het indammen van de zuiveloverschotten. Zij produceren nog veel te veel melk en dat zal hen, als daar geen verandering in komt, veel geld kosten. Deze waarschuwing uitte de minister van Landbouw en Visserij, ir G. Braks, donderdag op de landelijke Bondsdag van de CBTB die in de Middelburgse Schouwburg werd gehouden.

„Eind augustus hadden de Nederlandse melkveehouders gezamenlijk 4.3 procent minder melk geproduceerd dan in dezelfde periode van het vorig jaar. Het streven is gericht op een vermindering van 6,6 procent. Het frappante is nu dat in de regio zuid (Zeeland, Noord-Brabant en Limburg) tot nu toe slechts 0.5 procent minder melk werd afgeleverd. Daarom ook zal, als deze tendens zich niet wijzigt, de regio zuid een fors bedrag aan superheffing moeten gaan betalen en dat, zal in die provincies dan ook het hardst aankomen”, aldus de minister.

Zoals bekend is die superheffing (een soort geldboete) in het leven geroepen om de melkproducenten te dwingen minder melk op de markt te brengen. Het resultaat daarvan moet het terugbrengen van de zuiveloverschotten in de hele Europese Gemeenschap zijn. „Die voorraden zijn op het ogenblik schrikbarend groot en van een teruggang is geen sprake, integendeel, de voorraad blijft nog groeien”, We zijn nog lang niet uit de zorgen”, zei Braks

De minister kondigde verder aan dat er op Prinsjesdag (18 september) concrete mededelingen worden gedaan over ‘een aanmerkelijke en structurele overheidsbijdrage in de keuringskosten (onder andere van vlees en vee) voor de land- en tuinbouw’. „Die maatregel is beslist van betekenis voor de internationale concurrentiepositie van agrarisch Nederland”, zo liet de heer Braks gisteren weten. Hij liet zich niet uit over de hoogte van de financiële bijdragen, omdat hij zijn mond niet voor Prinsjesdag voorbij mag praten.

Opkoopregeling

De minister ging verder in op de opkoopregeling voor melk, waaraan hij, zoals gemeld, woensdagmiddag ruchtbaarheid heeft gegeven. Met die opkoopregeling wil de minister ruimte scheppen om melkveehouders, die door de superheffing in de problemen komen, te helpen. Hij deelde gisteren in Middelburg mee dat er inmiddels bij het Ministerie dertigduizend verzoeken zijn binnengekomen van melkveehouders die om ontheffing hebben gevraagd van het aantal kilo's melk dat ze mogen produceren. Dat is precies de helft, want Nederland telt zestigduizend melkveehouders

De heer Braks: „Dit betekent niet dat deze grote aantallen verzoeken om ‘heffingsvrije melk’ ook kunnen worden gehonoreerd. Heel wat van de duizenden melkveehouders die een verzoek- of bezwaarschrift hebben ingediend, kunnen we niet helpen aan ‘meer melkproductie’ Daarover wil ik geen misverstand laten bestaan. Wel is het zo, dat we nu met grote zorgvul-

digheid en voortvarendheid de ingekomen verzoeken en bezwaren kunnen behandelen. Ik verwacht dat iedereen in oktober een antwoord heeft gekregen”.

Uit de hand

Minister Braks ging verder in op de moeilijkheden die het Europese landbouwbeleid met zich meebrengt. „Dit beleid is in feite uit de hand gelopen. Denk maar aan de overschotten en de kosten die daarvan weer het gevolg zijn. Het landbouwbeleid is té geïsoleerd gebleven en daardoor is een onevenwichtige situatie ontstaan. Er moet iets gebeuren, zeker nu Portugal en Spanje als EG-partners voor de deur staan”.

„Het Europese landbouwbeleid zal zich daarom sterker moeten gaan richten op de realiteiten van de markt. Beleidsombuigingen zijn dus onvermijdelijk geworden. Voor de direct betrokkenen (de boeren en tuinders) is dat vaak erg pijnlijk. De superheffing is wat dat betreft een duidelijk voorbeeld. Maar het doorgaan met het tot op heden gevoerde beleid is volstrekt onmogelijk geworden. Ook de Nederlandse land- en tuinbouw zal door de zure appel heen moeten bijten’, aldus de minister van Landbouw en Visserij.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-09-13

BOEREN GEEN TEGEMOETKOMING

Superheffing werkt: boterberg geslonken ⁷

RIJSWIJK (ANP) - Het ziet ernaar uit dat de superheffing haar doel zal bereiken. De productie van boter en mager melkpoeder is lager dan vorig jaar. De boterberg is niet verder gegroeid en de voorraad mager melkpoeder daalt al.

Dit heeft drs. H. Schelhaas, voorzitter van het *produkschap voor zuivel*, woensdag gezegd. Het doel van de superheffing - een boete voor boeren die meer melk produceren dan minister Braks van Landbouw toestaat - is om de groei van de gigantische zuivelvoorraden in Brussel te stuiten.

Minister Braks hoopt dat de melkproductie ook in het Zuiden van ons land verder zal afnemen, omdat anders de veehouders daar straks met een gigantische superheffing komen te zitten. Op een tegemoetkomende houding van de overheid hoeven zij in dat geval niet te rekenen. Waarschuwde de minister van Landbouw woensdag tijdens overleg met de vaste Kamercommissie voor Landbouw en Visserij.

Gebleken is dat de melkveehouders in het noorden van het land zich beter aan de productiebeperking houden.

Zowel Blauw (VVD) als Van der Linden (CDA) drukten de minister op het hart af te zien van het toekennen van inkomensvoetstukken in het eerste jaar van de superheffing. Van der Linden meent dat daartoe de afgeschafte *Monetaire Compenserende Bedragen* (MCB's) structureel moeten worden ingezet. Anders komt het neer op een kermisgeld van een paar honderd gulden per boer, stelde hij. Volgens de minister zal het echter wel tot een uitkeringsregeling komen. Formeel zijn er geen EG-bezwaren tegen het inzetten van de MCB's, maar het EG-gedeelte

⁷ Wat dus niet klopte volgens knipsel van 1984-10-16! (ZHN.)

daarin komt dan te vervallen. En daarover zal de Europese Commissie moeten beslissen Braks belofde in Brussel te zullen nagaan hoe de situatie in de andere EG-landen is ten aanzien van een partiële beëindigingsregeling. Persoonlijk staat hij daar nogal terughoudend tegenover

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-09-18

EG OPTIMISTISCH OVER MELKPRODUKTIE

Veehouders betrapt op ontduiken superheffing

DEN HAAG/BRUSSEL (ANP) - De Algemene Inspectiedienst van het ministerie van Landbouw en Visserij heeft tegen acht veehouders in Noord-Brabant en Zuid-Holland proces-verbaal opgemaakt wegens het ontduiken van de superheffing voor melk.

In totaal gaat het om 480.000 liter melk die in België is afgezet. Een woordvoerder van het ministerie van Landbouw en Visserij heeft dit maandagavond bevestigd. Het ministerie is al geruime tijd bezig met een landelijk onderzoek naar dit soort praktijken.

Met de superheffing die de EG-landbouwministers in maart instelden om de overproductie af te remmen is het ook binnen EG-verband nog niet alles koek en ei. De eerste inhouding van die heffing plus de afdracht ervan aan Brussel zou eigenlijk medio november moeten plaatsvinden. Maar Italië wil een uitstel tot mei volgend jaar, terwijl ook Frankrijk deze regeling wil „versoepelen”. De Denen en de Britten spraken zich echter uit voor een strikte toepassing van de regeling. Minister Braks vindt dat de regels strikt toegepast moeten worden, maar heeft desondanks begrip voor stemmen die om soepelheid bij beroepsgevallen - in Nederland 30.000 - vragen, verklaarde hij na het landbouw beraad in Brussel.

De EG-commissie in Brussel is over het geheel redelijk optimistisch over het verloop van de melkproductie in Europa. Ze denkt dat het doel van de besluiten van maart van dit jaar, namelijk om tot een behoorlijke teruggang van die produktie te komen, bereikt kan worden. Dat heeft maandag de Europese landbouwcommissaris, de Deen Paul Dalsager, in de Europese Landbouwwraad verklaard. In augustus lag de melkproductie in de EG zo'n vijf procent beneden die van vorig jaar op hetzelfde tijdstip, aldus Dalsager. Ook in Nederland is de produktie met zo'n vijf procent gedaald.

Ierland echter - dat de produktie als enige met 4,6 mag laten groeien in 1984 - vroeg maandag om nog een 1,1 procent extra, hetgeen door de raad met weinig instemming ontvangen werd.

Chaos groeit over melk en ammoniak

De Veemarkt

DE BELANGSTELLING voor de opkoopregeling van heffingvrije melkquota is onder de melkveehouders gering. Bij de *Friese Mij* en bij de Friese *CBTB* hebben zich enkele boeren gemeld, die nader kwamen informeren, maar ze deden dat in het besef, dat er niet veel te halen is. Minister Braks zegt wel 150 miljoen gulden toe, maar zijn collega Ruding haalt de grootste helft toch meteen fiscaal weer bij de verkoper van het quotum vandaan.

De boer die van zijn quotum af wil, kan beter zijn land erbij verkopen, want dan hoeft hij van de grondprijs geen belasting te betalen, ook wanneer die prijs door het quotum bepaald wordt. Mogelijk komt Ruding daardoor nog op een idee door bij grondverkoop toch nog een bedrag te pakken als prijs voor het quotum.

Een en ander geeft aan, in welk een vreemde situatie de boeren verzeild zijn geraakt als gevolg van de melkregeling, die dit jaar uit de grond is gestampt met alle vreemdigheden die er aan een revolutiebouwsel kunnen zitten. Er zullen meer eigenaardigheden aan het licht komen. Minister Braks mag ze vergaren tot de oogst binnen is en hij politiek niet langer houdbaar is. Dat is hij al niet meer, maar bruikbaar als pakezel voor de vreemdigheden is hij nog wel en die pakezel wordt dan zondebok.

De landbouworganisaties verwachten nog veel gejammer over de onrechtvaardige superheffing. In *Ons Friese Platteland* wilde CBTB-secretaris Sjoerd Hoekstra al afspreken, dat er op iedere vergadering slechts een kwartiertje superheffing zou zijn. We horen *Beter Zuivelbeleid* al juichen. Voor het besluit over de heffing viel, kon er ook maar een kwartiertje over gepraat worden.

Nu is de hoogste wijsheid, dat de superheffing van alle kwaden de minst kwade is, en op de speciale avond voor de superheffing in Damwoude bleek, dat de boeren zich bij de melkregeling neergelegd hebben, hoewel ze persoonlijk voor een verhoging van hun quotum vechten. Dat hangen ze niet aan de grote klok om geen slapende buurlui wakker te maken met hun daverende redeneringen, welke ze voor meer melk naar minister Braks hebben gestuurd.

In een maatschappij, waarin geen kansen voor het individu zijn, gelooft toch elk, dat hij de uitzondering is, die het in de wereld gaat maken. Laat anderen over revolutie praten, hij gaat zijn eigen eenzame weg, de doodlopende weg. Het onderwerp superheffing is kennelijk ook doodgepraat en verder zit elk op zijn eigen eindje weg.

[.....]

De boeren lieten zich gelaten meevoeren. Schuldbewust leken ze afscheid te nemen van de jaren achter ons, die we telkens de vette jaren horen noemen, om zich een positie te verwerven in de magere jaren. Spanning is er alleen nog om de individuele beschikkingen op de bezwaarschriften en over het wel of niet innen van de superheffing. Als het innen van de heffing uitgesteld wordt en een dreiging blijft tot Sint Juttemis, dan is het feest groot beneden de grote rivieren. De zuidelijken trekken zich minder aan van de melkregeling dan elders het geval is.

Er lijkt in Brabant een groot vertrouwen te bestaan, dat de individuele bezwaarschriften gehonoreerd zullen worden en dat er veel extra quotum wordt toegewezen aan de bezwaarden. In het Noorden geeft dat onrust, want de meerdere melk voor het Zuiden moet toch ergens vandaan gehaald worden. Als de massale overschrijding van het quotum in Nederland aanhoudt

en de boeren zullen hun productie pas op het laatste moment richten op hun individuele toewijzing, dan zou dat ook betekenen, dat er aan het einde van het EG-melkprijsjaar een enorme vermindering van de melkaanvoer optreedt. In Damwoude werd opgemerkt, dat die verlaging dan de hele zomer voortduurt.

DE BEDRIJFSVERGROTING in de melkveehouderij is met de regeling van de melkproductie een eind teruggedraaid. In de nieuwe situatie is er op alle bedrijven een stalruimteoverschot en een onderbezetting van de capaciteit. Hoe de ruimte opgevuld zal worden, moet nog blijken, maar het ligt voor de hand, dat er een verdere verschuiving van de melkveestapel van de kleine naar de grotere bedrijven optreedt.

Dat is echter een veronderstelling, want niemand weet nog wat in Nederland de nieuwe sociale verhoudingen zullen zijn, als gevolg van de daling van de laagste inkomens en de groeiende druk der werkloosheid. De melkveehouderij moet rekening houden met een lage melkprijs in de komende jaren en dat is bij de productiebeheersing niet alleen fnuikend voor de kleine bedrijven, maar ook voor de grotere, voor de ligboxenstallen die geen goede leiding hebben.

De inkomensverschillen in die groep bedrijven zijn zo enorm groot, dat er ondernemingen beëindigd zullen moeten worden. Er komen straks ligboxenstallen vrij voor jonge boeren die nu nog in te krappe Friese stallen werken.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-10-04

DOOR ONDUIDELIJKHEID ROND MELKHEFFING

Groeiende spanning onder de Nederlandse melkveehouders

DEN HAAG (ANP) - Er is een groeiende spanning onder de melkveehouders als gevolg van de superheffing, de boete op te veel geproduceerde melk. Schuld daaraan is de nog steeds bestaande onduidelijkheid over de uitvoering van de regeling en de hoeveelheid melk die de melkveehouders heffingvrij mogen produceren. Dit bleek woensdag tijdens de vergadering van het algemeen bestuur van het Landbouwschap.

Volgens P. Blokland, voorzitter van de afdeling melkveehouderij van het schap en lid van het algemeen bestuur voor de *Christelijke Boeren- en Tuindersbond*, verklaarde dat agrariërs in ons land zelden zijn geconfronteerd met een regeling, die zoveel begrenzings kent als de de *Beschikking Superheffing* „Iedere grens heeft zijn eigen problematiek.

Het *Koninklijk Nederlands Landbouw Comité* is van mening dat het met de uitwerking van de beschikking van het ministerie van Landbouw en Visserij niet goed gaat. „Er valt moeilijk over te schakelen van een globaal naar een individueel gericht beleid”, aldus bestuurslid W.J. Lokhorst. De voorlichting van de overheid schiet volgens hem te kort en de verontrusting neemt toe. „We zijn in een razend tempo onderweg naar het punt waarbij het georganiseerde agrarische bedrijfsleven de verantwoordelijk niet meer kan dragen.”

Afrekening

Blokland meende dat de wens van sommige melkveehouders snel een eerste afrekening te krijgen over het eerste halfjaar (opdat iedereen voor lopig weet wat hij eventueel aan boete moet betalen), niet moet worden gehonoreerd, omdat niet alle melkveehouders weten hoeveel zij nu precies mogen produceren. Krachtens het besluit dat de EG-ministers van Landbouw eind maart namen moeten de eerste boetes deze maand worden betaald. Binnen de ministerraad wordt nu gesproken over verschuiving van die betaling naar begin volgend jaar.

Zuivelfabrieken

De ministers van landbouw hebben met de superheffing de verkeerde afslag genomen, zo zei voorzitter drs. Rinze Zijlstra van de *Koninklijke Nederlandse Zuivelbond* FNZ (de coöperatieve zuivelfabrikanten in ons land), woensdag tijdens de algemene vergadering van zijn organisatie in Breda.

De tussenbalans van de in april van kracht geworden superheffing opmakend zei Zijlstra dat deze in elk geval laat zien dat de produktie stagneert en terugloopt met een procent of vier. „Evenwel houdt dit in dat tot en met maart nog acht procent produktie teruggenomen moet worden, wil althans de strafheffing ontlopen worden.

Op de melkveehouderijbedrijven leidt dit tot inkomensoffers. De veevoederindustrie levert 20 tot 25 procent minder. In de zuivelindustrie heeft het gevolgen voor de verwerkingsstructuur. „Ik heb de overtuiging dat versneld enkele honderden arbeidsplaatsen op de verdwijnlijst komen”, aldus Zijlstra.

Leeuwarder Courant, 1984-10-10

Geart Hofstra erg verbaasd over melk in Noord-Brabant

NIJ BEETS - Met de grootste verbazing bekijkt de voorzitter van de *Friese Mij van Landbouw*, de heer Geart Hofstra, de ontwikkeling van de melkproduktie in de verschillende delen van het land. Wat er in de hoofden van de zuidelijke boeren om gaat, begrijpt hij niet. Verwachten ze dat de superheffing hun deur voorbij gaat? Die heffing komt wel, meende Hofstra en als de Brabantse boeren er aan willen ontkomen, zullen ze wel achttien procent met de produktie terug moeten voor april.

Bij de uitvoering van de melkregeling en de toewijzing van de quota zijn wij in de pet getrokken, zei Hofstra. Hij doelde daarbij op de investeerdersregeling, waarbij boeren die een nieuwe stal naast de verouderde ligboxenstal plaatsten, een melktoewijzing krijgen voor beide stallen. In Friesland wilde de commissie-Anema daar een stokje voor steken, maar ze is door minister Braks teruggefloten. Het blijkt nu dat een groep nieuwbouwers, zonder dat ze er zelf op aasden, voor de nieuwe stal 400 000 kg melk extra krijgen. Doordat er in Brabant veel oude stallen aan vernieuwing toe waren, en dus vervangen werden, krijgen de desbetreffende melkveehouders zo een dubbele melktoewijzing. Er vindt zo een overheveling van melk uit het Noorden naar het Zuiden plaats en daarvan profiteert de toch al goed uitbetalende *Campina* met zijn boeren.

Hofstra was van oordeel, dat de superheffing ook na vijf jaar niet zal verdwijnen een normale ontwikkeling in de melkveehouderij te houden, dient het melkquotum verhandelbaar te zijn. De boeren wisten niet dat die heffing zou komen, ook al werd er al twintig jaar dreigend over de melkoverschotten gesproken. De boeren zullen meer politieke druk moeten gaan uitoefenen, nu ze in de gevarenzone komen. De Friese Mij organiseert op het ogenblik een soort lobby welke op alle politieke niveaus werkzaam zal zijn. Hofstra vreesde, dat de produktiebeperking volgend jaar op tien procent gesteld zal worden, gehoord de gesprekken in de ambtelijke wandelgangen. Hij achtte een dergelijke beperking een onmogelijkheid. De heffing dient niet eerder dan in april volgend jaar geïnd te worden.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1984-10-12

Superheffing wordt voor de helft geïnd

DEN HAAG - De superheffing, de boete die melkveehouders moeten betalen voor te veel geproduceerde melk, zal over het eerste half jaar dat deze EG-regeling van kracht is (vanaf april) slechts voor de helft worden geïnd. De Deen Poul Dalsager, landbouwkommissaris van de Europese Kommissie (het dagelijks bestuur van de EG) heeft dit, zo heeft een woordvoerder van het ministerie van landbouw en visserij in Den Haag meegedeeld, bekendgemaakt.

Volgens de woordvoerder is nog niet duidelijk of de oorspronkelijke datum van 15 november, waarvoor de heffing moet worden geïnd, gehandhaafd blijft. Ook is nog niet duidelijk wanneer de andere helft over het eerste half jaar zal worden geïnd.

De georganiseerde Nederlandse landbouw heeft de laatste maanden aangedrongen op uitstel van de betaling of, als dat niet mogelijk is, gedeeltelijke opschuiving van de betaling, zoals nu is besloten. Een woordvoerder van het Landbouwschap, noemde het besluit van de kommissie donderdag daarom „niet onwelkom”.

Het landbouwschap vreesde dat een groot aantal melkveehouders in directe financiële problemen zou komen als zij voor 15 november de volledige heffing zouden moeten betalen. De heffing bedraagt 75 procent of ongeveer 56 cent voor iedere liter melk die de boeren boven hun toegewezen quotum produceren. Het schap voerde bovendien als bezwaar aan dat veel boeren nog steeds niet weten hoeveel zij nu precies mogen produceren. Dat zou er toe kunnen leiden dat zij, op grond van hun voorlopig quotum, nu heffing moeten betalen, terwijl later blijkt dat dat niet of slechts gedeeltelijk zou moeten.

Werknemersregeling melkvee rond

Melkproduktie loopt met 7 procent terug

DEN HAAG (GPD) – De melkproduktie is vorige week teruggelopen met 7 procent. Volgens de in Brussel gemaakte afspraken moeten de Nederlandse veehouders hun produktie dit jaar met 8,65 procent beperken. Over het meer geproduceerde moeten de boeren een superheffing betalen.

Volgens deskundigen van het Productschap voor zuivel zullen de boeren de opgelegde produktiebeperking wel halen. De zuivelfabrikanten verwachten, dat de melkproduktie de komende maanden wel eens 10 procent minder zal kunnen zijn.

De produktie van consumptiemelk is met 2 procent gedaald. Daarnaast vertoonde de invoer van consumptiemelk een stijging met 6 procent. Deze melk komt in hoofdzaak uit België. Volgens het Productschap krijgen de Belgische boeren voor hun melk minder uitbetaald dan de Nederlandse boeren. „Daardoor kan de verkoopprijs ook lager zijn dan bij ons. Omdat de grenzen binnen de Europese Gemeenschap nu eenmaal open zijn, kan deze goedkopere Belgische melk zonder problemen hier worden ingevoerd”, aldus het Productschap.⁸

Opmerkelijk is dat de kaasexport van 1 januari tot en met 6 oktober met 10.000 ton is gestegen. Een grote klap kreeg de export van gecondenseerde melk zonder suiker naar Nigeria. Door de financiële problemen waarin dit land verkeert worden importen aan strenge voorwaarden gebonden. Verwacht wordt, dat de export naar Nigeria helemaal stil komt te liggen. Tegen het wegvallen van deze export staat een stijging van de export van gecondenseerde melk naar de Arabische olieproducerende landen.

Dit jaar is in ons land de produktie van boter met 9.5 procent gedaald. In de eerste drie weken van september lag de boterproduktie zelfs 20 procent lager dan in september vorig jaar. Toch moest van deze produktie in de afgelopen week nog ongeveer 1500 ton boter aan de boterberg worden toegevoegd.

Het Voedselvoorzienings In- en Verkoopbureau beschikte op 12 oktober over een boterberg van 191.025 ton. Deze voorraad is in een jaar tijds met 80.000 ton toegenomen

De produktie van magere melkpoeder daalde dit jaar al met 36 procent. De export nam enigszins toe. Op 12 oktober bedroeg de magere melkpoederberg in ons land 31.539 ton, tegenover 56.444 ton op hetzelfde tijdstip in 1983. Binnen de Europese Gemeenschap daalde de melkpoederberg tot beneden de 900.000 ton.

Het Landbouwschap heeft met de minister van landbouw onder meer overeenstemming bereikt over de werknemersregeling. Werknemers van bedrijven die door de superheffing in liquiditeitsmoeilijkheden komen, kunnen op de regeling terugvallen als een werknemer gebruik maakt van de opkoopregeling of van de zogenaamde liquiditeitsregeling, op grond waarvan de onderneming in aanmerking komt voor een overbruggingskrediet.

---

⁸ Zie knipsel over ‘zwarte melk’ stukje over ‘melkmakelaar’ in knipsel 1990-03-22 (ZHN.)

Leidse Courant, 1984-10-23

Tekort door superheffing

Melkunie moet melk invoeren

WOERDEN - De Melkunie, met 6700 leden één van de grootste zuivelcoöperaties in ons land, moet elke week 450.000 liter melk uit West-Duitsland en België invoeren, omdat er in ons land nu te weinig geproduceerd wordt.

Dat komt door de superheffing, een boete van 56 cent per liter die de veehouders krijgen voor „teveel” geproduceerde melk. De boeren zijn verplicht om gemiddeld 6,6 procent minder te produceren dan vorig jaar. In de EG is er nog steeds een overschot aan melk.

Directeur Krol van de in het West-Nederland opererende Melkunie stelt dat zijn onderneming moet importeren om de klanten niet kwijt te raken en om de machines in bedrijf te houden. De Melkunie verwacht overigens niet dat de melkprijs als gevolg van de invoer verhoogd moet worden.

Krol houdt er rekening mee dat er de komende maanden nog meer melk geïmporteerd moet worden. Er zijn wel maatregelen genomen om melkimport op langere termijn te vermijden. De veehouders in West-Nederland hebben inmiddels al tegen de melkimport geprotesteerd.

De Melkunie had de problemen bij de aanvoer al voorzien, en een premie van 15 cent per liter bovenop de normale prijs van 75,50 cent gegeven voor extra geproduceerde melk. Het aanbod van melk bleef echter ook na die maatregel achter bij de vraag. Ook de coöperatieve melkproduktbedrijven Noord-Nederland denken binnenkort moeilijkheden te krijgen bij de melk-aanvoer. Dit bedrijf overweegt ook melk te gaan invoeren.

Leidsch Dagblad, 1984-10-23

Zelfde inhoud als bovenstaande plus:

In de herfst en winter is de melkaanvoer altijd geringer dan in de warmere seizoenen. Reden waarom de zuivelindustrie in die periode de boeren vaak een betere prijs biedt in de hoop dat zij hun productiepatroon veranderen. Die bonusprijs blijkt nu niet langer voldoende te zijn, zegt de Melkunie. De meeste boeren willen hun productie niet uitbreiden om de superheffing te ontlopen.

MELKUNIE KOOPT IN BELGIË EN W.-DUITSLAND

Melkinvoer nodig door superheffing van de EG

WOERDEN (ANP) – Tot het einde van het jaar ziet de zuivelfabriek Melkunie met twintig productiebedrijven zich genoodzaakt elke week 450.000 kilo melk in België en de Bondsrepubliek Duitsland te kopen. Door de uitwerking van de zogeheten superheffing krijgen de zuivelfabrieken niet voldoende melk aangevoerd om hun marktaandeel te kunnen behouden. Dat heeft een medewerker van de Melkunie dinsdag bevestigd. Sinds 1 april zijn melkveeboeren gebonden aan een maximum produktie. Als zij toch meer produceren moeten ze een boete – de superheffing- betalen. De Europese Gemeenschap heeft deze straf bedacht om de overschotten van zuivelprodukten niet verder te laten groeien.

In de herfst en winter is de melkaanvoer altijd geringer dan in de warmere seizoenen, maar nu willen de meeste boeren niet boven hun produktiegrens uitgaan om de superheffing te ontlopen

De Melkunie ziet haar buitenlandse inkopen als een tijdelijk verschijnsel. De inwerkingtreding van de superheffing heeft nogal een schokeffect teweeggebracht, in agrarische kringen, zo zegt ook de *Koninklijke Nederlandse Zuivelbond* FNZ. Volgend jaar verwacht de Melkunie minder last te hebben van deze „kinderziekte” van de superheffing.

De melkfabrieken Campina en Domo kopen overigens al jaren melk in het buitenland, maar dat heeft volgens woordvoerders niets met de superheffing te maken. Het gaat daarbij trouwens om kleine hoeveelheden. Ook het Landbouwschap zegt dat het geen nieuw verschijnsel is, maar wijst er wel op dat fabrieken waarvan een groot deel van de produktie uit consumptiemelk bestaat, door de produktiebeperkende maatregel „half Europa afromen” om maar voldoende melk te vinden die handel en werkgelegenheid in stand houdt.

Het Landbouwschap signaleert wel een nieuw gevaar voor de Europese zuivelhandel in het internationale effect dat de superheffing veroorzaakt. Volgens het schap vallen er gaten in de handelskanalen tussen EG-landen en andere landen, waar producenten uit Australië en Nieuw-Zeeland snel inspringen.

Overigens is het schap nogal in zijn wiek geschoten door een nieuwe wijziging die minister Braks van Landbouw eerder deze maand in de superheffing heeft aangebracht.

Volgens de nieuwe bepaling mogen veeboeren hun koeien niet meer dan 15.500 kilo melk per hectare per jaar laten produceren. Melkveehouders die voor de inwerkingtreding van de superheffing grond aan hun landerijen hebben toegevoegd, kunnen daar nu niets meer mee doen, zegt het schap.

De minister waarschuwde in Utrecht tijdens de grootste vakbeurs in de wereld op het gebied van intensieve veehouderij voor uitbreiding van deze sector in ons land. Het is wel begrijpelijk dat, individuele melkveehouders die worden getroffen door de superheffing proberen over te stappen op een of andere vorm van intensieve veehouderij, maar uitbreiding brengt op dit moment grote risico's met zich mee aldus Braks.

Eerste inning superheffing in november

DEN HAAG (ANP) - De eerste inning van de superheffing op melk vindt plaats in november. Het ministerie van Landbouw en Visserij heeft dit bekendgemaakt.

De inning van deze superheffing, de boete die melkveehouders moeten betalen voor te veel geproduceerde melk, een EG-regeling die sinds april van kracht is, gaat over de periode april-september 1984. De inning wordt door de zuivelfabrieken verzorgd. Van het verschuldigde bedrag over deze periode zal overigens maar vijftig procent worden geïnd. De andere helft wordt aan het eind van het melkprijsjaar 1984-1985 tegelijkertijd met de eindafrekening geïnd, aldus het ministerie.

Melkveehouders die voor 15 oktober een verzoekschrift om een andere heffingsvrije hoeveelheid hebben ingediend, krijgen van het ministerie een maand uitstel, voorzover hun verzoek nog in behandeling is.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-11-02

Superheffing bemoeilijkt bedrijfsovername voor jonge melkveehouders

UTRECHT (ANP) - Jonge melkveehouders die een bedrijf willen overnemen worden daarin bemoeilijkt door de superheffing, de regeling van de Europese Gemeenschap om het melkoverschot in te dammen. Voor een groot aantal jongeren is overname zelfs niet meer mogelijk. Dit concludeert het *Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt* (NAJKi in zijn donderdag verschenen nota „*Wie melkt er voort?*” Studenten van de Landbouwhogeschool in Wageningen hebben in samenwerking met jonge boeren het onderzoek verricht voor de agrarische jongerenorganisatie. Gebleken is dat de rentabiliteit op de bedrijven terugloopt, wat betekent dat er meer kosten worden gemaakt dan er inkomsten zijn.

Een groot probleem vormt ook de productieuitbreiding die is slechts mogelijk door het aankopen van „grond met melk”. Alleen voor bedrijven met veel financiële reserves is dit volgens het NAJK mogelijk. Dit kan leiden tot het verdwijnen van 20.000 tot 40.000 vooral kleinere bedrijven. Ons land telt nu nog ruim 60.000 melkveehouderijbedrijven.

Als mogelijk alternatief zien de agrarische jongeren een prijsverhoging voor de melk, gekoppeld aan de superheffing. Door de heffing zullen de boeren hun productie beperken. Dat heeft een daling van de EG-zuiveluitgaven tot gevolg: Met het vrijkomende geld kunnen de prijzen worden verhoogd.

Kaasprijs loopt op bij daling aanvoer – productiebeperking

LEEWARDEN – De kaasprijs op de Leeuwarder zuivelbeurs ging met vijf cent per kilo omhoog bij een goede vraag en een dalende produktie wegens een geringer melkaanbod. De verhoging kwam toch enigszins als een verrassing, daar de concurrentie op de voornaamste afzetmarkt, de Westduitse, toeneemt.

De veertiendaagse Goudse ging in prijs met vijf cent omhoog naar het recordbedrag van f 6.60 per kilo. Deze verhoging sleepte de prijzen van alle andere soorten mee. De prijsontwikkeling is het gevolg van de jaarlijks tegen december stijgende vraag naar kaas. De produktie heeft wekenlang boven de 10.000 ton gelegen, maar is nu dalende en bevindt zich op 9700 ton. De kaasfabrikanten hebben afspraken gemaakt de produktie terug te brengen naar 9400 ton per week. Invloed op de produktie heeft ook de tijdelijke stillegging van de kaasmakerij in Winterswijk, waar een nieuwe kaasmakerij wordt ingericht. Er is daardoor een uitval van 300 ton capaciteit per week.

Verwacht wordt, dat de kaasproduktie dit jaar de recordomvang van 500.000 ton zal bereiken, hetgeen met name het gevolg is van een groeiende export, welke dit jaar met vijf tot zes procent toeneemt. Eind oktober bedroeg de wekelijkse export van kaas 6400 ton, zodat er slechts 3300 ton voor de binnenlandse consumptie en de opslag overbleef. Een steeds belangrijker aandeel van de produktie wordt gevormd door de Maasdammer, de zoete notige gatenkaas, waarvan de produktie dit jaar zal oplopen tot 30.000 ton tegen 23.000 ton in 1983. Deze kaas gaat in hoofdzaak naar Duitsland en Amerika, maar plotseling blijkt ook dat er een gat voor deze soort in Italië, waar de Nederlandse kaasexporteurs nooit een voet aan de grond hebben kunnen krijgen.

Kerstboter later

Het botervet, dat bij de kaasfabricage vrij komt, wordt praktisch geheel tot inleveringsboter verwerkt, omdat de Nederlandse boter door EG-maatregelen uit de markt is geprijsd. De boterhandel probeert aan de slag te blijven met buitenlandse boter. Strubbelingen in de GATT over de Franse boterhandel met Rusland hebben tot opschorting geleid van de desbetreffende EG-verordening, waarin echter ook de regeling van de kerstboter is opgenomen. Verwacht wordt dat de kerstboter nu niet eerder dan in de tweede week van december aan de markt zal komen. Dat is ongeveer drie weken later dan de oorspronkelijke planning

Nieuwsblad van het Noorden. 1984-11-07

Produktschap heeft problemen met computer

Verrekening heffing met zuivelboeren uitgesteld

Van onze correspondent

DEN HAAG - Administratieve problemen met de computer van het *Produktschap voor Zuivel* hebben de *Algemene Zuivelbond* FNZ (coöperatieve zuivelindustrie) genoodzaakt af te

zien van de verrekening van de superheffing met de melkveehouders. De superheffing zou omstreeks 15 november door de zuivelfabrieken met de boeren verrekend moeten worden. Of de fabrieken de heffing zelf zullen betalen is nog niet duidelijk, want op het secretariaat van de coöperatieve zuivelindustrie was men dinsdagmiddag nog niet in staat met een afgerond bericht te komen over het besluit van de FNZ. Bij de Friese Zuivelbond was men erg verbaasd over de mededeling dat de FNZ besloten had dat de zuivelindustrie niet tot inning van de heffing zou overgaan. De FNZ, waar de zuivelbond ook federatief bij is aangesloten, zou hoogstens adviserend kunnen optreden.

Voorzitter Sjoerd Boersma en secretaris mr. H. Smit zijn vorige week op het ministerie van landbouw geweest om daar te spreken over de juridische problemen, die zich speciaal in de noordelijke zuivelindustrie zouden voordoen wanneer de fabriek de superheffing met de boer zou verrekenen.

De noordelijke zuivelcoöperatie heeft een constructie waarbij de fabriek geen opkoper van de melk is in de zin van de beschikking voor de superheffing.

Als een boer zijn fabriek juridisch zou aanspreken als deze de superheffing inhoudt, heeft de fabriek geen poot om op te staan. Op het ministerie van landbouw zou men de *Friese Zuivelbond* te verstaan hebben gegeven dat er in dit geval „vrijwaring” van rechtsvervolgning zou zijn. De voorzitter van de FNZ, drs. Rinse Zijlstra, heeft deze kwestie ook aangesneden op een bijeenkomst van melkveehouders in Drachten.

Zijlstra repte niet van de computerproblemen maar noemde de gegevens waarop de heffing gebaseerd is, onvolledig en onvoldoende betrouwbaar.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-11-14

MILDERE SITUATIE VEEHOUDERS

Inning van Superheffing drie maanden uitgesteld

(Van onze correspondent)

BRUSSEL - De Nederlandse veehouders krijgen van de Europese Gemeenschap drie maanden uitstel voor het betalen van de zogenaamde ‘superheffing’, de heffing op de teveel geproduceerde melk. Eigenlijk zouden de betalingen per 15 november moeten plaatsvinden, maar de landbouwministers van de EG werden het dinsdag in Brussel eens over een uitstel tot 15 februari.

De superheffing zal dan worden geïnd op basis van de produktiesituatie van 31 december van dit jaar. De boeren krijgen daarmee enkele maanden meer de tijd om hun melkproduktie aan te passen aan de normen die daarvoor door de Europese Gemeenschap zijn gesteld.

Formeel moet de Europese Commissie, het dagelijks bestuur van de EG, nu eerst de verordeningen voor de superheffing aanpassen, maar landbouwminister Braks sprak dinsdag de verwachting uit dat dit niet tot problemen zal leiden. Een toezegging van de Commissie is er echter nog niet.

Per 15 november zouden alle Nederlandse melkveehouders ongeveer 50 tot 60 miljoen gulden op tafel hebben moeten leggen. Door het uitstel wordt er nu al rekening mee gehouden dat de uiteindelijke afdracht per 15 februari 1985 hooguit de helft van dit bedrag zal zijn.

Oorzaak voor het uitstel was de houding van de Franse minister Rocard, die gisteren weliswaar verkondigde zich aan een nationaal melkquotum te willen houden, maar geen mogelijkheden zei te zien om een superheffing aan zijn boeren op te leggen. De Europese Commissie vindt dat een onaanvaardbaar gedrag en heeft al gedreigd met juridische stappen. Alle andere EG-landen houden zich wel aan de afspraken.

Om nu de Fransen de tijd te geven orde op zaken te stellen, is het uitstel afgesproken. Niet is vastgelegd of de melkveehouders per 15 februari meteen de hele superheffing op tafel moeten leggen of bij wijze van voorschot eerst de helft.

Volgens minister Braks ontstaat voor de Nederlandse boeren nu 'een mildere situatie'. Hij zei er niet bang voor te zijn dat het uitstel van de betaling juist tot vergroting van de melkproductie zal leiden. „Integendeel, het gaat momenteel erg goed met de beperking van de productie”, aldus de bewindsman.

De meeste landen hebben de hun opgelegde beperking al bijna gehaald. Nederland heeft de productie al met 4,9 procent verminderd. Dat moet 6,6 procent worden.

De Nederlandse boerenorganisaties vinden het besluit van de landbouwministers een goede zaak. Via het Landbouwschap hebben deze organisaties al enkele weken geleden gepleit bij minister Braks om te komen tot uitstel van de inning.

Leeuwarder Courant, 1984-11-19

EG loost 200.000 ton boter naar Rusland

LEEWARDEN - In Leeuwarder zuivelkringen bestaat de stellige overtuiging, dat een Franse boterexporteur een contract met de Sowjet-Unie heeft afgesloten voor de levering van 200.000 ton boter uit de interventievoorraden. Deze hoeveelheid komt overeen met een vijfde deel van de Europese boterberg. De EG-Commissie heeft ongeveer twee miljard gulden in dit deel van de berg gestoken. Van dit geld ziet ze slechts weinig terug.

Het contract is afgesloten door de Franse firma Interagra, waar Doumenc de scepter zwaait. Van hem is bekend, dat hij een erg gemakkelijke entree in de Moskouse handelskantoren heeft. De leverantie bestaat voor de helft uit betrekkelijk verse koelhuisboter, terwijl de andere helft uit nauwelijks consumeerbare twee jaar oude boter bestaat.

De EG-Commissie geeft op de verse boter een subsidie van *f*4,51 per kilo en op de oude boter, die in koppelverkoop meegaat, zit een subsidie van *f*7,34 per kilo. De interventieprijs van boter bedraagt *f*8,73, de prijs, waarvoor de handel de boter aan de berg zet.

Een deel van de boter zal naar verwachting in directe consumptie gaan in Rusland, maar de oude boter is alleen geschikt voor verwerking in andere producten. Deze boter zou ook als boterolie naar Rusland kunnen gaan. De transactie zal officieel pas over twee maanden bekend worden, want dan komt het in de statistieken van de EG. De transactie is overigens geheel in overeenstemming met het Brusselse beleid in dezen.

Over de levering van deze boter is al lang gesproken, maar bij de uitvoering ontstaat vertraging, doordat in het GATT bezwaren tegen de lage prijs naar voren kwamen van andere boter-exporterende landen.

In de boterhandel is men ingenomen met de transactie. Het ruimt echt op, zei Ton te Wierik, directeur van de Koninklijke Buisman, zulks in tegenstelling tot de afzet van kerstboter, welke grotendeels in de plaats komt van de traditionele afzet. „Geen hond koopt meer verse boter,” zei te Wierik, die verder meedeelde, dat de verse boter op het ogenblik in Nederland weer in de interventiepakhuizen terecht komt.

Te Wierik is er van overtuigd, dat de boter voor Rusland ook echt weg is en niet weer op de een of andere manier in de Europese markt opduikt. Wel is het mogelijk, dat er over de transactie politiek ongenoegen zal ontstaan, maar de opslag van de koelhuisboter kost ook goud. Voor de belastingbetaler is deze afzet naar Rusland de voordeligste oplossing, aldus Te Wierik.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-11-22

EG-commissie: ‘superheffing vóór 1985 innen’

BRUSSEL (ANP) - De EG-commissie in Brussel wil dat alle EG-lidstaten op 15 december het eerste deel van de superheffing op melk innen. Dat is de heffing die verschuldigd is op te veel geproduceerde melk over de periode april tot en met september van dit jaar. In Nederland is die superheffing 56 cent per te veel geproduceerde liter melk. Een woordvoerder van de commissie heeft dat woensdag in Brussel bekendgemaakt.

De commissie wil absoluut dat de lidstaten zich houden aan het quota-systeem voor de melkproductie waartoe eind maart van dit jaar door de Europese landbouwministers is besloten Zij heeft geconstateerd dat verscheidene EG-lidstaten nog weinig of niets gedaan hebben om dit systeem goed op poten te zetten Tegen die lidstaten gaat ze een procedure instellen die ertoe kan leiden dat ze voor het Europese Hof van Justitie worden gebracht. De Europese landbouwministers hadden er op aangedrongen het innen van de heffing uit te stellen tot 15 februari.

Minister Braks van Landbouw heeft woensdag nog eens verklaard dat hij hoe dan ook vasthoudt aan het tijdelijke karakter van de superheffing, de boete die boeren krijgen als zij meer melk produceren dan de minister toestaat. Landelijk betekent dit, dat dit seizoen (van voorjaar tot voorjaar) 6,6 procent minder melk mag worden gemolken dan in 1983 /'84.

Als gevolg van superheffing

Dreigend melktekort in Noorden

Door onze sociaal-economische redacteur

LEEWARDEN - De grote zuivelconcerns in het Noorden van het land kunnen te maken krijgen met een tekort aan melk. Dit als gevolg van de beperking van de Nederlandse melkproductie (door de superheffing). Als de afzet van zuivel sterk zou gaan aantrekken, moeten bedrijven als CCF in Leeuwarden en de Domo-Frico-combinatie mogelijk melk bijkopen in het buitenland.

„Dat zou wel een erg wrange situatie worden voor de Nederlandse boeren”, aldus CCF-directeur *A. J. Kranendonk*, gisteren tijdens een vergadering van de *Friese Maatschappij van Landbouw*, „omdat je die extra melk dan zou moeten kopen in landen met een overschot (Frankrijk, Ierland) en die zijn nu juist in hoge mate verantwoordelijk voor de invoering van de superheffing”.

Kranendonk sloot niet uit, dat Nigeria (vroeger een grote klant) straks weer zuivel gaat importeren, waardoor bij CCF een tekort van 100 miljoen kilo melk per jaar zou kunnen ontstaan. De Noordelijke zuivelbedrijven denken overigens de komende winter niet met een tekort te kampen te krijgen.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1984-12-06

Al meer dan 1.200 aanmeldingen voor melkopkoopregeling

DEN HAAG - Ruim 1.200 melkveehouders hebben zich tot woensdag aangemeld voor de melkopkoopregeling van minister Braks van Landbouw. Samen hebben zij een productiequotum van 97.000 ton melk. Voor elke kilogram melk die zij inleveren krijgen de boeren 65 cent premie. Dat kost de minister, die de produktieruimte gebruikt om andere melkveehouders meer productie te geven, 63 miljoen gulden.

Voorzitter drs. Joris Schouten heeft dit woensdag meegedeeld tijdens de vergadering van het *Landbouwschap*. De meeste aanmelders komen uit de provincies Gelderland (321), Noord-Brabant (195), Overijssel (164) en Drenthe (140). In de overige provincies variëren de aantallen van zestien tot 96.

Braks heeft voor de regeling in totaal 150 miljoen gulden uitgetrokken, dat aan melkveehouders die geheel stoppen met de melkproductie vanwege belastingtechnische aspecten over maximaal drie jaar wordt uitbetaald. De melkveehouders die in aanmerking komen mogen per jaar niet meer dan 250.000 kilogram melk produceren. Zij kunnen wel gewoon doorboeren, maar mogen zo lang de superheffing in de Europese Gemeenschap van kracht is niet opnieuw beginnen met de melkveehouderij.

De melkveehouders die willen stoppen hebben nog tot 1 februari de tijd om zich aan te melden. Oorspronkelijk sloot de aanmeldingstermijn op 1 december maar, vanwege de aanvankelijk geringe belangstelling heeft de minister de termijn in overleg met het Landbouwschap verlengd.

Per week komen er nu volgens P. Blokland van de Christelijke Boeren- en Tuindersbond, hij is voorzitter van de afdeling melkveehouderij van het schap en lid van de landelijke commissie beschikking superheffing, een paar honderd bij.

Uitstel betalingstermijn

Het Landbouwschap heeft minister Braks woensdag opnieuw gevraagd de betalingstermijn voor het eerste gedeelte van de superheffing (56 cent voor iedere liter melk die de boeren boven hun toegestane hoeveelheid produceren) uit te stellen. De Europese Commissie, het dagelijks bestuur van de EG dat is belast met de uitvoering van de regeling, heeft die termijn onlangs met een maand opgeschoven tot 15 december.

Het schap wil die datum over de voor de boeren dure maand december (aflossingen, rentes) heen tillen. Schouwen: „Als de commissie vasthoudt aan de nu gekozen datum zal dat veel mensen voor een bijna onmogelijke opgave plaatsen. Ik vind dat de landbouwministers volgende week dan ook een uiterste poging moeten doen om de commissie alsnog op andere gedachten te brengen.” Maandag en dinsdag is in Brussel de maandelijkse raadsvergadering van de EG-landbouwministers.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-12-12

Uitstel nodig tot maart

Braks weigert innen van de superheffing

BRUSSEL (ANP) - Nederlandse melkveehouders behoeven niet op 15 december een eerste voorschot op de superheffing op melk te betalen. Minister Gerrit Braks (landbouw) heeft dinsdag in Brussel gezegd dat hij niet tot inning van de heffing (56 cent per te veel geproduceerde liter melk) zal overgaan. Het *Produktschap voor Zuivel* heeft hij van zijn besluit al op de hoogte gebracht.

Braks heeft dat besluit eigenmachtig genomen. Het druist in tegen de verordening van de Europese landbouwwraad van eind maart van dit jaar.

Braks heeft er nadrukkelijk bijgezegd dat hij de superheffing niet int in afwachting van een nader standpunt van de EG-commissie in Brussel. Braks verwacht dat ook andere EG-lidstaten niet op 15 december de superheffing bij hun melkveehouders gaan invorderen. In de landbouwwraad van dinsdag hebben verscheidene EG-landbouwministers er bij de EG-commissie sterk op aangedrongen de inning van het eerste deel van de superheffing uit te stellen tot het einde van het melkprijsjaar, dat wil zeggen tot eind maart volgend jaar.

Ook in de vorige landbouwwraad was er door de ministers al grote druk op de EG-Commissie uitgeoefend. Die hield toen echter voet bij stuk. Dat heeft ze nu ook gedaan. Ze weigerde dinsdag een voorstel tot uitstel van de inning in te dienen, zelfs nadat negen EG-lidstaten (De-

nemarken viel uit de boot) in een gemeenschappelijke verklaring de commissie om het indienen van zo'n voorstel hadden gevraagd. De EG-landbouwministers kunnen de verordening (Europese wetgeving) die ze in maart van dit jaar vaststelden niet eigenmachtig wijzigen. Dat kan pas als de EG-commissie een voorstel tot wijziging bij de landbouwrade indient. De indruk bestond in Brussel dat Poul Dalsager, de Europese landbouwcommissaris, de ministers wel terwille wilde zijn, maar dát hij de overige commissieleden niet mee kan krijgen. „Ik denk dat de commissie serieus genomen wil worden op het eind van de rit”, aldus Braks (de huidige commissie treedt op 4 januari af en maakt dan plaats voor een nieuwe commissie waarin Frans Andriessen de landbouwportefeuille krijgt).

In elk geval tot dat er van de commissie een reactie op de verklaring van de negen EG-lidstaten komt zal Braks in ons land de superheffing niet invorderen. Komt er weer een negatieve reactie van de EG-commissie op deze raadsverklaring „dan zal ik nader beraad voeren met de collega's uit de andere EG-lidstaten”, aldus Braks.

Braks heeft zijn besluit vooral genomen nadat duidelijk werd dat in Frankrijk („een van de grootste melk producerende lidstaten”) de superheffing in elk geval niet op 15 december geïnd kan worden wegens administratieve problemen, „Dat is niet acceptabel”, aldus de Nederlandse bewindsman. Braks vindt overigens dat het systeem van de superheffing in zoverre goed werkt dat onder de dreiging er van de melkproductie in de EG fors terugloopt.

Een uitstel van de inning van de superheffing komt minister Braks niet slecht uit want hij heeft nog steeds 17.500 beroepszaken van melkveehouders tegen de superheffingsregeling ter afdoening liggen. In totaal hebben er van de 58.000 Nederlandse melkveehouders destijds 30.000 in een verzoekschrift om ontheffingen gevraagd.

Provinciale Zeeuwse Courant 1984-12-13

EG-Commissie houdt vast aan innen superheffing vóór 1985

BRUSSEL/ DEN HAAG/ STRAATSBURG -(ANP) - De EG-commissie blijft erbij dat het eerste voorschot op de superheffing voor te veel geproduceerde melk op 15 december betaald moet worden. Een woordvoerder van de commissie zei woensdag in Brussel: „In de wekelijkse vergadering van de EG-commissie is over deze zaak kort gesproken en het standpunt dat de commissie inneemt is niet veranderd.”

Dinsdag zei de Nederlandse minister van landbouw Braks in Brussel dat hij de superheffing in Nederland niet zal invorderen in afwachting van de reactie van de EG-commissie op een verzoek van de landbouwrade om de superheffing pas aan het eind van het melkprijsjaar (eind maart 1985) te innen, „Als er geen voorstel tot wijziging van de datum van inning komt, zal ik mij nader met mijn landbouwcollega's van de andere EG-lidstaten beraden”, aldus de Nederlandse bewindsman dinsdag in Brussel.

Het dagelijks bestuur van het Landbouwschap juicht het besluit van minister Braks om de inning uit te stellen toe

Het schap is nog steeds voorstander van inning op z'n vroegst half februari.

Europarlementariër Eisso Woltjer (PvdA) leverde woensdag in Statsburg kritiek op de mededeling van Braks dat hij de superheffing voorlopig niet zal innen. Woltjer zei „Dergelijke suggesties zijn levensgevaarlijk. Boeren krijgen de indruk dat het niet zo'n vaart zal lopen en dat van uitstel afstel zal komen”. Volgens Woltjer is er geen sprake van afstel.

Braks heeft woensdag tijdens de bondsjaarvergadering van de Katholieke Land- en Tuinbouwbond LTB, gezegd dat door alle uitzonderingsgevallen voor boeren die een hogere heffingvrije hoeveelheid hebben gekregen de daarvoor beschikbare ruimte van 2,05 procent (ongeveer 260.000 ton melk) al is overschreden. De bewindsman merkte in dat verband tevens op, dat als aan alle probleemgevallen tegemoet wordt gekomen de korting volgend jaar zeker hoger dan 10 procent uit zal vallen

Voor het lopende melkjaar, tot april 1985, bedraagt de gemiddelde hoeveelheid die de melkveehouders ten opzichte van hun produktie over 1983 moeten inleveren 8,65 procent.

De minister heeft woensdag tijdens het geregeld overleg met het Landbouwschap gezegd dat hij de wens van de Tweede Kamer over de verstrekking van 60 miljoen gulden compensatiegeld wil uitvoeren.

Dat betekent dat 40 miljoen gulden zal worden gebruikt voor structuurverbetereinde maatregelen in land- en tuinbouw en 20 miljoen voor een melkopkoopregeling, waarvoor overigens al 150 miljoen gulden is uitgetrokken

Het Landbouwschap, dat een andere verdeling voorstond (20 miljoen rechtstreeks als inkomens toeslag uitbetalen), legt zich bij de wens van de Kamer neer, zo heeft een woordvoerder van het schap na afloop van het overleg verklaard

Nieuwsblad van het Noorden 1984-12-13

Brief aan Zuivelcoöperatie tegen inhouding Veehouders Zuidwest-Drenthe in verzet tegen superheffing.

Van onze correspondent

HOOGVEEEN - Enkele honderden veehouders in Zuidwest-Drenthe in het gebied van de Coöperaties DOC in Hoogeveen, de Domo in Beilen en de Nijverheid in Staphorst, hebben hun handtekening geplaatst onder een brief aan de besturen van hun coöperaties. In die brief wordt met klem gevraagd om niet tot inhouding over te gaan van de zogenoemde superheffing. Een dergelijke inhouding is volgens de brieveschrijvers ook in strijd met de doelstelling en zelfs met de statuten van de coöperaties.

Verder wordt voorzover nodig door de leden die de brief hebben ondertekend, aan de besturen verboden om melkgelden in te houden voor een internationale organisatie, als zelfs de ministers van Landbouw het er niet over eens zijn. Het *Produktschap voor de Zuivel* in Den Haag is gisteren van deze actie op de hoogte gesteld. De besturen van de drie coöperaties hebben nog niet gereageerd. Wel de directies van de drie fabrieken. Deze willen in overleg met het Produktschap tekst en uitleg geven aan alle veehouders die de brief hebben getekend.

Het bestuur van de *Melkveehoudersvereniging Hoogeveen en Omstreken*, die de protestactie heeft georganiseerd, neemt hiermee geen genoegen. Woordvoerder L. Zomer uit Alteveer, van de Melkveehoudersvereniging, zegt dat zijn bestuur hiermee geen genoegen neemt omdat het een zaak is die alle veehouders aangaat. Als de coöperaties niet ingaan op de wensen van de veehouders, dan is volgens hem een kort geding mogelijk. Hij noemt het schandelijk zoals er gesjoemeld wordt met de boeren.

Provinciale Zeeuwse Courant 1984-12-15

SUPERHEFFING VOOR 31 MAART

DEN HAAG (ANP) - Minister Braks van Landbouw heeft met zijn collega's van België, de Bondsrepubliek Duitsland en het Verenigd Koninkrijk overeenstemming bereikt over de inning van de superheffing. Afsproken is dat de heffing op de op dit moment te veel geproduceerde melk zal worden opgelegd aan de melkveehouders en dat die uiterlijk 31 maart van het volgend jaar moet zijn betaald. De vier landen zullen dit uitgangspunt verder uitwerken in nationale regelingen. Een woordvoerder van het ministerie heeft dit vrijdag meegedeeld.

Gezien het zeer globale karakter van de afspraak tussen de vier bewindslieden is nog niet duidelijk op welke datum de Nederlandse melkveehouders de heffing, 56 cent voor iedere liter melk die zij boven de toegestane hoeveelheid hebben geproduceerd, moeten betalen. Volgens de woordvoerder zou het kunnen dat de betaling over enkele weken moet plaats vinden of dat de melkveehouders gefaseerd kunnen betalen. Voorlopig staat alleen vast dat de heffingsaanslagen per 15 december of -vanwege de administratieve problemen- enige dagen later de deur uitgaan en dat in ieder geval de heffing voor 31 maart 1985 moet zijn betaald. Hoeveel tijd er is met de nadere uitwerking van de afspraak is niet bekend.

De ministers zullen de Europese Commissie op de hoogte stellen van hun afspraak. Als de Commissie er niet mee akkoord gaat kan zij tegen de vier landen stappen ondernemen.

Zij kan bijvoorbeeld een bedrag ter grootte van de verschuldigde heffing op de landbouwvoorschotten die aan de nationale lidstaten worden uitbetaald inhouden. In dat geval zou de Nederlandse overheid de betaling aan de boeren via landbouwwitkeringen en -subsidies moeten voorschieten.

Provinciale Zeeuwse Courant 1984-12-20

EG-boete voor Nederland 50 miljoen gulden

BRUSSEL (ANP) - De weigering van landbouwminister Gerrit Braks om op 15 december de superheffing op te veel geproduceerde melk in te vorderen gaat ons land in januari 1985 50 tot 65 miljoen gulden kosten.

De EG-Commissie heeft woensdag in Brussel besloten geen genoegen te nemen met die weigering van Braks en enige van zijn Europese collega's.

In EG-Commissiekringen is woensdagavond bevestigd dat de Commissie besloten heeft om in januari 25 procent in te houden van de voorschotten in de zuivelsector die een aantal EG-landen in januari uit Brussel moeten ontvangen.

Provinciale Zeeuwse Courant 1984-12-22.

Melkveestapel 5 pct kleiner

DEN HAAG (GPD) - De omvang van de melkveestapel is als gevolg van de invoering van de superheffing op teveel geproduceerde melk 5 procent kleiner dan vorig jaar.

Half oktober telde de totale rundveestapel in ons land 5.268.000 dieren. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek zijn er 128.000 melkkoeien minder dan vorig jaar.

Ook bij de dieren jonger dan een jaar trad een sterke daling op. In vergelijking met vorig jaar daalde het aantal van deze zeer jonge dieren met ruim 6 procent. Het aantal bevruchtte dieren was half oktober 31.000 stuks kleiner dan vorig jaar.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1984-12-28

BRAKS STELT EEN GRENS

harde maatregelen van een man uit de praktijk

In de de werkkamer van minister Braks lijkt alles klein. Het enorme bureau verdwijnt in het niets doordat het maar een klein hoekje van de kamer in beslag neemt. Een grote ronde vergadertafel en een flink dressoir vinden er gemakkelijk plaats, terwijl de forse kerstboom nauwelijks opvalt . Een gezellige werkkamer is het niet. Misschien wel doordat Braks maar weinig tijd heeft om daar aandacht aan te besteden. De ontwikkelingen in de Nederlandse en Europese landbouw nemen hem geheel in beslag.

Nog nooit eerder speelden er op dit gebied zoveel kwesties tegelijk. De overproductie in EG-verband bestaat al langer, een boterberg en melkplas zijn niets nieuws. Wel is daar dan nu de invoering van de superheffing, de EG-regeling die een einde aan dat overschot moet maken. Alle zuivelboeren krijgen een productiequotum melk toegewezen. Produceren zij meer, dan moeten zij boete, ofwel superheffing betalen.

Die regeling was nog maar net ingevoerd, of daar was het „wetje van Braks”. Volkomen onverwacht en met onmiddellijke ingang werden de uitbreiding en nieuwe vestigingen van kippen- en varkensmesterijen verboden. Dit omdat Nederland geen raad meer weet met de mest die deze dieren produceren. Nu al is er een overschot aan mest, en is de mest een forse belasting voor het milieu. Nieuwe en grotere bedrijven zouden het probleem alleen maar verergeren.

Verontwaardigd

Agrarisch Nederland was verontwaardigd, vooral omdat Braks niet met de betrokkenen had overlegd

„Toch geloof ik, dat de laatste maatregel meer begrip dan kritiek oproept”, zegt Braks. „Iedereen kon op z'n klompen aanvoelen dat er een keer een grens gesteld moest worden. Op grond van onze ervaringen met de superheffing hebben we tot deze zeer ongebruikelijke procedure besloten. Over de invoering van een superheffing wordt al jaren gesproken. Dat heeft ertoe geleid dat velen zich hebben ingedekt op grond van de vrees en de zekerheid dat er grenzen gesteld zouden worden en er maatregelen zouden komen.

Daardoor moeten we nu een groot deel van het geld, dat is gereserveerd voor „noodgevallen”, besteden aan de mensen die kort geleden hebben geïnvesteerd. Dat bedrag doe je anderen eigenlijk te kort. Daarom heb ik bij de meststoffenwet gedacht: „Je zult er niets van weten, ik overleg niet, en de wet treedt in werking zodra ‘hij bekend wordt’”. Maar zoiets moet uitzonderlijk blijven, en dat is het ook. Daarbij is het een tijdelijke regeling. Als 1 januari '86 de meststoffenwet en de bodembeschermingswet van kracht worden, dan vervalt de interimwet en is uitbreiding dus weer mogelijk. Het enige wat mest dan zal moeten doen, is betalen voor de overlast die hoort bij deze produktie”.

Toch zal een nieuwe fokkerij beginnen dan wat ondoenlijk worden door de hoge kosten die dat men zich mee zal brengen. Voor groei in deze sector lijkt geen plaats.

Onderwijzer

Braks „Als ik een jonge boer was, die op de middelbare landbouwschool zat en ik zou niet het vooruitzicht hebben dat ik het ontwikkelde bedrijf van mijn vader kon overnemen, dan zou ik me behoorlijk genomen voelen. Dan zit je eigenlijk in dezelfde situatie als die jongeman die met grote ambitie zegt: ik wil onderwijzer worden, ik ga naar de pedagogische academie. Hij doet het goed en komt niet aan de bak”.

Gelukkig

„Maar als ik een varkensboer was die zijn bedrijf al had voltooid, dan zou ik een zeer gelukkig iemand zijn. De prijzen zijn redelijk goed. En dan zou ik misschien wel hetzelfde doen als sommige varkensboeren nu ook hebben gedaan, ik zou bloemen naar de minister sturen. Want eindelijk heeft er eens iemand een lijn getrokken in een ontwikkeling die zonder meer bedreigend was naar de toekomst toe. En dan gaat het niet alleen om het milieu. De produkten van de veehouderij zouden op den duur ernstig te lijden krijgen van de overproduktie van mest. De vruchtbaarheid van de bodem zou op den duur ernstig te lijden krijgen van de overmaat aan mineralen. Deze bedreigen bovendien de gezondheidstoestand van de dieren en de kwaliteit van de geteelde produkten. En daar is de landbouw ook niet mee gebaat”

„Het is geen nieuwe situatie, daar troost ik mezelf maar een beetje mee. Toen ikzelf in de midden 50'er jaren op de boerderij zat, zat ik daar met vijf broers en met vijf zussen. En in de hele buurt waar ik woonde waren er allemaal grote gezinnen en kleine bedrijfjes. Nu heb je te maken met grotere bedrijven en kleinere gezinnen. Dus het aantal getroffen, ook met betrekking tot bedrijven die over te nemen zijn, is veel geringer. Het is geen excuus, maar ik wil maar zeggen dat we op dit moment grenzen trekken op een zeer hoog en ver ontwikkeld niveau”.

Cijfers

Braks illustreert deze uitspraak met enkele cijfers. In 1960 werden er jaarlijks vier miljoen varkens geslacht. Afgelopen jaar waren dat er achttien miljoen. De melkproductie is de laatste jaren gegroeid van vijf miljard liter naar 12 miljard liter per jaar. En deze groei heeft noodzakelijk na 1981 plaats gehad.

„Zolang ik minister ben heb ik gewaarschuwd voor de consequenties van overproductie. Maar een boer is een zelfstandig ondernemer, die zelfstandig beslissingen en daarmee risico's neemt. En dan nu die risico's, afwentelen op de overheid zou ik volstrekt in strijd vinden met het zelfstandig ondernemerschap”.

„Als we de superheffing eerder hadden doorgevoerd, hadden we nu niet met de problemen gezeten. Maar ook nu hoeven we eigenlijk niet eens zoveel terug. Het probleem is dat we de laatste twee jaar zo sterk gegroeid zijn, terwijl de markt toen al verzadigd was. En de overheid trekt zich natuurlijk niet helemaal terug. Als we een marktevenwicht hadden willen bereiken, hadden de prijzen 15 tot 20 procent omlaag moeten. Dat zou volstrekt asociaal geweest zijn.

Perspectief

Is er nog toekomst voor de landbouw, en hoe ziet die eruit?

„Het komt nu allemaal tegelijk” zegt Braks. „maar het zal in de toekomst als een goede zaak worden beschouwd omdat nu voorkomen is dat de problemen nog veel groter worden. Zo wordt dat ook in de brede lagen gezien. Het enige probleem is dat je die mensen die je persoonlijk raakt dit nauwelijks uit kunt leggen”.

„Met deze maatregelen geef je de landbouw perspectief voor de huidige situatie. Ik kan de boeren geen grote groei in het vooruitzicht stellen voor de basisproducten van de land- en tuinbouw. Maar op het gebied van de hoogwaardige landbouwproducten als zaaizaad, pootgoed en fokvee kunsten we nog erg veel meer doen omdat we een grote voorsprong hebben op de ontwikkelingen waar ter wereld ook. We moeten ons meer gaan concentreren op deze activiteiten. terwijl het hoge niveau van onze basisproducten moeten vasthouden”.

Andriessen

Van Braks is bekend dat hij ter zake kundig is. Een man uit de praktijk, die na enkele jaren werken op het boerenbedrijf van zijn ouders de mulo en de avond-hbs voltooide. Inmiddels werkte hij al als assistent bij de Landbouwvoorlichtingsdienst. Na de Landbouwhogeschool kwam Braks op het ministerie van landbouw. Daarna vervulde hij jarenlang verschillende functies in Brussel.

Op de post landbouw in de EG zal binnenkort de Nederlander Andriessen beginnen. Ervaren in het reilen en zeilen van de Europese Gemeenschap. Maar heel wat minder ervaren op het gebied van de landbouw. „Hij heeft lang genoeg in de politiek gezeten om te weten waar de knelpunten in de landbouw zich bevinden”, geeft Braks als commentaar. „Daarnaast wordt bij bijgestaan door een zeer goed ambtelijk apparaat dat, zeer veel routine heeft op landbouwgebied. Ik ben erg ingenomen met zijn benoeming. Door het feit dat een Nederlander goed is bevonden om de verantwoordelijkheid voor de landbouwportefeuille te dragen blijkt dat ondanks alle kritiek op agrarisch Nederland in het buitenland er ook nog zeer veel waardering en vertrouwen is. En Andriessen is een overtuigd Europeaan, dat is in zijn functie eigenlijk wel zo belangrijk, omdat de Europese eenheid voor Nederland en voor de Nederlandse landbouw van zeer groot belang is”.

1985

Provinciale Zeeuwse Courant, 1985-01-04

Produktschap Zuivel voorziet moeilijke tijd

Sowjet-Unie krijgt weer goedkope boter uit EG

DEN HAAG (GPD) - De Russen krijgen opnieuw goedkope boter uit de Europese Gemeenschap. Met Moskou is een contract afgesloten voor de levering van 220.000 ton tegen een prijs „die lager ligt dan de prijs van een pakje Kerstboter”. Drs. H. Schelhaas, de voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, heeft dat op de gehouden openbare bestuursvergadering meegedeeld.

Doordat de graanoogst in de Oostbloklanden is mislukt verwacht drs. Schelhaas, dat deze landen het komende jaar meer zuivel en zuivelprodukten zullen importeren vanuit de EG. Ondanks een goed 1984 voor de Nederlandse zuivelafzet verwacht het produktschap voor 1985 een moeilijke tijd. De superheffing heeft er niet toe geleid dat de problemen geringer zijn geworden. Het steeds kleiner wordende EG-budget voor de landbouw komt volgens drs. Schelhaas onder een nog grotere druk te staan omdat er te weinig geld beschikbaar komt voor een verantwoorde Europese landbouwpolitiek. Hiervan zijn meer nationale steunmaatregelen en een verdere rationalisatie van het landbouwbeleid het gevolg.

Door de technische vooruitgang zal de landbouwproductie sneller stijgen dan de vraag: het landbouwincome en de werkgelegenheid dreigen dan versneld terug te vallen. Drs. Schelhaas zegt dat de Nederlandse koe over enkele jaren een melkproductie heeft van 8000 liter per jaar tegen 4500 liter nu.

Drs. Schelhaas voorziet ook handelsproblemen tussen de EG en de Verenigde Staten van Amerika waardoor de positie van de landbouw in Europa nog verder wordt bemoeilijkt. Ook vindt hij dat naarmate de EG groter wordt de Nederlandse invloed moeilijker tot gelding gebracht kan worden.

„De Nederlandse melkveehouderij en de zuivelindustrie zullen er voor moeten zorgen zelf sterk te blijven en zij zullen de voorsprong die ze hebben moeten proberen te houden”, aldus drs. Schelhaas. Volgens hem zullen de in te nemen standpunten goed onderbouwd en doorzacht moeten zijn en veel aandacht zal moeten worden besteed aan het uitdragen ervan, zo meent hij.

Nederland is het afgelopen jaar opnieuw de grootste kaasexporteur ter wereld gebleven. Hoewel door de superheffing vanaf april tot eind december de melkaanvoer met 5 procent daalde, steeg de kaasproductie met 6 procent. De boterberg in de EG slonk met 16 procent en de berg magere melkpoeder met 40 procent. Drs. Schelhaas verwacht dat de komende zomer de voorraden weer op het normale peil zijn.

Met de kerstboteractie is bijzonder veel geld gemoeid geweest. Drs. Schelhaas zou het bedrag dat aan deze actie is besteed (800 miljoen gulden) liever besteden om botervoorraden af te zetten in de vettenmarkt.

Een op drie melkveehouders denkt aan nevenactiviteiten

DEN HAAG - Een derde van de veehouders is van plan er iets bij te gaan doen om de financiële tegenvaller van de superheffing te compenseren. Dit is een van de woensdag bekendgemaakte resultaten van een opinieonderzoek dat agrimarketing, onderdeel van de Nederlandse Stichting voor Statistiek, heeft gehouden onder 255 melkveehouders. Hen zijn reacties gevraagd op deze vorig jaar ingestelde boete op een te hoge melkproductie.

Een meerderheid van de ondervraagde veehouders (zestig procent) voorziet een „zeer scherpe” daling van het inkomen dit jaar als gevolg van de superheffing. Bovendien gelooft een nog groter deel niet in de tijdelijkheid van de boetemaatregel. Minister Braks van Landbouw heeft bij herhaling volgehouden dat de superheffing slechts enkele jaren zal gelden.

De nevenactiviteiten waaraan 35 procent van de ondervraagden denkt, lopen uiteen van het mesten van kalveren voor de vleesproductie tot akker- en tuinbouw. De helft van de ondervraagden overweegt geheel over te schakelen op „dubbeldoelkoeien”, dat wil zeggen dat koeien eerst voor de melkproductie worden gebruikt en daarna voor de vleesproductie. De superheffing zal volgens 75 procent ook tot gevolg hebben dat de investeringen in het bedrijf dit jaar zullen dalen. Plannen voor bedrijfsinvesteringen in 1985 hebben vooral betrekking op automatisering van het arbeidsproces.

Superheffing per 1 april naar elf procent

TILBURG - De hoeveelheid melk die Nederlandse boeren in het kader van de superheffing per 1 april minder moeten produceren zal niet, zoals gehoopt, gemiddeld tien procent bedragen maar elf procent. In dat percentage is de oplooptegeling (één procent) al meegenomen. Een en ander is het gevolg van het feit dat boeren meer hebben geïnvesteerd dan verwacht. Dat zei minister G. Braks van Landbouw in Tilburg na afloop van een werkbezoek aan vier Brabantse agrarische bedrijven.

Tot 1 april moeten melkveehouders 8,65 procent van de melkhoeveelheid inleveren. Daarvan is tot nu toe vijf procent gerealiseerd. Vorig jaar was al afgesproken dat de boeren per 1 april 0,9 procent extra toegeschoven zouden krijgen. Daardoor zou het percentage op ongeveer tien procent komen. Daar komt nu dus nog één procent extra bij.

Volgens minister Braks zal wat betreft de inning van de superheffing uitsluitend soepelheid worden betracht met betrekking tot de wijze van betaling. „Maar betaald wordt er”, aldus Braks.

Problemen

De minister toonde zich na afloop van het werkbezoek onder de indruk van de problemen waarin sommige boerengezinnen verzeild zijn geraakt. Volgens hem gaat het over de hele li-

nie echter slechts om een paar procent echte probleemgevallen. De minister benadrukte dat de ellende nog veel groter zou zijn als niet de superheffing als instrument ter beteugeling van de melkproductie zou zijn gekozen maar het prijsmechanisme.

Individuele problemen kunnen volgens hem alleen worden opgelost door meer solidariteit tussen de boeren onderling. In dat verband pleitte hij opnieuw voor de instelling van een solidariteitsfonds, waarvan de kosten gedragen zouden moeten worden door alle melkveehouders. „Maar door de melkreductie van elf procent per 1 april is de ruimte om de problemen op te lossen wel minder geworden”, aldus Braks.

Voorzitter Jan van der Veen van de Nederlandse Christelijke Boeren- en Tuindersbond (CBTB) en voorzitter ir. D. Lutcijn van het Koninklijk Nederlands Landbouwcomité zeiden dat de vorig jaar al in EEG-verband afgesproken extra korting van 0,9 procent het maximum aanvaardbare is. Tijdens de melkveehouderij-conferentie van de Christelijke bond in Nijkerk, lieten Van der Veen en de aanwezige melkveehouders blijken niet zonder meer, met een hogere korting akkoord te zullen gaan.

Met 66 % terug

In vergelijking met 1983, het zogenoemde referentiejaar, moet de Nederlandse melkproductie dit jaar met 6,6 procent terug. Om extra ruimte te scheppen om probleemgevallen te kunnen helpen kwam daar voor de melkveehouders gemiddeld nog 2,05 procent bovenop zodat de melkveehouders het lopend jaar gemiddeld 8,65 procent minder mogen produceren ten opzichte van 1983. Het voornemen van Braks houdt in dat zij het komende landbouwjaar elf procent terug moeten ten opzichte van dat referentiejaar. Melkveehouders die geen extra quantum hebben gekregen en op 31 maart van dit jaar 8,65 procent minder hebben geproduceerd moeten dus nog 2,35 procent terug in hun productie.

De minister moet voor 1 april bovendien nog beslissen of hij doorgaat met de huidige wijze van boeteheffing. De EG-regeling biedt de mogelijkheid de superheffing op te leggen per zuivelfabriek of aan individuele melkveehouders. In het eerste geval moet voor iedere kilogram teveel geproduceerde melk honderd procent boete worden betaald, gelijk aan de richtprijs voor melk, circa drie kwartjes per kilogram.

In het andere geval bedraagt de boete 75 procent van de richtprijs (56 cent per kilogram). De minister zal met het bedrijfsleven nog overleg voeren over de wijze van heffing in het komende landbouwjaar.

Afwijzend

Het Landbouwschap staat, zo bleek uit een eerste reactie van een woordvoerder, afwijzend tegenover het voornemen van minister Braks (Landbouw) melkveehouders voor het komend landbouwjaar (1 april 1985- 31 maart 1986) elf procent gemiddeld te korten. Volgens het Landbouwschap hebben de melkveehouders al genoeg ingeleverd en moet de bewindsman eerst maar eens duidelijk met argumenten aangeven waarom hij naar elf procent wil.

Het Schap is van oordeel dat de bestaande melkopkoopregeling waarvoor 150 miljoen gulden is uitgetrokken nog voldoende ruimte biedt. De regeling loopt, zo is de indruk, nog maar matig. Voor ongeveer de helft van het bedrag hebben zich boeren aangemeld die willen stoppen met melken.

Dat betekent dat er ongeveer één procent van de Nederlandse productie vrijkomt om andere melkveehouders te helpen. De regeling moet uiteindelijk twee procent opleveren. Het Landbouwschap vindt dat melkveehouders bovendien de gelegenheid moeten krijgen gedeeltelijk met hun productie te stoppen. Braks heeft tot nu toe gezegd dat gedeeltelijke opkoop iop problemen in Brussel stuit, maar het Schap verwacht dat dat wel mee zal vallen.

Extra quota

Voorzitter drs. J. J. Schouten van het Landbouwschap verklaarde tijdens de algemene bestuursvergadering al dat het steeds duidelijker werd dat de 0,9 procent zou worden overschreden omdat veel melk in extra quota aan melkveehouders wordt toebedeeld. Hij wees er bovendien op dat een grote groep boeren nog steeds niet weet hoeveel melk zij in het lopende landbouwjaar boetevrij mag produceren.

De Telegraaf 1985-01-16

Commentaar over plan verlaging melkquotum naar 11 pct.

LAND EN TUINBOUW door EEF BOS

Gerrit Braks heeft een eenvoudig werkbezoekje aan zijn eigen ook al ijzige Brabantse land benut om de lont alvast maar eens in het kruitvat te gooien, de landbouwleiders op scherp te zetten en de boeren wakker te schudden: de melkproductie moet in het nieuwe zuiveljaar (1 april) 11 procent terug in vergelijking met 1983!

Dus: als we er gemakshalve even van uitgaan dat onze boeren aan het eind van dit seizoen op de vereiste —8,65% zitten (de praktijk zal vrij zeker iets triester uitpakken, nietwaar Noord-Brabant?), dan moet er in 1985/ 86 nog eens 2,35 procent melk worden ingeleverd om onbeboet te blijven. Even denk je dat de bewindsman zaterdag door koude moet zijn bevangen tijdens zijn bezoek aan enkele streekgenoten die worden geplaagd door superheffing en bio-uitbreidingsverbod, (dat licht dictatoriale overvalwetje van Braks en Winsemius). Maar zó verassend is het ook allemaal weer niet.

In De Financiële Telegraaf liet hij eind september al merken dat de destijds voor 1985 al geplande productiebeperking van 1 procent, hem te zuinig leek. Immers, de EG-zuivelbergen wilden maar niet smelten. Dat argument doet het nog steeds aardig, ondanks de lichtpunten die Schelhaas (Produktschap voor Zuivel) 3 januari in zijn nieuwjaarsboodschap verpakte.

Toch is het voorbarig nu al druk te doen over de elf procent van Braks. Want waar haalt ie ze vandaan? Het gevecht met maar liefst negen EG-collega's over wat er na 1 april gaat gebeuren, moet immers nog beginnen. Zie het allemaal maar als inleidende schermutselingen in het kader van het grote EG-zuivelsteekspel, waarvan de uitkomst wel eens totaal anders kan uitpakken. Voorbeeld: één Europese melkopkoopregeling, waardoor de productiebeperking voor door-boerende melkveehouders veel milder kan uitvallen. En die Braks in het geniep aanhangt...

Uiteraard hebben de vaderlandse landbouwleiders via het Landbouwschap al hun grote ergernis geventileerd. Een woordvoerder van het schap gromde verder dat „de minister eerst maar eens moet uitleggen waarom hij naar elf procent wil.” Zo'n reactie is altijd beter dan de onge-

coördineerde opwinding waarmee de landbouwleiders in 1984 de (eerste) EG-superheffing-plannen te lijf gingen. Resultaat: Braks en Brussel gingen fluitend hun eigen weg. Anderzijds zullen we er — eerlijk gezegd — ook zo langzamerhand aan moeten wennen dat naarmate de EG groter wordt, ónze invloed kleiner wordt. En dat zelfs een gecoördineerd door de achterban bewerkte Braks steeds minder kan ritselen voor zijn met de nodige jaloezie bekeken EG-zuivel-„provincie,” waarin, zo maakte Brussel maandag bekend, nog altijd de inkomenskoplopers van agrarisch Europa wonen.

Interessant is ook de vraag hoe onze boeren zich gaan gedragen in dit tweede jaar van de superheffing. Juist vorige week kwam Agrimarketing (Nederlandse Stichting voor Statistiek) met de resultaten van een enquête, onder 255 boeren:

- 60 procent verwacht een „zeer scherpe” daling van het inkomen dit jaar;
- een derde gaat er iets bij doen om de superheffingschade op te vangen;
- een nog grotere meerderheid gelooft niet in de tijdelijkheid van de boete; is dus somberder dan Braks.

De bijverdiensten waaraan wordt gedacht lopen uiteen van kalveren mesten akker- en tuinbouw. De helft overweegt geheel over te schakelen op „dubbel-doelkoeien” (geschikt voor melk- én vleesproductie).

De enquête wijst verder op het inzakken van de investeringen in mechanisatie en nieuwe stallen. Het accent komt op arbeidsbesparende investeringen (o.m. computers). Niet eens zo'n gekke trend: de concurrentiepositie wordt er toch verder mee versterkt, en de boer, die immers óók nog een paar koeien extra moet afstoten, zal dus wat vaker kennismaken met het fenomeen vrije tijd. En heeft hij al niet lang genoeg louter aan het weer en zijn portemonnee gedacht?

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1985-02-05

Deskundigen landbouwschap voelen voor superheffing per melkfabriek

DEN HAAG - De afdeling melkveehouderij van het Landbouwschap vindt dat de agrarische sector moet overwegen of een superheffing per melkfabriek niet voordeliger is dan een superheffing per boerderij. De organisaties in het Landbouwschap zullen hier woensdag 6 februari over debatteren. Uit een notitie van de afdeling melkveehouderij blijkt dat de voordelen op het eerste oog groter zijn dan de nadelen.

Sinds de invoering van de superheffing - een boete op overschrijding van een van tevoren vastgestelde hoeveelheid te produceren melk in april vorig jaar, geldt in Nederland een systeem waarbij de heffing per individuele boer kan worden opgelegd. De EG laat minister Braks van landbouw in zekere mate vrij in het toepassen van een ander systeem voor het komende seizoen dat 1 april begint.

Van der zijde van het ministerie is vorige week al verklaard dat de variant waarbij de superheffing per melkfabriek of groep van fabrieken wordt opgelegd, voor de minister bespreekbaar is.

Voordeel

Een voordeel van dit systeem is volgens de deskundigen van het Landbouwschap dat de individuele melkveehouder zich niet exact hoeft te houden aan de maximale hoeveelheid die hem toegewezen is. Pas als de zuivelfabriek in een seizoen de som van alle toegewezen quota overschrijdt, wordt de superheffing opgelegd aan die boeren die boven hun quotum gegaan zijn. De boete is dan wel 25 procent hoger dan thans.

De afdeling melkveehouderij heeft het idee dat die afdracht voor de superheffing de komende jaren wel eens aanzienlijk lager zal kunnen zijn dan met het huidige systeem. Nadeel is dat de individuele boer niet meer weet in hoeverre hij risicoloos zijn quotum kan overschrijden. Dit probleem is volgens de afdeling van het schap te ondervangen door de boeren regelmatig te informeren over de laatste productiecijfers van de aan de fabriek geleverde melk. De gevolgen voor zijn eigen bedrijf zou hij dan zelf kunnen afleiden.

Overigens wisten in januari 10.000 boeren in Nederland nog steeds niet hoeveel melk ze nu eigenlijk heffingsvrij mogen produceren. Volgens het Landbouwschap wordt dit veroorzaakt door de ingewikkeldheid van de regels van het ministerie.

Nieuwsblad van het Noorden. 1985-03-01

Proces-verbaal voor frauderende boeren Trucs om Superheffing te ontlopen

Van een onzer verslaggevers

DEN HAAG/ZWOLLE - De *Algemene Inspectie Dienst* van het ministerie van Landbouw heeft proces-verbaal opgemaakt tegen een aantal melkveehouders en zuivelfabrieken die met trucs hebben geprobeerd onder de superheffing uit te komen. De justitie is inmiddels ingeschakeld. Ook in de drie noordelijke provincies is zeer waarschijnlijk gefraudeerd. Volgens een woordvoerder van de AID in Zwolle is het onderzoek nog niet helemaal afgerond. „Het gaat om enkele incidentele gevallen. We denken wel dat we de zaak rond kunnen krijgen”.

Het ministerie van Landbouw zegt dat er verschillende manieren bedacht zijn om te superheffing (de boete op ‘teveel’ geproduceerde melk) te ontduiken. De meest toegepaste methode is het verhuren van koeien: een boer die teveel melk heeft, schuift de overproductie door naar een boer die nog onder de toegestane hoeveelheid melk zit. Deze transities die de AID-woordvoerder in Zwolle „koe-toerisme” noemt, vinden uitsluitend op papier plaats. In feite wordt de melk van de ene boer op de naam van een andere boer naar de fabriek gebracht. Directies van een aantal zuivelinrichtingen zouden daarvan op de hoogte zijn geweest.

Het plan van de *Noordbrabantse Christelijke Boerenbond* voor een melkbank, waarbij overschotten en tekorten worden geruild, is volgens het ministerie niet geoorloofd.

Minister Braks (landbouw) zegt dat er geen regeling komt voor industriële bedrijven, die als gevolg van de superheffing in de problemen komen. Hulp aan deze sector zou concurrentievervalsing zijn.

ONDERZOEK LANDBOUWHOGESCHOOL

Driekwart van de boeren door superheffing in moeilijkheden

DEN HAAG (GPD) - Driekwart van de Nederlandse melkveehouders zal door de superheffing in de problemen komen. Daarom vinden de melkveehouders zelf dat er een betere verdeling van de melkproductie moet komen om kleine bedrijven en jonge veehouders te helpen.

Dit is het resultaat van een onderzoek dat werd uitgevoerd door de landbouwhogeschool in Wageningen in opdracht van de *Werkgroep Beter Zuivelbeleid*. De uitslag van het onderzoek zal vandaag aan Joris Schouten, de voorzitter van het Landbouwschap, worden aangeboden. De superheffing is door de Europese Gemeenschap aan de melkveehouders opgelegd als straf op teveel geproduceerde melk. De boeren die meer produceren dan hen is toegestaan, krijgen een boete van 56 cent: per liter.

Uit het onderzoek blijkt dat vooral de kleine bedrijven in de problemen komen doordat ze in inkomen achteruit gaan als gevolg van de productiebeperking. Acht van de tien boeren zijn van mening, dat de melkprijs verhoogd moet worden.

De *Werkgroep Beter Zuivelbeleid* meent dat de landbouworganisaties en de minister van landbouw nooit hebben willen praten over productiebeheersing in de melkveehouderij. "Het gevolg is nu dat er grote overschotten aan boter en melkpoeder in de Europese pakhuizen liggen", aldus de werkgroep waarbij 100 kritische boeren zijn aangesloten.

Uit het onderzoek blijkt dat de meerderheid van de boeren wel voor de superheffing is, maar dat dan wel de prijs voor de melk moet worden verhoogd. Vrijwel alle boeren menen dat kleine bedrijven en boeren die een jonge opvolger hebben geholpen moeten worden met een vergunning om meer melk te mogen produceren. Ook menen de melkveehouders dat de melkquota verhandelbaar moeten zijn via een melkbank.

Boer laat 3000 liter melk weggelopen

DROUWENERVEEN (ANP) - Uit protest tegen de superheffing op melk heeft de 45-jarige veehouder H. Kroezinga uit het Drenthse Drouwenerveen vrijdagmiddag drieduizend liter melk over zijn land laten weggelopen. Hij heeft gezegd dat hij het volgende week nog eens doet.

„Ik weiger om ook maar een cent aan die EG-maatregel te betalen”, aldus de getergde boer. Afgelopen maandag bereikten de gebroeders Kroezinga de hen maximaal toegestane jaarproductie aan melk van 200.000 liter. Op de teveel geleverde melk zouden zij een boete van 56 cent per liter moeten betalen.

In december vorig jaar heeft het bedrijf zowel bij het landbouwschap als bij het ministerie van landbouw een schriftelijk verzoek om een extra quotum melk te mogen leveren ingediend. Tot op heden heeft het daar geen reactie op gehad.

Volgens boer Kroezinga zijn het met name de middelgrote en kleine bedrijven die door het EG-beleid de nek wordt omgedraaid. „Er wordt niets teveel geproduceerd zolang twee derde van de wereld honger lijdt.”, aldus Kroezinga die zijn actie „met tranen in de ogen” heeft uitgevoerd.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1985-04-05

Landbouwschap verdeeld over systeem superheffing

DEN HAAG - Het algemeen bestuur van het Landbouwschap is verdeeld over de wijze waarop in het op 1 april begonnen nieuwe melkjaar de superheffing moet worden geheven. Minister Braks (Landbouw en Visserij) die nog een beslissing moet nemen heeft het bedrijfsleven om advies gevraagd.

Braks heeft de keuze tussen het zogenoemde A-systeem waarbij individuele melkvee houders een heffingvrije productiehoeveelheid krijgen toegewezen en het B-systeem waarbij de hoeveelheid per zuivelfabriek wordt vastgesteld. Voor het Koninklijk Nederlands Landbouw Comité maakt het niets uit welke keuze wordt gemaakt. Voorzitter ir. D. Luteijn verklaarde woensdag dat het voor zijn organisatie veel belangrijker is dat de totale hoeveelheid die ons land produceert ook werkelijk wordt benut. Bovendien mag de bestaande korting op de productie niet groter worden en moet er een oplossing komen voor de fiscale problemen bij de melkopkoopregeling.

De Katholieke Nederlandse Boeren- en Tuindersbond heeft een „lichte neiging” voor het B-systeem, maar ook hier weegt zwaar dat de korting niet wordt verhoogd. De Christelijke Bond voelt voor handhaving van het tot nu toe gehanteerde A-systeem, omdat hiermee volgens voorzitter J. van der Veen meer beleid kan worden gevoerd. De werknemersorganisaties hebben zich woensdag nog niet over een keuze uitgelaten. De industrie- en voedingsbond CNV wil eerst meer duidelijkheid over de zogenoemde onder- en overschrijding, het meer dan wel minder produceren dan de toegestane heffingvrije hoeveelheid.

Eénmans-protestactie van Kerkwerfse boer

Boer Van der Have heeft in 1972 een ligboxenstal aangelegd, waarvoor hij naar zijn zeggen vele jaren dag en nacht heeft moeten werken. „En nu moet rigoures het mes worden gehanteerd om de zaak te stroomlijnen. Jaren geleden heeft men de huidige problematiek aan zien komen, maar er nooit iets aan gedaan om het te voorkomen. De ontwikkeling in de landbouw werd van alle kanten gestimuleerd. Nu gaat het te goed en moet het botte mes erin. Dat is toch een kromme situatie!”

Ook het feit dat de standsorganisatie (de belangenbehartigers van de boeren - red.) niets of nauwelijks iets doen voor hun leden, is voor Van der Have een onverteerbare en trieste zaak. „Bovendien worden we verplicht om te betalen voor het overkoepelende Landbouwschap, dat evenmin iets voor diezelfde landbouwers doet”, zo luidt zijn aanklacht. Eerlijkheidshalve wil Van der Have ook wel bekennen dat het aan eendrachtige samenwerking tussen de boeren onderling ook nogal eens schort. „Wij zijn als boeren onderling nog veel te veel bezig om elkaar de Zwarte Piet toe te spelen, terwijl we beter samen kunnen proberen om het regeringsbeleid te veranderen. Het is minder belangrijk om vast te stellen wie de schuld heeft van de huidige problematiek dan wel het naar buiten toe eendrachtig samenwerken om de gevolgen van de ons opgelegde maatregelen te verzachten en mee te werken aan het op een verantwoorde manier gezond maken van de Nederlandse landbouw klimaat.”

Consequenties

Dat het huidige beleid voor een aantal boeren de nodige consequenties zal hebben, staat voor Van der Have als een paal boven water. Hij is van mening dat, wanneer het landbouwbeleid niet verandert, er zeker een aantal boeren hun bedrijven zullen moeten liquideren.

„Als ik alleen al naar mijn eigen situatie kijk, dan kan in een aantal gevallen bedrijfssluiting niet uitblijven. Ik verkeer in de gelukkige omstandigheid dat ik nog best een stapje terug kan, als dat een noodzaak is, zonder in te grote problemen te komen. Maar vele andere boeren kunnen dat niet”.

Mevrouw Van der Have tapte de melk voor de liefhebbers uit de melkkoeltank van het bedrijf. In de middaguren viel de belangstelling voor de gratis melk wat tegen, maar 's avonds liep het op een gegeven moment storm.

Vorig jaar heeft Van der Have, als gevolg van de landbouwmaatregelen, twaalf koeien moeten verkopen. Als de toewijzing van het quotum voor het nieuwe jaar nog eens drie procent lager uitvalt, dan zullen er nog eens vijf koeien weg moeten. „Dat betekent een daling van mijn inkomsten, terwijl mijn bedrijfskosten niet of nauwelijks verminderen.”

Een laatste stap, die Van der Have kan nemen, is het ontslag van zijn medewerker die hij tweeënhalve dag per week in loondienst heeft. „Maar op die manier wordt je verplicht om de toch al niet zo florissante situatie van de werkgelegenheid in Nederland mee te helpen verslechteren”.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1985-04-12

Met richtlijnen over beperking productie op melk

Minister Braks komt spoedig met beschikking superheffing

DEN HAAG - Minister Braks van Landbouw en Visserij heeft het Landbouwschap toegezegd dat hij spoedig met een ontwerp-beschikking superheffing komt. In die beschikking wordt bepaald hoe in het al begonnen melkjaar april 1985- maart 1986 de productie op melk in ons land moet worden beperkt. Overigens zijn er nog steeds enige honderden melkveehouders die niet weten hoeveel melk zij in het afgelopen jaar heffingvrij mochten produceren. Minister Braks heeft de verwachting uitgesproken dat voor 1 mei al deze zaken kunnen zijn afgehandeld. Daarnaast lopen er nog enige duizenden bezwaarschriften van melkveehouders die het niet eens zijn met het toegewezen quotum.

De ongeveer 60.000 melkveehouders moesten het afgelopen jaar hun gezamenlijke productie met 6,6 procent terugbrengen in vergelijking met 1983. Vorige maand zaten zij daar nog ongeveer 0,9 procent boven. Verwacht wordt dat de productie op ongeveer 94 procent zal uitkomen, in plaats van 93,4. Dat zou betekenen dat ons land aan Brussel 40 tot 50 miljoen gulden superheffing moet betalen.

Het afgelopen jaar is in ons land het zogeheten **A-systeem** gehanteerd, de heffingvrije hoeveelheid werd per individuele melkveehouder toegewezen. Behalve de Bondsrepubliek Duitsland hebben alle andere landen van de Europese Gemeenschap gekozen voor het **B-systeem**, toewijzing van de heffingvrije hoeveelheden per zuivelfabriek. Braks heeft te kennen gegeven waarschijnlijk opnieuw te zullen kiezen voor „A”, maar heeft zijn keuze afhankelijk gemaakt van het systeem dat de Bondsrepubliek gaat hanteren. Het *Produktschap voor Zuivel* heeft eerder gekozen voor het B-systeem. Het bestuur van het Landbouwschap heeft vorige week nog geen definitieve keuze gemaakt.

Voorwaarde

Belangrijke voorwaarde is voor het Landbouwschap dat de gemiddelde korting van 8,65 procent die de individuele melkveehouders is opgelegd niet verhoogd wordt. Op grond van een afspraak die de landbouwministers van de tien vorig jaar al hebben gemaakt is voor het nieuwe melkprijsjaar al een extra korting doorgevoerd van 0,9 procent.

Tijdens de onderhandelingen over de nieuwe landbouwprijzen, die 22 april in Brussel worden voortgezet, heeft de Duitse minister Kiechle met klem gevraagd de extra korting met een jaar uit te stellen. Braks heeft verklaard „begrip te hebben” voor het Duitse standpunt. De Nederlandse bewindsman verklaarde vorige week tijdens de onderhandelingen in Luxemburg dat de korting elf procent of zelfs nog iets meer zou moeten zijn, als de extra korting door gaat en hij ruimte wil houden om aan probleemgevallen in ons land tegemoet te kunnen komen.

Braks heeft het Landbouwschap tijdens het geregeld overleg laten weten dat in de nieuwe beschikking grondtransacties soepeler worden geregeld. Gedurende de looptijd van de superheffing (voorlopig vijf jaar) mogen melkveehouders maximaal 5,5 hectare van hun grond verkopen, terwijl zij in het bezit blijven van het hun toegewezen quotum. Tot nu toe was dat een halve hectare per jaar.

Al eerder had de bewindsman verklaard dat hij met een partiële opkoopregeling komt. Boeren kunnen dan tegen een premie een deel van hun heffingvrije produktie aan de overheid verkopen. De minister krijgt daardoor ruimte en andere melkveehouders te helpen. Tot nu toe zijn er twee volledige opkoopregelingen geweest. Boeren moesten zich op grond van die regelingen verplichten gedurende de looptijd van de superheffing geen melk meer te produceren.

Fiscale aspecten

Voor de opkoopregelingen is 170 miljoen gulden beschikbaar, waarvan tot nu toe ongeveer 100 miljoen is gebruikt. Na het invoeren van de eerste regeling zijn problemen gerezen over de fiscale aspecten daarvan. Veel melkveehouders die wel willen stoppen zijn terughoudend, omdat nog niet duidelijk is wat de fiscus van de premie vindt.

Voorzitter drs. J. J. Schouten van het Landbouwschap heeft daarover al gesproken met staatssecretaris Koning van Financiën. Minister Braks heeft nu toegezegd zonodig zelf contact op te zullen nemen met Financiën. Op een vraag van het Landbouwschap wat er moet gebeuren met melkveehouders die straks in financiële problemen komen als zij de afrekening krijgen van de superheffing, heeft Braks meegedeeld dat hij denkt aan een betalingsregeling. Het gaat met name om melkveehouders die over het afgelopen jaar een zogenoemd nul-quotum hadden, die dus niets mochten produceren, maar wel melk hebben afgeleverd. Voorwaarde voor een dergelijke regeling zou zijn dat zij met hun produktie moeten stoppen.

De superheffing moet voor medio mei met Brussel worden verrekend. Aanvankelijk zou in het laatste kwartaal van 1984 al een eerste afrekening plaatsvinden, maar omdat toen nog veel melkveehouders in het ongewisse waren over hun quotum besloot Braks, na overleg met een aantal EG-collega's, de inning uit te stellen. De Europese Commissie is daar achteraf mee akkoord gegaan. Voordat de afdracht aan Brussel plaats vindt mag er een zogeheten verevening plaatsvinden van melkveehouders die hun quotum niet hebben „volgemolken” tegen melkveehouders die over hun quotum zijn heengegaan.

VMO: Melkprijs moet niet omhoog

Produktschap Zuivel: superheffing kost Nederland 75 miljoen

RIJSWIJK (ANP) - Voorzitter drs. H. Schelhaas van het *Produktschap voor Zuivel* berekent dat de superheffing die de Nederlandse melkveehouders aan Brussel moeten betalen voor te veel geproduceerde melk op 75 miljoen gulden. De Nederlandse melkproductie die het afgelopen productiejaar (dat op 6 april afliep) met 6,6 procent omlaag moest in vergelijking met 1983, blijkt „slechts” met 5,6 procent te zijn gedaald. Schelhaas heeft dit woensdag verklaard tijdens de openbare vergadering van het schap.

Hij tekende daarbij aan dat de situatie oer individuele melkveehouder sterk kan verschillen. De als gevolg van de superheffing lagere melkaanvoer heeft het afgelopen productiejaar geleid tot een belangrijk lagere productie van boter en mager melkpoeder. De boterproductie is gedaald met zestien procent, de mager poederproductie met 39. De productie van kaas, gecondenseerde melk en vol melkpoeder is met respectievelijk vijf, vier en dertien procent gestegen. De stijging is volgens Schelhaas toe te schrijven aan het (lichte) herstel van de zuivelmarkt. De productie van consumptiemelk is met één procent gedaald.

De kerstboteractie van afgelopen jaar is naar de mening van Schelhaas een doorslaand succes geworden. De kerstboter heeft de normale boterverkopen volgens hem niet in de weg gezeten. Ook het aantal huishoudingen dat tenminste éénmaal boter heeft gekocht ligt hoger dan in kerstperiodes waarin geen kerstboter werd verkocht. Er is 9.100 ton afgezet, tegen 4.400 ton in dezelfde periode in het voorgaande jaar, toen er geen actie was.

De toetreding van Portugal en Spanje tot de Europese Gemeenschap per 1 januari 1986 biedt op de korte termijn voor de afzet van zuivelprodukten geen erg grote mogelijkheden, zo verklaarde de voorzitter van het produktschap. Het enige produkt van belang is kaas. In de overgangperiode tot 1989 zal de uitvoer daarvan naar Spanje kunnen groeien van 3.800 naar 7.000 ton. Op een totale Nederlandse productie van meer dan 500.000 ton is dat beslist geen imponerende hoeveelheid, aldus Schelhaas.

De voorzitter van de *Nederlandse Melkhandelaren Organisatie* (NMO), W.T. Herweijer, heeft zich woensdag tijdens de jaarvergadering van zijn organisatie in Apeldoorn uitgesproken tegen een mogelijke verhoging van de melkprijs.

Hij wees er op dat de omzet van de melkman toch al onder druk staat, omdat de consument minder te besteden heeft.

Het gevaar voor een hogere minimum-melkprijs bestaat volgens Herweijer als de ministers van landbouw van de Europese Gemeenschap akkoord gaan met het voorstel van de Europese Commissie de richtprijs voor melk voor het reeds begonnen landbouwjaar 1985-1986 met anderhalf procent te verhogen.

Superheffing kost f 75 mln, korting omhoog tot 9,85 pct.

DEN HAAG. RIJSWIJK - De melkveehouders in ons land moeten met hun produktie nog verder omlaag. Minister Braks heeft het kortingspercentage voor het reeds begonnen melk-prijsjaar april 1985 / april 1986 vastgesteld op 9,87 procent. Vorig jaar moesten de melkveehouders gemiddeld met 8,65 procent in produktie terug. Bovendien blijft het zogenoemde a-systeem vooralsnog gehandhaafd. De heffing wordt opgelegd per individuele melkveehouder, die voor iedere kilo melk die hij boven zijn toegestane quotum produceert, 56 cent „boete” moet betalen. Dit blijkt uit de nieuwe *Beschikking Superheffing*, die minister Braks voor advies naar het Landbouwschap heeft gestuurd.

Voorzitter **Schelhaas** van het *Produktschap voor Zuivel* berekent de superheffing die de Nederlandse melkveehouders over het afgelopen jaar aan Brussel moeten betalen op 75 miljoen gulden.

De melkproduktie die in het afgelopen productiejaar met 6,6 procent omlaag moest in vergelijking met 1983, blijkt slechts met 5.6 procent te zijn gedaald, zo heeft drs. Schelhaas gisteren in de openbare vergadering van het schap verklaard.

Hij tekende daarbij aan dat de situatie per individuele melkveehouder sterk kan verschillen. Er zijn melkveehouders die ruimschoots binnen hun quotum zijn gebleven (onderschrijding), anderen hebben hun quotum daarentegen aanzienlijk overschreden (overschrijding). Hij drong erop aan de overschrijding zoveel mogelijk te gebruiken voor het verlichten van schrijnende gevallen.

Melkaanvoer

Het Landbouwschap komt overigens op een te betalen bedrag aan superheffing van f 40 a f 50 miljoen. De als gevolg van de superheffing lagere melkaanvoer heeft het afgelopen productiejaar geleid tot een belangrijk lagere produktie van boter en magere melkpoeder (resp. min 16 en min 39 procent). De produktie van kaas, gecondenseerde melk en volle melkpoeder is met respectievelijk vijf, vier en dertien procent gestegen. De stijging is volgens drs. Schelhaas toe te schrijven aan het (lichte) herstel van de zuivelmarkt. De produktie van consumptiemelk is met een procent gedaald.

Volgens drs. Schelhaas zal de Nederlandse zuivelindustrie de komende jaren als gevolg van de superheffing haar groeimogelijkheden “in de diepte” moeten zoeken, d.w.z. in uitbreiding van produkties met een hoge toegevoegde waarde. Nieuwe technologieën kunnen haar daarbij helpen.

De kerstboteractie van het afgelopen jaar is naar de mening van drs. Schelhaas een doorslaand succes geworden. Zij heeft de normale boterverkopen niet in de weg gezeten. Er is 9100 ton afgezet tegen 4400 ton in dezelfde periode in het voorgaande jaar, toen er geen actie was.

Het Landbouwschap gaat zich de komende dagen beraden over de nieuwe *Beschikking Superheffing*. Het schap heeft zich in een eerste reactie verheugd getoond over het feit dat de korting niet op elf procent is gekomen, zoals de bewindsman eerder had gesuggereerd. Op bepaalde punten biedt de beschikking volgens het schap echter onvoldoende duidelijkheid. Het wil onder meer weten wat de minister wil doen aan probleemgevallen.

Onrust

De Overijsselse Landbouw Maatschappij (OLM) verwacht dat de onrust onder de boeren zal toenemen, nu minister Braks heeft besloten de melkproductie verder in te krimpen. Op dat besluit heeft de OLM met verontwaardiging gereageerd. De landbouworganisatie vindt de stap van de minister volstrekt onbegrijpelijk. „Dit is funest voor de landbouw. Er kan niet meer ingeleverd worden”, meent men. De OLM vindt dat er alles aan gedaan moet worden om het besluit van de minister terug te draaien. De minister had in plaats van die korting ook kunnen zorgen voor een betere opkoopregeling van melk, oordeelt de landbouworganisatie.

Voor de melkveebedrijven die behoren tot de categorie “kleine, niet groeiende bedrijven” geldt de extra korting niet. Hun korting blijft gehandhaafd op 5,65 procent.

Limburgsch Dagblad 1985-04-23

Landbouwschap tegen extra korting van melkproductie

DEN HAAG - Het Landbouwschap wijst de extra korting op de superheffing van 1,2 procent af. Het vindt dat minister Braks van landbouw en visserij die vorige week de korting op de melkproductie verhoogde van 8,65 naar 9,85 procent voor het melkprijsjaar april '85/'86, voorbarig is geweest door er vanuit te gaan dat de extra korting van 0,9 procent die de ministers van landbouw van de Europese Gemeenschap vorig jaar hebben afgesproken ook werkelijk doorgaat. De minister ondergraaft daarmee volgens het schap zijn eigen onderhandelingspositie in Brussel.

De Westduitse minister van landbouw Kiechle heeft voorgesteld de extra korting een jaar uit te stellen om melkveehouders de gelegenheid te geven verder te wennen aan de superheffing. Braks heeft eerder verklaard „begrip” te hebben voor dat verzoek. De andere EG-landbouwministers en de Europese Commissie (het dagelijks bestuur van de EG) voelen niets voor uitstel. De ministers hebben gistermorgen in Brussel de onderhandelingen over de landbouwprijzen voortgezet.

De 0,3 procent die Braks nog meer wil korten om probleemgevallen te kunnen helpen is naar de mening van het Landbouwschap niet nodig. Het vindt dat de gevallen kunnen worden geholpen door een goede (gedeeltelijke) melkopkoopregeling en het schuiven met melk van boeren die hun quotum niet hebben volgemelkt (onderschrijving).

Het schap heeft minister Braks gisteren per brief geïnformeerd over zijn standpunt. Het reageert alleen op hoofdpunten. Over twee weken komen volgens een woordvoerder de details aan de orde. Dan ook zal het schap zeggen of zij voor het zogeheten A-systeem (heffing per individuele melkveehouder) is of voor het B-systeem (heffing per zuivelfabriek). Braks heeft in principe gekozen voor het eerste systeem.

De minister moet volgens het schap op korte termijn zorgen voor een politieke uitspraak over de vraag of de premie die voor de melkopkoopregeling geldt wel of niet belastingvrij is. De regeling loopt volgens het schap niet goed, omdat over de fiscale aspecten nog steeds onduidelijkheid bestaat. Melkveehouders die in principe bereid zijn gebruik te maken van de regeling worden in de praktijk weerhouden door het feit dat zij over een deel van de premie belasting moeten betalen.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1985-05-09

Superheffing niet negatief beoordeeld.

Amro: inkomensontwikkeling boeren beter dan verwacht

AMSTERDAM (ANP) - De inkomens van de melkveeboeren hebben zich in 1984 beter ontwikkeld dan zij zelf hadden verwacht. Weliswaar moest tussen de veertig en vijftig procent van de boeregezinnen het met minder geld doen dan in 1983, maar in september vorig jaar verwachtte nog 63 procent een inkomensachteruitgang. Dit is één van de uitkomsten van een woensdag gepubliceerd onderzoek naar de financiële positie van de 44.000 melkveebedrijven. De Amro Bank en het Nederlands Instituut voor de Publieke Opinie en het Marktonderzoek (Nipo) hebben hiervoor 214 agrarische bedrijven, die een representatieve doorsnee van de bedrijfstak zouden vormen, geënquêteerd.

Hoewel na de invoering van de superheffing (april 1984) slechts zeven procent van de boeren met melkkoeien dacht het inkomen nog te kunnen verbeteren, blijkt in werkelijkheid dertien tot negentien procent (afhankelijk van de omvang van het bedrijf) vorig jaar meer geld te hebben verdiend. De superheffing is de boete die een boer moet betalen wanneer hij meer melk produceert dan is toegestaan.

De Amro Bank zegt dat de melkveeboeren de toekomst zonniger inzien nu het ‘nieuwe’ van de superheffing eraf is. Bijna driekwart denkt het eigen bedrijf in gunstige zin door de komen-

de jaren te kunnen loodsen. Met betrekking tot het inkomen in 1985 verwacht dertig procent van de melkveehouders (minder dan de helft van vorig jaar) nog lager uit te komen. Ongeveer de helft verwacht geen verandering in het inkomen, terwijl tien procent op een stijging rekent.

Uit het onderzoek komt verder naar voren dat ruim de helft van de melkveeboeren de superheffing eerder positief dan negatief beoordeelt.

Een nog groter aantal zegt inmiddels bedrijfsmatig ingesteld te zijn op dit 'geneesmiddel' van de Europese Gemeenschap om de melkplas niet nog groter te laten worden.

Vorig jaar voorgenomen bezuinigingsmaatregelen blijken niet ten volle te zijn gerealiseerd. Bovendien hebben ze ook niet dat te hebben opgeleverd wat ervan werd verwacht. Wel gelukt zijn de ingrepen die de koeien meer melk moesten doen geven. Door een deel van de melk-koeien te verkopen en het overblijvende deel meer te laten produceren kon aan de ene kant de superheffing beperkt of geheel achterwege blijven, en kon aan de andere kant een besparing worden bereikt.

Nederlands Dagblad 1985-06-01

Braks noemt superheffing van 8,65% onverantwoord

DEN HAAG (ANP) - Minister Braks van landbouw en visserij blijft een lager kortingspercentage dan gemiddeld 9,55 procent op de produktie van de melkveehouders afwijzen. Hij noemt een lager percentage volstrekt onverantwoord, omdat het risico groot is dat zijn ministerie volgend jaar voor de heffing op te veel geproduceerde melk (superheffing) moet opdraaien als blijkt dat de melkveehouders meer hebben geproduceerd dan door Brussel is toegestaan. Hij heeft dit gezegd tijdens mondeling overleg met de vaste Kamercommissie voor landbouw.

Minister Braks wordt in zijn opvatting gesteund door de PvdA. Volgens landbouwspecialist Tazelaar zal het eventueel overnemen van de betaling van de heffing door het ministerie ten koste gaan van andere sectoren in de landbouw, omdat minister Braks niet bij collega Ruding van financiën hoeft aan te komen met een aanvullende begroting. Iedere procent die ons land teveel produceert kost aan heffing ongeveer 70 miljoen gulden. CDA en WD houden wel vast aan een lagere korting van respectievelijk 8,65 of 8,95 procent. Zij menen dat onder ander uit de melkopkoopregeling nog ruimte vrijkomt. VVD-woordvoerder Blauw blijft vasthouden aan het percentage.

Zuivel ingenomen met onverwachte maatregel Brussel

Hogere restituties boter en condens

Van onze redacteur Willem Stegenga

LEEWARDEN - Zuivelend Nederland is eind vorige week min of meer blij verrast door de mededeling uit Brussel, dat de restituties voor bepaalde produkten nogal fors worden verhoogd. Het gaat om de restitutie voor boter, die met *f* 124,80 per honderd kilo wordt verhoogd, en die van volle melkpoeder en condens, die met *f* 7,80 tot *f* 20,80 omhoog gaan. Restituties worden ontvangen voor die produkten, die worden geëxporteerd naar landen buiten de Europese Gemeenschap, de zogenaamde derde landen.

De verhoging kwam onverwacht, zo was in Leeuwarder zuivelkringen te horen. Zeker in het begin van vorige week leek een dergelijke maatregel nog in de lucht te zitten. Vermoedelijk is de druk, die de Verenigde Staten op de afzetmarkt uitoefenen, de achtergrond.

De verhoging van de restitutie voor boter houdt in elk geval in, dat de prijs voor boter in derde landen wordt verlaagd. Er was al een speciaal programma om de afzet van boter buiten de EG te stimuleren, maar de restitutie daarvoor was lager (*f* 89,70) dan de nu aangekondigde tegemoetkoming. De nieuwe boterrestitutie geldt voor alle boter, dat wil zeggen, zowel voor de verse boter als voor die van de boterberg. Sinds enige weken wordt er vanuit Nederland geen boter meer aan de interventievoorraad toegevoegd. Bij boterexporteur Buisman in Leeuwarden is men van plan dat systeem tot midden september te handhaven en men verwacht dat de andere boterexporteurs dat ook zullen doen.

Men is nog druk aan het rekenen, wat het precieze effect van de verhoogde restituties zal zijn en ook hoe exporterende landen als de Verenigde Staten en Nieuw-Zeeland zullen reageren. Als die landen de prijzen niet direct aanpassen, biedt deze nieuwe Brusselse maatregel inderdaad mogelijkheden. Een prijsverlaging werkt over het algemeen atzetverhogend. Meer afzetmogelijkheden buiten de EG heeft de boterhandel ook dringend nodig, want de laatste tijd bleef het bij marginale hoeveelheden. Deze export lag praktisch op de rug, aldus zei men desgevraagd bij Buisman.

Men vermoedt, dat de verhoogde restituties ook invloed op de kaasmarkt zullen hebben. Vorige week hebben de Nederlandse kaasproducenten afgesproken de produktie te beperken tot 9200 ton per week. Dat houdt in, dat er minder melk in de kaasbak terecht komt, als men zich aan die afspraken houdt. De melk die dan over is, zal derhalve voor de boterproduktie bestemd kunnen worden. Hoewel de gevolgen nog niet te overzien zijn, zou de maatregel er best wel eens toe kunnen leiden, dat deze op den duur de prijs van de kaas gaat verhogen. In eerste instantie wordt echter verwacht, dat Brussel vooral de restituties heeft verhoogd om de Amerikanen rond de tafel te krijgen en om nieuwe afspraken te maken over de afzet van landbouwprodukten.

Bij de „*Coöperatieve Condensfabriek Friesland*” in Leeuwarden zei men verheugd te zijn over de verhoogde restituties. De CCF zet nogal veel condens af in landen buiten de EG. Als men tegen lagere prijzen kan leveren, houdt dat in, dat men de exportpositie zal kunnen verbeteren. Op den duur, zo zei men, kan evenwel de maatregel de prijs op de wereldmarkt drukken.

'Braks maakt er potje van'

Voorlopig nog geen inning superheffing

Van onze landbouwredacteur

DEN HAAG - De boeren, die teveel gemolken hebben, zullen voorlopig nog geen rekening thuisgestuurd krijgen. Dat bleek gisteren duidelijk uit de woorden van de heer J. D. Buwalda, één van de secretarissen van het *Produktschap voor Zuivel*. Als de nieuwe regeling van minister Braks vandaag door de Kamer wordt aanvaard zullen de ambtenaren, die belast zijn met de uitvoering van de superheffing, nogal wat tijd nodig hebben om de wijzigingen in te passen. „Vraag mij daarom niet over het tijdstip waarop de inning zal plaatsvinden”, aldus de heer Buwalda.

Wat de boeren tot volgend jaar april mogen melken is nu nog niet vastgesteld. Er komen bij de uitvoerende ambtenaren nu nog mutaties binnen voor de quota voor het afgelopen melkjaar. CBTB'er Piet Blokland was verontwaardigd over het feit dat er boeren zijn die vijftien maanden na invoering van de melkvermindering nog niet eens weten wat hun quotum is. “Dat zijn gevallen die niets met bezwaarschriften hebben te maken”.

De VVD-Statenleden uit Friesland, Groningen en Drenthe hebben gisteren minister Braks een telegram gestuurd. Daarin spreken zij hun ongenoegen uit over de afhandeling van de superheffing. De voorgenomen kwijtschelding werkt volgens ten zeer onrechtvaardig voor boeren die zich aan hun quotum hebben gehouden. “Hierdoor wordt de geloofwaardigheid voor de verdere toepassing ondermijnd”.

“Hij maakt er een potje van”. Dat was gisteren de reactie van Blokland in het *Produktschap voor Zuivel* op het beleid van minister Braks. Het ging over de manier waarop de bewindsman de regelingen rond de superheffing wil uitvoeren. Vorige week maakte hij bekend dat hij een deel van de teveel gemolken melk niet met een boete wil belasten.

“Ik heb er geen enkele lol meer in om daar nu een oordeel over uit te spreken”, zei Blokland. “De minister moet zich maar redden met de Kamer. Hij heeft het bedrijfsleven al voldoende voor de poten gelopen”.

Blokland verweet Braks voorts dat hij sinds 12 april geen enkele voortgang heeft geboekt als het gaat om de uitvoering van de superheffing. Sinds januari van dit jaar heeft het bedrijfsleven de cijfers waarmee de minister kwam continu bestreden. De ministeriële cijfers worden evenwel wel aan de Kamer voorgelegd. De Kamer krijgt dus verkeerde informatie, aldus Blokland. “Het is een schandaal”.

Hij kreeg in het zuivelschap steun van Jan Nijsingh (KNLC). Deze zei dat in den lande het beeld ontstaat dat zondaars tegemoet getreden worden en gezagsgetrouwen beboet. „Het is een gave chaos, waar niemand meer iets van begrijpt”. Drs. Rinse Zijlstra (Zuivelbond FNZ): “Het was allemaal voorzienbaar en voorspelbaar. Zelfs in dit perfect georganiseerde landje kun je een systeem bedenken waar je zelf in verongelukt”.

Brief van Braks aan 60.000 veehouders

DEN HAAG (ANP) - De ongeveer 60.000 melkveehouders in ons land krijgen vandaag een persoonlijke brief in de bus van minister Braks van landbouw en visserij over de superheffing en de wijze van afrekening van deze boete op te veel geproduceerde melk.

De bewindsman verdedigt in de door hem zelf opgestelde brief aan de „geachte melkveehouder” zijn beleid ten aanzien van de superheffing. Hij schrijft dat hem nogal wat berichten hebben bereikt over „onbehagen en wrevel bij een aantal van U”. Uit reacties heeft hij gemerkt „dat er nogal wat misverstanden zijn en dat niet altijd goed is overgekomen wat er besloten is over de wijze waarop de eerste afrekening zal plaatsvinden en wat ik met deze besluiten heb beoogd”. De minister is er van overtuigd dat dit mede komt door soms onjuiste, vaak onvolledige en verbrokkelde berichtgeving. „Hierdoor is verwarring ontstaan”. Braks zet in de brief vervolgens het door hem gevoerde beleid uiteen.

Het is uniek, zo verklaarde een woordvoerder van het ministerie desgevraagd, dat de bewindsman een persoonlijke brief stuurt aan een dergelijk grote doelgroep. Voor zover bekend hebben ook andere bewindslieden in het verleden nooit iets dergelijks ondernomen. Wel hebben verscheidene bewindslieden na de oorlog via een ingezonden brief in een krant gereageerd op bepaalde zaken.

Volgens de woordvoerder van het ministerie heeft Braks de afgelopen tijd honderden telefoontjes, brieven en telegrammen van melkveehouders gehad, waaruit de minister de indruk kreeg dat zijn beleid onvoldoende werd begrepen.

Braks: opnieuw uitstel innen superheffing

DEN HAAG (ANP) - De inning van de superheffing is opnieuw uitgesteld. Minister Braks heeft hiertoe vrijdag besloten omdat de zuivelfabrieken die de heffing moeten innen (of liever gezegd moeten afhouden van het melkgeld dat aan de melkveehouder wordt uitbetaald) de zaak administratief nog niet rond hebben. De heffing wordt nu geïnd in de periode van 28 juli tot 11 augustus.

Braks heeft tevens de Europese Commissie, het dagelijks bestuur van de Europese Gemeenschap, verzocht om uitstel van het afdragen van de heffing, de boete op te veel geproduceerde melk, aan Brussel. De verwachting is dat de Commissie over twee weken akkoord zal gaan met uitstel van de afdracht tot september. Volgens de jongste cijfers moet er ongeveer 87 miljoen gulden superheffing aan Brussel worden afgedragen.

Financiële klap door superheffing Melkveehouders: 121 miljoen boete

door Guido van de Kreeke
DEN HAAG, maandag

De komende weken zal op de Nederlandse melkveehouderij een regen van boetes ter waarde van f 121 miljoen neerdalen. Dit is het gevolg van het voor de eerste keer inhouden van de door de Europese Gemeenschap opgelegde superheffing bij boeren die teveel melk produceerden.

Het betekent de zwaarste financiële klap uit de geschiedenis voor onze van oudsher op groei gerichte veehouderij.

De gepeperde rekening voor overproductie moet door de 30.000 overtreders betaald worden en zal voor meer dan een boer op een bedrag van tienduizenden guldens komen te staan.

De gang van zaken rond de superheffing, die reeds vanaf vorig najaar geïnd zou worden, heeft naar thans blijkt tot grote verwarring en verbittering geleid.

Bert Oggel, de woordvoerder van het *Landbouwschap*, spreekt van een lijdensweg en noemt de superheffing in Nederland een groot fiasco, omdat deze te ingewikkeld en tot een bureaucratische nachtmerrie werd. Zelfs een persoonlijke brief van minister ir. G. Braks (Landbouw) aan alle 60.000 veehouders om zijn niet-begrepen beleid te verklaren, kon daar deze dagen nauwelijks nog verandering in brengen.

Verontwaardiging

Met name zijn recent afgekondigde tegemoetkoming van f 34 miljoen aan grove overtreders heeft diepe verontwaardiging opgeroepen bij de boeren die in het afgelopen productiejaar tot april 1985 flink in eigen vlees sneden om aan de gestelde productiebeperking van 8,65 procent ten opzichte van 1983 te voldoen.

Minister Braks, die alles deed om knelgevallen te red- den, weet zich bij de uitvoering van de superheffing thans echter met de rug tegen de muur. Hij stelt: "Wij zijn het enige land in Europa dat nog steeds meer produceert dan werd afgesproken. Wij worden daarom in Brussel met de nek aangekeken."

vervolg pag. 3 kol. 8

In verband met de nog steeds niet geslonken boterberg van een miljoen ton boter wordt dan ook vooral verwijtend in Nederlandse richting gewezen. Door de behandeling van 30.000 bezwaarschriften en herhaald uitstel van de heffing is de onzekerheid bij de boeren hoog opgelopen en zijn velen ervan uitgegaan dat het allemaal zo'n vaart niet zou lopen. Een deel van de boeren is volgens het Landbouwschap als gevolg daarvan ongeremd doorgedaan met produceren, waar anderen zich strikt aan de regels hielden.

De Telegraaf 28-08-1985

Superboete bij superheffing

Van onze correspondent

ALMELO, woensdag

Ruim vijftig procent van de 12.000 aangesloten melkveehouders bij Coberco moeten een superheffing van f 19 miljoen over te veel geproduceerde melk betalen.

Een veehouder kreeg een superboete van f 105.000.

Een andere melkveehouder werd voor het luttele bedrag van f 1,12 aangeslagen voor twee kilo te veel geproduceerde melk.

Veehouder D. van Leeuwen uit het Zuidhollandse Valkenburg stelt over de verzachtende, zgn. vereveningsmaatregel van minister Braks: “Dat is helemaal, mooi” Iedereen heeft geweten dat de superheffing eraan kwam. Mensen die hun best hebben gedaan zien nu dat wie maar raak deed tot 30.000 liter aan strafkorting krijgt kwijtgescholden. Het blijkt dus dat overschrijden toch loont”

Minister Braks wijst er echter op dat “alle overschrijders in ieder geval over de eerste tien procent overproductie met de volle 56 cent superheffing per liter worden beboet”. Hij verdedigt zijn maatregel met: “Hierdoor worden 5.000 boeren van een mogelijk faillissement gered. Zo'n 4.000 daarvan zouden kleine boeren zijn geweest”.

Sanering

Woordvoerder Oggel van het Landbouwschap wijt een groot deel van de zich voortslepende sanering in Nederland aan de slecht doorgevoerde opkoopregeling van melkrechten, waarmee boeren uitgekocht konden worden. „In Frankrijk was dit zo'n succes, dat de overblijvende boeren geen druppel melk behoeften in te leveren. In Nederland hebben wij tot twee weken geleden ervoor moeten vechten om duidelijkheid te krijgen of het grootste deel van deze premie al dan niet door de fiscus zou worden opgeslokt. Eerst nu is komen vast te staan dat dit niet het geval is”.

De Telegraaf 1985-07-30

Het boerenverstand van Braks

“Als we niets aan die overschotten doen loopt de zaak in de soep...”

Minister van Landbouw kent geen pardon voor boeren en kweekt toch begrip

DEN HAAG, dinsdag

De superheffing gaat door. In totaal f 121 miljoen gulden aan boetes zullen de boeren die te veel melk hebben geproduceerd, op hun dak krijgen. Voor ca. 30.000 boerenfamilies betekent dat een financiële klap, die sommige niet meer te boven zullen komen. De verantwoordelijke minister Braks wordt daarom wel de „Beul van de Landbouw” genoemd. Desondanks lijkt de minister van landbouw meer begrip dan boosheid bij de boeren te hebben gekweekt.

In een exclusief interview met onze krant, vertelt minister ir. G. Braks: „Ik heb zelf tien jaar op de boerderij bij mijn ouders gewerkt, voor ik ging studeren. Daarna heb ik, voordat ik landbouw-attaché in Brussel werd, onder andere als landbouwvoorlichter onder de boeren gewerkt. Daar heb ik nu veel profijt van. Ik kan een boerenzaal redelijk bespreken. Ik heb bij de Nederlandse boeren, hoe demonstratief de bijeenkomsten ook waren, nooit acties ontmoet die niet door de beugel konden. Men beseft dat ik weet, dat het om hun toekomst gaat en dat we voor een onhoudbare berg van één miljoen ton verjarende boter staan, waardoor op iedere inwoner van Europa, van groot tot klein, veertien pakjes boter liggen te wachten.”

Applaus

Zelfs zijn tegenstanders moeten beamen dat Braks zijn beleid goed weet te verkopen. Bert Oggel, woordvoerder van het Landbouwschap (de organisatie waarbinnen een paar honderd-

duizend werkgevers en werknemers in de agrarische sector zijn verenigd), zegt: „Braks gaat onder boe-geloei zalen met van protest kokende boeren binnen, maar komt altijd met een donderend applaus weer naar buiten. Hij is niet bang en heeft beslist moed.” Diezelfde Oggel heeft deze week het beleid van Braks ten aanzien van de superheffing als „een fiasco en een lijdensweg” neergesabeld. „Maar,' verzucht Oggel, „Braks .weet die zalen vol boeren van de noodzaak van zijn omstreden maatregel ter plaatse te overtuigen. Dat is een heel merkwaardig meganiek. Hij spreekt die boerentaal kennelijk goed.”

Taak

Braks glimlacht maar eens fijntjes. In zijn regeerperiode moest hij de grote ommekeer in de veehouderij erdoor drukken. Na jaren van sterk bevorderde groei, nu naar een pas op de plaats. Melk, mest, maar ook graan, moeten vanwege grote overschotten aan banden gelegd. Braks zelf: „In mijn eerste ministerschap kon ik nog met een prijsverhoging voor melk van 10 % uit Brussel terugkeren. Nu heb ik de minder dankbare taak de melkproductie door de superheffing naar het niveau van 1983 min 8,65 %, voor dit melk jaar zelfs min 9,55 %, terug te schroeven”

Uit de woorden van Braks wordt wel duidelijk dat hij, ook als minister, met beide benen midden in de landbouw blijft staan. Hij vervult niet alleen bijna dagelijks spreekbeurten op boerenbijeenkomsten, maar ook in zijn privé-leven laten de zorgen van de landbouw hem niet los. „Ik heb vrijwel alle takken van landbouw in mijn directe omgeving. Ik kom uit een gezin met elf kinderen. Op het ouderlijk bedrijf zit nog een broer. Zowel mijn eigen familie, als die van mijn vrouw, zijn op een of andere manier werkzaam in de landbouw.”

Op de vraag of hij daarmee greep op hun portemonnee heeft, antwoordt Braks: „Ja, maar zo wordt het niet ervaren, hoewel ik een sanering moet doorvoeren die zij allemaal voelen. Zij beseffen echter dat het ouderlijk bedrijf met tien koeien is begonnen en dat er nu negentig melkdieren lopen. Als we niets doen aan welke overschotten dan ook, loopt de zaak in de soep. Daarom krijg ik niet alleen demonstratief geloei te verwerken, maar krijg ik ook bloemen van boeren aangeboden!” Het verwijt dat de achtereenvolgende regeringen de Nederlandse boeren tot sterke groei hebben aanzet en schulden lieten maken, waardoor zij nu een strop om de hals voelen, wijst Braks rigoureuus van de hand. De groei is naar zijn oordeel door de gehele sector van harte ondersteund en uitgevoerd.

Effecten

„Dank zij die groei hebben wij nu een van de sterkste zuivelposities van Europa. De nu voor Nederland toegestane melkproductie is sinds 1960 van vijf tot twaalf miljard liter gegroeid. Daar varen alle boeren wel bij.” De aderlating door de superheffing brengt Braks daarbij tot normale proporties terug. Na het eerste jaar van de beperkende maatregel zegt hij: „**De effecten op de inkomens liggen binnen de normale schommelingen die van jaar tot jaar plaatsvinden.**” Om die reden kan hij zijn benaming „beul van de landbouw", met geen mogelijkheid onderschrijven.

GMV over verrekening superheffing

Vereveningssysteem werkt onrechtvaardig en onbillijk

ZWOLLE — De Beroepskring Agrariërs van het GMV is slecht te spreken over het vereveningssysteem dat minister Braks van landbouw en visserij toepast bij de verrekening van de superheffing. Volgens de beroepskring noemt de minister dit systeem ten onrechte evenwichtig en verantwoord.

Via het vereveningssysteem krijgen overschrijders van hun melkquotum een gedeeltelijke kwijtschelding van de te betalen superheffing. Daardoor worden volgens de GMV-agrariërs melkveehouders die bewust boven hun quotum hebben gemolken, beloond op kosten van collega-melkveehouders die zich wel aan de regels hebben gehouden.

Door de hantering van dit systeem ontstaan onbillijke en onrechtvaardige situaties. De 34 miljoen gulden die eraan wordt besteed, kan beter gebruikt worden voor de verlaging van het kortingspercentage van 9,55 procent op het melkquotum. Want de verhoging van het kortingspercentage van 8,65 naar 9,55 procent blijft moeilijk aanvaardbaar, aldus het GMV.

Onlangs heeft minister Braks aan alle melkveehouders een brief gestuurd waarin hij nadere uitleg geeft over de regeling van de betaling van de superheffing. Die zal nu, na vele malen uitstel, definitief vanaf 22 augustus worden uitgevoerd via een inhouding op het melkgeld.

Bijgesteld

De GMV-agrariërs zijn ingenomen met het feit dat de minister heeft besloten dat de betaling van de heffing niet per kwartaal, maar aan het eind van het melkjaar zal plaatsvinden. Zij vinden wel dat de minister de regeling van de superheffing te veel en te vaak heeft bijgesteld. Gemaakte afspraken zijn voortdurend vervangen door nieuwe regels en de vele berichten van het ministerie van landbouw en visserij hebben geleid tot verwarring en onzekerheid bij de melkveehouders, aldus het GMV.

De beroepskring constateert verder dat onder leden-melkveehouders bedrijfsovernames sterk worden bemoeilijkt door de superheffing. De nieuwe beschikking voor bijzondere opvolgingssituaties blijkt in veel gevallen van bedrijfsovername niet van toepassing te zijn. Het GMV vindt dat extra aandacht moet worden gegeven aan het perspectief voor kleinere gezinsbedrijven.

In het seizoen 1984/1985 heeft het GMV-bureau in Zwolle vragen van ongeveer honderd leden over de superheffing behandeld. Nog steeds komen er aanvragen om informatie binnen, zo meldt het GMV.

Enkele fabrieken stellen afdracht superheffing uit

LEEWARDEN - De superheffing heeft opnieuw voor problemen gezorgd. Vandaag hadden de zuivelfabrieken de boetes aan het *Produktschap voor Zuivel* moeten afdragen opdat die gelden morgen in Rijswijk zouden zijn. De zuidelijke coöperatie *DMV/Campina* heeft echter verklaard nooit eerder dan 4 september aan die verplichting te kunnen voldoen en het is de vraag of het op die dag zal gebeuren. Bij *DMV/Campina* gaat men ervan uit dat het geld van de superheffing toch niet eerder dan 15 september in Brussel hoeft te zijn.

In navolging van *DMV/Campina* heeft *De Zuidoosthoek* in **Oosterwolde** besloten ook de al op de melkgeldbetaling Ingehouden boetes nog niet af te dragen. Men vindt daar dat men niet eerder dan *Campina* het geld hoeft over te maken. Het *Produktschap voor Zuivel* in Rijswijk heeft vanmorgen gereageerd met het opnieuw versturen van een circulaire. Daarin staat dat morgen de uiterste datum is. Wie zich daar niet aan houdt krijgt een aanmaning. Vanmorgen bleek dat de andere Friese fabrieken - en ook de oostelijke coöperatie *Coberco* - zich aan de circulaire van het zuivelschap zal houden.

Een kleine groep boeren heeft de fabriek, waar zij bij aangesloten zijn, opdracht gegeven de superheffing niet van het melkgeld af te houden. Zij weigeren voornamelijk de superheffing te betalen. Bij *Frico/Domo* wilden aanvankelijk 150 tot 200 boeren de boete niet te betalen. Na overleg is alsnog besloten de boete in te houden.

Bij *De Zuidoosthoek* in **Oosterwolde** hebben vijftig van de 950 boeren, die superheffing moeten betalen, de fabriek opdracht gegeven geen geld in te houden. De directie is van mening dat men dan ook niet aan dat geld mag komen, „maar Landbouwschap en Produktschap voor Zuivel doen wel moeilijk”. De boete zal nu op een andere manier worden geïnd. De laagste boete bij *ZOH* bedraagt f 1,12.

Bij *De Goede Verwachting* uit **Workum** waren „enkele” boeren die aanvankelijk weigerden de superheffing te laten innen. Na overleg is alsnog de boete van het melkgeld in te houden. Bij *De Twee Provinciën* in **Gerkesklooster** kent men dezelfde situatie. *Huisternoord* in **Oudwoude** heeft twee weigeraars, waar nog geen overeenstemming mee is bereikt.

Verschillende in hoogte superheffing

ZUTPHEN, - De afrekeningen, die melkveehouders die tussen april 1984 en april van dit jaar meer melk hebben geproduceerd dan zij mochten (de superheffing) dezer dagen hebben gekregen, vertonen zeer grote verschillen.

Zo blijkt één van de 11.767 melkveehouders die hun melk leveren aan het oostelijke zuivelconcern *Coberco* in Zutphen in totaal 105.000 gulden heffing te moeten betalen.

Daarentegen zijn er ook enkele boeren die minder dan een rijksdaalder moeten betalen. Er is zelfs één melkveehouder die 1,12 gulden superheffing moet betalen, omdat hij twee kilogram meer melk had geleverd dan zijn toegestane quotum. In het gebied van Coberco zijn in totaal 6000 melkveehouders die samen 18,8 miljoen gulden heffing moeten betalen, dat is gemiddeld 3.000 gulden per bedrijf.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1985-09-19

MELKPRODUKTIE RUIM 5 PROCENT LAGER

Productschap voorziet minder gunstige zuivelexport

RIJSWIJK (ANP) - De internationale handel in melk en zuivelprodukten heeft zich in 1984 voorspoedig ontwikkeld, waarbij Nederland zijn eerste positie in de wereldzuivelhandel ruimschoots heeft kunnen handhaven. Voor 1985 zijn de vooruitzichten echter minder gunstig en gevreesd moet worden dat de totale opbrengst van onze zuivelexport beneden het niveau van vorig jaar (7,6 miljard gulden) komt te liggen.

Voorzitter drs. H. Schelhaas heeft dit woensdag verklaard tijdens de bestuursvergadering van het *Produktschap voor Zuivel*.

De internationale handel in melk en zuivelprodukten steeg vorig jaar met dertien procent tot 24,1 miljoen ton melkequivalent. Het Nederlandse aandeel daarin bedroeg voor kaas, gecondenseerde melk, vol melkpoeder en boter respectievelijk 20, 46, 24 en 21 procent. Schelhaas ziet als verklaring voor de goede gang van zaken de ontwikkeling van de wereldhandel in het algemeen.

In 1985 heeft de groei zich niet doorgezet en loopt de export stroef. Over de eerste zeven maanden van dit jaar is er nog twee procent groei, maar voor de resterende maanden zijn de vooruitzichten niet gunstig. Volgens Schelhaas komt dat door de stagnerende wereldhandel in het algemeen. De export van de ontwikkelingslanden ligt lager in vergelijking met vorig jaar, waardoor deze landen minder deviezen beschikbaar hebben voor import. Bovendien is de internationale schulden crisis nog niet opgelost, wat de komende jaren naar het oordeel van Schelhaas een remmende invloed zal blijven houden op de verdere ontwikkeling van de zuivelimport van de derde wereld. Daarnaast is de hoop dat de Sowjet-Unie aanzienlijke hoeveelheden boter zou aankopen en dat veel botervet als „kookolie” zou kunnen worden afgezet nog steeds niet in vervulling gegaan. Daardoor is de boterberg in de Europese Gemeenschap nog steeds ongeveer één miljoen ton, waar bovenop nog eens bijna 200.000 ton komt in particuliere opslag.

Melk

De totale Nederlandse melkproductie is in de periode van 7 april tot en met 31 augustus 1985 5,2 procent lager in vergelijking met dezelfde periode van 1983. Dat is minder dan de afspraken die de ministers van landbouw van de Europese Gemeenschap daarover vorig jaar gemaakt hebben.

Schelhaas acht het niet onwaarschijnlijk dat ons land aan het eind van het productiejaar in april 1986 ongeveer op de afgesproken lijn zit.

Over het lopende zuiveljaar moet de totale Nederlandse produktie met 7,6 terug in vergelijking met 1983. Over datgene wat er meer wordt geproduceerd moet een boete worden betaald aan Brussel, de superheffing.

Over het afgelopen melkjaar (april 1983 - april 1984) moeten ongeveer 29.000 melkveehouders (dat is bijna de helft van alle melkveehouders) superheffing betalen omdat zij hun persoonlijke produktiehoeveelheid hebben overschreden. In totaal moet 121 miljoen gulden worden betaald; 87 miljoen voor Brussel en 34 miljoen die beschikbaar komt voor de derde opkoopregeling.

Op 17 september was volgens Schelhaas al 90 miljoen gulden geïncasseerd. De *Algemene Inspectiedienst* van het ministerie heeft de afgelopen maanden tegen 282 melkveehouders proces-verbaal opgemaakt wegens valsheid in geschrifte. De melkveehouders zouden door het opzettelijk geven van onjuiste informatie hebben geprobeerd een hogere hoeveelheid heffingvrije melk te krijgen, zo heeft een woordvoerder desgevraagd verklaard. Het Openbaar Ministerie beraadt zich nog op de vraag of de melkveehouders strafrechtelijk worden vervolgd of dat een schikking zal worden gesloten.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1985-09-26

FNV-BOND: ONTSLAGEN TE GEMAKKELIJK

Boeren vluchten land uit om superheffing te ontlopen

GRONINGEN (GPD) - De superheffing op melkproduktie heeft vele noordelijke boeren op de 'vlucht' gejaagd. Bij de emigratiedienst komen de laatste maanden steeds meer aanvragen binnen van veehouders die de EG-maatregel beu zijn en een bedrijf willen beginnen in Frankrijk of Canada. Het zijn landen waar de melkproduktie niet aan zulke strenge regels is gebonden als in Nederland.

De noordelijke emigratieconsulent F. Falkena uit Eelde verwacht dit jaar zo'n honderd aanvragen van boeren uit Groningen, Friesland en Drenthe voor vertrek naar Canada. De belangstelling voor Frankrijk ligt daar met (ruim 80) iets onder.

De noordelijke emigratieconsulent zegt de ervaring te hebben dat de verkoop van de bestaande boerenbedrijven door de superheffing aantrekkelijker is geworden. Andere veehouders trachten de melkquotum op te rekken en hun omzet te redden door hun bedrijven met nieuwe aankopen uit te breiden.

Volgens de Voedingsbond FNV geeft een aantal arbeidsbureaus in ons land klakkeloos ontslagvergunningen af aan agrarische bedrijven die zeggen dat ze vanwege de invoering van de superheffing, in de financiële problemen zijn gekomen en werknemers moesten ontslaan. De superheffing is een boete op het produceren van te veel melk. Volgens de voedingsbond blijkt achteraf dat bij bijna de helft van de ontslagen helemaal geen sprake was van financiële perikelen.

Dit zei voorzitter Greetje Lubbi van de Voedingsbond FNV woensdag in Leeuwarden op een congres over de werkgelegenheid in de agrarische sector. Lubbi signaleerde dat in de agra-

rische sector (45.000 werknemers) de rechtspositie van vaste werknemers wordt uitgehouden omdat er steeds meer losse afroepkrachten worden gebruikt.

Ook worden volgens Lubbi met name oudere duurdere werknemers steeds meer van hun arbeidsplaats verdrongen door goedkope jongeren.

Leeuwarder Courant 1985-11-20

CBTB: einde aan verkoop 5,5 ha zonder quotum

LEEWARDEN - De secretaris van de *Friese CBTB*, Sjoerd Hoekstra, is er vrijwel zeker van dat er binnenkort een ingrijpende wijziging zal komen in de voorwaarden om land met quotum te verkopen. De huidige regeling komt er op neer, dat een boer 5,5 hectare land met melkquotum mag verkopen. Dat heeft tot gevolg gehad, dat onder anderen Brabantse boeren in Friesland 5,5 hectare gingen kopen. Ze haalden het melkquotum er af en voegden dat bij hun bestaande contingent. Vervolgens werd de 5,5 hectare zonder quotum doorverkocht. Volgens Hoekstra gaan er sterke geruchten in Den Haag dat men voor dat laatste een stokje wil steken. Grond die na 1 april van dit jaar met quotum is gekocht zou niet meer zonder quotum doorverkocht mogen worden.

Leeuwarder Courant 1985-12-16

Braks en Winsemius presenteren pakket maatregelen Bijna 48.000 boeren moeten voor mestoverschot betalen

DEN HAAG (ANP) - Bijna 48.000 landbouwbedrijven in ons land zullen gemiddeld 910 gulden per jaar aan heffing moeten betalen omdat zij te veel mest produceren. Met de totale opbrengst willen minister **Braks** van landbouw en minister **Winsemius** van milieu maatregelen financieren die bijdragen aan het vinden van structurele oplossingen voor het probleem van de mestoverschotten. Beide bewindslieden hebben de Tweede Kamer vandaag op de hoogte gebracht van het gehele pakket maatregelen, dat op onderdelen overigens al bekend was. De maatregelen zullen in fasen worden aangescherpt. Omstreeks het jaar 2000 moet het zover zijn dat het gebruik van dierlijke mest geen schadelijke gevolgen meer heeft voor het milieu. Uitgangspunt blijft voor de beide ministers de zogenaamde fosfaatnorm. Op basis daarvan kan worden vastgesteld hoeveel ton mest boeren op hun land mogen uitrijden, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen bouwland, grasland en snijmaisland. In de eerste fase, 1987-1990, moet dat er toe leiden dat de totale mestproductie niet verder toeneemt. Daarna wordt de norm tot het jaar 2000 aangescherpt.

Alle boeren moeten een algemene heffing gaan betalen. Daarmee moeten maatregelen worden gefinancierd die de gehele veehouderijsector ten goede komen, bij voorbeeld onderzoek. De heffing wordt gelegd op diervoeder en komt per bedrijf op gemiddeld 60 gulden per jaar. Voor de overschotheffing geldt voor alle bedrijven een heffingvrije voet van 125 kilogram fosfaat per hectare per jaar. Wordt deze overschreden dan moet een heffing van 0,25 gulden per kilogram per hectare fosfaat per jaar worden betaald tot een niveau van 200 kilogram. Daarboven moet 0,50 gulden per kilogram fosfaat per hectare worden betaald.

De gehele pluimveehouderij zal hierdoor het meeste aan heffingen moeten betalen. Bedrijven in deze sector hebben weinig grond om de mest, waar naar verhouding veel fosfaat in voorkomt, uit te rijden. De heffing loopt op tot gemiddeld 4.248 gulden voor bedrijven met leg-hennen en gemiddeld 3.425 gulden voor bedrijven met slachtkuikens. Voor bedrijven met mestvarkens en fokvarkens is het achtereenvolgens gemiddeld 1.706 en 1.308 gulden. Bijna alle bedrijven zullen heffing moeten betalen. Dat geldt ook voor de kalvermesterijen die gemiddeld 546 gulden moeten betalen. Van **55.000 melkveehouderijen** zal bijna de helft een heffing van gemiddeld 340 gulden moeten betalen.

Voor fosfaatarme en fosfaatverzadigde gronden hebben de beide bewindslieden speciale maatregelen voorgesteld. Het uitrijden van mest zal tussen november en februari, de periode wordt afhankelijk van het weer precies vastgesteld, zijn verboden. Dat geldt ook voor het uitrijden van mest op bevroren en besneeuwde grond.

Uitbreiding van bestaande bedrijven of nieuwbouw wordt aan banden gelegd door nieuwe of extra mestproductie alleen toe te staan als al deze mest op het eigen bedrijf kan worden afgezet met uitzondering van de heffingvrije voet. Daardoor blijven zich voor de verschillende bedrijfstakken volgens de bewindslieden mogelijkheden ontwikkelen.

De Landelijke Mestbank die het Landbouwschap onlangs heeft ingesteld zal voorlopig een centrale plaats innemen bij het beheersen van de verschillende meststromen. De bank zal onder meer kunnen gaan bemiddelen bij de afzet van mest. De bewindslieden zullen in een later stadium bekijken of er in de tweede fase nog meer taken aan de mestbank moeten worden toegekend.

De verschillende maatregelen zullen worden ingevoerd in het kader van de Meststoffenwet en/of de Wet op de bodembescherming. Een aantal maatregelen vervangt de in november vorig jaar ingestelde Interimwet beperking varkens- en pluimveehouderij.

Geen steun

Uitgangspunt voor het aanpakken van de mestoverschotten blijft dat de veroorzaker betaalt. De bewindslieden Braks van landbouw en Winsemius van milieuzaken hebben in hun voorstellen niet voorzien in financiële steun aan de boeren, afgezien van bestaande investeringspremie- en subsidieregelingen. Tot het jaar 2000 zouden de boeren ongeveer één miljard gulden moeten investeren, vooral in opslagcapaciteit voor de mest die in de winter niet mag worden uitgereden.

Minister Braks heeft vanmorgen bij de presentatie nadrukkelijk afstand genomen van vorige week bekend geworden berekeningen van het *Landbouw-Economisch Instituut* over de mogelijke gevolgen van de voorgestelde normen en heffingen voor de veehouderij- en de toeleverende en verwerkende bedrijven daaromheen. Volgens die berekeningen zouden er wellicht 42.000 arbeidsplaatsen verloren gaan.

Bij het ministerie van landbouw en visserij zal een nog op te richten bureau worden belast met de aanslag voor en de inning van de overschotheffing. Dat gebeurt mede op basis van de speciale mestboekhouding die alle bedrijven moeten gaan bijhouden. Met de controle op de naleving wordt de Algemene Inspectiedienst van het ministerie belast.

1986

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1986-01-02

Als melkproductie binnen drie maanden niet met 4,8 % daalt

Boeren moeten f 140 miljoen aan superheffing betalen⁹

DEN HAAG - Als de Nederlandse melkproductie in de komende drie maanden niet met ongeveer 4,8 procent daalt zal aan de Europese Gemeenschap 140 miljoen gulden aan superheffing (boete op teveel geproduceerde melk) moeten worden betaald. Voorzitter drs. H. Schelhaas van het *Produktschap voor Zuivel* heeft dit donderdag gezegd tijdens zijn nieuwjaarsrede. Sinds het begin van het nieuwe melkjaar (april 1985) ligt de Nederlandse melkproductie een procent boven die van het voorgaande jaar, terwijl de hoeveelheden die de melkveehouders heffingvrij mogen produceren met nog eens een procent zijn verlaagd. De overschrijding schaad volgens Schelhaas de Nederlandse onderhandelingspositie in Brussel en de zuivelmarkt. Hij deed daarom een dringend beroep op de melkveehouders de melkaflevering de komende maanden krachtig terug te brengen.

De Nederlandse zuiveluitvoer heeft zich in 1985 gestabiliseerd op een bedrag van 7,6 miljard gulden. De uitvoer naar landen van de Gemeenschap groeide in waarde van 3,9 tot 4,1 miljard gulden. Een verdere groei, vooral van kaas, is volgens Schelhaas de komende jaren mogelijk. Problemen deden zich voor bij de uitvoer naar derde wereld landen (van 3.7 naar 3.5 miljard gulden).

Schelhaas toonde zich niet erg optimistisch over verbeteringen, gezien de algemene economische teruggang die de derde wereld nog steeds treft, de schuldencrisis waarmee vele landen te maken hebben, de dalende koers van de dollar en de afgenomen olie-inkomsten van olie exporterende landen.

Het aantal melkveehouders in ons land dat zijn melk aan de fabriek aflevert of deze zelf tot kaas verwerkt is vorig jaar met 3.000 gedaald tot 54.000. Het Centraal Bureau voor de Statistiek telde er 3.000 meer. Het verschil wordt gevormd door boeren met een tot vier (melk)koeien. De gemiddelde melkproductie per, koe steeg van 5.100 naar 5.300 kilogram, de gemiddelde productie per bedrijf van 213.000 naar 219.000 kilogram.

Inkomens niet ongunstig

Ondanks de problemen rond de superheffing was de ontwikkeling van de inkomens in de melkveehoudvrij vorig jaar niet ongunstig. De boeren kregen een iets hogere prijs voor hun melk, de krachtvoerprijzen lagen een fractie lager en de prijzen voor melkkoeien en nuchtere kalveren hoger. Per saldo zullen de inkomens volgens Schelhaas gemiddeld 5.000 tot 10.000 gulden hoger uitkomen dan in 1984.

In de EG is in 1985 1.6 procent minder melk geproduceerd dan het jaar daarvoor maar dat is nog altijd dan meer dan boetevrij is toegestaan. De verwachting is dat naast ons land, dat vorig jaar het enige was, nu ook Frankrijk en België aan Brussel zullen moeten betalen. Het aantal koeien daalde in de Gemeenschap met vijf procent, 94,000 melkveehouders (zes procent) stopten met melken, De productie van boter is met zeven en die van melkpoeder met negen procent gedaald. Desondanks zijn de voorraden (boter- en poederberg) opnieuw gestegen.

⁹ Werd 154 mln. (ZZNB, 1986-05-22)

In de Verenigde Staten blijkt de productie in de afgelopen maanden explosief te zijn gegroeid. Over geheel 1985 werd in dat land vijf procent meer geproduceerd. In tegenstelling tot de EG slagen de VS er volgens de voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel* wel in om de gevormde zuivelvoorraden snel weg te werken. In Occanië (Vooral Nieuw-Zeeland) blijft de produktie ongeveer gelijk. In de Sovjet-Unie steeg de produktie met een procent tot 99 miljoen ton, waarmee dit land de EG-produktie evenaarde.

Zie MAP Coberco / 1986-01-07 en ..08

Leidsch Dagblad, 07/01/1986; p. 1/16

Fraude met melk?

EDE (GPD) – Het ministerie van landbouw verdenkt de Coberco-melkwagenchauffeurs (een van de grote zuivelcoöperaties in Oost-Nederland) van het verslepen van partijen melk van de ene naar de andere boerderij.

De inspectiedienst van het ministerie heeft bij de Coberco-vestiging in Ede de zakboekjes van alle 260 chauffeurs in beslag genomen. Deze worden nu bestudeerd.

Leidse Courant, 08/01/1986; p. 6/14

Invallen bij Coberco op verdenking van fraude superheffing

DEN HAAG — De Algemene Inspectiedienst (AID) van het ministerie van landbouw en visserij heeft afgelopen maandag bij een aantal vestigingen van het zuivelbedrijf Coberco invallen gedaan omdat de dienst het vermoeden heeft dat er bij die bedrijven gefraudeerd wordt met de superheffing op melk. Bij de bedrijven is de administratie met betrekking tot de superheffing in beslag genomen. Ook zijn de „zakboekjes” van de chauffeurs in beslag genomen. Daaruit zou kunnen blijken dat de chauffeurs melk verreden hebben voordat het echt naar de fabriek werd vervoerd. Bij welke vestigingen de invallen zijn gedaan, wilde de woordvoerder niet zeggen.

Voorzitter Produktschap voor Zuivel:

'Landbouwcrisis even ernstig als in 1880 en 1930'

RIJSWIJK – „De Europese landbouw verkeert in een crisis die minstens even ernstig is als de grote landbouwcrisis van 1880 en 1930. Het ziet er niet naar uit dat deze crisis van korte duur zal zijn.”

Dit zei drs. **H. Schelhaas**, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel* vandaag tijdens een bestuursvergadering. Hij stelde dat de huidige crisis met die van 1880 als oorzaak de sterke productie gemeen heeft. Met de crisis van 1930 komt de sterk dalende koopkracht - nu niet in West-Europa maar in de Derde Wereld - overeen.

Volgens drs. Schelhaas is de productiegroei nog lang niet uitgewerkt omdat de technologische vooruitgang nog maar aan het begin van haar ontwikkeling staat. „De daling van de koopkracht in de Derde Wereld kan in principe van een wat beperktere duur zijn.

Door de opleving van de westelijke economie en als resultaat van de in vele ontwikkelingslanden doorgevoerde saneringsprogramma's, kan in enkele jaren de koopkracht in de Derde Wereld weer gaan stijgen.

De Telegraaf 1986-03-20

Zuivelschap: EG-politiek bedreigd door nationalisme Superheffing bedraagt f 130 miljoen

Van een onzer redacteurs

RIJSWIJK, donderdag

Melkveehouders zullen dit „melkjaar”, dat loopt van april '85 tot april dit jaar, gezamenlijk meer dan f 130 miljoen (vorig jaar f 79 mln.) superheffing aan Brussel moeten afdragen. De melkproductie komt dit jaar namelijk 2 % (v.j. 1,2%) boven het aan ons land toebedeelde quantum van 12 miljard kilo.

Dit zei de voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, drs. **H. Schelhaas**, gisteren tijdens de bestuursvergadering van het schap in Rijswijk. Hij baseerde zich op de jongste productiecijfers.

In totaal werd tot dusver over het vorige productiejaar '84-'85 voor f 125 miljoen aan superheffing (boete op teveel geproduceerde melk) opgelegd. De heffingsbeschikking kwam bij 29.000 melkveehouders terecht. Vierentwintigduizend boeren hoefden geen heffing te betalen. Gemiddeld ging het om een boete-bedrag van f 4.274. Ruim 8000 melkveehouders moesten gemiddeld „slechts” f 425 te betalen, 700 boeren kregen een boete van gemiddeld f 31.000.

Een boer moet 56 cent per kilogram teveel geproduceerde melk aan boete betalen.

Volgens Schelhaas wordt de in Brussel gevoerde gemeenschappelijke EG-landbouwpolitiek in toenemende mate bedreigd. West-Duitsland bijvoorbeeld heeft met nationale subsidie- en andere steunmaatregelen gedreigd als de prijsvoorstellen van de Europese Commissie (die neerkomen op een bevrozing van de landbouwprijzen en vermindering van de subsidies) niet meer in overeenstemming worden gebracht met de strikte Westduitse wensen.

Een tweede bedreiging vormt de vertraging in de besluitvorming tussen lid-staten over de prijzen, die voor 1 april rond behoort te zijn. “Door nationale verkiezingen in bijvoorbeeld Frankrijk, West-Duitsland en Nederland is nog nauwelijks een begin gemaakt met de eigenlijke onderhandelingen. terwijl deze ongemeen moeilijk en tijdrovend dreigen te worden door de onrustbarende overschotten (van o.a. melk, graan en rundvlees) en budgettaire problemen van de EG.

Het vooral door de koersdaling van de dollar veroorzaakte tekort op de EG-begroting van f7.5 miljard bedreigt de gemeenschappelijke landbouwpolitiek des te meer omdat de ministers van Financien weigeren voorzieningen te treffen om dit tekort te verminderen. Dergelijke maatregelen zouden immers de nationale begrotingstekorten vergroten.

Maar volgens Schelhaas zal uiteindelijk “de Europese wijsheid het wel winnen van de kortzichtige nationale instinkten”.

Hij ging verder in op het handelsconflict tussen de EG en de VS dat zich heeft uitgebreid van de akkerbouw naar de zuivelmarkt. “Eigenlijk doen de VS op zuivelgebied alles, wat zij de EG op akkerbouwgebied verwijten, door het opvoeren van de melkproductie en het beschermen van de eigen markt tegen buitenlandse concurrentie.”

Volgens Schelhaas krijgen Nederlandse kaas en andere zuivelproducten nauwelijks kans op de Amerikaanse markt. “Het is duidelijk dat de Amerikaanse landbouwpolitiek niet wordt bepaald door vrijhandelsprincipes maar vooral door nationale exportbelangen. Ook hier is in feite het nationalisme de belangrijkste drijfveer”.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1986-03-25

Protest tegen SLOM-regeling ¹⁰

Boer die vrijwillig melkproductie beperkte gaat naar EG-rechter¹¹

DEN HAAG (ANP) - Het College van Beroep voor het Bedrijfsleven heeft het beroep van een melkveehouder tegen de minister van landbouw en visserij omdat hij geen melkquotum toegewezen heeft gekregen aangehouden. Het College wil op een aantal punten eerst een uitspraak van het *Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen* in Luxemburg.

Het gaat daarbij speciaal om de vraag of de beslissing van de minister enige rechtsgrond heeft en of deze wel of niet in strijd is met het geldende gemeenschapsrecht.

---

¹⁰ **SLOM regeling** – SLacht en OMschakeling regeling – Een in mei 1977 door de EEG ingevoerde regeling. De regeling was bedoeld om de melkproductie binnen de gemeenschap te verminderen, boeren ontvingen een premie voor het gedurende een aantal jaren niet in de handel brengen van melk en zuivelproducten en voor het omschakelen van het melkveebestand naar een vleesveebestand. Voormalige melkveeboeren die er in 1983 – het peiljaar voor het toekennen van melkquotum – hier gebruik van maakten hadden daardoor – in eerste instantie – in 1984 geen recht op een melkquotum-toewijzing. Dit is in de loop der jaren weer recht gezet door procedures en uitspraken van het Europese Hof in Luxemburg – zoek in deze map op ‘sлом’
De wet is zoals uit onderstaande [www link](http://wetten.overheid.nl/BWBR0004545/geldigheidsdatum_23-01-2004) aangeeft per 24 jan. 2004 afgeschaft (ZHN.)

SLOM ‘afhandeling’ te vinden op http://wetten.overheid.nl/BWBR0004545/geldigheidsdatum_23-01-2004

¹¹ uitspraak in knipsel LC 1991-03-26

De betrokken melkveehouder, J. Mulder uit het Groningse Den Horn (gemeente Aduard) is een van de ongeveer 4.000 boeren die heeft meegedaan aan de zogeheten Slacht- en omschakelingsregeling (SLOM) van de Europese Gemeenschap die dateert van 1977. Op grond van die regeling, die tot doel had de Europese melkproductie te beperken, staakten de boeren vrijwillig hun melkproductie. Daarvoor kregen zij een premie. Toen in 1984 de superheffing, de EG-boete op teveel geproduceerde melk, van kracht werd, kreeg een groot aantal SLOM-boeren een zogeheten nul-quotum. Voor elke kilogram melk die zij produceren zouden zij dus de boete, de superheffing, moeten betalen. Zij hebben daartegen massaal protest aangetekend. Zij voeren aan dat zij weliswaar vrijwillig hun produktie hebben gestaakt voor vier of vijf jaar, maar dat indertijd nergens is vastgelegd dat zij na die periode niet meer zouden mogen melken.

Bij invoering van de superheffing in april 1984 was ongeveer de helft van de 4.000 SLOM-boeren „contractvrij”. Degenen die weer wilden gaan melken kregen echter te horen dat zij op basis van hun produktie in het peiljaar een nulquotum kregen. Eind 1984 verenigde een aantal SLOM-boeren zich in een poging alsnog een quotum te krijgen. De vereniging telt nu 55 leden, onder wie Mulder.

Hangende de procedure in Luxemburg zijn de zaken van deze SLOM-boeren bij het *College van Beroep* opgeschort. Eerdere beroepen van SLOM-mers die niet bij de vereniging zijn aangesloten zijn door het College verworpen. Mr. H. J. Bronkhorst, een van de advocaten van Mulder, verwacht dat de zaak bij het Hof ongeveer 18 maanden zal duren.

Leeuwarder Courant 1986-04-30

Braks verbaasd over belasting op melkrechten

DEN HAAG (GPD) - Minister Gerrit Braks (Landbouw) Is stomverbaasd dat de belastingdienst de rechten van veehouders om melk te produceren, belast in de vermogenssfeer. „Daar heb ik nog nooit van gehoord”. Hij beloofde de kwestie op te nemen met staatssecretaris Henk Koning (Financiën). Het Kamerlid dat de belastingaanslag van een boer onthulde. Rene van der Linden (CDA), wapperde met een aanslag.

Braks noemde het een „merkwaardig verschijnsel dat de melk-quota voor de vermogensbelasting worden gewaardeerd”. Toch leek het hem niet onmogelijk want quota voor boeren worden in het handelsverkeer als waarde gezien en dus als vermogen belast. Vanuit de Tweede Kamer werd gisteren naar voren gebracht dat dit beslist niet kan. Landbouwgrond wordt op het ogenblik verkocht met soms f20.000 tot f25.000 per hectare extra vanwege de erop rustende melkrechten.

Nieuwsblad vh Noorden 1986-05-21

Superheffing '85-'86: overproductie in Noorden lager

Van onze redactie economie

DEN HAAG — De melkveehouders in drie Noordelijke provincies hebben het afgelopen melkprijseizoen niet overmatig bijgedragen aan de overproductie. Ze zaten 2,44 procent boven de hun toegewezen contingenten. Gemiddeld over het hele land bedroeg de overproductie 2,28 procent; in het Westen, van het land produceerden de veehouders daarentegen maar liefst 5,8 procent teveel.

Deze cijfers heeft het *Produktschap voor de Zuivel* vandaag verstrekt. De veehouders in de Europese Gemeenschap moeten ongeveer een half miljard gulden boete, de superheffing, aan de EG betalen. Daarvan nemen ongeveer 37.500 **Nederlandse melkveehouders alleen al 154 miljoen gulden voor hun rekening**. Daarnaast betalen ze zestien miljoen gulden aan de Nederlandse overheid. Verleden jaar moesten ze 79 miljoen gulden aan Brussel afdragen en 77 miljoen aan de Nederlandse overheid, die dit geld toen gebruikte voor kwijtschelding van een deel van de heffing en voor een nationale opkoopregeling.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1986-05-22

Nederlandse melkveehouders nemen alleen al 154 miljoen gulden voor hun rekening

Half miljard gulden superheffing voor Europese melkveehouders

DEN HAAG - De melkveehouders in de Europese Gemeenschap die in het afgelopen melkprijsjaar 1985/1986 teveel melk hebben geproduceerd zullen ongeveer een half miljard gulden boete, de superheffing, aan Brussel moeten betalen. Daarvan nemen ongeveer 37.500 Nederlandse melkveehouders alleen al 154 miljoen gulden voor hun rekening. In tegenstelling tot het eerste jaar dat de superheffing van kracht was moeten nu ook boeren in de meeste andere landen een heffing betalen. Voorzitter drs. H. Schelhaas van het *Produktschap voor Zuivel* heeft dit woensdagmiddag meegedeeld.

De Nederlandse melkveehouders hebben het nationale quotum dit jaar met 2,28 procent overschreden. Vorig jaar was dat ruim één procent minder. Zij moesten vorig jaar 79 miljoen gulden aan Brussel afdragen en nog eens 77 miljoen aan de Nederlandse overheid die dit geld gebruikte voor kwijtschelding van een deel van de heffing en voor een nationale opkoopregeling. Naast de 154 miljoen die de boeren nu aan Brussel moeten afdragen moeten zij nationaal nog eens zestien miljoen betalen.

Uit het feit dat er dit jaar meer heffing moet worden betaald mag volgens Schelhaas niet worden afgeleid dat de superheffing minder doeltreffend wordt. Zonder maatregelen om de overproductie van melk te beperken zou de produktie in ons land de afgelopen twee jaar met ongeveer vijftien procent zijn gestegen. Ondanks de produktiebeperking zijn de zuiveloverschotten in de Gemeenschap het afgelopen jaar nog toegenomen. Half mei lager 1,14 miljoen ton boter opgeslagen in de koelhuizen tegen 939.000 een jaar eerder en 750.000 ton magere melkpoeder tegen 406.000 ton een jaar eerder.

Uitvoer daalde sterk

Met de opbrengst van de superheffing wordt een deel van de maatregelen om de overschotten af te zetten gefinancierd. De Nederlandse zuivelexport heeft in het eerste kwartaal vooral te lijden gehad van de dalende olieprijsen. Binnen de Europese Gemeenschap verliep de afzet

nog redelijk, maar de uitvoer naar derde landen, met uitzondering van het belangrijke produkt kaas, daalde sterk. Het eind van de daling van de export naar olieproducerende landen is volgens Schelhaas nog niet in zicht.

De voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel* waarschuwde woensdag dat van de superheffing een verstarrende werking uitgaat. Hij sprak de vrees uit dat andere EG-landen hun achterstand op de Nederlandse zuivel zullen inhalen als gevolg van de structuurverbeteringen die gelijktijdig zijn doorgevoerd, alsmede van het succes van sommige nationale opkoopregelingen.

Daar komt bij dat de EG-ministers van Landbouw het onlangs eens zijn geworden over een verdere verlaging van de melkproductie met drie procent in de komende twee jaar.

Nederlands Dagblad 1986-05-22

Circa f 500 mln. superheffing voor Europese melkveehouders

DEN HAAG (ANP) - De melkveehouders in de Europese Gemeenschap die in het afgelopen melkprijsjaar 1985/1986 te veel melk hebben geproduceerd, zullen ongeveer een half miljard gulden boete, de superheffing, aan Brussel moeten betalen. Daarvan nemen ongeveer 37.500 Nederlandse melkveehouders alleen al 154 miljoen gulden voor hun rekening.

In tegenstelling tot het eerste jaar dat de superheffing van kracht was, moeten nu ook boeren in de meeste andere landen een heffing betalen. Voorzitter drs. H. Schelhaas van het produktschap voor zuivel heeft dit gisteren meegedeeld.

De Nederlandse melkveehouders hebben het nationale quotum dit jaar met 2,28 procent overschreden. Vorig jaar was dat ruim één procent minder. Zij moesten vorig jaar 79 miljoen gulden aan Brussel afdragen en nog eens 77 miljoen aan de Nederlandse overheid die dit geld gebruikte voor kwijtschelding van een deel van de heffing en voor een nationale opkoopregeling. Naast de 154 miljoen die de boeren nu aan Brussel moeten afdragen, moeten zij nationaal nog eens zestien miljoen betalen.

Uit het feit dat er dit jaar meer heffing moet worden betaald, mag volgens Schelhaas niet worden afgeleid dat de superheffing minder doeltreffend wordt. Zonder maatregelen om de overproductie van melk te beperken, zou de produktie in ons land de afgelopen twee jaar met ongeveer vijftien procent zijn gestegen.

Ondanks de produktiebeperking zijn de zuiveloverschotten in de in de Gemeenschap het afgelopen jaar nog toegenomen. Half mei lag er 1,14 miljoen ton boter opgeslagen in de koelhuisen tegen 939.000 een jaar eerder en 750.000 ton magere-melkpoeder tegen 406.000 ton een jaar eerder.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1986-06-19

mogelijk deel naar elders

Jaarverslag FNZ

Inning superheffing riep veel vragen op.

ZEIST – „In 1985 deed de wijziging in het Europees zuivelbeleid zich in volle mate gelden. De inning van de superheffing, in 1985 meerdere malen uitgesteld, riep veel vragen op en vroeg bijzonder veel aandacht in het overleg van zuivelcoöperaties, -organisaties en overheid. De beperkingen in de melkaanvoer noopten zuivelondernemingen tot aanpassing van hun productieplanning en tot een herzien investeringsbeleid. 1985 werd een jaar met veel onduidelijkheid en onrust, uitmondend in toenemend onbehagen bij leden en sociale partners van de zuivelcoöperaties”.

Met het bovenstaande begint der inleiding van het jaarverslag 1985 van de Koninklijke Nederlandse Zuivelbond FNZ, de overkoepelende organisatie van de coöperatieve zuivelindustrie in Nederland, dat tijdens de algemene vergadering van de organisatie te Zeist werd aangeboden.

Vorig jaar werd 85,8% van de totale melkaanvoer door de FNZ aangesloten coöperatieve bedrijven verwerkt. De Nederlandse zuivelindustrie ontving vorig jaar totaal 12.176.939 ton melk van veehouders, hetgeen 1,4% minder was dan in 1984. De melkveestapel daalde in het verslagjaar met ruim 100.000 tot 2.320.000. De gemiddelde melkproductie per koe steeg tot 5.300 kg, bij een vet- en eiwitgehalte van resp. 4,16 en 3,36%. Behalve het weer zal de toegepaste selectie bij de uitstoot van overtollig melkvee ook in belangrijke mate hebben bijgedragen tot een kwalitatieve verbetering van de melkveestapel.

Productiecijfers

Van de aangevoerde melk werd 13,4% verwerkt tot consumptiemelk en -producten, 39,7% tot fabriekskaas, 9,9% tot gecondenseerde melk, 11,4% tot niet-mager melkpoeder, 15% tot mager melkpoeder en boter en het restant was teruglevering en diversen. De productie van fabriekskaas nam met 1,2% toe tot bijna 513.000 ton. Verder werd 1,618 miljoen kg consumptiemelk en -producten bereid. De productie van niet-mager melkpoeder was met 173.056 ton 6% kleiner dan in het voorafgaande jaar. Ook bij de productie van gecondenseerde melk was er sprake van een daling met 2,2 % tot 534.600 ton. De productie van mager melkpoeder bleef met 152.000 ton ruim 4 % bij die in 1984 achter. Er werd 229.100 ton boter geproduceerd, 5%, minder dan in 1984.

Ten aanzien van het zuivelbeleid wordt in het jaarverslag onder meer opgemerkt dat de melkveehouderij opnieuw werd geconfronteerd met een verlaging van het melkcontingent met 0,9 %. Ook was er sprake van een verdere vet/plaswijziging. Ook de renationalisatietendenzen kregen nog meer ruimte dan wenselijk is. Ten aanzien van de discussies over het Groenhok van de Europese Commissie wordt erop gewezen dat vooral de paragraaf over een meer marktconform prijsbeleid vergaande consequenties kan hebben.

Het FNZ-jaarverslag noemt de uitkomsten van de Landbouwwraad inzake het Brusselse akkoord 1985/'86 op een aantal onderdelen redelijk positief. Maar er is ook sprake van teleurstelling. Bij dit laatste wordt allereerst gememoreerd dat het melkprijsjaar nagenoeg twee maanden later van kracht werd dan de bedoeling was. Dit heeft voor de melkveehouders als negatieve uitwerking dat de nieuwe prijzen later van kracht werden en voor de zuivelafzet het feit dat de toch al steeds aanwezige periode van onzekerheid rondom de wisseling van een melkprijsjaar in het verslagjaar wel extra lang heeft geduurd. Dit is niet bevorderlijk voor een

continue zuivelafzet, iets dat in het verslagjaar ook nog nadelig werd beïnvloed door de doorgevoerde wijziging in de vet/plasverhouding. Het FNZ-bestuur vindt dit laatste ongewenst.

CAO-overleg

Bij het hoofdstuk „Sociaal beleid zuivelindustrie” worden de resultaten van het CAO-overleg vermeld. Melding wordt daarin ook gemaakt van het feit dat van werkgeverszijde ten aanzien van een aantal punten eigen voorstellen tot wijziging van de CAO's werden ingebracht. In het verslagjaar was ook een studie *Herverdeling van Arbeid* aan de orde. De werkgevers staan hier niet principieel afwijzend tegenover, zij het dat het op langere termijn wel een bijdrage moet leveren aan de vermindering van de werkloosheid, terwijl het geen afbreuk mag doen aan de rendementsontwikkeling op korte en langere termijn.

In het 136 pagina's tellende jaarverslag wordt verder aandacht besteed aan de ontwikkelingen in de coöperatieve zuivelsector en de aandachtsgebieden van de FNZ.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1986-06-25

deel volledig in MAP Campina

Campina verwacht een moeilijk jaar

Eerste 'waarschuwing' RABO voor te hoge bedragen grond met 'melkrechten'.....

VELDHOVEN (ANP) - De directie van *DMV-Campina* verwacht dat 1986 een moeilijk jaar wordt. Het gaat daarbij om structurele problemen in de zuivelindustrie. „Daarom moeten we er rekening mee houden dat ons in de komende jaren nog tal van fundamentele veranderingen te wachten staan”, aldus de concern-directie in het dinsdag verschenen jaarverslag over 1985. [...]

Plaatsvervangend voorzitter van de hoofddirectie van de Rabobank zei gisteren tijdens de algemene vergadering van het *DMV-Campina* in Veldhoven dat het gewenst is dat er een weg wordt uitgestippeld die eerst leidt tot versoepeling en nuancering van de superheffing en uiteindelijk tot de afschaffing daarvan. Het thans bestaande systeem met stringente contingentering per melkveehouder biedt volgens hem niet de omstandigheden waarin de Nederlandse zuivel zich optimaal kan ontwikkelen.

Volgens Wijffels is er een zeer levendige en ook omvangrijke handel ontstaan in grond waarvan een bepaald quotum melk is verbonden. Daarbij worden gigantische prijzen betaald. „Grondprijzen van 70.000 gulden per hectare met soms uitschieters tot rond de 100.000 gulden zijn bepaald geen uitzondering”, aldus Wijffels. Goede weidegrond wordt normaal getaxeerd op maximaal 35.000 gulden per hectare.

Om dergelijke hoge prijzen te kunnen betalen worden veelal leningen afgesloten. Dit jaar verstrekte de Rabobank al 40 procent meer aan leningen in deze sector dan vorig jaar. Omdat de Rabobank niet meer wil lenen dan de getaxeerde waarde van de grond wordt de rest van de kostprijs volgens Wijffels meestal gefinancierd uit het eigen vermogen van de ondernemer.

Leidsch Dagblad, 1986-06-25

H. Wijffels: 'Superheffing moet verdwijnen'

Rabo-topman wijst op dure handel in productierechten

VELDHOVEN (ANP) - De superheffing heeft zulke schadelijke neveneffecten, dat er een weg moet worden uitgestippeld die eerst leidt tot versoepeling en uiteindelijk tot de afschaffing daarvan. Dat zei drs. H. Wijffels, topman bij de Rabobank, gisteren in Veldhoven op de algemene vergadering van het zuivelbedrijf DMV Campina.

Het thans bestaande systeem met stringente contingentering per melkveehouder biedt niet de omstandigheden waarin de Nederlandse zuivel zich optimaal kan ontwikkelen. „Alleen al de kostprijsverhogende effecten die uitgaan van de handel in produktiequota vormen een bedreiging voor de concurrentiepositie op de langere termijn”, aldus Wijffels.

De Rabo-topman waarschuwde voor die handel in produktierechten. „Wij hebben daarover bepaald gemengde gevoelens”. Volgens Wijffels is er een zeer levendige en ook omvangrijke handel ontstaan in grond waaraan een bepaald quotum melk is verbonden. Daarbij worden gigantische prijzen betaald. „Grondprijzen van 70.000 gulden per hectare met soms uitschieters tot rond de 100.000 gulden zijn bepaald geen uitzondering”, aldus Wijffels. Goede weidegrond wordt normaal getaxeerd op maximaal 35.000 gulden per hectare.

Leningen

Om dergelijke prijzen te kunnen betalen worden veelal leningen afgesloten. Dit jaar verstrekte de Rabobank al 40 procent meer aan leningen in deze sector dan vorig jaar. Omdat de Rabobank niet meer wil lenen dan de getaxeerde waarde van de grond wordt de rest van de kostprijs volgens Wijffels meestal gefinancierd uit het eigen vermogen van de ondernemer. „Dat is een risico-volle beslissing die leidt tot een aanmerkelijke kostenverhoging”. Daar komt aldus Wijffels nog eens bij dat er alle aanleiding is om op niet al te lange termijn rekening te houden met een daling van de melkprijs.

Wijffels toonde zich weinig optimistisch over de afzetmogelijkheden de komende jaren. De consumptie op de binnenlandse markt en in de overige landen van de EG is dermate hoog, dat er nauwelijks nog ruimte is voor groei. De export staat onder druk als gevolg van de dalende olieprijs. Immers veel zuivel wordt uitgevoerd naar olieproducerende landen en die hebben nu minder te besteden. Wijffels voegde daaraan toe op dit punt overigens niet al te somber te zijn. „Het valt niet te verwachten dat men in die landen allereerst wil bezuinigen op voedselprodukten”.

Leeuwarder Courant 1986-07-05

Melkproductie per koe flink gestegen

LEEWARDEN - De melkproductie per bedrijf, maar ook die per koe is in het boekjaar 1885/1886 flink gestegen. Na enkele jaren vrij stabiel te zijn gebleven, was er in het boekjaar tot 12 mei een aanzienlijke stijging van ruim 300 kilogram tot een totaal van 6.170 kilogram melk. In het voorgaande boekjaar was dat nog 5.860 kilogram. Gemiddeld daalde het aantal melkkoeien per bedrijf van 88,5 naar 85,2. Dit blijkt uit gegevens van de CCLB Accountants die de bedrijfsresultaten over het boekjaar 1985/86 van tachtig bedrijven hebben berekend.

Ondanks een verdere korting op het toegestane melkquotum is de melkproductie per bedrijf toch gestegen. De CCLB verklaart dit door te wijzen op de bedrijven die door grondaankopen hun heffingvrije hoeveelheid melk hebben vergroot. Daarnaast is de overschrijding van het quotum in het afgelopen boekjaar groter geweest.

De opbrengsten namen sterker toe dan de kosten. Per bedrijf was de stijging drie procent. Per koe stegen de opbrengsten van f5.150 naar f5.510. Er was sprake van een gematigde kostenstijging. De totale kosten namen met bijna twee procent toe. De voerkosten stegen iets maar dat vindt vooral zijn oorzaak in het feit dat de eigen ruwvoerpositie dit voorjaar niet zo gunstig was en er bij gekocht moest worden. Krachtvoer werd meer gebruikt, maar was goedkoper. Het ondernemersoverschot kwam ruim f4.000 hoger uit. De arbeidsopbrengst per ondernemer steeg ruim f5.000. Overigens wijst de CCLB er op dat van de 80 bedrijven er 45 een hoger en 35 een lager resultaat hebben in 1985/'86, vergeleken bij het vorige boekjaar.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1986-07-09

Produktschap voor Zuivel: 'toekomst in kaas'

Europese boterberg naar record omvang

RIJSWIJK (GPD) - De EG-boterberg heeft een record-omvang bereikt. De voorraad in de koelhuizen is maar liefst 350.000 ton groter dan vorig jaar en is nu uitgekomen op 1,35 miljoen ton, ondanks een vrij omvangrijke boterexport naar Rusland.

Voorzitter drs. Harm Schelhaas van het *Produktschap voor Zuivel* ziet daarin een teken dat de Europese aanpak van de boterberg faalt. Volgens Schelhaas is er te weinig fantasie en daadkracht getoond en moet er nu ernst worden gemaakt met een goede aanpak.

Schelhaas wijst er in zijn voorwoord bij het jaarsverslag van het produktschap over 1985 op dat de Nederlandse zuivelsector al meer dan twee jaar aandringt op het verkopen van oude boter aan de mengvoederindustrie. Als dat advies zou zijn opgevolgd, zou er inmiddels al 500.000 ton melkvet zijn afgezet. Ook afzet op de algemene vettenmarkt verdient naar de mening van Schelhaas ernstige overweging. Zonder deze markt te verstoren zou er jaarlijks 300.000 ton botervet kunnen worden verkocht.

Kaas

Kaas moet de Nederlandse positie op de zuivelmarkt verstevigen. Over enkele jaren zou zelfs vijftig procent van de Nederlandse melk tot kaas moeten worden verwerkt. Nu gaat er veertig procent in de kaasbak.

Schelhaas vraagt van de Nederlandse kaaswereld een verdere verruiming van het assortiment en het ontwikkelen van procedé's die onze kaas beter geschikt maken voor de afzet in warme landen. De kaashandel zou zich voorts moeten blijven inspannen om op nog meer markten vaste voet te krijgen.

De positie van de zuivelmarkt is zorgelijk. De export naar landen buiten de EG zal naar verwachting verder dalen. De sterk gedaalde olieprijs heeft de markt blijvend onder druk gezet. Binnen de EG is de afzet van kaas echter licht stijgend. Voor het eerst sinds 1970 moet dit jaar worden gerekend op een melkprijs die 1,5 a 2 cent lager ligt.

Limburgsch Dagblad 1986-07-31

Oude EG-boter als kalfsvoeder

BRUSSEL - Boter uit de voorraden van de Europese Gemeenschap mag worden gebruikt als voer voor kalveren, zo heeft de Europese, Commissie gisteren besloten. Met dit definitieve besluit wil de commissie een bijdrage leveren aan de vermindering van de Europese boterberg, die op het ogenblik 1,3 miljoen ton bedraagt.

Het gaat om boter die langer dan twee jaar opgeslagen is geweest en voor directe menselijke consumptie niet meer geschikt is. Dit jaar zal 50.000 ton als veevoer vrijkomen en volgende jaren 150.000 ton per jaar.

Een en ander kost de gemeenschap enkele honderden miljoenen guldens, omdat de boter tegen hoge garantieprijsen uit de markt is genomen en nu tegen spotprijzen weggaat.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1986-08-12

Boetes voor overtreding superheffing

ZIERIKZEE - In 1985 en 1986 zijn bijna vierhonderd processen-verbaal opgemaakt tegen melkveehouders en aannemers die door antidatering van plannen tot uitbreiding van veehouderijen hebben geprobeerd onder de superheffing op overtollige melkproductie uit te komen. Dat blijkt uit antwoorden van minister Braks (landbouw) op schriftelijke vragen van het kamerlid Tazelaar (PvdA).

Voor reeds bestaande harde voornemens tot uitbreiding ten tijde van het superheffingsbesluit wilde de regering geen „boete” opleggen, in de vorm van een superheffing. Maar bij de 393 onderzoeken naar aanvragen voor ontheffing van de superheffing deelde de inspectie van het ministerie van landbouw, de AID, maar liefst 395 processen-verbaal uit. Niet alleen de boeren, maar ook derden die aan de vermeende fraude meededen zijn op de bon geslingerd.

Slechts

Van het totaal aantal melkveehouders in Nederland (circa 60.000) gaat het slechts om circa tweederde procent die werd geverbaliseerd. Opvallend is wel dat zowel de provinciale directeuren landbouw en voedselvoorzieningen, die de aanvragen in eerste aanleg beoordelen, als

de ambtenaren op het ministerie in Den Haag een fijne neus blijken te hebben om louter op grond van de schriftelijk overgelegde stukken de inspecteurs op pad te sturen naar fraudeurs. Het percentage dat bij onderzoek ter plekke door de mand is gevallen bleek hoog.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1986-08-21

Export zuivel 30 procent gekelderd, boterberg groter

RIJSWIJK (ANP) - De Nederlandse uitvoer van zuivelproducten naar landen buiten de Europese Gemeenschap is in het eerste halfjaar met dertig procent gekelderd van 1,8 naar 1,3 miljard gulden. Deze daling had betrekking op alle zuivelproducten. Oorzaak is de lagere olieprijs. Aldus woensdag de voorzitter van het *produktschap voor zuivel*, drs H. Schelhaas.

De grootste daling van de export trad op bij boter en melkpoeder. Hiervan ging respectievelijk 60 en 53 procent minder het land uit. Door de gezakte olieprijs komen veel ontwikkelingslanden geld tekort, landen die bovendien al enorme schulden hebben. Schelhaas sprak woensdag van een „crisisituatie” in de zuivelafzet. Volgens hem is het niet uitgesloten dat de werkgelegenheid in de Nederlandse zuivelindustrie erdoor in gevaar komt.

Een gevolg is dat de boterberg en de melkplas van de EG groter zijn geworden, alle maatregelen ten spijt. In dit verband is inmiddels overigens ook gebleken dat de superheffing, de boete voor boeren die te veel melk produceren, tot nu toe bepaald geen positief effect uitoefent. De melkproductie stijgt nog steeds.

Schelhaas sprak op grond hiervan de verwachting uit dat de EG „verdergaande maatregelen” zal nemen tegen de melkveehouders. Hij baseert zich op bronnen in Brussel, waar de Europese Commissie en haar ambtenarenapparaat zetelen.

Drastische ingrepen in zuivel onontkoombaar

(Door Hans de Bruijn)

De enkele tienduizenden Nederlandse zuivelboeren gaan uiterst onzekere tijden tegemoet. Minder produktie, lagere prijzen voor de geleverde melk en dus daling van inkomen zijn een paar van hun vooruitzichten voor 1987. Sombere vooruitzichten, maar iedereen - op de meeste boeren na - zegt dat het niet anders meer kan.

In de koelhuizen van de Europese Gemeenschap ligt 1,4 miljard kilo boter opgeslagen

In de koelhuizen van de Europese Gemeenschap liggen 1,4 miljard kilo boter en een miljard kilo magere melkpoeder. De melkoverproduktie in de EG bedraagt volgens de meest optimistische schattingen acht miljard liter, volgens mensen die het somber inzien dit jaar mogelijk zelfs het dubbele.

De botervoorraden zijn, zoals Europees landbouwcommissaris mr. Frans Andriessen vorige week zei, voldoende om elke wereldburger een pakje pure roomboter te geven. Daarnaast kampt de EG ook nog met enorme overschotten aan graan en rundvlees.

De produktie van melk blijkt echter het allermoeilijkst in bedwang te houden. Superheffingen, medeverantwoordelijkheidsheffingen of andere strafmaatregelen voor teveel producerende boeren hebben nauwelijks geholpen.

Al die overschotten kosten de Europese Gemeenschap elk jaar enkele tientallen miljarden gulden. Weggegooid geld, zou je bijna zeggen, ware het niet dat honderduizenden boeren er hun bestaanszekerheid aan ontlennen.

Maar het is bij de hierboven genoemde astronomische cijfers niet verwonderlijk dat in de boezem van de EG gedacht wordt aan drastischer maatregelen om te voorkomen dat de Gemeenschap in haar eigen melkplas verzuipt. Andriessen, als Nederlander afkomstig uit een van de grootste melk-overproducerende landen, heeft nu de knuppel in het hoenderhok gegoooid.

Oploop

De Europese Commissie, het dagelijks bestuur van de EG, besloot woensdag op zijn voorstel om de lidstaten een paar van die drastische ingrepen voor te leggen. De Commissie, uitvoerder van het gemeenschappelijk landbouwbeleid, zou bijvoorbeeld de bevoegdheid moeten krijgen op eigen houtje de opkoop van boteroverschotten stop te zetten.

Ook zou de commissie de opkoop van melkoverschotten willen beperken tot de zomermaanden en vraagt zij de bevoegdheid die in noodgevallen helemaal stop te zetten. Bovendien zou het overhevelen van melkquota van weinig producerende boeren naar overproducenten moeten worden verboden.

Ingrijpende maatregelen, omdat zij het hele huidige zuivelmechanisme in de EG overhoop halen. Dat stelsel gaat er immers van uit dat de EG overschotten opkoopt - en opslaat in koelhuisen, voor de eeuwigheid zeggen sommigen - en de boeren vaste prijzen voor hun producten garandeert.

EG-commissaris Andriessen

Dat systeem heeft echter ook een negatief effect gehad: doordat de boeren zoveel zekerheden werden geboden, was er voor hen weinig prikkel om uit eigen beweging hun productie te beperken. De superheffing - een boete voor teveel geproduceerde melk - heeft wel enig effect gehad, maar klaarblijkelijk onvoldoende. Het is dan ook niet verwonderlijk dat Nederlands landbouwminister ir. Gerrit Braks een verhoging van die heffing voorstelt. Ook zou er een extra heffing moeten komen teneinde de afzet van de overtollige zuivelprodukten in de wereld te vergroten. Of het veel uithaalt is de vraag, nu veel van de traditionele afnemers - de ontwikkelingslanden - nauwelijks geld hebben om die zuivelprodukten te kopen.

Op het eerste gezicht heeft Braks ook weinig waardering voor de voors tellingen vanuit Brussel. Zij zullen onvermijdelijk leiden tot daling van de melkprijs - en dus van inkomen - voor de boeren. Voor een CDA-bewindman, die weet dat die melkveehouders in belangrijke mate zijn kiezersvolk zijn, geen aantrekkelijke voorstellen om te verdedigen. Vooral niet omdat Nederland als gespecialiseerd zuivelland extra zwaar door dergelijke maatregelen zal worden getroffen

Boerenlobby

Maar dat is een probleem dat niet alleen Braks met zich meebrengt wanneer de landbouwministers maandag in Brussel over de voorstellen van de Europese Commissie praten. De meeste excellenties uit de melkproducerende landen (vooral Denemarken, West-Duitsland, Nederland, Frankrijk, Groot-Brittannië) voelen constant de hete adem van de boerenlobby in hun nek.

Een niet-gekozen Brusselse landbouwcommissaris heeft daar aanzienlijk minder last van. Het getuigt daarom al van durf dat Braks de voorstellen van Andriessen woensdag niet meteen heeft verworpen en er zelfs positieve elementen in aantrof. Ook Braks erkent dat drastische maatregelen nodig zijn en hij is er de man niet naar om zachte heelmeester te spelen. Maar tot maatregelen die scherp snijden in de inkomens van de veehouders zal ook hij - evenmin als zijn collega's - niet te verleiden zijn. Daar komt bij dat de Europese Commissie de bevoegdheid wil om - zonder toestemming aan de ministers te hoeven vragen - beperkende maatregelen te kunnen nemen. Dat gaat veel van de EG-lidstaten te ver.

Het is dus nog maar de vraag wat maandag van Andriessen's voorstellen zal overblijven. Braks - die in dit stuk de eerste viool speelt - heeft al laten weten meer te zien in maatregelen als een uitbreiding van de opkoopregeling van melkquota, waardoor de produktiemogelijkheden vanzelf worden beperkt, en het omtmoedigen van overproduktie door de superheffing (nu een boete van 56 cent per teveel geproduceerde liter melk) te verhogen tot de 'gewone' melkprijs (75 cent) of zelfs nog hoger. En ook dat zijn al maatregelen die Braks - die bij de Nederlandse boeren toch wel een potje kan breken niet populair zullen maken.

Leeuwarder Courant 1986-10-11

Land ingezet op f 64.253 per hectare

Van een onzer redacteuren

JOURE - Van dalende grondprijzen was gisteren nog geen sprake op de provisionele verkoping van 3,6 hectare land in de Zuidbroeksterpolder onder Joure. De strijkgeldschrijverscombinatie Hoekstra zette het door notaris mr. Reinhard Mulder uit Langweer geveilde object in op f 231.311. Dat komt neer op f 64.253 per hectare. De hoogte van het bedrag werd mede ingegeven door het hoge melkquotum dat op de landerijen rust: 20.000 kilogram per hectare. Inge-wijden hebben uitgerekend dat voor één kilogram quotum ongeveer twee gulden is betaald. Ruim honderd mensen waren op de verkoping in café Het Anker in Scharsterbrug afgekomen.

Leeuwarder Courant 1986-10-24

Land brengt ruim f 77.000 per hectare op

JOURE - Op de finale verkoop vanmorgen in Scharsterbrug van 3,6 hectare land in de Zuidbroeksterpolder onder Joure is een ongekend hoge prijs geboden. Het twee weken geleden al door een strijkgeldschrijverscombinatie hoog ingezette bedrag van f 231.311 werd vanmorgen nog eens met bijna een halve ton verhoogd. Het eindbod komt overeen met ruim f 77.000 gulden per hectare. Koper is K. Heida uit Zuidbroek geworden, van wie het verkochte perceel aanpalend weiland is. De hoogte van het bedrag is met name ingegeven door het hoge melkquotum, dat op de landerijen rust: 20.000 kilo per hectare. Voor de finale verkoop van het door notaris mr. Reinhard Mulder uit Langweer geveilde land bestond grote belangstelling.

'Boeren zijn minst schuldig aan te grote botervoorraad'

Voorzitter Produktschap voor Zuivel Harm Schelhaas:

RIJSWIJK - Het minst schuldig aan de huidige grote voorraden boter en magere melkpoeder zijn de boeren zelf. Dat zei vanmorgen de voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, drs. Harm Schelhaas bij de opening van de maandelijkse vergadering. „Hun landbouw- en de zuivelorgantsaties - ik schaar mij wat dit betreft onder de laatste - hebben wellicht te lang noodzakelijke ingrepen proberen tegen te houden”.

Hij vond ook dat de Europese Raad en Commissie niet vrijuit gaan. Ook zij hebben te laat ingegrepen. Hij verwachtte niet dat er dit jaar nog een oplossing zal komen, hoewel grote problemen om grote oplossingen vragen. Op lange termijn zag hij wel lichtpuntjes. In de Verenigde Staten is een calciumrage ontstaan. Gebrek aan calcium kan leiden tot hart- en vaatziekten en tot darmkanker. Juist in zuivelproducten zit veel calcium. „Zuivelproducten zijn niet een willekeurige bron van calcium, maar zonder meer de beste”.

Een gevolg is dat het verbruik van zuivel in de VS met 3,5 procent per jaar stijgt en in Europa slechts met 0,5 procent. Voorzichtig optimistisch was hij over de afzet van zuivel naar derde landen. „Ik steiger bij het Europese en met name het Nederlandse pessimisme, dat de zuivel-export naar derde landen op lange termijn een verloren zaak zou zijn”. Bij herstel van de economische groei zal een grote vraag naar zuivel kunnen ontstaan en daar kan Nederland van profiteren.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1986-10-16

PZ. H. Schelhaas:

Voorlopig nog geen herstel zuivelmarkt

RIJSWIJK (ANP) - Voorzitter drs. H. Schelhaas van het *Produktschap voor Zuivel* ziet op korte termijn geen herstel van de internationale zuivelmarkt.

Op de langere termijn is er volgens hem echter „geen reden het hoofd in de schoot te leggen”, zo heeft hij woensdag verklaard tijdens een openbare bestuursvergadering van het schap. De factoren die hebben geleid tot de huidige crisis in de zuivel zullen volgens Schelhaas niet op korte termijn verdwijnen. Die factoren zijn de val van de olieprijs, de internationale schulden-crisis en de prijzdaling van grondstoffen waaronder olien en vetten. Al die factoren werken op het moment ten nadele van de zuivel, aldus Schelhaas.

Hij verzette zich, waar het de langere termijn betreft, tegen met name pessimisten in ons land die denken dat de zuivelexport naar niet-EG-landen een voorgoed verloren zaak is en dat er in het jaar 2000 geen uitvoer van Nederlandse landbouwproducten naar de derde wereld meer is. Bij een herstel van de economische groei in de derde wereld zal er een grote vraag ontstaan naar melk en zuivelproducten. De Nederlandse zuivel kan daarvan volgens de voorzitter van het produktschap profiteren.

Schelhaas verwacht dat de Amerikaanse zuivelmarkt, die de afgelopen jaren net als de EG met overschotten kampte, volgend jaar al weer in evenwicht zal zijn.

De Europese zuivelmarkt moet uiterlijk in 1990 in evenwicht zijn, zo meent Schelhaas, die gelooft dat dit met een goede aanpak ook mogelijk is. Eerste voorwaarde is dan wel dat de huidige boterberg in de Gemeenschap op korte termijn wordt opgeruimd.

LC 1986-10-18

Leeuwarder Courant 1986-10-18

Q.B.
Quotumbureau B.V.

Poppenhuizen 10 · 8495 ND Oldeboorn

Aangeboden:

- a. **107.760 kg MELK**
waarvan in het lopende jaar nog 50.000 kg te gebruiken op 6.67 hectare land, gelegen aan de Leppedyk te Akkrum
- b. **89.720 kg MELK**
waarvan in het lopende jaar nog 39.000 kg te gebruiken op 4.48 hectare, gelegen te Akkrum
- c. **155.787 kg MELK**
waarvan in het lopende jaar nog 80.000 kg te gebruiken
- d. **427.000 kg MELK**
waarvan in het lopende jaar nog 160.000 kg te gebruiken

Tel. 05663-1391 of 05153-260

Leeuwarder Courant 1986-10-28

Opstand verontruste boeren tegen de standsorganisaties „De hearen wolle net hearre”

HEMPENS - Vanuit Hempens zijn gisteravond verontruste boeren hun kruistocht begonnen tegen de standsorganisaties. Het gaat in dit geval vooral om kleine boeren, die al jaren hun bedrijf niet hebben uitgebreid, maar toch hun bijdrage aan het beleid moeten betalen door verplichte inkrimping van hun melkproductie. Zij vinden dat zij niet schuldig zijn aan de overschotten. Ze zijn immers niet gegroeid. De verontruste boeren beschuldigen de standsorganisaties ervan dat die niets voor hen hebben gedaan. Gisteravond in Hempens was de secretaris van de Friese Mij. Harm de Kroon uit Stiens, de man waar alle kommer en kwel op werd losgelaten.

De bijeenkomst stond onder leiding van Gerrit Lettinga uit Cornjum. Hij had als uitsmijter van de avond gekozen voor de volgende beschuldiging: op een boerderij in Irnsum, waar de laatste tien jaar niet is gemolken, is nu plotseling een melkquotum gekomen. De omvang daarvan is zo groot, dat de jonge boer het niet eens vol kan melken. Hoe zoiets kan? Wel, de boer woont samen met de secretaresse van de vertegenwoordiger van Braks in Friesland ir. Pieter Anema. De zaal sprak er schande van.

(Ir. Pieter Anema zegt dat zijn secretaresse in Sneek op een flat woont en niets met een boerderij heeft uit te staan. „It liket my alim únwierskynlik”. Wel herinnert hij zich een tijdelijk medewerkster wier partner destijds bouwplannen had. In zo'n geval zou hij, mits hij aan de re-

gels voldoet, een quotum kunnen krijgen. „Mar is sis net dat dat dit gefal is”. Het gerucht dat iemand meer quotum krijgt toegewezen dan hij vol kan melken is hem wel vaker ter ore gekomen. Dat quotum is dan toegezegd, nadat aangegane verplichtingen zijn uitgevoerd. Zolang dat niet het geval is heeft de betrokkene niet de vrijheid het hem in het vooruitzicht gestelde quotum vol te melken. Red.)

De vraag van Lettinga aan het begin van de vergadering („Jimme sille wol tinke: wat dogge wy jir?”) bleef niet lang onbeantwoord. Toen Hessel Bouma uit Skuzum het woord kreeg, vloegen de beschuldigingen aan het adres van de standsorganisaties en de zuivelcoöperaties over de tafel. Voor de kleine boer is niets gedaan en wórdt niets gedaan. Dat was zijn grootste grief. Er moeten menselijke bedrijven komen met menselijke maatstaven. „De iene boer moat net kapot makke wurde, om de oare rêde te kinnen”.

De kleine boeren kwamen met een eigen oplossing voor het probleem: per bedrijf 60.000 kilogram melk per vaste arbeidskracht nog eens 40.000 kilogram en per hectare 5000 kilogram. Dat zou het zogenaamde A-quotum moeten zijn, waarop geen vermindering van toepassing mag zijn. Daarnaast moet er een B-quotum komen van twaalf procent van het A-quotum waarop een medeverantwoordelijkheidshelling zou kunnen rusten. Wie zijn quota niet volmelkt, moet een premie krijgen. Uit de zaal werd nog aangedrongen op het instellen van een minimum grens van 100.000 kilogram melk per boer.

Bouma vond het vreemd dat de 'subsidieboeren' met hun grote bedrijven maar vergif kunnen strooien („Moderne lánbou is smoarch”), waardoor er reservaten voor beest en plant moeten komen, die anderen mee moeten betalen.

Hij wilde dat fabrieken de natuurlijke melkwinning zouden belonen, in plaats van een toeslag te geven voor de grote bedrijven. Er wordt te veel penicilline gespoten, het **Landbouwschap** zou door vrije verkiezingen moeten worden samengesteld, ongeorganiseerde boeren zouden er niet dubbel voor moeten betalen er lopen veel te veel ambtenaren in de landbouw rond (tussen het dekken van een merrie en in ontvangst nemen van het dekbewijs zitten elf ambtelijke schakels), ruilverkavelingen zijn een uitvloeisel van een rood systeem, kortom: er deugt weinig in de landbouw. „De hearen ha gjin earen en lústerje nei ús, mar se brúke ús wol om harren problemen op te lossen”.

Nadat ook Jaap Spaans uit het Noord-Hollandse Wijdenes mede namens de Werkgroep Beter Zuivelbeleid zijn bijdrage had geleverd, gingen er stemmen op om een eigen standsorganisatie op te richten. Ruim de helft van de boeren is als 'klein' te omschrijven. Een bundeling van die bedrijfsgenoten zou een machtige factor zijn bij het bepalen van het landbouwbeleid. Het bleef (nog) bij een dreigement. In elk geval vond Lettinga dat „der wer gewoane boeren yn it bestjoer sitte moatte. It swit jin ommers op it lest oan 'e stróte ta”.

Nog voor Harm de Kroon van de Friese. Mij het woord kreeg, wilde iemand in de zaal nog even zijn hart luchten over de zuivelcoöperatie Noord-Nederland. Zijn oordeel was even kort als vernietigend: een organisatie van geldverslindende nietesnutten. De Kroon: „It giet der nochal wat om wel hjir”. Hij vond dat er te veel werd gespeeld op het verschil tussen klein en groot. De Friese Mij heeft altijd gezegd, dat de prijzen met eenzelfde percentage als de kosten moeten stijgen. Dat lukte niet. Toen is er op de melkprijs geknepen, maar de Friese Mij. is daar nooit voor geweest. Hij kondigde aan, dat onder het huidige regiem ook grote bedrijven zullen sneuvelen. En over Noord-Nederland: die draait op een beter niveau dan de andere drie grote coöperaties in dit land.

De Kroon wees de verontruste boeren er op, dat het beleid van de Friese Mij erop is gericht zo veel mogelijk boeren boer te laten blijven. Yde Santema uit Wytgaard wilde toch wel even gezegd hebben, dat er enorm „wat libbet únder de boeren. Ik bin derfan skrokken. Ik kin my net yntinke, dat it haadbestjoer fan de Friese Mij dat net earder oppikt hat”. Hessel Bouma vond dat de Friese Mij Germ Strikwerda in Burgwerd heeft laten stikken, Harm de Kroon zei dat „as der oan ien skuord is, is dat wol Strikswerda”. Bouma: „De bestjoersleden hienen him fan harren eigen kwotum molke jaan moatten”.

Besloten werd tenslotte voortaan meer ruchtbaarheid aan dit soort bijeenkomsten te geven. De strijd zal worden voortgezet en de oproep werd geplaatst de grote organisaties dit vergaderseizoen meer dan voorheen met de problemen van de kleine boeren te confronteren. De plannen van Braks „om de helte fan de boeren derút te knikkerjen moatte fan de baan. Hy jout te gau ta”, vond Lettinga. De dreigende sfeer tijdens de vergadering was ook weer niet van dien aard, dat er na afloop niet op rustige wijze nog even kon worden nagetafeld.

Leeuwarder Courant 1986-10-30

Geen toeslag grote boeren DMV/Campina

ROOSEDAAL (GPD) - De grote veehouders van de zuivelcoöperatie DMV/Campina in het zuiden van het land krijgen geen kwantumtoeslag. Een krappe meerderheid van de leden heeft dat gisteren besloten. Het bestuur van de coöperatie had voorgesteld boeren die de meeste melk leveren meer uit te betalen. Anders zouden ze wel eens naar particuliere fabrieken kunnen gaan. Twee waren al naar Nutricia overstapt. Het probleem speelt kennelijk ook in het oosten van het land. De directeur van **Coberco** in Zutphen, mr. René Mattheussens, heeft gisteren tijdens de Agradobeurs in Doetinchem evenwel gezegd, dat werken met kwantumtoeslagen niet overeenkomstig de coöperatieve gedachte is. Mattheussens verwacht dat de melkprijs van **Coberco** de komende jaren eerder lager dan hoger zal worden. Dat komt hard aan, omdat de melkprijs al onder die van de andere grote zuivelcoöperaties (zoals Noord-Nederland) ligt.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1986-11-18

Melkfabriek Coberco vervolgd wegens melkfraude

ZUTPHEN (ANP) - Justitie in Zutphen zal de melkfabriek Coberco met vestigingen in Zutphen en Arnhem vervolgen wegens medeplichtigheid aan melkfraude. Volgens de Zutphense officier van justitie mr. P. Cremers heeft het bedrijf zich via een juridische constructie medeschuldig gemaakt aan ontduiking van de superheffing op melk.

Dat is gebleken uit een uitgebreid onderzoek van de *Algemene Inspectie Dienst* (AID) van het ministerie van landbouw en visserij.

Volgens mr. Cremers, die dit maandag bevestigde, gaat het in totaal om 130 zaken, waarbij melkveehouders die meer melk hadden dan volgens de quota was toegestaan, dat teveel „doorschoven” naar andere melkveehouders. De „zwarte” melk kwam dan onder een andere naam binnen bij de melkfabrieken, waardoor de leden van Coberco in totaliteit meer melk konden leveren dan in EG-verband is toegestaan.

De AID startte bijna een jaar geleden, een uitgebreid onderzoek naar het op papier uitlenen van melkvee om de superheffing te omzeilen („koetoerisme”). Tijdens controles nam de dienst een deel van de administratie van Coberco, van veehouders en chauffeurs van melkwagens in beslag.

Leeuwarder Courant 1986-11-21

LEI: in 2000 ruim helft minderboeren

Van een onzer redacteuren

ORANJEWOUDE - Het aantal boeren zal tussen nu en het jaar 2000 dalen van 58.000 naar 27.000 en het aantal koeien in Nederland zal ruim een miljoen minder zijn dan nu en nog maar 1.370.000 bedragen.¹² Dat staat in een studie van het *Landbouw Economisch Instituut*. Gisteravond op een bijeenkomst van de krite Fryslân van de ABTB maakte LEI-medewerker dr. ir. Vinus Zachariasse deze gegevens bekend. Op een vraag uit de zaal wat er doorgaans van die LEI-berekeningen uitkomt zei hij dat ze over het algemeen aan de voorzichtige kant zijn. „De landbouw loopt veelal harder dan wij verwachten”.

De studie geeft aan dat het aantal bedrijven met dertig of minder koeien zal dalen van 41 naar 15 procent en het aantal met vijftig koeien van 26 naar 11 procent. Daarentegen zal het aantal bedrijven met tussen de vijftig en zeventig koeien stijgen van 18 naar 33 procent. De bedrijven die meer dan zeventig koeien hebben zien hun percentage stijgen van 15 naar 41.

De produktie per koe zal sterk toenemen. Nu geeft de Nederlandse koe gemiddeld tussen de 5500 en 6000 kilogram melk per jaar. Als het huidige tempo wordt aangehouden zal die produktie met 75 kilogram per jaar stijgen. Zachariasse zag mogelijkheden voor een snellere stijging.

Als de melkrobot zijn intrede doet wordt de koe een keer of vier per dag gemolken en dat stuwt de produktie enorm omhoog: met 15 tot 20 procent. Bovendien kunnen fokkerij, biotechnologie en het gebruik van natuurlijke hormonen een extra stimulans zijn.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1986-11-22

Ondanks overschot EG-zuivel

Recordjaar Nederlandse kaas

¹² De voorspelling was iets te pessimistisch, maar toch redelijk in de buurt. Aantal bedrijven ging van 58000 in 1986 naar 29500 in 2000 / melk- en kalfkoeien van 2,3 mln. naar 1,5 mln. in 2000. (site: 'gegevens' / 'rundvee')

WOERDEN (ANP) - Ondanks de ernstige overschotten in de Europese zuivel, wordt 1986 een recordjaar op bijna alle fronten voor de Nederlandse kaas. De kaasexport floreert dit jaar als nimmer tevoren, zo heeft voorzitter drs. H. Schelhaas van het *Produktschap voor Zuivel* woensdag meegedeeld.

De totale kaasproduktie wordt dit jaar geschat op 523.000 ton, negenduizend ton (twee procent) meer dan vorig jaar. De binnenlandse afzet stijgt met zeventuizend ton (vier procent) tot 191.000 ton, de export naar EG-landen met negentienduizend ton (zeven procent) tot 307.000 ton. Alleen de export naar derde landen daalt met duizend ton (twee procent) tot 65.000 ton.

De gunstige ontwikkeling blijkt ook uit de hoeveelheid kaas die onlangs in een week werd uitgevoerd, 8.500 ton. Door de stijging van de binnenlandse afzet komt de consumptie dit jaar voor het eerst boven de dertien kilogram per hoofd van de bevolking (1985 12,7 kilo). Schelhaas voorziet zowel op de binnen- als de buitenlandse markt nog verdere groeimogelijkheden. De traditionele soorten vinden wereldwijd aftrek terwijl het zuivelbedrijfsleven blijft zoeken naar nieuwe soorten en nog betere kwaliteit. De voorzitter van het produktschap verwacht dat het nog ongeveer vijf jaar zal duren voordat de helft van de Nederlandse melkproduktie tot kaas wordt verwerkt.

Boerenkaas

Ook voor de boerenkaas is 1986 volgens Schelhaas een goed jaar. De produktie van de 630 boeren en boerinnen die hun melk nog zelf tot kaas verwerken is in vergelijking met vorig jaar met ongeveer vier procent gestegen tot achtduizend ton. De prijzen zijn tot nu toe zeer goed in tegenstelling tot de prijs die de zuivelindustrie voor haar kaas maakt.

De boerenkaas is, aldus een Schelhaas, een uniek produkt en „behoort in zijn beste kwaliteit zonder meer tot de wereldtop”. Hij verwacht dat het aantal boerenkaasmakende bedrijven de komende jaren iets zal dalen wegens het arbeidsintensieve karakter van deze produktie.

COBERCO-voorzitter „Minister Braks kan huurwet niet wijzigen”

‘De legale ontduiking van de Superheffing’

De heer Mattheussens van Coberco: „Er is niets illegaals aan als de ene boer zijn koeien verhuurt aan een andere boer”.

DOOR: BERT MOLENAAR

Er is de laatste tijd nogal wat te doen rond de zuivelconcerns in ons land. Een tijdje geleden werden de vijf grootste bedrijven in ons land (Melkunie, Menken, Noord-Nederland, Campina en Coberco) ervan beschuldigd samen actie te voeren op de Belgische markt als reactie op de verkoop in Nederland van Belgische melk die voor minder dan de minimumprijs over de toonbank gaat. Een actie overigens die door de directie van Menken is ontkend.

En nu wordt *Coberco* (Oost-Nederland) door justitie ervan verdacht medewerking te verlenen aan de ontduiking door boeren van de superheffing op melk. Het zal nog wel heel lang duren voordat justitie met hulp van de *Algemene Inspectie Dienst* (AID) van het ministerie van landbouw en visserij tot een vervolging kan komen. Althans, voor zo ver Coberco iets te verwijten is, meent mr. R. L. M. Mattheussens, voorzitter van de hoofddirectie van Coberco. Want volgens hem is er niets gebeurd dat strijdig zou zijn met de wet.

ZUTPHEN - „Melkfraude hebben ze het genoemd. Kijk, dat vind ik heel verdrietig. Fraude heeft toch een heel andere klank dan dat het zou gaan om ontduiking van de superheffing. Bij melkfraude gaan de mensen denken dat we water in de melk hebben gedaan ...

Maar inmiddels zijn we er achter waarvan de officier van justitie in Zutphen, mr. Cremers, ons verdenkt: Medewerking aan ontduiking door boeren van de superheffing. Wij zouden een constructie bedacht hebben hoe boeren onder de superheffing uit zouden kunnen komen, als ze meer melk hebben geproduceerd dan hun door de EG is toegestaan. Onzin. Absoluut niet waar”.

Mr. R. L. M. Mattheussens, voorzitter van de hoofddirectie van Coberco, schudt energiek het hoofd. Geen haar op zijn hoofd zou er aan denken Coberco in frauduleuze handelingen te betrekken. „Wij snaptten ook niets van die berichten. Het hoofd juridische zaken van *Coberco* heeft daarop maar eens met de officier van justitie gebeld om te vragen wat er nu precies aan de hand was. Maar waar meneer Cremers het over heeft is niets illegaals. Het gaat namelijk om de vraag of een boer zijn koeien aan een ander mag verhuren, die dan ook de melkopbrengst op zijn rekening krijgt. Al een tijd terug kregen wij met zo'n geval te maken. Een melkveehouder sloot met een ander zo'n huurcontract. Toen heb ik gezegd: Als dat een seri-

eus en dus wettig huurcontract is, dan zie ik niet dat die boer iets doet dat verboden is. Ons standpunt is toen geweest dat als boeren onderling zo'n contract willen sluiten, dat dan ook een goed contract moet zijn. Dus geen gerommel of gesjoemel”.

Het verhuren van koeien is een van de pogingen om aan de overschrijding van de toegestane hoeveelheid melk per bedrijf te ontkomen en dus aan het betalen van een boete: de superheffing. Bedrijven die de hun toegestane hoeveelheid melk hebben bereikt, verhuren hun koeien aan iemand die zijn quotum niet haalt. Een soort onderlinge verevening, waartegen EG-landbouwcommissaris Andriessen fel gekant is, omdat de enorme melkplas in Europa zodoende nog niet slinkt. Bij die verhuren van koeien worden de beesten soms naar de stal van de huurder gebracht (koe-toerisme) maar vaak blijven zij gewoon bij de eigenaar staan.

KWARTAAL

„Om de aanleiding voor dit soort constructies te begrijpen moeten we even terug naar 1983. In juni van dat jaar kwam de EG met de superheffing als maatregel om de overproduktie aan melk in te dammen. Maar die ging in met terugwerkende kracht tot begin april. Kijk, het melkjaar voor de boer begint ook om die tijd. De boeren waren dus al enkele maanden met de normale produktie bezig toen deze beperkende maatregel kwam. Rep en roer, ook onder de twaalfduizend boeren van *Coberco* die zich ineens moesten aanpassen aan een lagere produktie terwijl al een kwartaal voorbij was”.

Koeien werden verkocht. Op zich een effectieve maatregel, maar veel boeren grepen naar dit middel en dus kelderde de prijs op de veemarkten. Een groot aantal boeren besloot daarop maar niet tot verkoop van hun vee over te gaan. Maar minder melken is niet zomaar mogelijk, omdat ook een boer de natuur niet in de hand heeft. Mattheussens: „In 1983 heeft iedereen gezocht naar mogelijkheden om aan de problemen te ontkomen. Wat ik alleen zo jammer vind, is dat de officier van justitie doet alsof alleen in het gebied van *Coberco*, in Oost-Nederland dus, met dit soort constructies geprobeerd wordt de superheffing te ontlopen. Kom nou.

Het idee van het verhuren van koeien is helemaal niet uit dit gebied gekomen. Maar goed, wij hebben gezegd: als een boer een legaal huurcontract heeft moet hij dat aan ons melden en kunnen wij de melkopbrengst registreren. Die huurcontracten zijn trouwens niet illegaal. Onlangs heeft de rechter in Zutphen twee boeren ontslagen van rechtsvervolging die met zo'n contract werkten. Maar ook het ministerie van landbouw heb ik al lang geleden gevraagd of hun juristen nu eens duidelijk konden maken of dit nu wel of geen legaal gat in de wetgeving is. En niemand daarop gezegd dat het niet mag. Van meet af aan hebben wij als *Coberco* gevraagd om dit zo snel mogelijk vast te stellen. Een proefproces daarover zouden wij prima vinden. Dan weet je waar je aan toe bent”.

„Justitie gebruikt nu het argument, dat als er koeien verhuurd worden, die beesten ook naar de stal van de huurder moeten. Maar in geen enkel wetboek kan ik iets vinden dat zegt dat verhuur van goederen ook tot „verplaatsing” moet leiden. Over dat punt heb ik tegen Braks onlangs gezegd: „Sinds wanneer kunt u als minister van landbouw de huurwet veranderen?”

Via de huurovereenkomsten kunnen boeren onderling hun teveel of tekort aan geproduceerde melk verevenen. „Je moet eens in de andere EG-landen kijken hoe daar wordt gewerkt. In Denemarken is een heel aparte regeling van kracht. Alle boeren zijn aangesloten bij een landelijke administratie-organisatie. Op papier wordt alle melk daaraan geleverd. Die organisatie deelt dan de melk weer toe aan de fabrieken, precies naar de contingenten die iedere boer

heeft. Brussel riep dat dat niet mocht. Maar Denemarken ging naar het Europese Hof, met als gevolg dat de regeling gewoon doorgaat.

In Frankrijk zie je een verevening per regio. West-Duitsland en Nederland passen echter de regelingen het scherpste toe. Tjonge als wij binnen *Coberco* zouden mogen verevenen.....Als je ziet hoe de boeren in ons gebied in verhouding tot 1983 hebben ingeleverd ... Vergeleken met de rest van ons land is de de melkproductie in Oost-Nederland het sterkst gedaald”.

Een ander probleem is dat justitie en AID in feite van *Coberco* verwachten dat zij „sjoemelgevallen” melden. Mattheussens: „Sorry, wij gaan niet onderzoeken of de melk in een melk-tank alleen maar van die ene boer is. Daar beginnen wij niet aan. Dat zou erop neerkomen dat onze chauffeurs, die de melk ophalen, dat moeten gaan controleren. Stel je voor dat een chauffeur merkt dat een boer een keer veel meer of veel minder melk heeft dan normaal... Daarvoor kunnen heel wat natuurlijke verklaringen zijn. Maar goed, als hij zoiets merkt, moet die chauffeur zijn vermoeden - meer is het niet - dan melden aan de AID? Als onze chauffeur fout zit, kan ik u verzekeren dat die boer zegt: „Die vent nooit meer op m'n er. En heeft de chauffeur gelijk, dan is die boer nog kwaaier”. Bovendien zegt de boer dan: „Coberco lapt me erbij. En in onze gebieden waar we dicht bij concurrenten zitten kan zoiets ook nog leden kosten”.

MOREEL

Mattheussens: „Ons uitgangspunt is dat wij niet voor de AID gaan werken. Maar we gaan ook niet meewerken aan zichtbaar gesjoemel. Toen wij er een tijd geleden achter kwamen dat twee chauffeurs de blokjes in de melkstal, waarmee de opgehaalde melkhoeveelheid per boer wordt geregistreerd, meenamen naar een andere boerderij hebben wij hen onmiddellijk geschorst. Want door dat grapje kwam de melk van meer boeren op de naam van één boer terecht”. Ontslag dreigde zelfs, tot *Coberco* bij een onderzoek merkte dat de twee medewerkers dit onder druk van de boeren en niet voor eigen gewin hadden gedaan. „Maar als zoiets nog eens gebeurt, is het ontslag.

Dat soort zaken is echter iets heel anders dan waarvan justitie ons nu verdenkt. Dat gaat over ons inziens een legaal huurcontract. Onze boeken zijn open. Laten ze maar komen kijken. Moreel vind ik zo'n huurcontract niet verwerpelijk. Nee. Als de wet zo'n „gat” kent, waarom zouden boeren daarvan dan geen gebruik mogen maken? Zeker als je ziet in wat voor een problemen sommige boeren zijn gekomen door deze superheffing. O, ik erken best de noodzaak van beperkende maatregelen. En onder de huidige omstandigheden van overproductie beseft ik dat aan de superheffing - hoe verfoeilijk ook - niet ontkomen kan worden.

Er wordt te veel melk geproduceerd. Ik sta dan ook tegenover een aantal maatregelen van Andriessen heus wel positief. Maar dan zouden voor alle boeren in de EG de zelfde voorwaarden moeten gelden. Overigens is er nog een ander probleem. De melkproductie is over een heel jaar nooit gelijkmatig. In het voorjaar en de zomer heb je pieken. Dan groeit de boter- en melkpoederberg in „Brussel”. Maar op dit moment moeten wij als *Coberco* aan afnemers zelfs „nee” verkopen.

Als Brussel verder gaat met verscherping van de beperkende maatregelen met drie tot vijf procent, dan wordt het voor ons in de herfst en winter wel moeilijk. En weet je wat daar nog bovenop komt? De voedselhulpprogramma's aan ontwikkelingslanden. Altijd voert men die programma's in deze tijd uit als wij minder melk ontvangen. Dat zouden ze voor de zomer moeten doen. Dan is er een piek. Dat scheelt Brussel ook geld voor de opslag”.

De regels voor oplossing van mestproblematiek

Het steeds nijpender wordende mestprobleem in Nederland heeft uiteindelijk geleid tot ingrijpende maatregelen. In eendrachtige samenwerking hebben de ministeries van landbouw en van milieuhygiene gesleuteld aan de Wet Bodembescherming en de Meststoffenwet. Daarmee moet verdere uitbreiding van de mestproductie worden voorkomen, zolang er onvoldoende oplossingen zijn voor de mestoverschotten.

De Wet Bodembescherming stelt regels aan het gebruik van dierlijke mest met de zogenaamde fosfaatnormen. In de eerste fase. (tot 1990) die op 1 april 1987 ingaat, geldt dat op grasland maximaal 250 kilogram fosfaat mag worden gebracht. Op maisland geldt een norm van 350 kilogram en op bouwland 125 kilogram. Deze waarden zullen tot rond het jaar 2000 verder worden aangescherpt. Van 1990 tot 1995 zijn de normen respectievelijk 200, 250 en 125 kilogram fosfaat.

Het uitrijdverbod bepaalt dat op grasland in de maanden oktober en november geen mest mag worden uitgereden. Datzelfde geldt voor de periode 1 januari tot 15 februari als er dan sneeuw op het land ligt. Op bouwland mag het hele jaar mest worden gebracht, mits het binnen een dag wordt ondergeploegd. In de praktijk betekent dit dat in vorstperiodes geen mest over bouwland kan worden uitgereden. Op zandgronden (De Wouden) geldt bij braak liggend land een uitrijdverbod vanaf de oogst tot 1 november. Bij een nagewas is er een verbod voor oktober.

De Meststoffenwet is het wettelijk kader om het aanbod van mest beter op de afzet te kunnen afstemmen. Een belangrijk onderdeel is de mestboekhouding. Van rundvee, varkens, kippen en kalkoenen moet de mestproductie worden vastgelegd volgens een normstelling in hoeveelheden fosfaat. De veehouders zijn per 1 april 1987 verplicht de mestboekhouding bij te houden.

Veehouders die volgens de mestboekhouding een te hoge mestproductie hebben, krijgen een mestheffing opgelegd. Voor overschrijding van de norm van 125 kilogram fosfaat per hectare geldt tot 200 kilogram een heffing van een kwartje per kilogram fosfaat en daarboven twee kwartjes. De mestheffing wordt gebruikt voor maatregelen om de mestoverschotten te verwerken dan wel te vernietigen.

De mestbank - landelijk en regionaal - heeft tot taak om voor afvoer te zorgen van mestoverschotten. Veehouders die zelf geen acceptabele afzet voor de mest kunnen vinden, krijgen de mogelijkheid de mest aan de mestbank aan te bieden. De mestbank moet die mest dan afnemen, maar de veehouders moeten de kosten betalen.

Het uitbreidingsverbod is tenslotte in de Meststoffenwet opgenomen om verdere toename van de mestoverschotten te voorkomen. Eenmalig wordt de mestproductie van ieder veehouderijbedrijf vastgelegd. Uitgangspunt is de situatie per 31 december 1986.

De dan op het bedrijf aanwezige koeien, varkens, kippen en kalkoenen bepalen de mestproductie voor later. Deze zogenaamde referentiehoeveelheid geeft aan hoeveel mest er vanaf 1 januari 1987 op het bedrijf mag worden geproduceerd.

Navordering van superheffing bij Friese boeren

OOSTERWOLDE - Een aantal boeren dat melk levert aan de coöperatieve zuivelfabriek *De Zuidoosthoek* in **Oosterwolde**, loopt de kans een navordering te krijgen van de superheffing. In een circulaire aan de betrokkenen wijst de fabriek op die mogelijkheid.

Het gaat om melk die in de administratie te boek staat als zijnde geleverd in het nieuwe melk-prijsjaar. In feite is die melk in het oude melkprijsjaar afgeleverd en heeft derhalve bijgedragen aan de overschrijding van het quotum van de betrokken boeren. Volgens directeur ir. J. Popma gaat het om kleine hoeveelheden en dus ook om betrekkelijk geringe bedragen. Het versturen van de waarschuwing aan de boeren is volgens de *Algemene Inspectie Dienst* van het ministerie van Landbouw een gevolg van een onderzoek door het *Produktschap voor Zuivel*. Een woordvoerder van de AID wilde nog wel kwijt dat bij alle fabrieken een onderzoek wordt ingesteld.

Leeuwarder Courant 1986-11-28

AID neemt deel administratie *Campina* in beslag

Van een onzer redacteurs

LEEWARDEN - De *Algemene Inspectie Dienst* van het ministerie van landbouw heeft een deel van de administratie van de zuidelijke zuivelcoöperatie *DMV/Campina* in beslag genomen. Het gaat om de boekhouding die wordt gevoerd bij de innamestations van de rijdende melkontvangsten.

De AID gaat na of er onregelmatigheden hebben plaatsgevonden met de superheffing en of er ook melk van de ene boer naar de andere is overgeheveld. Een woordvoerder van het ministerie van landbouw zei vanmorgen desgevraagd dat er nog geen proces-verbaal is opgemaakt.

Provinciale Zeeuwse Courant 1986-12-03

Melklijsten DMC-Campina in beslag genomen

VEGHEL (ANP) - De *Algemene Inspectiedienst* (AID) van het ministerie van landbouw en visserij heeft beslag gelegd op de melklijsten van de zuivelcoöperatie *DMV-Campina*.

Een woordvoerder van het bedrijf heeft dit dinsdag bevestigd. Door die lijsten te vergelijken met de eigen opgaven van de bij *DMV-Campina* aangesloten boeren kan de dienst nagegaan of de regels met betrekking tot de superheffing goed zijn nageleefd.

Een woordvoerder van het ministerie heeft desgevraagd verklaard dat het onderzoek van de AID nog niet heeft geleid tot processen-verbaal tegen melkveehouders of *DMV-Campina* zelf. Het gaat volgens hem om een routine-controle zoals die eerder is uitgevoerd bij de oostelijke zuivelcoöperatie *Coberco*. Na dat onderzoek is tegen 130 melkveehouders en *Coberco* zelf

proces-verbaal opgemaakt wegens fraude. Deze zaken moeten nog voor de rechter komen. Het is niet uitgesloten dat de AID soortgelijke controles uitvoert bij andere bedrijven. Op de melklijsten staat precies hoeveel melk er bij *DMV-Campina* is aangevoerd en van wie. De in beslag genomen lijsten hebben betrekking op de melkaanvoer van de afgelopen twee jaar. Vorig jaar moesten de leden van DMV-Campina in het kader van de superheffing gezamenlijk 36 miljoen gulden neertellen.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1986-12-17

HISTORISCH AKKOORD'

Compensatie boer voor minder melk

(Van onze correspondent)

BRUSSEL - Een historisch akkoord. Zo noemde minister Gerrit Braks (landbouw) dinsdag de afspraken over de beperking van de melk- en rundvleesproductie in de EG, waartoe de ministers van landbouw van de EG na 90 uur vergaderen in Brussel besloten. Binnen twee jaar moet de produktie tot een aanvaardbaar niveau zijn teruggeschroefd.

Braks gaat op korte termijn met alle landbouworganisaties in Nederland praten over de invulling van de maatregelen.

Het akkoord is volgens Braks zo bijzonder omdat nu voor het eerst de produktie van de melk en rundvlees aan banden wordt gelegd, terwijl tegelijk de boeren voor hun inkomensverlies worden gecompenseerd. Braks denkt dat het uiteindelijke inkomenseffect voor de Nederlandse boeren nihil zal zijn.

De bedoeling van het pakket is dat in 1989 de produktie van melk en rundvlees meer zal zijn afgestemd op de behoeften van de Europese consumenten.

Door de maatregelen waarover men het dinsdag eens werd zal het landbouwbudget van de EG volgend jaar al 2.3 miljard gulden lager uitvallen. In 1988 1,2 miljard en in 1989 bijna x00 miljoen gulden.

Quota omlaag

de EG-ministers besloten dat in de komende twee landbouwjaren de melkproduktie in de EG met 9,5 procent moet worden verminderd. Daarvan moet 6 procent al per 1 april 1987 worden geëffectueerd, de rest volgt een jaar later. De melkveehouders worden indien nodig voor het verlies van inkomen gecompenseerd.

Dat betekent dat de 56000 Nederlandse melkveehouders de komende twee jaar ongeveer een miljard liter melk minder moeten gaan produceren. Van die 6 procent waarmee de melkproduktie volgend voorjaar omlaag moet, word 2 procent bereikt door vrijwillige quota- verlaging en. De resterende 4 procent komen tot stand via een verplichte, maar tijdelijke stopzetting van de gehele melkproduktie op bedrijven. Hoe lang 'tijdelijk' is, wordt niet aangegeven.

De 2,5 procent produktievermindering op 1 april 1988 is opgesplitst in een vrijwillig deel van 1 procent en een verplicht deel van 1,5 procent. Dan wordt nog een vermindering van de produktie met een procent bereikt als gevolg van de superheffing, die de komende twee jaar nog blijft bestaan.

De superheffing, een boete op teveel geproduceerde melk, wordt opgetrokken van 75 procent tot 100 procent van de EG-richtprijs voor melk.

De boeren zullen een compensatie uit de EG-kas ontvangen. De boeren die vrijwillig hun productie verminderen krijgen gedurende zeven jaar 16 cent per liter melk die zij minder produceren. Voor de verplichte stopzetting van de productie wordt gedurende slechts de komende twee jaar een compensatie van 27 cent per liter gegeven. De lidstaten mogen aan die laatste groep boeren daar bovenop nog eens uit eigen zak een premie van maximaal bijna 7 cent verstrekken, maar dat geldt alleen in het landbouwjaar 1987/1988.

Een belangrijk onderdeel van het pakket is de vergrote afzet van boter uit de EG-voorraden. Daarvoor is de komende twee jaar maar liefst 8 miljard gulden uitgetrokken. Die afzet kan bestaan uit export naar landen buiten de EG (zoals de Sovjet-Unie), gebruik van boter als veevoer of in de cosmetische industrie en speciale boteracties voor de consumenten in de EG ('kerstboter').

Leeuwarder Courant 1986-12-17

Friese boeren juichen niet over melkakkoord

Vooraf zuivelfabrieken getroffen

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN/BRUSSEL - De Friese boeren staan niet te juichen over het akkoord dat de landbouwministers in Brussel hebben eesloten. „Wy kinne der min mei ut 'e fuotten" zegt ABTB-kritevoorzitter Thomas Miedema uit Rauwerd. Hij en zijn collega's zetten grote vraagtekens bij de manier waarop de overheid melk gaat opkopen. Daar komt geld voor uit Brussel en de nationale overheden mogen dat aanvullen. Miedema heeft wat dit betreft niet al te veel vertrouwen in Den Haag. De Westduitse regering zal er wel royaal geld voor beschikbaar stellen.

Vooraf de zuivelfabrieken zullen de maatre voelen. CBTB-voorzitter Pé Miedema uit Oudega (W) vindt de quotumverlaging veel te fors. Bovendien vreest hi) dat de ministers nog niet aan het eind van hun Latijn zijn. „Ik bin der bang foar dat der aanst ek noch wat fan de priis ófgiet. Nee, dit sil net nngemurken oan de Nederlânske lânbou foarbygean".

Volgens de secretaris van de Friese Mij. Narm de Kroon uit Stiens. zakken de quota te ver. Ze komen zelfs onder het produktieniveau waarbij overschotten ontstaan. Dat houdt in dat je ~ een deel van je markt gaat verliezen. Door deze maatregelen zal de markt schoon worden en zal er geen massale interventie plaatsvinden. In zo'n geval had de interventieprijs gehandhaafd moeten worden om het systeem zijn vanKnetfunctie te laten behouden. Dat nu gebeurt niet, althans onvoldoende.

Wat De Kroon uit het Brussels akkoord heeft begrepen is dat het individuele quotum van de Friese boeren blijft gehandhaafd. Zij zullen het alleen tijdel~i, k niet vol mogen melken. Volgens De Kroon wil men met verhoging van de superheffing naar honderd procent en met het opkopen van melk drie procent van de productie afhalen. Volgend jaar zal vier procent van de quota worden geparkeerd en in 1988 nog eens 2.5 procent. ..As dat sa is dan bliuwt der reedlik wat yn stán. Mar op détails hawwe wy wol beswieren".

De voorzitter van het Landbouwschap. Marius Varekamp, vindt dat de afspraken te ver gaan. Het Landbouwschap stelde eerder dit jaar een produktiebeperking met drie procent voor. Dat de boeren compensatie krijgen voor hun produktieverlies, vindt Varekamp niet genoeg. De voorzitter van de Katholieke

Nederlandse Boeren- en Tuindersbond. Joris Schouten, meent dat de ministers het beter hadden kunnen zoeken in een verlaging van de prijzen. „Daar hadden de boeren mee uit de voeten gekund. Nu zullen koeien worden opgeruimd en zullen bedrijfsmiddelen moeten worden bevroren .

De Christelijke Boeren- en Tuindersbond zegt bij monde van voorzitter Jaap van der Veen blij te zijn dat een einde is gekomen aan een periode van besluiteloosheid. Wel voorziet niet dat het voor de boer moeilijker wordt te werken, omdat de Europese Commissie de mogelijkheid wil hebben 's winters de interventie van mager melkpoeder te stoppen. Ook het interventiebeleid voor boter is hem nog niet duidelijk.

Ook de Koninklijke Nederlandse Zuivelbond FNZ vindt de maatregelen veel te ver gaan. De percentages die zijn genoemd, lijken een schijn van nauwkeurigheid aan te geven die in de praktijk absoluut niet waar te maken zou zijn, aldus een woordvoerder.

Arbeidsplaatsen

De zuivelindustrie wacht waarschijnlijk moeilijke jaren. Tot 1984 hebben zij steeds een groeiende aanvoer van grondstoffen te verwerken gekregen waaraan de capaciteit van de fabrieken werd aangepast. Sindsdien is die aanvoer al door de contingenteringen die zijn opgelegd, met 7.6 procent achteruit gegaan. Daar komt nu nog eens een fors percentage bij. Volgens de FNZ lijkt de werkgelegenheid in de zuivelindustrie er niet ongemoed door te worden gelaten. Noord-Nederland in Leeuwarden zegt dat het zeker arbeidsplaatsen zal kosten. Men weet nu alleen nog niet hoeveel. Coberro in Zutphen houdt het in eerste instantie op vijftig plaatsen.

1987

Provinciale Zeeuwse Courant, 1987-01-06

Harm Schelhaas: vóór op concurrenten

Is optimistisch over toekomstkansen

DEN HAAG (ANP) - Voorzitter drs. H. Schelhaas van het Produktschap voor Zuivel is ondanks de vorig jaar verminderde uitvoer van zuivelprodukten optimistisch over de kansen van de Nederlandse zuivel in de komende jaren.

De Nederlandse zuivel heeft een belangrijke voorsprong op de buitenlandse concurrenten en de vooruitzichten voor de afzet op de wereldmarkt, waar zich de grootste problemen voordoen, zijn veel minder ongunstig dan momenteel lijkt, aldus Schelhaas dinsdag in zijn Nieuwjaarsrede tijdens de bestuursvergadering van het schap.

De export van zuivelprodukten uit ons land had vorig jaar een waarde van 7,1 miljard gulden. Een half miljard gulden minder dan in 1985, maar toch aanmerkelijk beter dan werd verwacht. De verbetering is volgens Schelhaas vooral veroorzaakt door een opleving van de internationale markt aan het eind van het jaar. *(Dat de Nederlandse zuivel zich staande heeft kunnen houden in een tijd van overproductie ligt naar de mening van hem vooral aan de voorsprong op de Europese concurrentie. Die bedraagt gemiddeld twintig jaar gemeten in productieniveau.)*¹³

Het aantal melkveehouders in ons land is vorig jaar met 2.870 (4,9 procent) gedaald. Gemiddeld daalde dat aantal de laatste vijftien jaar met drie procent. *(Gemiddeld daalde dat aantal de laatste vijftien jaar met drie procent.)*

Schelhaas verwacht dat de versnelde daling de komende jaren zal doorgaan als gevolg van de ingrijpende maatregelen van de ministers van landbouw om de melkproductie in de Europese Gemeenschap te beperken. Op het individuele melkveehouderijbedrijf zal de productie per koe daarentegen versneld toenemen.

(Melk)

Schelhaas schat dat de Nederlandse melkveehouders wegens te veel geproduceerde melk over het in april aflopende melkjaar '86/'87 240 miljoen gulden boete, de superheffing, moeten betalen. Daarvan zal 220 miljoen gulden aan Brussel moeten worden afgedragen. Over de twee voorgaande melkjaren moest achtereenvolgens 130 en 170 miljoen gulden worden betaald aan superheffing. In de gehele Europese Gemeenschap zal naar schatting 1.4 miljard gulden boete moeten worden betaald. *(De Bondsrepubliek neemt daarvan een kwart voor zijn rekening. Groot Brittannie zal ongeveer 340 miljoen gulden moeten betalen, Frankrijk 260 miljoen en België 72 miljoen.)*

Van de Nederlandse export van ruim zeven miljard gulden is tweederde binnengehaald op de EG-markt. *(Bij de 2,6 miljard gulden uit uitvoer naar derde landen moet nog twee miljard gulden aan exportrestituties worden opgeteld.)* Kaas is verreweg het belangrijkste exportprodukt. *(De invoerwaarde van zuivel daalde vorig jaar met 200 miljoen tot 2,7 miljard gulden.)*

---

¹³ Tekst tussen haakjes en *cursief* in deze tekst is afkomstig uit de Zierikzeesche Nieuwsbode, van dezelfde dag. (ZHN.)

In de zuivelindustrie is het aantal werknemers met 19.800 vorig jaar voor het eerst beneden de 20.000 gekomen. Het aantal zuivelondernemingen daalde van 43 naar 37 en het aantal door hen geëxploiteerde bedrijven met zeven naar 121. Schelhaas verwacht dat de schaalvergroting in de zuivelindustrie zich de komende jaren zal voortzetten.

De vorige maand door de ministers van landbouw in Brussel genomen besluiten de melkproductie de komende twee jaar met 9,5 procent te verlagen beoordeelt Schelhaas in beginsel positief. „De zuivelsector kan daarmee worden bevrijd van het image dat zij te veel melk produceert en goederen fabriceert waarvoor geen markt is. De gevolgen van de genomen besluiten zijn ingrijpend en kunnen wel eens verder reiken dan velen zich nu realiseren”, aldus de voorzitter van het Produktschap voor Zuivel. Hij vraagt zich overigens af of de vastgestelde, deels tijdelijke verlaging van de productie niet te drastisch is.)

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1987-01-06

Mansholt: ‘Landbouwproductie met een vijfde verminderen’

ZIERIKZEE - Om een einde te maken aan „de huidige rampzalige situatie” en het gemeenschappelijk landbouwbeleid te behouden moet de jaarlijkse landbouwproductie in de Europese Gemeenschap de komende tien jaar met 10 procent verminderen. In de daaropvolgende tien jaar zou dat zelfs kunnen oplopen tot 20 procent. Het belangrijkste instrument om dat te bereiken is beperking van het landbouwareaal doorgrond verplicht uit cultuur te nemen en er een andere bestemming aan te geven, zoals bos, recreatie en ecologisch terrein of hem braak te laten liggen.

Dit zijn de belangrijkste conclusies uit een analyse die oud-EG-landbouwcommissaris drs. Sicco Mansholt heeft gemaakt van de huidige problemen. De analyse staat in het binnenkort verschijnende blad „Spil”, „kritisch tijdschrift over de problemen van de landbouw en de plattelandssamenleving” Mansholt (79) was in de jaren zestig grondlegger van het thans vastgelopen gemeenschappelijk landbouwbeleid.

Mansholt, zelf jarenlang vicevoorzitter van de Europese Commissie, het dagelijks bestuur van de EG, en van 1972 tot 1973 voorzitter, uit ernstige kritiek op de huidige commissie. Die heeft de laatste tien jaar te veel uit handen laten glippen, terwijl een sterk politiek denkende en politiek handelende commissie een eerste vereiste is om uit het slop te geraken, aldus Mansholt.

Beperkt

Contingentering en prijsverlaging als productiebeperkende maatregelen wijst Mansholt af. De eerste maatregel is slechts beperkt mogelijk in die gevallen waarin er een goede controle kan plaatsvinden. Een prijsverlaging leidt volgens de oudlandbouwcommissaris vrijwel zeker tot productieverhoging. Hij becijfert dat bovendien bij een prijsverlaging het merendeel van de landbouwers in de EG financieel zal moeten worden gecompenseerd. Dat is volgens hem een uiterst kostbare en moeilijk uitvoerbare zaak.

Bij een verplichte beperking van het areaal met 10 procent kost de compensatie van het inkomensverlies van de boeren naar Mansholt's oordeel ongeveer 4,5 miljard ECU (een ECU is

ongeveer 2.35 gulden). De huidige jaarlijkse uitgaven voor de afzet van overschotten liggen drie miljard ECU hoger. Voor de ongeveer drie miljoen kleine boerenbedrijven in de Gemeenschap moet volgens Mansholt nog een speciaal programma komen, gericht op vroegtijdige beëindiging en extensivering van de produktie. Boeren die daaraan niet deelnemen zouden aan de areaalbeperking moeten meedoen. De beperking moet volgens Mansholt voor alle bedrijven gelden, ook voor de melkveehouders die al een produktiebeperking kennen.

Nieuwsblad van het Noorden 1987-02-05

Melkveehouders stoppen massaal

Van onze Haagse redactie

DEN HAAG- In 1986 zijn 2870 melkveehouders als gevolg van de invoering van de superheffing op teveel geproduceerde melk en het terugschroeven van de melkproductie met hun bedrijf gestopt.

Dit betekent 10 procent van het totaal aantal melkveehouders. Het is niet bekend of deze boeren definitief gestopt zijn of dat ze overgeschakeld zijn op een andere agrarische produktie.

Verwacht wordt dat door de door de EG opgelegde scherpere maatregelen ter beteugeling van de melkproduktie de komende jaren nog meer veehouders met hun bedrijf zullen stoppen.

Limburgsch Dagblad 1987-02-11

Akkoord tussen EG-ministers van landbouw

Deel 'boterberg' wordt opgeruimd

BRUSSEL - De EG-ministers van Landbouw hebben dinsdag in Brussel overeenstemming bereikt over een financiële regeling die het mogelijk moet maken om van het 1,33 miljoen ton grote boteroverschot één miljoen ton, grotendeels dit jaar, weg te werken. Het met subsidie verkopen van deze boter zal de Gemeenschap naar schatting 7,4 miljard gulden kosten. Dit geld zal worden voorgeschoten door de lidstaten. De Gemeenschap zal het vanaf 1989 in vier jaarlijkse termijnen van elk 1,85 miljard gulden terugbetalen.

De ministers hebben ook nog overwogen of een soortgelijk financieringssysteem kan worden toegepast voor het opruimen van overschotten van andere landbouwprodukten, als granen, rundvlees, melkpoeder en wijn. Tenslotte werd overeengekomen de regeling te beperken tot boter.

De Europese Commissie wil proberen nog dit jaar van 765.000 ton boter af te komen, onder andere door de export van 400.000 ton naar Oost-Europa en het Midden Oosten. Alleen al deze uitvoer zal naar schatting 2.9 miljard gulden kosten.

Een hoeveelheid van 100.000 ton, die zo lang in de koelhuizen heeft gelegen dat zij niet langer geschikt is voor menselijke consumptie, zal worden verkocht aan verf- en zeepfabrikan-

ten. Die transactie zal de Gemeenschap op bijna drie kwart miljard gulden komen te staan. Het verwerken van nog eens 200.000 ton, evenmin voor menselijke consumptie geschikte boter tot voeder voor kalveren gaat de EG ruim 1,4 miljard gulden kosten.

Limburgsch Dagblad 1987-03-05

Landbouwministers na lang onderhandelen eens¹⁴

Groei boterberg EG aan banden

Van onze correspondent

BRUSSEL - De landbouwministers van de EG hebben gisteren besluiten genomen,

waardoor de in de Gemeenschap de komende jaren niet groter meer zal worden dan een half miljoen ton.

Nu is die 'berg' nog 1,3 miljoen ton groot.

Via een extra afzetprogramma gaat daar in twee jaar al een miljoen ton af, onder meer door verkoop aan de Sovjetunie. Daarna zullen de overschotten weer wat mogen stijgen. maar door het verminderen van de opkoop van teveel geproduceerde boter en magere melkpoeder hoopt men die groei tot 2950.000 ton te beperken.

In december besloten de ministers al tot een vermindering van de melkproductie in de EG gedurende de komende twee jaar met 9,5 procent. waarmee nu op 1 april begonnen zal worden.

De maatregelen waartoe na lang en moeizaam onderhandelen is besloten, betekenen dat nu ook overeenstemming bestaat over de middelen om dat doel te bereiken.

Boeren

Het pakket sociale maatregelen bevat regelingen waai-bij boeren steun, krijgen als zij overstappen van de productie van zuivel, rundvlees of graan op produkten waarvan in de Europese Gemeenschap geen overschotten bestaan. Daarvoor komt 46 miljoen gulden beschikbaar.

Er komen ook premies voor boeren die hun productie vrijwillig beperken. Voor elke hectare landbouwgrond die uit de productie wordt genomen kunnen 'zij 231 gulden krijgen, waarvan de EG bijna 60 gulden betaalt, en de lidstaten zelf de rest. De vrijkomende grond kan bijvoorbeeld worden bebost. Voor bebossing trekt de EG 3200 tot 4000 gulden per hectare uit. Voorts wordt per boer ruim 16000 gulden beschikbaar gesteld voor omscholing.

---

¹⁴ In zelfde courant stukje over boze boeren, die in Irnsum (Fr.) vergeefs op minister G. Braks wachten, waar hij zou spreken op een verkiezingsvergadering: 'hij heeft er veel te weinig uitgesleept' .....(ZHN.)

Voorzitter produktschap voorspelt nieuwe periode zuivel

Na afbouw boterberg zonniger toekomst voor melkveehouderij

APELDOORN - De toekomst van de Nederlandse melkveehouders gaat er weer wat zonniger uitzien als straks de boterberg is verdwenen. Dat is mening van de voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, drs H. Schelhaas. Tijdens een bestuursvergadering van het schap in Apeldoorn voorspelde hij een nieuwe periode voor onze zuivel.

De onlangs door de Europese landbouwministers genomen besluiten met betrekking tot de sanering van de zuivelsector noemt Schelhaas zeer ingrijpend. "Voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog zal melk in West-Europa niet meer overvloedig beschikbaar zijn." De landbouw zal minder bescherming genieten. Als straks de zuiveloverschotten in de EG zijn weggewerkt, zal de (Nederlandse) melkveehouder minder last hebben van het prijsdrukkende effect van de boterberg. Daardoor zal de boer zijn melkprijs op zijn minst gestabiliseerd zien. „En dat is altijd beter dan een verdere inkomensdaling.”

Superheffing

De consument zal straks via de melkprijs geen direct voor- of nadeel van de verdwenen zuivelberg ondervinden, meent Schelhaas. Hij verwacht dat over een of twee jaar de export van Europese (en dus ook van Nederlandse) zuivel in gevaar komt. Vraag en aanbod op de Europese markt, in relatie tot de voorraden, zijn dan zo dicht bij elkaar gekomen, dat er voor de export niet zo veel meer over zal zijn. Daarom heeft Schelhaas er in Apeldoorn voor gepleit de superheffing, de boete op 'te veel' geproduceerde melk, te verminderen.

Niettemin, aldus Schelhaas, zullen ook na het verdwijnen van de superheffing in 1989 productiebeheersing en het uit de markt nemen van overschotten, wellicht in een andere vorm, twee wenselijke elementen blijven in de zuivelpolitiek,

Nieuw melk-stimulerend hormoon BST zaait verdeeldheid

Van onze verslaggever Henk Kuipers

GRONINGEN - Een nieuw hormoonpreparaat dat de melkgift van koeien met niet minder dan twintig procent kan opjagen zorgt voor grote verwarring bij de Nederlandse veehouders. Want ze kennen al wel de grote voordelen van het middel, maar niet de mogelijke nadelen. *Bovine somatotropine (BST)* is de naam van het preparaat, dat bij melkkoeien wordt ingespoten en dat volgens verschillende onderzoekers geen sporen in de melk achter laat.

Multinationals als het *Amerikaanse concern Monsanto* staan al handenwrijvend in de startblokken om BST wereldwijd te introduceren. Er zijn grote belangen mee gemoeid, aan beide zijden van de streep. De industrie kan aan BST veel geld verdienen, de agrarische sector wellicht ook. Want wie over twintig procent meer melk praat, heeft het over een miljardenbusiness.

De Nederlandse melkveehouders staan op zijn minst huiverig tegenover BST. Immers, er is al een gigantische boter- en melkpoederberg in de EEG en de melkveehouders worden al gestraft met boetes op 'teveel' geproduceerde melk. Waarom zou je dan BST gaan gebruiken waardoor je nog méér melk krijgt. Ook de Nederlandse overheid staat niet te trappelen van ongeduld om BST toe te staan. Sterker nog, minister Braks en staatssecretaris Dees hebben recentelijk proeven met BST, die Monsanto bij veehouders in onder meer Marum en Dokkum wilde laten houden, verboden.

In (nog) geen enkel Westeuropees land is het gebruik van BST toegestaan. Ook in de Verenigde Staten blijft de toepassing van het hormoonpreparaat vooralsnog beperkt tot proefnemingen. Dat Monsanto niettemin nogal zeker van zijn zaak is, blijkt uit het feit dat het concern in Oostenrijk bezig is een fabriek te bouwen voor de produktie van BST. Insiders in de agrarische sector gaan er eveneens van uit dat preparaten als BST, tegen alle anti-stromingen in, binnenkort gewoon verkrijgbaar zullen zijn. „Want als de een het gebruikt, gaat de ander het ook doen”.

Gereserveerd

„Niemand zit op nog meer melk te wachten. En wij verwachten dat het gebruik van BST slecht zal vallen bij de consument. Dat is wel gebleken, tijdens de affaires met hormoonpreparaten in kalfsvlees. De consument is tegen alles wat met hormonen te maken heeft. Daarom staan wij er uiterst gereserveerd tegenover. We zijn het niet vaak eens met minister Braks, maar deze keer wel”, luidt de overduidelijke reactie van adjunct-secretaris J. Beerman van de *Groninger Maatschappij van Landbouw*.

„Het gebruik van BST zorgt ervoor, dat een schoon en natuurzuiver produkt als melk in diskrediet wordt gebracht. Het is nog maar zeer de vraag of de consument dat accepteert. Daarom vind ik het zeer juist, dat minister Braks heeft besloten om de werking van BST nader te laten onderzoeken. Ook is het een goede zaak dat het *Landbouw Economisch Instituut* en de Landbouwuniversiteit gaan bekijken wat de bedrijfseconomische effecten van het gebruik van BST zijn”. zegt een van de belangrijkste zuivelwoordvoerders van Nederland, de heer J. L. Nysingh, voorzitter van het *Drents Landbouw Genootschap* en voorzitter van de hoofdafdeling veehouderij van het *Landbouwschap*.

Levensgevaarlijk

Een man uit de praktijk is drs. E. T. B. Dinkla. Hij is als dierenarts in de rundveesector verbonden aan de *Gezondheidsdienst voor Dieren Noord-Nederland* te Drachten. De heer Dinkla maakt een verschil tussen BST en geslachtshormonen die gemaakt worden uit de eierstokken van koeien en de zaadballen van stieren. Geslachtshormonen leveren een snellere groei van kalveren en een betere vlees-vet-verhouding op. Het is deze categorie hormonen die regelmatig in het nieuws is omdat de toediening ervan verboden is en, als het om DES-hormonen gaat, zelfs levensgevaarlijk.

Bovine somatotropine (BST) daarentegen zou de gezondheid van de mens niet schaden omdat het niet in de melk terecht zou komen. Somatotropine is een eiwit dat wordt afgescheiden door de hypofyse, het hersenaanhangsel. Drs. Dinkla legt uit dat dit hormoon het groeiproces van jonge dieren regelt. Somatotropine wordt in de geneeskunde gebruikt bij jonge mensen die te klein dreigen te blijven. Een jaar of vijf geleden is het gelukt om dit groeihormoon te laten maken door bacteriën die volgens de recombinant-DNA-technologie waren verkregen (het bekende gesleutel aan de erfelijkheid, red.). Proeven hebben aangetoond dat BST bij koeien

een vijftien tot twintig procent grotere melkgift oplevert. Toediening van een soortgelijke stof aan mestvarkens resulteerde in een twintig procent snellere groei van de dieren, een kostenbesparende factor dus.

Proeven

Bij het Instituut voor Veeteeltkundig Onderzoek in Zeist en bij het Instituut voor Veevoedingsonderzoek in Lelystad worden op dit moment proeven met BST genomen, zegt drs. Dinkla. Ook hij vindt het juist dat eerst de resultaten van de proefnemingen worden afgewacht voordat BST eventueel in de handel komt. 'Twintig procent meer melk lijkt heel aantrekkelijk voor een boer. Hij mag in verband met de superheffing niet méér melk produceren, dus kan hij met gebruikmaking van BST met minder koeien dezelfde hoeveelheid melk produceren. Minder koeien betekent: minder voer, minder stalruimte, minder kosten dus. Maar onduidelijk is nog wat er met koeien gebeurt die regelmatig met BST worden ingespoten.

Een goeie koe geeft, zeg maar, zeventuizend kilo melk. Die heeft vlak na het afkalven een energietekort. Hij kan niet genoeg voedsel tot zich nemen om die melkproductie te halen. Dus gebruikt hij zijn eigen vet- en vleesreserves. Zo'n koe gaat in conditie achteruit. Dat is een normaal verschijnsel. Nu dien je hem BST toe en moet hij nog eens vijftien tot twintig procent meer melk produceren. Ik ben bang dat hij dat niet aan kan, dat hij uitgemergeld wordt. Dat zou wel eens een wegwerpkoe kunnen worden, is mijn vrees. Misschien gaat zo'n koe veel minder lang mee dan nu. Welke winst heb je dan tenslotte?', vraagt dierenarts Dinkla zich af.

Ondoorzichtig

Een ander probleem, dat straks door het BST-gebruik kan worden veroorzaakt, ontstaat volgens drs. Dinkla bij de stamboeken. „De fokkerij wordt ondoorzichtig. Nu worden goede koeien gefokt door goede moeders te bevruchten met zaad van topstieren. Met BST kan een slechte koe een betere of zelfs een goede koe worden zonder dat er een relatie hoeft te zijn met goede erfelijke eigenschappen. Een andere onbeantwoorde vraag is: wat gebeurt er met het ongebornen kalf van een met BST behandelde moeder? Dat kalf krijgt groeihormonen binnen en gaat het daardoor sneller groeien? Of wordt het te groot? Daar wil ik graag meer van weten voordat ik BST zou kunnen propageren”, zegt drs. Dinkla die ervoor pleit dat er voor het gebruik van BST mondiale afspraken worden gemaakt.

DLG-voorzitter Nysingh die dezelfde vragen heeft als drs. Dinkla, is bang dat BST niet tegen te houden is als de resultaten van de verschillende proefnemingen gunstig zijn. „Liever geen BST, maar als concurrerende zuivellanden het gebruik ervan toestaan, dan moet het in Nederland ook maar. Wij zitten hier niet op een eiland”.

Dat BST niet is tegen te houden, is voor de heer E. Mol, projectleider van Monsanto Nederland BV in Den Haag, een waarheid als een koe. Hij bevestigt de bouw van een BST-fabriek in Oostenrijk, hij schetst uitvoerig de voordelen die BST voor de boer zou hebben en hij wacht met grote belangstelling de stellingname van de landbouwministers van de EEG af. „Nederland zal met zijn grote exportbelangen niet voorop willen lopen, maar als andere landen BST gaan toestaan, zal Nederland zeker niet achterblijven”. Toch heeft ook de heer Mol nog één vraagpunt, en niet het onbelangrijkste. „Hoe gaat de consument reageren? Wij kunnen wel zeggen dat BST een onschuldig middel is, maar het gedrag van de consument is onvoorspelbaar” .

LC 1987-04-23
Superheffing 1986 181 mld

Leeuwarder Courant
1987- 04-23

Superheffing mag in twee keer betaald

DEN HAAG (GPD) - De Nederlandse melkveehouders mogen hun superheffing in twee keer betalen. Volgens berekeningen van het Produktschap voor Zuivel zullen de boeren die het afgelopen melkjaar teveel melk hebben geproduceerd met een te hoog vetgehalte, f 181 miljoen aan superheffing moeten betalen.

De eerste betaling zal moeten plaatsvinden in de eerste twee weken van juni. De tweede betaling zal in augustus of september van het door de fabriek aan de boeren uit te betalen melkgeld worden ingehouden.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1987-04-30

WIR. premie voor handel in melkquota stopt

DEN HAAG (ANP) - Melkveehouders die van collega's heffingvrije melkproductie kopen (melkquota) krijgen daarvoor vanaf 1 mei geen investeringspremie (WIR-premie) meer. Staatssecretaris Koning van financiën heeft het percentage van de premie vanaf die datum op nihil gesteld. Bovendien komt hij met een wetsvoorstel dat het geven van de premie uitsluit.

De staatssecretaris heeft tevens bepaald dat de winst die een veehouder maakt op de verkoop van produktierechten niet langer buiten de inkomstenbelasting valt. De ministeries van financiën en landbouw en visserij hebben dit woensdag meegedeeld.

Sinds het invoeren in 1984 van de superheffing, de boete in de Europese Gemeenschap op te veel geproduceerde melk, is tussen melkveehouders een levendige handel ontstaan in grond waarop een heffingvrije melkproductie rust. De prijzen voor dergelijke grond zijn daardoor de afgelopen jaren sterk gestegen. De melkquota werden beschouwd als een zelfstandig bedrijfsmiddel, waardoor deze in aanmerking kwamen voor een WIR-premie.

Leeuwarder Courant 1987-05-06

Melkunie voorstander van pool voor aankopen van melk

WOERDEN – Als het aan de westelijke zuivelgigant *Melkunie-Holland* in Woerden ligt, komt er een pool van coöperatieve zuivelfabrieken voor het bijkopen van melk in de wintermaanden. Mede door de superheffing hebben de zuivelfabrieken in de wintermaanden te weinig melk om economisch goed te kunnen draaien. De bedrijven lijden dan aan onderbezetting.

Dat euvel wordt zo goed als dat gaat verholpen door de aankoop van melk in Duitsland en België. In de afgelopen winter kocht Melkunie 110 miljoen kilogram bij op een totaal van 1699 miljoen kilogram. Veel kopers op de buitenlandse markt maken dat de prijzen daar duurder worden.

Bovendien, aldus voorzitter Aad van Leeuwen van de Melkunie, „gaan er nu allerlei lieden opstaan om in melk te handelen”. Hij noemde met name Noordmelk BV in Olterterp. De praktijken „van deze fluitende vogelaars” maken het er volgens hem voor zuivelcoöperaties niet beter op. Daarom deed hij een beroep op de solidariteit van de coöperatieve zuivel om dit probleem samen aan te pakken.

Intern tracht Melkunie het verschil tussen de aanvoer in de zomer en in de winter in te dammen door een verschil in uitbetaling. Op de wintermelk kwam altijd al een premie van negen cent per kilogram. Dat verschil wordt nu op dertien gebracht door op de wintermelk nog eens twee cent te doen en van de zomermelk twee cent af te halen. De Friese zuivel gaat zich deze week over dit probleem buigen, maar het lijkt niet dat er gezamenlijk standpunt uit voort zal komen.

Melkunie heeft dit jaar een melkprijs van 77,86 cent uitbetaald. In de exploitatie over vorig jaar is meteen de boete van 17,4 miljoen van de Europese Commissie meegenomen wegens het overtreden van de kartelwetgeving. Dat komt neer op ruim duizend gulden per gemiddelde boer. Melkunie vecht die boete nog steeds aan en wijst onder andere op Denemarken waar een bijna nationale coöperatie opereert. Mogen verschillende coöperaties in ons land dan niet samenwerken, vraagt men zich in Woerden af.

Vorig jaar is de AMC in Uithoorn overgenomen. Van de ongeveer 100 miljoen kilogram melk van deze fabriek is een kwart niet bij Melkunie maar bij de, particuliere zuivelindustrie Wessanen terechtgekomen en 1.2 miljoen kilogram bij Noordmelk in Olterterp. Volgens Van Leeuwen wacht Wessanen altijd op het bekendmaken van de melkprijs van de Melkunie en gaat er vervolgens een fractie boven zitten. Dat zou een vrij groot deel van de boeren hebben doen besluiten voor Wessanen te kiezen.

Strijd om de melk is in volle gang

Kaf & koren (door Willem Stegenga)

NOG MAAR NAUWELIJKS draait de superheffing op volle kracht of er ontstaat al een tekort aan melk. Althans in Nederland. De strijd is in volle gang. Nergens wordt er zo veel wapegekletter gehoord als op het melkfront. Coöperaties doen een beroep op de onderlinge solidariteit, maar er zit zand in het mechanisme. Het vergaat hun als roependen in de woestijn. Ieder voor zich, is het parool. Alleen als het niet anders kan, dán met zijn allen.

In de zomer zijn er geen problemen, maar in de winter krijgen de fabrieken te weinig melk om op volle toeren te kunnen draaien. Dat het tekortprobleem zich nu al in alle hevigheid manifesteert, is een gevolg van het feit dat iedereen zich nu al zoveel mogelijk probeert in te dekken. Wie melk over heeft, zit in een uitermate gunstige positie.

Het opmerkelijke is, dat de roep om meer samenwerking vooral komt van de grote coöperaties. De kleine fabrieken hebben kennelijk minder hinder van de situatie. Terwijl vrijwel iedereen in zijn jaarverslag melding moet maken van een terugloop van het melkaanbod, zitten de kleine ondernemingen met genoeg te kijken naar hun plussen. Een uitzondering vormt de van **Donkerbroek** afgescheiden coöperatie *Klaver Vier*. Die blijft op hetzelfde niveau. Vandaar dat er nu advertenties tegenaan worden gegooid om de gunst van de boer te verwerven.

Anders ligt het bij de afgescheidenen rond **Dokkum**. Zij - Noordoost-Friesland - groeien als kool, maar blijven vooralsnog klein. Bij die horzelfunctie voelen ze zich kennelijk 'och sa gelokkich'. Een extreem grote groeier is ook *De Kievit* in **Meppel**. Dat is een particuliere zuivelonderneming die de melk afpikt van *Noord-Nederland*. Aanvankelijk deed de grootste noordelijke coöperatie daar wat bagatelliserend over.

Och, het ging ook maar om zeventien miljoen kilogram per jaar. Daar is overheen te komen. In december vorig jaar had *De Kievit* evenwel al 25 miljoen kilogram melk aan quota en nu is het produktierecht van de aan hen leverende boeren tot 32 miljoen kilogram uitgebreid.

Constructie

DE KIEVIT VERWERKT de melk vooral tot babyvoeding. Aangezien dat een produkt is voor landen buiten de Europese Gemeenschap, is de afzet niet sterk. Derde landen, zoals ze worden genoemd, beschikken namelijk meer over honger dan over deviezen en dat maakt de markt moeilijk. Je kunt wel groeien wat je grondstof betreft, maar er zal toch op een of andere manier een melkprijs aan de boeren moeten worden betaald, die hoger is dan die van *Noord-Nederland*. want anders is het gedaan met de liefde.

De Kievit zocht en vond een oplossing, vlak bij de deur: in **Hoogeveen**. Daar heeft de coöperatie *DOC* pas een nieuwe kaasfabriek laten bouwen. Wellicht wordt op den duur een grotere melkaanvoer verwacht, want op dit moment is de fabriek onderbezet. Een deel van dat probleem wordt nu opgelost door een overeenkomst met *De Kievit*, die melk aan *DOC* levert. Op die manier wordt de melk van particuliere boeren dus toch nog coöperatief verwerkt, maar dat verschijnsel is niet zeldzaam in Nederland. *Nestlé* heeft voor het verwerken van een deel van de melk ook een overeenkomst met *Noord-Nederland*.

Braks trekt quota van vier boeren in

DEN HAAG - Minister Braks heeft een deel van het melkquotum van vier boeren ingetrokken. De *Algemene Inspectiedienst* had onregelmatigheden geconstateerd bij het verwerven van de quota. Het gaat om boeren in Friesland, Groningen, Limburg en Flevoland. De boeren hadden grond zonder quotum verworven en die vervolgens met quotum, al dan niet via een quotumbureau, aan een andere boer overgedragen.

Op het ministerie van landbouw wilde men vanmorgen niet zeggen om hoeveel liter melk en om hoeveel geld het gaat. Dat vindt de minister niet belangrijk, aldus een woordvoerder. Maximaal mag 20.000 kilogram melk per hectare worden overgedragen. Als men dat maximum wil ontduiken kan het quotum worden ingetrokken. Dat moet dan echter wel binnen drie jaar na de transactie plaatsvinden. Braks heeft nu voor het eerst van die mogelijkheid gebruik gemaakt.

Leeuwarder Courant, 1987-06-25

Onderzoek loskoppeling van grond en melkquota

van onze redacteur in Den Haag

DEN HAAG - Minister Gerrit Braks (Landbouw) laat op korte termijn onderzoeken wat de gevolgen zijn van het PvdA/VVD-voorstel om melkquota los te koppelen van de grond en vervolgens vrij te verhandelen. Afhankelijk hiervan zal de minister bepalen of hij bereid is zich over drie weken in de Europese Landbouwwraad sterk te maken voor dit voorstel. Ondanks deze toezegging is Braks niet enthousiast. De CDA-fractie voelt er evenmin iets voor.

PvdA en VVD willen van de grondgebondenheid van melkquota af, omdat dit talrijke problemen oplevert. We zitten op een heilloze weg, aldus Rob Tazelaar (PvdA). Hij en Piet Blauw (VVD) wezen op de schijnconstructies die boeren bedenken om aan meer melkrechten te komen. Controle achteraf, waardoor tot nu toe zeven transacties ongedaan zijn verklaard, zullen zulks niet keren. Het gaat bij die zeven gevallen slechts om 465.000 kilogram melk: 110.000 kilo in Friesland, 112.000 in Limburg, 115.000 in Gelderland, 110.000 in Flevoland en 20.000 in Noord-Holland.

Blauw zei ook dat de huidige koppeling tussen grond en quota tot enorme onduidelijkheden leidt over de vraag wie eigenaar van melkquota is: de pachter of de verpachter. Braks wist daar geen antwoord op.¹⁵

De minister voorspelde dat „alleen de kapitaalkrachtigsten onder de kapitaalkrachtige boeren nog aan de melkbak komen”. Hij waarschuwde voor prijsopdrijving en wees er op dat er quota uit zwakke regio's terecht zullen komen in gebieden met de meest efficiënte productie. Hetgeen inhoudt dat er met name een verschuiving van quota naar Friesland zal plaatsvinden.

---

¹⁵ Onderwerp komt op meerdere plaatsen voor in deze MAP zoek op 'pachter' (ZHN.)

Blauw en Tazelaar hebben in het voorstel opgenomen dat 20 procent van een opgekocht quantum tegen betaling van de normale prijs van 65 cent per kilo naar een melkbank moet. Die bank kan dan quota uitgeven aan boeren die op één of andere manier in de knel zijn gekomen, en aan jonge boeren.

Braks had laten uitrekenen dat er jaarlijks hoogstens 20.000 tot 40.000 kilo melk zal vrijkomen. Bovendien is de grote vraag wie die quota gaat verdelen. Het Landbouwschap heeft al gezegd daar niets voor te voelen. De minister verklaarde op zijn beurt er weinig zin in te hebben om de overheid hiermee op te zadelen.

Provinciale Zeeuwse Courant 1987-07-08

PZ. Zuivelindustrie vorig jaar in teken van daling

RIJSWIJK (ANP) - De Nederlandse zuivel heeft vorig jaar grotendeels in het teken van de daling gestaan: minder melkveehouders, minder koeien, minder bedrijven in de zuivelindustrie met minder werknemers en minder opbrengsten van de zuivelexport.

Alleen de koeien zelf trokken zich van die tendens niets aan: hun gemiddelde produktie steeg van 5.331 naar 5.650 kilogram.¹⁶ Voorzitter drs H. Schelhaas van het Produktschap voor Zuivel schrijft dit in het jaarverslag over 1986.

Door de invoering in 1984 van de superheffing, de regeling van de Europese Gemeenschap om de melkproduktie te beperken, en de eind vorig jaar door de EG-landbouwministers gemaakte afspraken ligt de Nederlandse melkproduktie in vergelijking met 1983 25 procent lager. Schelhaas verwacht dat de daling zich in de komende twee jaar zal voortzetten. Het aantal melkveehouders in ons land daalde vorig jaar met 3.000 tot 55.000. Het aantal melkkoeien verminderde met ruim 100.000 tot 2.247.000. Het aantal zuivelondernemingen ging terug van 43 naar 37. Samen waren zij goed voor 120 bedrijven tegen 128 in 1985. De zuivelindustrie telde 19.800 werknemers, 300 minder dan het jaar daarvoor. De waarde van de zuivelexport daalde van 7,5 miljard naar 6,9 miljard gulden.

Nieuwsblad vh Noorden 1987-08-04

Boeren en aannemers vervalsten nota's

Superzwendel met melkquota

GOOR - Een omvangrijke zwendel door boeren, aannemers en toeleveringsbedrijven in Goor, Markelo, Diepenheim en Ambt Delden om de superheffing te ontduiken is door de *Algemene Inspectie Dienst* tot klaarheid gebracht. Om meer melk te kunnen produceren dan was toegestaan, werden op grote schaal nota's vervalst. Proces-verbaal wegens valsheid in geschrifte is opgemaakt tegen zeven melkvee-houders, vijf aannemers en tien toeleveringsbedrijven.

---

¹⁶ Lijkt me een stevige toename, mogelijk onjuist (moeilijk te lezen) ZHN.

Door de manipulaties lopen bij de zeven landbouwbedrijven zeker honderd koeien meer te grazen, dan volgens de wet op de melkquota voor deze bedrijven is toegestaan. Het gaat om in totaal 700.000 liter melk per jaar, die volgens de bepalingen van de superheffing niet geproduceerd hadden mogen worden.

De superheffing werd in april 1984 ingevoerd. Een van de uitzonderingsbepalingen was dat veehouders die voor 1 maart 1984 al verplichtingen voor investeringen hadden aangegaan (stallen bouw, nieuwe melkmachines etc.), in aanmerking kwamen voor extra quota. De boeren in Goor, Diepenheim, Markelo en Ambt Delden bouwden na de invoering van de superheffing nieuwe stallen. Ze gooiden het met de aannemers en de leveranciers van machines en melktanks op een akkoordje: de data van de rekeningen werden vervalst. Dat gebeurde in enkele gevallen op zo'n manier dat het de *Algemene Inspectie Dienst* niet is ontgaan. De minister van Landbouw heeft de bevoegdheid de extra quota voor de boeren in te trekken.

Leeuwarder Courant 1987-08-19

Netto export zuivel miljard gedaald

Van een onzer redacteurs

RIJSWIJK - De netto zuivelexport is de eerste helft van dit jaar met bijna een miljard gulden gedaald. Dat zei vanmorgen Harm Schelhaas, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*. De uitvoer van Nederlandse zuivelproducten bedroeg f3,2 miljard tegen f3,7 miljard in de eerste helft van vorig jaar. En de invoer steeg van f1,4 miljard naar f1,9 miljard. Veel van het ingevoerde botervet en melkpoeder was bestemd voor re-export.

De verplichte vermindering van de melkproductie heeft geleid tot een verlaging van de boterproductie met 21 procent en van produktie van mager melkpoeder met 44 procent. De Nederlandse boeren brachten zeven procent minder melk naar de fabriek. Sinds april is er zelfs sprake van een vermindering met 9,2 procent.

Schelhaas verwacht dat de ontwikkelingen zullen leiden tot verhoging van de melkprijs voor de boeren in de herfst en de winter „een overigens slechts geringe compensatie voor de grote problemen die de superheffing de melkveehouders geeft, ook in de kostensfeer”. De invloed van de teruggang van de melkproductie, vooral op de werkgelegenheid, is volgens hem nog geenszins uitgewerkt. „Voor het eerst sinds lange tijd zal melk tijdelijk een schaars produkt zijn”.

Leeuwarder Courant 1987-09-17

Europese Rekenkamer veegt vloer aan met melkquotering in EG

BRUSSEL (ANP) - De quota die sinds 1984 de produktie van melk in de EG binnen de perken moeten houden, hebben het overschotprobleem niet kunnen oplossen. Het valt daarom zeer te betwijfelen of de eind vorig jaar overeengekomen verlaging van de quota met 9,5 pro-

cent in 1989 wel kan worden bereikt Dat stelt de Europese Rekenkamer in een nog niet gepubliceerd rapport. De kamer levert daarin forse kritiek op zowel de Europese Commissie als de Europese ministers van landbouw. Het doel van de regeling - evenwicht tussen vraag en aanbod - is in de eerste twee jaar niet verwezenlijkt. Vorig jaar is de situatie zelfs verslechterd. Volgens de Rekenkamer is in het begin vijf miljoen ton melk teveel toegestaan. De ministers hebben de contingentering uitgehold door het buiten de quota houden van rechtstreekse verkopen en door het herverdelen van niet gebruikte quota onder andere producenten, de zogenaamde verevening. De *Europese Commissie* treft het verwijt dat zij niet direct heeft ingegrepen, toen bleek dat minister Braks en zijn Westduitse collega Ignaz Kiechle respectievelijk één en vier procent melkrechten teveel onder hun boeren hadden verdeeld. De commissie heeft herhaaldelijk traag en onvoldoende gereageerd.

Ook de superheffing (boete op te veel melken) heeft in de meeste EG-landen nauwelijks aan het doel beantwoord. Er zaten zoveel gaten in de regeling dat sommige boeren uiteindelijk nog minder dan één procent van de heffing hebben moeten afdragen. De heffing bracht veel te weinig op om de afzet van het overschot te bekostigen. Er was f 5,3 miljard nodig, maar uit de heffing kwam maar f 0,5 miljard. Het verwateringseffect is inmiddels ondervangen, maar men waarschuwt tegen nieuwe versoepelingen.

De Rekenkamer merkt ook op dat een produktie van 91 miljoen ton melk per jaar te veel is. Met 87 miljoen ton heeft er geen boter uit de interventievoorraden tegen sterk gereduceerde prijs meer te worden verkocht.

EG-landbouwcommissaris Frans Andriessen bestrijdt deze zienswijze. Via het tegengaan van interventie kan worden voorkomen dat de voorraden weer aangroeien. Hij wil de Europese melkproduktie bevriezen op een peil dat in 1989 moet zijn bereikt. Hij zal de Europese Commissie volgende week voorstellen de tijdelijke opschorting van quota om te zetten in een definitieve verlaging. De compensatie van f 23 miljoen die de boeren ontvangen voor de schorsing van hun melkrechten moet geleidelijk verdwijnen, omdat de regeling anders te duur wordt.

Andriessen wil ook de mogelijkheid krijgen de heffing die de producenten betalen voor de afzet van overtollige suiker tussentijds te verhogen. Voorts is hij van plan de variabele premie voor de Britse schapentelers, die leidt tot een forse verstoring van de concurrentieverhoudingen, te vervangen door een ooi-premie voor de hele Gemeenschap.

Leeuwarder Courant, 1987-09-17

Superheffing levert voer voor juristen op Pachter en verpachter in de clinch

LEEUWARDEN - Na de behandeling van het kort geding dat gistermiddag voor Leeuwarder rechtbankpresident mr. Willem van den Berg diende kan in ieder geval de conclusie worden getrokken, dat verwikkelingen rond de superheffing nog op zeer ruime schaal voer voor juristen zullen opleveren. Bij het geding konden alvast vier advocaten hun hart ophalen aan deze ingewikkelde materie, die de overheid, onvoldoende uitgewerkt, in de wereld van de melkvee-

houderij heeft gedropt. Engele H. J. de Jong uit Bilthoven had Keimpe Bosma uit Joure, de Staat der Nederlanden en de besloten vennootschap QB Quotumbureau BV uit Heerenveen voor de rechter gedaagd. Met deze procedure wil hij bereiken, dat een eerder kort gedingvonnis, dat Van den Berg begin juli van dit jaar velde, ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd.

De feiten: Bosma pachtte van De Jong bij Joure een boerderij met dik 26 hectare grond. Op deze landerijen rust een melkquotum van ruim 154.000 kilogram. Eind oktober van het vorige jaar werd de pachtovereenkomst tussen de beiden partijen ontbonden. Op 22 april jongstleden verkocht Bosma voor een prijs van 1150.000 een hoeveelheid van 140.000 kilogram heffingsvrije melk aan iet Quotumbureau. Dit bureau bemiddelt tussen melkveehouders, die een quotum willen kopen of verkopen.

Een melkquotum kan echter niet zonder meer aan een ander worden overgedaan. Het kan alleen in combinatie met grond worden geleverd. Dat was ook bij Bosma het geval. Aan het Quotumbureau droeg hij (in Garijp gelegen) land en 25.550 kilogram van het melkquotum over. Het bureau verkocht dat weer door aan een derde. In totaal 114.460 kilogram melkquotum deed Bosma rechtstreeks met grond over aan vijf verschillende melkveehouders. Het gedeelte van de opbrengst van deze transacties, dat op het melkquotum betrekking had, ging naar de Quotumbank.

Voordat het Quotumbureau met Bosma in zee ging, had het de tussen pachter en verpachter gesloten overeenkomst over de pachtontbinding opgevraagd. Daarin stond niets over het melkquotum. Het bureau bleef zodoende onkundig van het bestaan van een aparte verklaring, die Bosma op 15 oktober, twee weken voor het aflopen van de pachtovereenkomst, had ondertekend.

In die verklaring zegde de pachter toe, dat hij niets zou doen of nalaten, waardoor het melkquotum op de ruim 26 hectare zou verminderen. In het eerste kort geding concludeerde de rechtbankpresident, dat Bosma na het ondertekenen van deze verklaring het melkquotum niet meer aan de Quotumbank had mogen overdragen.

In zijn vonnis bepaalde de magistraat, dat Bosma binnen acht dagen op straffe van een stevige dwangsom samen met

De Jong de overeenkomst over de ontbinding van de pacht en de apart opgestelde verklaring moest laten registreren bij de districtbureauhouder van de *Stichting Uitvoering Landbouwmaatregelen* in Heerenveen. Zo'n registratie vindt plaats door een voorgeschreven formulier te ondertekenen.

Bosma, die overigens bij het hof in hoger beroep tegen de eerste rechterlijke uitspraak is gegaan, heeft dit evenwel nog steeds niet gedaan. Het nieuwe kort geding is bedoeld om hem alsnog zover te krijgen. Met het dagvaarden van de Staat en het Quotumbureau wordt beoogd de registratie ongestoord te laten verlopen.

Mr. Peter van den Bergh, de advocaat van De Jong, legde uit, dat zijn cliënt groot belang heeft bij een spoedige registratie. Als dat niet gebeurt, komt de afwikkeling in gevaar van een gecompliceerde driehoekstransactie. Het verkopen van de boerderij en de landerijen, die Bosma pachtte, vormt daarvan een wezenlijk bestanddeel.

De Jong doet die over aan een zekere Oenema uit Langweer. Deze verkoopt op zijn beurt land aan het *Bureau Beheer Landbouwgronden*. Het BBL, tot slot, staat in het ruilverkavelingsplan

De Marne grond af aan de broer van De Jong, die in het Groningse Vierhuizen een akkebouwbedrijf heeft.

Van den Bergh voerde jurisprudentie aan, dat er een rechterlijke uitspraak in plaats van de handtekening (van Bosma) kan komen om de registratie rechtsgeldig te laten plaatsvinden. Naar zijn mening komen de belangen van Bosma niet in het gedrang, want als blijkt dat hij recht had op een deel van het quotum, dan kan De Jong hem op die basis schadeloos stellen. Mr. Henk Alderse Baas, de raadsman van Bosma, meende dat het toewijzen van de vordering tot een „exorbitante bevoordeling” van De Jong zou leiden. Mr. Job Holtz, die het Quotumbureau vertegenwoordigde, zei dat de eiser zich in dat geval „ongerechtvaardigd verrijkt”.

De Jong probeert volgens Alderse Baas het melkquotum binnen te halen zonder zijn ex-pachter daarvoor een vergoeding te betalen. Voor het geval de rechter de vordering van de verpachter geheel of gedeeltelijk zou afwijzen, kwam de advocaat met een tegeneis om De Jong f200.000 aan zijn cliënt te laten betalen of een vergoeding te geven ter grootte van de helft van de - door drie deskundigen vast te stellen - marktwaarde van het quotum.

Mr. Leendert Keus maakte namens de Staat ernstig bezwaar tegen de vordering om andere registraties van de boerderij en landerijen in Joure te verbieden. Holtz noemde het onzin, dat het Quotumbureau had moeten weten dat Bosma geen recht op het melkquotum had. Hij betoogde dat de president niet meer kan ingrijpen in transacties, die al voor het eerste kort geding hun beslag hebben gekregen. Uitspraak over uiterlijk twintig dagen¹⁷

Leeuwarder Courant 1987-09-24

EG wil melkquota tot na 1991

Compensaties boeren voor verminderen produktie verdwijnen

BRUSSEL (GPD) - De Europese Commissie wil voorlopig nog niet af van de melkquota. Zij wil de contingentering verlengen tot 1991 en daarna versoepeld laten voortbestaan. De compensaties die de boeren nu ontvangen, voor het verminderen van hun produktie zullen de komende vier jaar moeten verdwijnen. De superheffing op toch teveel geproduceerde melk moet tot 1991 gehandhaafd blijven op 100 procent.

EG-landbouwcommissaris Frans Andriessen heeft dit gisteren bekendgemaakt. Zijn nota bevat ook voorstellen voor de beperking van de produktie van graan, suiker, schapenvlees, fruit en groenten - andere sectoren waarin sprake is van overproduktie. De voorstellen zullen in oktober door de EG-landbouwministers moeten worden goedgekeurd.

De bestaande verplichte vermindering van de melkproduktie loopt af op 1 april 1989. Andriessen stelt voor het 'melkjaar' voortaan van oktober tot oktober te laten lopen. Eventuele maatregelen vallen dan niet langer tijdens de piek van de produktie. Na 1 april 1989 volgt daarom een overgangsfase van zes maanden. Tot die datum blijven de compensaties die boeren ontvangen voor het verminderen van hun produktie gelijk. In december 1986 is afgesproken dat de melkproduktie tot 1989 met 9,5 procent omlaag zou gaan. Drie procent daarvan waren al eerder afgesproken en daarvoor ontvangen de boeren geen compensatie.

¹⁷ In de *Leeuwarder Courant* van 1989-10-20 kom ik deze zaak nogmaals tegen. Hier blijkt uit, dat de huurder – Bosma – de zaak verliest. Bosma en het Quotumbureau moeten de proceskosten van f3850 betalen! (ZHN.)

Eén procent wordt gevonden door een strengere toepassing van de superheffing. De rest van de produktievermindering wordt verdeeld over de melkjaren 1987-1988 (4 procent) en 1988-1989 (1,5 procent). Gedurende die tijd krijgen de boeren van de EG 23 cent per liter minder geproduceerde melk. Andriessen stelt nu voor die compensatie tussen april en oktober 1989 terug te brengen tot ruim 18 cent per liter, in het eerste jaar daarna tot 16 cent per liter en in het laatste jaar tot 14 cent.

In 1984 produceerden de Europese boeren nog dertien miljoen ton melk meer dan in de Gemeenschap kon worden verkocht. Dit jaar is dat nog negen miljoen ton en volgend jaar zal dat nog maar vijf miljoen ton zijn. In 1991 moeten vraag en aanbod gelijk zijn.

Quotahandel vrij

Andriessen wil na 1991 geen quota meer per boer, maar per fabriek of zelfs er regio. Ook wordt dan de mogelijkheid om hoeveelheden te verhandelen versoepeld door de eis te laten vallen dat boeren alleen quota mogen verkopen als zij ook hun grond van de hand doen.

[....]

Leeuwarder Courant 1987-10-14

Landbouwschap en Braks eens over melkopkoopregeling

DEN HAAG (ANP) - Het Landbouwschap en minister Braks van landbouw en visserij hebben een principe-akkoord bereikt over een nieuwe melkopkoopregeling. De produktieruimte die hiermee vrijkomt zal worden gebruikt om nog bestaande knelpunten op te lossen en ter compensatie van in het verleden door de minister te veel uitgegeven produktieruimte.

Voor de opkoopregeling is f 369 miljoen beschikbaar. Melkveehouders die hun produktie in maximaal vier jaar willen stopzetten, ofwel „terugbrengen tot nul”, kunnen er aan meedoen. Zij krijgen dan gedurende zes jaar recht op een aanvulling op hun inkomen die kan oplopen tot f 2,50 voor iedere liter „ingeleverde” melk. De regeling kent een basispremie, van 30 cent per liter. Het maximum van f 2,50 wordt alleen betaald aan een boer die al in het melkprijsjaar 1988/1989 met zijn produktie stopt.

Leeuwarder Courant 1987-10-22

Zuivelschap: EC vergroot zelf botervoorraad

RIJSWIJK - De Europese Commissie verhoogt zelf de voorraadboter. Dat is de mening van het *Produktschap voor Zuivel*. De Europese Commissie heeft onlangs mager melkpoeder gevraagd voor voedselhulp. Daardoor werd de produktie van vol poeder gestopt en de produktie van boter verhoogd. Het gevolg was dat er weer boter bij de koelhuizen moest worden ingeleverd. Volgens voorzitter Schelhaas kan men veel beter mager melkpoeder in de zomer opvragen, bij een hoge produktie. Dat is over alle linies goedkoper. Een beter management zou Brussel sieren. Bovendien verstoort dit de reguliere markt.

Het zuivelschap rekent er niet op dat het melkprijsjaar (een in Nederland vurige wens) zal worden verschoven van april naar september. Verschillende lidstaten krijgen dan administratieve problemen; anderen vinden het zo wel goed (Nederland komt dure melk bij hen kopen in de winter) en een derde categorie heeft er geen behoefte aan.

Ook in het produktschap werd gepleit voor het voorkomen van verdere kortingen op de melkproductie. Nu al moet men orders afwijzen voor derde landen. Volgens FNZ-voorzitter Cees Francken is dat slecht voor de werkgelegenheid, voor de handelsbalans en voor de onderhandelingspositie van Nederland in GATT-verband. De superheffing blijft in elk geval tot 1991 van kracht, zo werd verondersteld.

Nieuwsblad van het Noorden. 1987-11-05

CBTB-voorzitter: Boeren moeten vijf pct. melk inleveren

Van onze correspondent

DEN HAAG - Volgend jaar zullen de feitelijke melkquota van de Nederlandse boeren 5 procent kleiner zijn dan dit jaar. Dat heeft Piet Blokland, vice-voorzitter van de Nederlandse CBTB, gisteren het algemeen bestuur van het Landbouwschap voorgerekend.

Blokland hield het Landbouwschap voor dat deze korting van 5 procent grote gevolgen heeft voor de boeren, de zuivelfabrieken en voor de werkgelegenheid in en rond de boerderij. Het Landbouwschap zal zich snel beraden op de situatie.

Nieuwsblad van het Noorden 1987-11-07

Van melkkruk tot melkrobot

De veehouder die 's morgens in de vroege met rammelende emmers en melkbussen op weg is naar zijn koeien, behoort tot een bijna uitgestorven soort. De melkmachine heeft ook het beeld van de melker op de melkkruk tot historie gemaakt.

Al rond de eeuwwisseling werd geknutseld aan apparaten voor het machinaal melken van koeien. Maar pas in de jaren vijftig, toen de uittocht van arbeidskrachten de agrarische bedrijven trof, kwam de mechanisatie in de melkveehouderijen goed op gang. De laatste jaren rukt ook de computer in deze sector met rasse schreden op.

In de vijftiger jaren telde ons land nog 180.000 boerenbedrijven waar melkvee gehouden werd. Dat aantal is teruggelopen tot 51.000. Desondanks steeg de melkaanvoer bij de zuivelindustrie van 6 naar 12 miljoen ton. Dat werd niet alleen veroorzaakt door een groeiende veestapel, maar ook door het opvoeren van de melkproductie per koe met circa 50 procent (4000 kilo per laar naar 6000 kilo per jaar).

In 1968 waren er 100 000 melkveehouders, waarvan er 82.000 beschikten over een betrekkelijk eenvoudige melkmachine, over het algemeen van het zogenaamde keteltype. In het huidige aantal van 51.000 bedrijven met melkvee wordt voor het overgrote deel gebruik gemaakt van een melkmachine met een melkleidingsysteem. Het voordeel van deze modellen is dat de

melk volledig tegen het licht wordt beschermd en bovendien minder aan de lucht wordt blootgesteld. Al tijdens het melken wordt de witte vloeistof gekoeld in een roestvrijstalen tank. In een moderne doorloopstal kunnen 50 a 60 koeien per uur gemolken worden.

De verwachting is dat tijdens de Landbouw RAI 88 (van 18 tot en met 23 januari) in Amsterdam een prototype van de melkrobot te zien zal zijn. Deze automatiseert de laatste handmatige handelingen van het melken als het toelaten van de koe in de melkstal, het aanbrengen van de speenbekers, het toedienen van krachtvoer en het wegleiden van de koe.

Leeuwarder Courant 1987-12-04

Bankgarantie geëist van Quotumbureau

LEEWARDEN - Kort gedingen over melkquota zijn er in soort en maten, zoals de beide voorbije dagen ten overstaan van Leeuwarder rechtbankpresident mr. Willem van den Berg overduidelijk is gebleken. In het laatste van een reeks van drie had veehouder Petrus de Bruyn uit het Noordbrabantse Haps QB Quotumbureau BV uit Heerenveen gedagvaard. Met een rechterlijke uitspraak wil hij bereiken, dat het bureau hem een bankgarantie van f 263.100 verstrekt. De achtergrond van de procedure is een door een transactie verkregen melkquotum, waar de minister van landbouw een streep door heeft gehaald.

De Bruyn is een van de vele veehouders, die zijn melkquotum wilde vergroten door de aankoop van grond met een hoeveelheid heffingsvrije melk. Hij zocht met name in het Noorden, omdat de grond hier veel goedkoper is, dan in Noord-Brabant. Uiteindelijk verwierf hij van het Quotumbureau een in Westerbork gelegen perceel van ruim vijf hectare met een quotum van 105.240 kilogram. Met de transactie was een bedrag gemoeid van bijna f 400.000. Volgens de advocaat van De Bruyn, mr. Theo Linsen, had zijn client in de veronderstelling verkeerd, dat de grond van een kleine melkveehouder uit Drenthe was, die zijn bedrijf wenst te beëindigen en daarom zijn quotum wilde overdragen.

Op dezelfde dag, 5 maart van dit jaar, dat De Bruyn eigenaar werd van de grond met het melkquotum, werden nog enkele andere transacties notarieel vastgelegd. Het Quotumbureau kocht het perceel met het quotum van W. B. M van Gerwen uit het Noordbrabantse Veldhoven. Die grond was daarvoor evenwel zonder heffingsvrije melk in zijn handen overgegaan. Met andere woorden, er was sprake van Drentse grond, waarop een Brabants quotum werd gelegd.

De minister oordeelde in september, dat al deze transacties „kennelijk uitsluitend” waren bedoeld om het maximum van 20.000 kilogram heffingsvrije melk per hectare te ontlopen. Ook in veertien andere gevallen werd het reeds geregistreerde quotum alsnog niet erkend.

De Bruyn heeft bij de minister een bezwaarschrift ingediend tegen diens besluit. Hij kreeg nul op het rekest van de voorzitter van het College van Beroep voor het Bedrijfsleven, die hij had verzocht het quotum op de Drentse grond intact te laten, zolang er niet definitief over het bezwaarschrift is beslist.

Als de bewindsman niet van mening verandert, kan de veehouder zich nog tot het zoeven reeds genoemde beroepscollege wenden. Als deze instantie zijn beroep verwerpt, dan staat de beslissing van de minister onomstotelijk vast. Pas dan wil het Quotumbureau overgaan tot

het uitbetalen van de gegarandeerde vergunning van f 2,50 voor elke kilogram melk, die minder is toegewezen dan de aangekochte hoeveelheid.

De veehouder wil nu al zekerheid, dat hij het geld in dat geval krijgt, temeer daar de continuïteit van zijn bedrijf volgens Linsen „ernstig in gevaar” komt.

Bovendien vindt de raadsman, dat zijn cliënt geen schijn van kans heeft om het quotum van 105.240 kilogram terug te krijgen.

Confrater mr. Job Holtz stelde, dat de gevorderde bankgarantie moet worden afgewezen. Naar zijn oordeel ontbreekt aan deze vordering iedere juridische grondslag, want het Quotumbureau kan niet worden gedwongen tot een bankgarantie, als dat van tevoren niet overeen is gekomen. Hij voegde eraan toe, dat het voor de eiser ook niet mogelijk is om beslag te laten leggen. De advocaat merkte op, dat andere boeren zich eveneens zullen melden, als de vordering wordt gehonoreerd. Dan gaat het om enkele miljoenen guldens, waardoor de liquiditeitspositie van het bureau op enorme wijze zou worden ondermijnd, aldus Holtz.

De raadsman concludeerde voorts, dat De Bruyn wel degelijk wist, dat er sprake was van Drentse grond en een Brabants quotum. Hij deelde mee, dat het bij het bureau gebruikelijk is, dat de boeren over de voorafgaande transacties worden ingelicht. Maar als dat ditmaal niet zou zijn gebeurd, dan moest de notaris of een van diens medewerkers de veehouder op de hoogte hebben gebracht.

Linsen reageerde, dat zijn cliënt pas geruime tijd later had begrepen, hoe de vork in de steel zat De Bruyn en zijn echtgenote ontkenden ter zitting fel, dat zij dat al op het moment van de transactie hadden geweten. De gehanteerde constructie was ook niet met hen besproken. De veehouder zei te hebben gedacht, dat het Quotumbureau hem grond met een quotum had verkocht. „U voelt zich een beetje bedrogen?” constateerde de president. „Wel twee beetje”, antwoordde de man. Uitspraak op uiterlijk 19 december.

Leeuwarder Courant 1987-12-19

Uitspraak van Leeuwarder rechtbankpresident:

Quotumbureau hoeft geen bankgarantie af te geven

LEEWARDEN - QB Quotumbureau BV te Heerenveen hoeft geen bankgarantie te verstrekken aan veehouder Petrus de Bruyn uit het Noord-Brabantse Haps. Dat heeft Leeuwarder rechtbankpresident mr. Willem van den Berg gisteren bepaald in het kort geding, dat De Bruyn had aangespannen. De veehouder had van het Quotumbureau een bankgarantie van f 263.100 gevorderd.

Op 5 maart van dit jaar kocht De Bruyn van het Quotumbureau een in Westerbork gelegen perceel van ruim vijf hectare met een melkquotum van 105.240 kilogram. Naar zijn zeggen verkeerde de veehouder in de veronderstelling, dat de grond toebehoorde aan een kleine Drentse melkveehouder, die ermee ophield en daarom zijn quotum wilde overdragen. In werkelijkheid had het Quotumbureau de grond en het quotum van ene Van Gerwen uit Veldhoven (NB) gekocht, die het perceel daarvoor zonder heffingsvrije melk in handen had.

gekregen. In september besloot de minister de reeds geregistreerde quotumoverdracht alsnog niet te erkennen, want de transactie was zijns inziens alleen maar bedoeld om het maximum van 20.000 kilogram per hectare te ontlopen.

Het Quotumbureau had De Bruyn gegarandeerd, dat hij een vergoeding zou ontvangen van f2,50 voor elke kilogram melk, die hem minder werd toegewezen dan de aangekochte hoeveelheid. Er zou echter pas worden betaald, als de beslissing van de bewindsman definitief vaststaat. De veehouder heeft tegen dat besluit bij de minister al een bezwaarschrift ingediend, maar hij gelooft dat hij in de beroepsprocedure weinig kans maakt. Met de bankgarantie wilde hij alvast financiële zekerheid hebben.

De president constateert, dat in de afspraken tussen de beide partijen „geen enkel aanknopingspunt is te vinden om de gevorderde bankgarantie toe te wijzen. Bovendien zal ook de rechter, die een definitief oordeel over het geschil moet vellen, de vordering naar zijn mening niet kunnen toewijzen.

Volgens de magistraat blijkt alleen al uit de garantie, dat de partijen zich ervan bewust waren, dat de minister de overdracht van het quotum nog zou kunnen schrappen. Het had De Bruyn duidelijk kunnen zijn, aldus Van den Berg, dat over dergelijke transacties in de agrarische wereld mede zoveel rumoer ontstond, omdat het lang niet zeker werd geacht, dat die op de geplande wijze zouden worden afgewikkeld.

De veehouder had zich dan ook kunnen realiseren, argumenteert de president, dat hij door genoegen te nemen met een garantie zonder zekerheid bij een negatieve beslissing van de minister net als lotgenoten bij het bureau zou moeten aankloppen om nakoming van de garantie te vragen. Daarnaast blijkt Van den Berg heel gevoelig te zijn voor het argument van het Quotumbureau, dat het bij toewijzing van de vordering in grote financiële problemen zou komen, aangezien in dat geval ook anderen een bankgarantie als zekerheid zouden gaan opeisen. De rechter verwerpt tevens het argument van De Bruyn, dat het Quotumbureau hem onvoldoende heeft ingelicht over de achtergronden van de transactie.

1988

Nieuwsblad van het Noorden, 1988-01-05 ¹⁸

Superheffing nekt 31 zuivelfabrieken

Half miljoen koeien minder

Van onze redactie binnenland

SCHEVENINGEN - De invoering van de superheffing in 1984 heeft 31 zuivelfabrieken de kop gekost. In 1983 waren er 138 van deze fabrieken, eind 1987 nog 107. De afname van het aantal melkkoeien is nog dramatischer. Eind december waren er nog zo'n 2 miljoen, tegen 2,5 miljoen eind 1983. Deze cijfers gaf voorzitter drs. H. Schelhaas van het *Produktschap voor Zuivel* vanmiddag.

De superheffing is een boete die het ministerie van Landbouw boeren oplegt als zij te veel melk aanleveren. Op deze manier probeert de Europese Gemeenschap van de boterberg en de melkplas af te komen. De melkaanvoer is de laatste vier jaar met twaalf procent gedaald, waarvan acht procent alleen al in het afgelopen jaar. In 1988 zal de aanvoer met nog eens twee tot drie procent verder afnemen, verwacht Schelhaas. Zonder superheffing zou volgens hem de melkproductie sinds 1984 met tien procent zijn gestegen.

Door de lagere melkaanvoer is de werkgelegenheid in de zuivelindustrie met 500 arbeidsplaatsen teruggelopen. Schelhaas noemt een groot verlies aan arbeidsplaatsen in de toekomst onwaarschijnlijk. Naar schatting zullen gespreid over een aantal jaren nog 1000 banen verdwijnen.

Ook per oppervlakte grasland nam het aantal dieren af. Per honderd hectare zijn er nu gemiddeld 181 koeien tegen 212 voor de invoering van de superheffing.

Per bedrijf daalde het aantal koeien van gemiddeld 41 naar 38. Het aantal boerenbedrijven in de melkveehouderij liep terug van 61.000 naar 53.000, mede als gevolg van de algemene werkloosheid en het gebrek aan opvolgers. Omhoog ging de gemiddelde melkproductie per koe: van 5.290 kilo melk naar 5.750 kilo per jaar.

De veeboeren houden zich echter steeds beter aan de quoteringmaatregelen, Schelhaas verwacht dat ons land over het afgelopen jaar toch nog 110 miljoen gulden aan superheffing op teveel geproduceerde melk moeten afdragen.

Leeuwarder Courant 1988-02-10

Nota PZ: Zuivelbeleid kan Nederland 2500 banen kosten

RIJSWIJK - In het uiterste geval kan het zuivelbeleid de komende jaren leiden tot een verlies van 2500 banen. Dat staat in een vandaag in een besloten vergadering behandelde nota van het *Produktschap voor Zuivel*. Volgens voorzitter drs. Harm Schelhaas zal er pas van een inkrimping van deze omvang sprake zijn, als alle negatieve vooruitzichten realiteit worden.

---

¹⁸ Aangevuld met enige gegevens uit de PZC. Van 1988-01-06 (ZHN.)

Al eerder berekende het produktschap dat de superheffing de komende jaren (tot 1990) de zuivelindustrie duizend arbeidsplaatsen kost. Als de export naar landen buiten de Europese Gemeenschap komt te vervallen en de automatisering verder wordt doorgevoerd, zouden daar nog vijftienhonderd arbeidsplaatsen bij kunnen komen.

Leeuwarder Courant 1988-03-16

'Zuivel: internationaal gaan samenwerken'

RIJSWIJK - Het lijkt raadzaam, dat met oog op de eenwording van de Europese Gemeenschap in 1992, de zuivelindustrie meer gaat samenwerken, niet alleen nationaal, maar vooral ook internationaal. Dat zei vanmorgen drs. Harm Schelhaas, voorzitter van het Produktschap voor Zuivel tijdens de openbare vergadering. „In de industrie verwacht men een concentratiegolf. Dat kan gevolgen hebben voor zuivelafzet”.

De zuivel zal van een aantal hinderlijke belemmeringen worden bevrijd. Vermeende gezondheidsargumenten kunnen gemakkelijker dan tot dusver worden geweerd. De Nederlandse consumptiemelk-industrie kan zich meer richten op de export. Van belang is dat er voorschriften komen voor de etiketering „om te voorkomen dat vervangingsprodukten in hun presentatie gaan aanleunen tegen de zuivelsector en zo de consument in verwarring brengen”.

Schelhaas zou het 'uitermate vreemd' vinden als er na 1992 nog sprake is van landenquota voor melk, tenminste als er dan nog een superheffing is. Immers bij vrij verkeer van personen, goederen, diensten en kapitaal moeten ook de melkquota over de grenzen kunnen gaan. Om de EG-markt te realiseren moeten er 325 besluiten worden genomen. Op dit moment zijn er 205 voorstellen ingediend, waarvan er 67 zijn goedgekeurd. Het echte werk moet nog beginnen. „Realisten - of zo men wil: pessimisten - achten het daarom niet onmogelijk, dat 31 december 1992 niet helemaal wordt gehaald”, aldus Schelhaas.

Leeuwarder courant 1988-03-17 ¹⁹

Boeren hoeven f 150 miljoen superheffing niet af te dragen

Van een onzer redacteurs

RIJSWIJK - De superheffing op te veel gemolken melk zal dit jaar met ruim f 150 miljoen kunnen worden verlaagd. Dat komt doordat een deel van de veehouders hun quotum niet heeft volgemolken. Dat niet volgemolken deel gaat naar die boeren, die boven hun quotum melk aan de fabrieken hebben afgeleverd.

Volgens Piet Blokland, voorzitter van de hoofdafdeling veehouderij van het Landbouwschap, wordt verwacht dat de onderschrijders in april, als het melkprijsjaar wordt beëindigd, ongeveer 315.000.000 kilogram melk onder hun quotum zijn gebleven. Een deel van die reserve gaat naar minister Braks, omdat hij te veel melkrechten heeft uitgegeven. Braks moet ongeveer 115.000.000 kilogram aan melkrechten hebben.

---

¹⁹ Zie ook LC 1988-04-19 (geen boete) en LC 1988-10-14 (wel boete! Niet duidelijk!!!!)

Wat overblijft, het productierecht van ruim 2000.000.000 kilogram melk, gaat naar die boeren, die in april te veel melk zullen hebben afgeleverd. Zij mogen dat aftrekken van hun aan superheffing onderhevige hoeveelheid. De korting op hun boete bedraagt twee procent, wat neerkomt op ruim f 150 miljoen.

Leeuwarder Courant 1988-03-29

Melkquota vanaf 3 april bijna vier procent omlaag

BRUSSEL - De Nederlandse melkveehouders zullen vanaf 3 april 450.000 ton melk minder moeten gaan produceren. Dat komt overeen met bijna vier procent van hun huidige productie. De Europese Commissie heeft minister Gerrit Braks gisteren in Brussel met deze strikte eis geconfronteerd. Volgens *Noord-Nederland*-directeur ir. Bernard Bijvoet zal dit leiden tot verslagenheid en woede bij de boeren. Voor de fabrieken hoeft de totale hoeveelheid melk er niet door te veranderen. De procedure, waarop deze korting tot stand is gekomen, stuit Bijvoet overigens wel tegen de borst.

De Europese Commissie wil niet afwachten of Braks erin slaagt via een speciale regeling 1,2 procent melkrechten op te kopen die hij in het verleden met te ruime hand heeft uitgedeeld. Al eerder was tegen de wil van de zuivelindustrie in besloten de melkquota met 2,5 procent te verminderen, waarvan anderhalf procent tijdelijk. Voorts moet er nog ruimte worden gereserveerd voor jonge boeren, bedrijfsopvolgers en speciale gevallen. Dat brengt de totale korting in Nederland op 3,95 procent.

Verzachten

Volgens Harm de Kroon, secretaris van de *Friese Mij*, kan de pijn nog worden verzacht, als er straks een ander systeem komt, waarbij overschrijders direct met onderschrijders kunnen worden gecompenseerd. Bovendien kan Braks nog besluiten halverwege het jaar de korting met anderhalf procent te verminderen. Dat gebeurt als de opkoopregeling (maximaal f 2,50 per kilogram melk) slaagt.

De Friese Mij is echter niet tevreden over de gang van zaken. De melkprijs voor de boeren is goed. Dat houdt in dat er voor de huidige melkplas ruimte is in de markt. Ook de Fransen zijn dat van mening.

Protest

De Europese boerenorganisaties COPA en COGECA hebben geprotesteerd tegen het feit dat er nog altijd boter uit Nieuw-Zeeland tegen verlaagd tarief de EG binnenkomt. De organisaties zijn evenmin te spreken over de prijsvoorstellen van de Europese Commissie. Braks zei dat de EG de enige landbouwproducent in de wereld is die er botervoorraden op na houdt. Hij maakte duidelijk dat hij de melkprijzen voor de Nederlandse boeren dit jaar met een half procent extra wil verlagen, omdat dit gunstig is voor de export.

WIR-compensatie

Het kabinet heeft te weinig oog voor de belangen van landbouwers gehad bij het bedenken van plannen voor werkgevers ter compensatie van het afschaffen van de WIR. Dat zei gisteren

VVD-woordvoerder dr. Joris Voorhoeve tijdens het financieel-economisch debat in de Kamer. Ook CDA-fractie leider Bert de Vries vond dat de boeren er bij de omzetting van de WIR „wat bekaaid afgekomen zijn”.

Hij pleitte daarom voor een verbetering van de kleinschaligheidstoelage. In combinatie daarmee zou het maximumbedrag waarover de toeslag betaald wordt, wat verlaagd kunnen worden. Dat zou het mogelijk maken het percentage van de toeslag te verhogen. Voorhoeve wil f 300 miljoen voor de landbouw uittrekken. De helft van dat bedrag moet besteed worden aan investeringssteun voor oplossing van de mestproblematiek en het plegen van marktorienterende investeringen in de akkerbouw.

Grootste gatenkaas heet superheffing

(Kaf en Koren door Willen Stegenga)

KOOPMANSGEEST MAG in Nederland dan in hoog aanzien staan, wie allerwegen probeert tot het uiterste van zijn mogelijkheden te gaan, geniet in dit land niet die erkenning, waar hij of zij in feite recht op heeft. Dezulken worden al gauw als een storend element ervaren, zeker door de gevestigde orde die heet op te komen voor grote, algemene belangen.

Koopmansgeest is prima, maar dan gelieve men die bij voorkeur in het buitenland te ontplooiën. Wie hier wat inventiviteit aan de dag legt ten koste van wat er altijd was, stuit al gauw op verzet. Dat uit zich in losse denigrerende opmerkingen, in insinuaties en in 'waarschuwingen', die bij voorkeur worden uitgesproken op druk bezochte vergaderingen.

Op het moment dat *Noordmelk* BV in Olterterp ontdekte, dat er gaten zaten in de grenzen van de noordelijke zuivelcoöperaties, dienden ze plotseling geen boerenbelang meer en werden ze van handelonderneming misprijzend 'melkopkoper' genoemd. Deze aanval zal de komende tijd wel aan hevigheid winnen. *Noord-Nederland* heeft 2,7 cent minder per kilogram melk uitbetaald dan bijvoorbeeld *De Goede Verwachting* in **Workum**. Dat houdt in, dat er heel wat Noord-Nederlandboeren zijn, die hun melk wel door een ander willen laten ophalen. Zij zullen hun constructies wel vinden om van hun verplichtingen ten opzichte van *Noord-Nederland* af te komen.

De Noordmelkmannen hebben meer ontdekt. Toen de superheffing werd ingesteld, ontwaarden zij al redelijk gauw mazen in de wetgeving. Lammert Gorter, Bouke Lycklema à Nijeholt en Pier de Vries stichtten de Quotumbank om boeren, die hun quotum niet vol konden melken, in contact te brengen met boeren, die hun quotum overschreden.

Rinse Zijlstra (oud-voorzitter van de Zuivelbond FNZ) en Harm Schelhaas (voorzitter Produktschap voor Zuivel) trokken tegen de Quotumbank ten strijde en lichtten Braks in. Awel, de AID stelde een onderzoek in en zegde negen boeren proces-verbaal aan. Het was niet voldoende om alle ongerustheid weg te werken. De *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken* dreigde zelf met een quotumbank te komen, als Braks geen maatregelen nam. Op 27 februari 1988" breidde Braks de Beschikking Superheffing met twee artikelen uit, daartoe door Gorter c.s. op het spoor gezet. De Quotumbank staakte vervolgens haar activiteiten, maar de processen van de AID gingen niet door. Dat verbaasde mr. drs. Henk Smit van de Zuivelbond niets. Juridisch zat er geen brood in, vond hij.

Geen lering

HOEWEL ER OP HET ministerie van landbouw nog nooit zoveel juristen hebben gewerkt als in de laatste jaren, trok menig een lering uit het voorgaande. Het zou al een wonder zijn, als een beschikking, die met zoveel regels is omgeven, slechts op twee punten lek zou zijn. Dat blijkt dus niet het geval. De Quotumbank werd Quotumbureau en ging vervolgens weer op jacht naar mazen en mogelijkheden.

Quota werden al gauw geld waard. Voor 6 september 1986 was het mogelijk om zoveel mogelijk produktierechten op een hectare te zetten en die duur te verkopen. Braks greep opnieuw in. Maximaal mocht er niet meer dan 20.000 kilogram melk op een hectare worden gezet. De

wijziging was fundamenteel. Er kon wat minder met produktierechten worden geschoven, maar er bleven gaten over.

Neem nou een boer met tien hectare land en een quotum van 80.000 kilogram. Het Quotumbureau bedacht een constructie, voor het geval die boer van zijn melkerij af wilde en het land voor andere doeleinden (vetweiderij, schapen of verhuur aan een akkerbouwer) wilde gebruiken. Zo'n boer koopt vier hectare land. Zet daar zijn hele quotum op en verkoopt het aan een gegadigde. Op die manier houdt hij zijn tien hectare.

Braks, die het Quotumbureau nauwlettend in de gaten houdt, keurde die transacties af. Het Quotumbureau stopte onmiddellijk met die constructies, maar ziet wel, dat enkele anderen er nog mee doorgaan. Zij krijgen drie jaar de tijd om aan de aandacht van de minister te ontsnappen. Er is op die manier zo'n 100 miljoen kilogram melk op land geplakt, schat men. Als het aan het Quotumbureau ligt, wordt het aangepakt door de betrokken boeren. Dan kan een rechter in elk geval uitmaken, wie nu gelijk heeft.

Wachten

DE EERSTE KEER, DAT BRAKS INGREEP in de **plakconstructie**, was in juli vorig jaar. Er werden bezwaren ingediend, maar daar is taal noch teken op gehoord. De betrokken ambtenaren van het ministerie denken al maanden, dat er 'volgende week' uitsluitsel zal komen. Intussen is het aantal intrekkingen gestegen naar 68, waarvan er 28 bij zijn, die door bemiddeling van het Quotumbureau tot stand zijn gekomen.

Het merkwaardige is dat boeren, die vragen wat ze wel en wat ze niet mogen doen, met een kluitje in het riet worden gestuurd. In eerste instantie werd er wel voorlichting gegeven, maar al gauw is er een soort informatiestop ingevoerd. Men wordt in het ongewisse gelaten.

De rechtsonzekerheid neemt met de dag toe. Notarissen wijzen boeren, die op die manier te werk gaan, wel op het risico dat ze lopen, maar de acte wordt wel gepasseerd. Een uitspraak van de rechtbank van Arnhem 'verplicht' de notarissen daartoe. Ze ontberen een duidelijke richtlijn waaruit blijkt, dat een dergelijke constructie niet mag. Braks heeft dan wel afwijzend beschikt, maar de bezwaren zijn niet afgehandeld en dus heeft nog geen rechter zijn oordeel kunnen geven.

Een woordvoerder van het ministerie riep dan wel met veel bravour, dat alles volkomen duidelijk in elkaar steekt, voor de notarissen (en niet alleen voor hen) is de *Beschikking Superheffing* daar juist erg onduidelijk in. Het ministerie heeft een folder uitgegeven met praktijkvoorbeelden. Die folder geeft meer duidelijkheid dan de beschikking zelf, maar een folder heeft geen rechtskracht. Ook een notaris, die om nadere uitleg vraagt, krijgt nul op het rekest.

De beschikking superheffing is een stuk rammelende wetgeving zeggen. Gert Niezink en Job Holtz in Groningen. Zij hebben zich gespecialiseerd in agrarisch recht. Aanvankelijk had hun advocatenkantoor met de superheffing weinig te maken, nu maakt dit onderwerp een wezenlijk bestanddeel van hun omzet uit

Herhaaldelijk blijkt, dat er geen enkele duidelijkheid bestaat over de vraag van wie het quotum nu eigenlijk is: van de pachter, of de verpachter. Een zogeheten 'interpretatieve verklaring' ontbreekt. Niezink: „Als je na een jaar nog geen antwoord op een bezwaarschrift hebt, dan neig ik ertoe te zeggen, dat hier sprake is van een arrogantie die zijn weerga niet kent. Of men weet het zelf niet”. En als hij aan dat laatste denkt, dan staat hij niet alleen.

Makelaars en andere bemiddelaars krijgen de schuld van het ministerie. Zij zouden met 'vlotte babbels' de boeren op een verkeerd spoor hebben gezet. Beëdigde makelaars hebben intussen bij het ministerie geprotesteerd tegen deze aantijging. Het is het bekende verhaal, ambtenaren zijn lui, vertegenwoordigers doen het met andere vrouwen, journalisten schrijven de halve waarheid en met makelaars is ook wat aan de hand. Zou de onnozelheid van da 'beste boeren van Europa' (want zo heet dat in Haagse kringen) zo groot zijn, dat ze zich door een praatje om de tuin laten leiden?

Wij wagen het te betwijfelen.

Bij sommigen op het ministerie heerst nog steeds de veronderstelling, dat een boer op klompen loopt, Krelis heet en Drachtster Kei als het toppunt van genoegen ervaart. De zaken liggen even anders. Er is het een en ander veranderd op het platteland. Boeren, die deze transacties hebben aangedurfd, hebben dat veelal weloverwogen gedaan, zei CBTB-secretaris Sjoerd Hoekstra deze week terecht in Wirdum. Als het zo was, als het ministerie denkt, waarom pakt men dan niet die verraderlijke bemiddelaar aan, maar juist die zielige boer?

Negentien

Er zijn negentien presidenten van rechtbanken in Nederland, zegt Niezink, „en alle negentien hebben hun eigen opvatting over de Beschikking Superheffing”. De minister hanteert de saldo-theorie, zegt mr. Holtz: als de oppervlakte van het bedrijf even groot blijft, maar het quotum door het op bijgekocht land te plakken vermindert, mag dat niet van Braks. Volgens Holtz is dat in strijd met de regels van de beschikking.

Het vreemde is volgens hem, dat niet de verkoper de pineut is, zoals uit de saldo-theorie zou moeten blijken, doch de koper. Als iemand land met *plakquotum* koopt dat zes keer is doorverkocht, is hij - als zevende eigenaar - het slachtoffer. Had-ie dat vantevoren maar moeten vragen, redeneert men. Holtz: „Dat is toch een onmogelijke verplichting”.

Een voorbeeld: een Friese boer koopt buiten de provincie vijf hectare grond waarop 90.000 kilogram melk is geplakt. Hij belt stad en land af, of zoiets kan, maar krijgt nergens een afdoende antwoord. Aangezien hij keurig onder de norm blijft van 20.000 kilogram per hectare, gaat de koop door. De transactie wordt door Braks ingetrokken, negen maanden nadat de koop is gesloten. Kennelijk was het toen plotseling wel allemaal duidelijk.

Die 90.000 kilogram gaan naar Braks. Hij heeft melk nodig, omdat hij te veel quota heeft uitgegeven. „Steek eerst je licht eens op”, zei de notaris nog. „Dat heb ik gedaan, maar ik kreeg nergens afdoende antwoord”. Hij moet nu zijn schade verhalen op de verkoper. Dat wordt in dit geval wat moeilijk. De verkoper is namelijk geëmigreerd.

Mr. Niezink is van mening dat de minister een geweldig druk legt op zo'n boer. Die boer moet dat quotum inleveren, maar hij gaat wel in beroep. Zoals nu al is gebleken kan die beroepsprocedure maanden duren, het neigt zelfs naar jaren. In die tijd kan die boer niet optimaal melken, hij mist immers dat ingeleverde quotum. Nu, aldus Niezink, zal de beroepsprocedure uitwijzen dat die boer toch gelijk krijgt. Wie betaalt hem dan die schade. Als hij doormelkt, omdat hij denkt toch wel gelijk te krijgen, moet hij zoveel superheffing betalen en dan is er sprake van een ramp.

Als de minister had gezegd: plakquotum-constructies mogen niet, dan was hij duidelijk geweest. Nu, aldus Niezink zegt hij aanvankelijk niets en trekt ze dan in. Op die manier komt de minister mooi aan z'n quotum.

Voor de superheffing van kracht werd, zijn er boeren geweest met een vooruitziende blik die in 1983 (het referentiejaar) als de donder hebben gezien aan melk te komen. Er waren erbij die 150.000 kilogram kochten van een ander en dat afleverden aan hun fabriek. Op die manier hebben ze een mooi quotum opgebouwd. Geen centje pijn.

Kijk, zegt Niezink, als je veel regels uitvaardigt, heb je ook veel aanknopingspunten. **Niemand heeft zich bij de invoering van de superheffing gerealiseerd, dat een quotum geld waard zou zijn.** „Het is een grote gatenkaas, waar iedereen gaten in probeert te schieten”.

OLAF

Met belangstelling wordt afgewacht, hoe de gronden quotumtransactie van het OLAF in Nijehaske af zal lopen. Het Openbaar Lichaam Afvalverwijdering Friesland kocht 35 hectare grond om de stortmogelijkheden te vergroten. Ongeveer 23 hectare daarvan valt binnen de stortplaats. Op de overblijvende 12 hectare zou dus het quotum kunnen worden geschoven, ware het niet, dat men dan de grens van maximaal 20.000 kilogram overschrijdt. Er blijft dus quotum over.

Het OLAF probeerde de zaak zo goed mogelijk voor te bereiden, maar kreeg van het ministerie geen duidelijk antwoord. OLAF-bestuurder Wietze Faber in Sneek zegt bezig te zijn met een constructie. Het OLAF moet dat quotum kwijt, want het is geen melkend 'lichaam'. Faber. „Dat zullen wij straks wel kwijtraken op een of andere manier. Misschien gaat het naar de opkoopregeling of verdwijnt het anders”. Ingewijden spreken van een penibele zaak.

Volgens OLAF-voorzitter Douwe de Boer zou de minister de mogelijkheid hebben genadig toe te staan dat het OLAF het geparkeerde quotum op een ander, nog aan te kopen, stuk land schuift, Voor een overheidslichaam moeten volgens hem die kansen aanwezig zijn. Als een dergelijke constructie wordt toegestaan, komen er meer leuke mogelijkheden.

Nieuwsblad van het Noorden, 1988-04-18

Deel administratie zuivelconcern in beslag genomen

Fraude superheffing bij Noord-Nederland?

Van een onzer verslaggevers

LEEWARDEN - De zuivelgigant *Noord-Nederland* (FricoDomo) wordt van fraude verdacht. De *Algemene Inspectie Dienst* van het ministerie van Landbouw en Visserij heeft, naar eerst nu pas is uitgelekt, op 31 maart de administratie van de rijdende melkontvangst van vijf bij het Friese deel van Noord-Nederland aangesloten zuivelinrichtingen in beslag genomen.

De AID wil nagaan of er geknoeid is met de getallen. Volgens een woordvoerder van het ministerie wordt Noord-Nederland (met name de directie van de zuivelbedrijven in en rond **Wommels**) er concreet van verdacht hoeveelheden melk van het ene heffingsjaar naar het an-

dere te hebben overgeboekt en melk van boeren die in het kader van de superheffing de toegestane hoeveelheid melk al hadden overschreden, administratief te hebben verdonkeremaand.

De inbeslagneming van de papieren heeft op 31 maart plaatsgevonden omdat in april het melkprijsjaar afloopt. Er werd geteld welke boer binnen de grenzen van zijn quotum was gebleven en welke boer te veel melk had geleverd en dus een superheffing moet betalen.

Melkprijsjaar

De AID vermoedt dat melk van boeren, die aan de grenzen van hun mogelijkheden zaten, in het nieuwe melkprijsjaar is geboekt, terwijl de feitelijke leverantie in het oude melkprijsjaar heeft plaatsgevonden.

Volgens Noord-Nederland-directeur J. Bles is er op de meest zorgvuldige manier omgegaan met de voorschriften. Ondeugdelijke zaken hebben niet plaatsgevonden.

Leeuwarder Courant 1988-04-19

Nederlandse boer melkt in 1987/'88 minder dan mag **Berekend naar vetquotum mogelijk wel iets te veel**

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - De Nederlandse veehouderij heeft in het per 2 april afgesloten melkjaar 1987/'88 7,2 procent minder gemolken dan in het voorgaande melkjaar. De melkstream moest met 6 procent worden beperkt en uitkomen op 11.260.000 ton. De Nederlandse veehouderij bleef er in totaal 28.271 ton onder en is uitgekomen op 11.231.729 ton.

Dat is opmerkelijk, want tot nu toe molken de Nederlandse veehouders steeds te veel. In het melkjaar 1986/'87 was er een overschrijding van het landelijk melkquotum. Toen mocht er 11.979.000 ton worden gemolken, maar uiteindelijk werd dat 12.177.443 ton. Vermoed wordt dat veehouders het afgelopen jaar meer rekening hebben gehouden met overschrijding van toebedeelde vetquotums. Te veel vet betekent dat er minder mag worden gemolken. Als dat nog wordt verrekend zal het toch nog op een overschrijding uitdraaien, verwacht secretaris Bep Rams van het *Produktschap voor Zuivel*.

Leeuwarder Courant 1988-04-30

Uitspraak Europees Hof gunstig voor melkveehouders.²⁰

DEN HAAG (ANP) - In ieder geval vijftig, maar waarschijnlijk enige honderden Nederlandse melkveehouders kunnen profiteren van een uitspraak van het *Europees Hof van Justitie* in Luxemburg waarin een onderdeel van de superheffing ongeldig wordt verklaard. Het gaat om

²⁰ Het betreft hier dus boeren (boerinnen) die gebruik hebben gemaakt van de SLOM-regeling, nog leven en op de boerderij wonen. In 1991 – zie LC knipsel 1991-03-26 – komt er nog een uitspraak van het Europees hof over quotum-recht van erfgenamen van een overleden boer (boerin). (ZHN.)

melkveehouders die op vrijwillige basis deelnamen aan een andere regeling om de productie te beperken. Daarbij verplichtten zij zich, volgens de zogenoemde **SLOM-regeling** om tegen een vergoeding van de EG vijf jaar geen melk te produceren.

Toen de superheffing van kracht werd, kregen de boeren die aan die regeling deelnamen geen heffingsvrij quotum. „Het gevolg was dat SLOM-boeren niet voor de overeengekomen vijf jaar, maar voor een aanzienlijk langere periode van de productie van melk werden uitgesloten”, aldus mr E. H. Pijnacker Hordijk, de raadsman van één van de boeren.

Leeuwarder Courant, 1988-05-04

Minister trekt van 35 Friezen melkquotum in

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - Het ministerie van landbouw heeft van 35 Friese melkveehouders aangekocht melkquotum ingetrokken. In andere provincies zijn nog eens 35 boeren op deze wijze ‘gestraft’. Het gaat om in totaal 4060 ton melk. De maatregel is genomen, omdat door de betrokken veehouders bepaalde transacties zijn uitgevoerd om zo meer dan 20.000 kilogram melk per hectare te kunnen verkopen. In een kwart van de gevallen heeft een quotumbureau bemiddeld.

Volgens een woordvoerder van het landbouwministerie is er geen coulance te verwachten voor de betrokken boeren, zelfs niet voor de verkopers van quota. De quota vervallen aan de minister en gaan niet terug naar de verkoper, zodat die ze vervolgens op correcte wijze kan verkopen. „Men heeft de wet doelbewust overtreden. Dan moet men nu ook maar op de blaren zitten”.

Begin april werden bij 32 veehouders transacties met aangekocht quotum nietig verklaard. Na eerdere soortgelijke intrekkingen is nu van 138 boeren melkquotum ingetrokken. Het gaat om 7860 ton melk. De districts bureauehouders in de verschillende provincies bieden ‘verdachte’ transacties voor toetsing aan bij het ministerie, waarna die tot intrekking kan besluiten. Boeren die produktiehoeveelheden (quota) melk verkopen aan derden of de overheid, zullen over de ontvangen vergoeding een normaal belastingtarief moeten betalen. Staatssecretaris Henk Koning van financiën heeft dit de Kamer in een nota laten weten. De bewindsman wijst daarin een voorstel van het Landbouwschap van de hand om de vergoedingen voor melkquota in het bijzondere belastingtarief van 20 procent te laten vallen.

Leeuwarder Courant 1988-05-07

Quotumbureau: plakconstructie is wel mogelijk

[.....] Minister Gerrit Braks van landbouw heeft deze week weer quotum ingetrokken die volgens hem op een niet correcte manier zijn verkregen. Het betrof 35 Friese veehouders. Totaal heeft de minister nu de transacties bij 138 veehouders afgekeurd. Het ging daarbij vooral om zogenaamde plak-constructies, die het ministerie van landbouw heeft verboden.

Klaas Keijzer was boer in Amsterdam. Jaren geleden had hij zijn grond aan de gemeente verkocht voor stadsuitbreiding. Aangezien de bebouwingen van die grond achterwege bleef, bleef Keijzer in eerste instantie boer. Hij kreeg de grond om niet in gebruik van de gemeente Amsterdam.

Op 8 september 1986 kocht Keijzer bijna zes hectare grond van Albert Postma in Eernewoude. Op dezelfde dag verkocht hij die grond door aan Quotumbureau BV in Tjalleberd zij het er dan ruim 100.000 kilogram melkquotum op rust. Keijzer had er namelijk zijn eigen quotum opgeplakt, Hij verklaarde alles in het werk te zullen stellen, opdat Quotumbureau BV het quotum krijgt toegewezen.

Het was die dag druk op het notariskantoor van Klazinga en De Wolf in Drachten, want nog op diezelfde dag verkocht Quotumbureau het land met een quotum van 118.905 kilogram aan Franciscus Verboeket uit Susteren. Het Quotumbureau verplicht zich wel dat indien het quotum niet aan Verboeket wordt toe- of afgewezen, die kosten zal betalen dat nodig zijn om tot een beslissing te komen.

Dat blijkt niet nodig te zijn. 20 januari 1987 namelijk schrijft de directie van de *Landbouw en Voedselvoorziening* in Limburg aan Verboeket dat hij het quotum krijgt toegewezen. „In verband met deze overname zal de u toegekende hoeveelheid heffingsvrije melk worden verhoogd met...enz”.

De transactie gaat later een rol spelen bij de bezwaren die worden ingediend tegen het intrekken van quota door minister Braks. Op 17 juli 1987 schijft het advocatenkantoor mrs. Bout c.s. in Groningen aan de minister: „Een veehouder in Amsterdam had de beschikking over een heffingsvrije hoeveelheid, maar geen grond. Deze veehouder heeft vervolgens grond gekocht in Friesland en die vervolgens via het Quotumbureau verkocht aan Verboeket in Susteren. De bij deze grond behorende heffingsvrije hoeveelheid is vervolgens door uw ministerie aan Verboeket toegewezen”. En: „Het door u door deze beslissing opgewekte vertrouwen dient gehonoreerd te worden”.

Ondanks het feit dat Bouters op een snelle procedure aandringen is er tot op heden nog geen antwoord op het bezwaarschrift gekomen. Het advocatenkantoor overweegt nu tegen minister Braks een kort geding aan te spannen om daarmee een snelle afwikkeling van dit soort bezwaarschriften te bewerkstelligen.

Limburgsch Dagblad 1988-05-07

EG in één klap van melkpoederberg af

Van onze correspondent

BRUSSEL - Nederlandse zuivelhandelaren en producenten van veevoerder hebben de Europese Gemeenschap vorige week in één klap van vrijwel de gehele voorraad magere melkpoeder afgeholpen. De Nederlandse bedrijven, die zich niet publiekelijk bekend willen maken, hebben maar liefst 170.000 ton melkpoeder gekocht. Daarmee is een bedrag van 690 miljoen gulden gemoeid.

In de koelhuizen van de EG ligt u nog maar een voorraad van zo'n 25.000 ton melkpoeder. De opgekochte voorraad was meer dan een jaar oud en niet meer geschikt voor de menselijke consumptie. Zij zal vrijwel zeker als veevoeder worden doorverkocht.

De handelaren zullen volgende week al het geld op tafel moeten leggen bij de Europese Gemeenschap. Het melkpoeder ligt nu vooral opgeslagen in koelhuizen in de Bondsrepubliek. De EG betaalt voor die opslag van het te veel geproduceerde melkpoeder 280 gulden per dag. De verkoop betekent dan ook een aardige financiële meevaller.

De voorraad overtollige melkpoeder was vorig jaar via verkopen al drastisch teruggelopen. Begin vorig jaar was er nog een voorraad van 760.000 ton. Aan het begin van dit jaar was er nog 300.000 ton over en nu verdwijnen dus de laatste tonnen uit de EG-opslagplaatsen. Omdat ook de via verkopen naar het buitenland (Sovjet-unie) snel kleiner wordt, is het probleem van de Europese zuiveloverschotten wellicht dit jaar al uit de wereld.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1988-05-19

Produktschap: volgend jaar krapte aan boter bij gelijk zuivelbeleid

RIJSWIJK (GPD) – Als het huidige Europese zuivelbeleid wordt doorgezet, kan er volgend jaar al een krapte aan boter ontstaan. Dat zei woensdagmorgen drs. *Harm Schelhaas*, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, in Rijswijk. Hij pleitte voor het verruimen van de melkquota, zeker voor Nederland, gecombineerd met wat lagere prijzen. De recente korting door de Europese Commissie had beter niet kunnen worden doorgevoerd.

In de *Europese Gemeenschap* zal dit jaar de melkproductie nog gedwongen dalen. In Nieuw-Zeeland, de Sovjet-Unie, de Verenigde Staten en de Derde Wereld heeft echter een stijging plaats. De wereldproductie zal achterblijven bij die van vorig jaar. Dat leidt tot een vrij vaste zuivelmarkt.

Leeuwarder Courant 1988-06-09

Minister denkt aan verruiming melkquota

Van een onzer redacteuren

LELYSTAD - Minister Gerrit Braks van landbouw denkt er aan volgend jaar de melkquota een beetje uit te breiden. Dat zei gisteren Marius Varekamp, voorzitter van het *Koninklijk Nederlands Landbouw Comité* op een symposium in Lelystad. Een deel van de korting op de melkproductie bestaat uit het voorlopig stilleggen van de quota. Braks zou van dat onderdeel een of meer procent weer effectief willen maken.

Volgens een woordvoerder van het ministerie van landbouw is de uitleg van Varekamp wel 'een erg vrije vertaling' van hetgeen de minister heeft gezegd. De minister denkt in de eerste plaats wat quota vrij te maken voor de zogenaamde SLOM-boeren. Dat zijn boeren die een

paar jaar geleden de melkproductie voor een bepaalde tijd hebben gestopt en nu via het Europese Hof van Justitie in Luxemburg recht op melkquota hebben gekregen.

Als hun produktierechten van de nationale quota zouden moeten worden afgetrokken zou Braks in de problemen komen. Hij heeft immers onlangs gezegd dat verdere korting van de melkquota niet meer zal plaatsvinden. Zoals bekend, is de zuivelmarkt schoon: er worden geen produkten meer bij de koelhuizen ingeleverd. De Nederlandse zuivelindustrie is vorig jaar al een campagne begonnen voor verruiming van de melkquota. Er is melk te weinig in Nederland en bepaalde orders moet men laten lopen.

Limburgsch Dagblad, 1988-07-13

Boterberg nog nog maar ‘molshoopje’

De „boterberg”, de voorraad overschotboter van de Europese Gemeenschap, is vrijwel geheel geslonken. Donderdag lag er in de koelhuizen nog maar 193.249 ton boter opgeslagen. Dat is wel eens anders.

De voorraad was het grootst in november 1986, toen er maar liefst 1,4 miljoen ton boter lag opgeslagen. Veertien dagen geleden was er nog 318.825 ton in voorraad en in december vorig jaar was dat nog tweemaal zoveel. Om het boteroverschot te verkleinen zijn ingenieuze methoden bedacht.

Op de foto de Nederlandse 'boterberg' in het Gelderse Elst.

Zo werd boter verwerkt tot veevoer, is er lippenstift van gemaakt en werd de Sovjet-unie in staat gesteld om - tegen uiterst lage prijzen - grote hoeveelheden Europese boter te kopen.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1988-08-18

Schelhaas: ‘Zuivelvoorraden zeer klein’

Inkomen van boer tijdelijk veel beter

RIJSWIJK (GPD/ANP) - De zuivelvoorraden zullen aan het eind van dit jaar zo klein zijn dat ze op het niveau zitten van de periode van voedselschaarste tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog. Het inkomen van de boer zal daardoor aanzienlijk verbeteren. Toch waarschuwt de voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, drs. Harm Schelbaas, voor dalende inkomsten in de nabije toekomst. Schelhaas zei dit woensdag tijdens een bestuursvergadering aan het Produktschap.

In de eerste plaats zullen door de droogte in Amerika en door de stijgende dollar de prijzen van het veevoer stijgen. Verder zal de bestrijding van de verzuring tot belangrijke extra lasten leiden. Schelhaas adviseert veehouders hun inkomen te gebruiken voor versterking van de bedrijfs- en vermogensstructuur. „De huidige relatief gunstige inkomenspositie zal zeer waarschijnlijk geen stand houden,” aldus Schelhaas

De prijzen voor zuivelproducten stijgen snel, niet alleen binnen maar ook buiten de EG. De voorraden zijn zo laag dat Schelhaas het eigenlijk onverantwoord vindt. „In de wereldvoedselvoorziening kan zo iets mis gaan, terwijl de mensheid het risico van een acuut tekort aan eten niet mag lopen”. Sinds 1983, het laatste jaar voor de verplichte vermindering van de melkproductie, is in Nederland 14 procent minder melk verwerkt, 17 procent meer kaas gemaakt, 12 procent minder condens, 21 procent meer vol poeder, 38 procent minder boter, 68 procent minder mager poeder en 29 procent meer weipoeder. Volgend jaar zal de spanning op de markt nog stijgen door het verder dalen van de melkproductie en door een eventueel stijgen van de export naar Iran en Irak.

Schelhaas pleit er dan ook voor de melkquota te verruimen. „Dat is gunstig voor de werkgelegenheid, voor een evenredige prijsvorming, voor een beter inkomen op langere termijn en voor beter bewoonbaar platteland. Bovendien kunnen de prijzen voor de quota dalen”, aldus Schelhaas. Hij sprak berichten tegen als zou West-Duitsland Nederland van de eerste plaats op de lijst van zuivel-exporteurs hebben gestoten. Nederland voerde vorig jaar voor f 6,7 miljard gulden aan zuivel uit, West-Duitsland voor f 6,4 miljard.

Provinciale Zeeuwse Courant, 23/08/1988; p. 3/20

Braks wil van minimumprijs voor melk af

SCHIPHOL (ANP) - Minister Braks van landbouw en visserij is voor het afschaffen van de minimumprijs voor volle en halfvolle melk. Voor een verruiming van de melkquota die melkveehouders boetevrij mogen produceren voelt de bewindsman nog niets. Hij sluit echter niet uit dat daar volgend jaar wel ruimte voor is.

Braks heeft dit maandag gezegd in reactie op de idee van voorzitter drs. H. Schelhaas van het Produktschap voor Zuivel de quota te verruimen. De zuivelindustrie heeft een tekort aan de grondstof melk als gevolg van de in 1984 ingevoerde superheffing. Braks zei verheugd te zijn dat er nu sprake is van een betere verhouding tussen vraag en aanbod.

Minister Braks

Leeuwarder Courant 1988-08-31

Braks: ‘Melkquotum is van verpachter’²¹

DEN HAAG - Minister Gerrit Braks van landbouw heeft gisteren tijdens het overleg met de *Vaste Kamercommissie* gezegd dat het melkquotum van de eigenaar van de grond is, dus van de verpachter. Over dat eigendomsrecht bestaat al geruime tijd veel misverstand in Nederland. Bij verkoop van grond met quotum door Domeinen werd in sommige gevallen gesteld dat het melkquotum voor de helft van Domeinen was en voor de helft van de pachter.

²¹ De praktijk is toch iets anders, zoals blijkt uit latere knipsels. – Zie ook LC 1993-02-12

Braks vond dat uitzonderlijke gevallen. Het recht van melk produceren is gekoppeld aan de grond. Dat recht gaat van verpachter over naar de pachter, zo lang de pacht duurt. Wordt de pacht beëindigd dat is de verpachter weer de eigenaar van het quotum. Volgens CDA'er Jan van Noord gaat, volgens een uitspraak van het gerechtshof in Arnhem, bij het opnieuw verpachten van de grond het quotum 'om niet' over naar de volgende pachter. „De zaak is dus erg duidelijk.”

Leeuwarder Courant 1988-09-03

ook in MAP Kaf en Koren

Bartele Bosma vecht tegen Braks en Brabant

KAF en KOREN door Willen Stegenga

HET GEVECHT DAT de *'misleide quotumboeren'* voeren is niet alleen gericht tegen minister Gerrit Braks van landbouw, maar vooral tegen de Brabantse boerenleiders en zuiveldirecteuren. En daarmee wordt het niet gemakkelijker. Deze week hebben de 'misleide' boeren van Bartele Bosma c.s. uit **Oudwoude** enige hoop kunnen putten uit het debatje, dat de minister had met de leden van de vaste Tweede-Kamercommissie voor landbouw. Braks hield weliswaar voet bij stuk, maar stelde zich toch ook wat kwetsbaar op door enig feilen in zijn beleid toe te geven. De boeren mogen nog eens vertellen hoe het is gegaan. Als ze te goeder trouw zijn geweest, lijkt er een kansje op enige gratie in te zitten.

De verplichte vermindering van de melkproductie begon haar onvoorziene aantrekkelijke kanten te krijgen, toen bleek dat de afgepaste toeveelheid die de boeren kregen toegemeten, geld waard was. Handige jongens als het Quotumbureau in Heerenveen hadden dat wat eerder door dan ambtenaren. Toen voorts bleek, dat het systeem zo lek was als vorig jaar de telling op de Leeuwarder veemarkt, was het hek van de dam. De quotumjongens werden er niet minder van, maar dat mag in een land waar, zeker in de agrarische sector, op marktgericht beleid wordt aangedrongen.

Melkquota mochten alleen worden verhandeld met grond. Later mocht men alleen melkquota verhandelen, als die de grens van 20.000 kilogram per hectare niet overschreden Al gauw bleek dat er „*om het leven met quota werd geschoven*” (VVD-Kamerlid Piet Blauw). Er werd grond onder het quotum vandaan gehaald en andere grond eronder geplakt. 'Schijnconstructies' worden dat nu genoemd, maar er werd aanvankelijk niet ingegrepen.

Minister Braks is wel eens eerder door Friese boeren aan zijn jasje getrokken. Dat gebeurde in Franeker. De quotum-affaire leent zich voor een nieuwe confrontatie. (Foto Paul Janssen)

Het zal wel aan Friese kinnesinde en turfgestookte achterdocht zijn toe te schrijven, maar in de tijd dat er niet werd ingegrepen ging er opvallend veel schuifquotum van Friesland naar beneden de grote rivieren, naar Braks directe achterban dus. Niets aan de hand derhalve. De schijnconstructies waren welkom in het Brabantse. De Friese CBTB'er Sjoerd Hoekstra (LC van 20 november 1985): Brabantse boeren kopen in Friesland land met melkquotum, ze halen dat quotum er af, voegen het bij eigen contingent en verkopen vervolgens het land.

Er was al eerder verontwaardiging in Friesland over Brabant uitgesproken. Geart Hofstra (Friese Mij) in LC van 10 oktober 1984: Boeren die naast hun verouderde stal een nieuwe stal bouwen, krijgen extra quotum. In Friesland wilde men daar een stokje voor steken, maar Braks wilde daar niet aan. Vooral in Brabant waren toen veel verouderde stallen en dus ging er quotum van Friesland naar Brabant. Het zat dus al niet lekker.

Handelsstromen nemen vaak onverwachte wendingen. Zo ook in dit geval. In het tweede jaar van de melkcontingentering was er bij de schuifmelktransacties een andere tendens waar te nemen. Er kwamen quota uit Brabant in Friesland terecht. Dat moest ophouden, oordeelde de directe achterban van de minister.

Het geallieerde Zuiden kwam in vergadering bijeen en vond, dat de minister moest ingrijpen. Dat gebeurde. Op zo'n moment breekt de verdeeldheid in de noordelijke zuivel en het hier vaak los langs elkaar opereren van standsorganisaties je op. Het Zuiden opereert in dergelijke gevallen beter en de lijnen met Braks zijn uiteraard korter. Het Zuiden seinde Braks onmiddellijk in. Als het Quotumbureau in Brabant had gezeten en overeenkomstig de daar geldende 'normen' had gewerkt, was er wellicht niks aan de hand geweest.

Van 130 boeren werd een deel van het melkquotum ingetrokken. Onder hen zitten opvallend veel Friese boeren, die Brabantse quota hadden gekocht. „De melkveehouderij moedigt mij eerder aan dan mij tegen te werken”, zei de minister deze week tegen de Kamerleden, toen zijn intrekingsbeleid ter sprake kwam.

Wij hebben ons even afgevraagd, wie die ‘melkveehouderij’ dan wel moest zijn Gebruikelijk is dat daarmee de gelijknamige afdeling van het Landbouwschap wordt bedoeld. In dit geval kon dat niet, want die had nog voor het debat in de commissiekamer begon aan de minister een lijvig rapport gestuurd, waarin felle kritiek op zijn handelwijze wordt uitgeoefend. Het is dus de Brabantse melkveehouderij die hem heeft aangemoedigd. Het onderling geschuif met melkquota in Friesland is vrijwel ongemoeid gelaten, terwijl er toch voorbeelden te over van zijn.

ER ZIJN ZO’N 7000 transacties bekend, waarbij quota van de ene boer naar de andere is gegaan. Van die 7000 vallen 1500 tot 2000 onder het hoofdstuk ‘Schuifmelk’. Na de actie tegen die 130 boeren en vooral de actie van die 130 boeren stopte Den Haag plotseling het intrekken van quota. Juristen, notarissen en adviseurs waren van oordeel dat de zaak scheef zat. Er waren zaken goedgekeurd, terwijl vrijwel identieke transacties moesten sneuvelen en zwaar werden beboet.

De juristen en notarissen kregen aanvankelijk zeer voorzichtige steun van de standsorganisaties. Deze week evenwel schoot het Landbouwschap uit zijn slof met een vernietigend rapport. De minister vindt dat het systeem dat hij hanteert „klip en klaar is en voor iedereen duidelijk en dat het door een ieder vanaf het begin ten volle begrepen is kunnen worden, dankzij de door hem uitvoerig gegeven voorlichting. De minister staat in deze opvatting echter alleen”, aldus het Landbouwschap.

„En het is zeer onaannemelijk dat de meerderheid van de transacties voor wat betreft de rol van de uiteindelijke koper is ingegeven door een vorm van kwade trouw”. Kwade trouw moet worden bewezen. Van de koper kan niet worden verlangd dat hij de strekking van regelgeving heeft kunnen bevatten zonder dat van relevante voorlichting sprake is geweest.

Eerst op 17 juni van dit jaar werd het uitgangspunt ‘daadwerkelijk en duurzaam in gebruik’ geïntroduceerd, aldus het schap. Dat begrip is niet verder uitgewerkt en niet getoetst aan de Europese regelgeving en is dus in strijd met de rechtszekerheid, zo staat in het rapport.

Het Landbouwschap beseft dat de weg terug voor de minister een moeilijke is. Eerst de sancties dus maar verlichten. of koper en verkoper de gelegenheid geven, de transacties te ‘helen’. Ook zou de minister voor de ingetrokken quota een bedrag kunnen uitkeren, aldus het schap. De voorlichting is uitermate summier geweest, er bestaat verschil tussen de in Nederland toegepaste uitvoering en de teksten van de Europese verordening en er is sprake van het publiceren van de interpretatie achteraf. Met andere woorden: er zitten meer gaten in het geheel dan de minister deze week al heeft toegegeven.

Volgens het deze week door de ‘misleide quotumboeren’ bekritiseerde Kamerlid Piet Blauw, is er duidelijk winst behaald Hij is van oordeel dat de minister een heroverweging heeft toegezegd. Daarom heeft hij dinsdag niet verder doorgeprikt. „Als het niet voldoende is komen wij erop terug”.

De boeren hadden hun hoop wat op Blauw gevestigd. Ze hadden gewild dat Blauw even met Braks de vloer zou aanvegen. Zo werkt dat kennelijk niet. Blauw wekt de indruk de minister de kans te willen geven zijn fouten te herstellen. Bartele Bosma en zijn mannen moeten de notulen maar opvragen en de zaak uiterst hinderlijk blijven volgen. Je weet maar nooit.

Van gewicht lijkt het nu het begrip ‘te goeder trouw’ te worden.

„Voor iedereen die dat kan aantonen, maak ik mij sterk”, zei Blauw desgevraagd En: „Er is zeer willekeurig opgetreden Er is een quotum in drieën gegaan. Van een boer is het ingetrokken, de andere twee mogen gewoon doormelken”.

De Kamerleden die de landbouwzaken behartigen, zijn de laatste jaren herhaaldelijk het onderwerp van boerenkritiek geweest. Ze krijgen nu een mooie kans zich te revancheren. Alleen Jan van Noord (CDA) moet nog over de brug komen. Hij vindt dat die 1500 tot 2000 boeren die nog buiten schot zijn gebleven, moeten worden aangepakt. Gevoel voor rechtlijnigheid kan men hem niet ontzeggen.

Als Braks nu toch gaat heroverwegen, als Braks de 130 boeren nu toch tegemoet komt en als Braks nu toch gaat luisteren naar het Landbouwschap (waar Van Noord ook deel van uitmaakt), dan zit Van Noord natuurlijk scheef. Hij is de man van de harde lijn, De straffen zijn niet te hoog, de voorlichting is nauwelijks tekort geschoten en voor enigerlei vorm van tegemoetkoming is geen grond. Zo zei hij deze week tegen de minister.

Mocht het Braks behagen op zijn beleid terug te komen (door het verder intrekken van quota achterwege te laten is hij daar in feite al mee bezig) dan zou Van Noord zijn consequenties moeten trekken. Rollen er dan koper? Nee, natuurlijk niet. Het zijn geen boeren.

Hoe het grootste zuivelexportland ter wereld aan een melktekort komt

Door Hans Voogt

De melk is duurder geworden. Het afgelopen jaar is de zuivelvoorraad „onverantwoord” afgenomen, verklaarde de voorzitter van het Productschap voor Zuivel, drs H. Schelhaas twee weken geleden aan de stomverbaasde pers. Voor de gemiddelde melkdrinker in Nederland is de recente melkprijsverhoging volstrekt onverklaarbaar. Er waren toch alarmerend hoge boterbergen, diepe melkplassen en melkpoederheuvelds? Hebben we dan zoveel melk gedronken? Of is het huidige krappe aanbod het gevolg van een te effectieve superheffing op teveel geproduceerde melk? Konsumenten Kontakt eist juist dat de superheffing op de helling moet; het produceren van meer melk leidt dan vanzelf tot lagere prijzen voor de consument. Ook minister Braks vindt dat de minimumprijs voor volle en halfvolle melk best kan worden afgeschaft. Nee, roepen de kleinere melkveehouders, dat betekent het einde voor de kleine bedrijven. Wat is er aan de hand in zuivel-land?

Het is een paradoxale situatie. De consument betaalt nu één gulden zesentwintig, dat is drie cent meer, voor een liter volle melk vanwege de schaarste, terwijl de boer die boven zijn melkquotum uitkomt een boete van zeventig cent aan superheffing per liter moet neertellen.

Melk is een marktordeningsprodukt. De EG geeft daar een gegarandeerde prijs voor. Om de grilligheid van de externe markt uit te schakelen zijn de prijzen kunstmatig hoog gehouden door de EG. Dat werkte goed toen er nog uitsluitend voor de EG-bevolking werd geproduceerd. In de jaren zeventig werden boeren die extra schuren bouwden en hun veestapel uitbreidden beloond met dikke subsidies. Want het landbouwmotto luidde onder PvdA-minister Mansholt: schaalvergroting.

Maar al in 1980 leidde dat tot overproductie. De EG kocht de melk noodgedwongen op en de overschotten verdwenen in de geldverslindende de koelhuizen. De produktie bleef echter stijgen, mede als gevolg van technologische verbeteringen in de kwaliteit van het voer, terwijl de vraag achterbleef. In Brussel werd de knoop doorgehakt door de melkprijs te laten kelderen. Overigens zonder dat er een protest klonk van de standsorganisaties, verenigd in het Landbouwschap.

Het gevolg was dat de kleinere boeren de broekriem wat meer aan haalden, op kosten gingen besparen en nog meer melk produceerden. De absurde situatie ontstond dat de melk op de wereldmarkt werd geëxporteerd tegen een prijs van 30 cent per liter, terwijl de boer via het garantiefonds er 80 cent voor ontving. Dat slokte per jaar zo'n 15 Miljard gulden op. Daarbij rezen de opslagkosten in koelhuizen de pan uit met vier miljard gulden per jaar.

Het was zaak de voorraden laag te houden en geen overschotten te produceren. De superheffing is in 1983 voor de duur van vijf jaar afgekondigd door EG-landbouwminister Andriessen. De melkveestapel en de produktie moesten maar liefst met een vijfde omlaag.²²

²² d.w.z. 20%. De heffing was, toen dit stuk werd geschreven, iets minder. Ingevoerd in 1984, werd uitgegaan van de melkproductie van 1981 – 1% (dat was ongeveer de hoeveelheid van 1983/84 – 7%) . Daarna kwamen er nog extra verlaging bij; 1987 nogmaals – 6 % en in 1988 – 2,5%. Opgeteld 13% van de 1981 hoeveelheid en iets

Verklaringen

Het heeft effect gehad. Sinds de invoering van de superheffing is de melkveestapel in Nederland met bijna een kwart gekrompen, zo heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek onlangs berekend. Er lopen nu nog circa 1,9 miljoen melkkoeien rond. Maar is dat de enige verklaring?

Redacteur R van der Weerd van het door de *Nederlandse Melkunie* uitgegeven periodiek *Melk* analyseert de situatie als volgt: „Het aantal koeien is afgenomen, naar de melkproductie per koe is in korte tijd enorm verhoogd. En de samenstelling van de melk is veranderd. Want de boer krijgt niet per liter maar per kilogram zijn garantiebedrag. Door een uitgekiend voedselpakket kon de melk vetter en dus zwaarder worden.”

„Wat gebeurde er dus?” De melkplas nam af, maar werd steeds vetter. Het vetgehalte van de melk verhoogde de prijs die de boer ervoor kreeg. En dat verhoogde de boterberg weer. En de opslagkosten voor de EG. Dus besloot „Brussel” in 1987 een aparte heffing op het vetgehalte in te stellen. Zo kon het gebeuren dat een boer onder het quotum van z’n melkplas bleef maar door de omrekening van het vetgehalte in liters dat quotum toch overschreed en een boete kreeg. Het gevolg was dat boeren nog verder onder hun toegestane quotum moesten produceren om heffingsvrij te blijven.”

En daarom zijn al die voorraden plotseling op? „Nou nee. De hoofdoorzaak ligt toch bij de plas. Een andere verklaring is, dat de olielanden door de oliedollardaling de zuivelimport drastisch hebben teruggebracht. Onze fabrieken moesten hun productie daarom verlagen. Als grootste exportland moest Nederland bij Belgische en Duitse zuivelfabrieken de melk nu inkopen.”

De Boerengroep aan de Wageningse Landbouwhogeschool houdt er een heel andere opvatting op na, Huib de Vriend zegt het als volgt: „Ja, inderdaad, de boterberg is zo goed als opgeruimd. Dat komt echter niet doordat er ineens zoveel vraag naar boter was, maar alleen doordat vanuit Brussel bij elkaar 20 miljard gulden beschikbaar is gesteld voor het wegwerken van de voorraden.” „En wie hebben daarvan geprofiteerd? Vooral de veevoerindustrie, de Sowjet-Unie en de banketbakkerij, die de boter tegen afbraakprijzen hebben gekocht. Een dubbeltje voor een pakje boter. Maar om nou te spreken van een melktekort is wel heel erg overdreven. De EG produceert op dit moment altijd nog zo’n 100 miljoen ton melk per jaar, terwijl er in totaal in de EG slechts 76 miljoen ton wordt geconsumeerd. De resterende 24 miljoen ton kan alleen met forse subsidies binnen en buiten de EG afgezet worden. Bijna 7,5 miljard ging vorig jaar op aan exportsubsidies naar landen buiten de EG.”

Dus Schelhaas verkoopt onzin? De Vriend: „Het te krappe aanbod is zeker niet het gevolg van de superheffing, maar van een kunstmatig in stand gehouden vraag. Het in de hand houden van de productie door een superheffing blijft nodig. Schelhaas is alleen geïnteresseerd in de export, waarvan ongeveer tweederde wordt gesubsidieerd. Door het dalend aanbod ziet Schelhaas die exportpositie in gevaar komen. En de fabrieken willen hun enorme productiecapaciteit op peil houden, desnoods door melk uit het buitenland te halen. Dat dat de EG geld kost is niet hun probleem.”

Afschaffing minimumprijs

---

minder dan 20% tov. de 1984 hoeveelheid. Gaan we echter uit van de toename van 2 á 3 % per jaar dan is het nog meer (gegevens komen uit proefschrift – H. Schelhaas – bijlage-10)

Zoveel mensen, zoveel meningen en dat geldt zeker in melkland. De scheidslijnen lopen dwars door de gezindten heen. Maar er valt een grove tweedeling te maken. Er is een groep die de produktie streng wil reguleren met strakke uniforme regels; een andere, meer liberale aanhang wil het marktmechanisme de vrije loop laten. Konsumenten Kontakt pleit hartstochtelijk voor afschaffing van de minimumprijs voor melk. De minimumprijsregeling leidt tot té hoge prijzen voor de consument.

„De concurrentie wordt ingedamd. De minimumprijs is in het verleden in het leven geroepen ter bescherming van de kleine melkhandelaar, die in een vrije markt het loodje zou leggen tegen de grootwinkelbedrijven. Ondanks die regeling, zo redeneert de Consumentenbond, is de melkhandelaar toch van het toneel verdwenen of heeft zijn zaak omgebouwd tot een goed renderende kaasboetiek”, zo staat in zijn maandblad Koopkracht te lezen.

Maar hoe denkt de melkveehouder, degene die met de harde realiteit van de superheffing wordt geconfronteerd, over de situatie? In Doornspijk, even ten noorden van Nunspeet, woont Hans Platte naast de monumentale boerderij van zijn ouders in een eigen gebouwd huis met z'n vrouw en twee zoons. De oudste is zeventien en zit op de landbouwschool in Zwolle, het is de vraag of hij in staat zal zijn het veeteeltbedrijf van zijn vader over te nemen.

Hans Platte: „Mijn produktieniveau lag vóór de superheffing op 116.000 kilogram melk. Dat is geleidelijk met een kwart teruggebracht tot 99.000. Dit jaar gaat er nog eens 3.95 procent van mijn quotum af. Dat betekent dat ik nog maar 95.000 kilo mag produceren. Ik heb 25 koeien rondlopen. Het is allemaal maar krap aan met de inkomsten. Wil je een goed renderend bedrijf runnen dan moet je toch wel 200.000 kilo halen. Er wordt van alle kanten geroepen: Platte, jongen, investeren moet je! Maar dat betekent dat ik mijn bedrijfsvoering op een heel andere leest moet gaan schoeien.”

Hans Platte is geen onbekende figuur in melkland. Hij was de gangmaker achter de actie van de „Nationale Stronddag”. Aanleiding hiervoor was de mestwetgeving, die verordonneerde dat er een bepaalde tijd geen mest op het land mocht worden uitgestrooid. „In principe is het toch veel beter om het land niet te overvoeren in één keer. maar het een beetje te verdelen. Met een aantal boeren hebben we de mest toen maar in Nunspeet gedumpt. Het was nog op het journaal.”

Het was één van de keren dat de boeren zich verenigd hebben. Dat is ook wel eens anders geweest. Platte: „Op vergaderingen met het schap doe je je mond open en niemand ondersteunt je. Later in de kroeg hoor je: ‘dat heb je goed gezegd. Platte’. en dan word ik verontwaardigd. Zeg dan wat op het moment dat er wat gezegd moet worden”

Platte heeft geen hoge pet op van het Landbouwschap. „Ze huilen mij te veel met de wolven in het bos mee.” Onder die wolven moeten we dan het ministerie van landbouw denken Hans Platte wil milieuvriendelijk produceren. Dat betekent elke dag de koeien in de wei melken, zo min mogelijk bestrijdingsmiddelen gebruiken en een stier op stal. „Het is vandaag de dag allemaal KI. wat de klok slaat. Of het hormoonpreparaat BST, waarmee de koe zo'n 120 gulden extra vlees levert. Sommige boeren houden hun koeien het hele jaar op stal. Dat betekent een efficiënter gebruik van het grasland dat niet door vlaaien bevuild of platgetrapt wordt. Maar dat is toch geen leven voor die beesten?”

Het grote probleem blijkt milieuvriendelijk en toch efficiënt te produceren. De superheffing moet niet zomaar opgeheven worden, maar de quota zouden wel verruimd moeten worden volgens Hans Platte. „Voor mij zou de beste oplossing zijn als de eerste 100.000 liter vrij was van heffing. Ik stel me voor dat daarnaast nog per hectare 5000 liter vrij kan worden geproduceerd. Dan zou ik mijn hoofd boven water kunnen houden. Maar voordat het zover is moeten boeren zich veel meer achter een gemeenschappelijk belang hebben gesteld.” De oude Platte die bij het gesprek aanwezig is, knikt met instemming.

Leeuwarder Courant, 1988-09-08

Interventieprijis voor boter daalt

Deel van boeren toch nog melkquotum EG

Van onze correspondent

BRUSSEL - De Europese Gemeenschap zal toch quota toekennen aan boeren die in 1984 vrijwillig zijn gestopt met melken en nu opnieuw willen beginnen, de zogenaamde **slom-boeren**. De Europese Commissie, die daartoe een voorstel heeft ingediend, voert daarmee een uitspraak van het Europees Hof van Justitie uit. De commissie had deze boeren - ongeveer 120.000 in de EG, van wie ruim 4000 in Nederland - aanvankelijk van nieuwe quota uitgesloten. Zij verdedigde dat besluit, omdat de quota werden toegekend op basis van de productie in 1985.²³ De boeren die gestopt waren hadden toen geen productie en konden daardoor ook geen nieuw quotum krijgen.

Gedwongen door de uitspraak van het Hof is landbouwcommissaris mr. Frans Andriessen met een voorstel gekomen waarover de landbouwministers zich moeten uitspreken. Hij heeft er wel een aantal voorwaarden aan verbonden.

Zo komen alleen boeren in aanmerking die nog steeds in de landbouw werkzaam zijn. Zij moeten voor 1 augustus 1988 een verzoek om een quotum hebben ingediend en moeten zich verplichten nog minstens enkele jaren te melken. De Europese Commissie verwacht dat niet alle boeren die in 1984 van de zogenaamde 'slom'-regeling hebben geprofiteerd, in aanmerking zullen komen. Dat waren er toen 120.000 die 6,6 miljoen ton melk 'inleverden'. Men gaat er van uit dat de extra melkquota de een miljoen ton niet zullen overschrijden.

De melkproductie zal daardoor groter worden. Om dat gevolg op te vangen wil Andriessen de kosten - ruim f 200 miljoen - terugverdienen door de inleverprijs voor boter met 2 procent te verlagen tot f 720 per ton. Daardoor hoopt men dat de snel geslonken botervoorraden niet weer zullen toenemen. In de opslagplaatsen van de EG bevindt zich momenteel nog 440.000 ton boter. Een jaar geleden was dat nog 1,1 miljoen ton. Nederland zal tot 1992 11,8 miljoen ton boter mogen produceren.

Niet bekend

Hoeveel Nederlandse boeren nu alsnog voor een quotum in aanmerking komen is niet bekend. In totaal hebben 4067 boeren van de slom-regeling gebruik gemaakt. Zij hadden samen

---

²³ Moet 1983 zijn: Europese toewijzing Nederland was 6,6 % minder van geleverde melk in 1983. Nederland hanteerde het eerste jaar 8,65, dit om een reserve te hebben voor zg. 'knelpunten'. (ZHN.)

73.600 koeien en produceerden 372.600 ton melk, ofwel 3,2 procent van de totale melkproductie in ons land.

Om scheve verhoudingen tussen de meestal grote melkveehouderijen in Noord-Europa en de kleine boerenbedrijfjes in het zuiden te voorkomen, stelt de Europese Commissie voorts voor om de medeverantwoordelijkheidsheffing voor deze kleine boeren (productie minder dan 60 ton per jaar) met 0,5 procent te verlagen.

Andriessen heeft ook voorgesteld boeren, die tussen 1984 en 1986 te veel melk hebben afgeleverd, gedeeltelijk te verschonen van het betalen van superheffing. Alleen bij overschrijding van het nationale quotum moet superheffing worden betaald. Dit is vooral een meevaller voor Nederland, Italië en West-Duitsland. Nederland had alsnog f 80 tot f 100 miljoen aan Brussel moeten afdragen, als deze regeling er niet was gekomen. Dat geld is overigens nog niet op de boeren verhaald, aldus het ministerie van landbouw. Bij een ongunstig besluit van Brussel had dat wel het geval kunnen zijn.

Leeuwarder Courant, 1988-09-13

Uitspraak rechtbank over superheffing

Verhuur quota was tot eind februari 1986 toegestaan

LEEWARDEN - Het huren en verhuren van melkquota was tot eind februari 1986 toegestaan. Dat blijkt uit een vonnis, waarin de meervoudige handelskamer van de Leeuwarder rechtbank het *Produktschap voor Zuivel* en twee veehouders in een geschil over de superheffing gedeeltelijk in het gelijk stelt. De beide veehouders, H. J. Kemme uit Jutrijp en Y. Nijenhuis uit Langezwaag, sloten op respectievelijk 12 en 16 februari 1986 een overeenkomst, waarbij zij hun melkvee aan collegae uit Lippenhuizen en Bakkeveen verhuurden. Dat contract kwam tot stand door bemiddeling van de *Quotumbank*. Dit bureau verwacht dat er nog zo'n veertig van deze gevallen zullen worden behandeld. In totaal komt dat neer op zo'n f 400.000, die veehouders te veel hebben betaald.

Kemme en Nijenhuis gingen over tot het verhuren van het melkvee, omdat hun melkquotum reeds was overschreden dan wel dreigde te worden overschreden. De veehouders uit Lippenhuizen en Bakkeveen hadden daarentegen een grotere hoeveelheid heffingsvrije melk dan zij in werkelijkheid konden produceren. De pret duurde evenwel maar kort, want eind februari van dat jaar maakte minister Braks van Landbouw een eind aan het huren en verhuren van melkquota dooreen aanvulling op de Beschikking Superheffing '85. Hij bepaalde toen, dat het veehouders voortaan verboden was om melk van hun bedrijf op naam van een ander te leveren.

Op respectievelijk 9 en 13 maart werden de beide overeenkomsten weer ontbonden. Ook de *Quotumbank* staakte haar bemiddeling op het gebied van de huur en verhuur van melkquota en ging als *Quotumbureau* met andere activiteiten verder. Kemme kreeg over de periode van april 1985 tot april 1986 een aanslag van ruim f 36.000 aan superheffing. Bij Nijenhuis had dit bedrag een hoogte van bijna f 15.000.

Rechtsgeldig

Daar de beide overeenkomsten voor 28 februari waren gesloten, vindt de handelskamer dat er geen sprake is van een schijnhandeling of van het ontduiken van de beschikking. De rechtbank acht deze overeenkomsten rechtsgeldig, omdat de beide verhuurders bij het sluiten ervan redelijkerwijs niet konden vermoeden, dat de minister met een aanvulling op de beschikking zou komen, die de bedoelingen van het contract zou doorkruisen. Voorts wijzen de rechters erop, dat het melkgeld na het sluiten van de overeenkomst aan de huurders werd uitbetaald. De rechtbank oordeelt, dat vóór 28 februari bij Kemme en Nijenhuis niet van het leveren van melk kan worden gesproken. Na deze datum is dat naar de mening van de rechters op grond van de duidelijke tekst van de op aanvulling de beschikking wel het geval. De visie van de rechtbank brengt met zich mee, dat de twee veehouders over de periode vóór 28 februari geen superheffing zijn verschuldigd. Voor Kemme betekent dit een vermindering van de aanslag met bijna f 9800, terwijl Nijenhuis ruim f 6700 minder hoeft te betalen.

Mede doordat reeds een deel van de superheffing was geïnd, moet Kemme zodoende in de zienswijze van de handelskamer nog f 15.200 aan superheffing betalen en Nijenhuis bijna f 4000. De partijen moeten hun eigen proceskosten betalen. De veehouders zien hun tegeneis tot terugbetaling van het reeds ingehouden deel van de superheffing en schadevergoeding verworpen. Wat dit gedeelte van de procedure betreft moeten zij elk f 1040 onkosten van het Produktschap voor hun rekening nemen.

In een reactie zei mr. Job Holtz, de raadsman van Kemme en Nijenhuis, „op het eerste gezicht” niet ontevreden te zijn met de rechterlijke uitspraak. Zijn pleidooi is overigens op nog een onderdeel gehonoreerd. Het Produktschap had aangevoerd, dat de twee geen beroep bij het College van Beroep voor het Bedrijfsleven hadden aangetekend. Holtz had daartegenin gebracht, dat er geen besluit of handeling was, waartegen beroep kon worden ingesteld. De rechtbank is dit met hem eens. Zij is van oordeel, dat de overgelegde melkafrekening van Nestlé Nederland BV, die ongedateerd was, niet als zodanig kan worden beschouwd.

Nederlands dagblad 1988-09-16

Studie naar versoepeling superheffing

DEN HAAG (ANP) - Het Landbouwschap heeft deze week tijdens het geregeld overleg met minister Braks van landbouw en visserij afgesproken dat er een studie wordt gemaakt over een versoepeling of eventueel zelfs afschaffing van de superheffing. Aan de studie zal ook het *Produktschap voor Zuivel* meewerken. De studie moet snel resultaat opleveren.

Centraal in de studie zullen staan: een tweeprijzensysteem (met voor een klein deel van de productie een lagere heffing), de mogelijkheid van het leasen van melkproductierechten en het verhogen van de medeverantwoordelijkheidshoofden (voor uitbreiding van de export). Minister Braks heeft het schap toegezegd dat hij binnenkort met plannen komt voor de ongeveer 310 miljoen gulden die is overgebleven na het sluiten van de jongste melkopkoopregeling.

‘DMV Campina zette boeren aan tot fraude’

DE BOSCH (ANP)-De coöperatieve zuivelfabrikant *DMV Campina* heeft na de invoering van de superheffing veehouders aangezet melk te leveren op nummers van collega's, die niet aan hun quotum kwamen. Dal zei gisteren een veehouder uit Landhorst (in de Noord-Brabantse gemeente Wanroy) voor de rechtbank in Den Bosch. Hij stond terecht omdat hij in maart en april 1986 ruim f28.000 superheffing zou hebben ontdoken.

Twee veehouders uit Mill en Ravenstein die hun levernummer ter beschikking hebben gesteld stonden ook terecht. Hen was medeplichtigheid ten laste gelegd Ook zij zeggen dat Campina de fraude heeft opgezet

Leeuwarder Courant 1988-10-14

Nadeel superheffing blijft f 41 miljoen

Van een onzer redacteuren

DEN HAAG - De superheffing, die de boeren moeten betalen voor te veel geproduceerde melk en voor overschrijding van het vetgehalte in die melk, zal f41 miljoen hoger zijn dan aanvankelijk werd aangenomen. Een tijd lang heeft de gedachte geleefd dat het nadeel f58 miljoen zou zijn. De EG besloot echter dat bedrag met f17 miljoen terug te brengen.

Eind vorig jaar kwam het Landbouwschap met minister Braks overeen dat alleen een boete zou worden geheven op te veel geproduceerde melk. Die boete zou f70 miljoen bedragen. Van dat bedrag was de onderschrijding van de melkplas al afgetrokken.

Brussel vond echter dat ook de **vetoverschrijding** moest worden betaald, zonder dat er rekening werd gehouden met boeren, die melk met minder vet hadden afgeleverd. Dat bracht de boete op f128 miljoen. Deze week is besloten dat bedrag te korten met de onderschrijding van het vetgehalte.

Leeuwarder Courant, 1988-10-19

Landbouwministers van EG oneens over SLOM-boeren

LUXEMBURG (GPD) - Landbouwministers van de EG zijn het deze week niet eens kunnen worden over een oplossing voor het probleem van de zogenaamde SLOM-boeren. Dit zijn melkveehouders die bij de verdeling van de Europese melkquota in 1983/'84 uit de boot zijn gevallen omdat zij op dat moment deelnamen aan een EG-slacht- en omschakelingsregeling en dus geen melk produceerden.

Krachtens een arrest van het *Europees Gerechtshof*, dit voorjaar, moet de EG-Commissie deze boeren echter alsnog in het quotastelsel opnemen. Ze heeft hiervoor extra 500.000 ton uitgetrokken, terwijl naar schatting minstens het dubbele nodig is om aan alle aanvragen te kunnen voldoen. Ook wil zij de steunprijs voor boter korten met 2 procent.

Aan de SLOM-regeling is destijds deelgenomen door zo'n 120.000 boeren in de hele Gemeenschap, waarvan 4000 in Nederland. Maar al zullen deze lang niet allemaal in Brussel komen aankloppen, verwacht wordt dat de door de commissie voorgestelde extra quota totaal ontoereikend zullen zijn.

‘Geen reserves’

De Nederlandse minister van landbouw Gerrit Braks verwierp ten stelligste de suggestie van de Commissie tekorten aan te vullen uit nationale reserves. Hierover beschikt Nederland niet en een dergelijke formule zou betekenen dat verder gekort moet worden op bestaande quota. Wel vindt Braks dat zeer strikte criteria moeten worden gehanteerd bij de toewijzing van nieuwe quota aan SLOM-boeren.

Zij moeten uiterlijk een jaar na de toewijzing hun melkproductie weer hebben opgestart en boeren die inmiddels volledig op akkerbouw zijn overgeschakeld zouden niet in aanmerking mogen komen. Braks is het voorts niet eens met een Duits voorstel om ook deeltijdboeren van de nieuwe quota te laten profiteren, waardoor de benodigde quota-uitbreiding zou kunnen oplopen tot anderhalf of zelfs twee miljoen ton.

Voornaamste struikelblok tijdens het landbouwoverleg in Luxemburg was de houding van Zuid Europese landen, die vinden dat een nieuwe quota-uitbreiding voor boeren in het noorden het evenwicht in de Europese zuivelsector nog verder zou verstoren. Zowel Spanje als Italië en Griekenland hopen van de SLOM-problematiek (waar hun boeren destijds buiten zijn gevallen) te profiteren door een eigen quota-verhoging in de wacht te slepen.

Leeuwarder Courant 1988-08-17

Zuivelkrapte vergroot honger in de wereld

Schelhaas van zuivelschap:

RIJSWIJK - De honger in de ontwikkelingslanden neemt toe. Een van de oorzaken daarvan is de vermindering van de melkproductie in de EG en de stijging van de prijzen voor zuivelproducten. Dat betoogde vanmorgen drs. Harm Schelhaas, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*. Het overschottenprobleem in de westelijke wereld is goeddeels opgelost. Daardoor stijgen de prijzen op de wereldmarkt. Op de lange termijn kan dat de landbouw in de Derde Wereld stimuleren, op de korte termijn leidt een dergelijke politiek tot het verergeren van het hongerprobleem.

De Derde Wereld als geheel is namelijk netto-importeur van voedsel. Er worden grote hoeveelheden graan, melk en zuivelproducten ingevoerd. Door de beperkingen die de ontwikkelde wereld zich heeft opgelegd, is er volgend jaar maar 9,4 miljoen ton graan voor voedselhulp beschikbaar tegen 12,5 miljoen ton nu. Mager melkpoeder gaat terug van 110.000 naar 47.000 ton en boterolie van 25.000 naar 15.000 ton.

In het begin van de jaren zeventig waren er 460 miljoen mensen die sterk ondervoed waren. Tien jaar later was hun aantal 510 miljoen en voor het jaar 2000 moet men rekenen op zo'n 600 miljoen mensen. Iedere week sterft een kwart miljoen kinderen wegens honger. Een op de vijf mensen in de wereld leidt een mensonwaardig bestaan, aldus Schelhaas.

Hij pleitte voor verruiming van de melkquota in de EG met een procent. Over dat ene procent zou men slechts 50 of 70 procent superheffing moeten betalen. Dat geld moet ten goede komen aan de ontwikkelingshulp van de EG. “Uiteraard zal het beslist wel enige inspanning kosten een dergelijke regeling uit te voeren en ook hier geldt: de politieke wil moet wel aanwezig zijn”.

Minister Gerrit Braks van landbouw heeft gisteren in Luxemburg gezegd dat de melkkrappe in de EG ontstaat door een te grote gesubsidieerde export. Hij pleitte voor verlaging van de steun aan banketbakkers en kalvermesters als zij boter gebruiken, hetzelfde geldt voor de subsidie op export buiten de EG.

Leeuwarder Courant 1988-11-11

ook MAP Campina

Schikking Campina fraude superheffing

DEN BOSCH (ANP)- De Coöperatieve Zuivelfabriek *DMV Campina* in **Veghel** zal niet worden vervolgd voor fraude met de superheffing als het bedrijf *f* 150.000 op tafel legt. Dat zei officier van justitie mr. G. Bos gisteren voor de economische politierechter in Den Bosch. De coöperatie heeft het bedrag inmiddels betaald. De betrokkenheid van *Campina* bij de fraude staat voor het openbaar ministerie buiten kijf door veehouders aan te zetten melk te leveren op nummers van collega's die niet aan hun quotum kwamen.

Mr. Bos eiste gisteren geldboetes tegen drie veehouders die bij de fraude betrokken zijn. Het ging om bedragen van *f* 20.000, *f* 6.000 en *f* 1.000. Hij erkende weliswaar dat de veehouders met handen en voeten aan de coöperatie gebonden zijn, maar achtte dat geen excuus om zich dan maar niet aan de regels te houden. De geëiste boetes zijn vrijwel gelijk aan de bedragen die de verdachten hebben opgestreken, zoals uit hun administratie bleek, dankzij het ontduiken van de superheffing.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1988-11-25

ook MAP Campina

Vrijspraak melkveehouders na ontduiking superheffing

DEN BOSCH (ANP) - Drie melkveehouders uit Landhorst, Mill en Ravenstein zijn donderdag door de economische politierechter in Den Bosch vrijgesproken van fraude met melkquota. De officier van justitie had twee weken geleden geldboetes van 20.000, 6.000 en 1.000 gulden tegen hen geëist. De motivering van de rechtbank is niet bekend.

De boeren werden verdacht van een aandeel in de Campina-fraudezaak. Deze zuivelfabriek had ongeveer honderd veehouders die teveel melk produceerden en daarover sinds 1986 superheffing moesten afdragen, aangezet tot ontduiking. Boeren die teveel produceerden mochten die extra melk op het nummer leveren van collega's, die hun quotum niet konden volmelken.

Campina ontkende elke betrokkenheid, maar werd tegengesproken door de boeren en door twee van de eigen medewerkers. De zuivelgigant heeft inmiddels de door het openbaar ministerie voorgestelde schikking van anderhalve ton aanvaard. De meerderheid van de betrokken

boeren besloot justitiële vervolging te voorkomen door alsnog de achterstallige heffing te voldoen.

Leeuwarder Courant, 1988-11-26

‘Quotumboeren’ kwaad op Braks Bosma: ‘kwajongensstreek’

DEN HAAG - De wijziging, die *minister Braks* in de *Beschikking Superheffing* heeft aangebracht, om de ‘*misleide quotumboeren*’ tegemoet te komen is de betrokkenen in het verkeerde keelgat geschoten. Voorzitter Bartele Bosma van **Oudwoude** noemt het een kwajongensstreek. „Jo binne krekt in mich dy’t se ien foar ien de poaten utlúke.” De minister heeft zijn voorstel naar het *Landbouwschap* en het *Produktschap voor Zuivel* gestuurd. Zoals bekend werd van 137 boeren dat deel van het melkquotum ingetrokken, dat verkregen was door middel van de zogenaamde *plakconstructie*, waarbij quotum van het ene perceel op het andere perceel werd geplakt.

De boeren protesteerden Zij vonden, dat zij te goeder trouw hadden gehandeld Braks stelt nu, dat de betrokken transacties kunnen worden teruggedraaid. Het quotum komt dan weer bij de oorspronkelijke eigenaar. Gebeurt dat niet, dan kan de ‘misleide quotumboer’ een vergoeding krijgen van f 0.65 per kilogram melk. Het quotum blijft dan eigendom van de minister, die het kan uitgeven aan de zogenaamde knelgevallen. Over de geleverde melk kan nog wel superheffing worden geheven.

Lammert Gorter van het BV Quotumbureau in Heerenveen, dat bij verschillende transacties heeft bemiddeld is niet verbaast over de wijziging. Het terugdraaien van de transactie is niet nieuw Het heeft in praktijk al een keer plaat gevonden. „Feze wijziging houdt in dat Braks veel ellende voorkomt.” Op het voor 65 cent per kilogram verkopen aan Braks had hij gisteravond minder zicht.

Bosma is „der goed ungelokkich mei. De lju, dy’t quontum ferkocht ha, krije de búten binnen Dy wurde net oanpakt, dy krije de molke werom en kinne dy op é nij mei lán ferkeapje. Wy krije neat” Hij stelt, dat de transactie destijds voor zo’n f 2,50 per kilogram zijn aangegaan. Op dit moment ligt de waarde op f 4 „Dus kinne se it no djoerder ferkeapje, as doedestiids.” Bij de 137 gevallen ging het vaak om quotum, dat Friese boeren van Brabanders kochten. Bosma „Dy Brabanders binne wer it hearke”.

De Vereniging van Misleide Quotumboeren heeft zich nog niet op de zaak beraden. Volgens Bosma is het wel zeker, dat er iets gaat gebeuren. Als de transacties worden teruggedraaid, is de verkoper in houders hand. Hij hoeft geen f 2,50 weer te betalen, want hij weet dat de betrokken quntumboer elders maar f 0,65 kan ontvangen. „Dus keapet sa’n man it bygelyks foar in gúne werom en dan sitte wy mei de strop”. Bosma hoopt, dat het voorstel niet meer is dan een proefballon, die hij en de zijnen kunnen doorprikken

Saneringsplan voor landbouw in EG mislukt

BRUSSEL (ANP) - Het is EG-landbouwcommissaris Frans Andriessen niet gelukt de Europese landbouw volledig volgens plan te saneren, voordat hij zijn portefeuille begin volgend jaar overdraagt aan de Ier Ray Macsharry. De pogingen om nog dit jaar de uit de hand gelopen uitgaven in de Europese rundvleessector aan te pakken zijn vanmorgen definitief afgesprongen in de EG-landbouwraad.

Volgens minister Gerrit Braks, die zich teleurgesteld toonde over de mislukking, hebben de ministers desondanks met „staand applaus” afscheid genomen van de Nederlandse commissaris, die de komende vier jaar de handelspolitiek van de Gemeenschap gaat behartigen.

[.....]

Ook het uitdelen van extra melkrechten aan de zogenaamde SLOM-boeren, een ander onderdeel van het pakket, staat nu weer op losse schroeven. SLOM-boeren zijn melkveehouders die in 1983 geen quotum hebben gekregen, omdat zij profiteerden van een EG-regeling om minder melk te produceren. Het Europese Hof van Justitie heeft eerder dit jaar bepaald dat zij toch recht hebben op een quotum

Er zijn ongeveer 120.000 SLOM-boeren, waarvan 4000 in Nederland. Destijds molken zij ruim zes miljoen ton melk, maar de Euro Commissie denkt nu aan 500.000 ton genoeg te hebben om alle in aanmerking komende boeren een quotum te geven.

Braks wil af van superheffing

BUNSCHOTEN - Minister Braks van Landbouw en Visserij wil af van de superheffing in de melkveehouderij. Maar gezien het feit, dat dit gepaard zal moeten gaan met forse prijsverlagingen, verwacht de bewindsman, dat het quotumsysteem pas ruim na 1992 kan verdwijnen.

Braks zei dit op een CDA-bijeenkomst in Bunschoten.

De bewindsman hield ongeveer vijfhonderd toehoorders voor, dat de superheffing voor de boeren een heel lucratieve regeling is.

„Er wordt een hoge prijs voor de melk betaald. Eigenlijk veel te hoog. Daardoor nemen immitatieproducten, zoals margarine, schrikbarend toe. Dat is niet goed. Aan de andere kant zijn we nu wel van de melkplas en de boterberg af. We zullen dus moeten zoeken naar evenwicht”.

Geen superheffing voor ruim 6500 melkveehouders

DEN HAAG (ANP) - Ongeveer 6.700 melkveehouders hoeven over het op 1 april afgelopen melkprijsjaar 1987/1988 geen superheffing te betalen, hoewel op hun bedrijf meer melk is geproduceerd dan was toegestaan. De veehouders profiteren van een door minister Braks van landbouw en visserij vastgestelde vereveningsregeling.

Braks kan wat schuiven met melk omdat een aantal melkveehouders zijn toegestane heffing-vrije hoeveelheid melk niet heeft volgemaakt. De ruimte die de bewindsman had was ongeveer 60.000 ton.

De superheffing, de EG-boete op te veel geproduceerde melk, bedraagt 100 procent. Braks heeft nu bepaald dat de inning van de heffing achterwege blijft als de overschrijding van de toegestane produktie niet meer bedraagt dan 1,25 procent. Daarbij heeft hij een ondergrens genomen van maximaal 1.000 kilogram melk waarover de heffing geheel achterwege blijft. Boven de 5.000 kilogram overschrijding wordt de heffing volledig geïnd. De laatste grens heeft alleen gevolgen voor grote bedrijven met een quotum van 400.000 kilogram of meer.

Verruiming melkquota noodzakelijk door toename kaasproduktie

LEEWARDEN (GPD) - De wereldwijde stijging van de kaasconsumptie maakt een verruiming van de melkquota noodzakelijk. Drs. *Harm Schelhaas*, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, zei dit vrijdag op de kaasbeurs in Leeuwarden waar feestelijk werd stilgestaan bij het feit, dat Nederland voor het eerst meer dan 400.000 ton kaas in een jaar heeft geëxporteerd. De omzet ging, ook voor het eerst, de *f* 3 miljard te boven. Nederland produceerde dit jaar in totaal 550.000 ton kaas.

Van de melkproduktie wordt op dit moment 46 procent tot kaas verwerkt. Bij handhaving van de huidige melkproduktiebeppering, stijgt dit percentage over tien jaar tot circa 60, aldus Schelhaas. Hij droeg louter gunstige feiten aan over de Nederlandse zuivel in het algemeen en de kaasproduktie in het bijzonder. De teneur van zijn nieuwjaarstoespraak, volgende week dinsdag, zal een andere zijn: 1988 heeft weliswaar nieuwe records gebracht, maar de dag van morgen geeft veel zorgen, kondigde Schelhaas alvast aan. Van de nieuwe kaassoorten, die de laatste jaren op de markt zijn gebracht, verkoopt de Maasdammer het best. De produktie hiervan ligt dit jaar op 70.000 ton. Ongeveer 5000 mensen vinden werk in de kaasproduktie, terwijl de handel 2500 mensen een baan biedt.

Nederland is volgens Schelhaas nog steeds onbedreigd 's werelds eerste kaasexporteur. Het aandeel in de wereldhandel bedraagt 22 procent. Ook bij de export van gecondenseerde melk, volle-melkpoeder en boter bezit Nederland de koppositie.

Dit alles bracht Schelhaas tot een uitval naar critici, die volgens hem „al te gemakkelijk en goedkoop beweren, dat de Nederlandse kaasindustrie te traditioneel is en niet genoeg innovatief bezig is. Tegen hen zou ik willen zeggen: je wordt beslist niet zo maar wereldexporteur nummer één en je wordt niet zo maar erkend als ‘s werelds eerste zuiveland”.

1989

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1989-01-03

Zuivelindustrie en melkveehouderij moeten investeren in het milieu

DEN HAAG - De Nederlandse zuivelindustrie moet investeren in het milieu, onderzoek, de gezondheid van haar produkten en het ontwikkelen van nieuwe produkten. De huidige hoge prijs die de boeren voor hun melk krijgen en de inkomenspositie van de melkveehouderij maken investeringen mogelijk. De concurrentiepositie van de melkveehouderij en de zuivelindustrie kunnen daardoor voor de toekomst veilig worden gesteld. Voorzitter drs. H. Schelhaas van het *Produktschap voor Zuivel* heeft dit gezegd in zijn nieuwjaarstoespraak.

Na de jaren tachtig van de superheffing komen volgens Schelhaas de jaren negentig van de milieuproblematiek. „De milieuproblematiek beschouw ik op dit moment als de ernstigste uitdaging voor de zuivelsector”, aldus de PZ-voorzitter. Naar zijn mening bestaat er nog veel onduidelijkheid over de mate waarin de veehouderij aan de verzuring bijdraagt en kan die veehouderij een veel zorgvuldiger standpuntbepaling eisen, zodat er evenwichtige en afgewogen maatregelen kunnen worden genomen. Anderzijds moet de veehouderij zich volgens hem realiseren dat aan vrij ingrijpende maatregelen niet meer valt te ontkomen.

Behalve de milieuproblematiek zullen industrie en melkveehouderij moeten zorgen dat het beeld dat melk gezond is blijft bestaan. „In tegenstelling tot vroeger zal dit niet meer als vanzelfsprekend worden aanvaard. Om dit te bereiken is gedegen onderzoek, een op dat onderzoek gebaseerd beleid en voorlichting nodig”, aldus Schelhaas.

Voor de Nederlandse zuivelindustrie is 1988 een jaar van records geworden. De uitvoer van kaas in een jaar tijd passeerde net voor de jaarwisseling de grens van 400.000 ton. De melkveehouderij kreeg gemiddeld 78,65 gulden voor 100 kilogram melk. De waarde van de uitvoer van zuivelprodukten steeg van 7,3 miljard gulden in 1987 naar 8,6 miljard vorig jaar. De netto-opbrengst van de zuiveluitvoer (na aftrek van de invoer) steeg van zes miljard in 1987 naar 7,5 miljard gulden vorig jaar. De stijging is grotendeels toe te schrijven aan de stijging van de prijzen.

Schoon

De Europese zuivelmarkt is voor het eerst sinds vele jaren schoon, zoals Schelhaas het noemt. Dat leidde in de loop van 1988 tot het aantrekken van de prijzen op de wereldmarkt. De invoering van de superheffing, de EG-regeling om de melkproductie in te dammen, heeft ook geleid tot een belangrijke wijziging in de bestemming van de melk. De productie van kaas en vol-melkpoeder bleef groeien, de afzet van consumptiemelk veranderde nauwelijks, de productie en afzet van gecondenseerde melk, mager melkpoeder en, boter kromp.

Tot nu toe heeft volgens Schelhaas alleen de Europese Gemeenschap een bijdrage geleverd aan de vermindering van de melkproductie wereldwijd. Sinds 1983 is de EG-productie met ongeveer 10 procent gedaald. Daarentegen neemt de productie in de Verenigde Staten, Canada en Nieuw-Zeeland weer sterk toe. Schelhaas vindt het daarom verstandig als de EG de verlaging van restituties (subsidies om de lagere prijzen op de wereldmarkt te compenseren) inbrengt in het lopende overleg over een nieuwe internatio-

nale overeenkomst over tarieven en handel (GATT). In een internationale zuivelovereenkomst zouden andere landen zich dan moeten verplichten een bijdrage te leveren aan het herstel van de wereldzuivelmarkt.

De Nederlandse melkveehouders voerden vorig jaar 10,9 miljoen ton melk bij de zuivelindustrie aan. Dat was 2,7 procent minder dan het jaar daarvoor en 14,8 procent minder in vergelijking met 1983, het laatste jaar voordat de superheffing werd ingevoerd. Sinds 1983 is de produktie van kaas, vol melkpoeder en weipoeder met achtereenvolgens 15, 11 en 37 procent gestegen. De produktie van magere melkpoeder, boter en gecondenseerde melk is in dezelfde periode met achtereenvolgens 65, 38 en 14 procent gedaald.

Het binnenlands verbruik is vorig jaar nauwelijks gewijzigd. Per hoofd van de bevolking was het gebruik van consumptiemelk 130,3 kilogram, van boter vier en van kaas 13,7 kilogram. Alleen de gemiddelde consumptie van gecondenseerde melk daalde met 600 gram tot 8,6 kilo. Bij de kaasconsumptie was er een lichte verschuiving ten gunste van buitenlandse soorten.

Schatting

Volgens een voorlopige schatting van het produktschap telt ons land nog 50.000 melkveehouders, 3000 minder dan het jaar daarvoor. Sinds de invoering van de superheffing is het aantal met 9 procent gedaald. In de jaren 1979/1983 daalde het aantal met 15 procent. In vrijwel alle andere lidstaten van de EG ligt dit percentage (veel) hoger. Vooral het aantal kleine bedrijven (14 of minder koeien) nam sterk af. Een ontwikkeling die zich in ons land in de jaren zestig al heeft voorgedaan. De gemiddelde melkproduktie van de Nederlandse koe is vorig jaar opnieuw gestegen, van 5713 kilogram in 1987 naar 5837 kilogram. Daarentegen daalde voor het eerst in jaren het vetgehalte van 4,32 naar 4,30 procent. Het aantal melkkoeien daalde met zo'n 100.000 tot 1,97 miljoen dieren. Op het gemiddelde melkveebedrijf liepen vorig jaar 40 melkkoeien, een minder dan het voorgaande jaar.

De veranderingen in de zuivelindustrie waren volgens Schelhaas niet opzienbarend in 1988. Het aantal ondernemingen daalde met twee tot 33. Samen hadden zij met 104 drie bedrijven minder dan in 1987. De werkgelegenheid in de zuivel daalde met 100 arbeidsplaatsen tot 19.200.

Arbeidsplaatsen

Sinds de invoering van de superheffing is de werkgelegenheid in de zuivel met 2000 arbeidsplaatsen teruggedaan. De helft daarvan komt volgens Schelhaas voor rekening van de superheffing. Hij verwacht dat het aantal arbeidsplaatsen de komende jaren geleidelijk verder daalt.

Internationaal heeft de Nederlandse zuivelindustrie nog steeds een sterke concurrentiepositie. Verhoudingsgewijs telt ons land het grootste aantal ondernemingen. Schelhaas signaleert wel een toenemende concentratie van bedrijven in andere EG-landen. Die bedrijven kunnen op den duur een bedreiging gaan vormen als de Nederlandse bedrijven niet op die ontwikkeling inspelen.

Oormerk bij rundvee in plaats schets – I&R systeem

DRACHTEN - Een oormerk bij runderen wordt de vervanger van de vertrouwde schets. „Deze nieuwe registratie- en identificatie methode voor de rundveestapel is noodzakelijk, omdat vooral de invoer van eenkleurige dieren de laatste jaren sterk is toegenomen”, zo stelde gisteren directeur dr. Jurre Hofman op de districtsvergadering van de gezondheidsdienst Noord-Nederland in Drachten. Hij verbond aan de nieuwe registratie wel de voorwaarde dat de kans op fraude zo goed mogelijk vermeden moet worden en dat de gegevens met technische middelen massaal kunnen worden afgelezen.

„Elk dier dat niet in het bezit is van het voorgeschreven oormerk moet als een verdacht dier worden aangemerkt met alle consequenties van dien. De te treffen maatregelen moeten hard zijn om te voorkomen dat goedwillende veehouders de dupe worden van handelingen van een beperkt aantal avonturiers”, aldus Hofman.

Hij ontkende niet dat binnen de veeverbeteringsorganisaties enige bezorgdheid bestaat over de nieuwe methode. „Ik denk dat men in de toekomst zal kunnen varen op formulieren voor kunstmatige inseminatie en andere doeleinden welke op een praktische wijze via het levensnummer zijn gekoppeld aan de ingebrachte merken.

Hofman drong er op aan dat de merken op zeer jonge leeftijd worden aangebracht. Ook bij vee in het buitenland. „Dan wordt meer vat gekregen op de import van jonge dieren uit vooral België en Frankrijk.” Volgens Hofman is dat dringend nodig, omdat de situatie in deze landen met betrekking tot vooral abortus-bang niet veilig is.

Hij pleitte verder voor een betrouwbaarder certificaat bij de importdieren. Te vaak komt het voor dat vee van een gesaneerd bedrijf direct van een certificaat wordt voorzien en voor export wordt aangeboden.

Leeuwarder Courant, 1989-01-31

Braks geeft deel quota terug

LEEWARDEN - Minister *Gerrit Braks* van landbouw en visserij heeft enkele boeren het door hem ingetrokken deel van hun quotum teruggegeven. Die boeren hebben daar zaterdagmorgen bericht over ontvangen. Op het ministerie zei men vanmorgen dat er in 10 van de 138 gevallen een beslissing is gevallen. Men wilde alleen nog niet vertellen hoeveel boeren hun quotum wel en hoeveel boeren hun quotum niet hebben teruggekregen. Volgens de voorzitter van de *Vereniging van Misleide Quotumboeren*. Bartele Bosma in Oudwoude, hebben zeker twee boeren hun quotum teruggekregen. Een van hen is M. van der Veen in Oostermeer, die weer 125.000 kilogram aan zijn bestand mag toevoegen.

Vorig jaar trok minister Braks van 138 boeren dat deel van het melkquotum in, dat via de zogenaamde *schuifmelkconstructie* was verworven. Het ging totaal om het recht om 7.8 miljoen kilogram melk af te leveren. Een groot deel van de bestrafte boeren woont in Friesland. In 52

van de 138 gevallen was dat quotum door bemiddeling van het Quotumbureau BV in Tjalleberd verkregen

Dat bureau zei bewijzen in handen te hebben waaruit blijkt dat de shuifmelkconstructie door het ministerie wel werd toegestaan. Op het moment dat de minister die quota introk, staakte het bureau voor dergelijke gevallen de bemiddeling en ging het zich toeleggen op het maken van bezwaren.

De 'misleide quotumboeren' werden gehoord door de *Commissie van Bezwaarschriften* in Den Haag. Uit die zittingen bleek al vrij gauw dat niet iedereen bij voorbaat kansloos was. Vrij zeker is ook dat de boeren, die hun quotum nu niet terug hebben gekregen, de procedure zullen voortzetten. Het ministerie van landbouw deelde vanmorgen mee dat in de afwijzing is aangegeven welke weg nog openstaat het quotum terug te krijgen.

Drs. Auke Nolles, directeur van het coöperatief agrarisch adviesbureau CCLB in Leeuwarden, verklaarde in juni vorig jaar dat het ministerie juridisch fout zat met het intrekken van deze quota. „Aan de regelgeving op dit gebied kleven gebreken die het ministerie nu via ruime interpretatie tracht te verhullen”. Ook het verzet bij de standsorganisaties tegen het intrekken van deze quota is vorig jaar gegroeid. Men vond in elk geval de straf te zwaar.

Minister Gerrit Braks gaf in augustus vorig jaar toe dat de uitvoering van het quotumbeleid manco's vertoont, maar hij was toen nog niet van plan de ingetrokken quota terug te geven. De *Vereniging van Misleide Quotumboeren* is niet van plan haar activiteiten te stoppen. Zij ziet nog te veel aanknopingspunten voor boeren die nu zijn afgewezen. Datzelfde geldt voor het advocatenkantoor Bout c.s. in Groningen, dat zich in deze materie heeft gespecialiseerd. Volgens Lammert Gorter, directeur van het Quotumbureau in Tjalleberd, is de kans groot dat alle 138 boeren hun quotum terugkrijgen „De iene fia de koartere, de oare fia de langere wei”.

Zierikzeesche Nieuwsbode 1989-02-07

Zuivelindustrie meer gebaat met restituties dan met afschaffing van superheffing

ZIERIKZEE - Van elke vier liter melk die in de EG wordt geproduceerd moet er nog steeds één worden afgezet met ondersteuning vanuit Brussel. Die ondersteuning heeft de vorm van exportrestituties en van subsidies op verbruik binnen de EG. Van een tekort is dus op het niveau van de gemeenschap geen sprake. Wel is de capaciteit van de Nederlandse zuivelindustrie groter dan de aanvoer van melk, die door de invoering van de superheffing flink is teruggelopen. In dat licht gezien is de groeiende tegenstand van de zuivelindustrie tegen de superheffing dan ook begrijpelijk, concludeert het *Landbouw-Economisch Instituut* in een onlangs verschenen studie.

De invoering van de superheffing in 1984 heeft voor de Nederlandse zuivelindustrie ingrijpende gevolgen gehad. Terwijl men voor die tijd nog kon rekenen op een voortdurende sterke groei van de melkproductie, zijn de leveringen door Nederlandse melkveehouders sindsdien sterk teruggelopen. De onvermijdelijke capaciteitsaanpassingen heeft de zuivelindustrie door extra invoer uit België en de Bondsrepubliek enigszins kunnen beperken, maar niet kunnen ontlopen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de zuivelindustrie zich steeds vaker uitspreekt

voor afschaffing van de superheffing, hoewel het tekort waarop men zich daarbij beroept in feite een zeer plaatselijk karakter heeft.

Flexibeler afzetbeheer

De EG kent al lang verschillende vormen van afzetondersteuning, vooral bedoeld om de zuiveloverschotten niet te laten verschimmelen. Hoewel de afgelopen twee jaar een aantal ondersteuningsmaatregelen is geschorst of de subsidie is verlaagd, bestaat er nog steeds een omvangrijke 'kunstmatige' vraag, vooral op de EG-markt zelf.

In plaats van afschaffing van de superheffing is het raadzamer om de nog steeds bestaande verborgen overschotten weg te werken en ervoor te zorgen dat er niet opnieuw boter- en poederbergen ontstaan, zegt het LEI. Dat betekent niet dat er helemaal geen ondersteuning meer moet zijn. Vooral bij afzet buiten de EG kan een beperkte ondersteuning vanuit economisch oogpunt aantrekkelijk zijn.

Nu de melkproductie flink is afgenomen zijn er echter mogelijkheden ontstaan om tot een gericht en doelmatiger afzetbeheer te komen. Ondersteuning van de interne afzet in de EG mag daarbinnen geen rol van betekenis spelen. De nadruk zal vooral moeten liggen op een flexibel hanteren van exportrestituties. Bij dat laatste heeft de Nederlandse zuivelindustrie op het ogenblik meer belang dan bij afschaffen van de superheffing.

Nederlands dagblad 1989-02-08

LEI: Tekort melk zeer plaatselijk

DEN HAAG (ANP) - Het tekort aan melk waarover de Nederlandse zuivelindustrie steeds meer klaagt, heeft een zeer plaatselijk karakter.

In de gehele Europese Gemeenschap is het aanbod van melk 25 procent groter dan de vraag. De superheffing - boete op een te hoge melkproductie - moet dus zeker niet worden afgeschaft.

Dit stelt het *Landbouw-Economisch Instituut* (LEI) in een rapport. De zuivelindustrie in Nederland wil dat de superheffing verdwijnt omdat deze boete de boeren ertoe heeft gedwongen minder melk te leveren aan de fabrieken. De installaties van de verwerkende industrie zijn berekend op grotere hoeveelheden melk dan zij nu krijgt aangevoerd.

Om de zaak draaiend te houden, voert zij melk uit België en de Bondsrepubliek Duitsland in.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1989-02-09

Boer kan melkquotum leasen

DEN HAAG (ANP) - Boeren die van het ministerie van landbouw minder melk naar de fabriek mogen brengen dan hun koeien leveren, kunnen vanaf 1 april melkrechten huren. Minister Braks heeft deze wens van het landbouwschap gehonoreerd, aldus woensdag een communiqué.

In principe mag een melkveehouder niet meer dan 50.000 liter aan melkrechten huren of vijftien procent van het quotum, de toegestane hoeveelheid melk die de koeien van een boer mogen leveren. Aan een melk-leasecontract is een minimum van 10.000 liter verbonden.

De verhuur en huur van melkrechten mag alleen plaats hebben in het gebied van een zuivelfabriek. Dat betekent dat een boer in Friesland geen melk kan 'bijhuren' van een collega uit Zuid-Holland.

Het landbouwschap wilde deze kunstmatige constructie ingevoerd zien om het probleem van de superheffing te verzachten. Sinds 1984 krijgen boeren van het ministerie van landbouw en visserij te horen hoeveel melk zij een zuivelfabriek mogen leveren. Als zij meer leveren, door dat hun vee meer produceert dan is toegestaan, moeten zij een boete betalen (de heffing).

Door voor (een deel van) het teveel rechten bij te huren, kunnen zij die superheffing ontlopen of lager houden.

De Telegraaf 1989-02-09

Superheffing wordt versoepeld Veehouder mag straks melkrechten huren

Van onze economische redactie

DEN HAAG, donderdag

Boeren die gebonden zijn aan een melkquotum, mogen vanaf 1 april melkrechten huren (leasen). Minister Braks (Landbouw) heeft in beginsel ingestemd met een dergelijke regeling die door het Landbouwschap is voorgelegd.

In principe mag een melkveehouder vanaf het nieuwe melkjaar niet meer dan 50.000 en niet minder dan 10.000 liter aan melkrechten huren. Deze en andere bepalingen — die nog verder moeten worden uitgewerkt — komen in een standaardhuurcontract te staan

Het is nog niet zeker of melkrechten alleen tussen boeren die aan dezelfde zuivelfabriek leveren mogen worden verhuurd, of dat ook huurcontracten tussen melkveehouders uit verschillende regio's mogen worden afgesloten.

Versoepeling

De mogelijkheid voor de boer om melkrechten te huren betekent een versoepeling van de superheffingsregeling. **Tot nu toe is het voor een melkveehouder alleen mogelijk zijn productie uit te breiden als hij grond koopt, waaraan melkrechten zijn verbonden.** Boeren die geen bedrijfsopvolger kunnen vinden of er gewoon mee willen ophouden, verkopen grond met quotum veelal aan collega's in de buurt. Voor dergelijke transacties worden momenteel forse prijzen betaald, zon *f* 3,50 tot *f* 4 per kilo melk. Deze hoge prijzen op de vrije markt zijn dan ook de reden dat de melk-opkoopregeling van het ministerie van Landbouw totaal niet heeft gewerkt. Minister Braks wilde slechts melkrechten opkopen tegen een prijs van maximaal *f* 2,50, zeer onaantrekkelijk vergeleken met de prijzen die op de vrije markt tot stand komen.

Volgens het Landbouw- Economisch Instituut (LEI) is er zon 15.000 ton melk beschikbaar voor verhuur. LEI-directeur prof. J. de Veer schat dat de huurprijs tussen de 30 en 40 cent per

liter melk zal komen te liggen. De prijs die de melkveehouder van de zuivelfabriek ontvangt ligt rond de 75 cent

Het Landbouwschap wilde al lang de kunstmatige constructie van het leasen van melkrechten ingevoerd zien om het probleem van de superheffing te verzachten. Sinds 1984 krijgen boeren van het ministerie te horen hoeveel melk zij maximaal aan een zuivelfabriek mogen leveren. Als zij meer leveren dan het toegestane quotum, moet een superheffing (boete) van 100% worden betaald. Dat komt momenteel neer op een boete van circa 75 cent per liter teveel geproduceerde melk. Door melkrechten te huren kunnen melkveehouders die superheffing ontlopen of verminderen.

Leeuwarder Courant 1989-02-10

Vrije fabrieken: Leasen quota toestaan over grenzen fabriek

LEEWARDEN - De vier vrije coöperatieve zuivelfabrieken in Friesland zijn van oordeel, dat het leasen van melkrechten ook mogelijk moet zijn over de grenzen van de eigen fabriek. Minister Gerrit Braks van landbouw en visserij heeft zoals gemeld in eerste instantie het leasen alleen binnen het gebied van de zuivelfabriek toegestaan. Over het grensoverschrijdende karakter van het leasen moet hij zich nog uitspreken.

Het leasen moet over heel Nederland mogelijk zijn, zegt Jan de Vries van *De Goede Verwachting*. Anders krijg je vreemde situaties. Een Nestlé-boer uit Parrega mag bij wijze van spreken quota leasen van een Nestlé-boer in Zeeuws Vlaanderen maar een boer van *De Goede Verwachting* mag niet quota leasen van een collega van een andere fabriek aan de andere kant van de Parregaster Vaart. Dat is toch te dwaas.

Leeuwarder Courant, 1989-02-16

Ook in MAP Kaf en Koren

Kerkvolk wordt beursvolk

KAF en Koren ?

WIJ LEVEN IN de tijd waarin we om de twee jaar met gebogen hoofd de beursvloer verlaten. Wie gokt, en dan ook nog met andermans centen, loopt gereede kans uit te glijden. We lijken ons van kerkvolk om te scholen tot beursvolk. Waarom kopen we niet veilig een stukje land?

Het is overigens de vraag van wie op dit moment de 338.000 hectare Fries onroerend groen is. Welk deel van het boerenland is nog in boerenhand? Hoeveel is van de overheid, welk deel is van de multinational, It Fryske Gea of de Rabobank? Kortom, in hoeverre is Friesland nog Fries land?

Met Ierland had Friesland ooit gemeen dat er sprake was van een extreem 'absenteïsme': grondbezitters elders lieten tegen betaling van marktgerichte pachtprizen het beheer over aan

derden. De Fries als zetboer; daar heeft hij tenslotte voor gepast. Met hun sterk gevoel van eigenwaarde bevochten de Friese 'hypotheekboeren' een nieuwe status.

De uit de crisisjaren daterende Pachtwet heeft tenslotte de landpachters het voordeel van lange pachttermijnen geboden. Mogelijkheid van opvolging en recht van eerste koop werden prima geregeld. En dat alles tegen een redelijke pacht. De vrije markt kreeg geen grip op de waarde van landbouwgrond. Verpachten leverde onvoldoende rendement op. Binnen twintig jaar voelde de landeigenaar zich even gebonden als ooit de pachter. De huidige generatie Friese boeren heeft de mogelijkheid te baat genomen en duizenden hectare land in eigendom verkregen.

Op dit moment staat de Pachtwet op de helling. Dat zal grote veranderingen in de landbouw teweeg brengen. De pacht wordt niet alleen officieel opgetrokken, er zal ook nog een prijsopdrijvende werking uitgaan van een vrijere grondmarkt. Landbouwgrond wordt in de jaren negentig een schaarste-artikel.

Op weiland rusten nu al productierechten waarmee miljoenen zijn gemoeid. Een veehouder met een produktierecht van 500.000 kilo melk op 40 bunder land kan spreken van een marktwaarde van f 2 miljoen voor het melkquotum plus 800.000 voor het land.

De prijzen van grond en productierechten zullen naar verwachting nog verder stijgen. Er wordt hier en daar al f 6 voor een liter melkquotum geboden. Uit een recente enquête blijkt dat voor weiland zonder melkquotum in Friesland f 22.500 per hectare moet worden berekend. In bij voorbeeld Oost-Gelderland wordt voor land zonder melkrechten zelfs een halve ton neergeteld.

Er dient zich inmiddels een nieuwe prijsopdrijvende gegadigde aan: Gerrit Braks. De landbouwminister wil minimaal 100.000 hectare aan de landbouw onttrekken. Om er weer 'natuur' van te maken. Eeuwen lang hebben we landbouwgrond als een prachtig stuk natuur ervaren. Maar de natuurliefhebber-nieuwe-stijl kan maar niet geloven dat de leeuwerik ook zal zingen boven gewoon bouwland en greide.

Rabo-topman Herman Wijffels toont zich verontrust over de veranderende kostenstructuur in de landbouw. Ook hij verwacht stijgende grondprijzen. De bankier waarschuwt de boeren er voor niet meer dan 4 voor een liter quotum te betalen. De Rabobank prijst het grote eigen vermogen van de boeren. Dat wil hij graag zo houden. Voor zo'n volk is het leuk bankier te zijn. Overigens hebben overheid en rekenmeesters van het *Landbouw Economisch Instituut* sinds 1984 de boeren gewaarschuwd toch vooral geen quotum voor dagprijzen te kopen. In de praktijk blijkt dat zij die de raadgeving in de wind sloegen, nu spekkoper zijn. De melkveehouderij is Wallstreet in het klein geworden.

Op het gevaar af dat men dus ook Kan uitglijden, gaan de investeringen in land en quotum al maar door. Het is al lang niet meer zeker dat 'lân net fuort rint'. De boer heeft namelijk op de prijsvorming van zijn produkten eerder minder dan meer invloed vergeleken bij een eeuw geleden.

Zelfs de hoogste voorman van het coöperatiewezen, prof. Veerman stelt dat de boer, zodra hij zijn produkt heeft afgeleverd, weinig invloed meer zal hebben op het marktgebeuren. Als over een jaar drie dubbeltjes van de melkprijs gaan, zullen er koppen rollen. Met andere woorden, het 'buorkjen' wordt ongemeen boeiend en in een aantal gevallen ook zeer risicovol. S.

Leasen melkquota kan ook over grenzen van fabriek

Verwachting bij zuivelindustrie:

LEEWARDEN - Het leasen van melkquotum, dat met ingang van gisteren mogelijk is, kan ondanks het verbod van het ministerie van landbouw en visserij, hoogstwaarschijnlijk wel over de grenzen van de eigen zuivelfabriek plaatsvinden. De mensen die bij de verschillende zuivelfabrieken in Friesland met dit nieuw fenomeen bezig zijn, zien voorsnog wel mogelijkheden de beperkende bepalingen te omzeilen.

De belangstelling voor het leasen van quota is groot. Zeker het aantal boeren dat quota wil huren is overweldigend. Aanvankelijk leek het erop dat de aanbieders ver in de minderheid zouden zijn. Nu de regeling officieel is afgekondigd blijkt dat er toch nogal wat veehouders zijn die een deel van hun quotum aanbieden. Bij *Noord-Nederland* gaat men ervan uit dat tegenover een aanbieder tien aanvragers staan. Bij *Nestlé* in Scharsterbrug heeft men vier aanbieders en vijftig aanvragers. De prijzen variëren van veertig tot vijftig cent per kilogram melk. Het aanbod komt vooral van boeren die hun bedrijf langzaam willen beëindigen. Ze bieden een deel van hun quotum aan maar houden het land voor bijvoorbeeld de vetweiderij. Het gaat in dit geval veelal om oudere veehouders.

Ook een jongere categorie heeft zich op de markt laten zien. In dat geval gaat het om boeren die hun bedrijf niet willen beëindigen. Hun opvolger zit nog op school en om een of twee jaar gemakkelijk te kunnen overbruggen wordt het quotum in eerste instantie voor een jaar verhuurd.

Bij *Noord-Nederland* activeert men het leasen niet, maar men tracht wel aanbieder en aanvrager bij elkaar te brengen. Men heeft eind vorige week een lijstje gehad met tien aanbieders. Zij kregen de adressen van maar liefst 475 aanvragers. Bij de *Zuid Oost Hoek* in **Oosterwolde** schat men dat er enkele tientallen transacties zijn afgesloten. De meeste lease-contracten worden onderling afgesloten, zo is de indruk bij *De twee Provinciën* in **Gerkesklooster**. De contracten zullen naar verwachting worden geregeld in familieverband, in de naaste omgeving of na een tip van de veehandelaar.

Ook bij de andere fabrieken wordt het aantal niet groter geacht dan hooguit enkele tientallen. De *Goede Verwachting* in **Workum** heeft slechts enkele aanbieders van quotum geregistreerd. Het aantal huurders blijkt daar het honderdvoudige te zijn. Al eerder stelde directeur Siebrén Jansen van de leasemelk in dit fabrieksgebied de duurste van het hele land zal worden.

Volgens de *Goede Verwachting* is leasen van melk over de fabrieksgrenzen beslist niet mogelijk. Bij *Noord-Nederland* heeft men ook de indruk dat de activiteiten binnen het gebied van de coöperatie plaatsvinden. Bij de *Zuid Oost Hoek* en bij *Huisternoord* in **Oudwoude** is men evenwel van oordeel dat er er wel een mogelijkheid kan worden gevonden deze regeling te omzeilen. Directeur Stoffer Groot in **Oosterwolde** houdt nog even een slag om de arm. Bert Knol van **Oudwoude** zegt evenwel dat er wel een mouw is aan te passen.

Als je een slapend quotum hebt kun je dat naar een andere fabriek overschrijven en het dan binnen het gebied van die fabriek gaan verhuren. Het is zelfs de vraag of dat alleen kan bij leveranciers. Ook leden zouden die mogelijkheid hebben zonder uittrekgeld te hoeven betalen. In de statuten van de coöperaties staat namelijk alleen dat er een leveringsplicht is van melk. Over quotum wordt niet gesproken. Quotum kun je in beginsel toewijzen aan de fabriek die je zelf uitzoekt, zo wordt geoordeeld.

Nieuwsblad van het Noorden, 1989-04-13

Dankert rapporteert aan EG:

Braks moest weten van zuivelfraude

Van onze correspondenten

STRAATSBURG - De Nederlandse zuivelcoöperaties hebben jarenlang de Europese Gemeenschap voor honderden miljoenen gulden opgelicht, met actieve medewerking van het ministerie van Landbouw en Visserij. Ze lieten de EG honderdduizenden tonnen boter opkopen, die niet aan de eisen voldeed. Dat leverde de Nederlandse coöperaties tussen 1983 en 1987 een illegale winst op van ruim 400 miljoen gulden.

Dat zegt de Nederlandse socialistische Europarlementariër Piet Dankert. Het Europees Parlement bespreekt vandaag over fraude met EG-subsidies. Dezelfde truc werd overigens ook toegepast in Frankrijk, België en West-Duitsland. Ook in die landen waren volgens Dankert miljarden gulden gemoeid met deze zuivelfraude, waaraan in 1988 een einde kwam.

Zuivelproducenten in de EG mogen al sinds jaar en dag hun (teveel) geproduceerde boter in de Europese voorraden stoppen. Van 'Brussel' krijgen ze dan een gegarandeerde prijs van 7000 gulden per ton en een vergoeding voor de kosten van opslag in koelhuizen. Die boter moet aan bepaalde kwaliteitseisen voldoen om voor deze zogenaamde 'interventie' in aanmerking te komen. Maar in Nederland wordt sinds 1976 boter gemaakt volgens een procedé dat is ontwikkeld door het NIZO, het Nederlands Instituut voor Zuivelonderzoek. Die boter wordt niet gemaakt van zure room, zoals gebruikelijk, maar van zoete room.

Volgens Dankert is er sinds het begin van de jaren '80 in Nederland alleen nog maar NIZO-boter gemaakt. Omdat de andere EG-landen nog de oude methode gebruikten, mocht deze Nederlandse boter niet in de interventie-voorraden worden gestopt, maar dat gebeurde toch. Omdat de opkoop en de controle daarop een taak is van de lidstaten zelf, ligt de verantwoordelijkheid voor deze fraude volgens Dankert mede bij het ministerie van Landbouw. Minister Braks moet volgens hem van de fraude op de hoogte zijn geweest.

Zeven jaar geleden werd de opkoop en het beheer van de boter overgeheveld van een overheidsbureau naar het *Centraal Orgaan Zuivelcontrole* (COZ), een instelling van de gezamenlijke zuivelcoöperaties, die daardoor de zaak volledig in eigen hand kregen.

'Theoretisch Mogelijk'

Directeur D. Branderhorst van de boter-sectie van Frico/Domo in Leeuwarden, snapt het verhaal van Dankert niet helemaal. „Ik weet dat er inderdaad problemen geweest zijn in die peri-

ode. De niet van aangezuurde room bereide boter is toen door het Interventiebureau geweigerd en naar Nederland teruggestuurd. Daar hebben de betrokken producenten toen behoorlijke verliezen op geleden, herinner ik mij. Theoretisch is het natuurlijk mogelijk dat er fraude gepleegd is. Van onszelf weet ik dat wij in de periode waar het om gaat uitsluitend uit zure room bereide boter voor interventie hebben aangeboden.”

Leeuwarder Courant 1989-04-22

Eis tegen Coberco boete van f 250.000

ZUTPHEN (ANP) - De zuivelcoöperatie *Coberco* in Zutphen hoorde gisteren voor de rechtbank in Zutphen f 250.000 boete tegen zich eisen. *Coberco* wordt verdacht van valsheid in geschrifte, uitlokking van en medeplichtigheid aan het op grote schaal ontduiken van de superheffing.

In maart 1985 sloten circa honderd veehouders huur/verhuurovereenkomsten met elkaar. Als de ene boer zijn quotum bijna had volgemolken, verhuurde hij zijn hele veestapel voor korte tijd aan een collega, die nog ruimte had in zijn quotum.

Leeuwarder Courant 1989-05-05

Rechtzaak over zuivelfraude aangehouden

ZUTPHEN (ANP) - De rechtbank in Zutphen heeft woensdag in de rechtszaak tegen de zuivelcoöperatie *Coberco* in Zutphen geen uitspraak gedaan maar het onderzoek heropend. Officier van justitie mr. L R. Montijn eiste veertien dagen geleden een boete van f 250.000 tegen *Coberco* op verdenking van valsheid in geschrifte en medeplichtigheid aan ontduiking van de superheffing op grote schaal.

In maart 1985 sloten ruim honderd veehouders huur/verhuurovereenkomsten met elkaar waarbij voor twee of drie weken de hele veestapel van een boer die zijn melkquotum bijna had volgemolken werd verhuurd aan een boer, die nog ruimte had in zijn quotum. De veehouders maakten daarbij gebruik van een modelovereenkomst van *Coberco* die geschikte huurpartners bij elkaar bracht en de administratieve afhandeling verzorgde.

De rechtbank in Zutphen wil een uitspraak van het Europese Hof van Justitie afwachten op vragen van de rechtbank van Veviers over het destijds geldende systeem waarbij landen konden kiezen tussen een superheffingsstelsel per veehouder of per melkfabriek. De rechtbank concludeert dat de toepassing van twee verschillende heffingsstelsels ongelijkheid veroorzaakt en derhalve in de zin van het EG-Verdrag discriminerend is.

De rechtbank in Zutphen wil verder via de rechter-commissaris opheldering over de vraag wie de opstellers van de huur/verhuurcontracten zijn. Gebleken is dat de contracten die de boeren ondertekenden veel gedetailleerder en juridisch doortimmerder zijn dan de contracten die *Coberco* in eerste instantie aan de veehouders toezond.

'Melkprijs stijgt dit jaar zo'n 2 procent'

Export 10 procent hoger

RIJSWIJK - Bij een normale ontwikkeling van de zuivelmarkt zal de melkprijs voor de boeren dit jaar 1,5 tot 2 procent hoger worden dan die over vorig jaar. Dat zei vanmorgen Harm Schelhaas, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*. Over de eerste drie maanden van dit jaar lag de waarde van de zuivelexport ruim 10 procent hoger dan die van de eerste maanden van 1888: f 2,07 miljard tegen f 1,87 miljard.

Die stijging is geheel toe te schrijven aan de uitvoer naar landen buiten de EG en is vooral veroorzaakt door het betere prijsniveau op de wereldmarkt.

In Nederland daalde de melkaanvoer in de eerste vier maanden van dit jaar de met 2 procent, de produktie van kaas en consumptiemelk met 1 procent en die van condens met maar liefst 15 procent. De produktie van vol melkpoeder nam met 4 procent, die van mager poeder met 12, die van boter met 14 en die van weipoeder met 1 procent toe.

In Nederland nam opnieuw (met 3 procent) de afzet van de eigen kaas af. Vorig jaar werd al een daling van 2 procent geregistreerd. De export naar de EG-landen nam met 1 procent toe, die naar derde landen met 10 procent. De produktie van magere kaas steeg met 50 procent, maar is nog minder dan 1 procent van de totale produktie. Wij dronken ook minder melk (1 procent).

Schelhaas verwacht dat de produktie van condens het dieptepunt is gepasseerd. Naar Rusland kan weer boter worden geëxporteerd, zo verwacht hij. Melkpoeder profiteert van de stijgende koopkracht in de derde wereld, vooral in Oost- en Zuidoost-Azië.

Over de werkgelegenheid in de zuivel zei hij dat die vorig jaar is gedaald met 1 procent. Dat beeld is vertekend doordat er een onderneming bij is geteld, die in de vorige statistieken nog niet meedeed. Zonder dat bedrijf zouden er 5 procent minder mensen werken in de zuivel.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1989-05-18

Hogere produktie boter

Spanning in zuivel nu iets verminderd

RIJSWIJK (ANP) - De zuivelmarkt heeft de eerste vier maanden van dit jaar een overwegend gunstig beeld te zien gegeven. De spanning op de markt nam wat af. Dat blijkt onder meer uit de produktie van boter en magere melkpoeder, die 14, respectievelijk 12 procent hoger was dan in 1988. Drs. H. Schelhaas, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, zei dat woensdag tijdens een openbare bestuursvergadering van het produktschap in Rijswijk.

De binnenlandse consumptie van in Nederland geproduceerde kaassoorten nam de eerste vier maanden af met ruim drie procent. Vorig jaar werd al een daling van twee procent geconstateerd. De export naar EG-landen nam echter iets toe (ongeveer 1 procent), terwijl de veel kleinere export naar landen buiten de EG met tien procent steeg. Kaas is goed voor bijna de helft

van de Nederlandse melkverwerking. Ook de prijzen van zuivelproducten, met name die van magere melkpoeder, stegen de eerste vier maanden ten opzichte van de twee voorgaande jaren, aldus Schelhaas. Vergeleken met het record-niveau van november vorig jaar ligt het prijsniveau echter belangrijk lager.

De werkgelegenheid in de zuivelindustrie is het laatste kwartaal van 1988 met 1 procent gedaald ten opzichte van de vergelijkbare periode het jaar ervoor, aldus Schelhaas. Hij voorziet dit jaar een geleidelijke verdere daling van het aantal werknemers (nu ruim 19.000) in deze sector.

De export in de zuivelindustrie steeg de eerste drie maanden van dit jaar met 10 procent naar 2,07 miljard.

De inkomensontwikkeling in de melkveehouderij noemde Schelhaas relatief gunstig. De huidige gunstige inkomensontwikkeling moet volgens Schelhaas vooral worden gebruikt voor een versterking van de concurrentiepositie op langere termijn.

Nieuwsblad van het Noorden, 1989-05-31

AID. Misdaad al gereed voor 'vrije' markt EG

Van onze redactie economie

SCHEVENINGEN - De criminele wereld heeft jaren geleden de mogelijkheden ontdekt voor fraude met subsidies van de Europese Gemeenschap. Professionele misdaadorganisaties zijn dan ook al gereed voor het Europa van na 1992.

Dat heeft directeur H.W. de Boer van de *Algemene Inspectiedienst* (AID) dinsdag gezegd bij de viering van het veertigjarig bestaan van de *Economische Controledienst* (ECD) in Scheveningen.

Volgens De Boer is het nu de hoogste tijd om fraude met EG-subsidies als crimineel gedrag te beschouwen. Hij vindt dat de autoriteiten de verhalen over fraude met gelden van de EG te zeer als een „budgettair-technische zaak” beschouwen. Hoewel de Rekenkamer van de EG al jarenlang wijst op het gesjoemel, doet de Europese Commissie niets, aldus De Boer.

De Nederlandse socialistische Europarlementariër Piet Dankert verklaarde begin april van dit jaar nog dat ook de Nederlandse zuivelcoöperaties jarenlang de Europese Gemeenschap voor honderden miljoenen guldens hebben opgelicht. Ze lieten de EG honderdduizenden tonnen boter opkopen, aldus Dankert, die niet aan de eisen voldeed. Dat leverde de Nederlandse coöperaties tussen 1983 en 1987 een illegale winst op van ruim 400 miljoen gulden. Minister Braks (Landbouw en Visserij) verwees de woorden van de socialist later in een reactie naar de prullemand. Ook de zuivelcoöperaties laakten de opmerkingen van Dankert.

De AID-directeur verklaarde dinsdag over informatie te beschikken van de politie en Justitie in Rotterdam waaruit blijkt dat georganiseerde criminelen nu actief bezig zijn met het bedenken van methoden om na het openstellen van de grenzen te kunnen blijven mee-eten uit de subsidieruif van de EG. Volgens leden van het Europees Parlement verdwijnt er nu al elk jaar tien miljard gulden in verkeerde zakken.

In hetzelfde verband pleitte directeur De Boer voor instelling van een toets waarmee nieuwe regelingen van de EG op fraudegevoeligheid kunnen worden bekeken. Volgens hem en volgens Justitie zijn veel van de huidige EG-regels zo fraudegevoelig als wat. Politie, Justitie en speciale opsporingsapparaten als de AID en de ECD moeten volgens hem op Europese schaal gaan samenwerken, omdat er anders van fraudebestrijding weinig terecht komt.

Ernstige kritiek had De Boer op de toelatingseisen die de politie hanteert. Hij vindt dat de normen omhoog moeten. Een aankomend agent hoeft over „slechts een mavo-diploma” te beschikken en tegelijkertijd geschikt zijn voor de Mobiele Eenheid en specialistisch recherchewerk, aldus De Boer.

Hij vindt dat de politie in Nederland te versnipperd opereert. In dit „nonsensetijdperk” moet er één directie politie bij één ministerie komen voor het gehele land, meent hij. Alleen korpsen met minimaal vierhonderd politiemensen zouden hun zelfstandigheid mogen behouden. Voorts zou de politie meer managers uit het bedrijfsleven in huis moeten halen.

Leeuwarder
Courant
1989-06-03

16e plaats
Europese
verkiezingen

Schelhaas, H.
Wassenaar

Leeuwarder Courant, 1989-06-03

ook MAP Kaf en Koren

De marathon van de ‘mislukte quotumboeren’

KAF EN KORENI door Willem Stegenga

DE GROEP van ‘misleide quotumboeren’, de groep van Bartele Bosma uit **Oudwoude**, moet zo langzamerhand beschikken over het uithoudingsvermogen van een marathonloper. De procedure, waarin deze boeren verzeild zijn geraakt, duurt wel erg lang. Voor de aanvankelijk geïnteresseerden blijktbaar te lang. De quotumboeren zijn in de fase aangekomen, die voor een groot deel wordt gekenmerkt door herhaling van zetten en argumenten. Ze worden steeds meer op zich zelf teruggeworpen. Vorige week in ten Haag, toen hun zaak weer onderwerp van gesprek was in de vaste kamercommissie voor landbouw, waren de rijen dan ook uitgedund. De standsorganisaties waren er niet, het Quotumbureau uit Heerenveen was er evenmin.

Dat het Quotumbureau van Lammert Gorter en Pier de Vries schitterde door afwezigheid, heeft bij de boeren de indruk gewekt te maken te hebben met eierzoekers die zich niet om de nazorg bekommeren. Zo van: het geld voor de bemiddeling bij de quotumhandel is binnen en voor de rest is het wachten op de dingen die gaan gebeuren. „Wy foege der neat oan ta”, verklaarde Gorter zijn afwezigheid. Hij ontkent overigens, dat zijn bureau zich niet meer bezig houdt met de quotumaffaire.

De club van Bartele Bosma is vooral aangewezen op de CCLB in Leeuwarden en op het landbouwschap. Mr. Yme Kuiper van de CCLB is manifest aanwezig, als de boeren hun belangen bepleiten. Het Landbouwschap blijft de minister wijzen op zijn feilen. De zaak is derhalve gedelegeerd. Het voordeel is, dat de lijnen korter zijn. Het nadeel is, dat de quotum boeren morele steun en enige massaliteit ontberen.

Minister Braks maakt daar gebruik van. Laat dat maar aan hem over. Met een uitpuilende publieke tribune is de bewindsman eerder tot toegeven bereid, dan wanneer slechts een handje-

vol mensen de beraadslagingen volgt. Braks is geneigd zich dan harder en onverzettelijker op te stellen.

Alzo geschiedde vorige week.

Ook mogen de quotumboeren hun hoop vestigen op twee kamerleden: Piet Blauw (VVD) en Servaes Huys (PvdA). De fractie van het CDA heeft zich tegen hen gekeerd, met Jan van Noord uit Dwingeloo voorop en Jan Nijland uit Steggerda en Jacob Reitsma uit Emmeloord als zwijgende volgers.

Nieuw

HET QUOTUMPROCES biedt echter steeds weer nieuwe persctieven voor de slachtoffers. Het ministerie zit er duidelijk mee in zijn maag. Daar doen de grote woorden van de minister, zijn opper-voorlichter Cees Gravendaal en de halsstarrige maar principiële houding van Jan van Noord, niets aan af. Ze versterken die indruk eerder.

Braks is te voorbarig en te inconsequent geweest met het intrekken van deze quota. De weg terug is moeilijk. De minister is nog niet van plan die af te leggen. Even slikken, even door de knieën en de zaak was opgelost. Braks neemt nu de houding aan van een scheidsrechter, die ook nooit openlijk een fout durft toe te geven. De minister beschermt ambtenaren op zijn ministerie en dat gaat ten koste van boeren.

Braks was allang door de bocht gegaan, als de kamerleden zich en bloc tegen deze handelwijze hadden verzet. Dat is niet gebeurd. Met de verkiezingen voor de deur zal dat voorlopig ook niet gebeuren. VVD en PvdA zullen elke gelegenheid aangrijpen om de minister te beschadigen, het CDA zal hem door dik en dun verdedigen. Op die manier komt er een extra waas over een toch al nevelige kwestie. Daar is niemand bij gebaat.

Braks doet bij niemand het gevoel van rechtszekerheid glore. Hij slaat er in om 'as mále Jan yn 'e hinnen'. De minister moet nog een maniertje aan de hand worden gedaan om zo schadevrij mogelijk uit deze affaire tevoorschijn te komen. Dat is nog niet gelukt. Hoe langer het duurt, hoe moeilijker het wordt.

DE NEDERLANDSE boerenstand is van de wakkere soort. Het lag voor de hand, dat er - op het moment dat de superheffing werd ingevoerd - constructies zouden worden uitgedokterd om de strenge regels te kunnen ontduiken. Het ambtelijk apparaat heeft de regelgeving dan ook bij herhaling moeten bijstellen en aanvullen, maar niet alle gaten zijn gedicht.

De boeren kregen een quotum dat maximaal 20.000 kilogram per hectare kan zijn. Quotum en grond werden als eenheid beschouwd. Van meet af aan werd er geschoven om het leven: quotum werd van het ene stuk land gehaald en op een ander stuk, in een ander gewest geplakt.

Tussen de 1500 en 2000 *schuifmelkconstructies* zijn er geweest in Nederland.

Aanvankelijk werd het geschuif oogluikend toegestaan. Zeker toen bleek, dat er op die manier quotum uit Friesland naar Brabant 'emigreerde'. Het Quotumbureau in Heerenveen rook zijn kans en er kwam een omgekeerde beweging (quotum van het Zuiden naar het Noorden) op gang, dat moment trok Brabant bij Braks aan de bel.

De minister gaf gehoor aan zijn directe achterban en trof maatregelen. In eerste instantie werden 138 schuifquota ingetrokken. De betrokken boeren kregen op aandrang van kamerleden de gelegenheid voor een commissie te verschijnen om hun bezwaren toe te lichten. Er kwam enige verlichting.

Kamerlid Piet Blauw evenwel: „Ik ken 58 identieke transacties. Van 12 boeren is het quotum gedeeltelijk ingetrokken, van 41 boeren is het niet ingetrokken en van 5 boeren is het helemaal ingetrokken’. Met andere woorden: de zaak rammelt aan alle kanten. Schuifmelkconstructies mochten in bepaalde gevallen, zij het dat de criteria onduidelijk bleven. Als ‘te goeder trouw’ is gehandeld, is er een kans dat de boer zijn quotum mag houden.

Wie niet akkoord ging met de uitspraken van de commissie van bezwaarschriften, kreeg een herkansing. Het Quotumbureau in Heerenveen kon in die fase nog drie klanten geruststellen: zij mogen hun quotum houden. Dat is gebeurd door het simpele feit, dat de notaris nog even een briefje schreef naar het ministerie waarin het begrip ‘te goeder trouw’ werd aangescherpt. In februari van dit jaar wijzigde de minister de regeling. Schuifmelkconstructies werden uitgebannen. Akkoord, zei het Landbouwschap, maar daarmee zijn de gevallen die voor die datum bekend waren niet opgelost. Zo sleept het conflict zich voort. Het is uitgegroeid tot een prestigezaak. Dat bleek vorige week nog eens overduidelijk, toen Braks poogde elke eerder ingebrachte nuance uit te gummen.

Bartele Bosma en zijn mannen hopen nu dat de discussie over hun geval de Kamercommissie voor landbouw zal ontstijgen en in een plenaire zitting van de Kamer zal worden ingebracht. Dat is een mogelijkheid.

CDA

NOG SNELLER ZOU het gaan als het CDA de gevolgen van zijn uitspraken serieus zou nemen. Woordvoerder Jan van Noord stelt zich op het standpunt dat deze constructies beboet moeten worden met het intrekken van het quotum. Dan moet het CDA zeggen dat alle 1500 tot 2000 gevallen zo worden behandeld en niet eerst 138 en straks nog een keer 250 en later de rest. Die stap heeft het CDA niet gezet. Van Noord zien wij er wel voor aan dat te willen. Zijn fractiegenoten durven dat niet aan, zeker niet nu er verkiezingen op komst zijn.

Voor de club van Bosma zou een complete aanpak de beste oplossing zijn. Zijn vereniging zou uitdijen van 66 tot ruim 1000 leden. Ze hebben nu allemaal f 1000 per persoon gestort voor juridische bijstand. Met een miljoen in kas moet je een goede advocaat kunnen inhuren. De man staat al te popelen. Hij kan simpel teruggrijpen de 58 ‘identieke gevallen’ van Blauw. Braks heeft de boeren al aangeraden „dan maar naar de rechter te stappen”. Kennelijk is een nederlaag voor de rechtbank voor een minister minder kwetsend dan een nederlaag in de kamer, maar het blijft een zwaktebod.

Het CDA moet laten zien, dat het een partij van kerels is en niet van weerhanen. Als het helden zijn, ondernemen ze nog voor de verkiezingen actie. De zaak sleept te lang voort, dompelt mensen al maanden en maanden in onzekerheid en zwakt de toch al niet grote geloofwaardigheid in de politiek nog verder af. Quotumboeren vallen net zo goed als bos en beemd onder het veel geroemde rentmeesterschap.

Demissionair minister Braks:

'Er is geen sprake van boterfraude'

Van onze correspondent

DEN HAAG - Van een boterschandaal zoals de socialistische Europarlementariër Dankert heeft aangekaart, is geen sprake. Dat moet blijken uit de zeer gedetailleerde antwoorden die minister Braks van Landbouw naar de Tweede Kamer heeft gezonden.

Dankert had aanvankelijk beweerd, dat Nederland miljarden guldens aan EG-geld zou hebben opgestreken, door boter bereid volgens het zogenaamde NIZO-procedé, met subsidie uit de markt te nemen. Volgens de door Brussel gehanteerde regels mocht alleen boter bereid uit zure room tegen een gegarandeerde prijs uit de markt worden genomen (interventie). Dat mocht niet met boter die werd vervaardigd met behulp van zuurselpreparaat. Pas sinds 4 juli 1987 kwam ook deze boter hiervoor in aanmerking.

Braks maakt in zijn antwoorden duidelijk, dat de zuivelfabrieken wekelijks werden gecontroleerd op naleving van de voorschriften. Enkele jaren geleden rapporteerden de controleurs de indruk te hebben, dat boter werd aangemaakt volgens de NIZO-methode. Het ministerie verbood toen nogmaals de zuivelindustrie deze boter ter interventie aan te bieden. De *Algemene Inspectie Dienst* van het ministerie kreeg opdracht dit te controleren. Dit leverde niet veel op.

Op ambtelijk niveau probeerde men de ambtenaren in Brussel duidelijk te maken dat de bereidingswijze volgens de NIZO-methode de boter een betere kwaliteit gaf. Aanvankelijk wilde men daar in Brussel niet aan. Tot in 1987 Braks zelf in een overleg met zijn collega landbouwministers de zaak aankaartte. Toen bleek er geen bezwaar te bestaan tegen deze boter. Uit de antwoorden van Braks is wel duidelijk, dat één zuivelfabriek te laat werd gewaarschuwd dat het verboden was NIZO-boter voor interventie aan te bieden. Inmiddels heeft Braks 21 zuivelfabrieken nog om gedetailleerde gegevens gevraagd over de productie van NIZO-boter. Zodra hij die gegevens heeft zal hij die ook de Tweede Kamer overleggen.

Leeuwarder Courant 1989-06-29

Boeren krijgen rechten terug

Braks haalt bakzeil in quotumaffaire

Van onze redacteur in Den Haag

DEN HAAG - De ongeveer 130 melkveehouders van wie een deel van het melkquotum was ingetrokken omdat zij bij aankoop gebruik hadden gemaakt van een *schuifmelkconstructie*, krijgen hun produktierechten terug. Landbouwminister Gerrit Braks, die deze quota had ingetrokken, heeft bakzeil gehaald.

Hij is hiertoe overgegaan omdat het moeilijk is na te gaan of de boeren de voorschriften wilens en wetens hebben overtreden, of dat zij te goeder trouw waren. De ongeveer 250 soortge-

lijke gevallen die nog bij het ministerie in behandeling zijn, zullen volgens dezelfde lijn worden afgehandeld. Mogelijk dat ook deze boeren hun quotum kunnen houden. Braks zal wel ingrijpen bij schuifmelktransacties die na 1 november 1988 hebben plaatsgevonden. Vanaf die datum moet namelijk voldoende bekend zijn geweest wat mag en wat niet mag.

De schuifmelkkwestie dateert van september 1986. Toen werd de regel ingevoerd dat boeren bij aankoop van grond productierechten tot een maximum van 20.000 liter mochten meekopen. Volgens de minister is het altijd de bedoeling geweest dat de quota moesten rusten op de grond die werd aangekocht. In de praktijk kwam het geregeld voor dat bij zo'n transactie melk en grond aan elkaar werden gekoppeld, die voordien niet bij elkaar hoorden. Tegen dergelijke transacties kwam het ministerie achteraf in geweer, met als sanctie dat de aangekochte quota werden ingetrokken. De betrokken boeren leden hierdoor een strop, die vaak de f 100.000 te boven ging.

Veel boeren voelden zich belazerd, omdat zij naar hun zeggen inlichtingen hadden die niet negatief waren. Wanneer Braks niet overstag was gegaan had hij gistermiddag, een motie van een Kamermeerderheid van PvdA, VVD en D 66 gekregen. Daarin werd gevraagd om teruggave van de quota. „Dit is geweldig”, zo reageerde vanmorgen Bartele Bosma uit Oudwoude, de voorzitter van de *Vereniging van Misleide Quotumboeren*. De vereniging is opgericht om een vuist tegen Braks te maken. De 65 leden hadden voor f 13 miljoen in deze quota geïnvesteerd en dat bedrag dreigden ze kwijt te raken.

Bosma en de zijnen hebben op provinciaal niveau weinig steun van de standsorganisaties gehad. „Se wienen deabenaud foar de oare leden dy't it wol moai f ünien dat wy oanpakt waarden”. Het Landbouwschap heeft de minister wel gewezen op het feit dat hij fout zat.

Met name mr. Yme Kuiper van de CCLB in Leeuwarden heeft de belangen van de quotumboeren behartigd. Volgens Bosma is het succes mede te danken aan het feit dat het kabinet is gevallen. „Se doarre no wat mear mei skerp op 'e minister te sjitten”. Hij vraagt zich nu af of er ook nog superheffing over de quota moet worden betaald, „mar de earste slach is binnen”.

Leeuwarder Courant 1989-07-13

EG: verruiming van melkquota met 2 procent

BRUSSEL - Er komt wat meer ruimte in de omvang van het melkquotum. De Europese Commissie stelt voor om elk EG-land 1 procent quotum toe te wijzen voor jonge starters en zogeheten 'pijngevallen'. De commissie wil bovendien 1 procent afhalen van de in 1987 opgelegde tijdelijke korting van 5,5 procent, waarvoor de boer een vergoeding van de EG krijgt.

Met de nieuwe voorstellen krijgen de lidstaten meer ruimte voor het voeren van een „flexibel beleid”.

De Europese Commissie wil ook de overschrijding aan banden leggen. Vorig jaar kwam er 1,8 miljard kilogram melk meer op de markt dan er in de nationale quota toegestaan was. Het voorstel aan de landbouwministers is om de vergoedingsregeling in te trekken voor die veehouders, die hun quotum overschrijden.

Melkquota-bemiddelaar Arend Otten

We moeten beter zijn dan een makelaar

„**Makelaars in melkquota**” worden ze wel genoemd, maar echte makelaars zijn ze niet. „Wij moeten het zelfs beter doen dan een makelaar, omdat we geen makelaar zijn”, aldus een van de weinigen in Nederland die zich met de handel in melkquota bezighouden, Arend Otten uit Hoogeveen. Of eigenlijk moet je zeggen: twee van de weinigen, want in het agrarisch bemiddelingsbedrijf A. Otten werken twee neven met dezelfde naam samen. Ze bedienen zich dan ook van hetzelfde visitekaartje en zullen niet rusten „voor dit op de schoorsteenmantels van alle boerderijen in ons land staat”.

Het werkterrein van de Ottens strekt zich over het hele land uit. Dat is door de bemiddeling in melkquota alleen maar benadrukt. De bemiddeling bij de koop en verkoop van melkquota maakt inmiddels meer dan de helft van de activiteiten van het bedrijf uit.

Deze vorm van bemiddeling is ontstaan toen minister Braks in 1984 bepaalde dat het quotum melk dat een boer mag produceren afhankelijk is van de grondoppervlakte van zijn bedrijf en dat het overdragen van quota alleen mogelijk is op basis van overdacht van grond.

Als uitgangspunt bij de vaststelling van het quotum werd de produktie van het jaar 1983 genomen. Boeren die hun quotum willen uitbreiden dienen er dus grond bij te kopen en boeren die hun quotum willen verminderen, zullen grond verkopen. Volgens de geldende beschikking mag er 20.000 kilogram melk per hectare worden geproduceerd. Bij een gemiddelde produktie van 6.000 kilogram per koe per jaar, betekent dat drie koeien per hectare. Wie meer produceert dan het aantal beschikbare hectares maal 20.000 kilogram, moet boete betalen: de zogenaamde superheffing.

Sinds de invoering van de superheffing is het aantal veehouders verminderd van 56.000 tot 49.000. Of de superheffing daarvan de rechtstreekse oorzaak is, is niet duidelijk. Het aantal melkkoeien is verminderd van 2,5 miljoen tot 1,9 miljoen. In plaats van melkkoeien nam een aantal boeren er voor de vleesproduktie bestemde zoogkoeien bij, dieren die hun kalveren bij zich houden en die na het zogen niet gemolken worden.

De quotering heeft ertoe geleid dat de efficiency in de melkveehouderij is toegenomen. Ook de produktie van melk per koe is gestegen doordat koeien meer melk geven dan vroeger. De inkomens in de melkveehouderij zijn omhoog gegaan en hebben de vraag naar uitbreiding van het quotum gestimuleerd. Daardoor is de marktprijs van de quota opgedreven.

Een recente publicatie van het ministerie van Landbouw meldde een verlaging van de quotumprijs tot ongeveer f 3,50 per liter melk. Volgens Otten is er echter nog steeds sprake van een stijging van de quotumprijs. De werkelijke waarde die een melkveehouder voor een liter melk betaalt, schommelt tussen de f 4,30 en f 5,-- per kilogram, afhankelijk van het vetgehalte.

Overigens is Otten als bemiddelaar niet ongelukkig met de onjuiste cijfers van het ministerie, want er werden hem in reactie daarop van alle kanten quota aangeboden door mensen die uit angst voor een verdere daling van de prijs hun quotum te gelde wilden maken. Volgens Otten hebben de onjuiste cijfers uit den Haag te maken met een onjuiste inschatting van de gang van zaken bij overdracht van quota. Het ministerie gaat uit van die gevallen waarbij de bij het quotum behorende grond werd verkocht, terwijl het in de helft van de gevallen om pacht gaat,

waarbij per liter melk méér betaald wordt. Deze pachtconstructie blijkt steeds meer te worden toegepast, omdat op het melkquotum kan worden afgeschreven en veel veehouders geen behoefte hebben aan grond.

Otten vermoedt ook dat de grondprijs kunstmatig wordt opgeschroefd. Dat is in het belang van de verkoper, omdat de verkoop van grond is vrijgesteld van belasting, terwijl de belastingdienst wél van 20 tot 54% belasting heft op de opbrengst van quotumverkoop. Om de zaak nog ingewikkelder te maken speelt door het geheel ook nog de kwestie van de mestquotering. De bepalingen van dit mestquoteringsbesluit bieden nauwelijks soelaas voor boeren die met een te hoge mestproduktie zitten en daarom hun melkquotum willen vergroten door aankoop van grond met een lagere fosfaatbelasting. Otten verwacht dan ook dat voor een aantal melkveehouders de fosfaatnorm per hectare (125 kilo) veel meer gaat knijpen dan de melkquotering.

„Dat soort dingen kun je niet op een makelaarscursus leren. Dat leer je in de praktijk. Het verschilt ook van geval tot geval, omdat er allerlei elementen een rol in spelen. Wij zijn boerenzoons. Je kunt dit vak niet uitoefenen als je niet over stront kunt praten”, aldus de oudste van de twee firmanten Arend Otten, die in 1972 het agrarisch bemiddelingsbedrijf van een oom overnam. Zijn neef, die aanvankelijk op een bank werkte, kwam 13 jaar geleden de gelederen versterken.

Vijf jaar geleden werden de neven met de melkquotering geconfronteerd. „Wij zijn er ingerold omdat door de maatregel de melk aan de grond gebonden werd en wij in grond handelden”, aldus de oudste firmant, van wie drie broers en een zwager al vóór de superheffing naar Canada emigreerden en daar een goed boerenbestaan opbouwden.

Ook Canada kent overigens - al vanaf 1950 - een melkquotering, maar die is veel minder groot dan hier. Daarom is het voor Nederlandse melkveehouders interessant hun land en quotum hier te verkopen en naar Canada te verkassen. Uiteraard spelen ook andere factoren bij een dergelijk besluit een rol, zoals bijvoorbeeld de omstandigheid dat méér zonen van een boer óók boer willen worden.

De grondslag van het bedrijf van de twee neven is de handel in onroerend agrarisch goed plus wat daaruit voortkomt, zoals de bemiddeling in overdracht van melkquota én de emigratiebemiddeling. „Wij organiseren Canada-avonden voor boeren en spelen daarmee een beetje op de situatie.

Op het ogenblik is er een filmploeg voor ons in Alberta om nieuwe films te maken voor het komend seizoen. We hebben iemand die dat hele Canada-gebeuren voor ons begeleidt. We hebben de indruk dat dankzij de melkquotering de emigratie de laatste jaren vooral in het Noorden een grotere vlucht heeft genomen. In Canada zijn er voor een Nederlandse veehouder die zijn melkquotum hier goed heeft kunnen verkopen ongekende mogelijkheden. Een Nederlandse boer neemt naar Canada behalve zijn geld ook een enorme knowhow mee en kan het daar prima rooien”.

Nederlandse zuivelexport met 20 procent gestegen

Gevolg van situatie op wereldmarkt

RIJSWIJK (ANP) - De omzet van de Nederlandse zuivelexport is in vergelijking met vorig jaar in de eerste zes maanden van 1989 met twintig procent gestegen tot 4,4 miljard gulden. De waarde van de import van melk en melkproducten daalde in de zelfde periode van 2,1 naar 1,7 miljard gulden. Voorzitter drs. H. Schelhaas van het *Produktschap voor Zuivel* heeft deze cijfers woensdag bekendgemaakt.

Schelhaas schrijft de groei grotendeels toe aan de stijging van de prijzen voor zuivelproducten op de wereldmarkt. Die is onder meer het gevolg van het verdwijnen van de zuivelvoorraden in de Europese Gemeenschap. In de jaren negentig moet rekening worden gehouden met nog hogere prijzen op de wereldmarkt.

Diezelfde stijging kan, aldus Schelhaas, leiden tot een minder gunstige ontwikkeling van de wereldhandel. Verder moet rekening worden gehouden met een hogere melkproductie in de Verenigde Staten en Nieuw-Zeeland.

Uit de cijfers van het produktschap blijkt dat de consumptie van kaas in ons land sinds vorig jaar daalt. Ook de uitvoer van kaas naar lidstaten van de Europese Gemeenschap vertoont een daling. De Bondsrepubliek Duitsland, onze belangrijkste afnemer, blijft zelfs nog iets achter. Dit geldt ook voor de Nederlandse kaastopper Maasdammer.

Schelhaas heeft niet de indruk dat de **dioxine-affaire** bij de consument heeft geleid tot een verminderde vraag. Na het bekend worden van de affaire, midden juli, is de afzet zelfs gestegen in vergelijking met de zelfde periode vorig jaar.

Schelhaas waarschuwt dat de zuivel in de toekomst minder op de politiek moet vertrouwen en meer moet proberen de problemen op eigen kracht op te lossen. „De van oudsher terecht opgebouwde beschermende muren rondom de landbouw zullen minder hecht worden. Wil er effectief invloed worden uitgeoefend, dan is maximale samenwerking nodig bij de belangenbehartiging”, aldus Schelhaas.

Uit cijfers blijkt dat de vier grote Nederlandse zuivelcoöperaties wereldwijd geen prominente plaats innemen. Op de lijst van 25 grootste zuivelondernemingen in de wereld komt Coberco met een omzet van 3,3 miljard gulden als eerste Nederlandse coöperatie pas op een twaalfde plaats.

Schelhaas verwacht dat het concentratieproces in de zuivel de komende jaren zal doorgaan. Daarnaast blijft er naar zijn oordeel ruimte voor kleine zuivelondernemingen als zij een of meer gespecialiseerde producten maken of zeer flexibel zijn. In het laatste geval kunnen zij de grote concerns aanvullen.

Een zwart circuit kent ook voordelen

DE MELKQUOTERING blijft voor verrassingen zorgen en blijft verbazen, jaar in jaar uit. Het ontdekken van een zwart melkcircuit is de jongste variant in het stelsel, dat al zo rijk geschakeerd is met incidenten, oprispingen en uitingen van kritiek. De kleur wordt echter in grote mate bepaald door de tevredenheid bij de boeren. Ondanks alle beweringen van officiële organen, instellingen en standsorganisaties dat het systeem zo snel mogelijk moet verdwijnen, zijn de veehouders nauwelijks meer te remmen in hun enthousiasme. VVD-Kamerlid Piet Blauw zei tegen de CBTB-boeren van Burgum en omstreken: „U hebt moeite om niet rijk te worden”. Dat verklaart de hele euforie, om het maar eens modieus te zeggen.

Het zwarte melkcircuit is een argument om te pleiten voor versoepeling van de contingentering. (Foto Paul Janssen).

Nergens in de Europese Gemeenschap is de quotering zo goed en precies geregeld als in Nederland. Elke kilogram melk is geregistreerd en manipuleren is vrijwel uitgesloten. Dat gaat goed zolang de boeren menen dat het zo hoort en de indruk hebben dat al hun collega's in de EG onder eenzelfde regime vallen.

Dat is niet het geval. Europese regeltjes worden lang niet overal op gelijke wijze toegepast. Bij de

melkcontingentering is het een janboel. Toen de contingentering werd ingevoerd, werden de Nederlandse boeren verplicht 8,65 procent minder te melken. De Belgen moesten het met 'ongeveer 8 procent' (aldus de Belgische landbouwattaché in Nederland) minder doen. Daaruit blijkt al een wereld van verschil.

Dat verschil is in de loop der jaren niet opgeheven. De wijzigingen in de regels volgden elkaar in zo'n rap tempo op dat je, wanneer je een keer op achterstand stond, bijna geen kans kreeg die in te lopen. Een voorbeeld: de Belgische autoriteiten hebben vorig jaar besloten de individuele quota van hun boeren vast te stellen. Zij kwamen tot de ontdekking dat op hun lijsten allemaal namen opdoken van boeren die bij de invoering van de contingentering nog niet bekend waren.

Nog een onwaarschijnlijk klinkend geval. Een Franse boer met een Hollandse stal voor twaalf koeien besluit een ligboxenstal te bouwen voor tachtig koeien. De aannemer is aan de gang. De man vraagt om meer quotum en zijn minister pleit nu in Brussel voor uitbreiding van het landenquotum met 1 procent om vooral de knelgevallen tegemoet te komen. De betreffende boer wordt ook als knelgeval aangemerkt.

In Nederland kan zo'n uitbreiding ook plaatshebben, maar dan moet die boer wel f4 voor een kilogram produktierecht neertellen. In Frankrijk is dat niet mogelijk. Het quotum kost daar namelijk niets, dus kan je het ook niet verwerven.

Duur

DE STRENGE regelgeving hier heeft er mede toe bijgedragen dat melkquotum duur is geworden. Regels geven zekerheid en zekerheid leidt tot prijsvorming. Iedereen kan wel ach en wee roepen en zeggen dat boeren die een vermogen voor melkquotum neertellen, gek zijn, het punctuele systeem heeft dat wel in de hand gewerkt.

De hoogmogenden in de Nederlandse zuivel ageren al jaren tegen de hoge quotumprijzen. Nederland verliest zijn concurrentiepositie. Nederland krijgt straks de rekening wel gepresenteerd, de kostprijs wordt veel te hoog, geen quotumkoper die straks nog aan zijn verplichtingen kan voldoen, kortom er dreigt ramp en rouw. De grondvesters van de beste zuivelnatie ter wereld willen maar niet inzien hoe verkeerd zij bezig zijn.

De officials hebben natuurlijk wel lelijk. Ze vergeten echter, dat ze zelf medeverantwoordelijk zijn voor die hoge quotumprijzen. Naast de zekerheid van de perfectie van het systeem wordt de boeren steeds vaker toegeroepen, dat de contingentering nog jaren zal blijven bestaan. In de toespraken heeft de houdbaarheid van het systeem de laatste tijd zelfs weer de neiging langer te worden. Geen betere basis voor een hoge quotumprijs

Daar komt bij dat de boeren natuurlijk ook donders goed in de gaten hebben dat het *Landbouwschap*, het *Produktschap voor Zuivel* en de *Koninklijke Zuivelbond FNZ* geen succes hebben gehad toen zij versoepeling van het systeem hebben bepleit. Het idee om twee soorten superheffing in te voeren - het twee-prijzenmodel - is gesneuveld. De zaak zit onwrikbaar vast in Brussel. Bovendien wekt de nieuwe landbouwcommissaris *Ray McSharry* niet de indruk veel besluiten te willen of durven nemen. Hij is zelfs niet geneigd variaties aan te brengen op bestaande thema's.

De quotering heeft de melkveehouderij op slot gezet. Veruit de meeste boeren vinden dat geen probleem. Zij tonen zich meesters in de beperking. Een enkeling zoekt naar een eigen creatieve oplossing en laat een zwart melkcircuit ontstaan.

Het schijnt vrij eenvoudig te zijn. Er komt 's nachts een rijdende melkontvangst langs - dat valt niet op, want die rijden er meer 's nachts - en die slurpt de tank leeg. De boer ontvangt 40 tot 45 cent per kilogram in het handje en koper en verkoper zijn blij. De koper kan de melk voor het dubbele kwijt. De boer ontvangt weliswaar niet veel, maar als hij toch boven zijn quotum dreigt te komen kan hij beter 40 cent beuren dan 74 cent aan superheffing betalen. In feite levert de zwarte melk hem $f 1,14$ per kilogram op.

Natuurlijk valt het op, als de wagen van de eigen fabriek langs komt en op een lege melktank stuit. Je kunt één keer zeggen dat er een ongelukje is gebeurd maar een tweede keer ben je verdacht.

Daar heeft het circuit nu ook wat op gevonden. De tank wordt door de zwartrijder niet meer helemaal leeggezogen maar tot een hoeveelheid die net niet verdacht is. De boer beurt dan wat minder voor die melk, want de wagen moet meer adressen af om aan zijn 16.000 kilogram te komen, maar het kan nog steeds uit voor beide partijen. Een beetje koopman moet al gauw in staat zijn $f 6000$ aan een tankwagen vol melk te verdienen.

De verdenking gaat uit naar België Dat is misschien wat gemakkelijk, maar het feit dat de contingentering daar onder een ander regime wordt uitgevoerd dan hier, leidt al gauw tot dergelijke veronderstellingen.

De boeren die het zwarte circuit vormen, bewijzen de voorstanders van een soepele contingentering wellicht ongewild een geweldige dienst. Het bestaan van net circuit wordt aangegre-

pen als argument om de regeling minder strak te hanteren - niet om aan te geven welke grote voordelen een tweeprijzensysteem kan hebben.

De AID zal wel opheldering in de zaak brengen en er zullen straffen volgen. Dat neemt niet weg dat er dan nieuwe uitwegen zullen worden gezocht. Wie een keer de smaak van deze sport te pakken heeft is moeilijk in het gareel terug te krijgen, zeker als de mogelijkheden blijven lokken. En dat doen ze.

De voorstanders van versoepeling kregen deze week nog een aardig argument in handen. De botermarkt zakte in elkaar en de poedermarkt kreeg een klap. Het waren gevolgen van de afnemende steun van de Europese Commissie aan de export naar landen buiten de Europese Gemeenschap. In augustus heeft deze kentering in de zuivelmarkt zich al aangekondigd.

Het moest er wel een keer van komen na de hosannah-stemming van de laatste jaren. Bovendien had iedereen die zich met zuivel bemoeit dit zien aankomen en ook al verkondigd dat verval zou optreden. Dat laatste gebeurde met zoveel volharding dat het erop leek dat ze het onheil over zien wilden afroepen. Ze hebben hoe dan ook gelijk gekregen. Een prijsverlaging als gevolg van de export naar derde landen is overigens het beste argument om het 'despotisme' van de superheffing te verlichten.

WILLEM STEGENGA

De Telegraaf 1989-11-22

Superheffing verhoogd tot 115 procent van melkprijs **EG-boeren mogen méér boete vrije melk leveren**

Van onze correspondent
BRUSSEL, woensdag

De 55.000 Nederlandse melkveehouders mogen 110.000 ton meer superheffingvrije melk leveren. Dit is het gevolg van een akkoord tussen de EG-ministers van Landbouw om met terugwerkende kracht tot 1 april dit jaar de communautaire reserve met 1% te verhogen. Als de melkveehouders boven de toegestane quota produceren, moeten ze met ingang van 1 april 1990 echter meer boete gaan betalen. De ministers kwamen gisteren in Brussel overeen de superheffing met 15% te verhogen tot 115% van de melkprijs.

Deze maatregel is getroffen omdat de heffing blijkens de cijfers over het vorige melkjaar niet voldoende hoog is om de produktie te remmen. Tussen 1 april 1988 en 1 april 1989 werd – in het EG gebied – bijna twee miljoen ton melk te veel geleverd. Het jaar daarvoor was dat nog 800.000 ton. De totale EG-melkquota, die tot 1 april 1993 is vastgesteld, bedraagt 96 miljoen ton per jaar. De boeren namen echter voor bijna 2 miljoen ton genoeg met een boete.

Volgens minister Braks verdient de beslissing tot verhoging van de superheffing "geen schoonheidsprijs". Op verzoek van Nederland en België werd de mogelijkheid van nationale lineaire quotaverdeling in de verordening opgenomen, om aan het "superheffingsknelgevalprobleem", zoals Braks het uitdrukte, een einde te maken. Hij zal wel met het Landbouwschap in overleg treden over de verdeling van de extra hoeveelheid melk die mag worden geproduceerd. Het Landbouwschap vindt dat de verruiming van de melkquota gelijkmatig over de 55.000 melkveehouders moet worden verdeeld. Iedere boer moet er dus één procent bijkrij-

gen. Braks is er echter voorstander van dat iedere boer er eenzelfde hoeveelheid bij krijgt. Dat betekent dat de melkveehouders met een klein quotum er procentueel het meeste mogen bijmelken.

Het schap vindt verder de verhoging van de superheffing tot 115 procent van de melkprijs een slechte zaak. Gevreesd wordt dat de verzwaring leidt tot fraude. Het werkt een alternatief circuit in de hand, meent het schap.

De EG-lidstaten gingen tevens akkoord met het voorstel om de interventieprijs, dat is het bedrag dat de EG betaalt indien zij partijen opkoopt, voor boter met 2,5% te verlagen en die voor magere melkpoeder met 0,75%, beide per 1 maart 1990. De vergoeding aan melkproducenten die hun productie definitief beëindigen, wordt uitgebreid met een afkoopregeling voor gedeeltelijke stopzetting.

De verlaging van de garantieprijsen voor boter en magere melkpoeder geeft volgens het Landbouwschap op dit moment geen problemen omdat de marktprijzen er boven liggen. Problemen zullen zich pas op termijn voordoen als de prijzen op de wereldmarkt dalen. Het effect van de lagere garantieprijsen wordt dan voelbaar, aldus een woordvoerder van het schap.

Leeuwarder Courant 1989-12-19

Massale verkoop melk aan Italië ondergraaft EG-beleid²⁴

De boer, die een leveringscontract sluit met een buitenlandse fabriek, moet daarvan opgave doen aan het *Produktschap voor Zuivel*. Het doet daarbij niet terzake, of dat een contract is met een Nederlands of een buitenlands bedrijf. Een woordvoerder van de juridische afdeling van het ministerie van landbouw: „Een melkveehouder is in principe vrij om de melk aan wie dan ook te leveren. Ook als deze melk aan een buitenlands bedrijf wordt verkocht, moet dat bij het produktschap worden gemeld. De levering valt gewoon onder de superheffing”.

Van dit formele standpunt zal een melkveehouder niet wakker liggen. Hij voldoet aan de spelregels, want hij zal keurig melden, naar welke fabriek in het buitenland het aan hem officieel toegestane melkquotum gaat. Van essentieel belang voor de boer is het melkgeld, dat hij ontvangt. Italiaanse handelaren kunnen kennelijk flink wat meer betalen voor de melk dan de Nederlandse zuivel.

Een van die handelaren is de al dertien jaar in West-Friesland woonachtige Italiaan G. Massullo. Op verzoek van de zuivelonderneming *Agro Impex* in Napels is hij bezig om in Nederland - en voorlopig vooral in Noord-Holland - melk te kopen. In Friesland speelt dit nog niet. Omdat de melkprijs in Italië dankzij regeringssteun veel hoger is, is de Napolitaanse onderneming volgens Massullo bereid om - ondanks de hoge transportkosten - maximaal *f* 0,90 per liter te betalen. En dat is ongeveer *f* 0,04 tot *f* 0,05 per liter meer dan bij voorbeeld de gemiddelde Melkunie-melkprijs (seizoen 1989 *f*83,50 per 100 kilo).

Voor een doorsnee melkveebedrijf betekent dit *f*12.000 tot *f* 15.000 meer inkomsten per jaar. De meeropbrengst voor de boer kan nog veel hoger liggen als de buitenlandse fabriek de superheffing over de melkproductie boven het toegestane melkquotum niet in rekening brengt.

---

²⁴ Vreemd verhaal.....alhoewel bij het ontduiken van de quotumregeling was alles mogelijk! Maar 'massale verkoop'? (ZHN.)

1990

Provinciale Zeeuwse Courant, 1990-01-04

Produktschap²⁵ wil af van nationale grenzen:

Europese handel in melkquota

DEN HAAG (ANP) - Melkquota moeten na 1992 binnen de EG overdraagbaar worden. Desnoods moet deze overdraagbaarheid via een procedure bij het Europese Hof worden afgedwongen. Voorzitter drs. H. Schelhaas van het *Produktschap voor Zuivel* bepleitte dat woensdag in zijn nieuwjaarstoespraak in Den Haag. Schelhaas noemde het „notoir in strijd met de Europese eenwording” dat melkquota nationaal gebonden blijven, terwijl personen, goederen, kapitaal en diensten na 1992 ongehinderd de Europese grenzen kunnen passeren.

Europees overdraagbare quota zijn bovendien overeenkomstig de economische regel dat geproduceerd moet worden waar dat het goedkoopste kan, zo stelde hij. „Het doet er in dit verband niet toe dat de milieuproblematiek in Nederland er toe zal leiden dat vooralsnog door Nederlandse melkveehouders niet veel quota bijgekocht kunnen worden. Het maakt het betoog wellicht geloofwaardiger in de ogen van onze Europese partners.

Opbrengst

De bruto-opbrengst van de zuivelindustrie is in 1989 gestegen van 11,8 naar 11,9 miljard gulden, nog geen 1 procent. De exportwaarde van de Nederlandse zuivelproducten nam met 2 procent toe tot 7,66 miljard gulden. De prijzen van zuivelproducten zijn in de loop van vorig jaar aanzienlijk gedaald. Volgens Schelhaas is dit een reactie op het te hoog opgelopen prijsniveau in de twee voorafgaande jaren. De prijsaanpassing zou wel eens van langdurige aard kunnen zijn, zo voorspelde hij.

Wat de afzet van zuivelproducten betreft, toonde Schelhaas zich evenmin optimistisch. Vooral op de EG-botermarkt traden in 1989 „verontrustende dalingen op” in de belangrijkste consumptielanden, zo stelde hij.

Zo daalde het boterverbruik in Ierland met 19 procent, in het Verenigd Koninkrijk met 15 procent en in Nederland met 10 procent. Ook de vraag uit landen buiten de EG verminderde. Schelhaas noemde het voor de positie van boter onder meer noodzakelijk dat er strikte Europese regels komen voor botermengsels en dat er gezorgd wordt voor een betere smeerbaarheid, een meer gevarieerde smaak en betere marketing. In het algemeen is hij echter niet bevreesd voor een aantasting van de positie van zuivel door het op de markt komen van imitatieproducten.

Oost-Europa

De veranderingen in Oost-Europa zullen in de jaren 1990 ook van invloed zijn op de zuivelsector, aldus Schelhaas. Al te grote verwachtingen over extra afzetmogelijkheden mogen volgens hem echter niet worden gekoesterd. Hij wees er op dat door het deviezentekort in Oost-Europa importen op grote schaal niet waarschijnlijk zijn.

Ook de economische concentratie is in het komend decennium van invloed, zo stelde Schelhaas. De fusie tussen DMV-Campina en de Melkunie heeft volgens hem een nieuw tijdperk ingeluid. Hij voorziet nieuwe fusies.

²⁵ Er stond Landbouwschap! (ZHN.)

Door deze ontwikkeling en ook door de Europese eenwording, zal de invloed van de georganiseerde landbouw afnemen en de Nederlandse landbouw kwetsbaarder worden, zo waarschuwde Schelhaas. Hij pleitte voor een bundeling van krachten, door de stichting van een „zuivelhuis” of zelfs de bouw van een landbouwcentrum, waarin alle produktschappen zijn gevestigd.

Leeuwarder Courant 1990-01-11

CBTB: 'EG lokt fraude uit' – boeteverhoging naar 115 pct.

LEEWARDEN/PUTTEN - De maatregelen van de landbouwministers in de Europese Gemeenschap om het melkquotum met 1 procent te verruimen en de boete op overschrijding van het quotum op 115 procent te stellen zal leiden tot fraude of tot een teruggang van het melkquotum met 1 tot 2 procent.

De voorzitter van de Friese CBTB, Pé Miedema, zei dit vanmorgen op de veehouderijconferentie van de Nederlandse CBTB in Putten. De verruiming van het quotum kwam op een politiek moment en niet op een marktgericht moment, zo zei hij.

Hij stelde voorts dat het een illusie is te denken dat contingentering automatisch leidt tot aantrekkelijke prijzen. De daling van de boter- en melkpoederprijzen een paar maanden geleden heeft dat bewezen. „Het is vaak gezegd, maar door velen niet geloofd”, aldus Miedema. De CBTB'er is voorstander van een fasegewijze marktbenadering. Om te beginnen zou de boete op overschrijding van het quotum verlaagd moeten worden naar 50 procent. Voorts pleit ook hij voor het Europees verhandelbaar maken van melkquota.

Wie zegt dat de inkomenspositie van melkveehouders riant is, gaat volgens Miedema voorbij aan het feit dat de mogelijkheden voor bedrijven met een beperkt quotum niet riant zijn. De helft van de veehouders heeft een quotum van 200.000 kilogram of minder. Stijging van veevoerprijzen en rente kunnen het inkomen sterk verslechteren. Imitatie-zuivel wordt uitgelokt en dat leidt tot vermindering van het quotum. Daarom moet de contingentering losser worden gemaakt.

Over genetische manipulatie zei Miedema dat het verkrijgen van een octrooi op dieren moet worden afgewezen. „De werkingssfeer van een octrooi zou zich hooguit mogen uitstrekken tot een gen. De ethische aspecten van manipulatie aan genetisch materiaal nodigen uit tot de verdere bezinning en discussie, waarbij steeds minder de vraag is of alles wat kan ook mag. Veel meer dient de vraag beantwoord: waartoe ontwikkelen wij bepaalde zaken, ook in de bio-technologie.”

Quotum prijs in Nijland naar f 6

Van een onzer redacteuren

NIJLAND - De prijs voor melkquotum heeft een nieuw record bereikt. In Nijland is onderhands land met 200.000 kilogram melkrechten verkocht, waarbij de quotumprijs op f 6 per kilogram is gekomen. In Friesland kwam tot dusver de quotumprijs niet boven f 5 uit. Drie Nestle-boeren in Nijland - Bouke Vogelzang, Yme Wiersma en de gebroeders Breeuwsma - kochten het land met het quotum van een buurman. Een van hen zei dat hij in vijf jaar de koop zou kunnen afschrijven als hij van de maximale mogelijkheden gebruik zou maken.

De Telegraaf 1990-02-07

CDA stemt in met EG-voorstel

PvdA verwerpt forse verhoging superheffing

Van onze parlementaire redactie

DEN HAAG, woensdag

De PvdA is in tegenstelling tot coalitiepartner CDA fel tegen de door de Europese Commissie voorgenomen verhoging tot 115 procent van de boete op te veel geproduceerde melk (superheffing).

Dit bleek gisteren in de Tweede Kamer tijdens de behandeling van de Landbouwbegroting. Volgens PvdA-woordvoerder Van Zijl betekent de verhoging dat boeren bij overschrijding van de maximaal toegestane hoeveelheid melk (melkquotum) geld mee moeten brengen naar de zuivelfabrieken om maar van hun overtollige melk af te komen. Nu is de boete even hoog als de prijs die de boer van de fabriek krijgt (100 procent).

Zwart circuit

Van Zijl is bang dat een verhoging tot 115 procent leidt tot een forse uitbreiding van het nu al bestaande zwarte melkcircuit. Tevens vreest hij dat de boeren hun melk in de sloot zullen dumpen. Hij is ook tegen de uitbreiding van het quotum met één procent omdat dat leidt tot nieuwe melkoverschotten.

De sociaal-democraten verzetten zich voorts samen met D 66 tegen de wens van de zuivelindustrie om melkquota internationaal verhandelbaar te maken. De rijkere landen in de EG, zoals Nederland, zouden zich dan verrijken ten koste van armere regio's die uitsluitend leven van melkveehouderij, zoals Ierland. Regeringspartner CDA vindt internationale handel in quota met het oog op het wegvallen van de Europese binnengrenzen in 1993 geen probleem. [...]

Boer moet melk verkopen aan ingeschrevenen produktschap

DEN HAAG (ANP) - Melkveehouders zijn voortaan verplicht hun melk te verkopen aan kopers die zijn geregistreerd bij het *Produktschap voor Zuivel*. Minister Braks van landbouw, natuurbeheer en visserij wil met deze registratieplicht de controle op de leveranties van melk doeltreffender maken.

De *Algemene Inspectiedienst* van zijn departement stelt zoals bekend een onderzoek in naar **zwarte handel in melk** in een poging van melkveehouders de superheffing, de boete op te veel geproduceerde melk, te ontlopen. Melkveehouders zouden hun melk verkopen aan handelaars om te voorkomen dat zij boven hun heffingvrije productie uitkomen.

De bewindsman heeft tevens bepaald dat melkfabrieken die de superheffing niet voor 1 juli van het kalenderjaar afdragen, daarover voortaan rente moeten gaan betalen. Bij de opgave van de hoeveelheid melk moeten de melkfabrieken voortaan een accountantsverklaring overleggen.

Aanpak zwarte melk-circuit

HAARLEM (ANP) - De *Fiscale inlichtingen- en Opsporingsdienst* (FIOD) heeft van de Algemene Inspectiedienst van het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij de namen gekregen van melkveehouders die een deel van hun melk mogelijk verkopen in het „zwarte-melk“-circuit. Het betreft voor zover bekend ongeveer 170 melkveehouders.

De AID onderzoekt al geruime tijd mogelijke melkverkoop door boeren buiten de zuivelindustrie om. De melkveehouders proberen daarmee de superheffing te ontlopen. Dat is de boete die zij moeten betalen als zij meer melk produceren dan hun quotum toestaat. De superheffing is inmiddels verhoogd tot 115 procent van de melkprijs. Dat betekent dat melkveehouders op iedere kilogram te veel geproduceerde melk 15 procent moeten toeleggen.

Klachten

Het onderzoek van de AID is begonnen nadat er uit de zuivelsector zelf klachten kwamen over opkopers die melkveehouderijen afdingen om melk voor buitenlandse kopers op te kopen. Minister Braks heeft met twee recente wijzigingen van de Beschikking Superheffing geprobeerd dit gat te dichten. De kopers moeten zich laten registreren bij het *Produktschap voor Zuivel* en de melkveehouders moeten administreren aan wie zij hun melk leveren.

Advocaten van enkele buitenlandse bedrijven die de melk opkopen bestrijden de rechtmatigheid van de wijzigingen, maar zij hebben nog geen gerechtelijke stappen daartegen ondernomen. De jongste stap van de bedrijven is het stichten van een inzamelpunt voor de melk in België. Van daaruit wordt de per tankauto uit ons land aangevoerde melk verkocht aan belangstellende bedrijven.

De advocaten menen dat met deze regeling geen superheffing hoeft te worden betaald. Minister Braks heeft de melkveehouders gewaarschuwd dat melkveehouders die de melk niet aan hun eigen fabriek leveren, maar aan buitenlandse ondernemingen daarmee de verplichting tot het betalen van de superheffing niet kunnen ontlopen. Zodra de melk het bedrijf van een melkveehouder verlaat moet hij kunnen aantonen wat daarmee gebeurt. Kan hij dat niet dan kan het produktschap ambtshalve een aanslag van superheffing opleggen.

Bovendien loopt de melkveehouder thans de kans dat hij de fiscus achter zich aan krijgt. De AID heeft de gegevens doorgegeven van melkveehouders van wie zij na controle van de administratie het vermoeden heeft gekregen dat een deel van de melk buiten de juiste kanalen om wordt verkocht. De AID kan bijvoorbeeld door vergelijking van recente productiecijfers met vroegere de indruk krijgen dat een deel van de productie op die manier verdwijnt.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1990-03-22

Dag en nacht tankwagens langs boerenerven

Zwarte melk strop voor schatkist

(Van onze verslaggever Jos Heymans)

De plotselinge, enorme hausse in de verkoop van zwarte melk, buiten de superheffing om, heeft niets te maken met mazen in de wet. Maar alles met de datum van 1 april. Dan loopt het heffingsjaar ten einde en moet de overheid vaststellen hoeveel melk de boeren teveel hebben geleverd. Veel boeren zien de rekening, een belastingaanslag, met angst en beven tegemoet. Over de melk die zij teveel hebben geproduceerd, moet een boete worden betaald, waardoor nagenoeg de hele winst van die extra melk teniet wordt gedaan.

„Er is met de wet helemaal niets aan de hand”, zegt H. J. Byrnes. „Die was en is waterdicht. Alleen proberen steeds meer boeren de wet te ontduiken. Je kunt het vergelijken met belastingfraudeurs. De wet zit goed in elkaar, maar er zijn altijd mensen die proberen er onderuit te komen.”

Byrnes is als jurist verbonden aan het *Produktschap voor de Zuivel*, het orgaan dat namens de overheid toeziet op de naleving van de superheffing, een vorm van belasting die in 1984 in de Europese Gemeenschap is ingevoerd om de melkproductie te beperken. Nog een dag of tien en dan moet het Produktschap aan de hand van de gegevens van de melkbedrijven vaststellen of de boeren zich in het afgelopen jaar hebben gehouden aan het quotum, de hoeveelheid, die vooraf per melkveehouder is vastgesteld.

In de afgelopen weken hebben honderden boeren geprobeerd hun overtollige melk elders te verkopen om de superheffing te ontlopen. Tot ongenoegen van de melkbedrijven verdwijnen miljoenen liters naar onbekende kopers. Dag en nacht rijden tankwagens langs de boerenerven om een deel van de melk voor een schijntje op te kopen. Een kilo melk levert normaal 75 cent op, maar de boeren verkochten hun melk graag voor 40 tot 50 cent per kilo. Uiteraard tegen contante betaling. Volgens grove schattingen ging het om tien tot twintig miljoen kilo melk per week.

De massale handel in zwarte melk heeft allerlei consequenties, ook voor de boeren zelf. In eerste instantie lijken ze eraan te verdienen, maar op de langere termijn tasten ze hun eigen concurrentiepositie aan. De melkprijs wordt namelijk vooral in stand gehouden door de kaas-prijs. Als de goedkope zwarte melk tot kaas wordt verwerkt en op de Nederlandse markt komt, dan is het met de prijs gedaan en gooien de boeren hun eigen ruiten in. Bovendien is er nog een gevaar voor de volksgezondheid. Het is niet duidelijk waar de zwarte melk naar toe gaat, hoe die wordt verwerkt en waar die uiteindelijk terecht komt. Maar in ieder geval staat wel vast dat het zwarte melkcircuit alle kwaliteitscontroles omzeilt.

AID

De Algemene Inspectie Dienst (AID) van het ministerie van Landbouw lijkt er niet in te sla-gen boeren en kopers te betrappen. De AID is belast met de opsporing van fraude in de sector landbouw en visserij. In het afgelopen jaar heeft de AID tot verbijstering van de legale be-drijven geen enkele keer proces-verbaal kunnen opmaken, terwijl de tankwagens met zwarte melk - soms gecamoufleerd met een huid – over de wegen razen. Aanvankelijk alleen in de nachtelijke uren, maar door het enorme aanbod nu ook overdag: 24 uur per dag, zes dagen in de week.

Hoewel de AID ondanks de verhoogde opsporingsactiviteit, zoals het volgen van melkwagens en invallen bij bedrijven, nog geen vat op het circuit heeft kunnen krijgen, heeft de dienst de namen en adressen van 170 veehouders doorgegeven aan de FIOD, de opsporingsdienst van de belastingen. Het gaat om boeren van wie de AID vermoedt dat zij illegaal melk verkopen, maar waarvan het bewijs kennelijk (nog) niet te leveren is. Dat mag de FIOD nu proberen. De massale ontduiking van de superheffing betekent een enorme strop voor de Nederlandse schatkist. Dat gegeven noopte minister Braks van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij on-langs tot extra maatregelen. Sinds 23 februari mogen de boeren hun melk alleen nog maar verkopen aan bedrijven, die bij het *Produktschap voor de Zuivel* staan geregistreerd.

Volgens Byrnes is dit geen aanscherping van de wet. „Het is een sanctie om de handel in zwarte melk uit te bannen. En dat was kennelijk nodig. In het algemeen werd de wet goed na-geleefd en betaalden de boeren de superheffing. Maar dit jaar werkt dat niet. De wet wordt ruim overtreden. „De maatregel van de minister is niet zonder gevolgen gebleven. Tientallen bedrijven die tot nu toe niet, stonden geregistreerd, hebben zich inmiddels aangemeld bij het Produktschap. „Tot 9 maart kregen zij daartoe de gelegenheid. Het gaat om zowel Neder-landse als buitenlandse bedrijven.”

Hoewel de superheffing aan de boeren is opgelegd, wordt die in Nederland altijd via de be-drijven verrekend. In de meeste andere landen EG-landen wordt de superheffing rechtstreeks bij de boer geïncasseerd. „Het maakt in wezen niet uit voor u elke constructie je kiest. In ons land hebben de boeren hun quotum ‘verkocht’ aan het melkbedrijf. Dus die worden als eerste aangeslagen voor de superheffing, zodra het totale quotum is overschreden. De bedrijven moeten dat weer met de boeren verrekenen. Maar nogmaals, het maakt niets uit. Als de bedrij-ven niet betalen, dan kan de veehouder ook nog altijd aansprakelijk worden gesteld”, zegt Byrnes.

De registratie-aanmeldingen worden door het Produktschap getoetst. Alleen de bedrijven die schriftelijk verklaren de superheffing af te dragen en bereid zijn de administratie door de AID te laten controleren, komen in aanmerking voor registratie en zijn bevoegd melk op te kopen.

De bereidheid tot controle door de AID is bedoeld voor buitenlandse firma's; Nederlandse bedrijven zijn al verplicht de AID toe te laten.

Dat bemerkte onlangs het melkkoopbedrijf Agritade uit het Noordhollandse Schellinkhout. De AID viel daar binnen voor een huiszoeking. Het hoofdkantoor van het bedrijf staat in Antwerpen en wordt ervan verdacht illegaal melk te kopen. Volgens de Hoornse advocaten De Hoogd en Vreeken, die de belangen van Agritade en twee andere buitenlandse melkinkopers behartigen, slaat die verdachtmaking nergens op. Binnen de Europese Gemeenschap is het vrije verkeer van goederen en diensten immers gewaarborgd.

Melkmakelaar

Vreeken en De Hoogd bedachten een nieuwe juridische constructie, die het effect van de verplichte registratie teniet moest doen. De buitenlandse bedrijven zouden hun melk niet meer rechtstreeks bij de boer kopen, maar via een makelaar. De makelaar haalt de melk op en verkoopt die een dag of twee later aan een buitenlands bedrijf. Zo'n bedrijf hoeft zich dan niet te laten registreren - het doet immers geen zaken met Nederlandse boeren - en kan de superheffing ontduiken.

Maar inmiddels is ook die constructie door een nieuwe maatregel van Braks onderuit gehaald. Een veehouder is al in overtreding, als hij zijn melk overhevelt in de tankwagen van een niet-geregistreerd bedrijf. Het maakt dus niet uit of er al dan niet een koop is gesloten. Byrnes: „Het gaat om het woordje 'leveren'. Dat is heel essentieel. Zodra er melk uit de tank van de boer verdwijnt, is er sprake van een levering. En als dat aan een niet-geregistreerd bedrijf gebeurt, maakt de veehouder zich schuldig aan een economisch delict. Hoe je het ook wendt of keert, aan een levering zit altijd een koper vast.” Het argument van de twee Hoornse advocaten dat het vrije verkeer van goederen en diensten binnen de EG is gewaarborgd, heeft er volgens Byrnes niets mee te maken. „Het gaat erom dat bedrijven die in Nederland zaken doen, zich aan de Nederlandse wet dienen te onderwerpen. Dat is een hele normale gang van zaken.”

Leeuwarder Courant, 1990-05-11

De zwarte-melkaffaire

Strafheffing voor boeren

DEN HAAG (GPD, ANP) - Enkele honderden melkveehouders, die melk via het zwarte circuit hebben afgezet, wacht een strafheffing. Het *Produktschap voor Zuivel* kan die heffing opleggen. Bovendien is tussen de *Algemene Inspectiedienst* (AID) van het ministerie van landbouw en het openbaar Ministerie afgesproken dat bij overtreding van de registratieplicht zware boetes kunnen worden opgelegd. Minister Gerrit Braks heeft ook aangekondigd in voorkomende gevallen tankwagens in beslag te nemen.

In de vaste Kamercommissie voor landbouw is gisteren grote zorg geuit over het zwarte-melkcircuit. Braks meent met deze maatregelen een 'vrijwel waterdicht systeem' te hebben ontworpen. Volledige garantie dat de superheffing niet meer kan worden ontdoken, kon hij evenwel niet geven.

De fraude ontstond op het moment dat werd aangekondigd melk, die boven het quotum wordt geproduceerd, met een superheffing van 115 procent te belasten. De boerenorganisaties hebben toen meteen gezegd dat zo iets leidt tot ontduiking van de regels.

Kamerleden dachten aanwijzingen te hebben, dat zwarte melk via illegale opkopers naar het buitenland was gebracht. In dit verband werden België, West-Duitsland en Spanje genoemd. Deze melk zou voor verwerking door de zuivelindustrie weer naar ons land zijn teruggekomen. Braks zei dat dit de AI D niet was gebleken. Opmerkingen van juristen dat zij toch wel weer mazen in het net zouden vinden om het opkopen en verkopen van illegale melk voort te zetten, werden door de minister als indianenverhalen bestempeld.

Tot 2000

Melkquotering en superheffing zullen volgens Braks zeker nog tot 2000 blijven bestaan. De voormalige topambtenaar van de Europese Commissie, Noel Devisch, heeft gisteren op de vergadering van de *Friese Zuivelbond* in Leeuwarden gezegd, dat er weinig voorbeelden in de wereld zijn van quoteringen die zijn afgeschaft.

Zorg werd in de Tweede Kamer ook uitgesproken over de rijdende yoghurtfabrieken die op de boerenerven overtollige melk in yoghurt verwerken. Over deze melk hoeft dan geen superheffing te worden betaald. Bij de minister werd aangedrongen deze verwerking van melk in zure producten tegen te gaan.

De Telegraaf 1990-05-17

Zuiveloverschotten doen melkprijs flink dalen

door PHILIP KOENE

AMSTERDAM, donderdag

De zeven vette jaren voor de melkveehouderij zijn voorbij. De gemiddelde opbrengstprijzen voor de boer liggen in de eerste 20 weken van dit jaar al ruim 9 procent onder het niveau van vorig jaar. Dit is het gevolg van de toenemende overschotten van melkpoeder en boter.

„Was vorig jaar een topjaar, in 1990 slaat de stemming resoluut om. De superheffing zoals die nu bestaat, zal zich nu tegen de boeren gaan keren,” zo verwacht dr. ir. E. Bolhuis, directeur van de zuivelbond, waarbij alle zuivelcoöperaties zijn aangesloten.

Bij de meeste melkfabrieken zijn de voorschotprijzen stukken lager dan vorig jaar, gemiddeld tussen de 7 en 10 procent. *Coberco* ziet een daling van de melkprijs met circa 8 cent tot 80 cent op haar boeren afkomen. Een woordvoerder van supercoöperatie *Campina/Melkunie* (13.000 boeren) zegt te verwachten dat er dit melkjaar 5 tot 7 cent minder uitgekeerd zal worden. „Het vorige melkjaar kregen de boeren van *Campina* ruim 87 cent voor hun melk van de coöperatie, maar de eerste vier maanden van dit jaar wijzen er op dat het dit jaar veel minder zal zijn,” aldus J. Thijssen van *Campina/Melkunie*. Uit berekeningen van het *Landbouw Economisch Instituut* (LEI) blijkt dat de arbeidsinkomens van de boeren met 40 tot 60 procent zullen gaan dalen.

De zuivelmarkt is altijd onvoorspelbaar geweest. Op het ene moment is er een tekort aan producten, dan is er weer een overschot. Enkele jaren terug besloot de EG voor eens en altijd een eind te maken aan de overschotten. Door extra kortingen op het quotum door te voeren, verdwenen de boter- en melkpoederbergen als sneeuw voor de zon. Slimme handelaren kochten

melkpoeder op, omdat ook zij hadden berekend dat het wel eens goud waard zou kunnen worden. Zo wisten sommige opkopers zich in enkele maanden tot miljonair op te werken, dankzij het tekort dat er op een bepaald moment ontstond.

Boter is sinds vorig jaar flink in prijs gezakt. Dit produkt was vorig jaar zelfs f 8,60 per kilo waard. Momenteel ligt die rond de f 7. Dit lage niveau zal volgens Bolhuis voorlopig zo blijven.

De kaasnotering op de kaasbeurs van Leeuwarden, de meest toonaangevende beurs in de wereld, „doet” deze week zo’n 6,50 gulden per kilo. Met spanning wordt uitgekeken naar de notering die vrijdag a.s. tot stand komt. De handel en de exporteurs zouden graag een lagere notering tot stand zien komen, omdat anders belangrijke exportmarkten, zoals Westduitsland, onder druk komen te staan. Week na week is het nog gelukt om goed te exporteren. Volgens handelskringen zou een meer reële prijs van f 6 op zijn plaats zijn. Bolhuis: „Wat de prijs ook wordt, hij zal lager liggen dan in de afgelopen vijf jaar het geval is geweest.”

Nieuwsblad vh Noorden 1990-06-20

Rabo-topman: 'Verkapt hulp boeren voorbij'

Van onze redactie economie

BREDA - De financiële bescherming van de Nederlandse boeren zal de komende jaren met dertig tot vijftig procent worden afgebouwd. Het kan zijn dat de prijzen van de landbouwprodukten onderuit zakken. Maar het is ook mogelijk dat de productie terugloopt doordat boeren gedwongen worden om marginale activiteiten te 'staken.

Met die nieuwe visie op de toekomst van de Nederlandse landbouw is Rabo-topman drs. H. Wijffels deze week teruggekeerd uit de VS. „Ik heb van de Amerikaanse deskundigen begrepen dat er eind dit jaar een GATT-akkoord uit zal rollen dat neerkomt op een liberale wereldhandel. Dat zal grote gevolgen hebben voor ons landbouwbeleid en de mate waarin we onze boeren beschermen”, aldus Wijffels.

De ingebouwde steun die boeren nu nog krijgen via EG-garantieprijsen, zal gaan verdwijnen, zo voorziet Wijffels. Als landen hun boeren willen steunen, dan zullen ze dat volgens hem via rechtstreekse inkomenssteun moeten doen en niet langer via de prijs per ton graan of per kilo melk.

Het grote voordeel daarvan is dat die rechtstreekse steun niet langer leidt tot steeds maar hogere produkties. „De melkprijs wordt nu bij voorbeeld op een zo hoog niveau gehouden - ongeveer tachtig cent - dat ook bergboeren daar nog koeien van kunnen houden. Maar de melkprijs kan best naar een niveau van vijfenvijftig tot zestig cent per kilo, waarvoor alleen nog echt gespecialiseerde bedrijven melk kunnen leveren”.

De tijd van bescherming van boeren is voorbij, aldus de Rabo-topman. „Dat leidt tot een ont koppeling van de productie en het sociaal beleid, die nu nog in elkaar vervlochten zijn. Het is nog moeilijk te voorspellen hoe bedreigend dat is voor onze boeren. Het is in elk geval risicovoller. Maar dat betekent dat het twee kanten uit kan. Het kan nu eens tot lagere prijzen leiden, maar ook tot hogere. Boeren zijn meer aangewezen op de markt, minder op Brussel en

meer op de toeleverende en verwerkende industrie. En die op hun beurt weer op de grote winkelketens, die de wensen van de consument vertalen. Ook voor bedrijven als Suiker Unie en hun leden is het zaak onderdeel te zijn van ketens met toegevoegde waarde. Die ketens beginnen bij de 'Albert Heijns' van deze wereld”.

In Wijffels visie behoeft dat allemaal nog geen kommer en kwel voor de akkerbouwers te betekenen. „De deskundigen die ik de afgelopen dagen in de VS gesproken heb, zijn bij voorbeeld helemaal niet pessimistisch over de graanprijs. Ze voorzien dat de consumptie aanzienlijk zal toenemen en dat de stijging van de produktiviteit beperkt zal blijven. Dat komt onder meer omdat de boeren terug zullen moeten in hoeveelheden kunstmest en **bestrijdingsmiddelen**. Bovendien heeft de EG al vier, vijf jaar ingeteerd op de voorraden. Dat geldt trouwens ook voor de suiker. We kunnen al bijna met een schone lei beginnen”.

Volgens Wijffels moet elke boer daar op zijn eigen wijze op inspelen. „Ik zie daartoe vijf mogelijkheden: schaalvergroting, nieuwe vormen van gemengd bedrijf, arbeidsintensiever teelten, specialisatie of deeltijdbedrijven. Ze hebben elk hun voordelen, maar zijn niet voor elke boer in dezelfde mate mogelijk”.

„Zo zullen bepaalde akkerbouwers er goed wat vee bij kunnen nemen. Je ziet dat zelfs al in Zeeland; wie had dat ooit gedacht? Schaalvergroting lijkt het meest voor de hand te liggen. Maar dat is bij de huidige, te hoge grondprijs in ons land nauwelijks mogelijk. Wie daarvoor bij mijn bank moet komen lenen, komt er in elk geval financieel niet uit”.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1990-06-21

Prijzen op internationale zuivelmarkt kwart omlaag

RIJSWIJK (GPD) - De prijzen p de internationale zuivelmarkt zijn de afgelopen maanden met 25 procent gedaald. Dat komt door de ontwikkelingen in Oost-Europa, het teruglopen van de vraag en een voortgaande daling van de boterconsumptie in vrijwel alle westelijke landen. In de EG wordt verwacht dat er aan het eind van dit jaar weer een boterberg van 275.000 ton en een poederberg van 200.000 ton zal zijn ontstaan.

De voorzitter van het produktschap voor Zuivel, Harm Schelhaas, zei dat woensdagmorgen tijdens de openbare vergadering van het schap. Illustratief voor Oost-Europa noemde Schelhaas de ontwikkelingen in Polen. Net als in de meeste Oostbloklanden is de melkproduktie gestegen en de consumptie gedaald. Polen werd derhalve exporteur van zuivelprodukten.

Evenals andere Oosteuropese landen wordt tegen zeer lage prijzen verkocht.

In Nederland liep de uitvoer van zuivel naar derde landen het eerste kwartaal belangrijk terug. Aan boter werd maar liefst 63 procent minder buiten de EG verkocht. Alleen de uitvoer van kaas steeg met 1,6 procent. Schelhaas is van oordeel dat de EG zich vorig jaar met de hoge prijzen min of meer buitenspel heeft gezet. Bovendien is de melkproduktie in Japan, Indonesië, Zuid-Korea, Venezuela, India en sommige Zuidamerikaanse landen gestegen en zijn Uruguay, Costa Rica, Zimbabwe en Kenia weer zuivel gaan exporteren. De produktie van melk in de wereld zal dit jaar met 1,5 procent stijgen en de vraag naar zuivel zal stagneren of dalen.

Boter begint een probleem te worden, zei Schelhaas. Van de melk in de wereld wordt nog steeds 37 procent gebruikt voor het maken van boter, maar in bijna alle westelijke landen daalt de consumptie - in de EG zelfs met 6 procent. Er wordt nu actie ondernomen om in 1993 het verbruik weer op het niveau van 1989 te hebben.

Schelhaas pleitte voor een verbetering van de afzet door een moderne aanpak. Ook moet de prijs van boter naar beneden.

Steun

De Koninklijke Nederlandse Zuivelbond FNZ schrijft in zijn woensdag verschenen jaarverslag over 1989 dat de verlaging van de EG-steun in het laatste kwartaal van 1989 heeft geleid tot een „dramatische verslechtering van de situatie op de zuivelmarkt voor met name boter en mager en vol melkpoeder”. De FNZ meent desondanks dat de Nederlandse zuivelindustrie zich vorig jaar redelijk heeft ontwikkeld. De melkaanvoer heeft zich gestabiliseerd. Van de totale hoeveelheid verwerkte melk van 11.590.000 ton werd 45 procent verwerkt tot kaas, vijftien procent tot consumptiemelk en melkproducten. Dertien procent werd verwerkt tot vol melkpoeder.²⁶

Provinciale Zeeuwse Courant, 1990-06-22

Betere controle op zwarte melk

RIJSWIJK, ALKMAAR (GPD) - Bij het *Produktschap voor Zuivel* hebben zich geen buitenlandse melkhandelaren laten registreren. Dat blijkt uit de lijst met goedgekeurde kopers van melk. De *Algemene Inspectie Dienst* (AID) heeft daarmee de mogelijkheid gekregen veehouders aan te pakken die aan niet-geregistreerde kopers melk leveren. Minister Braks van landbouw, natuurbeheer en visserij hoopt op deze manier een einde te kunnen maken aan het ontduiken van de superheffing op melk.

Op de lijst staan zeventig bedrijven die officieel als koper van melk zijn goedgekeurd. Dat zijn niet alleen grote zuivelbedrijven, maar ook kaasboerderijen. Melkopkopers als de Melkmakelaar, Agro-Impex en Agriana NV - die vaak in verband worden gebracht met zwarte of grijze melk - komen op de lijst niet voor.

De afgelopen maanden is tot vier maal toe de beschikking superheffing aangepast in pogingen het zwarte en het grijze melkcircuit in te dammen. Opvallend is het dat er thans onderscheid wordt gemaakt tussen ‘zwarte’ en ‘grijze’ melk. ‘Zwarte’ melk is de melk die wordt geproduceerd boven het aan de melkveehouder toegestane quotum, die om de superheffing te omzeilen, buiten de boeken om wordt verkocht.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 29/06/1990; p. 2/10

DEN HAAG - Het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij gaat de controle op leveranties van melk met ingang van 30 juni vereenvoudigen, opdat het een beter zicht krijgt op mogelijke ontduiking van de superheffing, de boete op te veel geproduceerde melk. Het betreft met name de constructie waarbij melkmakelaars de melk inzamelen en vaak via of in het buitenland verkopen.

²⁶ Merk – nogmaals – op dat hier de twee veroorzakers van het terugkerende EEG zuivelprobleem, grote bergen onverkoopbare boter en magere-melkpoeder, niet worden genoemd, dit zijn geen hoofdproducten maar .....rest- of misschien nog juister 'afvalproducten!' (ZHN.)

De aanpassingen van de regelgeving zijn echter met name ingegeven door het grijze melkcircuit. Het gaat hier om melkhandel door buitenlandse (tussen)handelaren, die Nederlandse melk opkopen en aanbieden aan buitenlandse coöperaties. De AID kan nu bij deze kopers inzage in de boekhouding vorderen en een bankgarantie vragen voor de af te dragen superheffing.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1990-06-30

Zuivel aangeslagen voor 65 miljoen gulden superheffing

RIJSWIJK (ANP)- Het *Produktschap voor Zuivel* heeft de Nederlandse zuivelindustrie aangeslagen voor het betalen van 65 miljoen gulden superheffing. Daarnaast zijn acht zogenaamde melkmakelaars aangeslagen voor een bedrag van 5,2 miljoen gulden. Een woordvoerder van het produktschap heeft dit vrijdag desgevraagd meegedeeld. De superheffing moet worden betaald over de melk die Nederlandse melkveehouders in het melkjaar april 1989 tot en met maart 1990 boven de toegestane heffingvrije productie hebben geproduceerd. De verrekening vindt plaats via de zuivelindustrie. Het produktschap is belast met de inning van de heffing, die uiteindelijk moet worden overgemaakt aan Brussel. Volgens de woordvoerder kan het uiteindelijke bedrag nog enkele miljoen guldens afwijken. Dat is afhankelijk van de definitieve productiecijfers.

De 5,2 miljoen gulden die opkopers van zwarte melk moeten betalen correspondeert volgens de woordvoerder met een productie van een kleine zeven miljoen kilogram melk. Het schap heeft de heffingen verzonden op basis van onderzoek van de *Algemene Inspectiedienst* van het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij.

Individuele boeren die zaken hebben gedaan met de melkopkopers kunnen de komende weken eveneens een aanslag voor het betalen van de superheffing tegemoet zien. De melkopkopers menen overigens een constructie te hebben gevonden die hen en de boeren vrijwaart van het betalen van de heffing.

Leeuwarder Courant 1990-06-30

Landbouwschap: Superheffing onder voorwaarden houden

DEN HAAG - Hoewel er nadelen kleven aan de superheffing, moet deze na 1992 wel blijven. Het afschaffen ervan is geen reële optie voor beleid. Dit schrijft de *afdeling Melkveehouderij van het Landbouwschap* in een notitie over het toekomstige zuivelbeleid van de Europese Gemeenschap. Het Landbouwschap bepaalt volgende week een standpunt over de notitie.

De aanwezige overcapaciteit in de melkveehouderijsector zou leiden tot een sterke toename van de productie en daardoor tot buitenproportionele voorraadvorming. Wel moet de superheffing flexibeler worden. Gestreefd moet worden naar het afschaffen van landenquota, ook

de bedrijfsgebondenheid zou moeten vervallen. De medeverantwoordelijkheidsheffing dient gehandhaafd te worden, schrijft de afdeling.

Centraal in de gedachtengang van de opstellen van de notitie staat de gedachtengang dat de melkveehouderij perspectief moet kunnen blijven bieden. Er moet sprake kunnen zijn van voldoende inkomensvorming en werkgelegenheid. Het behoud van minimaal de huidige productieomvang en export is voor de Nederlandse melkveehouderij van wezenlijk belang, aldus de notitie.

Zo moet het zogenaamde tweeheffingensysteem in de aandacht blijven als een mogelijkheid om de superheffing meer marktgericht laten werken. Het tweeheffingensysteem dient zodanig te worden gepresenteerd dat dit niet leidt tot een discussie over een verschillende aanpak in de Europese Gemeenschap.

In de notitie wordt ook nog gepleit voor het terugbrengen van de superheffing van 115 naar 100 procent.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1990-07-17

Vierhonderd frauderende melkveehouders beboet

DEN HAAG (GPD)-De *Algemene Inspectiedienst* (AID), onderdeel van Landbouw, heeft vierhonderd melkveehouders opgespoord die gefraudeerd hebben met hun melkproductie om zo het betalen van superheffing te ontduiken. In totaal is met de fraude een bedrag van 5 miljoen gulden gemoeid.

Het onderzoek vond plaats op verzoek van het *Produktschap voor Zuivel* over de periode april 1989-maart 1990. Naar aanleiding van gegevens van melkfabrieken vroeg het Produktschap aan de AID om een administratief-rechtelijk onderzoek te doen bij 671 melkveehouders, verspreid door het hele land.

Het onderzoek richtte zich met name op een plotselinge daling van melkproductie op de betrokken bedrijven voor het einde van het melkprijsjaar. De productie kwam direct bij de start van het nieuwe jaar weer op het oude peil terug. Van de onderzochte melkveehouders gaven er 400 verklaringen voor dit fenomeen die de AID als ongeloofwaardig van de hand wees.

Geen concentratie

De gegevens van de melkveehouders liggen nu bij het Produktschap.

Het schap zal betrokkenen ambtshalve aanslaan voor de ontdoken superheffing. Bovendien krijgen de betrokkenen een boete.

Ons land telt ongeveer 60.000 melkveehouders. De 400 fraudeurs (minder dan een procent van het totaal) zitten verspreid over het hele land. Er is geen gebied met een grote concentratie fraudeurs.

Behalve het nu afgeronde administratief-rechtelijke onderzoek doet de AID ook nog een strafrechtelijk onderzoek in het rayon Alkmaar. Dit richt zich op zogenoemde 'opkopers': lieden die melkveehouders bezoeken om van hen overtollige melk af te nemen met de verzekering dat de betrokken boer dan geen superheffing hoeft te betalen. Volgens Landbouw klopt die redenering niet. De producent zal altijd superheffing moeten voldoen.

Het schap heeft onlangs acht niet geregistreerde melkmakelaars, aan wie de melkveehouders hun melk hebben verkocht, aangeslagen voor een bedrag van 5,2 miljoen gulden aan superheffing.

Over het zwarte melk-circuit doen al lange tijd verhalen de ronde: een systeem waarin boeren hun overtollige melk afzetten om het betalen van superheffing te ontduiken. De melk zou ondermeer naar België worden uitgevoerd om daar verwerkt te worden.

Leeuwarder Courant 1990-08-14

Kort geding: Geldbedrag gevorderd in conflict superheffing 'schuifmelktransactie'

LEEUWARDEN - Een geschil over de superheffing vroeg gistermiddag de aandacht van vice-president mr. Dominicus Aten van de Leeuwarder rechtbank. Johann H. J. Kemme uit Jutrijp wil met behulp van een kort geding bereiken, dat Sjoerd de Vries uit Jubbega hem een bedrag van ruim f47.000 betaalt. Na een 'schuifmelktransactie' in mei 1987 zijn tussen beide partijen zeer grote problemen ontstaan.

Destijds kocht Kemme van De Vries een perceel grond in Tijnje met dik 132.000 kilogram heffingvrije melk. Het ministerie van landbouw verleende aan deze transactie echter geen goedkeuring, want op de bewuste dag - 8 mei 1987 - had De Vries op zijn beurt de melk weer van anderen geleverd gekregen.

Volgens mr. Theo Jansen, de raadsman van de Jutrijpster, heeft QM Quotumbureau hierbij een rol gespeeld. Mr Cees Groenewegen, de advocaat van De Vries, stelde, dat Kemme wist, dat het om een 'schuifmelktransactie' ging, maar Jansen verzekerde, dat zijn cliënt hiervan beslist niet op de hoogte is geweest

Vooraf gelobby in Den Haag zorgde er voor, dat het ministerie uiteindelijk toch de overdracht van zo'n 114.000 kilogram melk aan Kemme goedkeurde. In zijn visie heeft hij door de handelwijze van De Vries schade geleden. Om die vergoed te krijgen is hij in mei 1989 een zogenaamde bodemprocedure tegen de Jubbegaster begonnen. In deze procedure heeft hij trouwens ook notaris mr. H. H. W. Vrieze uit Gorredijk gedagvaard, die de transactie notarieel had vastgelegd.

Allereerst vordert de inwoner van Jutrijp betaling van f47.000 voor niet geleverde melk. Op dat punt baseert hij zich op een artikel uit het koopcontract. Daarin staat, dat voor elke kilogram melk die niet wordt geleverd een bedrag van f 2,60 moet worden voldaan. Jansen bevestigde, dat zijn cliënt evenwel nog aanzienlijk meer schade heeft geleden. Zo is er in zijn opvatting sprake van 'renteschade' over net deel van de koopsom, dat De Vries in mei 1987 ten onrechte heeft gebeurd, alsmede van Winstderving en superheffing die Kemme voor te veel geproduceerde melk moet betalen. Tevens heeft de Jutrijpster zich veel inspanning en kosten moeten getroosten om het ministerie zo ver te krijgen, dat het allergrootste deel van de heffingvrije melk toch werd overgedragen.

Naar het oordeel van de eisende partij zit er geen schot in de bodemprocedure. Zij wil daarom de afloop er van niet afwachten om een beslissing te verkrijgen over de verlangde f47.000.

Advocaat Jansen voerde aan, dat spoed is geboden, dat Kemme over deze som kan beschikken, bijvoorbeeld om investeringen te doen of om verschuldigde superheffing te voldoen. Groenewegen bestreed, dat de Jutrijpster er een spoedeisend belang bij heeft, dat de kort-gedingrechter zijn geldvordering toewijst. De raadsman zei onder andere moeilijk te kunnen inzien, dat Kemme het geld dringend nodig heeft.

In de bodemprocedure heeft de advocaat onlangs geconcludeerd, dat De Vries *f* 47.000 aan de eiser schuldig is, als deze inderdaad kan aantonen, dat hem 18.000 heffingvrije melk te weinig is geleverd. Verder kan Kemme schade die hij meent te hebben geleden volgens Groenewegen beslist niet op de inwoner van Jubbega verhalen Alen doet volgende week vrijdagochtend uitspraak.

Leeuwarder Courant 1990-08-25

Kemme wint kort geding superheffing ²⁷

LEEUWARDEN - Vicepresident mr. Dominicus Aten van de Leeuwarder rechtbank heeft in een conflict over de superheffing bepaald, dat Sjoerd de Vries uit Jubbega ruim *f* 4.7.000 aan Johann H. J. Kemme uit Jutrijp moet betalen. De laatstgenoemde had dat ook gevorderd in het kort geding, dat hij tegen de Jubbegaster had aangespannen. Na een '*schuifmelktransactie*' in mei 1987 ontstond tussen beide partijen een ernstig geschil. Kemme kocht toen van De Vries een perceel grond met dik 132.000 kilogram heffingvrije melk. Het ministerie van landbouw keurde deze transactie aanvankelijk niet goed, maar gaf later toch nog zijn zegen aan de overdracht van ongeveer 114.000 kilogram. De Jutrijpster vindt, dat hij door de handelwijze van De Vries schade heeft geleden. Daarom begon hij een zogeheten bodemprocedure tegen de Jubbegaster. Hierin eist hij op basis van het koopcontract onder andere / 47.000 voor niet geleverde melk. In afwachting van de uitkomst van de bodemprocedure vroeg hij in het kort geding alvast betaling van dit bedrag.

De vicepresident acht het voldoende aannemelijk, dat de door Kemme verlangde geldsom ook in de bodemprocedure zal worden toegewezen. Bovendien staat voor Aten wel vast, dat het aanhangig gemaakte kort geding een spoedeisend karakter heeft. Tevens is er in zijn visie slechts een gering risico, dat de Jutrijpster het geld niet zou kunnen terugbetalen, als hij in de bodemprocedure aan het kortste eind zou trekken. De Vries moet als verliezende partij ruim *f* 1420 proceskosten voor zijn rekening nemen.

Leeuwarder Courant 1990-09-19

---

²⁷ De aan het eind genoemde bodemprocedure werd door Kemme niet gewonnen – LC 1992-01-17 (niet opgenomen) Voornaamste reden was dat Kemme volgend de Rechter wist waar hij mee bezig was, grond kopen waar daarvoor geen melkquotum op rustte, een z.g. schuifmelkconstructie.

Schelhaas: 'Zuivel moet quota minder koesteren'

RIJSWIJK - De Europese zuivelindustrie moet zich meer richten op de afzet en het quota-systeem minder koesteren. Dat zei vanmorgen drs. Harm Schelhaas, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, in de bestuursvergadering. Ondanks een stijgend verbruik van kaas en een stabiele afzet van consumptiemelk daalt de totale zuivelconsumptie door de sterk teruglopende verkoop van boter.

In de Verenigde Staten is men in staat een stijging van de zuivelafzet met 3 tot 4 procent te realiseren. „Dat moet ook in de EG worden nagestreefd”.

In Nederland dreigt de landbouw de slag te verliezen tegen milieu-eisen, de landschapsplannen en de recreatie. Daar komt bij dat de landbouw ook bij de GATT-onderhandelingen een stap moet terugdoen. Tegen de tijd dat er grote uitgaven voor het milieu moeten worden gedaan – vooral na 1994 - zal de rentabiliteit van de veehouderij van dien aard zijn dat die last niet of slechts zeer moeilijk zal zijn te dragen, zo waarschuwde Schelhaas. De rentabiliteit is nu al minder goed door de flink gedaalde melkprijs.

Hij vond dat de zuivelsector geen pakezel is, waarop eindeloos allerlei problemen kunnen worden opgeladen. De Nederlandse zuivel heeft echter nog een voorsprong in de EG op de andere landen. Het grote, moderne Nederlandse veebedrijf moet zich dan ook kunnen handhaven als de politiek zich vooral zal richten op het beschermen van het gemiddelde kleine EG-bedrijf.

Leeuwarder Courant 1990-10-11

Piet Blokland van Landbouwschap

‘Prijs van melkquotum daalt’

WOMMELS - De prijs van het melkquotum daalt. Nu al kun je quotum kopen onder de *f* 4 per kilogram, terwijl nog niet eens zo lang geleden boeren *f* 6 neertelden. De prijsdaling houdt verband met het zakken van de melkprijs. Bij jonge boeren heerst er daardoor meer twijfel over het al dan niet kopen van quotum dan een tijdje geleden. Dat zei gisteravond Piet Blokland, voorzitter van de Hoofdafdeling Melkveehouderij van het Landbouwschap, op een boerenvergadering in *'t Reade Hynder* in Wommels.

Ook de prijs voor het leasen van quotum daalt. Als het leasesysteem daardoor verdwijnt, zal de quotumprijs nog verder naar beneden gaan. Wat niet daalt is de grondprijs, zei Blokland. Dat is het gevolg van de milieuproblemen.

Blokland vroeg zich af, of de boer niet meer het oog op een ander soort koe moet laten vallen. Hij heeft nu een dier gefokt dat zo veel mogelijk melk geeft. De produktie wordt zo langzamerhand van minder belang. Je moet koeien hebben, die in staat zijn veel ruwvoer in melk om te zetten.

Blokland wilde voorts toe naar subsidie van de overheid om melkveehouderijen uit gebieden met veel intensieve landbouw over te hevelen naar melkarme gebieden, ook naar gebieden waar nu veel akkerbouw is. „Dan los je nogal wat problemen op”, zei hij.

„In het gebied dat zo'n bedrijf verlaat ben je milieuvriendelijk bezig en je versterkt de structuur van het gebied waar zo'n bedrijf zich vestigt.”

In intensieve landbouwgebieden is men gemakkelijk bereid f 70 .000 voor een hectare grond te betalen. Daar kan een veehouder elders 2 hectare voor kopen. „Waar is de grond het duurst? Waar de varkens het duurst zijn. Er zijn natuurlijk boeren die tegen de nieuwkomers zeggen: zullen wij het geweer laden, want wij moeten ze hier niet hebben. Dat hou je altijd.”

Ongeveer 3 procent van de zuivelproductie in de EG ligt nu in de koelhuizen. Daarvan komt tweederde voor rekening van de Duitse eenwording. „Geen wonder dat er wordt gezegd dat de Europese veehouder die eenwording betaalt.” Blokland vindt dat er geen reden is het quotum te korten en de melkprijs te verlagen. De Golfcrisis kan zo zorgen voor verruiming van de vraag. Bovendien is het verstandig eerst de GATT-onderhandelingen af te wachten, eer je. dergelijke, nu door de overheid bepleite, maatregelen neemt.

Blokland heeft niet zo veel moeite met het feit dat de melkprijs onder druk staat. Dat houdt een boer wakker. Door de hoge melkprijs van de laatste twee jaar heeft men verzuimd druk op de overheid uit te oefenen, toen die de interventieprijs (prijs voor het inleveren van boter en magere melkpoeder) liet dalen. De hoge melkprijs heeft er ook voor gezorgd dat er te weinig aandacht is geweest voor het aanhouden van vee voor de export.

Aan het adres van de milieumensen zei hij dat maar 8 procent van de rundveehouders meer dan drie stuks melkvee per hectare houdt en maar 20 procent meer dan drie stuks grootvee. De verzuring noemde hij een ‘matige geanalyseerd’ probleem. Hij waarschuwde voor het injecteren van drijfmest in de bodem. Wat er in de grond gebeurt, is nog niet duidelijk. Daar moet veel onderzoek naar worden gedaan. Dat onderzoek moet door de overheid worden betaald.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1990-10-13

Coberco beboet voor hulp bij melkfraude

ZUTPHEN (ANP) - De rechtbank in Zutphen heeft vrijdag de coöperatieve melkfabriek Coberco in die stad wegens valsheid in geschrifte en overtreding van de landbouwwet veroordeeld tot een voorwaardelijke boete van 250.000 gulden. Het openbaar ministerie had een onvoorwaardelijke boete geëist.

De rechtbank acht bewezen dat Coberco in 1984 en 1985 haar leden constructies aan de hand deed die het mogelijk maakten de superheffing op melk te omzeilen. Veehouders, die te veel melk produceerden verhuurden op papier hun veestapel aan boeren die beneden hun quotum bleven. Coberco haalde de melk van de tijdelijk „verhuurde” veestapel dan wel af bij de eigenaren van de koeien maar rekende ze af op naam van de zogenaamde huurder. Om dit alles mogelijk te maken deed Coberco onjuiste opgaven aan het *Produktschap Zuivel*, wat volgens de rechtbank valsheid in geschrifte oplevert.

De rechtbank acht ook bewezen dat Coberco de landbouwwet heeft overtreden en overtredingen hiervan heeft uitgelokt. Het opleggen van de voorwaardelijke boete houdt volgens het vonnis een ernstige waarschuwing aan Coberco in om zich in de toekomst te houden aan de regelgeving op haar terrein.

Schelhaas: Europa 192 mogelijk pas in 1994

RIJSWIJK - Het is lang niet zeker of in 1992 de Europese grenzen open gaan. Het kan ook 1994 of later worden. Dat zei vanmorgen drs. Harm Schelhaas, voorzitter van het Produktschap voor Zuivel. „De interesse van het voormalige West-Duitsland is oostwaarts gericht, de as Bonn-Parijs heeft daardoor veel van zijn kracht verloren, de uitbreiding van de EG met enkele Oosteuropese landen zal waarschijnlijk spoedig aan de orde komen en dat zal ten koste van de verdieping gaan. Dat is helaas geen Nederlands belang”, aldus Schelhaas. Hij zei ook dat de uitkomst van de GATT-onderhandelingen veel minder zeker is dan voor kort het geval scheen te zijn. Het resultaat zal waarschijnlijk globaler zijn dan wordt verwacht en 31 december zal wellicht niet worden gehaald.

Niet minder dan twaalf vervangers van melkvet worden in de Verenigde Staten ontwikkeld. De zuivelindustrie moet er dan ook alles aan doen om melkvet buiten de gebruikelijke kanalen af te zetten. Schelhaas beklagde zich erover dat de zuivelindustrie nog steeds een aanzienlijke achterstand heeft op het gebied van marketing en van het veroveren van merkenposities.

De discussie over de effecten van melkvet op hart- en vaatziekten is aanzienlijk hoopvoller geworden, zei Schelhaas. Het kan echter nog tien tot twintig jaar duren voordat de meningen in de medische wereld en bij de consumenten zijn aangepast.

Zwartmelkers weten boetes te ontlopen

DEN HAAG (ANP) - Melkveehouders die illegaal melk hebben verhandeld en hiervoor zijn beboet, weten tot nu toe in de meeste gevallen hun straf te ontlopen. Dit blijkt uit antwoorden van landbouwminister Bukman op vragen vanuit de tweede Kamer. Teneinde de superheffing te ontduiken, leveren sommige melkveehouders hun overtollige melk aan illegale opkopers. Die zouden de melk vervolgens weer stilletjes doorverkopen aan zuivelfabrieken. Dit zogenaamde zwarte circuit is een doorn in het oog van de overheid en het *produktschap voor zuivel*. Niet zozeer vanwege de omvang, die relatief gering zou zijn, maar meer vanwege de onrust onder de bonafide veehouders.

Uit de antwoorden van Bukman blijkt dat intussen 170 veehouders zijn aangeslagen wegens het ontduiken van de superheffing. Tot nu toe is slechts een bedrag van 227.000 gulden geïnd. Volgens Bukman weigeren de meeste te betalen en gaan ze in beroep bij het College van Beroep voor het Bedrijfsleven. Hij verzekert de Kamer echter dat de inning met alle mogelijke middelen wordt voortgezet. Adjunct-secretaris F. Kuiper van het produktschap voor zuivel, de instantie die de heffing oplegt, bevestigde de woorden van Bukman. In totaal gaat, het om een bedrag van 2,5 miljoen gulden dat moet worden betaald. Kuiper heeft er alle vertrouwen in dat het geld wordt geïnd.

Ook zes opkopers van zwarte melk hebben een vordering in de bus gekregen. Van hen heeft, nog niemand betaald. Volgens Kuiper zijn ook hier binnenkort maatregelen te verwachten. De *Algemene Inspectiedienst* (AID) heeft intussen een strafrechtelijk onderzoek ingesteld. Het is volgens Kuiper op dit moment erg rustig met de handel in zwarte melk. Maar volgend voorjaar is het oppassen geblazen, verwacht hij. „Dan nadert het moment waarop de melkquota zijn volgemolken. Met een superheffing van 115 procent is de verleiding erg groot om de melk in het zwarte circuit te laten verdwijnen.”

De Telegraaf 1990-12-04

Steeds meer knelgevallen als gevolg superheffing

De Boer op (Commentaar)
door ANDRIES DIJKSTRA

Wie na zes jaar superheffing de balans opmaakt zal niet tot een volmondig positief oordeel komen. Voor een deel van de 13.000 Nederlandse boeren die gestopt zijn is de quotering een zegen geweest. Zij hebben goed aan de produktierechten, het melkquotum, verdiend. Voor de overblijvers ziet het er steeds moeilijker uit.

In 1984 werd de melkproductie aan banden gelegd. Boeren mochten niet meer melk produceren dan ze in 1983 leverden. De EG probeerde zo de groeiende overproductie in te dammen. Het grootste deel van de Nederlandse veehouders was tegen, omdat zij zich beperkt zagen in hun ondernemerschap. De waarde van quotum liep echter snel op en de weerstand nam af. Al snel stond het merendeel van de boeren positief tegenover de quotering.

In 1989 treedt een kentering op, De quotumprijs was tot boven de vijf gulden per kilo opgelopen. **Het Nederlandse melkquotum vertegenwoordigde een waarde van f 55 miljard.** De Nederlandse boeren kregen dat zo maar in de schoot geworpen. Met de oplopende quotumprijs begon ook de ellende. Bedrijven werden steeds duurder met gevolg dat ze niet meer over zijn te nemen. Een bedrijf met 1 miljoen kilo melk, 130 koeien, jong vee en 100 hectare land vertegenwoordigt al snel een waarde van f 7 miljoen. Welke boer kan dat opbrengen? Beleggers laten het ook wel uit hun hoofd om in veehouderijbedrijven te investeren. Vastzetten op rente levert meer op en brengt minder risico met zich mee.

Het afgelopen jaar stond het systeem van superheffing op zijn grondvesten te schudden. Er kwam geen oplossing voor de 'knelgevallen', het *Produktschap voor Zuivel* maakte een bende van de quotumregistratie, openlijk werd „zwarte melk” verreden en jonge boeren kunnen geen bedrijf meer beginnen. Ook daalt de melkprijs fors.

Door die dalende melkprijs wordt het er niet makkelijker op voor boeren die in de dure tijd quotum gekocht hebben. De Rabo Friesland heeft gewaarschuwd dat de melkprijs niet onder de zeven dubbeltjes terecht mag komen. Gebeurt dat wel dan komt 30 procent van de Friese boeren die quotum hebben gekocht met een negatieve opbrengst te zitten. De voorschotprijzen zitten al flink richting de 70 cent.

Perspectieven dienen zich niet aan. Sterker nog, het beeld wordt alleen maar somberder. Sinds enkele maanden komen nogal wat melkgrondstoffen, zoals eiwitten, vanuit het voormalige

Oostblok naar Nederland. Hiervan ondervinden met name en *Campina-Melkunie* hinder. Volgens voorzitter E. Verkaik van de *Landelijke Vereniging voor Bedrijfsvrijheid in de Landbouw* komen er ook honderden miljoenen kilo's rauwe melk ons land binnen (via Nieuweschans en Winterswijk). Hoe die melk dan op papier Nederland binnenkomt is een raadsel want de Duitse importstatistieken blijven de afgelopen jaren op 400 ton melk steken. De Oostblok-melk zou kunnen worden verwerkt tot poeder en boter die ter interventie wordt aangeboden. De weer groeiende boter- en poederbergen zorgen er voor dat de Nederlandse melkprijs verder onder druk komt te staan.

De positie van de 'knelgevallen' spreekt boekdelen. Boeren die om welke reden dan ook tussen wal en schip vielen bij de toekenning van het quotum. Gelukkig hoeft geen van deze boeren failliet te gaan. In de EG wetgeving staat dat het innen van superheffing niet toegestaan is wanneer daarmee het voortbestaan van het bedrijf in gevaar komt. Wanneer de computers van PZ goed werken dan moet het aantal 'echte' knelgevallen daaruit te vissen zijn. Het Belgische zuivelconcern *Comelco* heeft zich op deze regel beroepen en heeft daarmee boerenleden van de ondergang gered.

Veel hangt af van het jaar 1992. Het verlaten van de quotering zou teveel boeren de kop kosten, niet alleen in Nederland maar ook in de rest van Europa. Een mogelijk alternatief is het veelbesproken tweeprijzen-systeem. Een hoge melkprijs voor melk die binnen het quotum wordt gemolken en de wereldmarktprijs voor het meer geleverde. Vooralsnog lijkt dit een werkbaar alternatief.

Wel kan betwijfeld worden of veel Nederlandse boeren voor 45 cent kunnen melken. Wat dan ontstaat is nu te zien in Amerika. In de staat Wisconsin staan kleine familiebedrijven die met man en macht het hoofd boven water proberen te houden bij een redelijke maar te lage melkprijs. In Californië vinden we de megaconcerns zoals Alta Dena waar 12.500 koeien worden gemolken. De melk wordt daar tegen wereldmarktprijs afgezet. Alleen multinationals als *Nestlé* kunnen zich permitteren grote bedrijven te kopen. **De verindustrialisering van de veehouderijsector staat voor de deur.** Europa staat nog heel wat te wachten.

Nieuwsblad van het Noorden, 06 december 1990, blz. 1

Koeien krijgen streepjescode

Van onze correspondent

DEN HAAG — Ook de **koeien** ontkomen niet aan elektronische registratie. Zo worden binnenkort alle Nederlandse **koeien** voorzien van een streepjescode. Het Landbouwschap heeft dat gisteren besloten. Via deze streepjescode kan de koe van haar geboorte af tot aan haar levenseinde in het slachthuis worden gevolgd. De invoering van de streepjescode maakt deel uit van een

'nieuw registratiesysteem. Iedere koe krijgt voortaan twee **oormerken**, voorzien van een streepjescode en een nummer.

Met de invoering van het nieuwe registratiesysteem komt een eind aan het schetsen van runderen.

Als een koe ziek wordt, kan via de streepjescode snel de herkomst van het rund worden achterhaald en vervolgens de besmettingsbron.

Koeien voortaan met - gele - oormerken

Campina: paniek over nieuwe boterberg volstrekt onnodig

van onze correspondent

BREDA, De boterberg van 238.000 ton die momenteel in Europese pakhuisen ligt, kan gemakkelijk in de komende maanden worden weggewerkt. Paniekverhalen over groeiende boterbergen zijn dan ook uit de lucht gegrepen. De handel met de voormalige Oostbloklanden zal weer aantrekken en de opslaghuizen zullen zeker niet voller worden. Tot die conclusie komt Roelof Hartsuiker, directeur van de boterdivisie van CampinaMelkunie.

Met een jaarproductie die ligt tussen 85.000 en 90.000 ton 'echte' boter, is Campina de grootste boterproducent van Nederland. Jaarlijks gaat er binnen deze divisie van de coöperatie ruim 600 miljoen gulden om. Campina-Melkunie heeft in totaal een omzet van 5 miljard gulden. De coöperatie heeft een exportaandeel van 65 procent van de totale hoeveelheid boter die Nederland verlaat.

„Er is sprake van paniek die niet nodig is,” zegt Hartsuiker. „Wanneer de hoeveelheid opslagboter naar 500.000 ton stijgt, moeten wij ons zorgen gaan maken. Nu niet. We kunnen nu de schommelingen in de markt opvangen.”

In EG-verband zijn afspraken gemaakt over opslagboter. Pas bij een overschot van 275.000 ton boter treedt het systeem van prijsverlaging in werking. Dan daalt de interventieprijs van f7,26 de kilo naar gelang de hoeveelheid te veel geproduceerde boter.

Boter is een vreemd artikel. Het heeft een slecht imago. Bij de consument bestaat de indruk dat boter slecht is voor het cholesterolgehalte. Wetenschappelijk onderzoek wijst uit dat boter 3 procent uitmaakt van de totale hoeveelheid cholesterol die de consument tot zich neemt. Nog belangrijker is dat boter als duur wordt beschouwd. Hartsuiker vermoedt dan ook dat de consumptie van boter flink toeneemt wanneer de prijs daalt. „In vrijwel alle EG-lidstaten is de verhouding margarine ten opzichte van boter fifty-fifty. Alleen Nederland is een uitzondering. Een Nederlander gebruikt 3,8 kilo boter per jaar. In de ons omringende landen is dat het dubbele tot het driedubbele.” Dat heeft ook te maken met de prijs die de Nederlander voor zijn voedselpakket over heeft; die ligt lager dan in andere landen.

De botervoorraad die er nu nog is, wordt veroorzaakt door de ontwikkelingen in het Oostblok. Zo kreeg Rusland een aanzienlijke hoeveelheid boter aangeleverd uit Amerika. Polen schakelde over naar een markteconomie en kon boter op de eigen markt . aan de straatstenen niet meer kwijt. Het gevolg was dat Polen exporteur van boter werd om harde valuta binnen te halen. „Aan deze situatie kan de komende maanden een eind komen. Gezien de aanvragen die ook wij binnen krijgen denk ik, dat het Oostblok de komende maanden weer een afnemer van West-Europa gaat worden,” aldus Hartsuiker.

Productie van 'zwarte' kaas neemt hand over hand toe

Van onze correspondent

ZEGVELD, vrijdag

Binnen Nederland is sprake van een groeiende illegale kaasmarkt. De omvang van het circuit is niet bekend, maar boeren die zelf kaas maken lopen steeds vaker aan tegen partijen die geen officieel keurmerk hebben en dus illegaal zijn. De kaas wordt 20 procent onder de normale prijs aangeboden.

„De eerlijkheid van de handel is in het geding,“, aldus Arie Hoogendoorn, voorzitter van de *Bond Boerderij Zuivelbereiders*. Bij de bond zijn 700 'zelfkazers' aangesloten die goed zijn voor ruim 8,6 miljoen kilo boerenkaas die jaarlijks verkocht wordt. „Steeds vaker krijg ik van onze leden te horen dat boerenkaas opduikt zonder stempels en nummer. Hoe groot het circuit is kan niemand zeggen, dat zou natte vinger werk zijn. Wel is duidelijk dat die zwarte kaas steeds vaker aangeboden wordt,“ aldus Hoogendoorn.

Hij verklaart het *Produktschap voor Zuivel* en het ministerie van Landbouw drie maanden geleden al per brief te hebben gewaarschuwd. Ook namen van handelaren in zwarte kaas zijn bij die instanties bekend, maar daadwerkelijke stappen zijn nog niet genomen, aldus Hoogendoorn. Hij denkt dat de zwarte kazen in de eerste jaren na de invoering van de superheffing in 1984 vooral gemaakt werden in Zuid-Holland en Utrecht. Deze provincies hebben een traditie in het zelf maken van kaas. Momenteel is de productie over het hele land verspreid. Na de invoering van het melkquotum zijn steeds meer boeren zich gaan toeleggen op het zelf produceren van kaas. Hoogendoorn leidt dat af uit de verkoop van apparatuur die nodig is voor kaasproductie.

Een deel van die boeren is nu gaan produceren voor het illegale circuit. „In dit melkjaar, dat eindigt in april 1991 zal de productie alleen maar groeien omdat de boete over te veel geproduceerde melk, de superheffing is opgevoerd tot 115 procent. Dat betekent dat boeren af willen van te veel geproduceerde melk. Het is aantrekkelijk om dan kaas te produceren,“ denkt Hoogendoorn. De officiële boerenkaasmakers komen nu in de verdrinking. Gezamenlijk zijn ze goed voor een omzet van meer dan f 100 miljoen. De bij de Bond aangesloten leden betalen heffingen. Daarmee wordt de kwaliteitscontrole betaald en kan reclame worden gemaakt. De illegale producenten onttrekken zich aan dit systeem. Het grote probleem is de bewijsvoering. Melk is een moeilijk te controleren produkt. Zo kan een boer zeggen dat hij de melk heeft opgevoerd aan de kalveren.

Hoogendoorn denkt dat de zwarte kaas vooral in het oosten van Nederland wordt afgezet. „Soms blijkt men daar slecht op de hoogte aan welke eisen kaas moet voldoen. Verder kan een handelaar makkelijk zeggen dat het stempel op een ander deel van de kaas stond. Het Oosten is een duidelijk afzetgebied maar ook uit andere delen van het land bereiken ons berichten.‘‘

TABEL-03 Nederland. Binnenlands verbruik per hoofd per jaar (in kg) [◀ tabel-lijst](#)

Bron: Zuivel- en voedingsmiddelenjaarboeken

Jaar	Bevolking x 1000	Consumptiemelk ¹⁾	Boter	Kaas	Margarine
1893	4.701		5.4	-	-
1895	4.828		6.3	-	-
1901	5.221		7.1	-	-
1910	5.899		6.3	-	-
1921	6.921		6.3	6.8	5.8
1925	7.366		5.6	4.9	7.4
1930	7.884		6.6	5.9	8.9
1935	8.433		5.3 + 1.1 ⁵⁾	6.9	6,8 - 1.1 ⁵⁾
1938	8.689	166.0	5.6	6.3	7.1
1940	9.000		6.7	6.6	6.6
1945	9.000		3.9	4.8	4.0
1950	10.000		2,6	4.7	17.2
1955		206.7	3.0	6.2	19.2
1960		179.0	4.7	7.4	19.9
1961		169.1	5.0	7.8	19.5
1962		167.6	5.3	7.8	19.6
1963		165.6	5.7	8.1	19.8
1964		161.5	4.8	7.7	
1965		158.8	4.3	7.8	
1966		157.3	4.0	7.8	
1967					
1968		153.0	2,57	7.9	19.5
1969		154.9	2,77	8.0	18.4 / 0.4 ²⁾
1970		149.0 / 145 ³⁾	2.8 / 2.9 ³⁾⁴⁾	8.2	17.7 / 0.6
1971		144.5	2.0	8.7	17.4 / 0.8
1972		141.4	2.1	9.2	16.9 / 1.3
1973		142.8	2.0	9.5	15.5 / 2.1
1974			2.5	10.0	13.8 / 2.8
1975			2.6	10.1	13.5 / 3.1
1990 ⁶⁾			3.4	15,1	9.8 / 2.8
1995 ⁶⁾			3.5	14.2	8.1 / 3.0
1999 ⁶⁾			3.3	14.3	6.8 / 3.1
2009 ⁷⁾		119.0	3.3	17.3	

1) Incl. room en speciaalprodukten, excl. „koffiemelk”. Het verbruik per hoofd van gecondenseerde melk, inclusief koffiemelk was in 1959: 6.2 kg, in 1960: 7.0 kg, in 1961: 8.2 kg, in 1962: 8.5 kg en in 1963: 9.6 kg.

2) Margarine / halvarine

3) twee waarden door verschil in Voedingsmiddelenjaarboeken.

4) De 36.337 ton boter die in 1970 werd verkocht kan worden opgesplitst in: Verse boter, 16,2 ton; koel-huisboter, 6.1 ton; botervet, 0.146 ton; bakkers, 11.5 ton; sociale instellingen, 0.546 ton; leger, 0.746 ton en braadboter 1.6 ton

5) Vanaf 1932 werd er boter vermengd in de margarine, in 1935 dus 1.1 kg / hoofd!

6) LEI Landb. Econ. Bericht 2001

7) LEI Landb. Econ. Bericht 2010 blz.92

1991

Provinciale Zeeuwse Courant, 1991-01-04

Voorzitter Schelhaas van Produktschap wil VUT-regeling Zuivelboer krijgt het moeilijk

SCHEVENINGEN (GPD) - Het inkomen van de melkveehouders is vorig jaar met ongeveer 45 procent gedaald. De grotere bedrijven zijn nog niet in de gevarenczones beland, bij de kleinere boeren is de grens langzamerhand bereikt. Dat zei voorzitter Schelhaas van het *Produktschap voor Zuivel* gisteren in zijn nieuwjaarsrede in Scheveningen.

Het aantal melkveehouders is met 4 procent gedaald tot 47.000. De bruto-opbrengst van de Nederlandse zuivelindustrie liep terug van f 11,9 miljard naar f 10,9 miljard en de opbrengst van de zuivelexport daalde van f 6,8 miljard naar f 6,2 miljard. Een melkprijs die 10 procent lager ligt dan vorig jaar en vleesprijzen die een grote duikeling hebben gemaakt, hebben gezorgd voor een drastische verlaging van het inkomen. De daling van de melkprijs werd vooral veroorzaakt door een aanzienlijke lagere prijs op de wereldmarkt: 30 procent minder dan een jaar geleden. Oost-Europa verscheen vorig jaar met veel boter en magere melkpoeder op de markt en mis was het.

Schelhaas vindt dat de Europese Commissie zich te veel heeft laten leiden door korte-termijnoverwegingen. Dat heeft bijgedragen tot onzekerheid, De Commissie verhoogde wel twee keer de subsidie op export van zuivel buiten de EG, maar de belangrijkste exporteur op die markt - Nederland - had daar gezien de langlopende contracten over het algemeen niet veel aan. Contracten werden er zelfs door verbroken. Een positief effect is uitgebleven.

VUT

Schelhaas pleitte voor een goede Europese VUT-regeling voor de kleine boeren in plaats van het kunstmatig bevoordelen van - te - kleine bedrijven. De melkveehouderij is geen soort sociale werkplaats. Daarom moeten er goede regelingen op EG-niveau komen om kleine melkvee-houders in staat te stellen hun bedrijfsvoering te beëindigen. Ook moet het de EG-zuivelboeren mogelijk worden gemaakt over te schakelen op bij voorbeeld recreatie en landschapsonderhoud. Het structureel verbeteren van de wél levensvatbare bedrijven komt hem voor als een betere investering in de toekomst.

De voorzitter van het produktschap verheelde in zijn nieuwjaarsrede niet, dat de jaren negentig moeilijk voor de Nederlandse zuivel worden. Sinds de superheffing (1984) is het aantal melkveehouders met 22 procent (13.000) gedaald en het aantal koeien met 26 procent. Een gezamenlijke en eendrachtige belangenbehartiging is daarom noodzakelijk. Hij riep de landelijke overheid in dat verband op daar in haar contacten met Brussel aan te denken.

Schelhaas deed verder een dringend beroep op de provinciale en lokale overheden de Nederlandse landbouw niet 'kapot te regelen'. „De Nederlandse zuivelsector speelt in de wereld een leidende rol. Maar bij de regelgeving in relatie tot de bescherming van milieu en natuur tellen de agrarische belangen soms nauwelijks nog mee”.

Schelhaas noemt de groeiende ergernis in de landbouw over de milieu-activisten terecht. „Deze groepen roepen bijna automatisch, zodra ze een half of onvoldragen rapport hebben ge-

lezen: dus moet de veestapel worden ingekrompen. Ze durven blijkbaar de zwakke landbouw wel aan, maar bij voorbeeld de machtige autolobby veel minder.”

Reformatorisch Dagblad1991-01-04 ²⁸

PZ. Schelhaas: De vette jaren zijn voorbij

Nederlandse zuivel levert wellicht 200.000 ton boter aan Sowjet-Unie

(Van onze economische redactie)

SCHEVENINGEN - De vette jaren voor de Nederlandse zuivel zijn voorbij. De melkprijs daalde vorig jaar met 10 procent, wat mede tot gevolg had dat de inkomens met 45 procent daalden. De grotere bedrijven komen hierdoor gemiddeld genomen nog niet in gevaar, maar voor de kleinere „is de grens zo langzamerhand wel bereikt”, zo zei drs. H. Schelhaas, voorzitter van het *Produktschap voor zuivel*, gisteren in zijn nieuwjaarsrede.

Schelhaas voorziet dat de inkomens de komende jaren nog verder onder druk komen te staan. Toenemende zuiveloverschotten, stijgende milieukosten en vermindering van de EG-subsidies zijn daar de oorzaak van. Vergelijking met de landbouwcrises in 1880 en 1930 is echter niet op zijn plaats, zo meent Schelhaas.

Momenteel is de Nederlandse zuivel met de Sowjet-Unie in onderhandeling over de levering van een partij van 200.000 ton boter. Dat er eind 1990 in de EG weer in beperkte mate sprake was van overschotten (namelijk 250.000 ton boter en 350.000 ton magere-melkpoeder), is volgens Schelhaas in dit verband een aardige samenloop van omstandigheden. „Als het doorgaat, is het overschot per 1 april van dit jaar weer verdwenen”.

De boter vertegenwoordigt een waarde van *f* 1,5 miljard. Hoe hoog de prijs zal zijn die de Sowjet-Unie moet betalen, is nog niet bekend. Schelhaas: „Die zal in ieder geval heel laag zijn”. Een concreet bedrag is nog niet genoemd, maar het is niet uitgesloten dat de Sowjet-Unie voor minder dan *f* 100 miljoen de boter kan kopen. De boterleverantie moet dan ook worden beschouwd als voedselhulp, aldus Schelhaas.

Kaas

De grens voor kleine bedrijven ligt voor Schelhaas bij een bedrijf met 70 melkkoeien en een productie van 300.000 tot 400.000 kg melk per jaar. „Ik wil liever geen cijfers noemen. Maar er is een tendens die door zal gaan. Afgelopen jaar verdwenen er 2000 melkveehouders, er zijn er nog 47.000 over, in het jaar 2000 zullen we in de buurt van de 30.000 zitten”.

Oorzaken voor de terugslag die in 1990 is ingezet, zijn volgens Schelhaas het te hoge prijspeil in de voorgaande -goede- jaren. Dat had tot gevolg dat de export terugliep, met uitzondering van kaas. Bovendien geven de boterverkopen nog steeds een negatieve ontwikkeling te zien. In 1989 nam de consumptie met 10 procent af, vorig jaar was dat toch ook nog 5 procent. Ook niet onbelangrijk is de achterblijvende koopkrachtontwikkeling in de Derde Wereld, die ver-

²⁸ Zelfde nw.-jaarsrede uit andere krant! Bron: digibron search zoeken op ‘Schelhaas’ ‘Produktschap’ ‘zuivel’;

gezeld ging van de opkomst van een verbetering van de eigen melkproductie. Alleen kaas deed het vorig jaar goed. De produktie nam met 4,1 procent toe.

De afbouw van de EG-subsidies is het gevolg van de GATT-onderhandelingen die tot een vrije wereldhandel moeten leiden. Schelhaas waarschuwt voor een te ver doorgevoerde liberalisatie van het landbouwbeleid. „Het is gevaarlijke demagogie om te stellen dat in de landbouw dezelfde economische wetten moeten gelden als in de rest van de samenleving. Het is zoiets als te zeggen dat een ongewapend man het best kan opnemen tegen een zwaarbewapend man in een moderne tank, alleen omdat beide mensen van hetzelfde vlees en bloed zijn”.

Oost-Europa

De Nederlandse zuivel houdt als de grootste exporteur van Europa de ontwikkelingen in Oost-Europa goed in de gaten. Na het opengaan van de grenzen is er door deze landen het laatste jaar onverwacht veel zuivel op de EG-markt afgezet. Omdat de produktie per koe er laag ligt, en die dus fors uitgebreid zou kunnen worden, werd gevreesd voor een nog grotere stroom zuivel uit deze landen. Schelhaas heeft echter de indruk dat het zo'n vaart niet zal lopen. Hij acht het niet uitgesloten dat de komende jaren de melkproductie in Oosteuropese landen zal dalen, omdat all-roundboeren ontbreken. „De communistische regimes zijn er in vele landen dus wel in geslaagd de zelfstandige boerenstand goeddeels te doen verdwijnen”.

Schelhaas pleit ervoor om Polen, Hongarije en Tsjechoslowakije – de landen die het dichtst bij de EG liggen – nu vast de verzekering te geven dat ze voor het jaar 2000 tot de Gemeenschap zullen worden toegelaten. De landbouwpolitiek in deze landen zou daar dan nu al op gericht kunnen worden.

Zwarte melk

Schelhaas verwacht dat de handel in zwarte melk, die tegen het einde van het vorige melk-prijsjaar een grote vlucht nam, dit jaar minder zal zijn. Melkveehouders die hun melkquotum hebben overschreden, moeten over de te veel geleverde melk een boete betalen van 115 procent van de melkprijs. Om hieraan te ontkomen proberen ze de melk aan illegale melkhandelaars te leveren. In plaats van een boete ontvangen ze dan een paar dubbeltjes voor een liter melk.

Het Produktschap voor zuivel zegt juridisch al het mogelijke te hebben gedaan om de zwarte handel in de kiem te smoren. De verantwoordelijkheid voor de controle ligt nu bij het ministerie van landbouw.

Helemaal uit te bannen is de zwarte handel niet, verwacht het PZ-bestuurslid P. Blokland. „Al zijn alle deuren gesloten, dan nog kunnen er wel eens dieven binnenkomen”.

De Telegraaf 1991-01-15

Golfcrisis leidt tot torenhoge transportkosten

Export naar Midden-Oosten loopt flinke klappen op

door GEMMA BUTERS en THEO VAN DIJK

AMSTERDAM, dinsdag, De Nederlandse export naar het Midden-Oosten komt door de sterk toegenomen oorlogsdreiging in die regio onder steeds zwaardere druk te staan. Het wegvallen van de afzetmarkten in Irak en Koeweit, als gevolg van het VN-handelsembargo, be-

tekende voor sommige exporteurs al een gevoelige klap. Nauwelijks daarvan bekomen, dreigt nu de handel met het hele Midden-Oosten op z'n minst tijdelijk stil te vallen.

Exporteurs worden geconfronteerd met een reeks van problemen die variëren van onverzekerbare betalingsrisico's tot fiks opgelopen transportkosten, onder meer door gestegen brandstofprijzen, beperkter aanbod van laadruimte, torenhoge verzekeringspremies en langere aanvoer routes door sluiting van vliegvelden en havens in de Golf-regio.

[.....]

Van de agrarische produkten is zuivel veruit de belangrijkste categorie. Grote exporteurs als *Campina*, en *Friesland Frico Domo* kampen met transportproblemen naar het Midden-Oosten. Het gaat met name om melkpoeder en gecondenseerde melk.

Toch hebben ze een graantje kunnen meepikken van de oorlogsdreiging, doordat er flink is gehamsterd in de Golf-regio. Bovendien denkt de Zuivelbond FNZ dat er dit jaar 1 miljoen ton meer zuivel wordt geëxporteerd als gevolg van de toegenomen vraag uit Latijns-Amerika, Polen en de Sovjet-Unie.

L. Molewijk, exporteur van boteroliën, ziet het echter somber in. Hij behaalt zo'n 30 tot 40% van zijn totale omzet in de Golf-regio. „Als ik nu een lading naar Oman stuur, kan het best zijn dat de boot niet verder gaat dan Jordanië,” aldus Molewijk, die alle zendingen heeft gestaakt totdat er meer duidelijkheid is.

[.....]

Limburgsch Dagblad 1991-02-09

Boterberg

BRUSSEL – De Europese Gemeenschap gaat 200.000 ton boter aan de Sovjetunie verkopen. De boter komt uit de EG-voorraden en wordt tegen een sterk verlaagde prijs geleverd. Moskou betaalt voor de boter een prijs van 1.000 dollar per ton. De boter nog langer opslaan zou de Gemeenschap nog meer geld hebben gekost.

Zuivelzicht ca. 1991-03-01

Fraude met koeie-oren

Italiaanse melkveehouders hebben de afgelopen jaren op grote schaal gefraudeerd met **koeie-oren**. De boeren kregen subsidie op het slachten van melkkoeien, om daarmee de melkproductie te verlagen. Als bewijs moest van elk geslacht dier een oor worden ingeleverd. Uit onderzoek is gebleken dat veel boeren wel een oor afsneden en dat instuurden, maar dat ze de dieren niet hebben laten slachten.

Dit meldt het vakblad **Zuivelzicht** in Rijswijk. Volgens

de gegevens van het blad heeft het Italiaanse ministerie van landbouw na controle van 300 bedrijven vastgesteld dat in 90 procent van de gevallen is gefraudeerd. Het ging vooral om bedrijven die in 1987/1988 premies hadden ontvangen voor het afslachten van hun melkkoeien. Deze koeien bleken voor het grootste deel nog altijd melk te leveren.

Circa 90 procent van de officieel geslachte koeien liep met slechts een oor rond, zo stelde de politie bij razzia's vast. Het ontbrekende oor was afgesneden ten behoeve van de premie. In Italië wordt er van uit gegaan dat tot nu toe slechts het topje van de ijsberg is ontdekt. In totaal is 150 miljoen gulden uitbetaald aan "oorpremies". Desondanks werd in het jaar daarop in heel Italië het melkquotum fors overschreden.

Weer nieuwe oplossingen – ontduiking – superheffing

DE BOER OP door ANDRIES DIJKSTRA

Boeren die te veel melk produceren moeten hun koeien verkopen aan een boer die te weinig melk levert. De stal wordt vervolgens aan de onderschrijder verhuurd. Op die manier kunnen Nederlandse boeren beter op hun quotum uitkomen en hoeven ze geen superheffing, een boete over te veel geproduceerde melk te betalen.

Tot die conclusie komt superheffing-deskundige Mr. G. de Hoogd uit het Noordhollandse Purmerend. Opnieuw lijkt hij een gat te hebben gevonden in de beschikking superheffing, de wet die melkzaken in Nederland moet regelen. De eerste contracten tussen onder- en overschrijders worden deze week getekend. De akten hiervan worden bij het Produktschap voor Zuivel (PZ) neergelegd en bij de Inspectie der Registratie en Successie.

Ook het produceren van ondermelk lijkt perspectief te bieden. Ondermelk is melk die minder dan 0,1 procent vet bevat en daarom niet superheffing plichtig is. Een groep Noordhollandse boeren is daar nu enkele maanden mee bezig en de perspectieven lijken mooi. De Algemene Inspectie Dienst, AID, doet wél pogingen om de ondermelk leveranties te stoppen maar of dat ook lukt is de vraag. PZ laat intussen weten dat het leveren van ondermelk wel onder de superheffingplicht valt, ook wanneer de room vernietigd wordt. G. de Hoogd is van mening dat de room niet geleverd wordt, dat er geen sprake is van verkoop zodat geen levering plaatsvindt waar de superheffing vanuit gaat.

De wild-west taferelen die vorig jaar in de veehouderij speelden lijken plaats te maken voor meer structurele oplossingen om de beschikking superheffing meer werkbaar te maken. De nood is hoog want de te betalen boete is dit jaar 115 procent over iedere kilo te veel geproduceerde melk. Met een melkprijs die te vergelijken is met die van vijf jaar terug zal een boer het wel uit z'n hoofd laten om te veel melk te leveren.

Dat leidt tot acties die te begrijpen zijn maar ongeloof oproepen. Zo begon Henk Pelleboer uit Nieuw-Leeusen twee weken geleden met het dumpen van 250.000 kilo melk. Hij heeft de keus om meer dan 200.000 gulden boete te betalen of zijn melk in de gierput te laten lopen. Zelfs mocht Pelleboer de melk niet weggeven aan de actie help de Russen de winter door.

Campina-Melkunie meldde vorige week dat enkele duizenden leden over hun quotum dreigden te gaan. Een grote groep anderen dreigen te laag uit te komen. De actie Paashaas kan daar niet veel aan veranderen. Ieder jaar wordt tegen het eind van het melkjaar, begin april, druk met melk gereden. Dit overhevelen van de ene boer naar de andere wordt oogluikend door de AID toegestaan.

Het worden weer drukke tijden voor de AID en PZ. Om De Hoogd te stoppen moeten zij de beschikking superheffing weer aanpassen. Dat gebeurde sinds 1984 bijna 80 keer. Het eind van de creativiteit van de boeren lijkt nog niet in zicht. Creativiteit die wordt aangewakkerd door Brusselse ambtenaren die achter hun bureau bedenken dat boeren over te veel geproduceerde melk geld moeten gaan betalen. De tijden dat boeren voor hun eigen melk betalen zijn voorbij.

Schelhaas: 'Melkveehouderij is politieke speeltuin'

RIJSWIJK - „De melkveehouderij vormt zo langzamerhand de speeltuin van politieke ideeën”. Dat zei gisteren Harm Schelhaas, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel* in Rijswijk. Hij doelde daarbij vooral op de plannen die er in Brussel op deze landbouw tak zijn losgelaten. Schelhaas is van mening dat er niet eerder dan ver na april, dus ver na het begin van het nieuwe melkprijsjaar, een besluit zal worden genomen over de nieuwe voorstellen van landbouwcommissaris Rav MacSharry. Ook zonder besluit zal de prijsverlaging voor boter en mager melkpoeder en daarmee verlaging van de melkprijs doorgaan.

De plannen van MacSharry om de kleine boeren door middel van een inkomenstoeslag te steunen zullen volgens Schelhaas verder leiden tot hogere uitgaven voor de landbouw dan tot verlaging daarvan. “Of hij moet de boeren met een aalmoes willen afschepen”. Het verbaasde Schelhaas dat de nevenbedrijven er aanzienlijk beter voor weg komen dan de gespecialiseerde melkveehouderijen: „Enfin, wat MacSharry ook doet, zijn plannen zijn goed te ontwijken heb ik begrepen. Boeren zijn veel slimmer dan andere menselijke creaturen.”

Een verlaging van het melkquotum met 2 procent, zoals nu is voorgesteld, biedt volgens **Jan Loonen**, bestuurder van de Campina-Melkunie, geen oplossing voor het overschotprobleem. Dat is alleen in wereldwijd verband op te lossen. Gebeurt dat niet dan laat de EG door die korting een deel van de wereldmarkt liggen dat door anderen wordt opgevuld.

“Over twee jaar zit je dan weer in dezelfde situatie.” Loonen vindt overigens dat er eerst een goede quotumregeling moet komen in vooral de zuidelijke EG-landen. Hij heeft het idee dat men daar maar wat doet

VVZM: tal veehouders is in jaar 2000 gehalveerd

OOSTERWOLDE - Het aantal melkveehouders zal in het jaar 2000 niet meer dan 20.000 tot 25.000 bedragen, de helft van het aantal van nu. Dat zei gisteren dr. ir. Max Jellema, directeur van de *Vereniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne*, op de jongerendag van de coöperatieve zuivelindustrie *De Zuid Oost Hoek* in De Zon in Oosterwolde. Hij leidde dat af aan het aantal kleine boeren dat geen opvolger heeft: 63 procent van de boeren met minder dan twintig koeien zal het bedrijf straks beëindigen.

Er zullen in 2000 bedrijven ontstaan met een gemiddelde van 500.000 kilogram melk. Nu is dat in het Noorden zo'n 300.000 kilogram. De Europese Gemeenschap zal afkoersen op zelfvoorziening. Dat houdt in dat de melkprijzen lager zullen worden en er voortdurend sprake van quotumkorting zal zijn. Jellema wees erop dat extensivering en kapitaalsverlies - investeringen in het verleden zullen niet rendabel kunnen worden gemaakt - ook onderdeel van de discussie zullen blijven.

Hij kwam tot deze conclusie, omdat volgens hem de vraag naar zuivel in West-Europa en de Verenigde Staten stagneert, in Oost-Europa vermindert en in Derde-Wereldlanden blijft steken

of achteruit gaat. Melk is bovendien een kwetsbare grondstof, die in verband wordt gebracht met milieuproblemen.

„Melk”, zo zei hij. „wordt meer en meer slechts een grondstof voor een zich steeds meer concentrerende zuivelindustrie. De afstand tussen boer en leiding van het bedrijf zal steeds groter worden.” Men zal zich toegang verschaffen op de openbare kapitaalmarkt. „Melkgeld wordt steeds meer een afgeleide van de internationale situatie dan een doel van een zuivelindustrie, zoals dat nu het geval is.”

Voor het zover is wilden de jonge ZOH'-ers eerst nog even weten welke melkprijs hun eigen fabriek uitbetaalt. Directeur Jan Willem Koek zei dat wanneer Coberco 78.4 cent per kilogram betaalt, de ZOH in de buurt komt. „Reken daar maar op.” De particuliere zuivel in Nederland „Nestlé” betaalt volgens Jellema een prijs uit die overeenkomt met het resultaat van de vestiging. Dat houdt in dat de Nestlé-prijs in Nederland van fabriek tot fabriek kan verschillen. „Daarbij worden ook alle regionale factoren meegewogen.”

Slechter

Volgens Koek wordt de concurrentiepositie van de zuivelindustrie slechter door de opkomst van de imitatieproducten en de frisdranken. Imitatieproducten worden steeds beter, goedkoper en volgens de fabrikanten gezonder. De zuivel stelt daar in haar promotie-activiteiten weinig tegenover. De reclame voor boter, om een voorbeeld te noemen, spreekt helemaal niet aan, zo zei hij.

Kaas moet wel een sterk product zijn. Die afzet groeit nog steeds. Jongerenvoorzitter Tino Menken zei zelfs dat er voor 2000 nog ruimte was voor 17 procent meer kaas. Koek vindt ook de promotie van kaas onder de maat. De reclame kost hem nu 8 cent per kilogram, maar hij heeft er wel meer voor over, koek zei trouwens dat er wordt overwogen voor 'echte zuivel' een keurmerk in te voeren, net als men dat in de Verenigde Staten kent.

Over de toekomst van de Zuid Oost Hoek maakte Koek zich geen zorgen. Een organisatie zonder franje, flexibel genoeg om snel op de ontwikkelingen in te spelen - als morgen de kaasmarkt in elkaar klappt zou zonder moeite alle melk kunnen worden verpoederd - en een grote betrokkenheid van leden, leveranciers en personeel. ,

Wat Willem Krol van Campina-Melkunie verbaasde is dat Brussel zich wel druk maakt over zaken van mededinging, maar de machtsconcentratie in de detailhandel haar gang laat gaan. Hij zei voorts dat Nederland zijn voorsprong op zuivelgebied aan het verliezen is. De toekomst is voor de onderneming met een goede marktpositie. Die hoeft niet per se groot te zijn. „Groter kan nooit het doel zijn.”

Leeuwarder Courant 1991-03-20

Schelhaas: geen reden melkvet te verminderen

RIJSWIJK - „In het kader van de actie 'Let op vet' is er geen aanleiding om het bijzonder de consumptie van het melkvet terug te dringen.” Dat is de mening van drs. Harm Schelhaas, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*.

„Zelfs bij de voor de zuivel ongunstigste berekening is de invloed van het melkvet gering en is het op de fiets naar het werk gaan, minder televisie kijken en een gezond ommetje maken, vele, vele malen belangrijker.”

De zuivelindustrie is de eerste bedrijfstak die al jaren op vet let, aldus Schelhaas. Zij komt met een pakket producten op de markt met verlaagde vetgehaltes. Zuivel, zo zei hij, dekt driekwart van de menselijke behoefte aan calcium en bevat veel vitamines. „Het zou onverstandig zijn omwille van het vet de zuivelconsumptie te verminderen.”

Melkvet is de smaakvaker van ons voedsel. „Voedingskundig gezien, gezond, maar niet smakelijk voedsel kan per saldo minder heilzaam zijn voor de gezondheid van de mensen, dan smaakval, maar wat minder 'gezond' voedsel”, aldus Schelhaas.

Hij haalde het onderzoek aan van Peter Elwood van de Britse Medical Research Council. Elwood trok na tien jaar studie van de eetgewoonten van 4200 mannen de conclusie dat de kans op hart- en vaatziekten bij degenen die meer dan een halve liter melk er dag dronken kleiner was dan bij degenen die geen melk dronken. Van die laatste groep kreeg 10 procent een hartaanval. Van de groep die wel melk dronk was dat percentage slechts 1,2. Al te veel waarde wilde Schelhaas echter nog niet hechten aan dit onderzoek.

Leeuwarder Courant 1991-03-23

CDA'er Jan van Noord: 'prijs en quotum melk verlagen'

WORKUM - Politiek en praktijk liggen vaak ver uit elkaar.

Ook als het gaat om de discussie over de beperking van de zuiveloverschotten, zo bleek gisteravond tijdens een bijeenkomst in Workum. De meningen van Jan de Vries, directeur van zuivelcoöperatie De Goede Verwachting, en CDA-kamerlid Jan van Noord stonden lijnrecht tegenover elkaar. De eerste wil alleen de quota verlagen, de andere ook de prijzen beperken. De Vries moest erkennen dat het de politiek is die de prijs bepaalt.

De Vries vindt dat, om de productie te beperken, een al dan niet tijdelijke verlaging van de quota gewenst is en dat een verlaging van de prijs afgewezen moet worden. Laat staan dat een combinatie van beide acceptabel is. Van Noord wil het juist wel in die door De Vries met afgrijzen bekeken combinatie zoeken, want als de productie wordt beperkt, blijft de prijs op een hoog niveau en wordt het verschil tussen de EG-markt en de wereldmarkt te groot. Op den duur is dat dan weer funest voor de Europese en Nederlandse landbouw.

Een beetje daar tussenin schommelde het PvdA-kamerlid Servaes Huys die eerst het quotum wil verlagen met 2 procent, en daarna de markt haar werk wil laten doen. Dat betekent wel dat dan de grote bedrijven een betere overlevingskans hebben dan de kleine in economisch zwakke gebieden. Dat kan, aldus de socialist, dan weer worden opgevangen door middel van een zekere inkomenssteun.

Zo'n toeslag wordt door De Vries afgewezen, omdat die juist het inefficiënt boeren in de hand werkt. Het gaat er volgens hem om een efficiënte boerenstand te krijgen die, eventueel met een steun voor de productie, kan overleven. „Er moet gekozen worden tussen prijsverlaging of verdere quotering. Want wanneer deze samen worden toegepast, is het funest voor de veehouder. Er valt te leven met minder melk voor een goede prijs, er valt niet leven met minder melk én een lagere prijs. Daar moeten we voor oppassen”, aldus De Vries.

Daalt de melkprijs naar wereldmarktniveau, zo'n 60 cent per kilo, dan is dat rampzalig voor de Nederlandse veehouderij, zo voorspelde De Vries. Voor die prijs kunnen slechts enkele grote boeren produceren. Een sterke koude sanering volgt en dat heeft weer gevolgen voor het platteland dat dan verpaupert. Andere landen als Amerika, waar nu voor 48 cent wordt gemolken, en Nieuw-Zeeland (30 cent) zullen de Nederlandse zuivel verpulveren. Waarom het daar zo goedkoop kan? De huisvesting is lang zo duur niet, de belastingen zijn fors lager en de arbeid is een stuk goedkoper. „In de strijd tegen deze landen zal Nederland zeker het loodje leggen”, aldus De Vries.

Weer vond hij de politicus Van Noord tegenover zich. „Het is een onderschatting van de Nederlandse melkveehouderij als je zegt dat ze de concurrentie met het buitenland niet aan kan. Dat kunnen we zeer wel. Een vergaande liberalisering van de handel kan best, als het maar op alle fronten gebeurt en gelijk opgaat.” Eerder had hij al laten weten dat de melkprijs best wel 15 cent per kilo naar beneden kan, „vooral als je kijkt naar wat er betaald wordt voor het leveringsrecht per kilo.”

Dat recht moet binnen een vrij Europa verhandeld kunnen worden. De Vries en Van Noord waren het daar over eens. De politicus verwacht dat die internationale quotumhandel in de toekomst juridisch niet te keren is. Wel zullen dan de prijzen voor die quota naar Nederlandse begrippen fors dalen.

Leeuwarder Courant, 1991-03-26

Nog lager melkquotum door uitspraak van Europees Hof

BRUSSEL (GPD) - Er dreigt een extra korting op de melkquota van 5 of meer procent te komen door een nieuw arrest van het *Europese Hof van Justitie*. Dit heeft namelijk bepaald dat nabestaanden van zogeheten slom-boeren ook recht hebben op een melkquotum. Slom-boeren hebben voor 1984 een contract met de overheid gesloten een tijdlang geen koeien te melken. Daar kregen zij een premie voor. Nu hun termijn is verstreken hebben zij recht op melkquotum. Overleden slom-boeren zouden geen quotum krijgen. Het Hof in Luxemburg heeft echter anders bepaald.

In de hele EG gaat het om 120.000 boeren, in Nederland om 9000. Samen molken zij 6,5 miljard kilogram melk. Tot dusver hadden deze boeren slechts 1 miljard kilogram geclaimd. Dat was al een probleem. Nu dreigt een nieuwe massa aanvragen van de erfgenamen. Het slomquotum moet nationaal worden geregeld. De EG heeft zelf geen melkrechten meer voor deze boeren.

Leeuwarder Courant 1991-03-26

Miedema, C.B.T.B. voorz.: verbaast over SLOM-quotum

LEEWARDEN - „Ik ben verbaasd over de uitspraak van het *Europese Hof van Justitie* om de Slom-boeren hun volledig quotum weer toe te kennen. Welk recht hebben zij eigenlijk om opnieuw te beginnen? Dat vraag ik mij af. Zij hebben destijds een vrijwillige overeenkomst

met de overheid gesloten. Dat is een ondernemersbesluit geweest. Een andere ondernemer heeft destijds niet uitgebreid. Ook zijn eigen beslissing. Hij krijgt ook niet meer quotum, waarom een Slom-boer dan wel? Maar ja, mijn verbazing telt niet natuurlijk.” Pé Miedema, voorzitter van de veehouderijcommissie van de CBTB en lid van de afdeling *Veehouderij van het Landbouwschap*, is bepaald niet gelukkig met de uitspraak van het Luxemburgse Hof.

Hij schat dat de 9000 Nederlandse Slom-boeren een totaal melkquotum hebben van 135 miljoen kilogram melk. Dat komt neer op ongeveer 1,5 procent van het nationale quotum. Aangezien Brussel wil dat het toekennen van quotum aan Slomboeren nationaal wordt geregeld, zou de Nederlandse boer in plaats van de in Brussel voorgestelde 2 procent straks 3,5 procent moeten inleveren.

Miedema vraagt zich af waar die melk voor die Slomboeren vandaan moet komen. Bij de jongste onderhandelingen voor het nieuwe melkprijsjaar heeft de Europese Commissie vastgesteld dat er eigenlijk 4.5 procent te veel melk in de Europese Gemeenschap wordt geproduceerd. Voor die melk was geen voldoende afzet. De korting op de quota is toen op 2 procent gesteld.

Een hogere quotumkorting zou leiden tot een explosieve uitstoot van melkvee. De koelhuizen zitten al vol met vlees. Een extra uitstoot zou alleen tot nog hogere bergen leiden. De veeprijzen zijn mede daardoor op dit moment tot een minimum gedaald. Voor sommige nuchtere kalveren wordt helemaal geen prijs meer vastgesteld. Dat overziende heeft de Europese Commissie besloten de uitstoot van vee te beperken door het quotum niet te veel te laten zakken. Sommige landen hebben nationaal nog wat melkquotum uit te geven. Nederland heeft een reserve die volgens Miedema bijna is te verwaarlozen. Om dit probleem op te lossen zou je eigenlijk een soort braakregeling voor melkveehouders in het leven moeten roepen: premie betalen voor het niet produceren van melk. Miedema: „Over dergelijke zaken wordt in het Landbouwschap nu nagedacht. Je zou door middel van een vut-regeling melkquotum uit de markt kunnen halen. Eerlijk gezegd zie ik daar wel mogelijkheden voor, maar dan zal de overheid moeten -bijspringen.”

Minister Piet Bukman van landbouw wil het Luxemburgse arrest eerst eens goed bestuderen, aldus zijn woordvoerder. Het aantal erfgenamen dat zich aandient zou nog wel eens kunnen meevallen, zegt hij. De erfgenamen moeten de Slom-quota ook echt zelf gebruiken. Ze zijn niet verhandelbaar.

EG-juriste Christine Boon bij de Europese Commissie in Brussel verwacht evenwel nog nieuwe processen over de verhandelbaarheid. Volgens haar heeft het Europese Hof al eerder bepaald dat ze precies dezelfde rechten toekomen als ‘gewone’ melkveehouders. Deze kunnen hun quotum met grond wel verkopen.

Leeuwarder Courant 1991-04-26

Zuivelfabriek vraagt om dispensatie superheffing

DEN HAAG - Kan het *Produktschap voor Zuivel* aan melkfabrieken afdracht van superheffing eisen, die nooit door boeren is betaald, bij voorbeeld omdat zij failliet zijn gegaan? Die

principiële vraag stond gisteren centraal voor het college van beroep voor het bedrijfsleven in Den Haag. Zuivelfabriek *De Twee Provinciën* te **Gerkesklooster** en de *Melkunie* te **Woerden** gingen daar in beroep tegen de aanslag superheffing die hen is opgelegd door het productschap. Ook voor vele andere zuivelfabrieken speelt deze kwestie.

De Twee Provinciën zit met een bedrag van f450.000 aan superheffing, die zij nooit heeft kunnen innen van een boer. *De Melkunie* zit met hetzelfde probleem. Het Productschap vindt nu dat de fabrieken die bedragen moeten ophoesten. De fabrieken weigeren dat. Niet de kopende coöperatie dient het incasso-risico te dragen van niet verhaalbare superheffing, maar het productschap of de *Europese Gemeenschap*, aldus de fabrieken. Zij vinden bovendien dat het Productschap of de EG te allen te alle tijde de de incassokosten moeten betalen, die fabrieken maken om superheffing te innen van moeizaam of niet betalende boeren.

Tijdens de zitting bleek grote verwarring over een brief van de minister van landbouw, die in het kader van deze procedure aan het college is geschreven. Daarin staat: „De heffing zal uiteindelijk door de producent moeten worden betaald. Slechts in geval van een overmachtssituatie wordt van deze hoofdregel afgeweken. In die gevallen kan de koper verzoeken om dispensatie van betaling van heffing .

Kijk eens aan zei mr. Paul Mazel namens *De Twee Provinciën*. Er is dus blijkbaar een regeling, waar wij nooit van hebben geweten. Een regeling die in dit geval uitkomst zou kunnen bieden voor de zuivelfabrieken. Want is er niet juist in situaties waarin de fabrieken geen kans zien om verschuldigde melkheffing te innen, sprake van overmacht, zodat dispensatie kan worden verleend? De vertegenwoordigers van het ministerie en van het productschap stonden met de mond vol tanden.

Met de rechters van het college is nu afgesproken dat het ministerie de voornoemde dispensatieregeling beter in de steigers zet en vervolgens de gevallen waartegen, *De Twee Provinciën* en de *Melkunie* in het geweer zijn gekomen, aan die regeling toetst. Wellicht kan de kwestie zo in der minne worden geschikt. Zo niet, dan doet het college alsnog een uitspraak.

Leeuwarder Courant 1991-04-27

Veehouders betalen aan superheffing 80 miljoen

RIJSWIJK (ANP) - De Nederlandse melkveehouders moeten over het afgelopen melkjaar ongeveer f 80 miljoen superheffing betalen. Volgens een schatting van het Productschap voor Zuivel in Rijswijk hebben de melkveehouders omgerekend circa 97 miljoen kilo melk meer geproduceerd dan op grond van het nationale quotum was toegestaan. Die hoeveelheid staat ongeveer gelijk aan de jaarproductie van 16.000 koeien.

De zuivelproducenten in de EG zijn gebonden aan een bepaald melkquotum. De Nederlandse melkveehouders mogen gezamenlijk ruim 11 miljard kilo produceren. Wordt de toegestane hoeveelheid overschreden, dan moet over elke teveel gemolken kilo melk een boete (superheffing) worden betaald. Over het afgelopen melkjaar bedroeg de superheffing 115 procent van de Europese richtprijs, oftewel 82 cent per kilo.

De omvang van de totale Nederlandse melkproductie wordt vastgesteld op grond van het aantal kilogrammen en het vetgehalte van de melk. Volgens adjunct-secretaris F. Kuiper van het produktschap is het met name aan het hoge vetgehalte van de melk te wijten dat het quotum is overschreden. „Als je kijkt naar het aantal kilogrammen, dan zitten we zelfs onder het quotum. Maar omdat het vetgehalte moeten doorberekenen, komen we er ruim boven.”

In het melkjaar 1989/1990 moesten de Nederlandse melkveehouders f 65 miljoen superheffing betalen. Toen bedroeg de heffing echter nog 100 procent van de Europese richtprijs. De superheffing moet per 1 juli worden betaald aan Brussel. Het definitieve cijfer van de overschrijding dient voor 15 mei te zijn vastgesteld. Kuiper sluit niet uit dat dit cijfer nog wat hoger komt te liggen dan de voorlopige schatting.

Leeuwarder Courant 1991-04-30

Te veel vet betekent voor boeren toch superheffing

Friese melkplas 50 miljoen kilo kleiner

LEEWARDEN - Een forse overschrijding van het vetpercentage heeft de Friese melkveehouders toch nog een flinke rekening voor superheffing bezorgd. Over het afgelopen melkjaar zijn de Friese boeren ongeveer f 16 miljoen aan superheffing verschuldigd, ondanks dat de totale melkplas van de zuivelcoöperaties bijna 50 miljoen kilogram kleiner van omvang was. Het vetpercentage ligt echter gemiddeld zo'n 0,15 procent hoger dan is toegestaan. Bij overschrijding geldt een omrekeningsfactor in kilogrammen melk, waarvoor de zuivelcoöperaties superheffing zijn verschuldigd, die wordt verrekend met de betrokken boeren.

De coöperatie *Friesland Frico-Domo* is met ongeveer f 11,5 miljoen het meeste verschuldigd aan superheffing. De melkaanvoer lag wel 36 miljoen kilogram lager, maar door de zogenoemde vetcorrectie kwam Friesland Frico/Domo toch op een quotumoverschrijding van 14 miljoen. Voor elke kilogram te veel moet 82 cent superheffing worden betaald.

De Goede Verwachting in **Workum** denkt tegen de f 2 miljoen af te moeten dragen aan superheffing. De onderschrijding van 5 miljoen kilogram kan bij lange na niet het hogere vetgehalte compenseren. Door het hogere vetpercentage moet *De Goede Verwachting* ruim 7 miljoen kilogram bijtellen.

De zuivelcoöperatie *Twee Provinciën* in **Gerkesklooster** verwacht over een hoeveelheid van 1 miljoen kilogram zo'n f 820.000 superheffing kwijt te zijn. De *Zuid Oosthoek* in **Oosterwolde** houdt rekening met een overschrijding van 1,75 miljoen kilogram en een superheffingsboete van ruim f 1.4 miljoen. *Huisternoord* in **Oudwoude** draagt f 88.000 af vanwege een overschrijding van in totaal 107.000 kilogram. Ook hier was het vetgehalte de boosdoener, al week *Huisternoord* met 0,09 procent als enige sterk af van de gemiddelde stijging van het vetpercentage.

Onvoordelig

De melkveehouders hebben duidelijk meer greep op het in toom houden van de omvang van de melkplas dan op de groei van het vetpercentage. Dat is onvoordelig, zowel voor de boer als voor de coöperatie. De laatste partij moet namelijk meer belang bij liters, dan bij vet dat vooral afgezet moet worden in boter. Uit de melk halen de zuivelcoöperaties veel liever eiwit, waar de veel beter lopende kaasprodukten mee gemaakt kunnen worden.

De fokresultaten van het afgelopen decennium hebben echter naast een hogere melkproductie per koe ook geresulteerd in een hoger vetgehalte. Bovendien hebben de melkveehouders de laatste jaren ruwvoerders van uitstekende kwaliteit kunnen winnen, waarmee het melkvee tot goede produktieresultaten gebracht kon worden. Ook het eiwitgehalte is overigens daarmee omhoog gegaan.

De zuivelcoöperaties hopen erop dat melkveehouders kans zien om het nog steeds omhoog lopende vetpercentage van de melk kunnen om te buigen. Eerder hebben de zuivelfabrieken met heffingen en toeslagen de boeren ook al zover gekregen om minder in de zomer en meer in de winter te melken.

Vroeger gold het vetpercentage als de belangrijkste factor voor de uitbetaling van de melk, nu is het eiwitgehalte daaraan nevensgeschikt gemaakt. Met een andere verhouding tussen eiwit en vet zou een verdere verhoging van het vetgehalte misschien afgeremd kunnen worden.

Leeuwarder Courant 1991-06-01

Rechtbank: Quotumbureau in geschil veroordeeld

LEEWARDEN - Het Quotumbureau uit Sneek moet in een conflict over de superheffing een bedrag van ruim *f* 156.430 aan landbouw en veeteeltbedrijf H. Selten BV uit Haps voldoen. Dat heeft de enkelvoudige handelskamer van de Leeuwarder rechtbank, in de persoon van rechter mr. Gineke van Baak-Klijnsma, donderdag bepaald

In april 1987 kocht Selten 93.171 kilogram heffingvrije melk van QB Quotumbureau BV. Hiervan werd een hoeveelheid van 31.845 kilo niet geleverd. Dat betekende voor het bedrijf uit Haps een schadepost van *f* 95.635. Daarnaast leed Selten nog eens *f* 60.895,13 schade, doordat de onderneming als gevolg van niet geleverd melkquotum over de jaren 1987/1988, 1988/1989 en 1989/1990 minder melk heeft kunnen afzetten.

Selten had gesteld dat door de wanprestatie van het Quotumbureau nog meer schade was geleden. Van Baak-Klijnsma acht het bedrijf uit Sneek ook hiervoor aansprakelijk. De omvang van deze schade moet nog worden vastgesteld. Naar de mening van de rechter heeft de Noordbrabantse onderneming bovendien terecht beslag laten leggen op een perceel landbouwgrond in Drenthe. Dit perceel mag, behalve wanneer hoger beroep zou worden aangetekend, door verkoop te gelde worden gemaakt voor net binnenkrijgen van de vordering. Het Quotumbureau werd bovendien veroordeeld tot het betalen van bijna *f* 6837 proceskosten van Selten.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1991-06-19

Zuivelvoorraad – boter en melkpoeder – EG blijft groeien

RIJSWIJK (ANP) - De voorraden boter en melkpoeder in de EG groeien nog steeds in snel tempo. Dat blijkt uit cijfers van het *produkschap voor Zuivel* in Rijswijk.

Tussen half mei en half juni nam de voorraad boter toe van bijna 354.000 ton naar ruim 380.000 ton. Een jaar geleden bedroeg de voorraad nog 107.000 ton.

De voorraad mager melkpoeder steeg tussen half mei en halfjuni van circa 459 000 ton naar circa 472.000 ton. Een jaar geleden bedroeg de poedervoorraad eveneens 107.000 ton. Volgens voorzitter H Schelhaas van het produktschap is „de snelle groei wel aanleiding tot enige zorg, maar is er nog geen reden voor paniek”. De aanvoer van boter en melkpoeder ligt in mei en juni traditiegetrouw hoger dan in andere maanden van het jaar, aldus Schelhaas, die tekenen ziet dat de markt weer aantrekt..

De Telegraaf 1991-06-19

Boterberg in Europa neemt opnieuw toe ²⁹

Van onze economische redactie

RIJSWIJK, De Europese boterberg is weer snel groeiende. Tussen half mei en half juni nam de voorraad boter toe van bijna 348.063 ton naar ruim 387.258 ton. Een jaar geleden bedroeg de voorraad nog 107.000 ton.

De produktschapvoorzitter zegt te verwachten dat de omvang van de voorraden in de herfst zijn hoogtepunt zal bereiken en daarna zal afnemen. Volgens hem zijn er duidelijk tekenen dat de Markt weer aantrekt.

De export van melkpoeder naar Venezuela en de Sovjet-Unie vertoont een stijging, terwijl ook de uitvoer naar het Midden-Oosten weer op gang komt. Wat de export van boter betreft is de hoop gevestigd op het contract met de Sovjet-Unie voor de levering van 200.000 ton, aldus Schelhaas.

Dat blijkt uit cijfers van het produktschap voor Zuivel in Rijswijk.

De voorraad mager melkpoeder steeg tussen half mei en half juni van circa 424.480 ton naar circa 467.506 ton. Een jaar geleden bedroeg de poedervoorraad eveneens nog maar 107.000 ton.

Volgens de voorzitter van het Produktschap voor de Zuivel, H. Schelhaas, is er nog geen reden tot paniek. De aanvoer van boter en melkpoeder ligt in mei en juni traditiegetrouw hoger dan in andere maanden van het jaar, aldus Schelhaas.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1991-07-16

1990 geen best jaar voor zuivelsector

RIJSWIJK - Voor de zuivelsector was, na voorgaande goede jaren, 1990 geen best jaar. Door een 10 procent lagere melkprijs en lagere vleesprijzen daalden de inkomsten van melkveehouders gemiddeld met 45 procent. Dat meldt het *Produktschap voor Zuivel* in het dinsdag verschenen jaarverslag.

Volgens het schap werd voor de kleine bedrijven „de grens langzamerhand wel bereikt”. Naar verwachting zullen de komende jaren, ook door de uitkomsten van de onderhandelingen over de wereldhandel (**GATT**), de inkomens verder onder druk komen. Bovendien zullen de mili-

²⁹ Als voorgaande; beetje rommelig stuk met iets andere waarden. (ZHN.)

eu-uitgaven stijgen. Op langere termijn blijft de concurrentiepositie van de Nederlandse sector echter sterk. Het aantal melkveehouders daalde vorig jaar met 4 procent naar 47.000. De melkaanvoer daalde 1 procent. De kaassector, goed voor de helft van de melkverwerking, zag de productie en de afzet stijgen.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1991-07-17

Zuivelsector beleefde in 1990 een matig jaar

[.....]

Het aantal melkveehouders daalde vorig jaar met vier procent naar 47.000. [...] De afzet van consumptiemelk steeg 1 procent. De productie van vol melkpoeder daalde 12 procent.

In de EG traden, vrij onverwacht, opnieuw zuiveloverschotten op. Eind vorig jaar was bij de zogeheten interventiebureaus 250.000 ton boter en 335.000 ton magere melkpoeder ingeleverd, tegen eind 1989 bijna niets. De prijzen op de wereldmarkt daalden gemiddeld 30 procent. De werkgelegenheid in de Nederlandse zuivelsector bleef met circa 18.600 werknemers stabiel.

De Telegraaf 1991-08-06

Bewijs zwarte melkcircuit is juridisch zeer gecompliceerd

DE BOER OP door ANDRIES DIJKSTRA

Het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CB) heeft twee uitspraken gedaan over het zwarte melkcircuit. Zwarte melk-handelaar Rob Broersma moet over de periode 1988-1989 een boete betalen van f 1,2 miljoen. Een veehouder uit het Zuidhollandse Heukelum die openlijk toegeeft zwart melk te hebben geleverd, hoeft geen boete te betalen. De boer moet wél aangeven hoeveel melk hij heeft geleverd, op welke datum en aan wie. De raadsman van de veehouder heeft intussen gemeld dat aan de eis van het college zal worden voldaan.

Het zwarte melkcircuit heeft tussen 1988 en 1990 de gemoederen flink beziggehouden. Bijna 1.000 veehouders begonnen tegen het eind van het melkjaar dat van april tot april loopt, melk zwart te verkopen. Meestal ging het om overschrijders, boeren die zagen aankomen dat ze over hun melkquotum heen gingen. Over die te veel geproduceerde melk moet een boete worden betaald, de zogenaamde superheffing.

Een veehouder is ondernemer. Melk produceren om er vervolgens geld bij te moeten leggen, strookt niet met zijn opvattingen. Dat zag ook jurist **Gabri de Hoogd**. Voor een grote veehouder uit Noord-Holland en handelaar Broersma bedacht De Hoogd een aantal manieren om aan de superheffing te ontkomen. Daarbij maakte De Hoogd gebruik van de verschillende manieren waarop superheffing wordt geïnd binnen de EG.

In een aantal EG landen wordt superheffing opgelegd aan de producent van melk, het A-systeem. Andere lidstaten leggen de heffing op bij de koper van de melk, het B-systeem. Nederland kent de A-formule, België heeft het B-systeem. Door nu een Belgische rechtspersoon

melk te laten opkopen in Nederland ontstond een aardige situatie. Waar moet superheffing worden betaald? Het Nederlandse *Produktschap voor Zuivel* (PZ) schrok enorm.

Het produktschap is belast met de uitvoering van de Beschikking Superheffing 1988. Daarin staat precies hoe melkleveranties dienen plaats te vinden. In eerste instantie dacht het schap dat alles onder controle was. De praktijk bleek anders. De zwarte melk begon het schap door de vingers te glippen. Het juridische bewijs dat boeren daadwerkelijk zwart leverden, bleek zeer gecompliceerd te vergaren. Om de zaak toch onder controle te houden, werd de Beschikking Superheffing in korte tijd drie keer aangepast. In februari vorig jaar kwam een definitief eind aan de zwarte leveranties. Intussen waren al miljoenen kilo's naar het buitenland vertrokken. Hoeveel precies zal waarschijnlijk nooit duidelijk worden. Meldde de Algemene Inspectie Dienst (AID) eerst dat zeker 800 boeren aan het zwarte circuit meededen, uiteindelijk werden 167 veehouders daadwerkelijk op hun leveranties aangesproken.

Een flink aantal veehouders ging in beroep bij het College. De kans is groot dat zij nu de dans kunnen ontspringen. De uitspraak van het College van Beroep biedt de mogelijkheid onder de opgelegde superheffing uit te komen, immers de koper is superheffing verschuldigd. Een mooie taak voor slimme juristen want de meeste veehouders hebben ontkend zwart te hebben geleverd. Nu moeten ze gaan toegeven.

Of bij handelaar Broersma nog wat te halen is, valt ook te betwijfelen. Hij is intussen van Schellinkhout naar Antwerpen verhuisd. De boeren kunnen vrijuit gaan. De handelaren zijn met de noorderzon vertrokken. Waar kan het Produktschap nu nog superheffing innen? Anderhalf jaar geleden stelde mr. Gabri de Hoogd al dat het zwarte circuit hooguit 'grijs' mocht worden genoemd. De boer zou er niet minder van worden, de handelaar was immers verantwoordelijk. Dat blijkt aardig te kloppen met de uitspraken van het College. Het Produktschap en de AID zijn flink gefopt.

Leeuwarder Courant, 1991-08-15

Huiszoeken na 'spitwerk' van AID

Grote fraude met melk in Noord-Holland ontdekt

ALKMAAR (GPD) - De *Algemene Inspectiedienst* (AID) van het ministerie van landbouw heeft gisteren op last van de Alkmaarse officier van justitie mr. C. Bosscher-Boon op zeven plaatsen in Noord-Holland administraties in beslag genomen van melkveehouders. De invallen hadden plaats in Beemster, Schermer en Zaandijk. Justitie verdenkt de veehouders van ontduiking van de superheffing op melk. De oplichting zou in de miljoenen guldens lopen.

Bij de huiszoeken waren twintig ambtenaren van de AID betrokken, drie rechter-commissarissen en zeven hulpofficieren van justitie. Er zijn nog geen aanhoudingen verricht. Bij fraudesaken is het gebruikelijk dat eerst 'spitwerk' in administraties wordt gedaan. Een administratiekantoor in Sint Pancras moest de boekhouding van de veehouders aan de AID meegeven. Het kantoor op zichzelf is geen verdachte in deze zaak.

De zaak waarvan de veehouders worden verdacht loopt al twee jaar. De invallen zijn niet het

gevolg van tips van buitenaf, maar maken naar verluidt deel uit van het actieve opsporingsbeleid dat de AID zelf voert. Daarbij zijn ook de kentekens nagetrokken van niet officiële melkophaalwagens die niet op zuivelfabrieken in de buurt rijden.

Over de grens

De betrokken veehouders leverden hun gewone quotum rechtstreeks aan de fabriek. De 'zwarte melk' - dat is melk die wordt geproduceerd en verhandeld buiten het quotum om dat aan de melkveehouder is toegestaan - is vermoedelijk voor een deel, maar mogelijk zelfs geheel, over de grens gebracht.

Uit doorgaans betrouwbare bron werd gisteravond vernomen dat de 'zwarte melk' naar België zou zijn gegaan. De betrokken veehouders zouden zeker van elkaars activiteiten op de hoogte zijn geweest. Mogelijk is er zelfs een samenwerkingsverband voor opgericht.

In het verleden is de handel in zwarte melk al vaker aangepakt. De markt daarin floreerde al vanaf 1988. Vorig jaar werd door de toenmalige minister Gerrit Braks van landbouw voor de AID de mogelijkheid geopend om veehouders op te sporen die aan niet-geregistreerde kopers melk leveren. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een officiële registratie bij het *Produktschap voor de Zuivel*, die een lijst van goedgekeurde kopers van melk bijhoudt. Niet-geregistreerde kopers mogen geen melk ontvangen en boeren mogen hen geen melk leveren.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1991-08-29

Kaasproductie met 4 pct toegenomen

DEN HAAG (GPD) - De kaasproductie in Nederland is in de eerste zeven maanden van dit jaar met vier procent gestegen. Het binnenlandse verbruik groeide met 2,8 procent en de export naar landen in de EG met zeven procent.

Dit heeft voorzitter Schelhaas van het *Produktschap voor Zuivel*, woensdag bekend gemaakt. De stijging van de export van Nederlandse kaas naar de voormalige DDR steeg met 10.000 ton, Schelhaas verwacht dat in de nabije toekomst ook andere Oostbloklanden Nederlandse kaas gaan importeren. De export van Nederlandse boter steeg in het eerste halfjaar explosief, met 40 procent. Dit dank zij enkele grote orders uit de Sovjet-Unie. Worden deze orders niet meegerekend dan is slechts sprake van een beperkte groei, aldus Schelhaas. De boterberg binnen de EG nam toe van 150.000 ton vorig jaar augustus tot 380.000 ton nu. Schelhaas verwacht dat de voorraden tegen het einde van dit jaar enigszins zullen dalen..

Zuivel gaat korting melkquotum te lijf korting '91-'92 was 1,39 % en plan voor '92-'93 is 3 %

RIJSWIJK - Het *Produktschap voor Zuivel* en de afdeling melkveehouderij van het *Landbouwschap* gaan bij minister **Piet Bukman** van landbouw pleiten om de verdere korting van het melkquotum van tafel te krijgen. Het lopende melkprijsjaar is het quotum met 1,39 procent verminderd, het komende seizoen moet er volgens landbouwcommissaris Ray **Mac Sharry** nog eens 3 procent af.

Bukman zou als voorzitter van de de EG-landbouwministers 'standpuntloos' zijn, zo suggereerde gisteren de vertegenwoordiger van Campina-Melkunie in het zuivelschap, Jan Loonen. De huidige melkproductie in de EG komt volgens Zuivel- en Landbouwschap overeen met de structurele afzetmogelijkheden. In de EG wordt 2 procent minder melk aangevoerd dan vorig jaar. In andere Europese landen is eveneens sprake van een verlaging, met uitzondering van Zwitserland. In de Verenigde Staten (1,2 procent) en Australië (5 procent) wordt weliswaar meer gemolken dan vorig jaar, maar in Nieuw Zeeland en Canada (elk 2 procent) minder.

Dat heeft geleid tot een vriendelijke stemming op de zuivelmarkt. Daar komt bij dat de vraag naar kaas blijft stijgen met 2 tot 3 procent per jaar, dat de afzet van vol melkpoeder eveneens groter is dan vorig jaar en dat de verkoop van condens door het dal heen lijkt te zijn, zo stelde de voorzitter van het **Produktschap voor Zuivel**, Harm Schelhaas, voorzichtig.

De verdere korting van het quotum wordt ingegeven door de voorraden boter en mager melkpoeder in de EG, respectievelijk 380.000 ton en 520.000 ton. De boterproductie in Nederland is de eerste zeven maanden van dit jaar al met 4,3 procent verminderd en de laatste weken is die daling zelfs 25 procent. Aan mager melkpoeder is er 14,6 procent minder gemaakt en de laatste weken is de productie zelfs gehalveerd. Schelhaas verwacht dan ook dat de voorraden over een paar maanden zullen zijn gedaald tot 250.000 ton en 400.000 ton. Dat zijn hoeveelheden die in feite onder de 'strategische grens' liggen.

De lobby uit de zuivelwereld zal Bukman ook trachten te 'bewerken' om een dreigende extra korting van 1 procent voor zogenaamde 'moeilijke gevallen' van het kleet te krijgen. Nederland heeft ervaren dat het opstellen van criteria voor dit soort kwesties uiterst moeilijk is.

Logisch

De Nederlandse zuivelwereld is het wel eens met het voorstel van Mac Sharry de melkprijs te verlagen. Dat wordt gezien 'als een logisch uitvloeisel van een marktgericht beleid'. Het ligt namelijk in de bedoeling de interventieprijs voor boter met 15 procent en die voor mager poeder met 5 procent te verlagen. Die verlaging moet niet door een permanente koepremie worden gecompenseerd, aldus de beide schappen. Zij zijn tevens tegen het afschatten van de medeverantwoordelijkheidsheffing. In Nederland bestaat grote vrees dat de voorgestelde maatregelen moeilijk zijn uit te voeren en te controleren.

'Zonnige toekomst voor zuinige boer'

Onderzoek landbouwuniversiteit Wageningen

STAVOREN -„De sunige boer hat de takomst” Boeren die niet kapitaalsintensief werken, een zuinige veebezetting en dito krachtvoerdosering aanhouden en die ook weinig kunstmest strooien zullen na de trendbreuk die zich nu in de landbouw aftekent gunstige perspectieven hebben. Dat zei **dr. Jan van der Ploeg** (Landbouwuniversiteit Wageningen) zaterdag in Stavoren tijdens een forumdiscussie over de toekomst van de Friese boer.

Ir Van der Ploeg publiceert binnenkort de resultaten van een jaren durend onderzoek naar de sociale positie van de Friese boer. Het is volgens Van der Ploeg volstrekt niet reëel en overigens ook historisch onjuist de boer als slachtoffer te bestempelen van de huidige situatie in de Europese landbouw. „De Fryske boer hat noch genóch earmslach”, aldus de geleerde. Hij onderscheidt na uitgebreid veldwerk zuinige boeren, grote boeren, intensieve boeren en koweminsken”.

Dit onderscheid is niet folkloristisch maar werkt door in opmerkelijk uiteenlopende bedrijfsresultaten, aldus Van der Ploeg. Als spectaculaire uitkomst van zijn onderzoek noemde hij de prognose, dat er in Friesland plaats is voor 10.000 'sunige boeren' die goed verdienen tegen slechts 5000 'grutte' of 'yntensive' boeren. Die laatste categorieën smijten verhoudingsgewijs met stikstof - met alle milieurisico's van dien - en maken ook nog veel langere dagen om behoorlijk aan de kost te komen.

Landbouwgedeputeerde Kobus Walsma stelde dat GS-veel belangstelling hebben voor de Wageningse studie, die is verricht in samenwerking met het accountantskantoor CCLB. Walsma's voorkeur voor het werven van boeren uit Zuid-Nederland voor de kleibouwstreek en de overigens afgemeten provinciale steun voor glastuinbouw en bio-industrie kon Van der Ploeg niet bekoren. „De griene romte wurdt goud wurdich. De konsumint freget hieltyd mear om skjinne produkten. Jou dérom de romte aan de sunige boer en beskermje it Fryske kwotum fan 1,8 miljard mingel molke.”

Het forum, bijeengeroepen door de Stifting Slach by Warns, werd flink onder vuur genomen door kleine boeren en boerinnen die weinig fiducia hebben in het huidige landbouwbeleid en in de houding van de standsorganisaties. Opvolgers zijn er in Friesland genoeg, maar met de huidige quotumprijs van f 4 per liter is er geen beginnen aan, zo werd gezegd.

Een pleidooi om bij quotumkortingen de kleinere melkveehouders te ontzien, werd door Friese Mij-bestuurder Lambertus Hylkema vierkant afgewezen. Hylkema keerde zich ook tegen een verlegging van de Brusselse geldstroom naar arm Zuid-Europa prijsverlagingen ten gunste van de Derde Wereld en tussentijdse verscherping van het mestbeleid door het rijk. Hij stemde wel in met de brede kritiek op de hoge quotumprijs van dit ogenblik. „Der sitte wat mear neidielen as foardielen oan.”

Nederland moet Italië voor Hof dagen vanwege quotering

JAN LOONEN VAN CAMPINA IN SNEEK:

SNEEK - Italië zou voor het Europese Hof van Justitie in Luxemburg moeten worden gedaagd om het land te dwingen tot een correcte toepassing van de melkquotering. Nederland heeft sinds de invoering 25 procent van de melkproductie ingeleverd, maar Italië nog niets. „Ook Griekenland, Spanje en Portugal doen nog steeds alsof er van een EG-quotumregeling geen sprake is”, zo betoogde gisteravond Jan Loonen, vice-voorzitter van de zuivelcoöperatie Campina-Melkunie, op een Rabobijeenkomst in Amicitia in Sneek.

Loonen, die ook bestuurslid is van het *Produktschap voor Zuivel*, meent dat het vaststaat dat de recente quotumkorting die landbouwcommissaris Ray MacSharry heeft opgelegd (ruim 2 procent) volstrekt overbodig zou zijn geweest wanneer de regeling overal goed was toegepast. „Het quotumstelsel kost Nederland nog een keer de kop”, zei hij. De quota zijn hier zo duur geworden dat de jonge veehouder op enorme kosten wordt gejaagd.

Sinds de invoering van de verplichte vermindering van de melkproductie in 1984 heeft Nederland 25 procent melk ingeleverd. Italië, waar ruim 7 procent van de melk in de EG wordt geproduceerd, heeft er nog niets aan gedaan. In de EG is sinds 1984 de productie met 7 procent gedaald, buiten de EG is de productie 8,5 procent gestegen. De EG verliest dus een deel van de mark in derde landen en met name Nederland is daar de dupe van, aldus Loonen.

Niet veel zorg

Er staat de melkveehouderij nog meer te wachten. MacSharry wil de quota nog verder terugdringen en de kleine boeren in de EG bevoordelen ten koste van de grotere boeren. Harm Schelhaas, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, zei dat de boeren zich maar niet te veel zorgen moeten maken over die plannen, die mogelijk volgend jaar mei officieel zullen worden.

De scherpe kantjes worden eraf geslepen. Dat is punt één. „Als je vervolgens”, zo zei hij desgevraagd, „kijkt naar de praktijk van de laatste tien jaar dan moet je constateren dat de schade voor de zuivel wel wat zal meevallen”.

Nederland wordt een adempauze gegund. Die moet worden benut door een tweede tak aan te trekken, het bedrijf uit te breiden, zorg aan de kwaliteit van melk en kaas te besteden, de marktpositie te versterken, het milieuprobleem op te lossen en zeker als het om Friese melkveehouders gaat niet te bang voor de toekomst te zijn.

Schelhaas voorspelde wel dat de melkprijs de komende jaren geleidelijk lager zal worden. Dat wat voor hem aanleiding om te pleiten voor meer samenwerking tussen de drie grote zuivelondernemingen in ons land: Friesland Frico Domo (*Noord-Nederland*), Coberco en Campina-Melkunie. Dat kan de positie van de Nederlandse zuivel in de EG versterken. Loonen ziet liever een prijsdaling dan een verdere korting van het quotum.

Forumvoorzitter Rinte Zijlstra zei dat er in het jaar 2000 een harmonische samenwerking tussen Friesland Frico Domo en de vier vrije zuivelcoöperaties van Friesland zal zijn. Er wordt volgens hem nog steeds inhoud gegeven aan het rapport dat hij en Marcus Beetsma hebben geschreven en waarin zij aandringen op een samengaan van de hele Friese zuivel. Dat zou een besparing opleveren van maximaal 90 miljoen.

Voor Coberco-directeur Johan Plageman staat het vrijwel vast dat de Nederlandse zuivelindustrie zich straks niet meer moet beperken tot zuivel alleen. Men zal worden gedwongen een breder pakket voedingsmiddelen op de markt te brengen.

Loonen pleitte voor een systeem waarbij de leden wat melkgeld laten zitten in hun coöperatie. Die kan haar eigen vermogen dan wat op peil brengen en dat is nodig voor het ontwikkelen van nieuwe producten. Als Campina-Melkunie haar produkten met een hoge toegevoegde waarde met 1 procent wil laten groeien kost dat 750 miljoen.

De noordelijke zuivel - zeker de vrije fabrieken - maakt vooral kaas. Dat heeft de laatste jaren tot een goede melkprijs geleid. Loonen zette evenwel zijn vraagtekens bij deze eenzijdige produktie. In Duitsland dringt de concurrentie op. Daar wordt volgens hem ontzettend veel in kaasfabrieken geïnvesteerd. Een prijsdaling moet je derhalve op den duur niet uitsluiten.

Fabrieken met een groter assortiment staan er beter voor, zo zei hij. Tot dusver is het zo dat fabrieken die het niet meer kunnen bolwerken en willen fuseren vrijwel moeiteloos door de grote coöperaties worden opgenomen. Als die vraag straks weer wordt gesteld zou hij die niet direct met 'ja' willen beantwoorden.

Kaas blijft voor Schelhaas ook de komende jaren een produkt met een goede toekomst. De vraag stijgt nog steeds, zeker in het Oostblok. Van belang is dat de kaasafzet het voor een groot deel zonder export-restituties af kan.

Leeuwarder Courant, 1991-11-18

Melkprijs ruim 1,5 cent hoger.

Friesland 31.710 ton leasemelk

LEEWARDEN - De melkprijs voor de boeren valt dit jaar gemiddeld ruim anderhalve cent hoger uit dan vorig jaar. Dat kan worden afgeleid uit een overzicht van het *Produktschap voor Zuivel*. De zuivelwaarde - de index voor de opbrengst van zuivelprodukten - komt dit jaar op 67,30 cent per kilogram melk uit. Dat is aanmerkelijk hoger dan vorig jaar. Het verschil komt overeen met 1,5 cent per kilogram melk. Een boer met een gemiddeld quotum zal dit jaar ongeveer f 4200 meer beuren.

[.....]

Verhuur

In Nederland werd dit jaar 297.549.000 kilogram melk verhuurd. In Friesland ging het om 31.710.000 kilogram, 10,7 procent van het totale leasen in ons land. Alleen in Overijssel (14,6 procent), Gelderland (18,9) en Noord-Brabant (12) was het leasen meer in trek. Van die 31.710.000 kilo bleef 26.237.000 kilo in Friesland zelf. Groningen was met 1.769.000 kilo de beste klant, gevolgd door Drenthe, Overijssel, Gelderland, Noord-Brabant, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland.

De Friese boeren huurden meer quota dan ze verhuurden: 33.102.000 kilo tegen 31.710.000 kilo. Flevoland was de grootste leverancier na de boeren uit Friesland zelf. Daarna komen Groningen, Drenthe, Overijssel, Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland. Groot is het aantal kilogrammen met 'onbekende' herkomst: 2.752.000.

1992

Leeuwarder Courant 1992-01-03

**Harm Schelhaas: in 2000 kwart minder veehouders
MELKPRIJS MOGELIJK 15 CENT LAGER**

SCHEVENINGEN - In het jaar 2000 zal het aantal veehouders met een kwart zijn gedaald van 45.000 naar 33.000. Het aantal werknemers in de zuivel zal al eerder 2000 minder zijn. De produktie per koe komt binnen acht jaar boven de 8000 kg melk (nu 7000 kg). Per bedrijf zal 330.000 kg melk mogen worden gemolken (nu 247.000 kg). Een daling van de melkprijs met 10 tot 15 cent per kg behoort tot de mogelijkheden. Dat voorspelde vanmiddag drs. Harm Schelhaas, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, in zijn nieuwjaarsrede.

Hij voorziet tevens dat de superheffing tot na 2000 zal worden gehandhaafd. Schelhaas vindt dat het systeem rijp is voor een onderzoek door het Europees Parlement. Jan Loonen, voorzitter van Campina-Melkunie, heeft al eerder gezegd dat het Europese Hof van Justitie zich eens over de melkquotering moet buigen. Beide zuivelmannen ergeren zich namelijk aan het bruskeren van het systeem.

De politici hebben er een grote greep op gekregen en gebruiken het voor oneindige doeleinden: bescherming van bepaalde veehouders in sommige lidstaten van de EG. In de zuidelijke staten is de melkproduktie niet of nauwelijks gedaald, in Nederland daarentegen rigoureuus. Sinds 1983 is de melkaanvoer van Italië gelijk gebleven, die van Griekenland met 25,6 procent toegenomen, die van Portugal zelfs met 52,6 procent en die van Spanje met 13,6 procent. In Nederland was in die periode de daling maar liefst 17,9 procent. Die cijfers bewijzen dat de melkproduktie daalt in streken die uitermate geschikt zijn voor deze bedrijfstak en stijgt in gebieden die zich er niet bijzonder voor lenen. Dat is in strijd met de principes van de EG.

Schelhaas pleitte voor een Europees melkquotum. De nationale quota van nu zijn strijdig met de eenwording van de gemeenschap. In 2000 zal de zuivelexport buiten de EG minder afhankelijk zijn van subsidies. Dat leidt tot een hogere kaasproduktie: 70 procent van de melk wordt kaas, nu is dat zo'n 50 procent. Kaas is voor de export namelijk wat minder afhankelijk van subsidie. Het aantal zuivelondernemingen zal dalen van 25 tot 20, het aantal fabrieken tot 50 á 60. De tien grootste ondernemingen in de EG zullen 70 procent van de melk verwerken.

Schelhaas voorziet ook een uitbreiding van de EG met Zweden, Oostenrijk, Zwitserland (wellicht) en Noorwegen. Uit het Oostblok komen Polen, Tsjechoslowakije en Hongarije erbij. Nederland moet de blik meer oostwaarts richten. Als dat gebeurt zal onze invloed in de EG groter zijn, aldus Schelhaas.

Weer chaos rond quotering melk

Van een onzer redacteurs

SCHEVENINGEN - De toepassing van de verplichte vermindering van de melkproductie in de Europese Gemeenschap heeft acht jaar na de invoering opnieuw tot chaotische toestanden geleid. In Nederland wordt boeren die quotum kopen aangeraden in het contract een vrijwarringsclausule op te laten nemen. Europees leidt de toepassing van de quotering tot toestanden die naar fraude rieken. Dat werd gisteren duidelijk op de vergadering van het *Produktschap voor Zuivel* in Scheveningen.

In Nederland mochten boeren tot voor kort per hectare land maximaal de rechten voor het melken van 20.000 kilogram melk per jaar verkopen. Daar heeft het *Europese Hof van Justitie* een stokje voor gestoken. Er moet nu quotum naar evenredigheid worden verkocht. Een boer met 10 hectare en 100 000 kilogram melkrecht moet per hectare 10.000 kilogram verkopen.

De vraag is nu welk stuk land 'onder de melk kan worden geschoven'. Akkerland niet, maar of gescheurd weiland daar ook toe hoort is onduidelijk, aldus het *Landbouwschap*. Het Hof in Luxemburg heeft de uitspraak op 6 december gedaan. Ir. Atze Schaap, secretaris van de 'afdeling melkveehouderij' van het Landbouwschap, raadt alle boeren aan hiermee bij transacties rekening te houden. Volgens Frank Kuiper van het *Produktschap voor Zuivel* komt er een wijziging van de *Beschikking Superheffing* maar niemand weet nog precies hoe die eruit zal zien.

Arbeidsplaatsen

De foutieve dan wel zeer onzorgvuldige toepassing van de melkquotering in Griekenland, Italië, Spanje en delen van Frankrijk leidt tot extra kortingen van het quotum. Als overal correct zou worden gehandeld kon de Nederlandse veehouderij 1 procent melk meer produceren, aldus Harm Schelhaas, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*. Dat percentage is goed voor tweehonderd arbeidsplaatsen in de zuivel, aldus Piet Blokland van het zuivelschap. Schelhaas wil, zoals bekend, het Europees Parlement een onderzoek naar de toepassing van de melkquotering laten instellen. Europarlementariër Jan Sonneveld (CDA) voelt daar niet zo veel voor. „Wij hebben anderhalf jaar geleden deze zaak al aangekaart met een initiatiefrapport van de Belg Pol Marek. Ik weet dat er toen ook is gesproken over het grijze circuit in Nederland. Met de regelmaat van de klok hebben wij de Europese Commissie later op de gebreken bij de toepassing gewezen”.

Sonneveld voelt wel voor een Europees controle-apparaat, een soort Euro-AID. „Ik heb echter de indruk dat niet alle lidstaten daar op zitten te wachten. Voor een onderzoek is ons parlement onvoldoende uitgerust. Als wij het moeten doen wordt het een zaak van lange termijn en ik neem aan dat Nederland snel resultaat wil zien. Dat kan, maar dan moet een regering in gebreke worden gesteld en moet de zaak voor het Hof in Luxemburg worden gebracht. Dat kan in principe, maar dan moet het wel een zaak zijn in de fraudesfeer”. aldus Sonneveld.

Motto voor de zuivel op weg naar het jaar 2000 'Moeilijkheden, maar ook uitdagingen'

ZIERIKZEE – „Met gemengde gevoelens is de wereld het nieuwe jaar ingegaan. Er zijn nieuwe dreigingen, maar ook nieuwe uitdagingen en kansen”. Dat zei drs. H. Schelhaas, voorzitter van het *produkschap voor de zuivel* in zijn nieuwjaarsrede. Volgens Schelhaas is er voor landbouw en zuivel een heel andere tijd op til. „Er breekt met kracht een nieuwe wijze van denken over de landbouw door, gericht op aanzienlijk minder bescherming van de landbouwmarkten dan de laatste decennia gebruikelijk was”, aldus Schelhaas.

Het jaar 1991 is voor wat betreft de zuivelmarkt een redelijk stabiel jaar geweest. Het was tevens een jaar dat gekenmerkt werd door fusies en reorganisaties in de Nederlandse zuivelindustrie. Op weg naar het jaar 2000 zal de zuivel volgens Schelhaas belangrijke veranderingen ondergaan.

Eigen benen

Schelhaas stelde in zijn nieuwjaarsrede dat de zuivel meer op eigen benen zal moeten gaan staan en haar marktpositie verder zal moeten versterken. „Onder meer door het opbouwen van sterke merken, minder steun, maar ook meer regels, bijvoorbeeld op natuur- en milieugebied”.

Voor wat betreft de melkveehouderij is er volgens Schelhaas in Nederland sprake van een opleving. De grote bedrijven groeien weer, terwijl het de laatste jaren zo was dat zowel voor wat betreft de grote als de kleine melkveehouderijen er sprake was van een daling. Schelhaas tekende daar wel meteen bij aan dat de totale melkveestapel kleiner is geworden.

Met de inkomens op de melkveehouderijen staat het er volgens Schelhaas niet al te best voor. In het jaar 1990 / 1991 liepen de inkomens op de melkveehouderijen belangrijk terug. Die trend zal zich volgens Schelhaas doorzetten. „Volgens een recente prognose van het *Landbouw Economisch Instituut* (LEI) zullen de financiële resultaten in de-melkveehouderij in 1991/1992 opnieuw teruglopen”.

Kaas

Anders is het gesteld met de produktie van kaas. Dit zuivelprodukt wint meer en meer terrein in het buitenland. In Nederland groeide de kaasconsumptie niet verder. De export van kaas steeg echter met liefst 5,9 procent. „De uitspraak dat in het jaar 2000 meer dan 700.000 ton kaas zou kunnen worden geproduceerd lijkt op grond van de produktie-ontwikkeling van de laatste jaren niet al te gewaagd”, aldus Schelhaas.

In kaas bezit de zuivelsector volgens Schelhaas een uniek produkt met vele aanwendingsmogelijkheden. „In Nederland, evenals bijvoorbeeld in Duitsland, verdubbelde de binnenlandse afzet zich in twintig jaar tijds. Deze stormachtige groei van de kaasconsumptie is wel omschreven als ‘het wonder van de kaas’”.

De totale afzet van consumptiemelk op de Nederlandse markt is, zo blijkt uit het verhaal van Schelhaas, in 1991 gestegen ten opzichte van 1990. Die melk echter is in lang niet alle geval-

len afkomstig van Nederlandse melkproducenten. Met andere woorden; er wordt nogal wat melk geïmporteerd.

Boter

De Nederlandse boterproductie is in 1991 gedaald. Enerzijds komt dat volgens Schelhaas door de lagere melkaanvoer en anderzijds heeft het volgens hem alles te maken met de grotere productie van kaas en melkpoeder. Hoewel er sprake is van een daling van de boterproductie is de markt voor dit zuivelprodukt, en de prijs die ervoor betaald wordt, nog steeds goed te noemen.

In zijn algemeenheid gesproken is er in de zuivelwereld nogal wat gebeurd in het afgelopen jaar. Er vonden nogal wat fusies plaats en in samenhang daarmee werden de nodige reorganisaties aangekondigd. Schelhaas zei in zijn nieuwjaarsrede te verwachten dat de werkgelegenheid in de zuivelindustrie in Nederland als gevolg van die fusies en reorganisaties in de komende jaren met circa 2000 arbeidsplaatsen zal dalen.

Zware wissel op de zuivelsector

Schelhaas verwacht dat met name de zorg voor het milieu in de toekomst nog een zware wissel zal trekken op de zuivelsector. Er zullen strengere regels komen voor wat betreft de uitstoot van ammoniak en ook de stikstofproblematiek is een punt van zorg. „De conclusie moet zijn dat de sector in de komende jaren nog aanzienlijke inspanningen moet verrichten. Het vertrouwen is echter aanwezig dat de milieuproblematiek tijdig geklaard zal worden”, aldus Schelhaas.

Leeuwarder Courant 1992-01-17

'Friesland' bezorgd over gezonde uitstraling van zuivel

Hoofddirecteur ir. André Olijslager

MARUM - Het zuivelconcern *Friesland Frico Domo* maakt zich zorgen over het behoud van de gezonde uitstraling van zuivel. Hoofddirecteur ir. André Olijslager meent dat „het positieve milieubeeld van zuivel hier en daar begint te craquelieren”. Hij wijt dat aan zaken als dioxine in melk, rundergroeihormonen en het gebruik van vetvervangers. Het is een punt van zorg voor de zuivel, want Olijslager vreest „heel ernstige consequenties” als deze sector het schone imago kwijtraakt.

Het milieu is voor de consumenten een zo belangrijk onderwerp geworden dat *Friesland Frico Domo* en de aangesloten melkveehouders daaruit verregaande consequenties trekken.

Waarschuwendende woorden waren er daarom van voorzitter Arie Aalberts en hoofddirecteur Olijslager aan het adres van zo'n vijfhonderd jonge boeren, in Marum bijeen tijdens de jongerendag van het concern. „Willen we onze produkten tegen een goede prijs op de markt afzetten dan moet de produktie zodanig zijn dat de consument dat ervaart als milieuvriendelijk en ecologisch verantwoord”, zei Aalberts.

Melk weigeren

De melkveehouders moeten volgens Aalberts „als collectief optreden tegen enkelingen die het hele imago van de landbouw in gevaar brengen”. De voorzitter van *Friesland Frico Domo* - zelf melkveehouder in Menaldum - overwoog in dat verband dat het zuivelbedrijf ook melk

van met het melkstimulerend hormoon BST behandelde koeien zou moeten weigeren. Ten aanzien van genetische manipulatie en gebruik van hormoonpreparaten moeten veehouders volgens de voorzitter terughoudend zijn. En van zijn kant nog enkele aanbevelingen: medicijnen die zo min mogelijk schade aan melk geven, geen melk waarin residuen van wat voor middelen dan ook voorkomen en geen mest in de sloot.

Beloning

Voor de marktafzet zijn volgens Olijslager een schoon milieu van bedrijf-en bedrijfstak en een zuiver, gezond en milieuvriendelijk imago van groot belang. Hij maakte duidelijk dat de zuivelsector tot het jaar 2000 f769 miljoen extra moet investeren om aan de doelstellingen van het *Nationaal Milieubeleidsplan Plus* te voldoen. De helft van die extra kosten is bedoeld voor beperking van verbruik van energie en vermindering van uitstoot. Olijslager memoreerde ook dat zijn bedrijf tracht de hoeveelheid verpakkingsmaterialen terug te dringen, al komt men daar weer de consument tegen die steeds kleinere consumenteneenheden wenst.

Professor Gerrit van Dijk, directeur van de *Nationale Coöperatieve Raad*, pleitte ten aanzien van de milieuproblematiek in de landbouw voor een ander principe dan dat van 'de vervuiler betaalt'. Een boer die minder stikstof of fosfor naar het oppervlaktewater uitstoot, zou daarvoor beloond moeten worden, betoogde Van Dijk. De naar zijn mening te hoge milieubelasting zou door overheidssubsidies snel verminderd kunnen worden. Bedrijven die nieuwe, milieuvriendelijker produktiemethoden niet toepassen, zouden volgens Van Dijk geconfronteerd moeten worden met heffingen, die - te zijner tijd - zelfs hoog mogen zijn.

Van Dijk herhaalde zijn suggestie voor een algemene gelijke heffing voor alle bedrijven, mits dat geld in het eigen gebied voor stimuleringsubsidies wordt gebruikt. In sommige streken zou naar zijn mening de instelling van een watersportheffing kunnen worden overwogen.

Voorzitter Arie Aalberts van *Friesland Frico Domo* had nog een alternatief: een heffing van f 1 per liter benzine. De opbrengst zou moeten dienen „om de speeltuin van Nederland in stand te houden”. Toelichting van Aalberts „Zo wordt de heilige koe gemolken om de echte melk-koe schadevergoeding te geven voor haar inspanning ten behoeve van het dagelijks brood van de Nederlandse bevolking en een leefbaar land voor diezelfde Nederlanders en het opruimen van hun afval.”

Leeuwarder Courant 1992-01-24

Overgangsfase bij verkoop melkquotum

LEEWARDEN - De verandering bij de gedeeltelijke verkoop van melkquotum blijkt gepaard te gaan met een overgangsregeling. In een publicatie van het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij staat dat tussen 22 januari en vermoedelijk 15 februari er een overgangsregeling geldt. In die tijd kan alleen een evenredig deel van het quotum worden verkocht: wie 10 hectare heeft en 100.000 kilogram melkrecht kan alleen 10.000 kilogram per hectare overdragen. Daarna geldt de nieuwe regeling van 20.000 kilogram.

Mestwetgeving jaagt boeren naar Noorden

Makelaars vernemen groeiende vraag

Van een onzer verslaggevers

NIEUWEGEIN/GRONINGEN - Agrarische bedrijven verhuizen in toenemende mate vanuit Noord-Brabant, Zuid-Holland en Twente naar de noordelijke provincies. Dit constateert de *Nederlandse Vereniging van Makelaars* (NVM) in Nieuwegein. Deze ontwikkeling houdt volgens de NVM verband met de mestwetgeving, die in de gebieden met een mestoverschot tot steeds meer beperkingen leidt. De vereniging beschikt niet over cijfers.

Secretaris J.R.A. Boertjens van de *Groninger Maatschappij van Landbouw* bevestigt deze ontwikkeling, die zich volgens hem overigens al in de jaren zeventig heeft ingezet. „Door stadsontwikkeling en natuurgebieden is de druk op gronden elders in het land groter dan hier. Dan gebeurt het vaak dat boeren in bijvoorbeeld Brabant hun bedrijven van 20 tot 30 hectare van de hand doen om voor hetzelfde geld veel grotere bedrijven van 50 tot 60 hectare in het Noorden aan te kopen. Met name is dat het geval in Groningen en Friesland doordat de grote bedrijven in die twee provincies te vinden zijn.”

Volgens Boertjens speelt zijn organisatie hierbij geregeld een bemiddelende rol. „Als boeren van elders bij ons aankloppen spelen wij namen door van noordelijke collega's die hun bedrijf wel van de hand willen doen.” Volgeps de secretaris van de Groninger Maatschappij van Landbouw kunnen de boeren uit Brabant, Zuid-Holland en Twente over het algemeen goed aarden in de noordelijke provincies. „Verscheidene boeren van elders draaien mee in onze plaatselijke besturen en commissies.”

Volgens de *Nederlandse Vereniging van Makelaars* ligt de migratiedrift in het midden van het land lager dan in het zuiden en het oosten. In het midden van het land gebeurt het regelmatig dat bedrijven binnen de regio worden verplaatst. De NVM zegt verder een verhoogde vraag naar melkveehouderijbedrijven en varkensbedrijven waar te nemen. De kopers zijn met name grote bedrijven.

De grondprijzen bleven het afgelopen jaar redelijk stabiel. In Brabant bedraagt de gemiddelde prijs per hectare 60.000 gulden. In Twente is dat 55.000 gulden en in Midden-Nederland 40 tot 45.000 gulden. Ook de prijs van het melkquotum vertoont weinig beweging. Gemiddeld ligt die op 4,25 gulden per kilo. Voor dit jaar wordt een lichte prijsdaling verwacht doordat het aanbod toeneemt.

Leeuwarder Courant 1992-02-20

PZ: Superheffing heeft bij boeren niet veel veranderd

Door Willem Stegenga

RIJSWIJK - De verplichte vermindering van de melkproductie - de superheffing - mag dan van grote invloed zijn geweest op het reilen en zeilen op de boerderij en bij de melkfabrieken, de structuur van de melkveehouderij is er nauwelijks door veranderd. Dat blijkt uit een overzicht van het *Produktschap voor Zuivel*.

In 1984 werd de contingentering van de melkplas in de Europese Gemeenschap ingevoerd om de productie aan banden te leggen.

Tot die tijd werden de boeren door de overheid gestimuleerd steeds meer te melken, want de EG had een tekort aan zuivel. Dat tekort sloeg om in een overschot. De boeren werden het slachtoffer van hun succes. Elke boer kreeg in 1984 precies voorgeschreven hoeveel melk hij aan zijn fabriek mocht leveren. Dat systeem zou dit jaar worden opgeheven, maar is verlengd tot minimaal het jaar 2000.

De boeren zijn er niet rouwig om, na de invoering bleek immers dat hun quotum geld waard was geworden. Ze hadden niets en plotseling bleek dat collega's bereid waren f4 of meer te betalen voor het recht een kilogram melk af te leveren. **De Friese veehouder werd daardoor in een klap f 8 miljard rijker.**

De veel besproken regeling zou de hele melkveehouderij op z'n kop zetten, zo werd destijds gezegd. Grote boeren zouden er alleen maar groter door worden.

Zij zouden het quotum opkopen van kleine boeren, die op die manier op warme wijze een eind zouden maken aan hun boerenbestaan.

Aan het eind van de rit zou de Nederlandse veehouderij bestaan uit uitsluitend grote, boeren met hier en daar een kleine dwarsligger, die zich niet door de wetten van de economie liet ringeloren en niet in een bungalowtje kroop. Die grote boeren zouden gemakkelijk in staat zijn de bedreigingen van de toekomst het hoofd te bieden.

Het *Produktschap voor Zuivel* toont aan dat het allemaal anders is gelopen. In 1983 was het percentage boeren dat minder dan 100.000 kilogram afleverde 22,8 procent van het geheel. Vorig jaar was dat 23,5 procent. Nauwelijks verschil dus. Het aantal grote boeren met bijna 1 miljoen kilogram melk was in 1983 7,2 procent, vorig jaar 7,1 procent en het aantal supergrote bedrijven groeide slechts van 0,4 naar 0,5 procent. Alleen het aandeel van de boeren met 100.000 tot 200.000 kilogram melk is wat meer afgenomen dan 1 procent: van 27,3 naar 25,9 procent. Zij vormen echter nog steeds de grootste categorie in ons land.

Veel minder

Wat wel sterk is veranderd is het aantal melkveehouderijen. In 1985 waren er nog 57.995 boerenbedrijven, vorig jaar was dat aantal nog maar 46.977. Sinds 1985 is vooral het aantal bedrijven met zeventig koeien en meer fors gedaald; van 6350 naar 4210. Die daling was bijna net zo groot als de teruggang die plaatsvond bij bedrijven met minder dan tien koeien; van 7923 naar 5308, maar veel groter dan bij bedrijven met bijna twintig koeien; van 6896 naar 5698. Gezegd moet worden dat in 1990 en vorig jaar er sprake is van een lichte stijging van het aantal bedrijven met meer dan zeventig koeien.

Opmerkelijk is overigens dat zeven jaar geleden er gemiddeld 41 melkkoeien op een bedrijf in Nederland waren en vorig jaar dat aantal 40 was. De koeien van nu geven door elkaar wel veel meer melk; van 5295 kilogram per koe in 1985 naar 6075 kilogram vorig jaar. Haalt men daar de gecontroleerde koeien uit dan komt men in 1991 op een melkgift van 7001 kilogram.

Behalve dat er aan de structuur van de Nederlandse veehouderij weinig is veranderd is er ook nauwelijks sprake van een marktgericht beleid geweest. De markt vraagt eiwit en geen vet. Dat zou dus moeten inhouden dat de fokkerij zich richt op stieren die het eiwitgehalte verhogen. Sinds 1985 is het percentage eiwit slechts gestegen van 3,39 naar 3,47, het vetpercentage daarentegen van 4,18 naar 4,42.

Boeren die te veel melk bij hun fabriek afleveren of het percentage vet in hun melk te veel laten stijgen, worden beboet. Die boete heet superheffing. Het blijkt in de praktijk erg moeilijk te zijn om precies op de streep te gooien met de hoeveelheid af te leveren melk. In het eerste jaar leidde dat tot een boete van f 79,3 miljoen. Daarna ging dat bedrag fors omhoog: van f 155,4 miljoen naar zelfs f 191,8 miljoen. Daarna kreeg men de productie kennelijk beter in de hand. De boete zakte naar f 83 miljoen vorig jaar.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1992-02-25

PvdA'er Huys: EG-voorstellen Mac Sharry te duur en te verstrekkend

Landbouwplan biedt geen soelaas

van onze verslaggeefster

HEINKENSZAND - Te kostbaar en te verstrekkend. PvdA-landbouwwoordvoerder Servaes Huys liet zich maandagavond tijdens de algemene vergadering van de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond (NCB) kring Zuid-Beveland in Heinkenszand kritisch uit over het landbouwplan van EG-commissaris Mac Sharry. Volgens Huys biedt het plan geen soelaas voor 'structurele voedseloverschotten en enorme landbouwuitgaven' binnen de EG.

Mac Sharry wil een gewijzigd subsidie-stelsel voor de Europese landbouw invoeren. Dit moet leiden tot een aanzienlijke verlaging van de prijzen voor landbouwproducten, zodat de stimulators om te produceren verminderd. Als tegemoetkoming krijgen de boeren een extraatje op hun inkomen. De voorgestelde maatregelen zijn vooral bedoeld om de enorme voedseloverschotten weg te werken en de daarmee in verband staande hoge kosten voor opslag en afzet.

„Natuurlijk heeft Mac Sharry gelijk als hij zegt dat prijsgaranties de productie opdrijven en de uitgaven van de EG voor de landbouw enorm groot zijn. Een voorbeeld: dit jaar geeft de Europese Gemeenschap 34 miljard ECU uit voor haar landbouwbeleid. Als het zo doorgaat, wordt volgend jaar 37 miljard ECU - ruwweg 85 miljard gulden - begroot. Het is volgens mij alleen de vraag of Mac Sharry een goedkopere oplossing biedt. Bij een laag prijsniveau hoort een hoge inkomenscompensatie, aldus Huys.

Overheersing

De PvdA-landbouwwoordvoerder ging ook in op de GATT-onderhandelingen. „Voorlopig is hiervan het einddoel nog niet in zicht. De EG ziet, te weinig van haar verlangens vertaald. De Amerikaanse voorstellen overheersen. Welke vorm het akkoord uiteindelijk krijgt, is nog niet duidelijk. Het doel is wél bekend: minder exportsubsidies en meer liberalisatie. Als ik met name kijk naar de EG-bijdragen op graan en zuivel, zijn maatregelen inderdaad hard nodig. In die gevallen is geen sprake meer van exportsubsidie, maar van een gesubsidieerde verplaatsing van produkten.”

Huys ziet de toekomst voor de Zeeuwse landbouwers ondanks alle internationale plannen niet somber in. „Op termijn zullen akkerbouwproducten ook voor een belangrijk deel gebruikt kunnen worden voor andere doeleinden dan alleen voedsel.

Mits het economisch aantrekkelijk is, kunnen boeren zich voor een deel richten op produkten die bijvoorbeeld bestemd zijn voor de industrie. Denk hierbij bijvoorbeeld aan plastic gemaakt uit zetmeel en eiwitten of niet-fossiele brandstoffen.”

Provinciale Zeeuwse Courant, 1992-02-26

Terzake: Europa kan leven zonder de GATT.

Twee voeten in een sok, dat is zo ongeveer het standpunt van nogal wat landbouwleiders in ons land rond de GATT-onderhandelingen. Met die term bedoelen ze dat de ene sector voordeel heeft in z'n export van een GATT-akkoord, en dat de andere sector voornamelijk nadelen zal ondervinden van datzelfde akkoord. Omdat ze de nadelen/voordelen niet tegen elkaar willen/kunnen afwegen, nemen ze een aarzelende tweeslachtige houding aan en spreken zich liever niet uit, want ze zitten immers met twee voeten in een sok.

Het zijn vooral de economisch denkende lieden die zo spreken. De mannen en vrouwen die economische kwesties naar het beginsel van de theoretische leerboeken behandelen. Boeken waarin de economische behoefte-bevrediging en de wereldwijze vrijhandel als heilige en on-aantastbare dogma's worden beschreven. Het zijn economen, oftewel lieden die economische theorieën als handboek en handvest gebruiken.

Bij de 2 voet/1 sok ideologen moet ik altijd weer denken aan de oude uitspraak van de beroemde John Galbraith. Ook hij is (al meer dan 60 jaar) econoom. Maar niet één van het gewone soort, dat wil zeggen iemand die economische motieven als het hoogste richtsnoer beschouwt. Galbraith heeft de economie altijd als een hulpmiddel gezien dat in sommige maatschappelijke situaties toegepast kan worden en in andere niet. Want, zegt Galbraith, er zijn vele onderdelen van de samenleving waarop je economische principes niet, of maar een beetje mag toepassen. Sociale zorg, bescherming van zwakken, (inter)nationale veiligheid, stabiliteit in een land, voedselsituatie en dergelijke. Het zijn allemaal zaken die zich geheel of ten delen aan de economie onttrekken. Die zijn immers van een andere, 'hogere' orde.

„Een goede economische politiek is voor mij een beleid dat zich telkens opnieuw weet aan te passen aan de wisselende maatschappelijke veranderingen. Maar voor sommigen is economie een soort nationale religie. Voor mij is economie uiteindelijk niet meer dan gewoon je boerenverstand gebruiken”, aldus Galbraith.

Consument dicteert

Laten we met dat nuchtere inzicht eens de agrarische sector op de GATT loslaten. Theoretische economen zeggen dat een GATT-akkoord onmisbaar is voor de tuinbouw. Alleen bij het ontbreken van handelsbelemmeringen kan die sector goed operen op de wereldmarkt. Een aantal tuinbouwmensen onderschreef tot nu toe die stelling, en maakten zich vrij sterk voor de GATT. Maar sinds kort zijn de practici onder de tuinders om. Jaap van der Veen, voorzitter van de tuinbouwproduktenschappen, signaleert recent dat de wereldmarkt steeds opener wordt, met of zonder GATT.

„De consument dicteert de markt, niet de GATT. Die consument wil het hele jaar door het beste, het geeft niet waar het vandaan komt. De GATT is zichzelf aan het opblazen”, consta-

teert hij, Maar erg vindt hij dat, niet (meer), immers, de Nederlandse tuinbouw is sterk genoeg en de consument bepaalt wel wat hij wil.

Wat de zuivel betreft zongen de landbouw-economisten het liedje dat een GATT-akkoord de EG-zuivelproductie over het rond der aarde zou verspreiden. Maar sinds de nieuwste voorstellen van Dunkel (de hoogste baas van de GATT) tappen de zuivelpractici uit een ander vaatje. Die zien nu gelukkig in dat ook de veehouderij in Europa volledig de dupe zou worden van de dumpende en steeds golvende (dus onstabiele) werking van de wereldmarkt.

In de vorige GATT-voorstellen zat dat nadeel er voor onze zuivel ook al in, maar dan wat listiger versluierd in omzichtig verhullende voorstellen. Staatssecretaris Yvonne van Rooy van economische zaken (belast met GATT-onderhandelingen), die tot nu toe nooit uitblonk in het verdedigen van landbouwbelangen, ontdekte recent dat de nieuwe GATT-voorstellen onze zuivel, dus de nationale schatkist, geld gaan kosten. Op een conferentie sprak ze daarna de merkwaardige woorden, dat ze zonodig, om de zuivel voor nadelen te behoeden, de akkerbouwprodukten als wisselgeld zou gebruiken.

Zo'n uitspraak kan de akkerbouw maar erg matig waarderen. Inmiddels heeft premier Lubbers haar woorden weer wat recht gebreid, maar het onbehagen rond gesjacher en wisselgeld rond de GATT-besprekingen blijft bij vele boeren hangen zeker bij akkerbouwers.

Veel economen zijn tenslotte van mening dat er een GATT-akkoord moet komen om die consument een (nog) goedkoper (levens)middelenpakket te bezorgen. Goedkopere produkten uit het buitenland, zeggen ze, zullen de consument wel een paar honderd gulden schelen per jaar. Het is een droombeeld, gebaseerd op een theoretische benadering. De afgelopen drie jaar zijn het graan en het rundvlees voor de boer wel 30 à 40 %, in prijs gedaald. Heeft de Nederlandse en Europese consument daar veel, of zelfs maar iets, van gemerkt? Nee, de winsten in de lange tussenweg van producent naar consument worden gewoon aangepast, en de prijs blijft op peil. Exact zo zou het gaan als incidenteel via de wereldmarkt er af en toe lagere prijzen zouden zijn voor boter, kaas en suiker.

Maar o wee als diezelfde wereldmarkt, die zo onstabiel is als een dobber op een ruwe zee, eens af en toe omhoog zou schieten als een vis aan de haak, zouden de consumentenprijzen dan niet doorberekend worden? „De GATT-onderhandelingen zijn zichzelf aan het opblazen”, zei de eerder geciteerde Van der Veen. Ik hoop van harte dat hij gelijk krijgt, want we hebben van die GATT in Europa noch als producent van voedsel en bloemen, noch als consument veel heil te verwachten. Dat standpunt gaat heel langzamerhand een beetje ingang vinden. De theoretici verliezen terrein. Hoogste tijd dus, het onfrisse gesjacher van belangen rond de GATT te stoppen. Europa, de Gemeenschap, kan leven zonder GATT.

Melkquota met jaar verlengd

Van onze redactie economie

BRUSSEL - De Nederlandse melkveehouders zullen nog een jaar lang het stelsel van melkquota en superheffingen moeten dulden. De EG-landbouwministers besloten gisteravond om het bestaande stelsel, dat morgen afloopt, tot 1 april 1993 te verlengen. Zij benadrukten echter dat daarmee niet vooruitgelopen wordt op besluitvorming over de hervorming van het EG-landbouwbeleid.

De in 1984 ingevoerde quotaregeling gold voor acht jaar.³⁰ Zonder een besluit tot verlenging ervan zouden de melkveehouders in de EG er de komende tijd op los kunnen produceren. Geen aantrekkelijk vooruitzicht voor de EG, met nu al 700.000 ton overtollige zuivelproducten in de koelhuizen van de Gemeenschap. Daarom moesten de ministers gisteren dringend een overgangsmaatregel treffen.

Dat had nogal wat voeten in de aarde, omdat Spanje, Griekenland en Italië aanvankelijk hun instemming met een verlenging bonden aan een verhoging van hun quotum met een procent. Griekenland verklaarde zich uiteindelijk als enige tegen de verlenging.

DTel 1992-04-10

Superheffing over 1991/'92 58 mln – totaal nu al 1 miljard gulden betaald (klopt niet)

Nieuwsblad van het Noorden, 18 april 1992, blz.72

KOOMANS
makelaardij in onroerende goederen, beëdigd taxateur
gespecialiseerd in agrarische bedrijven

Dringend te koop gevraagd:

- **Weidebedrijf**
35-40 ha (zandgrond)
± 400.000 kg melk
- **Melkquotum**
bij voorkeur op pachtbasis met uiteenlopende vetgehalten
- **Leasemelk**
wij regelen de hele procedure voor u.

E. A. KOOMANS/A. Ph. KOOMANS
Hoofdstraat 50
9514 BG Gasselternijveen
Tel. 05999-12799 b.g.g. 13190

³⁰ In eerste instantie was ze voor 5 jaar! (ZHN.)

Regering in plaats van boeren betaalde boete teveel geleverde melk

Superheffing in zuiden EG farce

BRUSSEL (ANP) - De zuidelijke EG-landen Italië, Spanje en Griekenland houden zich niet of nauwelijks aan de produktiebeperkende regels voor de melkveehouderij. Uit een nog niet officieel gepubliceerd rapport van de Europese Commissie blijkt dat de boeren in de drie landen nog nooit superheffing hebben betaald.

Het rapport gaat van 1990 terug tot 1984, toen de superheffing werd ingevoerd. De superheffing is een geldboete die boeren moeten betalen als ze meer produceren dan hun quotum toestaat. In het EG-rapport blijkt dat als de boeren in Italië en Griekenland superheffing moesten betalen, maar dat de overheid dan de financiële last op zich nam. De boeren werden dus niet gestimuleerd hun produktie te beperken, hetgeen juist de bedoeling is van de superheffing.³¹

Dat de zuidelijke EG-lidstaten de regels voor de zuivelquoteringen aan hun laars lappen, is al langer een publiek geheim binnen de EG. Zo waarschuwde voorzitter H. Schelhaas van het *produkschap voor Zuivel* in zijn jongste nieuwjaarstoespraak dat de concurrentiepositie van de Nederlandse zuivel te lijden heeft van de ontduikingen in de zuidelijke lidstaten. Volgens Schelhaas heeft Nederland de melkproduktie sinds 1984 met achttien procent verminderd, terwijl in de zuidelijke EG-landen van een produktiedaling geen sprake is. In Italië is de produktie volgens de officiële cijfers gelijk gebleven, terwijl er in Spanje sprake is van een stijging van dertien procent. In Griekenland en Portugal is de melkproduktie zelfs met respectievelijk 25 en 50 procent toegenomen.

Schelhaas zegt dan ook niet verbaasd te zijn over het EG-rapport. De produktschapsvoorzitter vindt het hoog tijd dat de EG „serieus werk maakt van handhaving van de quota-regels in het zuiden”. „De geloofwaardigheid van de Commissie is hier in het geding. Zeker als je bedenkt dat, de Commissie nieuwe quottunkortingen overweegt.”

Het EG-rapport kan van invloed blijken te zijn op de onderhandelingen over de hervorming van het landbouwbeleid, zoals vastgelegd in het plan-MacSharry. Italië, Spanje en Griekenland eisen een groter nationaal melkquotum, omdat ze in het begin zouden zijn misdeeld. Bovendien wil MacSharry de kleine melkveebedrijven in de zuidelijke EG-landen meer ondersteunen dan de grote bedrijven in Nederland.

Overigens gaat Nederland volgens het EG-rapport ook niet geheel vrijuit. Het overhevelen van melk door boeren eind maart naar het nieuwe prijsjaar kan volgens het rapport niet door de beugel. Alleen Groot-Brittannië en Denemarken voeren de superheffingsregels goed uit.

---

³¹ Tot hier eerste stuk ivm. beschadiging van de kantlijn, door ZHN. ‘ingevuld’!

Zuivel kind van de rekening

DE BOER OP door Andries Dijkstra

Sinds de invoering van het melkquotum in de EG in 1984 heeft de Nederlandse zuivelsector altijd met een scheef oog gekeken naar het Zuiden. Tijdens excursies in landen als Spanje en Italië hoorde je de collega's daar nooit klagen over de boete over teveel geproduceerde melk, de superheffing, of over melkquota. Nu weten we waarom niet. Uit een nog vertrouwelijk rapport van het Europese Garantie- en Oriëntatiefonds voor de Landbouw blijkt dat in een aantal EG-lidstaten helemaal geen quota's verdeeld zijn en superheffing helemaal niet bestaat.

Onder normale omstandigheden zou de lezer van het rapport smakelijk kunnen lachen. De bevindingen van de onderzoekscommissie grenzen in veel gevallen aan het ongelooflijke. De trieste realiteit is echter dat Duitsland, Nederland, Denemarken en Engeland zich in de afgelopen acht jaar keurig aan het EG-zuivelbeleid hebben gehouden. Beleid dat erop gericht is om de Europese zuivelmarkt te reguleren en stabiliseren. Sinds 1984 hebben boeren in het noorden van Europa alleen maar melk ingeleverd. Een boer die in 1984 100.000 kilo melk mocht produceren zit dit jaar op 79.000 kilo.

Uit de EG-rapportage blijkt dat in Italië helemaal geen melkquotering heeft plaatsgevonden. Boeren produceren maar raak, van superheffing hebben ze nog nooit gehoord. Met kunst en vliegwerk is het de Italiaanse overheid gelukt om ieder jaar maar weer de zaak zo rond te breien dat niemand op EG-niveau argwaan kreeg. In de praktijk heeft dat ertoe geleid dat de melkproductie sinds 1984 met drie procent is toegenomen.

De Franse overheid heeft ook een mooie truc bedacht. De hoeveelheid melk die een boer mag leveren wordt bepaald aan de hand van het vetgehalte. Hoe meer vet in de melk des te minder melk mag geleverd worden. De Fransen hebben een creatief rekenmodel bedacht om deze vetcorrectie achterwege te laten. Daardoor kan jaarlijks gemiddeld 466 miljoen kilo extra gemolken worden.

In Spanje constateerden de EG-onderzoekers Italiaanse toestanden. De hoeveelheid melk die boeren aanleveren aan de fabriek wordt niet gecontroleerd, van superheffing hebben ze nog nooit gehoord. De Spaanse overheid weet de betaling van superheffing jaarlijks te regelen door er voor te zorgen dat op papier boeren nooit teveel melk leveren. Door het ontbreken van welke controle dan ook twijfelt de EG nu sterk aan de Spaanse opgaven.

In Griekenland is niks geregeld en in Ierland weigeren de boeren superheffing te betalen, wat geleid heeft tot een lange rij, nog lopende, rechtszaken. Portugese veehouders wachten sinds twee jaar op toekenning van een melkquotum. Door het ontbreken van een adequate administratieve controle-organisatie in het land heeft toekenning van melkquota nog niet plaatsgevonden.

De vraag is nu wat de Europese Commissie gaat doen. De huidige situatie laten voortbestaan is ondenkbaar. Daarmee wordt een tijdbom onder het EG-zuivelbeleid gelegd. Het is aan goedwillende boeren niet te verkopen dat ze ieder jaar worden gekort met de wetenschap dat in andere EG-lidstaten boeren juist meer kunnen melken.

Een flinke rekening versturen lijkt een goede oplossing. Zo wordt het de kwaadwillende landen duidelijk dat met het EG-beleid niet gespot kan worden.

Er is echter ook een politieke realiteit. Landbouwcommissaris MacSharry is voor zijn landbouwhervormingen afhankelijk van de medewerking van met name de zuidelijke EG-lidstaten. Die kunnen nu vrij eenvoudig hun melkperikelen tot inzet maken van het slagen van de hervormingsvoorstellen. Uiteindelijk moet dan gevreesd worden dat de zuivel in Noord-Europa het slachtoffer wordt.

Leeuwarder Courant 1992-05-21

EG-ministers boos over gerommel met melkquota

Van onze correspondent

BRUSSEL - De onderhandelingen over hervorming van het Europese landbouwbeleid zijn afgelopen nacht verstoord door een knallende ruzie over de toepassing van de superheffing op te veel geproduceerde melk. Een voorgenomen korting op de melkquota met drie keer 1 procent gedurende de komende jaren lijkt onder druk van de noordelijke EG-lidstaten van de baan.

Uit een EG-rapport is gebleken dat Italië, Spanje en Griekenland jarenlang de afspraken over de superheffing hebben genegeerd. De boze noordelijke EG-landen eisen in het vervolg stipte, naleving van de afspraken. Het conflict liep zo hoog, op, dat het de ministers vannacht niet gelukt is een akkoord te sluiten over de landbouwhervorming. Het overleg zou vanmorgen hervat worden.

Tot nu toe werden de onderhandelingen over de landbouwhervorming gedomineerd door de vraag hoeveel de graanprijs moest dalen om een eind te maken aan de overschotten in de graanschuren. EG-landbouwcommissaris MacSharry wilde de graanprijs met 35 procent verlagen en de boeren een inkomenstoeslag per hectare geven. De meeste landen stemmen nu in met een verlaging van de graanprijs met circa 29 procent in drie jaar.

In de zuivelsector lijkt een hervorming van het EG-beleid grotendeels van de baan. In het compromisvoorstel van Cunha en MacSharry is tot tevredenheid van Nederland een voorgenomen verlaging van de zuivelprijzen met 10 procent geschrap, en wordt alleen de boterprijs met in totaal 7,5 procent verminderd. Daardoor hoeft er in de zuivelsector ook niet omgekeken te worden naar middelen om de boereninkomens te compenseren via een ingewikkeld stelsel van toeslagen per koe.

Leeuwarder Courant 1992-05-30

Ook in MAP Kaf en Koren

Bij melkquotering zijn er te veel schuldigen

(KAF EN KOREN WILLEM STEGENGA)

MET VOORBEELDIG enthousiasme en doorzettingsvermogen heeft minister Piet Bukman zich op verzoek van de zuivelindustrie geworpen op de onregelmatigheden rond de melkquotering in Italië, Griekenland en Spanje. Daar deugt er niets van en dus moeten die landen geen groter quotum krijgen. In eerste instantie is dat gevaar afgewend. Op de aanstaande Europese top in Lissabon zou Italië er nog op kunnen terugkomen, zo wordt gevreesd in Nederland.

Lubbers moet dan de rug recht houden. Voor de mogelijke opvolger van Delors wordt het een kwestie van koppen tellen.

Nederland werpt zich altoos op als de grote, zo oprechte uitvoerder van de melkquotering. Een positie, waaraan recht van spreken wordt ontleend. Feit is echter dat ook Nederland op feilen is betrapt. Eigenlijk is niemand in de EG zonder schuld, als het gaat om deze ingrijpende landbouwmaatregel.

De Europese Commissie zelf is een paar keer door het Europese Hof van Justitie op de vingers getikt, toen er wat al te gemakkelijk werd gedaan over het quotum voor Slom-boeren. De Commissie moet toen hebben gedacht dat twee nederlagen bij het hof genoeg waren om de eigen fouten aan te tonen. In een vertrouwelijk rapport over de foutieve toepassingen of het helemaal achterwege laten van de melkquotering heeft zij zich dan ook niet laten noemen. Uit dat rapport is een ranglijst te halen: de beste uitvoerders van de regeling staan bovenaan, de slechteriken onderaan. Nederland heeft zich geen toppositie kunnen veroveren. Dat is sneu voor Bukman, het schraagt zijn kritische houding ten opzichte van anderen ook niet. Vierde van de twaalf, na Groot-Brittannië. Denemarken en Luxemburg, dat is de plaats die ons land inneemt.

Het argument dat Nederland altijd keurig de eigen onvolkomenheden aan Brussel heeft gemeld en ook het feit dat het computersysteem een tijdlang niet goed werd beheerst, kunnen als verzachtende omstandigheden worden aangeduid. Ze tellen wel. Andere landen maken daar ook zeker gebruik van, als zij door het gidsland van de EG weer eens te kijk worden gezet.

Nederland staat wel aan de top met het opleggen van superheffing: f 507 miljoen tussen 1986 en 1989. Duitsland is tweede: f 416 miljoen, gevolgd door Groot-Brittannië (f 146 miljoen). België (f 126 miljoen). Denemarken (f 58 miljoen), Ierland (f 25 miljoen). Frankrijk (f 20 miljoen) en Luxemburg (f 5 miljoen). Italië en Griekenland ontbreken in dit rijtje.

Waarom moest onze minister dan zo nodig tegen Italië, Griekenland en Spanje aanschoppen in Brussel? Wel, die landen wilden meer quotum en zouden bij inwilliging van dat verzoek worden beloond voor hun grove nalatigheid. Dat argument klopt.

Er speelt echter nog wat mee. De Nederlandse zuivelindustrie, voortdurend op jacht naar melk voor de kaas, komt bij herhaling de Italianen tegen bij het afstruinen van de Duitse markt. Het gevolg is dat sinds begin van dit jaar daar de prijs van een liter melk met 7 tot 8 cent is omhooggeschoten. Nederland haalt melk uit Duitsland, omdat er afzet voor Nederlandse kaas is, Italië komt in Duitsland met hetzelfde argument. Ach, dan ben je gauw geneigd naar argumenten te zoeken die je concurrent in een kwaad daglicht stellen.

Hulp nodig

BUKMAN KAN uiteraard niet alleen tegen de zuidelijke EG-lidstaten aanschoppen. Hij heeft hulp nodig. In eerste instantie is dat gelukt, althans de raad van landbouwministers is in verwarring geraakt door de aantijgingen uit Nederland. Groot-Brittannië, Denemarken en Luxemburg wilden wel. Het zou zo mooi zijn als Duitsland en Frankrijk ook van harte konden meedoen. Die zitten echter moeilijk.

Duitsland en Frankrijk staan onder Nederland op de ranglijst, zo'n beetje op de plaats die Sparta in de eredivisie inneemt. Duitsland heeft bij de invoering van de superheffing een eigen wetje ingevoerd. Daar staat in dat een liter melk 1020 gram is. In de praktijk is een liter melk 1027 tot 1033 gram en dus in het keurige Nederland: 1030 gram. Het lijkt een niemen-

dalletje, maar in de praktijk tikt het lekker aan. Duitsland heeft daardoor jaarlijks 1 procent meer melk gekregen uit Brussel dan andere landen. De boeren krijgen daardoor ook 1 procent meer melkgeld, ofwel 0,7 cent per kilogram. Per jaar zou dat voor een Friese boer f 2100 zijn. Ach, niet onaardig.

De hoeveelheid melk die Duitsland er op die manier heeft bijgekregen, heeft tussen 1984 en nu steeds tussen 220 miljoen en 240 miljoen kilogram per jaar bedragen. Toen de Novac nog bestond, konden daar de fabrieken van Oosterzee en Tuk nagenoeg op draaien. Nog anders berekend: 1 procent in Duitsland komt overeen met 2 procent in Nederland. Dat is hier vierhonderd arbeidsplaatsen. Duitsland houdt zich dus stil.

Frankrijk zal zich evenmin luidkeels aan Bukmans zijde scharen. Het land staat op de ranglijst nog onder Duitsland. Behalve dat de melkproductie aan banden is gelegd in de EG, is ook het vet in de melk aan een maximum gebonden. Wie te veel vet produceert, moet kilogrammen melk inleveren. Frankrijk nu heeft zich nooit wat van die vetquotering aangetrokken. Overal steeg het vet, in Frankrijk ook. De Franse regering kon daar moeilijk onderuit. Toen heeft zij besloten 'Parijs' voor de boeren maar wat boete te laten betalen.

Bukman heeft het dus moeilijk. In het Europese Parlement heeft hij hulp van onder anderen CDA-politicus Jan Sonneveld. Sonneveld is ingeschakeld door het *Produktschap voor Zuivel* dat het Europarlement een onderzoek wil laten instellen. Wellicht is het op 30 oktober vorig jaar door Campina-voorzitter Jan Loonen in Sneek geopperde idee veel beter: Italië, Griekenland en Spanje voor het Hof van Justitie in Luxemburg slepen. Dat hof heeft bewezen met de superheffing te kunnen omgaan. Voor een aanklacht heb je geen hulp nodig.

Nieuwsblad van het Noorden. 1992-06-20

De melkplas droogt op

Met het oog op de boer

door Joop Boertjens

Nederland is binnen Europa nog altijd een belangrijk zuivelland. Met een aanvoer bij de zuivelindustrie van meer dan 10 miljoen ton melk neemt Nederland zo'n 10 % van de totale zuivelproductie in de Europese Gemeenschap voor zijn rekening. Toch is sinds de invoering van de superheffing in 1984 de Nederlandse melkproductie met meer dan 10% teruggelopen. De nieuwe quotumkorting vanaf april 1991 betekent een verdere terugloop van 2.2% in de Nederlandse productie.

Natuurlijk wordt van alle kanten geprobeerd de gevolgen van de superheffingsmalaise terug te dringen. Zo is er bijvoorbeeld bijna een miljoen ton melk extra in de zuivel verwerkt door import-melk te gebruiken en door melkpoeder op te lossen. De zuivelindustrie probeert de problemen het hoofd te bieden door schaalvergroting en concentratie. **Na de fusie tussen Frico / Domo en de CCF** ontstond het idee om een nog grotere kongsi te smeden met de Oostnederlandse zuivelreus Coberco. Veel melkveehouders zien deze schaalvergroting met leden ogen aan. Voor veel boeren is het wel een erg vervan-mijn-bed-show. Tegen deze achtergrond is het afketsen van de fusie van Friesland Frico Domo met Coberco goed te begrijpen.

Uiteindelijk gaat het natuurlijk allemaal om de melkprijs. Zo lang het fusiegeweld van de giganten er niet toe leidt dat de melkprijs van de grote coöperaties kan concurreren met die van

de kleinere 'vrije' fabrieken zullen ook in de toekomst melkveehouders hun melk daar naartoe brengen waar zij de hoogste opbrengst krijgen.

Een aantal kleinere fabrieken brengt gespecialiseerde producten op de markt, bijvoorbeeld kaas van een bepaald merk, waarvoor ze een relatief hoge prijs krijgen. De grotere coöperaties zitten vaak met een mix van verschillende producten wat weliswaar een grotere zekerheid geeft, maar ook een gemiddeld lagere prijs. Het is daarom dat er in zuivelland keihard wordt gewerkt aan producten die een hoge toegevoegde waarde opleveren.

Het blad van de *Koninklijke Nederlandse Zuivelbond FNZ*, *Zuivelzicht*, besteedt in een recent artikel uitgebreid aandacht aan de consument. De belangrijkste voedingstrend uit de jaren '80 was vooral 'light' en zuiver. Ik citeer: 'Light is out, organic is in. De consument vraagt zich nu af of het wel echt gezonder is. Zijn argwaan groeit...' Meer aandacht voor echte kwaliteit dus, maar ook zien wij een trend in de richting van gemakkelijk. Een voorbeeld daarvan zijn de vele zuiveldrankjes.

Financieel gezien is dit voor de zuivelindustrie zeer aantrekkelijk. In 1988 werd er in Nederland 54 miljoen liter chocolademelk verkocht voor 96 miljoen gulden; in 1991 nog maar 52 miljoen liter, maar de opbrengst daarvan was wel 110 miljoen gulden. De belangrijkste reden hiervoor is dat men erin is geslaagd de chocomelk in kleinere pakjes op de markt te brengen.

Ondertussen wordt al 6 pct van de totale melkconsumptie in Nederland in de vorm van zuiveldrank genuttigd. Meer dan een kwart miljard gulden gaat er op het ogenblik om in de chocolade- en yoghurtdrankjes. Het is duidelijk dat er, nu de melkplas geleidelijk aan opdroogt, de oplossing wordt gezocht in kwaliteitsverbetering en een hogere toegevoegde waarde. Deze oplossing biedt de Nederlandse zuivel meer kans dan een te snelle fusiegolf.

Nieuwsblad van het Noorden, 1992-06-29

Nederland verliest EG melkruzie

Van onze correspondent Peter de Vries

LISSABON - Alle luidkeelse Nederlandse protesten over 'melkfraude' ten spijt, lijkt Italië toch een verhoging van zijn melkquotum in de wacht te slepen. De regeringsleiders van de Europese Gemeenschap hebben zaterdag in Lissabon geweigerd de Nederlandse eis in te willigen dat Italië aan den lijve de gevolgen moet ondervinden van het acht jaar lang niet toepassen van de superheffing op teveel geproduceerde melk.

De kwestie is door de regeringsleiders wijselijk terugverwezen naar de landbouwministers, met de opdracht een 'evenwichtige oplossing' te vinden. De landbouwministers hebben van hun bazen opdracht gekregen koste wat kost te voorkomen dat de melkruzie een gevaar gaat vormen voor de hervorming van het Europese landbouwbeleid. Morgen worden daarover de laatste knopen doorgehakt, maar de Portugese EG-voorzitter wil niet dat de melkruzie dan al aan de orde komt. Aangenomen wordt dat Nederland dit najaar morrend zal moeten instemmen met een verhoging van het Italiaanse melkquotum met 900.000 ton.

Italië weigerde de afgelopen acht jaar, samen met Spanje en Griekenland, de superheffing toe te passen die moest leiden tot beperking van de melkproductie. De Italiaanse weigering de afspraak na te komen zette veel kwaad bloed tijdens de onderhandelingen over de hervorming van het EG-landbouwbeleid.

Nieuwsblad van het Noorden, 1992-08-17

Italië voor melkquotering

DEN HAAG - Minister Bukman van landbouw heeft met tevredenheid kennis genomen van het Italiaanse besluit om na acht jaar de EG-regels over de melkquotering uit te voeren. Bukman gold binnen de EG als één van de felste tegenstanders van de Italiaanse eis om het nationale melkquotum te vergroten. De Nederlandse minister kon het niet accepteren dat de Italianen sinds de invoering van de superheffing in 1984 de EG-regels hebben genegeerd. Terwijl boeren in andere EG-landen werden beperkt in hun melkproductie, molken de Italianen gewoon door. Bukman, onverzettelijke houding bracht de Italiaanse landbouwminister Fontana enkele weken geleden ertoe een bezoek aan Den Haag te brengen om besprekingen te voeren.

Leeuwarder Courant 1992-10-28

Landbouwschap wil leasen melk indammen

TIRNS - De afdeling melkveehouderij van het *Landbouwschap* wil het leasen van melkquota indammen. Voorzitter Piet Blokland zei gisteren in Tirns dat er vandaag wordt gesproken over het beperken van de leasecontracten tot drie jaar. Eerder was al afgesproken dat bij leasen minstens 10.000 kilogram melkrecht wordt verhuurd en maximaal 75.000 kilogram. Blokland voegde eraan toe dat de *CBTB* lang heeft vastgehouden aan een ander obstakel: de boer die melkrecht verhuurt mag niet ouder dan 65 jaar zijn. Dat punt is uiteindelijk geschrapt. Door de maatschapsconstructie zou die bepaling gemakkelijk kunnen worden omzeild.

Het Landbouwschap zou nog wel meer belemmeringen willen inbouwen. Dit jaar is er 300 miljoen kilogram melk verhuurd en 200 miljoen kilogram verkocht. Blokland noemde dat een ontwikkeling die „niet in het belang van de sector is”. De zuivelindustrie wil het leasen helemaal vrijlaten, zo zei hij. Dat vindt hij onverstandig. De zuivel heeft meer belang bij quota die vastliggen. Daar kan beter een melkophaaldienst voor worden opgezet. Vrij leasen maakt kopen onaantrekkelijker.

Met zorg volgt Blokland de onderhandelingen over een *GATT-akkoord* en over het toekennen van een extraatje aan Italië terwijl dat land nog geen superheffing heeft geïnd. Als daar geen bevredigende oplossing komt, zullen de Nederlandse boeren in verzet gaan. Dat verzet wordt gevoed door de slechter wordende situatie in de melkveehouderij. Uit Brussel krijgt de boer straks een inkomenstoeslag. Die zal het verlies dat door prijsdaling ontstaat niet goed maken.

Nederland heeft die 11 miljard kilogram melk van nu hard nodig voor de toekomst, waar- schuwde Blokland. „Er is geïnvesteerd in de zuivelindustrie en dat geld moet er weer uitko- men. Minder melk en minder melkvee verzwakken de sector.” Bovendien heeft Nederland de laatste tien jaar een deel van zijn voorsprong op andere EG-landen verloren.

Blokland kritiseerde in bedekte termen het ondernemerschap van de Friese melkveehouders. Er is te veel melkquotum uit Friesland weggevloeid naar onder andere Brabant. Daar willen de boeren er meer voor betalen. Hij zette daar wat tegenover. Van de 35.000 drachtige vaarzen die in het in augustus afgesloten boekjaar uit Nederland zijn geëxporteerd komen er niet min- der dan 11.000 uit Friesland. Elke exportvaars levert volgens hem de boer *f*200 meer op dan afzet in eigen land. de Friese boeren hebben in een jaar samen dus *f*2,2 miljoen extra ver- diend.

Leeuwarder Courant 1992-10-21

Quotumkorting van 4 procent dreigt bij GATT-akkoord

Van een onzer redacteuren

RIJSWIJK - De Nederlandse melkveehouderij dreigt een korting van het melkquotum te krijgen van 4 procent als de GATT-onderhandelingen tot een akkoord leiden. Dat heeft **Harm Schelhaas**, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, vanmorgen in Rijswijk gezegd. De kans op een akkoord wordt met de dag groter.

Voor de zuivel betekent dit dat er niet alleen minder subsidie is voor de uitvoer naar landen buiten de EG, maar dat ook het volume van de export wordt beperkt. Aanvankelijk zou er 24 procent minder zuivel naar derde landen mogen worden uitgevoerd. De onderhandelingen gaan nu in de richting van 22 procent. Het *Produktschap voor Zuivel* vindt dat nog altijd vol- strekt onaanvaardbaar.

Vanmorgen is besloten alsnog een telex naar de onderhandelingsdelegaties te sturen om de be- zorgdheid uit te drukken. Schelhaas noemde het merkwaardig dat er vlak voor de Amerikaan- se presidentsverkiezingen nog zo'n omvangrijk akkoord over handel en tarieven wordt door- gejaagd.

Leeuwarder Courant 1992-10-21

Zuivelschap tegen ruil veehouderij voor natuurgebied

RIJSWIJK - Drs. Harm Schelhaas, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, heeft van- morgen fel uitgehaald naar het landbouwrapport dat de *Wetenschappelijke Raad voor het Re- geringsbeleid* heeft uitgebracht. Daar staat onder andere in dat de melkveehouderij voor een groot deel uit Nederland zal kunnen verdwijnen en kan worden verplaatst naar Spanje en Por- tugal. Nederland zou dan voor een groot deel natuurgebied moeten worden.

Volgens Schelhaas is er in de EG heel wat goedkopere grond voor natuurgebieden dan in ons land. Hij raadde de landbouworganisaties aan hard stelling te nemen tegen de aanwijzingen tot natuurgebied. De indruk bestaat dat in ons land bepaalde kringen heel gemakkelijk berusten in het overhevelen van de zuivel naar een ander land, aldus Schelhaas.

Leeuwarder Courant 1992-11-02

'Extra korting quota dreigt voor veehouder'

Johan Plageman (Coberco)

ZWOLLE - De Nederlandse melkveehouders dreigen bij de komende korting van de melk-quota meer te moeten inleveren dan hun collega's elders in de Europese Gemeenschap. De Deense boeren hangt eenzelfde lot boven hun hoofd. Johan Plageman, directeur van de zuivel-coöperatie *Coberco* in Zutphen, zei dat zaterdag bij de viering van de 75-jarig bestaan van de Aartsdiocesane Boeren- en Tuinders Bond (ABTB) in Zwolle.

Korting van de melkquota komt in zicht zodra er een akkoord is gesloten tussen de Europese Gemeenschap en de Verenigde Staten over de liberalisering van de handel. Op dit moment vormen de subsidies van de landbouw nog een struikelblok. Een akkoord houdt in dat er wellicht 22 procent minder aan zuivelproducten naar landen buiten de EG mag worden uitgevoerd.

Nederland en Denemarken zijn de grootste exporteurs op die markten. Nederland zorgt zelfs voor een kwart van de EG-uitvoer. Plageman: „Als wij niet uitkijken komen wij voor die extra quotumkorting te staan”. Concrete plannen in die richting zijn er volgens hem nog niet in voorbereiding, maar ik ben ervan overtuigd dat er straks mensen op dat idee komen”.

De dreigende korting van de quota en het terugwerpen van de Nederlandse zuivel op de EG-markt maakt volgens hem samenwerking tussen zuivelondernemingen noodzakelijk. De huidige drie grote coöperaties hoeven niet te fuseren. Er zal alleen moeten worden samengewerkt om diepte-investeringen te kunnen doen voor het ontwikkelen van producten die een hoge winst opleveren. Gebeurt dat niet dan zal de Nederlandse zuivel volgens hem zich alleen maar op kostenbesparing kunnen werpen. Dat doel bereik je het gemakkelijkst door grote hoeveelheden van dezelfde soort te maken.

Plageman is van dat laatste geen voorstander. In Nederland zijn volgens hem de loonkosten vrij hoog. Dat maakt de concurrentie met de opkomende landen in Oost-Europa moeilijk. Diepte-investeringen zijn het alternatief. Om die te realiseren zal de boer bereid moeten zijn wat van zijn melkprijs in te leveren. Dat kan alleen als alle zuivelfabrieken die koers volgen.

Lef

Oud-minister Gerrit Braks, als gastspreker aangetrokken, bleek nog weinig van zijn populariteit te hebben verloren. Hij kreeg als enige applaus zonder nog een woord te hebben gezegd. „Lef hebben, uw eigen plan trekken en laat vooral niet alles aan de overheid over en zeker niet aan de politiek' want die is ongewis”, zo hield hij zijn gehoor voor.

De overheid volgt met haar beleid de autonome ontwikkeling en probeert hier en daar wat bij te sturen. Als boer brengt zij er weinig van terecht, aldus Braks. Hij wees op de staatsbedrijven, zeker op die in het voormalige Oostblok.

De mensen die in de landbouw zijn gebleven zijn niet het slechtste afgeweest, zo vond hij. In tegenstelling tot Plageman zag hij wel goede vooruitzichten. De Europese Gemeenschap wordt groter. De landen die aan de poort kloppen zijn over het algemeen redelijk welvarend. De markt wordt dus groter

Braks denkt wel dat het EG-landbouwbeleid nog wordt bijgesteld „in negatieve zin”. Hij had van minister Bukman begrepen dat voor het uitvoeren van het plan-MacSharry (lagere prijzen en compensatie via toeslagen op het inkomen) te weinig geld beschikbaar is.

1993

Leeuwarder Courant 1993-01-05

Schelhaas:

‘Voor lange termijn optimistisch, voor korte termijn moet er iets gebeuren’

Door Willem Stegenga

LEEWARDEN - De jaarlijkse strijd om de melkprijzen zal met geringer verschil dan vorig jaar worden beslist. Toen sloegen de kaasfabrieken hun slag. Ze kwamen soms 5 cent per kilogram melk hoger uit dan de grote coöperaties, die een gevarieerd assortiment aanbieden. Dit jaar zal dat anders zijn. De vooraanstaande deskundigen in de zuivelsector voorspellen dat in hun nieuwjaarstoespraken.

Harm Schelhaas, voorzitter van *Produktschap voor Zuivel*, baseert zich op het gegeven dat de gemiddelde prijs die voor de kaas werd betaald, lager was dan die van vorig jaar. Voor boter en melkpoeder lag die hoger. Zijn conclusie is evenwel een voorzichtige: „De specifieke kaasfabrieken zullen mogelijk over 1992 een iets lagere melkprijs uitbetalen dan over 1992”.

Gemiddeld zal de uitbetaalde prijs 1 tot 2 procent hoger zijn. Dat voordeel zou dan moeten toevloeien aan de boeren van de grote coöperaties als Friesland Frico Domo, Coberco en Campina-Melkunie. Coberco heeft al een hogere melkprijs dan vorig jaar aangekondigd. De andere twee nog niet.

[.....]

Voor de lange termijn is Schelhaas wel optimistisch. Kaas heeft de grenzen van de groei nog niet bereikt. Floris Maljers, de voorzitter van de raad van bestuur van Unilever, heeft volgens hem zelfs gezegd: „Naar mijn mening zijnde marketingsmogelijkheden van kaas nog lang niet benut”.

Op korte termijn moet er echter wat gebeuren. In Brussel, wel te verstaan. De Nederlandse invloed daar wordt kleiner, constateert Schelhaas. Belangrijke besluiten, die nadelig voor de Nederlandse veehouderij zijn, hebben wij daar niet kunnen tegenhouden.

Toch moeten Bukman c.s. op korte termijn nog een poging wagen, vindt Schelhaas. In 1994 moet, als gevolg van de GATT-onderhandelingen, de EG 114.000 ton van haar kaasexport van 500.000 ton inleveren. Nederland en Denemarken zullen daar vooral onder leiden. Die vermindering moet over een aantal jaren worden uitgesmeerd, vindt Schelhaas. Dat is nauwelijks een tegemoetkoming, immers alles zou geleidelijk gaan in het GATT.

‘Doodnormaal’

Schelhaas: „Wat Nederland hier vraagt is een doodnormale zaak”. En: „Ik vind het toch wel een tekortkoming van de Nederlandse diplomatie, dat zij de aggregatie (verevening van zuivelprodukten. Red) niet uit het vuur heeft weten te slepen. Bijna elk land heeft inmiddels op één of ander terrein wel een bijzondere regeling weten te bemachtigen. Door de aggregatie voor de zuivel op te eisen, bepleitte Nederland nog niet eens een uitzonderingspositie, maar alleen maar een uiterst logische en billijke bijsturing van een rare regeling. Waarschijnlijk was Nederland te bang dat er geen GATT -overeenkomst zou komen. Net of dat van Nederland afhangt....”

„Ik vind dat de Nederlandse regering alsnog elke kans moet aangrijpen de aggregatie binnen te halen. Zij moet net als Van Vossen in de voetbalwedstrijd Turkije-Nederland op elke bal lopen. Van Vossen won daar de wedstrijd mee.”

De korting van het melkquotum, die Brussel in het vooruitzicht heeft gesteld, is niet nodig, zegt Schelhaas. De voorraad magere melkpoeder daalde vorig jaar met 90 procent: van 390.000 ton naar 34.000 ton. Van een boterberg is al geen tijden meer sprake. Vorig jaar lag er aanvankelijk slechts 240.000 ton in de koelhuizen, aan het eind van het jaar was dat nog 170.000 ton. Dit jaar slinkt die voorraad wellicht naar 100.000 ton. Als de politiek toch wil ingrijpen dan moet de prijs voor boter worden verlaagd.

Ook zonder quotumkorting heeft Nederland vorig jaar 2000 veehouders verloren. Er bleven 43.000 over. Vooral de boeren met minder dan 30 koelen beëindigden hun bedrijf.

Limburgsch Dagblad 1993-01-07

Gevolgen van melkquotering worden nu voelbaar

Recordverlies aan banen in de zuivel

LEEWARDEN - De Nederlandse zuivelindustrie zal dit jaar het recordaantal van 2.500 arbeidsplaatsen verliezen. Dat is 13,6 procent van het totaal. In de zuivel zijn nu nog 18.400 mensen aan het werk. Sinds 1970 heeft de zuivel jaarlijks ongeveer 300 banen prijsgegeven. Dat er nu plotseling 2.500 banen verdwijnen, is onder andere een gevolg van de reorganisaties bij *Friesland Frico Domo* in Leeuwarden, *Campina-Melkunie* in Zaltbommel en *Nutricia* in Zoetermeer.

Bij de noordelijke coöperatie verdwijnen ruim 1.200 banen. Bij *Campina* zal het verlies 900 arbeidsplaatsen zijn en bij *Nutricia* zal er dit jaar voor 100 mensen geen werk meer zijn. Daar komt het 'normale verlies' van de overige zuivelbedrijven (overcapaciteit in de condensaten melkpoeder bij *Coberco* bijvoorbeeld) van rond de 300 mensen nog een keer overheen.

Woordvoerder Kloosterman van de Industrie- en Voedingsbond CNV en vice-voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, zegt dat de gevolgen van de melkquotering in Nederland nu pas goed zichtbaar worden in de zuivelindustrie. De Nederlandse fabrieken hebben lang hun capaciteit redelijk op peil kunnen houden door melk uit andere EG-landen aan te kopen. Dat zal dit jaar minder worden. *Friesland Frico Domo* heeft al meegedeeld helemaal af te willen van deze bijkopen.

De hervormingsplannen van de vroegere landbouwcommissaris van de Europese Commissie, Ray MacSharry, komen daar nog bij. „Bovendien,” aldus Kloosterman, „zie je nu ook dat de zuivelindustrieën zich Europees gaan oriënteren. Ze zoeken samenwerking met bedrijven in andere landen. Ook dat zal ten koste gaan van arbeidsplaatsen.”

Het banenverlies in de zuivel vindt niet alleen in Nederland plaats, aldus Kloosterman. „De problemen doen zich in de hele Europese Gemeenschap voor. Er zijn overal fusies en reorganisaties aan de gang door de overcapaciteit. Die voltrekken zich nu echter in een heel snel tempo.”

Over de gevolgen van de GATT-onderhandelingen wil hij zich nog niet uitlaten. „Dat is in dit stadium te speculatief, maar dat het ongunstige gevolgen voor de werkgelegenheid in 1994 zal hebben, is niet onmogelijk.”

Leeuwarder Courant 1993-01-20

Zuivel overweegt prijsval melk

Van een onzer redacteurs

RIJSWIJK - Forse prijsdaling voor melk tot aan wereldmarktprijs is een van de zaken die de *Koninklijke Zuivelbond FNZ* overwegen in een interne notitie. Deze „oriënterende exercitie” is gisteren besproken in het bestuur van de zuivel bond en is later nog doorgenomen met de voorzitters van de drie landelijke landbouworganisaties.

De Zuivelbond FNZ ziet de notitie als voorbereiding op de consequenties van het toekomstig EG-beleid en de uitkomsten van het GATT-overleg. Daarom overweegt men nu onder andere gehele afschaffing van het systeem van superheffing. In plaats van melkquota, waaraan een hoge melkprijs is gekoppeld, zouden melkveehouders dan inkomenscompensatie moeten krijgen. De Zuivelbond FNZ verwacht over enkele maanden standpunten in te zullen nemen.

Leeuwarder Courant 1993-02-12

Bond van Pachters en Eigen grondgebruik:

‘Melkquotum hoort voor 80 procent aan pachter’

AKKRUM - Het melkquotum hoort voor minstens 80 procent van de pachter te zijn. Tot nu toe geldt de algemene regel dat pachter en verpachter elk de helft van het quotum krijgen bij verkoop. Jan Tolner, adviseur van de *Bond van Landpachters en Eigen Grondgebruikers*, zei gisteren bij Goerres in Akkrum dat op grond van ‘objectieve cijfers’ die verhouding drastisch moet veranderen. Hij zal daar binnenkort over publiceren in het vakblad *Agrarisch Recht*.

Tolner heeft met behulp van gegevens van de *Landbouwuniversiteit van Wageningen* en het *Landbouw-Economisch Instituut* in Den Haag gekeken naar de bedrijfseconomische kant van een verpachte boerderij. Hij vond dat nodig, omdat hij geen argument heeft kunnen vinden waarop de 50-50-verhouding is gebaseerd. „Die overwegingen zijn nergens xxx Als de Hoge Raad er niet meer goed uitkomt is het altijd 50-50.”

In de praktijk blijkt dat de inspanning van een pachter voor het behoud van het quotum volgens hem vele malen groter is dan die van een verpachter. Veel pachters hebben op eigen kosten een ligboxenstal gebouwd. Zij hebben geïnvesteerd in machines en vee en ze verrichten arbeid. Die arbeid had Tolner beloofd met het cao-loon van een landarbeider. „De tabellen van Wageningen en het LEI heb ik erbij gezet”, zo zei hij over zijn aanstaande publicatie. Hij kwam tot een verhouding van 82, procent voor pachter en 17,5 procent voor de verpachter. Daar zit een marge in van een paar procenten, zo zei hij.

Jan Heeres van Friesch Grondbezit zegt dat verpachter en pachter zich goed kunnen vinden in de verdeling 50-50. Het kunnen beschikken over grond is de grootste voorwaarde voor een pachter om boer te kunnen zijn. Die grond is van een verpachter. Hij acht het dan ook reëel dat die verpachter de helft van de waarde van het quotum heeft. Daar is veel jurisprudentie over. Bovendien heeft het Pachthof in Arnhem onlangs vastgesteld dat bij het aanbieden door de verpachter van grond en quotum aan de pachter dat quotum de verpachte waarde moet opbrengen. Dat komt neer op 25 procent van het totaal. Heeres vindt dat dat overeenkomt met de 50-50-verhouding.

Juridisch adviseur Peter de Hoog van de landpachters kraakte in Akkrum de veranderingen die er in de pachtwet dreigen te komen. De pachter gaat er fors op achteruit, ook als de verpachter een beheerder van natuurterreinen is. Steeds meer wordt hij door onzekerheden omgeven. Dat geldt vooral het voorkeursrecht bij verkoop van de grond.

De Hoog betoogde dat de PVDA, zich nog het meest het lot van de pachter aantrekt. Hij heeft overigens de indruk dat de grote wijzigingen in de wet tijdens deze kabinetsperiode niet meer zullen worden doorgevoerd. De raadsman zei er vrijwel zeker van te zijn dat de regering streeft naar het opheffen van de Grondkamers.

De landpachters hebben bezwaar aangetekend tegen het structuurschema Groene Ruimte. Zij hebben 'Den Haag' bovendien meegedeeld dat een pachter die de boerderij vanwege de natuurbestemming moet verlaten volledig schadeloos moet worden gesteld. Hij moet bovendien de beschikking over een andere boerderij kunnen krijgen.

Het district Friesland telt 1005 leden, 41 minder dan vorig jaar. De afdeling Damwoude- Hantum heeft zich wegens gebrek aan interesse van sommige bestuursleden opgeheven, aldus secretaris Jelsma

Nieuwsblad van het Noorden. 1993-03-10

Extra korting op EG-melkquotum van de baan?

Van onze redactie buitenland

BRUSSEL - De voorgenomen korting met één procent op de melkquota voor dit jaar is waarschijnlijk van de baan. De Europese Commissie zal de landbouwministers van de EG volgende week naar verwachting voorstellen van de korting af te zien.

De Nederlandse zuivel dringt al enige tijd aan op het schrappen van de korting. Volgens de zuivel is er helemaal geen reden de quota te korten, omdat er momenteel eerder een tekort aan melk is dan een overschot.

De korting maakte deel uit van de landbouwhervormingsvoorstellen van de vorige landbouwcommissaris Ray MacSharry. De Ierse commissaris achtte oorspronkelijk een extra korting noodzakelijk van twee keer 2 procent om de boterberg in de EG verder te kunnen verkleinen. Delandbouwministers besloten in mei, toen zij het hervormingsplan aanvaardden, echter de korting te beperken tot twee keer 1 procent en dan nog alleen als de marktsituatie dat zou vereisen.

EG-commissie compenseert Slom-boeren

Van onze correspondentie

BRUSSEL - De Europese Commissie wil in totaal ruim f 560 miljoen uittrekken om de zogeheten Slom-boeren schadeloos te stellen. Dat maakte EG-landbouwcommissie Steichen gisteren in Straatsburg bekend. Het gaat om ongeveer 12.000 mensen in Nederland, Duitsland en Groot-Brittannië.

Slom-boeren maakten in het begin van de jaren tachtig gebruik van de toen geldende slachten omschakelingsregeling in de EG, waarbij boeren werden ontmoedigd om nog langer melk te produceren. Toen in 1984 het systeem van de melkquota werd ingevoerd, kregen zij geen quotum toegewezen omdat het hen in het voorgaande jaar was verboden om nog melk te produceren.

Onder aanvoering van een Nederlandse Slom-boer is er jarenlang tegen de Europese Commissie geprocedeerd. De commissie hoopt nu met een financiële tegemoetkoming van f 22 per 100 kilo verloren gegane melk de kwestie eindelijk uit de wereld te helpen.

De Telegraaf 1993-04-27

Zuivelindustrie voorbereid op subsidieeloos tijdperk

De Boer op (Commentaar)
door ANDRIES DIJKSTRA

De Nederlandse zuivelindustrie heeft in luttele jaren tijd de omslag gemaakt van bulkkaas naar kaasspecialiteiten, die aanslaan op de buitenlandse afzetmarkten. Natuurlijk behoort 'Frau Antje' nog niet tot het verleden maar aan haar zijde verschijnen *Old Amsterdam*, *Leerdammer*, *Maasdammer*, *Foucheron*, *Proosdij* en een lange rij andere kazen. Exclusief is ook de graskaas gemaakt van de eerste melk die koeien geven wanneer ze na de winter weer de wei in kunnen, een soort Beaujolais Primeur maar dan in kaas.

De opmerking enkele maanden geleden van onze minister P. Bukman (Landbouw) dat de zuivelindustrie meer aan merkenbeleid moet gaan doen is dan ook met de nodige verbazing aan gehoord. De zuivelsector is van mening dat zij zich veel meer dan vroeger laat leiden door de vraag uit de markt.

De stap richting 'meer toegevoegde waarde' door het leveren van merkartikelen komt voort uit de invoering van het melkquotum in 1984. 'Sinds die tijd mag de produktie van een veehouder niet boven een vastgestelde limiet uitkomen. Aan tientallen jaren van groei kwam abrupt een eind. In die jaren heeft de Nederlandse zuivel zich opgewerkt tot een van de grootste' exporteurs van melkprodukten in de wereld. In het melkjaar 1991 werd voor; 9 miljard aan produkten uitgevoerd.

Het grootste succesverhaal is de kaas, want sinds 1950 is de uitvoer alleen maar toegenomen en steeg de opbrengstprijis gestaag. Dat heeft er toe geleid dat 50 % van alle melk die in Nederland wordt geproduceerd (10,5 miljard kilo) de kaasbak in gaat. Voor boeren is de kaasprijs

daarom van groot belang; van ieder dubbeltje dat de kaas opbrengt krijgt hij voor zijn melk een cent. De wereldkaasprijs, de Leeuwarder notering, ligt momenteel rond de f 6,50 per kilo.

Vorige week zijn de laatste melkprijzen voor de boeren gepresenteerd. Die zijn ten opzichte van het voorafgaande melkjaar een beetje gedaald. Opmerkelijk is dat de grote drie, *Friesland*, *Coberco* en *Campina-Melkunie* relatief gestegen zijn ten opzichte van de kleine coöperaties en particuliere verwerkers. De verschillen tussen de ene en de andere fabriek zijn niet meer zo groot als in andere jaren. Dat is een positieve ontwikkeling want het brengt de zo broodnodige rust aan het veehouderij front. Niemand heeft er wat aan als boeren steeds maar meer omschakelen van de ene naar de andere fabriek.

Die rust is nodig om in te spelen op de onzekere jaren die komen. De landbouwhervormingen van oud landbouwcommissaris **R. MacSharry** zullen de Nederlandse boeren zeker parten gaan spelen door hernieuwde kortingen op melkquota. Maar nog belangrijker zijn de uitkomsten van het wereldhandelsoverleg in het kader van de **GATT**.

Op een voorloper daarvan, het landbouwakkoord tussen Amerika en Europa, is een exportreductie van meer dan 20 %, op zuivelproducten overeengekomen, met daaraan gekoppeld de afbouw van subsidies met 36 %. Met hun omschakeling van bulk op specialiteiten met een hogere opbrengst, waarmee ze zich minder afhankelijk van subsidies maken, hebben de zuivelfabrieken op dit probleem een antwoord.

Waar de zuivelindustrie nog geen antwoord op kan geven - het is immers een puur politieke aangelegenheid - is de vraag of Amerika en Japan hun nu nog afgeschermden markten gaan openzetten voor onze zuivelproducten.

De Telegraaf 1993-05-05

Mansholt wil wereldmarkt nu vrij spel gaan geven

DE BOER OP door ANDRIES DIJKSTRA

Schaf alle subsidies en toeslagen binnen de Europese landbouw af en geef grondgebruikers een vaste hectaretoeslag van f 1500. Verbind daar één voorwaarde aan: dat het gebruik van kunstmest en bestrijdingsmiddelen binnen de perken blijft, af te dwingen met een strafheffing. Voor de rest kan de boer zelf beslissen wat hij met zijn grond doet. Denkt hij een boterham te kunnen verdienen met het aanplanten van een bos dan doet hij het maar, ziet de boer meer heü in uien, laat hem zn gang gaan.

Het grote voordeel is dat de basisgrondstofprijzen (melk en graan) zakken naar wereldmarktniveau zodat de ruzie tussen de EG en Amerika over landbouwsubsidies van de baan is. Daarnaast valt het systeem van hectaretoeslagen veel goedkoper uit dan het huidige MacSharry-beleid, dat z'n langste tijd heeft gehad en binnen vijf jaar ten onder gaat aan fraude en ambtelijke ondoorzichtigheid.

Dat is kort maar krachtig de mening van het orakel uit Wapserveen, de oud-EG-landbouwcommissaris S. Mansholt. Hij onderschrijft hiermee het plan van de hoogleraren en coöperatieve voormannen dr. ir. G. van Dijk, dr. J. de Veer en dr. C.P. Veerman. Om een definitief eind

te maken aan de landbouwoverschotten moet verder het areaal cultuurgrond drastisch worden ingekrompen. Daarbij moet voor ons land gedacht worden aan 40%. In cijfers betekent dat een inkrimping van 800.000 hectare op een totaal areaal nu van om en nabij de 2,1 miljoen hectare. Op die gronden moet de natuur weer een kans krijgen. Dat zal de ANWB aanspreken die vorige week een brandbrief aan de Tweede Kamer schreef met de mededeling dat steeds minder grond voor recreatie beschikbaar is in Nederland.

De eenvoud van het plan De Veer-Mansholt is verbluffend maar of het in de praktijk ook haalbaar is moet nog blijken. De controle op een hectaretoeslag is inderdaad een fluitje van een cent in vergelijking met de schier eindeloze rij subsidieregelingen waarvan de boer momenteel gebruik (misbruik) kan maken.

De superheffing in Italië (dat de EG-normen aan zijn laars lapt en daarvoor werd beloond met een hoger melkquotum) ligt nog vers in het geheugen, evenals het drama met de olijfbomen. Op papier is er nauwelijks nog een olijfbom te vinden in de EG, maar er blijkt wél ieder jaar weer een overschot aan olijfolie te zijn. Mansholt schat de jaarlijkse fraude met EG subsidies op meer dan f 10 miljard, terwijl de Europese Commissie er van uitgaat dat f 270 miljoen in de bodemloze put verdwijnt. Met het totaal aan landbouwgrond in de EG valt nauwelijks te sjoemelen. Jaar in jaar uit ligt dat rond de 127 miljoen hectare. Een probleem is dat de grondprijs zal stijgen als je een subsidie per hectare instelt. En wie gaat 800.000 hectare land aankopen tegen een prijs van minimaal f 37.500?

De tweede onzekere factor is de hoogte van de heffingen die een boer moet betalen wanneer hij teveel mest, kunstmest en bestrijdingsmiddelen gebruikt. Het voordeeltje van f 1500 zal door die boetes al snel als sneeuw voor de zon verdwijnen. De Veer en Mansholt stellen duidelijk dat hun (van de Amerikaanse econoom Henry George afkomstige) ideeën dienen als discussiestuk.

Het is jammer dat voor de zoveelste keer een systeem voor boeren wordt bedacht waarvan niemand de consequenties kan overzien. Er is maar één zekerheid en dat is dat linksom of rechtsom de boer gedwongen uit ons landschap verdwijnt. Wordt het niet de hoogste tijd voor een scenario waarin het aantal boeren gelijk blijft zodat het platteland in stand wordt gehouden?

Leeuwarder Courant 1993-05-27

EG-akkoord landbouwprijzen: melkquotum 0,6 procent hoger

Van onze correspondent

BRUSSEL - De Europese landbouwministers hebben vannacht in Brussel overeenstemming bereikt over de landbouwprijzen voor **1993/1994** op basis van een door EG-voorzitter Denuemarken uitgewerkt compromis. De voor Nederland meest in het oog springende punten zijn een verhoging van het melkquotum met 0,6 procent³² en een verlaging van de boterprijs in twee etappes: 3 procent per 1 juli dit jaar en 2 procent per 1 juli 1994.

---

³² Is ca 66 mln. kg. (ZHN.)

De Deense landbouwminister Björn Westh had er zijn zinnen op gezet om het prijzenpakket deze week goedgekeurd te krijgen. Daarvoor waren wel allerlei concessies nodig, die de Europese Commissie met enige tegenzin accepteerde. Al met al, zo heeft de commissie inmiddels berekend, zullen de toezeggingen die zijn gedaan, dit jaar de landbouwbegroting met zo'n f28 miljoen zwaarder belasten, volgend jaar met f 677 miljoen en in 1995 met f 1,27 miljard.

Aanvankelijk had Denemarken voorgesteld de melkquota met 0,5 procent te verhogen, gisteren kwam daar nog eens 0,1 procent bij. Met deze verhoging kan Frankrijk onder meer zijn bergboeren tevreden stellen. In Nederland, Duitsland, Groot-Brittannië en Ierland zal een groot deel naar de zogeheten SLOM-boeren gaan, veehouders die begin jaren tachtig van de 'slacht- en omschakelingsregeling' gebruik maakten en daardoor later buiten de quotumverdeling vielen. Voor Nederland komt de verhoging neer op 60.000 ton melk meer.

Spanje, Griekenland en Italië vallen niet onder de verhoging van 0,6 procent. Deze drie landen krijgen dit jaar elk een individuele verhoging, nu ze met de hand op het hart hebben beloofd orde op zaken te stellen in hun melkadministratie.

Leeuwarder Courant 1993-05-29

Boetes voor gesjoemel met superheffing

ZWOLLE - Zelf teveel melk hebben waardoor de superheffing aan de orde komt of je buurman het overschot verkopen? Voor die vraag stonden twee melkveehouders uit Rutten begin 1991. Met zijn drieën wisten zij een collega „een plezier” te doen en verkochten hem de melk. „Als mijn buurman ziek is help ik hem ook. Zo werkt dat op het platteland”, betoogde een van de twee. Zo kwamen zij op creatieve wijze van hun melk af en lieten hun buur uit hun tanks melk halen voor een bedrag van 30 cent per liter.

Zowel de buurman als het andere tweetal moesten zich vrijdag verantwoorden voor het respectievelijk aan- en verkopen van hoeveelheden melk en het verzwijgen daarvan in de superheffings-administratie. Officier van justitie Irene van Zevenbergen-Joele eiste tegen ieder van de twee verkopers van melk boetes van f 5000 gulden en ontneming van het voordeel dat zij van hun transacties hebben gehad, namelijk f4000 en f6000. De koper van de melk wilde zij f 12.500 laten betalen en f 19.000 voordeel ontnemen.

Politierechter Theo Ariëns die pas enige uren later uitspraak deed, legde de twee verkopers boetes van f 5000 op, waarvan de helft voorwaardelijk. De Ruttenaar die de melk van zijn twee plaatsgenoten had gekocht kreeg een boete van in totaal f 10.000, waarvan f4000 voorwaardelijk. Als reden voor deze hogere boete gaf Ariëns op dat de man de initiatiefnemer was geweest. De economische politierechter voelde niet voor ontneming van het wederrechtelijk genoten voordeel. Het produktschap heeft namelijk al aangekondigd de zaak administratief recht te zullen breien.

Peroma hielp boeren van superheffing af Miljoenenfraude met melk voor rechter ³³

ROERMOND/ECHT - Na bijna een jaar intensief onderzoek heeft justitie in Roermond de verdachten van de een enorme fraude met melk voor echter gedaagd.

Op 8 juli moeten de directieleden, drie leden van een familie P. en een administratieve medewerkster uit Echt en Born van het zuivelbedrijf Peroma in Echt-Maria Hoop zich verantwoorden voor valsheid in geschrifte omdat tussen 1988 en 1992 miljoenen liters melk niet in de boeken verantwoord zouden zijn. De 'zwarte' melk werd volgens de rapporten van Algemene Inspectiedienst en Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (Fiod), wel doorgesluisd naar een zuivelverwerkingsbedrijf in België.

In maart verleden jaar deed de Fiod een eerste inval in het bedrijf omdat vermoed werd dat boeren uit Limburg en Brabant melk leverden aan het kleine bedrijf om zo de superheffing te ontlopen. Peroma had in 1987 al naam gemaakt bij melkboeren door een hogere prijs te betalen dan Campina. De vele boeren die met overproductie zaten en graag de driekwartjes boete per teveel geproduceerde liter melk wilden ontlopen, zagen het bedrijfje in Maria Hoop als de redder in nood. Volgens de dagvaarding tegen de directieleden is vooral tussen 1989 en 31 maart 1992 een enorme stroom zogenaamde volle melk via Peroma doorgesluisd naar België.

Nieuwsblad van het Noorden. 1993-07-05

Schelhaas: Melk wordt tien procent goedkoper

Van onze redactie economie

DEN HAAG - Melk wordt op termijn ongeveer tien procent goedkoper. Dat is volgens het Produktschap Zuivel het gevolg van plannen van de Europese Rekenkamer om de melkquota binnen de Europese Gemeenschap verhandelbaar te maken. Zo kan bijvoorbeeld een Ierse boer zijn recht om melk te produceren verkopen aan een Nederlandse collega.

Tot nu toe mochten deze melkquota alleen binnen een land verhandeld worden. Als er straks binnen de Europese Gemeenschap in produktierechten voor melk gehandeld mag worden, kan er efficiënter geproduceerd worden. De overschotten zouden volgens berekeningen van het Produktschap Zuivel met twee tot vier procent verminderd worden. De prijs van melk voor de consument kan dan op termijn zo'n tien procent dalen.

Voorzitter Schelhaas van het produktschap toonde zich het afgelopen weekeinde voor de TROS-radio wel een tegenstander van het Europese plan om de boetes voor teveel geproduceerde melk te verhogen. Nu bedraagt die boete 135 procent van de melkprijs. Schelhaas vindt dat eerst alle landen van de EG die boetes maar eens moeten gaan innen. "In Italië, Spanje en Griekenland gebeurt dat nog helemaal niet. Die gooien er met de muts naa'r. Dat

³³ Knipsel: Lda 1993-07-23: 'Veel aanklachten in proces Peroma niet bewezen geacht' Alleen voorwaardelijke celstraffen en vrijspraak (in systeem ZHN.)

moet eerst geregeld worden, voor er over verhoging van de boetes gepraat kan worden," aldus de produktschapvoorzitter.

Leeuwarder Courant 1993-07-14

Boeren 'Huisternoord' 5 procent onder quotum

UDWOUDE - De quotumoverschrijdende melkveehouders van de coöperatieve zuivelfabriek Huisternoord in Oudwoude hebben een meevaller. Zelfs als ze 5 procent boven hun quotum zitten, hoeven ze geen superheffing te betalen. Boeren die hun bedrijf beëindigden of op een of andere manier een tegenvaller hadden, molken hun quotum maar tot 95 procent vol. Gewoonlijk mogen de stevige melkers 1 tot 2 procent boven hun quotum uitkomen zonder boete te betalen. Directeur Bert Knol heeft de indruk dat het totale quotum van de fabriek wel is volgemolken.

Het gaat de laatste tijd wat beter met de melkaanvoer van de eigen leden. Twee jaar achtereenvolgend liep die hoeveelheid terug. In 1991 met 6,3 procent, vorig jaar met 6 procent. Dat was vooral het gevolg van bedrijfsbeëindigingen. Dit jaar is daarin verandering gekomen. Huisternoord had een quotum van 17,6 miljoen kilogram melk, maar volgens Knol zit dat in het lopende superheffingsjaar al op 18,7 miljoen kilogram.

Dat komt in de eerste plaats door boeren die melkrechten kochten van boeren die er binnen het gebied van de coöperatie mee ophielden. Op die manier is 423.000 kilogram melk bij de fabriek gebleven. In de tweede plaats hebben de boeren van Huisternoord veel melk geleased van boeren van elders. Uit het eigen gebied verdween slechts 10.000 kilogram en daar kwam 255.000 kilogram voor terug. Bovendien kreeg Huisternoord een paar boeren over van Friesland Frico Domo en leverde de aan de coöperatie verbonden melkveehoudersvereniging Noordoost-Friesland 11,5 miljoen kilogram tegen 9 miljoen in 1991.

Volgens de directie zal de aanvoer van NOP dit jaar in de richting van 13,5 miljoen Kilogram gaan. Van de melk (Huisternoord kocht nog 12 miljoen kilogram bij) werd 3662 ton kaas gemaakt, 5 ton meer dan in 1991. Naast Old Amsterdam, een oude Goudse, produceert de fabriek drie soorten Maasdammer. Van die drie is de Litedammer, een lightsoort, in korte tijd uitgegroeid tot de grootste soort van de fabriek.

Huisternoord betaalde vorig jaar 79,50 cent per kilogram melk aan melkgeld uit. Daarmee zat de fabriek net onder het gemiddelde van de vrije Friese fabrieken. Er werd f 93.000 gereserveerd. Daardoor steeg het eigen vermogen van 22,1 naar 22,5 procent van het balanstotaal.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1993-07-30

Miljardenboete EG voor Spanje en Italië wegens superheffing³⁴

van onze correspondent

BRUSSEL - De EG heeft Italië en Spanje een torenhoge boete opgelegd, omdat ze zich in de jaren '80 niet hebben gehouden aan de superheffing op teveel geproduceerde melk. Italië moet

³⁴ Vermoedelijk hebben ze deze boete nooit betaald! (ZHN.)

Brussel drie miljard gulden betalen, Spanje twee miljard. Griekenland krijgt van de Europese Commissie, het dagelijks bestuur van de EG. een lichte straf van elf miljoen gulden.

Functionarissen van de Commissie hebben de strafmaatregel donderdag bevestigd. Volgens hen is de boete voor Italië en Spanje nog laag uitgevallen en had de aanslag ook twee keer zo hoog kunnen zijn. Als de gestrafte landen niet snel de superheffingsregeling invoeren, zullen ze alsnog het volle pond moeten betalen, aldus hoge ambtenaren. De drie landen laptten tot, ergernis van de rest van de EG jarenlang de regeling voor melkquota aan hun laars. Vooral Italië maakte het bont: in plaats van boeren te dwingen de productie te beperken tot het, nationale quotum van negen miljoen ton melk, liet het toe dat, er jaarlijks elfmiljoen ton werd geproduceerd.

Vorig jaar barstte die bom toen het. EG-landbouwbeleid moest worden hervormd, en minister Bukman de Italianen de huid vol schold, De Nederlandse regering kaartte de 'melkfraude' zelfs officieel aan tijdens een top van regeringsleiders. Maar Den Haag, kon niet verhinderen dat Rome een verhoging van het quotum naar 9.9 miljoen ton in de wacht sleepte. Spanje en Griekenland beloofden vorig jaar wel snel beterschap. Op grond van de overproductie riskeerde Italië een boete van zes miljard gulden, Spanje van 4,75 miljard, en Griekenland van van 136 miljoen.

Leeuwarder Courant, 1993-09-03

Ook in MAP Kaf en Koren

‘Een opmerkelijke vorm van goede raad’

Kaf en Koren

DE FRIESE boer voert de vrijheid altijd hoog in het vaandel, maar met de vrije markt is het even wennen. Niet het departement van landbouw, niet de landbouwvoorman, maar de markt regeert. En de fiscus. Van het ooit zo machtige Groene Front is weinig over. De boer moet gewoon zelf de kop boven water zien te houden.

Het was ex-minister Braks die de boer probeerde rijp te maken voor een ongesubsidieerde landbouw. Den Haag zou afrekenen met Neerlands agrarische 'komaf'. De ultieme bestemming van Nederland was industriële technologie en dienstverlening. Ziedaar ook de Haagse reden om kritikloos achter het internationale vrijhandelsakkoord van de GATT te staan. Op iedere boerenvergadering wist Braks de Nederlandse agrariërs te paaïen als 'de beste boeren van de hele wereld'. Voor lagere wereldmarktprijzen hoefden ze niet benauwd te zijn. 'Kijk maar eens naar de succesvolle, marktgerichte tuinbouwsector'.

Inmiddels regent het in een aantal tuinbouwsectoren faillissementen. In de glazen stad houden bloemen nog van mensen, maar tomaten worden er alleen nog geoogst om er straks Bukmans opvolger mee te bekogelen. Een groeiend aantal tuinders en akkerbouwers moet naar de bijstand.

Het wordt steeds duidelijker dat de Haagse politici, en in tweede instantie ook de landbouworganisaties, zich danig hebben verkeken op de gevolgen van dit passieve landbouwbeleid. De Fransen lijken de Duitsers en zelfs de Belgische Eurocraten mee te krijgen in hun poging het GATT-akkoord open te breken. Het vermoeden bestaat dat deze landen straks weer op steun van hun overheid kunnen rekenen en daarmee valse concurrenten worden.

Het is de ooit zo machtige *Brabantse Christelijke Boerenbond* (NCB) die als eerste nerveus wordt! Zij raadt de Nederlandse melkveehouder ernstig af door te gaan met het kopen van melkquotum. 'De melkveehouder kan wel eens het volgende slachtoffer worden van een vrije internationale marktvoering,' Belangrijk adviseur en man achter de schermen bij de NCB is 'CDA-denker' Gerrit Braks

Een opmerkelijke vorm van goede raad die de melkveehouders niet opvolgen. De boeren die in de afgelopen jaren fors in extra quotum hebben geïnvesteerd, blijken hun slag te hebben geslagen. Zij hebben, ondanks de iets dalende melkprijs, over het algemeen de beste bedrijfsresultaten.

Het Nederlandse fiscale systeem met de extreem hoge inkomstenbelasting doet de rest: in plaats van 60 procent van het inkomen in de schatkist te melken, koopt de boer van dat geld liever quotum. De investering mag in vijf jaar worden afgeschreven. Naar alle waarschijnlijkheid blijft het quoteringsysteem nog wel tot het jaar 2000 bestaan.

Al tien jaar wordt gewaarschuwd zeer voorzichtig te zijn met de aankoop van melkrechten. Echter, de Friese melkveehouder kreeg, in tegenstelling tot zijn akkerbouwcollega, een kans zijn ondernemershart te laten spreken. Het gevolg is dat de Friese melkveehouderij naar schatting f8 miljard aan melkrechten bezit. Daarmee bleef de verhouding tussen eigen vermogen en vreemd vermogen relatief gunstig.

De boeren hebben een andere goede raad nodig: hoe kunnen zulke kapitaalintensieve bedrijven op een redelijke wijze van vader op zoon worden overgedragen. S

Leeuwarder Courant 1993-09-15

Schelhaas: 'Ondeskundige politici treffen zuivelindustrie'

RIJSWIJK - De Nederlandse zuivelindustrie dreigt de dupe te worden van ondeskundigheid en te grote haast van politici. Dat zei vanmorgen **Harm Schelhaas**, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*. De Nederlandse export naar landen buiten de EG wordt getroffen door te grote beperkingen vooral van de toegestane omvang.

Dat de subsidies worden verlaagd vindt Schelhaas geen punt. De Europese Commissie mag wat hem betreft daar het mes nog wel meer inzetten dan nu: een teruggang met 35 procent. De omvang van de export moet evenwel met 21 procent worden verminderd en dat vindt hij veel te veel. **Schelhaas vindt die 21 procent - een onderdeel van het landbouwakkoord tussen EG en VS - ook in strijd met de liberaliseringsgedachte.**

Wellicht worden er per land en per exporteur quota vastgesteld. Dat leidt tot een 'bureaucratisch regelgeweld en mogelijk ook tot willekeur'.

Samenvoeging van produktgroepen en uitsmeren van de vermindering van de gesteunde kaasuitvoer, zullen ons land goed van pas komen. De Nederlandse regering moet zich daar sterk voor maken. Voorkomen moet worden, aldus Schelhaas, dat het huidige Franse verzet tegen deze overeenkomst straks alleen wordt beloond. Dat is al eerder gebeurd toen het om oliehoudende zaden ging.

Nieuw orgaan voor de zuivelindustrie – NZO

Van onze correspondent

ZOETERMEER, dinsdag. De Nederlandse zuivelindustrie heeft een nieuwe belangenbehartiger in het leven geroepen, de *Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO)*. Het doel van de NZO is om nationaal en internationaal de positie van de Nederlandse coöperatieve en particuliere zuivelverwerkers te versterken. Met de formele oprichting van de NZO is een eind gekomen aan de 97 jaar oude *Koninklijke Nederlandse Zuivelbond FNZ*.

Het initiatief voor de nieuwe organisatie komt van de 'grote' zuivelbedrijven, Campina-Melkunie, Coberco, Friesland Frico Domo, Bols Wessanen, Nestlé en Nutricia.

Alle grote en kleine zuivelbedrijven van ons land zijn bij de NZO aangesloten en verwerken gezamenlijk 11,4 miljard kilo melk waarmee een omzet wordt behaald van f 14 miljard. Direct en indirect verdienen 120.000 mensen een boterham in de zuivelindustrie.

De oprichting van de NZO komt voor een belangrijk deel voort uit de idee dat de belangenbehartiging goedkoper kon. NZO-voorzitter A.A. Olijslager: „Het eerste resultaat is er al. Vroeger werd gewerkt met een budget tussen de f 8 en f 9 miljoen, de NZO moet rondkomen met f 4,5 miljoen.”

De Telegraaf 1993-10-19

Bukman vindt dat EC meet met twee maten

Nederlandse 'Nizo-boter' en Italiaanse superheffingontduiking

Van onze correspondent

LUXEMBURG, dinsdag

De Nederlandse delegatie bij de Landbouwwraad van de twaalf EG-landen heeft gisteren in Luxemburg fel geprotesteerd tegen het beleid van de Europese Commissie, waardoor sommige landen soepel zouden worden behandeld en anderen niet. De achtergrond van deze opvallende verklaring ligt in de zogeheten *Nizoboter-affaire*, die ons land vele tientallen miljoenen guldens kan kosten.

Het dagelijkse bestuur van Europa eist volgens de laatste stand van zaken een bedrag van f 180 miljoen van ons land, nadat men eerder zelfs had geschermd met f 720 miljoen.³⁵ Minister P. Bukman wilde met het protest de koppeling leggen tussen de Nizoboter en de voortdurende, schaamteloze overschrijding door Italië van de jaarlijkse melkquota.

De Europese Commissie heeft Italië daarbij uiterst coulant behandeld. Nederland staat niet alleen in zijn bezwaren. Ook Groot-Brittannië is die mening toegedaan. Ons land wijst er nu op, dat er in tegenstelling met de Italiaanse melkquota niets verkeerd was aan de Nizoboter, die in het begin van de jaren tachtig was ontwikkeld door het Nederlandse Instituut voor Zuivelonderzoek.

Het ging daarbij om de produktie van boter zonder minderwaardige bijprodukten, als verzuurde karnemelk. Alleen vond de Commissie dat het geen boter was en dat Nederland ten onrecht

³⁵ Uit stukje in LC 1993-10-27 (niet geplaatst) blijkt de boete – maar – f 80 mln. te zijn geworden. (ZHN.)

te gedurende een aantal jaren financiële steun van Brussel had gekregen. Bij het huidige conflict gaat het nog slechts om een mogelijke schadevergoeding voor een half jaar, namelijk voor de periode van 1 januari tot 1 juli 1987. Daarna mocht de gewraakte boter plotseling wel van de Commissie. Wat voor die tijd was gebeurd, was inmiddels verjaard.

Een hoge ambtenaar: „Als bij de Italianen de overschrijding van de melkquota met terugwerkende kracht goed wordt gepraat, waarom dan niet dezelfde redenering gevolgd bij een land, waarbij niet kan worden bewezen, dat het iets verkeerd heeft gedaan?”

Binnen enkele weken wordt in een rapport de beslissing van de Commissie verwacht. De Duitse en de Nederlandse landbouwministers kwamen in een bijna frontale aanvaring met de Europese commissaris Steichen over het agromonetaire beleid dat de Commissie wil voeren. Dit is een belangrijke afwijking van het systeem, dat voor 2 augustus van dit jaar werd gehanteerd. Toen verlieten de landen in het Europese Monetaire Stelsel de nauwe bandbreedtes, die voordien de schommelingen tussen hun valuta's hadden bepaald.

De Commissie vindt, dat de koersen nu zweven en dat er geen bestaansgrond meer is voor het vorige agromonetaire stelsel, waarin aangepaste - groene - koersen voor stabiele nationale landbouwprijzen moesten zorgen. De Duitsers wilden van geen enkele wijziging weten. Minister Bukman kwam nog wel met voorstellen om de aanpassing van de nationale valuta's in de landbouwprijzen in diverse etappes te laten plaatshebben, maar de Commissie hield voet bij stuk.

Brussel is nog wel bereid om de koersen te bevriezen tot het einde van de volgende maand. In de tussentijd wordt de zaak terugverwezen naar een commissie van deskundigen en zal ook het Europese Parlement om spoedadvies worden gevraagd.

Leeuwarder Courant, 1993-10-27

Brabant vreest weglekken melkplas

TILBURG (GPD) - Treffen de achtduizend melkveehouders in Brabant de komende jaren geen afdoende milieumaatregelen, dan zullen vermoedelijk tweeduizend hun bedrijf moeten beëindigen of naar elders moeten verplaatsen. In dat geval verliest Brabant ongeveer 700 miljoen kilogram melk, zo heeft onderzoeker R. Roefs van *Campina Melkunie* becijferd. Als enkele duizenden Brabantse melkveehouders erin slagen de produktie van hun koeien met meer dan 1,5 procent per jaar te verhogen en als ze enige grond bijkopen, dan zal dat verlies beperkt blijven tot 300 tot 400 miljoen kilo.

Het onderzoek heeft betrekking op het totale werkgebied van zuivelcoöperatie *Campina-Melkunie*. In totaal zullen in dit gebied 8000 van de 17000 melkveehouders ‘drastische maatregelen’ moeten nemen. Dat betekent volgens Roefs dat zij veel grond moeten bijkopen, afzet regelen voor hun overtollige mest en misschien quotum moeten verkopen. Driekwart van de effecten concentreert zich in Brabant, waar de knelpunten ongeveer vijf keer zo groot zijn als in Zuid-Holland. In de overige provincies waar *Campina* actief is, doen zich veel minder problemen voor, in Zeeland zelfs vrijwel geen.

„Het zijn verontrustende conclusies”, aldus secretaris L. Hooghiemstra van de Brabantse boerenbond NCB. „Zelfs als maar 300 miljoen kilo melk uit Brabant wegvloeit, betekent dat toch

dat duizend boeren moeten verdwijnen. Alle problemen concentreren zich hier: een te hoge milieubelasting, geen mogelijkheden voor mestafzet en hoge grondprijzen. Juist door de intensiteit van de veehouderij in Brabant pakken de milieumaatregelen hier extreem zwaar uit. En voor de overblijvers en hun melkfabrieken wordt alles relatief duurder.”

Ook Roefs zelf is overdonderd door de resultaten van zijn onderzoek. „Boeren waarschuwden me hier al wel voor, maar ik had niet gedacht dat de gevolgen van de milieu- en natuurbeleidsplannen zo ingrijpend zouden zijn. Het komt erop neer dat twee op de drie veehouders hun bedrijven behoorlijk fors zullen moeten aanpassen.”

Roefs vindt dat boeren heel voorzichtig moeten worden met de aankoop van melkquotum. „Sommige veehouders zetten nu al vraagtekens bij de hoge prijzen. Ons onderzoek maakt die vraagtekens alleen maar groter. Als kilo’s melk bijkoopt, maar vervolgens een hoge rekening voor de afzet van mest gepresenteerd krijgt, dan is dat het paard achter de wagen spannen.”

De afzet van overtollige mest wordt trouwens toch een steeds groter probleem. „De mineralensamenstelling van rundveemest is ongunstiger dan van varkens- en pluimveemest en er kunnen ook onkruidzaden in zitten. Bovendien bevat rundveemest veel water, wat het transport duur maakt.”

Nieuwsblad van het Noorden 1993-12-18

Noorden weinig juichend over GATT

Van onze redacteur economie Ina Vogel

GRONINGEN - Het gejuich was de afgelopen dagen niet van de lucht. Na zeven jaren van eindeloos onderhandelen is het GATT-akkoord dan toch getekend. De tariefmuren, die de handelsblokken in de wereld gescheiden houden, worden op 1 januari 1994 naar beneden gehaald. Nederland krijgt dan 'meer buitenland', ook Noord-Nederland. Toch is niet ieder bedrijf in de drie noordelijke provincies daar blij mee.

De handelsovereenkomst heeft een keerzijde: toenemende concurrentie van het buitenland op de binnenlandse en Europese markt.

Bij de zuivelgigant *Friesland Frico Domo* is de reactie duidelijk. „Wij zijn niet juichend over het bereikte akkoord,” zegt woordvoerder P. den Oudsten. „Vergeleken met het oorspronkelijke GATT-voorstel is het enig positieve, dat de maatregelen meer worden gespreid in de tijd.” Volgens Den Oudsten zullen vooral de opbrengsten uit bulkgoederen zoals melkpoeder en kaas onder het vrijhandelsakkoord lijden. „Maar het bedrijf zal er alles aan doen om de concurrentiepositie te behouden.” Dat betekent bijvoorbeeld dat de positie van merkproducten wordt uitgebouwd. „We verwachten dat de GATT geen negatieve gevolgen heeft voor merken als Friesche Vlag en Kollumer kaas. Het belang van de merken ten opzichte van de bulkproducten zal waarschijnlijk toenemen.”

Volgens Den Oudsten zijn de gevolgen voor de export van *Friesland Frico Domo* nog niet bekend. Een veronderstelde toename van de afzet in bijvoorbeeld Japan wil hij niet onderschrijven. „De wereldmarkt moet zich na het GATT-akkoord opnieuw voegen. Hoe dat precies gaat uitpakken voor onze exportmogelijkheden is onduidelijk.” Eén ding is zeker: voor de leveran-

ciers van Frico zal het akkoord in ieder geval negatief uitwerken. „De melkprijzen gaan zonder meer dalen.”

Directeur B. Witteveen van de Groninger shag- en pijptabakfabrikant Theodorus Niemeyer meent dat het GATTakkoord nauwelijks effect heeft voor zijn bedrijf. [...]

Suikerproducent CSM, met een vestiging in Hoogkerk, lijkt direct door het GATTakkoord te worden benadeeld.

Tegen het veel goedkopere rietsuiker kan het in Nederland geproduceerde bietsuiker, bij een vrije prijsvorming, niet concurreren. Volgens directeur J. Olieman van CSM is er echter een clause in het akkoord ingebouwd, die de marktpositie van de bietsuiker in Nederland moet beschermen. [...]

Avebe-woordvoerder W. Veendorp meent dat de Europese markt na het vrijhandelsakkoord niet zal worden overspoeld met concurrerend maïszetmeel. „Dat komt Europa ook nu al binnen.” Volgens Veendorp kunnen van aardappelzetmeel veel meer derivaten (afgeleide producten) worden gemaakt. Dat moet de concurrentiepositie van het aardappelzetmeel voor een groot deel waarborgen. [...] Het GATT-akkoord zal, net als in de zuivel, vooral ook belangrijke consequenties hebben voor de portemonnee van de boeren-leveranciers. Inkomenscompensaties zullen nog drie jaar de gevolgen van prijsdalingen verzachten, aldus Veendorp. Wat er na 1996, een jaar na de doorvoering van het GATT-akkoord, met de aardappelprijzen gaat gebeuren is volgens Veendorp nog niet te overzien. „Maar we verwachten niet dat de prijs dan met een derde daalt.”

Leeuwarder Courant 1993-12-24

Eerste melkrobot – merk Prolion – bij Friese boer

DONKERBROEK - Bij de maatschap Kraak-Postma in Donkerbroek is de eerste melkrobot van Friesland geplaatst. Het is een robot van het *type Prolion*, de opvolger van de robot die bij Vicon in Nieuw-Vennep is ontwikkeld. AMS in Vijfhuizen, dat het apparaat heeft verkocht, heeft er inmiddels tien staan bij boeren in ons land en tien elders in Europa, in Japan en Canada.

De melkrobot melkt in beginsel alle koeien zonder dat er een boer of boerin aan te pas komt. Op de proefboerderij de Waiboerhoeve in Lelystad, waar men al anderhalf jaar met een robot van hetzelfde type melkt, zijn er nog steeds mensen bij betrokken. Daar wordt echter onderzoek gepleegd.

In de praktijk blijkt dat na twee maanden begeleiding de robot het alleen af kan, aldus AMS. Zo'n 5 tot 10 procent van de koeien is niet geschikt voor de robot. De automatische melker kost f 325.000 als er twee worden geplaatst. Als dat er drie zijn, zoals in Donkerbroek het geval is, komt er f 80.000 bij.

Bij Kraak-Postma worden 160 koeien op stal gemolken. Door het aanschaffen van de robot kunnen straks de vaste melktijden verdwijnen. Na een start- en gewenningsperiode verwacht de boer jaarlijks duizend uren op het melken te kunnen besparen.

In de wurggreep van de regelgeving

Van onderen

Voor de rechter, op de hoek van de straat, in het café of in de beslotenheid van de huiskamer; ze liggen voor het oprapen. Verhalen van mensen in de knoei.

Door Lars Kuipers

HIJ HAD DE belangrijkste stukken maar meegenomen naar de rechtbank. Voor de zekerheid. Je wist immers maar nooit of zo'n rechter er belang bij had voor de beoordeling van zijn zaak. Maar de rechter had er niet eens naar gevraagd. Sterker: de officier van justitie, de aanklager dus, toonde begrip. Uiteindelijk was hij eraf gekomen met een schuldigverklaring, maar kreeg hij geen straf. Nee, over Justitie heeft Wieger Grijpstra uit Ee geen klagen.

Wieger Grijpstra had niet meegewerkt aan de meitelling, de jaarlijkse controle waarbij de omvang van ieder boerenbedrijf wordt geregistreerd. Hij had daar zo zijn redenen voor; hij vertrouwde het niet langer, al dat gedoe met het ministerie. Van de mededeling dat hij zou worden bekeurd, had hij zich niets aangetrokken. De acceptgiro van f250 die een tijdje later bij hem in de brievenbus viel, betaalde hij niet. Hij zou het wel op een rechtszitting laten aankomen.

„Ik doarde dat stik net te tekenjen”, zegt Grijpstra. „As in hântekening foar fiif jier in hântekening foar in hiel libben wurdt.’

Wieger Grijpstra en zijn vrouw Aukje wonen in een boerderij in de dorpskom van Ee. Buiten het dorp hebben ze 13 hectare land waar ze maar weinig mee kunnen. Het ministerie van landbouw en visserij houdt het boerenbedrijf al zo'n tien jaar in een stevige greep.

Het verhaal begint in 1979, als Grijpstra half wordt afgekeurd en gebruik maakt van de **SLOM-regeling** van het ministerie van landbouw. Hij tekent een contract waarin hij, in ruil voor een eenmalige vergoeding, toezegt vijf jaar lang (van 27 september 1979 tot en met 26 september 1984) geen druppel melk meer te zullen leveren. Zijn 35 koeien krijgen een merkje in het oor en worden afgevoerd naar de slachterij.

In de vijf volgende jaren draait het boerenbedrijf op minder dan halve kracht. Grijpstra verkoopt het gras van zijn land en houdt schapen. Als de vijf jaar om zijn is Grijpstra serieus van plan de draad weer op te pakken. Hij heeft wat kalveren opgefokt en koopt nieuwe koeien. Op 3 oktober 1984 levert Grijpstra zijn eerste melk af bij de fabriek, de Coöperatieve Melkproductenbedrijven *Noord Nederland*.

In de negen maanden daarna levert hij een kleine 60.000 kilo melk, maar dan komt de domper. In de periode dat Grijpstra niet mocht melken, is de superheffings-regeling van kracht geworden en hebben de melkende boeren een quotum toegewezen gekregen. Als Grijpstra zijn bedrijf weer oppakt, heeft hij geen quotum. Over al zijn geleverde melk is hij daarom verplicht twee kwartjes per liter te betalen. Grijpstra verkoopt zijn koeien in december 1985. Dat kost hem veel geld.

Omdat hij er niet veel voor voelt zijn bedrijf op te geven, vraagt Grijpstra een melkquotum aan. Hij krijgt het niet, raakt in financiële problemen en moet eind 1986 de boerderij in Westergeest noodgedwongen verruilen voor een kleinere in Ee, recht tegenover de boerderij waar hij in 1967 begon. Het land houdt hij.

Grijpstra zoekt aansluiting bij een groepje boeren dat in een vergelijkbare situatie zit en begint een procedure voor het Europese hof in Luxemburg.³⁶ Die wint hij. Begin 1989 komt er een positieve uitspraak. Grijpstra weet niet hoe snel hij weer moet beginnen. Er is een probleem: hij heeft land, hij heeft een boerderij, maar middenin Ee heeft hij niet de mogelijkheden om de koeien op stal te zetten. Grijpstra regelt iets met zijn vroegere buurman, Dictus Hoeksma. Het vee kan bij hem op stal. Grijpstra wil weten waaraan hij toe is en trekt na of de regels hem die oplossing toestaan. Ze worden hem toegestuurd en ja hoor, het mag.

Op 5 juni vraagt de boer een melkquotum aan bij het ministerie. De voorlopige toekenning komt twee maanden later: Grijpstra mag jaarlijks 97.518 kilo melk leveren. Voor f30.000 koopt hij vijftien nieuwe koeien. Later komen daar nog eens vijf bij. De definitieve toekenning, een jaar later, komt uit op ongeveer 131.000 kilogram. Eind 1990 komt de *Algemene Inspectie Dienst* langs en constateert op Grijpstra's bedrijf geen onregelmatigheden.

Groot is de ontzetting als op 22 april 1992 een brief van het ministerie komt, waarin Grijpstra wordt gesommeerd binnen een week te stoppen met melken. De schoen blijkt hem te wringen bij het feit dat Grijpstra zijn koeien bij Hoeksma heeft gestald. Grijpstra heeft zijn werk niet op het oorspronkelijke bedrijf hervat, heet het. Het is de week waarin Grijpstra zijn zilveren bruiloft viert. En al is het met de pest in het lijf, de gezellige avond die ze elkaar hadden beloofd laten de echtgenoten zich niet ontnemen. „Se moatte my deaskoppe, earder binne se net fan my óf”, zegt de boer.

Hij voegt de daad bij het woord. Begin mei laat hij de melk van zijn koeien in de sloot stromen. Grijpstra gaat dan ook in beroep bij het ministerie, zonder veel resultaat. Hij benadert kamerleden, die bij hem op de koffie komen om kennis te nemen van zijn verhaal. Hij benadert voorzitter Pé Miedema van de *Christelijke Boeren- en Tuindersbond*. Dat lijkt een goede greep, want Miedema kaart Grijpstra's probleem aan bij landbouwminister Piet Bukman, als die in Leeuwarden is voor een spreekbeurt.

Op 11 maart van dit jaar verschijnen Grijpstra en zijn advocaat Yme Kuiper op het ministerie van landbouw, waar ze een minuut of twintig bij Bukman op audiëntie mogen. Grijpstra wijst erop dat hij niet de enige boer is die zijn bedrijf heeft hervat en daarvoor deels gebruik maakt van het bedrijf van een ander. Er zijn anderen, weet hij, anderen die wel hun quotum hebben gehouden.

Bukman belooft de beslissing opnieuw in overweging te nemen. Hij stuurt een brief. Daarin bevestigt hij het verhaal van Grijpstra. Inderdaad zijn er boeren in vergelijkbare situaties die hun quotum konden houden.

Inderdaad zijn er in Grijpstra's geval fouten gemaakt. Maar Bukman zal daarom geen beslissing nemen die volgens hem strijdig is met de regels van de Europese Gemeenschap. „Al zou ik dat wel willen, maar de bevoegdheid daarvoor ontbreekt mij.”

---

³⁶ Zie knipsel LC 1986-03-25 en LC 1991-03-26 (ZHN.)

„Een mooie doodoener-, schampert Grijpstra’s advocaat. Yme Kuiper. „Als er één bevoegd is, dan is hij het wel. Bij het ministerie bespeur ik een enorme onwil om tot een oplossing te komen.” Dat bij andere boeren wel kon wat bij Grijpstra niet kan, maakt zijn zaak tot een sterke, zegt Kuiper.

Inmiddels heeft Grijpstra voor de derde keer zijn koeien van de hand gedaan. Hij heeft een uitkering. Rente en aflossing over de hypotheek op de boerderij betaalt hij al een tijd niet meer. De Grijpstra’s hebben nog steeds wat schapen, onderhouden het land en steken veel tijd in de ringrijderijen, hun hobby.

Maar wat gebeurd is, steekt. Dat Grijpstra het vertikte de tellingsformulieren in te vullen was niet voor niets. Wantrouwen en achterdocht regeren het denken over „dy beskermdde kriminel en yn Den Haach”.

Om zich heen zien ze anderen die de regels overtreden en ermee weggomen. Niet dat ze het die anderen niet gunnen, zegt Aukje, „mar it docht sear. Al us problemen bliuwe hjir yn hús, mar it is swier om altyd moai waar te spyljen. Acht jier fan ús libben ha se nei de bliksem holpen. Hjirfoar ha wy dochs gjin 27 jier fochten? Alles wat wy freegje is in wurksum libben."

1994

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1994-01-04

Volgens Produktschap voor Zuivel:

Duizenden arbeidsplaatsen in zuivelindustrie bedreigd

DEN HAAG - In de Nederlandse zuivel verdwijnen de komende jaren duizenden banen. Dat voorspelt het *Produktschap voor Zuivel*. Volgens voorzitter H. Schelhaas is er zowel in de primaire als in de verwerkende sector sprake van een aanzienlijk afname in werkgelegenheid. Schelhaas zei dat vandaag, dinsdag, in Den Haag bij zijn traditionele nieuwjaarstoespraak.

De zuivelvoorman baseert zich onder meer op aangekondigde saneringen in de sector. Die kosten ten minste 2000 arbeidsplaatsen. Daarnaast kost het Gatt-akkoord circa 500 arbeidsplaatsen, omdat de gesubsidieerde export van kaas terug moet. Daarmee zal het aantal arbeidsplaatsen in de zuivel ver beneden de 16.000 komen, zo verwacht Schelhaas. Dat is nog niet alles. „Het belangrijkste deel van het werkgelegenheidsverlies laat zich echter verklaren uit de doorzettende trend naar schaalvergroting.”

Ook voor de boeren heeft de schaalvergroting gevolgen. Het aantal melkveehouders nam in 1993 af met 2500, een daling van zes procent. In 1992 daalde het aantal nog met 2000. Momenteel telt Nederland ruim 40.000 melkveebedrijven. Tien jaar geleden waren dat er ruim 20.000 meer. Schelhaas verwacht dat er in 2005 nog slechts 26.000 bedrijven over zullen zijn.

Die zullen met minder koeien verhoudingsgewijs meer produceren. Tien jaar geleden telde Nederland nog 2,5 miljoen melkkoeien. In 2005 is dat naar verwachting nog slechts de helft. Produceerde een koe in 1983 per jaar nog 5600 kg melk, haar afstammeling zal in 2005 jaarlijks 8500 kg produceren, Schelhaas vindt dat Nederland te gemakkelijk besluit goede landbouwgrond om te zetten in natuurgebied. Volgens hem zal het overheidsbeleid op het terrein van natuur, milieu en ruimtelijke ordening meer invloed hebben op de melkproductie dan de invoering van de zuivelquota in 1983. „Het verlies van honderd hectare landbouwgrond betekent het verlies van dertien arbeidsplaatsen.”

De Nederlandse zuivel heeft vergeleken met andere agrarische sectoren een redelijk goed jaar achter de rug. Ook voor de komende jaren wordt, ondanks een wat lagere melkprijs, geen crisis verwacht.

De exportwaarde was vorig jaar met 6,5 miljard gulden enkele procenten hoger dan in 1992. Meer dan de helft van de export bestaat uit kaas. Vorig jaar werd in totaal 500.000 ton uitgevoerd; een nieuw record.

Schelhaas: landbouw wordt verwaarloosd

SCHEVENINGEN (NPA) - Nederland is hard op weg de landbouw te verwaarlozen, een sector waar men elders in de wereld met afgunst naar kijkt. Het wordt hoog tijd dat ons land zuiniger wordt op zijn boeren en ze de eer geeft die ze toekomt. Harm Schelhaas, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, stak de boeren dinsdagmiddag in Scheveningen met deze boodschap een hart onder de riem. Volgens Schelhaas voelen rijk, provincies en gemeenten zich vrij de positie van de landbouw aan te tasten. Vorig jaar hebben 2500 melkveehouders hun bedrijf beëindigd. 500 meer dan in 1992. Het totale aantal is daarmee gedaald tot 40.500, een inkrimping met eenderde in tien jaar. In 2005 zullen er nog 26.000 over zijn, verwacht het produktschap.

Zeker in vanouds belangrijke melkgebieden dreigt de boer letterlijk terrein te verliezen. Sinds de invoering van de superheffing in 1983 is het aantal melkkoeien met dertig procent (750.000 stuks) verminderd. Er zijn nu nog 1,75 miljoen melkkoeien. In 2005 zullen dat er nog 1,25 miljoen zijn, de helft van het aantal van 1983.

De zuivelindustrie had vorig jaar een omzet van 10.9 miljard gulden, zo maakte het Produktschap bekend. Daarmee werd het hoge niveau van 1992 nagenoeg benaderd. De exportwaarde was 6,5 miljard gulden. Dat was 2,7 procent meer dan een jaar eerder.

De werkgelegenheid in de zuivel daalde door concentraties en reorganisaties sterk. Begin vorig jaar waren er nog ruim 18.000 mensen werkzaam in de zuivel. Als alle saneringen zijn uitgevoerd en het GATT-akkoord is gerealiseerd (ten koste van 500 banen), zal het aantal onder de 16.000 zijn gedaald.

Schelhaas voorziet dat de zuivelindustrie door het GATT-akkoord enkele procenten afzet zal moeten inleveren. Nederland heeft echter een voorsprong op de andere Europese landen. Met toenemende concurrentie van landen buiten de **Europese Unie** (EU) moet rekening worden gehouden.

Schelhaas denkt dat de melkprijs onder druk komt te staan, maar van een crisis zoals bij de akkerbouw, de varkenshouderij en de tuinbouw zal geen sprake zijn. De boeren zullen over het afgelopen jaar een iets lagere melkprijs ontvangen dan in 1992. Ook dit jaar zal dat door het GATT-akkoord in de eerste maanden het geval zijn.

Nieuwsblad vh Noorden 1994-01-06

INGEZONDEN: 'Melkrobot'

Graag wou ik reageren op boeren die een melkrobot aangeschaft hebben. Zelf melk ik 7 dagen in de week: 2x dag en in het weekend 4x/dag en dan bij twee boeren. Melken beschouw ik als een eer en zou het moeilijk uit handen kunnen' geven. Maar als ik het al uit handen geef dan wel aan iemand met verstand van melken en dan zeker niet aan een robot. Want als je boer wilt zijn dan betekent dat, dat je 24 uur/dag/7 dagen in de week met je koeien bezig moet zijn.

Je moet ze helemaal verzorgen en daar hoort melken ook bij, vooral melken, want daar verdien je je geld mee!

Een boer met robot zal sneller het contact met z'n veestapel verliezen! Daar komt bij hij zal nooit 100% vrij zijn van het melken! Stel, hij heeft een vaars die de looproute nog moet leren lopen en dan ook nog gemolken moet willen worden. Want geloof me, er zitten aparte gasten tussen hoor, tjemig. Vooral in de zomerperiode als het druk is, zal hij minder aandacht schenken aan de koeien, omdat hij dan 24 uur onafgebroken op de trekker zit.

Melken is dan voor mij een ideale afwisseling en voorkomt stress bij mij. Minder contact betekent ook minder controle op zieke koeien en tochtige koeien. Stel hij heeft een koe met uierontsteking en ziet dat pas de volgende dag op de uitdraai, dat kan al te laat zijn. Of dat kan al te laat zijn, dat is al te laat, veel te laat! En neem nou een tochtige koe die er al lang bij had moeten, ziet hij ze wel?

Verder wil ik het welzijn van de koeien ter sprake brengen. Die moeten jaar in jaar uit 24 uur/dag binnen blijven, want ze kunnen niet elke keer van het land naar de stal lopen. Probeer zelf maar eens een paar dagen binnen te blijven in één ruimte, lukt je niet. Ikzelf hou het voorlopig op het traditionele twee keer daags melken. En als je niet van melken houdt, moet je geen boer worden!

TEN POST, HARRIE SCHUUR

Nieuwsblad vh Noorden 1994-01-14

Voorzitter Friesland-Frico-Domo wil van Zuivelbureau af

MARUM - Bestuursvoorzitter A. Aalberts van de zuivelgigant *Friesland Frico Domo* (FFD) vindt dat het *Nederlands Zuivelbureau* kan worden opgeheven. Hij zei dat gisteren tijdens de jongerendag van *Friesland Frico Domo* in Marum. Aalberts heeft het geloof in collectieve reclames voor bij voorbeeld melk of kaas verloren en wil liever de boer op met zijn eigen producten.

Het *Nederlands Zuivelbureau*, dat in 1950 door de zuivelindustrie in het leven is geroepen, verzorgt onder meer reclamecampagnes voor de melkproducten van de gehele sector. Bekend zijn de slogans 'melk, de witte motor' en 'kaas uit het vuistje'. Aalberts vindt dat het bureau wel goed werk levert, maar liet daar direct op volgen dat de medewerkers van het Zuivelbureau geen produktiekosten hoeven op te brengen of melk hoeven te verkopen. "Gedwongen collectiviteit zal verdwijnen, iedereen zal zijn eigen broek moeten ophouden."

Directeur A.J. Schelvinck van het Zuivelbureau voelde zich in een eerste reactie overvallen door de uitspraak van Aalberta. „Dit is totaal nieuw voor mij. Het is een individuele uitspraak, want van alle mensen van Friesland Frico Domo die in het bestuur en commissies zitten, heb ik nog nooit iets gehoord.”

Bij het Zuivelbureau in Rijswijk werken 140 personen. Veehouders betalen 18 miljoen gulden per jaar aan de organisatie van het Zuivelbureau. Concerndirecteur G. Stolk van Consumentenproducten Friesland Frico Domo spoorde de aanwezige jonge boeren aan dat geld binnen de eigen organisatie te houden voor reclaimedoeleinden. Stolk wees er op dat de consumptie

van bier hoger is dan die van melk. Wat hem betreft kunnen de reclamecampagnes van het Zuivelbureau tot het verleden behoren.

Nieuwsblad van het Noorden, 1994-01-22

Boeren boos over melkcompromis

DEN HAAG - Nederlandse melkveehouders zullen een 'zeer onbevredigd gevoel' overhouden aan de verlaging van de boete voor Italië en Spanje. Dat zegt voorzitter Gerard Doornbos van de Nederlandse landbouworganisaties. Ook landbouwminister Van Aartsen heeft geschokt gereageerd op het Brusselse compromis.

De Europese Unie besloot gisteren de boete voor de twee landen wegens overschrijding van de nationale melkquota met 1,2 miljard ecu te verlagen. Doornbos spreekt van "een belachelijke vertoning, die kenmerkend is voor de huidige Brusselse politiek".

Doornbos zegt overigens wel begrip te hebben voor de Nederlandse regering die zich uiteindelijk neerlegde bij het Brusselse compromis. "Je kunt je afvragen wat het voor zin heeft voet bij stuk te houden, als er toch geen winst te behalen is. Mijn ergernis richt zich vooral op Italië en Spanje. En op de overige lidstaten die zo gemakkelijk akkoord zijn gegaan. Landbouwminister Van Aartsen is niet minder verontwaardigd. „Het is schokkend te moeten constateren dat slecht gedrag wordt beloond”, zo laat hij weten via zijn woordvoerder. Volgens het ministerie heeft Nederland tot het laatste moment principieel bezwaar gemaakt. „Helaas bleek dat er een meerderheid binnen de Europese Unie voorstander was van het compromis.”

Van Aartsen verzekerde de Tweede Kamer donderdag nog dat Nederland niet zou instemmen met het compromis. Desnoods zou Den Haag zich laten overstemmen, aldus de minister. Zover is het in Brussel echter niet gekomen. De Duitse voorzitter heeft eenvoudigweg geconstateerd dat er een meerderheid bestond voor het compromis. De *Nederlandse Zuivel Organisatie* (NZO) suggereerde onlangs dat Den Haag naar het Europese Hof moet stappen als het tot een boeteverlaging voor Italië en Spanje zou komen. Nederlandse melkveehouders hebben de afgelopen jaren in totaal 23 miljoen gulden aan superheffing betaald wegens quotumoverschrijding.³⁷ Volgens het ministerie van landbouw is de gang naar het Hof echter niet mogelijk. De superheffing is geïnd conform de Europese regels en derhalve juridisch niet aanvechtbaar, aldus het ministerie.

---

³⁷ 'Afgelopen Jaren 23 miljoen!' Moet veel meer zijn. (ZHN.)

Tien jaar superheffing

Zegeningen superheffing: ex-boeren miljonair

Door Kees van Oosten

EMMELOORD-„De superheffing is een zegen geweest. De melkveehouderij heeft daardoor haar eigen warme sanering betaald. Een aantal veehouders heeft er een flink kapitaal aan overgehouden. Velen zijn zelfs miljonair geworden.” Tien jaar na dato telt de bedrijfstak haar zegeningen. Hoewel zowel het aantal veehouders als koeien drastisch is afgenomen, is het inkomen nog nooit zo hoog geweest. Vorig jaar, toen de landbouwvoormannen gewag maakten van barre tijden in de agrarische sector, bedroeg het gemiddelde bedrijfsinkomen nog f70.000, met uitschieters naar boven en beneden.

Chris van der Slikke (46) blikt in z'n kantoor in Emmeloord terug op de superheffing en kijkt vooruit: „De ‘warme’ sanering zal doorgaan. Daar hoeven we niet al te zielig over te doen. Veehouders die er mee willen stoppen, worden niet met een fooi afgescheept.”

De zekerheid van een baan als secretaris bij de CBTB ruilde Van der Slikke in voor de dynamiek van het ondernemerschap. Sinds enkele jaren is hij directeur van Platteland Vastgoed BV in Emmeloord, makelaars en taxateurs in agrarisch onroerend goed. De BV telt inmiddels acht werknemers. De handel in melkquota is een van de meest lucratieve bezigheden van de BV, die, tegen een bepaalde provisie, vraag en aanbod bij elkaar brengt. En dan te bedenken dat bij de invoering van de quota door zwartkijkers het einde van de melkveehouderij werd voorspeld.

„De superheffing is onder dwang van de omstandigheden tot stand gekomen. Er moest iets gebeuren. De overschotten rezen de pan uit en de financiering hiervan kostte de Europese Gemeenschap handenvol geld. Kortom: pijnlijke maatregelen waren noodzakelijk.”

Door het toekennen van melkquota kan de productie worden beperkt. Tegenover die beperking staat de garantie van een vastgestelde prijs. Het inkomen van de melkveehouder staat daarmee grotendeels vast. „Ik mag het eigenlijk niet hardop zeggen, maar een melkveehouder in de Europese Unie heeft dezelfde zekerheid als een goedbetaalde ambtenaar”, vergelijkt Van der Slikke.

Die prijsgarantie staat borg voor een goudomrande toekomst. Niet alleen voor de ‘zittende’, maar ook voor de vertrekkende agrariërs. De destijds individueel toegewezen quota zijn letterlijk goud waard. Een melkveehouder die wil uitbreiden, is bij een groter quotum verzekerd van een dito hogere omzet. En dus is hij bereid om flink in de buidel te tasten voor een uitbreiding van z'n quotum. Zo ontstond een levendige handel in quota.

Op dit moment wordt er voor een kilo melk gemiddeld, afhankelijk van het vetgehalte, ruim f4 betaald. Dat betekent dus dat een boer met een betrekkelijk klein quotum, zeg 200.000 liter als equivalent van zo'n 35 koeien, bij verkoop zo'n acht ton 'beurt'. Grotere 'jongens' mogen zich zelfs miljonair noemen. Daar komt nog bij dat de grond en de boerderij gewoon ter beschikking blijven van de verkoper. Bovendien zijn dergelijke transacties fiscaal aantrekkelijk.

De politiek, en niet langer het vrije spel der maatschappelijke krachten, bepaalt de toekomst van de melkveehouderij. Dat lijkt voor de veehouders gunstig uit te pakken, alle aversie tegen bureaucratie en regelzucht ten spijt. „De politiek bepaalt de hoogte van de melkprijs. Dat heeft niks meer met de markt te maken. Persoonlijk denk ik dat de macht van Duitsland en Frankrijk binnen de Europese Unie (EU) zo groot is, dat de melkprijs overeind blijft en rond de 80, 85 cent blijft hangen. Dat is een mooie basis voor een gezonde bedrijfsvoering”, oordeelt Van der Slikke.

Gaat het de veehouders naar den vleze, in de rest van de landbouw is het huilen met de pet op. In de akkerbouw, de fruitteelt, de tuinbouw en de varkenshouderij dreigt een ijsskoude in plaats van een warme sanering. Uitgerekend in de sectoren waar de alom bejubelde vrije markteconomie van toepassing is en dus de wet van vraag en aanbod geldt, staan velen op het punt te bezwijken onder de schuldenlast en/of lage prijzen.

In de akkerbouw dient volgens Van der Slikke de onafgebroken stroom van onheilstijdingen ook enigszins gerelativeerd te worden. De prijsvorming van de vrije produkten is weliswaar slecht, daar staat tegenover dat de EU voor graan en bieten toch een bodem in de markt heeft gelegd. „Het eerste wat ze bij een eventuele koop van een akkerbouwbedrijf vragen, is of er een bietenquota op zit. Dan ben je van een zeker inkomen verzekerd. En dat vertaalt zich meteen in een hoger bod.”

Leeuwarder Courant, 1994-03-05

ook MAP De Veemarkt

Hé, al een ladewagen, het gras groeit zeker vroeg dit jaar Over ‘gesleep’ met melk: *melk- en koetoeisme*

[WILLEM STEGENGA]

DE WONDEREN zijn de wereld nog niet uit. Het ijs is nauwelijks uit de sloten of de ladewagens, die tot doel hebben gras te vervoeren, rijden al weer door de dreven. Je komt ze steeds vaker tegen deze dagen, terwijl er in de verste verte nog geen sprietje groen is te ontwaren. Ook andere vervoermiddelen zie je veelvuldig op ‘s Heeren wegen. Paardetrailers, veewagens en zelfs zwaar in het gat hangende luxe wagens rijden af en aan. Dat alles vanwege de melkquotering.

De melkveehouders schuwen middelen noch creativiteit om aan de dure superheffing te ontkomen. In tal van overdekte wagens worden weidetankjes verstopt ten gerieve van het melktoeisme. Laatst reed er zelfs een boer met zo’n tankje op een open wagen over de weg. Over het tankje was een oud vloerkleed gedrapeerd. Opdat het maar niet zou opvallen.

Melktoeisme mag niet, maar is financieel wel erg aantrekkelijk. De boer die boven zijn quantum dreigt uit te komen, zoekt een collega die het net niet vol kan melken. Onderling proberen zij de zaak glad te strijken door melk van de een naar de andere te brengen.

Veelal werpen veehandelaren zich op als tussenpersoon. De koopman weet wie met zijn melk in zijn maag zit en wie een tekort heeft. Voor een paar cent per kilogram regelt hij het zaakje. De boer die te veel melk heeft, ontloopt op die manier een boete van 115 procent van de

melkprijs, de boer die nog ruimte heeft in de tank, ontvangt een leuk prijsje. Hij hoeft er alleen de deur van het tanklokaal voor te openen.

In Friesland gaat het verhaal van een boer die een klein quotum heeft dat hij met opzet op geen stukken na volmelkt. Dat laat hij aan de overschrijders van het quotum over. De man kan het nooit gemakkelijker en sneller verdienen. Hij betaalt een kwartje de liter en ontvangt tachtig cent van de fabriek. Dat is pas marktgericht beleid.

Er zijn nog andere methoden om de superheffing te ontlopen. Je ‘verkoopt’ zogenaamd een deel van je koeien aan een boer die zijn quotum niet vol kan melken. *Koe-toerisme* heet dat. Die manier is een tijdje populair geweest. Dat toerisme kan echter leiden tot ziekte onder de eigen veestapel. Geert Benedictus, de directeur van de *Gezondheidsdienst voor Dieren in Drachten*, heeft ernstig tegen deze manier van verevening van het quotum gewaarschuwd. Zijn woorden waren niet aan dovemansoren gericht. Koe-toerisme komt nog maar zelden voor.

De zuivelfabrieken proberen ook een steentje bij te dragen. Zij hebben de actie ‘paashaas’ op het programma. Boeren kunnen net voor het aflopen van het melkprijsjaar in april de fabriek vragen de laatste tank niet in het oude, maar net in het nieuwe melkprijsjaar te legen. Dat biedt enig soulaas.

Dit jaar hebben de boeren, die met hun quotum omhoog zitten, wat meer ruimte gekregen dan andere jaren. Ze mogen van minister Bukman 0,6 procent boven hun quotum uitkomen. Bovendien rekenen de meesten toch al op een procentje meer, omdat er bij de fabriek altijd boeren zijn die tot de onderschrijders behoren.

Het onderling regelen is verboden. De *Beschikking Superheffing* laat daar weinig onduidelijkheid over bestaan. Ogenschijnlijk is het een onzinnige dwangmaatregel. Als boeren onderling het volmelken van hun quotum ritselen, wordt het nationale quotum niet overschreden. Ze ontlopen alleen de boete.

Sinds de quotering in 1983 is ingevoerd, heeft de Nederlandse veehouderij al f 1 miljard aan superheffing betaald. Dat geld blijft nu op de boerderij. Goed voor investeringen.

Het verbod voor de boeren om de zaken onderling even op elkaar af te stemmen is ingevoerd om de controlemogelijkheden overeind te houden. Je mist de greep op de zaak als je er de hand mee licht, aldus het *Produktschap voor Zuivel*. De mogelijkheid om melk van overschrijders naar het buitenland te transporteren wordt door die strenge aanpak voorkomen.

Het produktschap biedt enig soulaas door de leasecontracten op 1 januari te laten aflopen. Doe dat op 1 maart, zeggen de boeren, dan hebben we wat meer speling. Het produktschap komt met het argument dat de administratie van het leasen dan onder druk komt te staan.

Het schap heeft het verschuiven van die datum overigens wel in overweging genomen. Tot dusver heeft Brussel dat verboden. Waarom? Een woordvoerder van het *Produktschap voor Zuivel*: „Dat is moeilijk te beargumenteren. Brussel is daar niet duidelijk, over. De druk om het leasen te verruimen is er overigens nog steeds”.

Met deze vage hoop moeten de boeren het doen. In het recente verleden hebben de landbouworganisaties pogingen in het werk gesteld boeren meer ruimte te geven. Ze hebben gepleit voor een rekening-courant-systeem.

Wanneer de boer het ene jaar wat boven zijn quotum uitkomt, zou hij die overschrijding het volgend jaar moeten inleveren. Dat is afgeketst. Eveneens is dat het geval geweest met het inbouwen van een spelingstermijn van veertien dagen na het melkprijsjaar.

Een ding is zeker. Nederland voert de regels rond de melkquotering perfect uit. Op zich is daar niets op tegen, ware het niet dat in andere landen steeds gaten in het systeem worden bedacht die niet door sancties worden gedicht. Dat wekt wrevel.

Dat ongenoegen wordt gevoed door tal van andere maatregelen, waaraan boeren hier wel en in andere landen niet hoeven te voldoen. Op die manier wordt de creativiteit van de boeren geprikkeld, op die manier blijven er ladewagens rijden in een grasloos tijdperk. Met de steeds aanwezige dreiging van een ingrijpende AID.

Nederlands dagblad 1994-04-20

Melkveehouder verliest quotumzaak van Staat

STRAATSBURG - De Nederlandse staat hoeft een Nederlandse melkveehouder geen schadeclaim te vergoeden van ruim een miljoen gulden, wegens een te bescheiden melkquotum dat hem in 1984 was toegekend. Dat blijkt uit een arrest van het Europese Hof voor de Mensenrechten in Straatsburg, dat gisteren is gepubliceerd. Het hof kwam tot zijn uitspraak op basis van een analyse van het eveneens afwijzende oordeel van het Nederlandse College van Beroep voor het Bedrijfsleven van 16 juni 1989. Het College heeft vanaf halverwege de jaren tachtig talloze zaken behandeld van melkveehouders, die in beroep gingen tegen het hen toegekende melkquotum. Overschrijding daarvan leverde een boete op in de vorm van de superheffing. De meeste beroepszaken werden door de melkveehouders verloren. Naar door de Europese rechter is vastgesteld, is dat formeel op juiste gronden gebeurd. ANP

De Volkskrant, 1994-04-21 ³⁸

Het PZ is tegen een herverdeling van de melk..

Van onze verslaggever

AMSTERDAM

...quota over de Nederlandse boeren. Het idee om de melkquota opnieuw te verdelen wordt op dit moment uitgewerkt door het Landbouw Economisch Instituut. Voorzitter H. Schelhaas van het Produktschap Zuivel denkt echter dat het idee praktisch onuitvoerbaar is.

Schelhaas zei dat woensdag tijdens een bestuursvergadering van het Produktschap, waar hij nog eens zijn licht deed schijnen over tien jaar melkquotering. Volgens hem is de melkquotering een zegen geweest voor de zuivelsector, en mag de quotering ook zeker niet worden afgeschaft. Het idee dat de Nederlandse zuivel zou kunnen expanderen ten koste van melkveehouders in andere landen, wijst hij af. 'Dan hebben we eerst een kans op het faillissement. Als de quotering wegvalt, krijgen we toestanden als in de akkerbouw.'

---

³⁸ Bron: Volkskrant archief 1994/04/21, zoeken op 'Zuivelschap'

Voor jonge boeren is de aanschaf van melkquotum een zeer zware investering. Juist in die kringen is daarom de roep te horen dat de quota moeten worden herverdeeld. Het LEI werkt aan een plan waarbij de boeren een flink deel van hun quota in een nationale pot storten, die dan vervolgens opnieuw worden uitgedeeld. Schelhaas vindt niet alleen 'praktisch moeilijk uitvoerbaar' maar ook 'niet erg nodig'. De kosten van het quotum zijn geen produktiekosten, vindt hij, maar zijn het bewijs dat de boeren vertrouwen hebben in de toekomst.

Leeuwarder Courant 1994-04-30

Friese boer op weg naar gesloten bedrijf

Door Willem Stegenga

HARICH - De Friese boeren zetten de eerste stap op weg naar een gesloten bedrijf. Niet dat de hoeve voortaan van de buitenwereld zal worden afgesloten, maar het betreden van de stal zal aan regels worden gebonden. Er moet een plastic hoesje over de schoenen worden getrokken en een plastic jas behoort ook tot de uitrusting.

Voor wie af en toe een kijkje neemt in een bedrijf root voedingsmiddelen is dat heel gewoon. voor de boerderij móét dat heel gewoon Korden. Wie is er per slot van rekening meer bezig met het produceren van voedingsmiddelen dan een boer. De drie Friese standsorganisaties hebben vereend een project opgezet, de *Gezondheidsdienst voor Dieren in Drachten* werkt er van harte aan mee en een aangepaste Gurbe is als symbool gekozen

In de jaren vijftig-zestig stond hij vooraan als schaatser, zelfs als lid van de kernploeg. Gisteren stond hij weer vooraan, nu als boer. Op de 'mendoarren' van Sybold de Vries in Harich werd het eerste stalbord gespijkerd en onthuld van het project '*Meten is weten*'.

Het is veel vriendelijker dan 'Verboden Toegang' of 'Tink om 'e hun'. Je mag er best binnenkomen, maar je moet je eerst even in het plastic hijsen. De Vries zelf zegt dat het eerst wel even moeilijkheden zal geen. Piet Wagenaar de veekoopman, die gewoonlijk normaal de stal binnenloopt, beaamt dat. „Learzens oan” Ja, en oars mar 'barrevoets'.”

Eigenlijk heeft De Vries al in 1967 een voorzetje gegeven. Hij stelde toen vast dat er wat mis was met de vruchtbaarheid van zijn koeien. Hij nam contact op de met gezondheidsdienst en vanaf dat moment begon hij alles wat met ziekte had te maken te registreren. Het hielp Misstanden werden opgespoord en genezen.

Van het een kwam het ander, Alles wordt nu aan een extra controle onderworpen, van kuil tot melk, van grond tot stront. De Vries: „Astu der samar mei begjinne soest, koest wol gek wurde, mar ik ha it fase foar fase dien en dan falt it ta”. Het gedeeltelijk gesloten houden van zijn bedrijf is voorlopig de laatste fase.

Zo'n bedrijf, aldus boerenbestuurders als Johannes Panman en Pé Miedema, verhoogt het imago van de veehouderij. Je voorkomt insleep van ziekte als je buurman met wet 'rurhte' aan de klompen niet zo maar meer je stal binnenwandelt. Het past ook mooi in het streven om veehouderijen van een certificaat te voorzien en in het opzetten van integraal bewaakte ketens. Nog steeds. zo betoogde Miedema, zijn er handelaren langs de weg van een bedenkelijk allooï die middeltjes verkopen van een exen bedenkelijk origine die, naar zij zeggen, de melkgift per

koe zo maar met 500 kilogram per jaar omhoogstuwen. Ketens en certificaten moeten daar een stoke voor steken, de consument moet het vertrouwen in de zuivel houden

In Friesland staan ruim veertig boeren in de startblokken om eveneens zo'n bord op hun stal te spijkeren. Coördinator Ed Eenige hoopt dat dat er straks honderd zullen worden

Daarmee is de zaak nog niet afgedaan. **Geert Benedictus** van de gezondheidsdienst zou graag een compleet gesloten bedrijf zien. Geen vee meer aankopen, een kalf dat onverkocht van de markt komt niet meer terugnemen, niet meedoen aan tentoonstellingen en keuringen, kortom elk contact met dieren van andere bedrijven vermijden.

Op die manier kan er een halt worden toegeroepen aan de IBR, de koeiengriep en ook aan de paratuberculose, een ziekte waar je bijna niet meer vanaf komt als die je bedrijf is binnengeslopen.

Gezondheid staat aan de basis van een goed inkomen. De 25 beste boeren in ons land verdienen twee tot vier keer meer dan de 25 slechtste boeren. Beste boeren hebben gezond vee, waar veel van kan worden gevraagd. Voorkomen van ziekte is goedkoper dan het genezen daarvan. Vrij zijn van ziekte verhoogt de kans op export, want ziekte kan een politieke zaak worden als het er op aan komt. Hij had nog een advies laat de dieren zoveel mogelijk buiten lopen. Dat verhoogt het imago van de boerenstand. Gezondheid moet je laten zien.

Gorcumse courant, 1994-05-11

Systeem van melkquotering is aangeslagen

Superheffing werpt vruchten af

GIESENBURG - Het is alweer tien jaar geleden dat de melkveehouderij op haar achterste benen stond. De Europese boeren kregen per 1 april 1984 een productiebeperking opgelegd, omdat de koelhuizen en opslagplaatsen uitpuilden van de zuiveloverschotten. Na tien jaar is het stelsel van melkquotering, inclusief de superheffing, niet meer weg te denken. Sterker nog, het systeem nu afschaffen, zou onder de melkveehouders een storm van protest teweegbrengen.

Het plan om de melkproductie in de toen nog Europese Gemeenschap aan banden te leggen, ontstond onder invloed van de alsmaar groeiende zuiveloverschotten. De EG garandeerde zuivelproducenten een minimumprijs, wat tot gevolg had dat de koelhuizen uitpuilden met boter en de melkpoedervoorraad tot enorme proporties was uitgedijd. "Er moest iets gebeuren. Achteraf kunnen we stellen dat de superheffing de minst slechte oplossing is geweest. Ondanks - sommigen zeggen dankzij - maar ik zeg ondanks de superheffing hebben we onze inkomenspositie kunnen handhaven en zelfs verbeteren", zegt melkveehouder Jan de Groot uit Giessenburg.

De Groot is directeur van een BV, waarvan een melkveebedrijf met bijna twee miljoen kilo melkquotum deel uitmaakt. Met zo'n bedrijfsomvang kun je de Giessenburger moeilijk als een doorsnee melkveehouder bestempelen, maar als vice-voorzitter van de in West-Nederland gezaghebbende landbouworganisatie WLTO weet hij wat de boeren beweegt en bezighoudt.

„Ik praat als bestuurder globaal”, zegt De Groot, als hij in gematigd positieve zin het systeem van melkquotering aan een beschouwing onderwerpt.”Maar op bedrijfsniveau zijn er natuurlijk schrijnende gevallen. Er zijn veel boeren afgevalen, omdat ze niet aan de voorwaarden voldeden. Als een bedrijf gedwongen moet stoppen, is dat een afschuwelijk familiedrama. Na al die jaren blijft een aantal boeren zwaar gefrustreerd. Ik word ook regelmatig gebeld door een boer die van mening is dat de superheffing zijn bedrijf kapot heeft gemaakt.”

Verzet

Rond de invoering van de melkquotering april 1984, waarbij elke lidstaat van de EG een afgepast produktievolume kreeg toegewezen, was er veel verzet. Boeren vreesden een daling van hun inkomen als ze met hun melkproduktie niet verder mochten groeien. De Groot: ”Wat met name de acceptatie van de melkquotering heeft bewerkstelligd, is dat zich door de quotering een enorme verlaging van de kosten heeft gemanifesteerd. Dat wil zeggen dat de lagere opbrengst werd gecompenseerd door een verlaging van de kosten”.

De melkquotering heeft het afgelopen decennium tientallen wijzigingen ondergaan. Steeds bleken er weer nieuwe bepalingen nodig om een witte vlek in de regelgeving af te dekken of een nieuw ontdekte maas te dichtten. Een van de belangrijkste items in de discussie is steeds de waardering van de produktierechten geweest. Boeren die ondanks de quotering wilden uitbreiden waren bereid geld neer te tellen om produktierechten (kilo's melk) van collega's over te kopen.

De Groot: „Zo zijn er heel wat boeren warm gesaneerd. Omdat ze zomaar vier gulden voor een kilo melk konden krijgen, was het erg aantrekkelijk voor boeren zonder opvolgers, om ermee te stoppen”. Tegelijkertijd ontstond het fenomeen leasemelk, melkrechten die voor een kortere periode aan een collega-boer worden verhuurd. De geldelijke waardering van melkproduktierechten had ook haar keerzijde. „Het was niet langer mogelijk om een bedrijf van de grond af op te bouwen. Dat idee was in een klap over. Want je hebt geen melkquotum om mee te beginnen. Er zijn wel allerlei constructies bedacht om melkquotum binnen de familie over te dragen. Veelal vindt er een deel schenking plaats. Als je alles in hard geld moet uitdrukken, kan een jonge boer nooit het ouderlijk bedrijf overnemen. De quotumwaarde kan dus een belemmering zijn voor een bedrijfsovername”, aldus De Groot.

Bewuste keuze

De WLTO-voorman vervolgt: „Tegen jonge boeren zeg ik altijd: ‘ik zou me schamen als ik alles voor niks zou krijgen’. Het moet voor een jonge boer ook een uitdaging blijven om een bedrijf te beginnen. Het boeren wordt zakelijker. Als je vandaag de dag boer wordt, moet het een heel bewuste keuze zijn. Het overnemen van het bedrijf, omdat je vader nu eenmaal een bedrijf hebt, is voorbij. Je moet heel lang met heel zware financiële lasten kunnen omgaan. Een jonge boer moet een goede opleiding hebben en het ondernemersrisico aandurven”.

De verhandelbaarheid van quota heeft ervoor gezorgd dat bedrijven met voldoende financiële armslag verder konden groeien. Deze trend zal zich voortzetten, zo verwacht De Groot. „Er zal waarschijnlijk een nog sterkere selectie van goede en minder goede bedrijven ontstaan. Boeren die het lef hebben gehad om melk aan te kopen, doen het blijkbaar toch iets beter dan hun collega's. *Campina Melkunie* meldde pas dat de gemiddelde leverancier goed is voor 288.000 kilo melk. Ik verwacht dat dat de komende jaren zal groeien naar 350.000 tot 400.000 kilo.” „Maar”, zo relativeert De Groot deze opmerking, „uiteindelijk is niet de omvang van het bedrijf bepalend maar de kwaliteit van de ondernemer. Ook factoren zoals mechanisatie en

beschikbaarheid van arbeid spelen een rol. Er zijn boeren die met minder melk meer weten te vermarkten, bij voorbeeld op een zuivelboerderij. Door een iets betere kwaliteit en lagere veeartskosten weten ze dan toch een beter resultaat te boeken.”

Minimaal

De melkquotering zelf staat momenteel niet ter discussie. Het stelsel van melkquotering zal minimaal nog tien jaar functioneren, zo wordt algemeen verwacht. Veehouder De Groot vindt dat de melkquotering moet blijven. „Europees gezien is het systeem zo aangeslagen dat het buiten de werkelijkheid is om het nu op te heffen.”

Wel gaan er steeds meer stemmen op de waarde van de melkrechten (nu ongeveer vier gulden per kilo) te beperken. De Groot kiest voor een vrije verhandelbaarheid, zij het dat een lagere quotumprijs zijn voorkeur heeft met het oog op de noodzaak van andere investeringen. Het verhuren van melkrechten wil iedereen handhaven.

Nieuwsblad vh Noorden, 1994-05-14

Met het oog op de boer

Jubileum zonder feest 10 jaar superheffing

door Joop Boertjens

Het was een jubileum zonder ophef. Geen toespraken, geen bloemen. Toch was het op 2 april precies tien jaar geleden dat na lange, heftige en vaak vruchteloze discussies, de superheffing in de melkveehouderij werd ingevoerd. Vanaf die datum werd in alle tien landen van de toenmalige Europese Gemeenschap de melkproductie fors aan banden gelegd.

Als een dreun trof de superheffing de melkveehouderij en de zuivelindustrie. De Nederlandse melkveehouders mochten niet meer dan twaalf miljoen ton melk zonder heffing leveren aan de zuivelfabrieken. Per bedrijf moest de productie met bijna negen procent terug. Iedere veehouder kreeg precies afgemeten zijn quotum. Over het meerdere moest een „boete” van 75 procent worden betaald.

Furieus waren de reacties van de melkveehouders en hun organisaties. De dynamiek werd uit de sector gehaald, de toekomst van de fabrieken werd in de waagschaal gesteld en er was op grote schaal sprake van kapitaalvernietiging. Immers, niet alleen op het boerenbedrijf kwam er een overcapaciteit, die direct tot uitdrukking kwam in de leegstaande stallen. Ook de verwerkende en toeleverende industrie raakte van de ene dag op de andere in de zorgen. Veel van de gesignaleerde problemen hadden te maken met de plotselinge en onverwachte invoering³⁹ van de superheffing. Boeren die al vele jaren vóór 1984 hun melkproductie hadden gestabiliseerd, voelden zich - terecht - niet verantwoordelijk voor het Europese overschottenprobleem. Anderen werden op grote achterstand gezet doordat privéomstandigheden of tegenslagen op het bedrijf hun productie tijdelijk had gedrukt.

---

³⁹ Onzin!, men had het jaren daarvoor al – kunnen – zien aankomen! (ZHN.)

Toch is, los van die individuele knelgevallen, het beeld van tien jaar superheffing beslist niet negatief. In de eerste plaats heeft de superheffing een einde gemaakt aan de geldverslindende boterbergen. In 1984 produceerde Europa een kwart meer melk dan er werd geconsumeerd. Doordat de Europese produktie sinds 1984 stabiel bleef op zo'n 110 miljoen ton en het verbruik geleidelijk toenam, is de overproduktie nu teruggebracht tot 10 procent.

Is de angst van velen in de melkveehouderijsector, dat de superheffing de vooruitgang zou blokkeren achteraf terecht geweest? Nee, bepaald niet. In heel Europa is de melkprijs in de laatste tien jaar stabiel gebleven. De hoeveelheid melk, geleverd aan de fabrieken, bleef in Europa stabiel. Nederland, dat vanaf het begin als grootste boosdoener van de overproduktie werd aangewezen, moest het meest aan quotum inleveren.

Prijs en hoeveelheid melk bleven tussen '84 en '94 dus redelijk constant, maar voor de aantallen melkkoeien en veehouders geldt dat beslist niet. In de eerste jaren vanaf '84 zien we in de landen om ons heen het aantal melkveehouders veel sterker teruglopen dan in Nederland. Dat komt ongetwijfeld doordat Nederland al zeer gespecialiseerd was op melkveehouderij, terwijl elders nog veel gemengde bedrijven waren, waar de veestapel na invoering van de superheffing werd afgestoten. Vanaf '87 vindt in heel Europa een versterkte schaalvergroting plaats. Sinds de superheffing is in Nederland een kwart van de melkveehouders ermee gestopt.

Minder boeren en minder koeien produceren nu dezelfde hoeveelheid melk als voorheen. Wat voor de produktie geldt, geldt grosso modo ook voor de verwerking. Minder fabrieken en hogere produktiviteit per werknemer, betekenden ook bij de verwerking een uitstoot van personeel. In Noord-Nederland heeft de superheffing op de boerderijen en in de zuivelindustrie tienduizenden banen gekost.

Tien jaar superheffing is dus een jubileum met gemengde gevoelens. Minder banen, hogere produktiviteit per werkende en per koe en geen boterbergen meer. Maar ook het einde van de groeimogelijkheden in de melkveehouderijsector. **Dat leidde tot woekerprijzen voor quota,** waardoor voor nieuwkomers en opvolgers de toegang tot de produktie wordt bemoeilijkt. **Voor de beëindigers betekent de verkoop van hun quotum een warme sanering, waar veel collega's uit andere bedrijfstakken terecht jaloers op zijn!**

Leeuwarder Courant 1994-06-15

Italië zet EU onder druk in melkconflict

'Schandalige chantage'

Van onze correspondent LUXEMBURG - De nieuwe Italiaanse regering heeft zich gisteren de woede van de rest van de Europese Unie (EU) op de hals gehaald met een onvervalst staaltje 'chantagepolitiek'. Rome dreigt een verhoging van de EU-begroting te blokkeren als Brussel geen streep haalt door een boete van **f 5,5 miljard** wegens overschrijding van de melkquota. Bovendien wil Italië dat zijn extra melkquotum wordt vastgesteld op 900.000 ton.

De ruzie tussen de EU-ministers van buitenlandse zaken liep zo hoog op, dat de kwestie waarschijnlijk volgende week op de halfjaarlijkse topconferentie van regeringsleiders besproken moet worden. Diplomaten voorspelden gisteren dat, indien de Italianen voet bij stuk houden, „ze wellicht ook nog hun zin krijgen met deze schandalige chantagepolitiek”.

De Nederlandse regering heeft eerder al gepleit voor een stevige aanpak van de Italianen. Die produceerden in de jaren tachtig jaarlijks circa 11 miljoen ton melk, terwijl ze slechts een quotum hadden voor 9 miljoen ton.

De EU-landbouwministers en de Europese Commissie vonden vorig jaar een compromis. Rome kreeg een boete van f 5,5 miljard opgelegd, maar mocht tegelijk ook meer melk produceren. De landbouwministers vonden een 500.000 ton per jaar mooi genoeg, de commissie besloot de Italianen 900.000 ton extra melk te gunnen. Dat was al tegen het zere been van onder andere Groot-Brittannië, dat de Europese Commissie prompt voor het Europees Gerechtshof daagde. Rome heeft de inzet van dit steekspel nu verhoogd door te eisen dat Italië niet alleen de beloofde 900.000 ton melk per jaar mag produceren, maar dat ook de boete wordt kwijtgescholden.

De **regering-Berlusconi** probeerde gisteren de ministers van buitenlandse zaken te verleiden tot een opdracht in die richting aan de 'ondergeschikte' landbouwministers. Die vergaderen maandag over de problematiek.

Nederland, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk voelen niets voor kwijtschelding van de naheffing, omdat de rest van de EU dan wordt opgezadeld met de kosten van de Italiaanse overproductie. Volgens staatssecretaris Piet Dankert zou dat Nederland f 200 miljoen kosten.

De telegraaf 1994-07-26

Brussels fabeltje kost iedere Nederlander f 12

DE BOER OP door ANDRIES DIJKSTRA

Nederlandse veehouders hebben sinds de invoering van de Europese melkquotering in 1984 20% van hun produktie ingeleverd en bijna f 1 miljard boete betaald over te veel geproduceerde melk. Melkveehouders is steeds voorgehouden dat kortingen nodig waren ter stabilisering en regulering van de interne Europese zuivelmarkt en zo bleef de opbrengstprijis voor een liter melk op niveau. Nu blijkt dit allemaal een wassen neus te zijn geweest.

Het was voorzitter **Jan Loonen** van de zuivelcoöperatie *Campina-Melkunie* die twee jaar geleden aan de bel trok. Hij constateerde tijdens een werkbezoek in de Po-vlakte dat boeren daar nog nooit van een Europese quotering en superheffing hadden gehoord. Honderden Italiaanse veehouders hebben in de periode 1984-1992 hun bedrijf kunnen uitbreiden van gemiddeld 25 koeien naar 200 dieren en meer. De Europese Commissie wist al jaren dat Italië maar wat aanklungelde, maar heeft niet met de vuist op tafel geslagen. Even leek het er op dat Italië een draai om de oren zou krijgen, maar dat was slechts schijn.

Om de lieve vrede maar te bewaren met de zuidelijke lidstaat hebben de Landbouwministers van de Europese Unie ingestemd met een extra quotum voor Italië van bijna één miljard liter melk, onder scherp protest van onze eigen minister P. Bukman. De Europese ministers van Financiën beslisten deze week of Italië de melk met terugwerkende kracht krijgt. Met andere woorden: of de rekening te betalen superheffing van ruim 6 miljard gulden wordt kwijtgescholden.

Dit geld is al verrekend op de Europese begroting. Verdwijnt de boete, dan moeten de andere lidstaten die f 6 miljard ophoesten; voor Nederland gaat het om f 200 mln. Iedere Nederlander mag zo'n f 12 meebetalen voor Italië. Bukman stelde twee jaar geleden over de toekenning van melk: „Als dit doorgaat, dan hoef ik een deel van de *Algemene Inspectie Dienst* niet meer in te zetten voor bijvoorbeeld het zwarte-melkcircuit.” Verder merkte de bewindsman op dat de Europese Commissie „een zootje steken heeft laten vallen en een merkwaardige terughoudendheid heeft die ronduit verdacht is.” Het is de hoogste tijd dat de Nederlandse melkveehouderij zich gaat bezinnen over deze hele gang van zaken. Sinds de invoering van de superheffing heeft een zeer snelle sanering plaatsgevonden, waarbij het aantal bedrijven daalde van ruim 60.000 naar 40.000 nu. Dat héle proces gaat nog steeds door. De vraag is of dat nodig is geweest, omdat het hele verhaal rond de stabilisering van de Europese zuivelmarkt een fabeltje is geweest. De commissie wist dat, maar is gewoon met het sprookje doorgegaan. Als sector hoef je met dat politieke gekonkel toch geen genoeg te nemen? Iedereen in Europa heeft kennis kunnen nemen van de hele schijnvertoning en iedereen zal het erover eens zijn dat het Italiaanse melkverhaal belachelijk is.

Menig ondernemer in de landbouw zit zich de laatste tijd af te vragen in hoeverre Nederland nog iets heeft aan Europa. Akkerbouwers die onvoldoende compensatie krijgen van de Europese Commissie voor hun graan, terwijl dat wel beloofd was. Eigenaren van exportplaatsen voor varkens en biggen die onwerkbaar regels over zich heen krijgen en daarom de poort sluiten. Sla-telers die er mee stoppen omdat ze niet kunnen voldoen aan de EG nitraatnormen. De lijst wordt te lang.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1994-09-09

Produktschap zuivel blijft zelfstandig ⁴⁰

RIJSWIJK (ANP) - De produktschappen voor Vee en Vlees, Pluimvee en Eieren, en Zuivel hebben hun plannen om samen te gaan in de ijskast gezet, samensmelting levert geen meerwaarde op, aldus de schappen. Samenvoeging van de drie tot één produktschap voor de xxx-lijke sector is al jaren onderwerp van gesprek. Volgens een advies van een organisatiebureau levert het momenteel echter weinig voordeel op.

De secretariaten van de produktschappen voor *Vee en Vlees*, en *Pluimvee en Eieren* zijn vorig jaar al samengegaan. Het te Rijswijk gevestigde *produktschap voor Zuivel*, waar xxx mensen werken, blijft nu zelfstandig.

Leeuwarder Courant 1994-10-08

Ook MAP Kaf en Koren

Melkrobot viert tweede lustrum, maar koe blijft weerbarstig

KAF en KOREN WILLEM STEGENGA

DE MELK ROBOT, de revolutie van de melkput, bestaat deze dagen tien jaar. Echter nog steeds als experiment en niet als vast onderdeel van de uitrusting van de vooruitstrevende boer. De oorzaak is even simpel als natuurlijk: de koe wil er nog niet aan.

⁴⁰ Slecht leesbare versie – mogelijk komt er een betere!

In het begin van de jaren tachtig ontstond plotseling het idee het melken verder te vergemakkelijken. De melkmachine was de eerste stap geweest, de robot moest de volgende worden. In Wageningen hield men zich bezig met de vraag hoe al het menselijk handelen door een machine zou kunnen worden vervangen, op de praktijkschool in Oentsjerk zagen de leraren Roeff Middel en Rinke Oenema dat niet zitten. Zij waren worstelend bezig met een ander systeem.

Een apparaat dat van de zijkant onder de uier zou worden geschoven was hen te riskant. Vooral vaarzen trappen altijd. De geit bracht hen op een ander idee. Die wordt van achteren gemolken en waarom zou dat geen oplossing bieden voor de verdere automatisering van het melken van koeien'?

De beide leraren bedachten dat de koe wat wijdbeens moest staan. Dan bleef dat trappen wel achterwege. Er kwam derhalve een aanpassing in de melkstal en langzamerhand werd het idee vervolmaakt.

Op tal van andere plaatsen werd eveneens gestoeid met de melkrobot. Fabrikanten van melkmachines begonnen er zich voor te interesseren, prototypes haalden de landbouwbeurzen van Zuidlaren en Amsterdam. Octrooien werden aangevraagd, kortom de zaak leek aan het eind van de jaren tachtig in een stroomversnelling te komen. Het kon niet lang meer uitblijven, de melkerij stond aan de poort van een geheel nieuwe periode.

Die poort is nog steeds niet opengegaan. Op de Waiboerhoeve in Lelystad, de proefboerderij voor de melkveehouder, experimenteert men al een paar jaar met twee verschillende melkrobots, maar nog steeds durft men ze niet los te laten op de echte praktijk. Van de honderd keer gaat het negentig keer goed, zegt Middel. En dat is te weinig. Je moet het aantal mislukkingen beperken tot een procent, niet meer. Waren de problemen nu maar tot een en hetzelfde euvel terug te voeren, dan was er nog enig zicht op, maar het zijn steeds weer nieuwe en zeer uiteenlopende moeilijkheden waar men op stuit.

De koe stelt de uitvinder en de uitvoerder van het idee nog steeds voor te grote problemen. Middel: „Ze bewegen op momenten dat ze niet zouden moeten bewegen. Ze hoesten op ogenblikken dat dat niet van pas komt en ze vertonen een eigen gedrag dat niet goed aansluit bij de melkrobot.”

Een van de laatste methoden die nu op het systeem wordt losgelaten is de camera-techniek. Op die manier moet het toch mogelijk zijn de spenen zonder haperingen in de melkbekers te laten glijden. De verwachtingen zijn hoopvol.

Middel ziet het redelijk ontspannen aan. Van de zeven fabrikanten die er in de loop van de jaren aan zijn begonnen, hebben ondertussen weliswaar vier afgehaakt, maar toch: „Het systeem komt er wel. Nog een paar jaar doorzetten en dan komt-ie. Weliswaar met een grotere vertraging dan wij hadden verwacht, maar hij komt. Wat wij beslist niet willen is dat er sensoren worden aangebracht. In een melkput vliegt van alles rond aan gier- en mestdeeltjes en dat is funest voor sensoren.”

Het zou natuurlijk prachtig zijn als in Friesland de victorie zou beginnen. Net in een tijd dat er zich toch wat wolkjes aan de doorgaans heldere hemel van de melkveehouderij vormen, is een uitvinding van een revolutionair systeem voor een provincie, die bekend staat als hét melkgebied bij uitstek, een welkom visitekaartje.

Eigenlijk had je verwacht dat juist de melkrobot zou zijn uitgevonden in het land van de onbegrensde mogelijkheden, de Verenigde Staten. Ze weten er daar nog niets van, aldus Middel.

Geen wonder, zo voegt hij eraan toe. De boeren in Amerika kunnen beschikken over goedkope arbeidskrachten die legaal dan wel illegaal uit Mexico komen. Gemakzucht remt innovaties.

Middel weet als geen ander dat de robot hem en zijn collega-uitvinders geen fortuinen zal opleveren. „Dan had ik de paperclip moeten hebben uitgevonden. Als je de industriële geschiedenis erop naleest weet je dat je van het uitvinden van grote systemen niet rijk wordt. Kijk maar naar degenen die destijds aan een vliegtuig zijn begonnen.” Diezelfde geschiedenis leert ook dat ontwikkelingen niet door frustraties worden tegengehouden, hooguit 'even' opgehouden. Hoogte - en dieptepunten hebben elkaar vrijwel altijd afgewisseld bij het ontstaan van revolutionaire systemen. Het is nooit van een leien dakje gegaan.

Als de verwachtingen van Middel en de zijnen worden bewaarheid dan nog zal niet elke boer straks automatisch melken. In de eerste plaats zullen er altijd boeren blijven die een paar keer per dag contact met hun koeien willen hebben. Dat zijn de echte melkers.

Daarnaast wordt de markt beperkt door het stelselmatig uitdunnen van het veehoudersbestand. Per jaar verdwijnt er 3 tot 4 procent van de boeren. Er zijn er nu nog 45.000. Als een op de tien een melkrobot aanschaf is dat veel en dan moet het systeem ook nog niet veel duurder worden dan f 200.000.

Voor alles zal echter de koe robot-minded moeten worden. Middel is leraar. Hij vergelijkt de koe met een klas kinderen die worden geconfronteerd niet een nieuwe docent. Ze willen hem uitproberen. De koe vertoont datzelfde gedrag in haar confrontatie met de robot. Toch wel een geruststellende gedachte dat de pure natuur nog zo'n invloed heeft in een technische wereld.

Limburgsch Dagblad 1994-10-22

Italië en Spanje winnen melkconflict

Van onze correspondent

BRUSSEL - De Europese Unie is gezwicht voor de Italiaanse en Spaanse chantage met hun melkquotaboetes. Beide landen hoeven veel minder terug te betalen wegens overschrijding van hun melkquota dan de EU aanvankelijk had bepaald. Nederland en Denemarken bleven zich gisteren in een extra vergadering in Brussel verzetten tegen de regeling. Maar omdat Engeland zijn weerstand opgaf, ontstond er een meerderheid vóór het compromis dat EU-voorzitter Duitsland had uitgedokterd.

Formeel bestaat voor Nederland en/ of Denemarken nog de mogelijkheid om bij het Europese Hof een klacht in te dienen. De Nederlandse thesaurier-generaal van het ministerie van Financiën, Henk Brouwers, noemde het in Brussel echter niet waarschijnlijk dat Den Haag dat zou doen. Europese ambtenaren wezen er later op dat ook boerenorganisaties of individuele boeren hetzij bij de Nederlandse regering dan wel bij het Hof kunnen klagen.

Zoals Landbouwminister Van Aartsen deze week nog in een brief aan de Tweede kamer liet weten, is het de boeren immers moeilijk uit te leggen dat de melkquota in eigen land moeten worden gerespecteerd, maar in andere landen kennelijk niet.

Aanvankelijk was Italië en Spanje tezamen een naheffing van zo'n negen miljard gulden opgelegd. Beide landen hebben door behendig te chanteren nu een korting van twee jaar bedongen. Italië had de EU onder druk gezet door te weigeren de EU-begroting voor 1995 goed te keuren, als er niet op de boetes zou worden gekort. Spanje weigerde daarop om dezelfde reden de ratificatie van de EU-toetreding van Finland, Noorwegen, Oostenrijk en Zweden. Voor Italië komt de boete nu neer op vier miljard gulden, voor Spanje op 2,5 miljard. Daardoor loopt de EU-begroting 2,5 miljard gulden mis, wat omgerekend voor Nederland een na-deel van z'n 250 miljoen gulden betekent.

Italië en Spanje moeten hun boetes tussen 1995 en 1998 in vier gelijke delen betalen. De Duitse minister van Financiën Theo Waigel moest zich gisteren in alle bochten wringen om de schade te beperken. Hij kreeg het voor elkaar om de koppeling van de melkquota met de EU-begroting en de ratificatie ongedaan te maken. Daardoor is de EU-begroting nu nog juist op tijd, voordat het Europees Parlement er volgende week over debatteert, bij unanimitieit aanvaard. Tot een formele stemming over de verlaging van de boetes kwam het daarna niet meer, omdat duidelijk was dat Nederland en Denemarken alleen stonden.

Leeuwarder Courant 1994-11-02

‘Prijs melkquom wordt helft lager’

URETERP - De prijs van het melkquotum zal naar verwachting binnen niet al te lange tijd met de helft dalen, van f 4 per kilogram naar f 2. Leo Melse, voorzitter van de Bond van Landpachters en Hypotheekboeren, verwacht dat deze daling een logisch gevolg zal zijn van de huidige ontwikkelingen in de melkveehouderij, zo zei hij gisteren in Ureterp.

De melkprijs zal volgens hem als gevolg van de GATT-overeenkomst, die in de tweede helft van volgend jaar in werking treedt, met een cent of vijftien per kilogram dalen en uitkomen op zo'n 65 cent per kilogram. Dat houdt in dat alleen boeren met een flink quotum kans hebben de slag te overleven.

Zij zullen echter niet of nauwelijks in staat zijn nog te investeren in melkquotum. Dat houdt automatisch in dat de quotumprijs daalt. Bovendien zal de lust tot het kopen van quotum worden getemperd door het dreigende afkomen van het quotum bij overdracht.

Melse zei niks te voelen voor een afroming van 50 procent bij overdracht. Die 50 procent zou dan in een centrale pot komen die jaarlijks over alle boeren zou worden verdeeld. Hij acht de mogelijkheid aanwezig dat de overheid dan op een gegeven moment zal ingrijpen en het aldus verkregen quotum zal gebruiken voor structuurbeleid. Melkarme gebieden zouden bevoor-deeld kunnen worden onder druk van de politieke partijen. Met een afroming van 10 procent heeft hij minder moeite. Op die manier kan er een buffer worden opgebouwd, die kan worden aangesproken wanneer ‘Brussel’ weer eens een korting wil doorvoeren.

.....

Ingezonden: 'Superheffing'

De landbouwcommissie van de JOVD afd. Noord-Groningen heeft haar ongenoegen uitgesproken tegen het recente besluit van de Europese raad om Italië en Spanje een deel van de superheffing kwijt te schelden.

Alle landen in de Europese Unie hebben de afgelopen jaren hun superheffing afgedragen, behalve Italië en Spanje.

Dit heeft er in geresulteerd dat beide landen een achterstallige betaling opbouwden van ongeveer 9 miljard gulden. Toen de begroting van de E.U. echter sluitend gemaakt moest worden, bleken Italië en Spanje niet aan hun verplichtingen te willen voldoen. Sterker nog, ze blokkeerden de E.U.-begroting mits er geen kwijtschelding plaatsvond.

Deze vorm van chantage leidde er toe dat door een compromis de helft van de superheffing werd kwijtscholden. Resultaat: de belastingbetaler moet het gat in de begroting dichten. (Nederland ongeveer 210 miljoen gulden)

Het moge duidelijk zijn dat de belastingbetaler zijn beurs door deze praktijken niet mag worden aangetast.

De beste weg om herhaling te voorkomen is het inhouden van subsidiegelden welke aan Italië en Spanje verstrekt worden.

KLOOSTERBUREN,
FOLKERT VAN DER ZEE

Nederlands Dagblad 1994-12-02

Specialisme is de kracht van de Nederlandse zuivelsector'

ACHTERGROND

van onze redactie economie

DEN HAAG - De goede tijden zijn voor de zuivelboeren voorbij. Sinds de omslag in de jaren tachtig is het grote krimpen begonnen. Het aantal melkveehouderijen is met een kwart gedaald. *Het Landbouw-Economisch Instituut (LEI)* kwam onlangs tot de onthutsende conclusie dat er in 2015 nog eens twintig procent minder boeren zullen zijn. En als het tegenvalt zelfs vijftig procent.⁴¹

Global Shift heet het meest waarschijnlijke scenario van het LEI. Dat gaat ervan uit dat Europa achterblijft bij de Verenigde Staten en Japan. De vrije markt bloeit, de economische groei is laag en Europa is intern verdeeld. In de agrarische sector wordt ons land weggeconcentreerd. De beschermende arm van de overheid is immers vrijwel afwezig. Alleen met bulkproductie kan nog op prijs met andere landen de strijd worden aangegaan.

Nederland is samen met de Verenigde Staten en Nieuw-Zeeland nog steeds een van de belangrijkste zuivelexporterende landen ter wereld. In maar liefst 150 landen zijn Nederlandse kaas,

⁴¹ Toevoeging aantal melkveebedrijven ca.: 1985 60.000; 1994 39000 en 2013 18000 (ZHN.)

boter en melk(poeder) op de winkelschappen terug te vinden. Bovendien gaat ongeveer een kwart van de melk naar Derde Wereldlanden. Volgens het *Landbouw-Economisch Instituut* biedt de 'melk' in Nederland werk aan ruim 150.000 mensen, van wie de helft in de landbouw, en de andere helft in de industrie, handel en verkoop. Jaarlijks wordt 11,4 miljard liter melk verwerkt. De export bedraagt negen miljard gulden.

Toch dreigen er donkere wolken boven de succesvolle sector van de Nederlandse economie. Die wolken werden al begin jaren negentig aan de kim gesignaleerd **in de aanloop naar de liberalisering van de wereldhandel**. Alle zuivelbedrijven moeten dan zonder Europese subsidies op eigen benen staan; de EU betaalt nu nog steeds restituties voor export van melkproducten naar landen buiten de Gemeenschap. Geen wonder dat de grote ondernemingen een vaste plaats op de Europese markt willen veroveren, en daarmee elkaars concurrenten worden.

Paradox

Het lijkt een paradox dat het GATT-akkoord, dat moet leiden tot het wegnemen van handelsbelemmeringen, nu juist de Nederlandse zuivel kapot dreigt te maken. Toch is dat minder onlogisch dan het lijkt. De zuivelsector kan onmogelijk zonder subsidies exporteren. Dat komt doordat binnen de EU de melkprijs kunstmatig hoog wordt gehouden. De melkproductie wordt beperkt door middel van quota, waardoor het aanbod krap en de prijs hoog blijft. Om vanuit de EU te kunnen exporteren naar de wereldmarkt met zijn veel lagere zuivelprijzen, zijn exportsubsidies onontbeerlijk.

Vorig jaar verklaarde directeur W. Overmars van Campina dat het GATT-akkoord slecht is voor de Nederlandse zuivel: „Het slechte nieuws is dat we met een strop opgehangen worden, het goede nieuws is dat het langzaam gebeurt.” De Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO) meent dat het niet zo'n vaart loopt, al zijn er volop bedreigingen. Woordvoerder T. Brouwers: „Er is in de landbouw, en zeker in de melkveehouderij, altijd al sprake geweest van specialisatie en grootschaligheid. De produktiviteit is voortdurend gestegen, kleine boeren stoppen. Dat is een haast natuurlijk proces, dat nog steeds verder gaat. Het is alleen versneld na de invoering van de superheffing. En nu komt de GATT eraan.”

In juli dit jaar voorspelde de Rabobank een verdere toeneming van de concurrentie. De internationale zuivelhandel vertegenwoordigt een waarde van 23 miljard gulden en dat kan nog oplopen, als bevolking en koopkracht in Azië en Latijns-Amerika blijft groeien. De groei op het oude continent zal echter niet of nauwelijks toenemen. En de Europese zuivel zit nu al met een grote overcapaciteit als gevolg van de melkquota, in 1984 door 'Brussel' ingesteld. Dat was nodig om de overproductie in te dammen. Sindsdien is de melkproductie met zo'n tien procent verminderd, en verminderde het aantal koeien van tweeënhalf miljoen tot dik 1,8 miljoen.

De meeste bedrijven ontkomen er dan ook niet aan flink te snijden in hun personeelsbestand en onrendabele vestigingen op te heffen, zoals ook in Nederland is gebeurd. Pakweg twintig jaar geleden had bijna iedere gemeente een eigen melkfabriek. De meesten zijn echter opgeslokt door de drie groten van dit moment: Campina, Coberco en Friesland Frico Domo. Vooral in het noorden van ons land hebben de fusies grote veranderingen bij de boeren gebracht. Van de Friese, Drentse, Groninger, Overijsselse en Flevolandse boeren zijn nu ruim 5500 lid van Friesland Frico Domo, een conglomeraat van coöperaties dat in 1990 na veel en moeizaam overleg tot stand kwam. Deze zuivelgigant verwerkt 1,8 miljard kilogram melk van

haar leden, en nog eens 600 miljoen die van elders, met name Duitsland, wordt betrokken. De helft van de melk wordt omgezet in kaas, en daarvan bestaat negentig procent uit bulkkaas.

Eind oktober bracht het Amerikaanse onderzoeksbureau Kearny een vernietigend rapport uit over de Nederlandse landbouw. Vooral coöperatieve structuren moesten het flink ontgelden, omdat die niet in staat zouden zijn adequaat te reageren op de markt. En die markt is nu eenmaal niet meer die van tien of twintig jaar geleden. Consumenten zijn kritischer geworden en willen kwaliteitsprodukten. Een (zuivel)coöperatie is nu eenmaal een wat wonderlijke constructie. Aan de ene kant is het een international met een keten van bedrijven en verkoopkantoren die de hele wereld omspant. Anderzijds is het een vereniging van boeren die zowel leveranciers als eigenaren zijn. Kearny signaleert een welhaast onontkoombaar probleem voor de coöperaties. De leden willen geld verdienen en eisen daarom een hoge prijs voor hun produkt. Maar de coöperatie heeft veel geld nodig om te investeren in nieuwe produkten (innovatie), en zou dus juist minder voor de grondstof moeten betalen.

Van de negen miljard exportguldens gaan er vijf miljard naar Duitsland, België en Frankrijk. Om de concurrentie de baas te blijven en dus het marktaandeel te behouden, zal ook moeten worden geïnvesteerd in nieuwe produkten. Met andere woorden: er moeten meer gespecialiseerde soorten kazen op de markt worden gebracht. NZO-woordvoerder Brouwers: „De coöperaties zijn goed in staat om te innoveren. Jaarlijks worden enkele tientallen miljoenen guldens geïnvesteerd in onderzoek en ontwikkeling. Bovendien zijn wij van mening dat er genoeg landen buiten de EU zijn die best iets meer voor de Nederlandse zuivelprodukten willen betalen. Dus zouden we het best zonder subsidies rooien. We moeten het zoeken in produkten met een hogere toegevoegde waarde. Wat te denken van nieuwe toetjes, blauwschimmelkaas, smeerkaas met zalm? Specialisme is de toekomst van de Nederlandse zuivel.”

1995

Nieuwsblad h Noorden 1995-01-02

Zuivel breekt weer productierecords

LEEWARDEN - De Nederlandse zuivel heeft in 1994 opnieuw productie- en exportrecords gebroken. Maar helemaal botertje tot de boom is het ook niet, want de opbrengsten uit de zuivel waren aanzienlijk geringer. Zo lag de kaasprijs gemiddeld 34 cent lager dan in 1993, terwijl kaas toch het belangrijkste Nederlandse zuivelproduct is; meer dan de helft van de geproduceerde melk verdwijnt in de kaasbak.

Er is vorig jaar 650.000.000 kilo kaas door de zuivelfabrieken geproduceerd; dat was 3,5 procent meer dan de 628.000 ton van 1993. Goudse kaas is de hoofdmoot: 294.000 ton (in 1993: 281.000). Andere kaassoorten bleven in productieomvang stabiel. Alleen die van de 30+ kaas steeg aanzienlijk.

De kaasexport steeg met 1,2 procent 506.000 ton naar 512.000. De exporteurs deden opnieuw goede zaken in Duitsland, het belangrijkste afzetgebied. Daar steeg de export van 207.200 naar 213.200. De afzet naar Frankrijk, Groot-Britannië en België en Luxemburg daalde licht. Griekenland en met name Spanje waren flinke groeiers. Rusland nam in 1992 nog 2100 ton kaas af, nu is het land al goed voor 13.700 ton.

De binnenlandse afzet van kaas steeg licht naar 216.000 ton. De consumptie in Nederland bleef nagenoeg gelijk met ruim 14 kilogram kaas per hoofd van de bevolking.

Op de kaasmarkt ontstond prijsdruk, doordat de extra geproduceerde kaas vooral in het buitenland moest worden afgezet. Daarbij moet worden opgemerkt dat de kaasproductie in Duitsland zelf flink is toegenomen. In Oost-Duitsland is de productie 40.000 ton toegenomen en in West-Duitsland 50.000 ton.

De boeren vingen vorig jaar gemiddeld drie cent per liter minder voor hun melk. Dat kwam vooral door de lagere opbrengst van de kaas. Ook de boterprijs lag trouwens lager: gemiddeld een dubbeltje per kilo, De markt was redelijk stabiel, mede doordat de produktie 13 procent lager lag: die daalde van 147.000 ton naar 128.000 ton.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1995-01-04

Elke dag houden gemiddeld zes veeboeren op met melken

(door Willem Stegenga)⁴²

Vorig jaar hebben gemiddeld elke dag zes melkveehouders hun bedrijf beëindigd. Gebrek aan opvolgers was de voornaamste oorzaak, want van een crisis in de melkveehouderij is geen sprake. Harm Schelhaas, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, maakte dat gisteren bekend. Het stoppen van ongeveer 2000 boeren betekent een daling van het totaal met 5 procent. Dat is 2 procent meer dan de laatste jaren het geval was. Er zijn er nog ruim 44.000 over. Het aantal werknemers in de zuivelindustrie liep met 3 procent terug naar 15.500.

---

⁴² Willem Stegenga was de Landbouwredacteur van de Leeuwarder Courant!

Het grootste aantal boeren dat er mee ophield had een middengroot bedrijf van 15 tot 45 koeien. In 1990 waren er nog 22.400 boeren in die categorie, nu nog 18.900. Boeren met meer dan 45 koeien groeiden in aantal van 13.825 naar 14.681. Dat is eenderde van het totaal. Zij produceren tweederde van de melk. Nederland heeft 900 boeren met meer dan honderd koeien. In 1990 waren dat er nog 750. Kleine boeren hebben een gemiddeld quotum van 100.000 kilogram, de middengroep van 300.000 kilogram en de anderen tot boven de 1 miljoen kilogram. Dat quotum is vorig jaar 14,3 procent goedkoper geworden: van 4,90 naar 4.20 gulden per kilogram.

Schelhaas schrijft dat toe aan de daling van de melkprijs met een cent of drie. Die melkprijs zal de komende jaren ook onder druk staan. Wereldwijd gezien is de melkprijs in de Europese Unie na die in Japan, Zwitserland en Noorwegen de hoogste. In de EU wordt gemiddeld 72 cent per kilogram betaald, in de andere drie landen is dat 1,17 gulden. De rest zit daar ver onder. Bij elke verdere onderhandeling over afspraken van de wereldhandelsorganisatie GATT (nu: WTO) zal die relatief hoge melkprijs van de EU-boeren nadelig werken.

Melkpoeder

De zuivelindustrie had vorig jaar een bruto-opbrengst van 10,9 miljard gulden. Dat is 6.1 procent minder dan in 1993. De waarde van de export daalde van 6,9 miljard naar 6,6 miljard gulden. Nederland ontving 1,4 miljard aan Europese subsidies tegen 1,9 miljard een jaar eerder. Er werd 0,9 procent minder melk aangevoerd. Daarvan werd 3,5 procent meer kaas en 1 procent meer consumptiemelk gemaakt. Magere melkpoeder daalde met 35 procent het meest, gevolgd door boter (-9 procent) en vol poeder (-5 procent).

Het heeft volgens Schelhaas niet ontbroken aan pogingen om nieuwe kaassoorten op de markt te brengen, maar in de marketing is te weinig geld gestoken. Het aantal nieuwe verse producten groeide vorig jaar aanzienlijk.

De produktie van condensmelk daalde van 375.000 ton naar 341.000 ton. De verminderde export van gesuikerde condensmelk was daar vooral de oorzaak van. Die liep met 17 procent terug. Condensmelk zonder suiker wist zich redelijk te handhaven, zij het dat de prijzen lager waren.

De zuivelmarkt is in evenwicht, zo constateerde Schelhaas. In de komende jaren zal de verplichte import de markt onder druk zetten. In Australië en Nieuw-Zeeland zal de melkproduktie de komende jaren met 20 procent toenemen. In de VS eveneens, niet in het minst door het BST-hormoon dat reeds aan 850.000 melkkoeien wordt toegediend. Amerika gaat meer dan voorheen de wereldmarkt op.

Natuurlabel

Er ontstaan echter ook nieuwe markten. Schelhaas voorziet een grotere vraag in ZuidoostAzië en in Zuid-Amerika. Ook China doet mee. Daar groeit de economie met 10 procent per jaar. In Oost-Europa wordt de vraag groter en daalt de melkproduktie.

Schelhaas zou graag zien dat er boeren kwamen met een natuurlabel voor hun bedrijf. Boeren die zorgen voor een verbetering van de natuur en het landschap zouden zo'n predikaat moeten krijgen. Ze moeten wel een redelijke vergoeding voor deze tak krijgen.

Inkomen veehouders met f 30.000 omlaag

FRANEKER - Het inkomen van de veehouders zal dit jaar f 15.000 tot f 30.000 lager zijn dan vorig jaar. Dat van de akkerbouwers wordt mogelijk f 90.000 hoger. Dat blijkt uit de eerste uitkomsten van het nieuwe boekjaar van de AVM-groep, het voormalige coöperatieve boekhoudbureau CCLB.

In de eerste vijf maanden van het boekjaar hebben de veehouders f 145 per hectare minder ontvangen dan vorig jaar, betoogde gisteren voorzitter Anne van der Meer in Franeker. Dat kwam door een lagere melkprijs, door hogere voerkosten en hogere kosten voor mestopslag.

De potertelers zullen naar verwachting f 4000 tot f 6000 per hectare meer ontvangen door een hogere aardappelprijs. Van der Meer zei dat die in de buurt dan 50 cent per kilogram komt te liggen. Tussen de telers onderling zullen de verschillen echter groot zijn. De graanprijs is gelijk aan die van vorig jaar: 31 cent per kilogram. Hij verwacht dat die volgend jaar naar 25 cent zal dalen in verband met een uitbreiding van de produktie. Er wordt namelijk op minder land een braakpremie gezet.

De tuinbouwers hebben een redelijk jaar achter de rug, zij het met uitzondering van de telers van witlof en van komkommers. Varkenshouders en kuikenmesters gaan een slecht jaar tegemoet.

Vorig jaar, zo bleek in november uit de cijfers van het *Landbouw Economisch Instituut*, - ontving de veehouder gemiddeld f 2000 minder dan in 1992/1993. In de akkerbouw ging toen het gemiddeld inkomen met f 16.000 omhoog.

De verwachte sterke groei van het inkomen in de akkerbouw zal niet de slechte gang van zaken in de laatste jaren kunnen compenseren, aldus Van der Meer. De bouwboeren moeten een heel eind weg komen, eer er sprake zal zijn van een gezonde situatie in die agrarische tak.

Leeuwarder Courant 1995-02-09

Prijs melkpoeder flink omhoog

LEEWARDEN - De prijs voor melkpoeder stijgt flink, ook de prijs van weipoeder zit stevig in de lift. Dat is een gevolg van het lagere aanbod van Nieuw-Zeeland op de wereldmarkt en een verhoogde vraag in het buitenland. Nederland, dat overigens weinig poeder meer produceert, profiteert daarvan mede dankzij de steun die Brussel geeft voor export naar landen buiten de Europese Unie. Brussel heeft die steun overigens al twee keer achtereenvolgens verlaagd. De prijs van vol poeder is in de afgelopen twee weken gestegen van f 5,90 per kilo naar f 5,95, van mager poeder van f 4,78 naar f 4,90 en van weipoeder van f 1,03 naar f 1,15. Mede door de hogere notering voor boter kan de noteringsverlaging voor kaas (van f 6,15 naar f 6 per kilogram) worden gecompenseerd. De **melkprijs** voor de boeren blijft derhalve bijna stabiel.

Boer koppelt zich los van natuur – de melkrobot

Hoeveel er ook wordt prijs gegeven, de techniek schrijdt voort. Hoeveel arbeidsplaatsen er zo ook worden opgeofferd, de automatisering houdt niet op. Zelfs niet op plaatsen waar het onnatuurlijke vormen aanneemt.

Er zijn op dit moment vijftien melkrobots in gebruik. Dit curieuze, met sensoren uitgeruste apparaat heet van zijn kinderziekten te zijn verlost. De koe, die zich altijd al als een 'technologisch' mirakel beschikbaar stelde, blijkt nog verder te willen meegaan. De wereld kijkt met belangstelling toe hoe vooruitstrevend de Friese boer op dit punt is.

De boer en zijn zwartbonte metgezel schikken zich eendrachtig naar de wetten van de rationalisatie. En opnieuw is het de Friese veehouder die met zijn viervoetige medefirmant voorop loopt in de technologische ontwikkelingen.

Zo wordt op ons Friese platteland met-de melkrobot de relatie tussen de boer en zijn veestapel steeds losser en onnatuurlijker. De boer raakt het vee nog nauwelijks aan. Of raakt de boer de koe juist voor het eerst aan in haar diepste wezen nu hij geen ethische bezwaren meer heeft en haar het natuurlijke bst-hormoon toevoegt, om zo de melkproduktie nog verder te verhogen? Breekt met deze bio-technologische ingrepen niet iets in de oeroude connectie tussen de boer en zijn natuurlijke omgeving? Begint hier niet het unieke beeld van natuurgebondenheid van het boerenbedrijf te vervagen? Het zou wel eens kunnen zijn dat zo op den duur het unieke imago van de zuivelproducent wordt aangetast.

De melkrobot zal in de komende vijftien jaar zijn opmars maken zoals de melkmachine in de jaren vijftig het melkveehouderijbedrijf veroverde. De 'robotboer' dient zich aan als een afstandelijke toezichthouder in een mechanisch aandoend productieproces. Hij kan het alleen wel af. Daarmee dreigt de boer onafhankelijker en eenzamer tegelijk te worden.

Een melkveehouder kan straks met gemak alleen meer dan honderd melkkoeien aan. En zijn verder losgekoppelde relatie, de koe, kan gemakkelijk 12.000 kilogram melk per jaar produceren.

De melkrobot heeft aan zijn gevoelloze lijf voldoende overgevoelige chips hangen om tijdens het melken te kunnen vaststellen welk extra voer het beest nodig heeft. De robot meldt of de koe tochtig is en of het een gunstig moment is voor kunstmatige inseminatie of niet.

De boer die weerzin heeft tegen deze nieuwe ontwikkelingen wordt de markt uitgebonjourd. Dat is gebeurd na de opmars van de melkmachine, dat dreigt met de melkrobot opnieuw het geval te zijn. Er zijn op dit moment boeren die in hun hart wel weten dat ze het 'pssst-tsak'-geluid van de vacuumpomp in de melkkelder niet meer kunnen missen.

Hoe dikwijls en op hoe velerlei gebied ook moet worden ingeleverd, wat toeneemt is de techniek. Harry Mulisch schrijft ergens: „De techniek wordt reusachtig en de mensen zitten er als leeggezogen dwergen tussen”. Niet alleen de mensen, ook de dieren. S.

Voorzitter produktschap zuivel schetst somber toekomstbeeld:

Tienduizenden boeren failliet

DEN HAAG (GPD) - Als de landbouw geheel volgens de kapitalistische marktprincipes moet werken zal het platteland verpauperen. Een landbouwpolitiek zal daarom noodzakelijk blijven, omdat anders tienduizenden boeren over de kop gaan

De huidige discussie over meer marktwerking in de landbouw gaat voorbij aan de realiteit, meent H. Schelhaas, voorzitter van het produktschap voor zuivel.

Schelhaas schetste de situatie tijdens de openbare bestuursvergadering van het produktschap voor zuivel. „Er zijn honderdduizenden boeren die hun produkten aanbieden op de markt. Daardoor kunnen zij geen enkele invloed uitoefenen op de prijs voor die produkten. Een prijsverlaging heeft geen invloed op de produktie, omdat de grond, gebouwen en machines van de boeren niet bruikbaar zijn in een andere sector van de economie. Een lagere prijs zal er alleen maar toe leiden dat er er meer geproduceerd wordt, om de kosten alsnog goed te maken”, aldus Schelhaas.

De produktie zal nog verder stijgen omdat andere Europese landen leren net zo efficiënt te produceren als de Nederlandse land- en tuinbouw, Zonder produktiebeperkende maatregelen als quotering zal de produktie autonoom blijven stijgen. Daar staat geen groei in de consumptie tegenover. Ook al dalen de prijzen, zoals de graanprijzen onlangs, dan nog eet de consument niet meer brood of drinkt hij meer melk.

Die situatie zal leiden tot een fikse daling van het aantal boeren, maar niet tot minder produktie, denkt Schelhaas. „Moegestreden boeren zullen hun bedrijf verkopen aan een andere boer die de produktie voortzet. De werkgelegenheid zal daardoor sterk teruglopen en ook in de verwerkende industrie zal de neiging ontstaan versneld te saneren. De uitgekochte boeren zullen eerst hun vermogen op moeten eten en vervolgens in de bijstand verdwijnen. Uiteindelijk zal het platteland daardoor verpauperen”, meent Schelhaas.

Volgens Schelhaas is het ook niet waar dat de landbouw alleen gericht is op produceren voor de subsidie. „De melkquotering bijvoorbeeld stelt de markt niet buiten werking. De prijzen voor zuivelprodukten daalden, in tegenstelling tot de meeste niet-landbouwprodukten. Bovendien zorgde de quotering ervoor dat 800.000 Europese melkveehouders op sociaal verantwoorde wijze konden afvloeien. Zo gezien kan gesteld worden dat produktiebeperving de marktwerking eerder bevordert dan belemmert”, aldus Schelhaas.

Schelhaas: Zuivel vindt kabinet 'stel kruideniers'

RIJSWIJK - Hoongelach over een zo overduidelijke kruideniersmentaliteit zal de ministers **Gerrit Zalm** (financiën) en **Jozias van Aartsen** (landbouw) in Brussel ten deel vallen. Dat is de mening van **Harm Schelhaas**, voorzitter van *Produktschap voor Zuivel*, als de beide bewindslieden de renationalisatie van bepaalde Europese uitgaven gaan bepleiten. Zij willen dat doen omdat Nederland van netto-ontvanger netto betaler is geworden.

Tussen 1980 en 1990 heeft Nederland f 12 miljard uit Brussel ontvangen. De laatste vier jaar heeft ons land f 10,1 miljard moeten betalen. Dit jaar zal daar f 4,2 miljard bijkomen. Dat bedrag zal in 1999 zijn opgelopen tot f 6,1 miljard. Ons land wordt daarmee relatief de grootste betaler van de Europese Unie.

Voor Schelhaas is dat nog geen reden om de koers te wijzigen. Nederland heeft altijd gevochten voor een versterking van de EU. Nu het geld gaat kosten gaan wij plotseling onze principes verloochenen. „Wij dreigen daarmee onze geloofwaardigheid wel geheel te verliezen”, aldus Schelhaas. De wereld en Europa hebben behoefte aan 'meer Europa', niet aan minder. Als Nederland renationalisatie bepleit omdat het ons goed uitkomt, hebben wij geen recht meer om dat andere landen te ontzeggen, aldus Schelhaas. Engeland en Italië zijn importeurs van zuivel. Waarom zouden zij dan geen extra eisen aan de import kunnen stellen als Nederland op deze toer gaat?

Nederland zou kunnen worden opgedragen meer aan de zuiveluitgaven van de EU te betalen. Van Aartsen en Zalm zullen met hun plannen de gemeenschappelijke markt afbreken. Een algehele renationalisatie van het structuurbeleid is maar een kleine stap. Dat vergroot de produktiemogelijkheden in bepaalde landen. „Nederland is op een volslagen verkeerde weg beland” aldus Schelhaas.

De invloed van ons land in Brussel is de laatste jaren duidelijk verzwakt, vindt Schelhaas. “Het lichtvaardig tromgeroffel van de laatste tijd zal het krediet van Nederland niet versterkt hebben.” De ministers moeten proberen meer uit de structuurfondsen naar ons land te loodsen. Het natuur- en mestbeleid lenen zich daarvoor. Wat natuur betreft zijn wij “uiterst arm en benadeelde landbouwgebieden hebben wij ook, zeker die gebieden die door de hoge natuur- en milieu-eisen zeer in hun landbouwkundige mogelijkheden worden beperkt.”

EG stuurt aan op lager melkquotum

Van een onzer redacteurs

BRUSSEL - De Europese Commissie overweegt een forse verlaging van het melkquotum in te voeren. Landbouwcommissaris Franz Fischler heeft dat gisteren in Brussel laten doorschermen.

De commissie heeft dit plan al een paar jaar, omdat zij vindt dat er te veel melk in de Europese Unie is. Zij kreeg tot nu toe echter geen steun van de lidstaten. Gisteren heeft het Duitse Boerenverbond echter op een korting van 10 tot 12 procent aangedrongen. Daarmee heeft de discussie plotseling een andere wending gekregen.

Een paar jaar geleden stelde de Europese Commissie voor een verlaging van 1 tot 2 procent door te voeren als de markt daartoe aanleiding zou geven. Die korting werd steeds uitgesteld. De consumptie van zuivelprodukten loopt echter wat terug en daarmee wordt het overschot aan melk groter.

De boeren hebben dat al ondervonden in de uitbetaalde melkprijzen. In Nederland lag de melkprijs vorig jaar 2 tot 3 cent per kilogram onder het niveau van 1993. In de eerste maanden van dit jaar heeft die daling zich voortgezet. In Duitsland is de teruggang zo dramatisch dat de boerenbond gisteren bij Fischler op de stoep stond.

De korting op het quotum zal eerst dan plaatsvinden als het stimuleren van het verbruik van zuivelprodukten geen effect heeft. Fischler zei nog niet te weten welke maatregelen hij voor het opkrikken van het verbruik zal nemen.

Quotumkortingen hebben tot nu toe voor de boeren geen nadelige gevolgen gehad. De melkprijs is op peil gebleven. De boeren hopen dat dit ook nu het geval zal zijn.

De waarde van het quotum (nu rond de f3,85 per kilogram) gaat in de regel omhoog als er minder melk mag worden geproduceerd. Daar staat een extra uitstoot van overtollig vee tegen een veelal lage prijs tegenover. Voor de werknemers in de zuivelindustrie is een quotumkorting rampzalig. Die leidt zonder meer tot vermindering van arbeidsplaatsen.

Leeuwarder Courant 1995-05-17

Spedoverleg zuivel over quotumkorting

LEEWARDEN -De Nederlandse zuiveltop zal zich op korte termijn beraden over de voorgestelde vermindering van het melkquotum. Europees Landbouwcommissaris Franz Fischler overweegt een dergelijke maatregel in te voeren. Pé Miedema, voorzitter melkveehouderij van de Land- en Tuinbouw Organisatie, zei gisteravond dat zijn bond de *Nederlandse Zuivel Organisatie* en het bestuur van het *Produktschap voor Zuivel* vandaag voor dat overleg zal uitnodigen. „Wij zijn niet gerust over de ontwikkelingen. De melkprijs gaat snel en drastisch naar beneden.”

Miedema is geen voorstander van een forse verlaging van het melkquotum. Als er toch een keuze moet worden gemaakt kiest hij liever voor een verlaging van het melkgeld. Dan blijft de zuivelindustrie in staat haar markten te bedienen.

Atze Schaap van het Landbouwschap: „Quotumvermindering houdt in dat je markten weggeeft die je nooit weer terugkrijgt. Het is de vraag of dat op den duur voor de veehouder beter is dan het accepteren van een prijsverlaging. Die kan van tijdelijke aard zijn”.

Een vermindering van het quotum kan volgens Schaap nooit eerder dan op 1 april volgend jaar worden ingevoerd. Voor dit jaar staat het quotum vast. Je kunt dat wel wat uitbreiden, maar niet inkrimpen. Schaap vindt ook niet dat er aanleiding is het quotum te verlagen. De ex-

port mag dan op dit moment stagneren, daar staat tegenover dat de voorraden boter en mager melkpoeder in de Europese Unie vrijwel zijn verdwenen.

Voorzitter Arie Aalberts van de zuivelcoöperatie *Friesland Dairy Foods* vindt dat Brussel zelf de sleutel van de lagere melkprijs in handen heeft. Zodra de prijzen op de wereldmarkt toemen verlaagt Brussel de subsidie op uitvoer naar landen buiten de Europese Unie. Als de wereldmarkt wat minder rooskleurig is worden die subsidies niet verhoogd. De val van de dollar is evenmin gecompenseerd. Nu de dollar wat aantrekt praat Brussel al weer over verlaging van de exportsubsidie.

Aalberts vindt dat er geen enkele aanleiding is de subsidies te verlagen. De zuivel blijft binnen de begroting. Quotumkorting levert volgens hem niets op. Nederland heeft sinds de invoering van de melkquotering een kwart van de produktie ingeleverd en nu keldert de prijs nog naar beneden. Brussel moet de steun op peil houden. Dat is een betere methode.

In het overleg met de NZO en het produktschap wil Miedema ook de kwestie van de elkaar in ernstige mate dwarszittende zuivelcoöperaties aankaarten. Ze beconcurreren elkaar fel op de Europese markt en ook dat kost de boeren handenvol geld.⁴³

Leeuwarder Courant 1995-05- 23

Verzet tegen quotumkorting

LEEUWARDEN - De Land- en Tuinbouw Organisatie, de Nederlandse Zuivel organisatie en het Landbouwschap zullen zich verzetten tegen het Duitse streven het melkquotum te verlagen. Het overleg dat de drie instanties hebben gevoerd kon snel worden afgerond, omdat er grote mate van overeenstemming was. Nederland vindt dat een quotumkorting nu niet nodig is. Als er toch een keuze moet worden gemaakt dan maar een lichte daling van de prijs. Vandaag wordt er in Duitsland een grote bijeenkomst gehouden waarin wel op quotumverlaging zal worden aangedrongen. Nederland vindt dat de lage **melkprijs** in Duitsland vooral een intern probleem is.

Leeuwarder Courant, 1995-07-19

Boer kan opties nemen op melkquota in termijnhandel⁴⁴

Van een onzer redacteurs

AMSTERDAM - Melkveehouders kunnen volgend jaar opties nemen om op termijn melkquota te kopen. *De Agrarische Termijnmarkt in Amsterdam* wil volgend jaar beginnen met de termijnhandel in melkcontracten.

Dit najaar wordt een onderzoek door de Landbouwuniversiteit Wageningen afgerond. Melkveehouders kunnen op deze wijze al vroeg in een produktiejaar vastleggen tegen welk bedrag ze later extra melkrechten willen verwerven.

Volgens adjunct-directeur *Kasper Walet* van de Amsterdamse termijnmarkt zal eind dit jaar worden begonnen de Nederlandse melkveehouders uit te leggen hoe de optiehandel werkt.

⁴³ Vet aangezet door ZHN.

⁴⁴ Later niet meer tegen gekomen! (ZHN.)

Walet zegt dat de kosten van de melkcontracten via de termijnmarkt lager zullen liggen dan die welke de quotumhandelaren nu aan de boeren berekenen.

Meer hierover op pagina 2. (niet opgezocht)

Leeuwarder Courant 1995-08-04

Daling prijzen van boerengrond gestopt

NIEUWEGEIN (GPD) - De daling van de prijzen voor boerengrond en -bedrijven is achter de rug. Dat zegt de *Nederlandse Vereniging van Makelaars* (NVM). De makelaars nemen aan dat de stabilisatie van de prijzen de komende tijd zal doorzetten, zo bleek gisteren tijdens een bijeenkomst.

Dat is onder andere te danken aan de betere opbrengsten in de akkerbouw. Volgens voorzitter J. Teeuwsen van de sectie agrarisch onroerend goed van de NVM is het de akkerbouw vorig jaar aanmerkelijk beter gegaan dan in de voorgaande periode. De gemiddelde grondprijzen hebben zich daar hersteld.

Van een overmatig aanbod van bedrijven door de malaise in de varkenshouderij is geen sprake meer. Teeuwsen tekent hierbij aan dat bijvoorbeeld kleine bedrijven in de varkensfokkerij onverkoopt zijn geworden. Maar over de hele linie is de kans op verkoop in de varkenshouderij wel gestegen. „In het algemeen zijn we over het dieptepunt heen. Het aanbod van bedrijven is gedaald en de vraag is groter”.

Verder hebben agrarische stukken grond in gebieden waar woningbouw is gepland, zoals in de zogeheten Vinex-gebieden rond grote steden, het goed gedaan. „Hier en daar zijn boeren door projectontwikkelaars gouden bergen beloofd”, vertelt Teeuwsen. Zo zijn er nogal wat uitschieters waarbij per hectare tussen de f200.000 en de f400.000 is betaald. Ook verwacht hij dat boerenbedrijven die moeten wijken voor de Betuwelijn tegen hoge prijzen zullen worden verkocht.

Ondanks de minder rooskleurige vooruitzichten in de melkveehouderij is het prijsniveau van die bedrijven stabiel gebleven. „De prijs van het melkquotum bleef de laatste tijd gelijk, maar vertoont sinds een paar dagen een weer stijging”. Het is volgens Teeuwsen in de agrarische sector gebruikelijk dat grondprijzen erg kunnen variëren. Landbouwgrond kan bijvoorbeeld tussen de f25.000 en de f85.000 per hectare opleveren.

Nieuwsblad van het Noorden, 1995-08-09

Boete geëist voor ontduiken superheffing

Van onze verslaggever Jacob ten Cate

LEEWARDEN - Gesjoemel met melkquota en een juridisch adviseur die rookgordijnen trok over al dan niet meer bestaande maatschappen Heringa uit Harkstede. Dat speelde zich gisteren af voor het Gerechtshof in Leeuwarden. Eén van de maatschappen Heringa moest daar gisteren in hoger beroep terechtstaan, omdat het bedrijf in de perioden 1991/1992 en

1992/1993 de superheffing ontdoken had. Procureur-generaal mr. P.M. Roelse eiste opnieuw een boete van 50.000 gulden tegen Heringa. De economische politierechter in Groningen had het bedrijf eind november tot ditzelfde bedrag veroordeeld.

Geen enkel lid van de familie Heringa was gisteren komen opdagen. Juridisch adviseur A.E. Noordhuis behartigde hun belangen. Hij meende dat de dagvaarding niet ontvankelijk moest worden verklaard, omdat onduidelijk was welke maatschap eigenlijk gedagvaard was. Er zouden meerdere maatschappen Heringa bestaan dan wel bestaan hebben. Waarbij de vennoten de ene keer bestonden uit de combinatie vader (B.J. Heringa)/dochter en de andere keer uit de combinatie moeder/zoon. "De dagvaarding had daarom nietig moeten zijn," opperde Noordhuis. Zijn verzoek werd echter door het Hof afgewezen. Rechtbankpresident mr. W. Brouwer baseerde zich daarbij op een uitspraak van de Hoge Raad, waarin bepaald was dat een maatschap vervolgbaar blijft „als naar buiten niet is gebleken dat die ontbonden is”. En dat was volgens hem bij Heringa het geval. Er was bijvoorbeeld geen acte van ontbinding. Bovendien zijn de vennoten nog te identificeren. Brouwer verweet het Openbaar Ministerie overigens wel dat de dagvaarding onduidelijk te naam gesteld was. „Het was beter geweest als het OM had uitgezocht wat men nu precies wilde,” zei hij.

Maar de procureur-generaal haalde opgelucht adem. Verwijzend naar Winston Churchill (‘my finest hour’) zei hij in zijn requisitoir: „Mijn bangste uur is voorbij. De maatschap is gelukkig vervolgbaar!” De pc meende dat er voldoende bewijsmateriaal was dat Heringa geschoven had met melkquota. Ook al had Heringa bij hoog en bij laag ontkend dat hij er ook maar iets van af wist. Een aantal boeren uit de omgeving leverde aan hem en omgekeerd om zodoende de superheffing te omzeilen. „Deze mensen hebben van hun hart geen moordkuil gemaakt. Ze leverden gewoon melk, anders zouden ze die in de giertank moeten gooien. En de vennoten van de maatschap Heringa wisten van de hoed en de rand,” aldus mr. Roelse. Hij vond de door de economische politierechter opgelegde boete alleszins redelijk en eiste daarom opnieuw 50.000 gulden.

Volgens juridisch adviseur Noordhuis had de maatschap Heringa in de bewuste periode helemaal geen melk geleverd. „Er was geen enkele business meer en ook geen enkele boekhouding.” De boeren uit de omgeving zouden alleen maar melk op naam van Heringa naar de fabriek brengen. Om zodoende onder de superheffing uit te komen. „Mijn cliënt hoeft het strafbare gedrag van anderen niet te verhinderen.” Van de hoeveelheden melk zou Heringa niets afgeweten hebben. Wat de rechtbankpresident deed opmerken: „Als ik u hoor praten dan is Heringa een hele domme man. Hij weet niks. Hij maakt afspraken, maar weet niet of die uitgevoerd worden.”

De juridisch adviseur wees het Hof er voorts op dat er in dit land weinig uniformiteit aanwezig is bij het opleggen van boetes na het ontduiken van de superheffing. „Je kunt maar het beste naar Limburg verhuizen.” .... Het Gerechtshof doet op 22 augustus uitspraak.

'Geen boer die deze mestmaatregelen overleeft'

Van onze medewerker Jan van Vegchel

DEN HAAG - Strontziek wordt Gerard Boenink, veehouder in de Gelderse Achterhoek, van de mestmaatregelen die de ministers Van Aartsen (landbouw) en De Boer (milieu) hebben bedacht. Morgen loopt hij voorop bij de demonstratie van boze boeren tegen de plannen. "Wij veehouders zijn als een hond die steeds opnieuw wordt geslagen Die bijt een keer van zich af. Voor ons is dat ogenblik nu gekomen. Wij zijn 't zat", aldus Boenink. Sinds enkele dagen is hij voorzitter van het gelijknamig actiecomité. Met zijn 45 melkkoeien en bijna 900 varkens ervaart Boenink het strengere mestbeleid aan den lijve. "Bij de eisen die de ministers nu stellen, kan ik niet blijven boeren."

Na een jaar bakkeleien bereikten Van Aartsen en De Boer vorige week een akkoord over de kern van de toekomstige mestmaatregelen. Enkele details moeten nog worden besproken binnen het kabinet en de twee bewindslieden zijn nog druk bezig met het lospeuteren van extra geld voor begeleidende maatregelen, zoals een saneringsfonds voor de veehouders. Maar in grote lijnen is al bekend wat de boeren te wachten staat.

Nederland telt 15 miljoen varkens, ruim 4.5 miljoen koeien en 80 miljoen kippen. Die produceren bij elkaar 83 miljoen ton mest. Als al die mest in tankwagens wordt gestopt, levert dat een file op van 37.000 kilometer, bijna de omtrek van de aarde. Het merendeel wordt gebruikt in de akkerbouw en weer opgenomen door planten, maar een gedeelte komt terecht in het milieu. Met name het grondwater is op veel plaatsen flink vervuild.

Van Aartsen en De Boer gaan het mes zetten in die strontberg. Tussen 1998 en 2010 moet de mestproductie, en vooral ook de uitstoot naar het milieu tot aanvaardbare proporties worden teruggebracht.

Kern van hun anti-mestplan is de zogenaamde mineralenboekhouding. Veehouders zullen in de toekomst precies moeten bijhouden hoeveel fosfaat en stikstof de belangrijkste bestanddelen van mest, ze produceren op hun bedrijf. Daarvoor moeten ze in een soort belastingaangifte opgeven hoeveel van die stoffen ze jaarlijks aanvoeren, bijvoorbeeld als veevoer of jongvee. en hoeveel ze van de boerderij afvoeren, bijvoorbeeld in de vorm van melk, eieren. slachtdieren of mest.

Het verschil tussen aanvoer en afvoer is wat de boeren feitelijk bijdragen aan de milieuvervuiling. Door een boete op te leggen over dat verschil hopen Van Aartsen en De Boer de veehouders te dwingen om hun mestoverschot te beteugelen. Want hoe viezer, hoe meer geld het ze kost.

De discussie tussen de betrokken ministers spitste zich de afgelopen maanden toe op de invoering van een soort belastingvrije voet in het mineralenboekhoudsysteem. Ook de vraag, hoe hoog dat niveau van 'gratis vervuiling' zou mogen zijn, bleek een netelig onderwerp. Landbouwminister Van Aartsen wilde een hoge vrije voet, want dat is voordelig voor de boeren. Minister De Boer eiste juist een lage drempel, want daar heeft het milieu baat bij.

Uiteindelijk vonden de bewindslieden elkaar in een compromis. De heffingsvrije voet, officieel verliesnorm geheten, wordt in 1998 naar verluidt 40 kilo fosfaat en 300 kilo stikstof per

hectare grond. Daarna wordt de norm geleidelijk aangescherpt tot 20 kilo fosfaat en 180 kilo stikstof in 2008 of 2010. De Tweede en Eerste Kamer moeten daar overigens nog wel mee instemmen.

De boeren vinden de maatregelen veel te streng. De heffingsvrije voet moet omhoog, zeggen zij. Het actiecomité, 'Wij zijn 't zat' eist dat de veehouders vanaf het jaar 2000 op zijn minst nog 50 kilo fosfaat en 200 tot 350 kilo stikstof per hectare 'belastingvrij' mogen vervuilen. Ze vrezen anders een pijnlijke financiële aderlating. Voor sommige boeren dreigt zelfs de doodklap.

Voorals varkenshouders zullen moeten bloeden. Die hebben vaak veel beesten (en dus veel mest), maar weinig grond. Zo ook 'Wij zijn 't zat'-actievoerder Gerard Boenink. Hij boert met een fosfaatoverschot van zo'n 300 kilo per hectare. Ik kan die verliesnorm van De Boer en Van Aartsen alleen halen door of minder beesten te gaan houden, maar dat voel ik direct in mijn portemonnee, of door meer mest te slijten aan akkerbouwers in de buurt. Maar ook dat kost veel geld. Ik betaal nu 15 gulden voor iedere kuub mest die ik kwijt wil. Dat is ongeveer 21 gulden per varken per jaar. Als straks de normen worden aangescherpt en iedereen van zijn mest afmoet, zie ik die prijs nog wel verdubbelen. Terwijl ik op dit moment geen cent op mijn varkens verdien.”

De varkensmarkt is op dit ogenblik beroerd. “Een norm van 50 kilo fosfaat wordt dus een heel moeilijke klus. En 40 of zelfs 20 kilo fosfaat, zoals de ministers willen, is nooit haalbaar. “Geen boer die dat overleeft.”

Landbouw en Milieu zelf schatten dat de maatregelen de gemiddelde varkenshouder 10.000 à 15.000 gulden gaan kosten. Circa 2.000 (van in totaal 20.000 varkensboeren zullen de strengere normen financieel niet overleven, erkennen de ambtenaren.

Maar daar staat tegenover dat er voor de uitvallers vrijwel zeker een uitkoopfonds komt. Minister Van Aartsen wil daar 450 miljoen gulden in stoppen. Daarnaast zullen door het afvloeien van sommige varkenshouders andere veehouders meer lucht krijgen, Bovenal zorgen de strengere mestmaatregelen dat de milieuvervuiling beperkt blijft, redeneren de ministers. Dat is goed voor natuur en milieu. En het bespaart de consumenten op termijn veel geld.

Leeuwarder Courant 1995-09-14

Consument wil van de boer meer dan alleen 1e klas melk **Beginstappen met het *Keten Kwaliteit Melk*-systeem – KKM**

Door Willem Stegenga

LEEWARDEN - Tot nu toe scoort een veehouder bij zijn zuivelfabriek als hij eerste klas melk aflevert. Hij krijgt er een bonusje voor, als hij niet bij een al te grote fabriek is aangesloten komt zijn naam in het jaarverslagen als dat een paar jaar achterelkaar gebeurt mag hij met vrouw en kroost poseren voor de fotograaf, om pontificaal in het jaarverslag te komen. Aan die periode komt een einde, zij het dat het bonusje blijft.

Melkveehouders kunnen straks niet meer volstaan met het afleveren van een eerste klas product. Zij zullen om die melk een heel systeem moeten bouwen van kwaliteitszorg. Dat gaat van een opgeruimd erf tot een keurig, doch deugdelijk afgesloten kastje met medicamenten. Van een hyperschoon tanklokaal tot het gebruik maken van de diensten van een gecertificeerde veearts. Van een onderhoudsabonnement voor de melkmachine tot een beveiliging op het reinigingssysteem.

Douwe Tamminga van de zuivelcoöperatie *Friesland Dairy Foods* (FDF) zegt dat het kwaliteitszorgsysteem omvangrijker lijkt dan het in wezen is. Veel boeren zullen weinig hoeven te doen om aan de normen te kunnen beantwoorden. Slechts enkelen zullen er even stevig aan moeten trekken.

De zuivelindustrie is al een tijdje bezig met kwaliteitszorg. Eigenlijk al zo lang dat er inmiddels een colletje is gegroeid van rapporten. Edoch, veel verder dan die schriftelijke bevindingen is het niet gekomen, aldus Gerrit Kuik van het Leeuwarder zuivelconcern. In 'zijn' coöperatie is het roer nu omgegooid. Een vijftiwintigtal boeren is voor zichzelf eens nagegaan wat er zou moeten gebeuren. Hun ervaringen zullen worden ingebracht in de landelijke discussie, in de hoop dat er nu wel degelijk wat van terecht komt.

Kwaliteitszorg is nodig omdat er een wassende groep afnemers is die daar om vraagt. Schone melk moet komen van een boerderij die ook schoon is. De boerengroep vindt datje het systeem gemakkelijk toegankelijk moet houden. Het mag ook niet te duur zijn - pakweg f2000 -, het moet evenmin veel rompslomp met zich meebrengen en de faalkosten beperken.

De hele keten van leverancier van goederen en diensten via de melkwinning op het bedrijf en het afleveren aan de fabriek zal bewaakt en controleerbaar moeten zijn. Leveranciers moeten voldoen aan de normen die voor hun branche zijn opgesteld, de boer zelf zal moeten zorgen voor een opperste hygiëne, een diervriendelijk huisvesting en behandeling, voor een goede omgang met milieu en omgeving en voor minimaal gebruik van medicijnen. De afnemer zal een kijkje moeten kunnen nemen op het bedrijf om na te gaan of alles volgens de regels verloopt.

Tamminga denkt dat de inbreng van *Friesland Dairy Foods* in de landelijke discussie nog best aan veranderingen onderhevig kan zijn. Hij stelt echter dat de boerengroep is begonnen met zoveel mogelijk punten op een rij te zetten die binnen het bereik van elke boer liggen. Aan tal van die punten wordt al voldaan. De boer zal alleen moeten kunnen aantonen dat hij inderdaad doet waar hij zegt voor te staan.

„Als je nu niks doet komen er ambtelijke richtlijnen. Die kun je beter voor zijn. Dit systeem zal leiden tot het onderbouwen van een goed imago. Ik sluit niet uit”, aldus Tamminga, „dat je over een paar jaren regeling hebt waar alle boeren aan moeten voldoen: Zo niet, dan zouden ze een boete kunnen krijgen”.

Leeuwarder Courant 1995-09-15

Mestbeleid gaat meeste boeren voorbij'

Van onze redacteurs

LEEWARDEN - De aanscherping van het mestbeleid gaat vooreerst aan het merendeel van de Friese melkveehouders voorbij. De in 1998 in te voeren norm ten aanzien van de gemid-

delde veebezetting per hectare wordt nu al door meer dan 80 procent van de Friese boeren gehaald. Dat komt doordat de meesten ruim over land beschikken.

Pas als de norm voor het gemiddeld tal stuks vee per hectare in 2005 van 2,5 naar 2 wordt teruggebracht, zou die meer boeren kunnen treffen. De gemiddelde veebezetting per hectare is in Friesland op dit moment echter 2,1 en er is een dalende lijn.

Op basis van de huidige gegevens zal in 2005 ruim de helft van de boeren verplicht zijn in een mineralenboekhouding bij te houden hoeveel stikstof en fosfaat op hun bedrijven verloren gaat. Daar kan dan een heffing voor worden opgelegd. Boeren wijzen in hun kritiek op de strenge normen voor stikstof en fosfaat, die onhaalbaar worden geacht.

Premier Wim Kok heeft boeren en bestuurders in Friesland gisteren een sprankje hoop gegeven op soepeler mestregels voor het noorden van het land. Voor gedeputeerde Gerard van Klaveren is dat aanleiding om nog vandaag een uiterste poging te ondernemen het noordelijk mestakkoord dat tot nu toe door Den Haag is verworpen, er door te krijgen.

Kok noemde het gistermiddag aan het eind van zijn werkbezoek „verstandig er nog eens goed naar te kijken wat de mogelijkheden voor regionale verschillen zijn”. De betrokken ministers Jozias van Aartsen (Landbouw) en Margreeth de Boer (Milieu) leggen de laatste hand aan een uniforme regeling voor het hele land. Het kabinet heeft het besluit daarover naar volgende week doorgeschoven.

Ruim tweehonderd tegen het mestbeleid protesterende varkenshouders waren gistermiddag rechtstreeks betrokken bij een overval op het Bureau Heffingen van het ministerie van landbouw in Assen. De groep sleepte de mestboethouding en een deel van het bedrijvenarchief naar buiten en verdween.

De actie wordt niet door de landbouworganisaties gesteund, hoewel die er begrip voor hebben getoond. Actieleider **Wien van den Brink** maakte duidelijk, dat de onvreemde spullen worden opgeslagen totdat de overheid met een goed mestbeleid komt. Van Aartsen sprak zijn afkeuring uit over het gebeuren: „Dit is een grove vorm van diefstal.” In zijn opdracht is bij de politie aangifte gedaan.

Onder het motto 'Mest in de greep' hielden de boerenorganisatie LTO-Nederland en het actiecomité 'Wij zijn 't zat' vandaag een demonstratie in Den Haag. Vanochtend vroeg zijn uit Leeuwarden achttien bussen met in totaal negenhonderd boeren naar Den Haag vertrokken. Aan de actie op het Malieveld namen vandaag zeventuizend boeren deel. Na toespraken tegen de boeren vervolgens in optocht door de binnenstad naar het Binnenhof. Er waren tienduizend boeren verwacht. — Meer hierover op de pagina's 5 en 7.

Leeuwarder Courant 1995-09-15

Mestbeleid raakt Fries boer amper

Retoriek als 'greide wordt heide' en 'veestapel eenderde kleiner' vraagt nuancering. De voorgenomen mestmaatregelen van het kabinet komen in Friesland veel minder hard aan als nu door boeren en hun leidsmannen wordt voorgespiegeld.

Door Bert de Jong

De Friese melkveehouders zullen in de volgende eeuw weinig koeien minder melken, als het kabinet het definitief eens wordt over een in de komende jaren te voeren mestbeleid. Landbouwminister Jozias van Aartsen en milieuminister Margreth de Boer willen juist de intensieve veehouderijbedrijven aanpakken. Gelukkig voor de Friese boerenstand liggen er in deze provincie nog veel groene greiden rond de zathe.

Het kabinet schermt met een mineralenboekhouding. Daarin moet de boer precies bijhouden hoeveel fosfaat en stikstof, de belangrijkste mineralen in mest, op zijn bedrijf wordt geproduceerd. Enerzijds voert hij deze stoffen af in mest, maar ook in melk en slachtdieren, anderzijds voert hij aan in bijvoorbeeld krachtvoer. Het verschil is het zogeheten mineralenverlies. Is dat te groot, dan moet de boer daar in de toekomst een heffing over betalen.

Maar de soep wordt de Friese melkveehouders niet zo heet opgediend. Het bijhouden van een mineralenboekhouding is pas verplicht als een boer in 1998 meer dan 2 melkkoeien per hectare houdt. Landbouwminister Van Aartsen gebruikt hiervoor de term grootvee-eenheid (gve).

Grofweg staat 1,5 gve voor 2 melkkoeien met bijbehorend jongvee. Een gve is een eenheid voor 1 melkkoe, of 2 pinken, of 3 kalveren.

Hoe is op dit moment de gemiddelde veebezetting in Friesland? Cijfers van het ministerie van landbouw over 1994 komen uit op 2,1 gve per hectare, ruim onder de door het kabinet voorgestane norm dus. Uit dezelfde cijferreeks van het ministerie, die overigens in positieve zin afwijkt van gegevens van LEI en boerenorganisaties, blijkt dat maar liefst een kwart van de Friese melkveehouders zelfs onder de norm van 1,5 gve zit. Dat is de manier van boeren die nu door de landbouwbelangenorganisaties als bijna onmogelijk wordt gepresenteerd.

Uit de cijfers wordt voorts duidelijk dat ruim 80 procent van de ruim 4700 Friese melkveehouders onder de norm van 2,5 grootvee-eenheden per hectare blijven. Zij hoeven geen mineralenboekhouding bij te houden en kunnen blijven boeren zoals ze dat tot nu toe steeds hebben gedaan. Er hoeft zelfs geen enkele koe gedwongen naar de markt. De rest van de boeren moet nauwgezet te werk met een mineralenboekhouding, of extra land kopen of huren.

Maar daarmee is de lucht nog niet geklaard, want de normen worden in het jaar 2005 aangescherpt, zo is de bedoeling. Dan is een mineralenboekhouding al verplicht als de gemiddelde vee bezetting per hectare de 2 overschrijdt. Dat zou gelden voor de helft van de Friese melkveehouders. Op dit moment zit 25 procent onder de 1,5 gve's en 22 procent tussen de 1,5 en 2 gve's. De grootste groep (32 procent) zit tussen de 2 en 2,5 gve's.

Grofweg zouden over tien jaar ruim tweeduizend Friese boeren een mineralenboekhouding verplicht moeten bijhouden, tenzij ze in de tussentijd hun bedrijfsvoering op de nieuwe regels hebben aangepast. Het huren van 'fugeltsjelán' met allerhande beperkingen van It Fryske Gea kan in dezen al soelaas bieden. De fokveeverbetering en de superheffing hebben de Friese melkveestapel al flink gereduceerd. In 1983 - net voordat de melkcontingentenring werd ingevoerd - stond Friesland vol grazers. Er werden toen 408.000 stuks melkvee geteld. Vorig jaar waren het er nog maar 273.000, een niveau dat we nota bene kennen het het begin van de jaren zestig. De gemiddelde veebezetting per hectare was in dat topjaar 1983 2,8, vijf jaar later al weer 2,2. Ter vergelijking: in 1970 was het gemiddeld 1,9.

De Friese boer kan tegenwoordig met minder melkvee dezelfde melkplasma produceren. In 1970 was het gemiddeld nog 4700 kilogram melk per koe en in 1980 5200 kilogram. Inmiddels is

het gemiddelde de 7200 kilogram overschreden. Minder koeien betekent minder mest. Toch is het zo dat de hedendaagse koe juist wat meer mest produceert. Dat komt omdat het beest door de fokkerij veel groter is geworden. Bovendien geeft de boer meer kracht- en ruwvoer.

Is de oppervlakte grasland in Friesland de laatste decennia ook afgenomen? Niet opzienbarend, moet de conclusie zijn. In 1970 was er nog 225.000 hectare beschikbaar, in 1980 nog 210.000 en 1990 205.000. Sinds 1980 is er eigenlijk al helemaal geen sprake van afname, maar eerder van verschuiving naar de voor veevoer bedoelde maisteelt. De totale oppervlakte cultuurgrond in Friesland daalde sinds 1970 van 250.000 naar 240.000.

De Friese boer heeft dus nog heel wat ruimte voor zijn mest. In die zin is het voorgestelde mestbeleid - wat overigens een heel veilig lange-termijn-plan is - een eerbiediging van de veelal extensieve wijze van boeren in Friesland. Alleen boeren die te weinig grond voor hun vee hebben, moeten zich onderwerpen aan een kritische toetsing.

Leeuwarder Courant 1995-09-22

Mestbeleid wel degelijk probleem voor Friese rundveehouders

Door Roelof Bos secretaris Melkveehouderij FLTO

Valt het mestbeleid dat het kabinet voor ogen staat, echt wel mee voor de Friese veehouder? Inderdaad, zo concludeert LC-redacteur Bert de Jong in de krant van vrijdag 15 september. De FLTO is het met deze conclusie echter volstrekt oneens. Een groot deel van de Friese veehouders wordt de komende jaren namelijk afgerekend op scherpe normen. Degenen die niet aan de normen kunnen voldoen, moeten een forse heffing betalen, die kan oplopen tot ver over de f. 10.000 per jaar.

Het kabinet verplicht boeren met meer dan twee koeien per hectare, vanaf 1998 tot het bijhouden van een zogenaamde mineralenboekhouding. Daarin moet worden verantwoord hoeveel mineralen in de vorm van stikstof en fosfaat op het bedrijf binnenkomen via onder meer kunstmest en krachtvoer, en hoeveel het bedrijf verlaten via bijvoorbeeld melk en vlees. Ruim 25 procent van de Friese boeren zit momenteel boven de genoemde norm van twee koeien per hectare. Uit cijfers van andere instanties blijkt dat dat percentage lager zou liggen. Dat is echter simpel te wijten aan de gekozen uitgangspunten: daar gaat men uit van een hogere grens dan bij twee koeien met jongvee per hectare. Vanaf 2002 moet zelfs elke boer met meer dan 1,5 melkkoe met jongvee per hectare een verplichte mineralenboekhouding bijhouden. Dan valt 70 procent van de boeren onder deze boekhoudplicht.

De overheid vindt dat het mineralenverlies in 1998 beperkt moet worden tot 50 kg fosfaat en in 2008 tot maar liefst 20 kg fosfaat per hectare. Op dit moment weten boeren met twee melkkoeien per hectare dat verlies met veel moeite te beperken tot 55 kg fosfaat per hectare, zo blijft uit honderden Friese mineralenboekhoudingen. Dat lukt overigens lang niet iedereen, omdat de ene grond nu eenmaal meer fosfaat nodig heeft dan de andere.

Het gemiddelde verlies van 55 kg fosfaat in de praktijk staat dus in schrille tegenstelling tot de 20 kg waar het kabinet naar toe wil. Het Proefstation voor de Rundveehouderij berekende dat op gronden met een lage fosfaattoestand, bij meer dan twee melkkoeien per hectare het

fosfaatverlies zelfs meer dan 55 kg moet zijn, wil die grond voldoende produceren. Twintig kilo fosfaatverlies is dan ook absoluut onhaalbaar.

Elke kilo fosfaatverlies boven de norm die de overheid stelt, wordt op termijn belast met f 20 heffing. Een veehouder met 40 hectare land en 50kg fosfaatverlies per hectare, moet de komende jaren steeds meer heffing betalen, oplopend tot f 16.000 over 10 jaar. Dat bedrag komt bovenop de milieu-investeringen die al gedaan zijn (denk aan het verplichte mestsilodak van f 30.000 met minimaal milieurendement), en de komende jaren nog gedaan moeten worden. Met dergelijke heffingen en investeringen blijf je niet lang boer.

Wil een veehouder die heffing ontlopen en kan hij zijn mineralenverlies niet verder beperken, dan moet hij vee verkopen of land aankopen. De druk op de grondmarkt neemt door dit mestbeleid dus toe. Dat resulteert in hogere grondprijzen. Claims op landbouwgrond van natuurzijde, recreatie, dorps- en wegeuitbruiding werken mee aan die hoge prijs. Die tendens wordt al duidelijk zichtbaar: voor grasland werd vorige week in Friesland al ruim f 50.000 per hectare betaald. Door het bijburen van grond, bijvoorbeeld van natuurorganisaties, kunnen veehouders maar in beperkte mate onder de grens van twee koeien per hectare komen en daarmee vrijgesteld worden van de mineralenboekhouding. 'Fúgeltjeslân' kan namelijk in een aantal gevallen alleen naar voren worden gehaald op basis van een éénjarig pachtvereenkomst. De grond op basis van zo'n kortlopend pachtcontract telt niet mee bij het berekenen van de veebezetting.

Linksom via heffingen, of rechtsom via afstoten van vee of aankoop van duurdere grond, het mestbeleid kost dus een flinke hap aan inkomen. Voor een aantal veehouders betekent dat de genadeklap. Met elke boer die stopt, verdwijnt bovendien, een stuk werkgelegenheid op het platteland.

Met name op de lichte gronden in het oosten en zuiden van de provincie krijgen boeren te maken met de gevolgen van de strenge stikstofnormen. De bedrijven op deze zandgronden konden juist tot ontwikkeling komen door gebruik van stikstof. Door het mestbeleid moeten ze een forse stap terug. Veehouders op lichte gronden die hebben geëxperimenteerd met het naar beneden brengen van de bemesting tot een absoluut minimumniveau, hebben die ervaring al opgedaan. Ze kwamen tot de ontdekking dat dit minder gras van een slechtere kwaliteit oplevert. Daartegenover stond dat ze duizenden guldens extra moesten uitgeven voor extra krachtvoer om de dieren voldoende te voeren voor een goede melkproductie. De effecten op langere termijn van minimale bemesting zijn trouwens nog nooit goed onderzocht.

De conclusie kan dan ook niet anders zijn dan dat dit mestbeleid het grootste deel van de Friese rundveehouders wel degelijk raakt. Een houding van 'het valt allemaal wel mee' is voor de langere termijn levensgevaarlijk. Degenen die over vijf of tien jaar nog steeds een inkomen in de veehouderij willen verdienen, moeten zich volgens de FLTO nu niet in slaap laten sussen door berichten dat dit beleid hen amper raakt. Dat ze zich daarvan goed bewust zijn, blijkt wel uit het feit dat vorige week vrijdag 18 bussen met boeren uit het FLTO-gebied naar Den Haag afreisden om te demonstreren tegen het 'zogenaamde' mestbeleid.

Leeuwarder Courant 1995-11-23

Door Paul Achterberg

Mensen hebben paspoorten, soms twee of drie. Veelal legaal, maar soms ook vals. Dieren hebben ook zoiets als een paspoort. Het nummer ervan dragen ze altijd bij zich. Zo hebben Friese paarden een tongnummer, Shetlanders een lipnummer, konijnen een oornummer, koeien een oormerk en vogels een ringnummers. Die nummers corresponderen met de papieren die bij het beestje horen.

Koeien krijgen een uniek levensnummer. Dat negencijferige nummer bestaat uit een willekeurig achtecijferig nummer met een controlenummer. Een boer krijgt van het FRS een bepaald aantal nummers toegewezen. Die

nummers zijn in een computerbestand gekoppeld aan het Uniforme Bedrijfsnummer (UBN). De registratie voor Friesland vindt plaats bij het Fries Rundvee Syndicaat.

Voordat de oorflappen hun intrede deden, werden de kalfjes geschetst. Op die schets kwam een nummer te staan. Het eerste cijfer gaf aan in welke provincie een kalfje was geboren. Het nummer van een kalfje uit Friesland had bij voorbeeld altijd als eerste cijfer een 3. Maar de tijd van het schetsen is voorbij. Tegenwoordig worden de koeien voor het leven getekend met een gele flap. Ze dragen hun paspoort aan het oor.

Herkenning / registratie rundvee dmv. oormerken

Provinciale Zeeuwse Courant, 1995-12-07

Opheffing van het *Landbouwschap* is zaak van lange adem

DEN HAAG) - Voorlopig zal niemand wat merken van de actie van de Voedingsbonden om het Landbouwschap op te heffen.⁴⁵ De procedure tot opheffing zal nog minstens twee jaar in beslag nemen en zolang wordt er gewoon doorgewerkt.⁴⁶ Het bestuur van het Landbouwschap, inclusief de Voedingsbonden, zal over twee weken de begroting voor 1996 gewoon behandelen. Alleen het vergadercircuit komt helemaal stil te liggen, waardoor er geen nieuw beleid mogelijk wordt.

De woordvoerder van de Industrie- en Voedingsbond CNV beaamt dat er voorlopig weinig verandert. „Onze inzet is alleen activiteiten te ondernemen die gerecht, zijn op beëindiging van het Landbouwschap. Dat betekent geen nieuw beleid ontwikkelen. Het oude beleid blijft doorgaan zolang die termijn loopt. Het is niet de bedoeling dat de zaak meteen instort, het is meer een geleidelijk verval”. Voorlopig merken de boeren dus weinig van de opheffing. Zaken als praktijkonderzoek, de bijdragen aan de diergezondheid en dergelijke blijven doorlopen. „Alleen de vergadermachine is stilgevallen”, aldus een woordvoerder van LTO-Nederland, de werkgeversorganisatie in de land- en tuinbouw. „We hopen wel dat dringende zaken gewoon besproken worden, zoals de bruinrotregeling voor de aardappeltelers. De bonden zijn daar gelukkig ook toe bereid”. Dat de opheffing van het Landbouwschap niet van vandaag op morgen gebeurt kan de woordvoerder niet echt blij maken. „Wij weten ook niet meer of we nu wel of niet, worden opgeheven. Misschien komt, er alsnog een cao voor de tuinbouw en verandert de situatie weer”. Die duidelijkheid moet, wel snel komen, want de 250 medewerkers zijn met,

⁴⁵ Eerste bericht over de vakbonden, die het Landbouwschap wilde opheffen, was in PZC 23 september 1995.

⁴⁶ Nog langer zelfs: vanwege financiële afwikkelingen, werd het pas 2001

een open blik aan het rondkijken buiten het Landbouwschap. „De personeelsadvertenties worden met grote belangstelling gelezen”, aldus de woordvoerder.

Ook minister van landbouw J. van Aartsen betreurt de gang van zaken. „De dreigende opheffing is een zorgelijke situatie en ik hoop dat, er een verstandige oplossing gevonden wordt voor het doorfunctioneren van het schap”. De minister is voorlopig op zijn wenken bediend

Leeuwarder Courant 1995-12-19

Coberco bepleit voor boer lagere melkprijs

ASSEN - Boeren zouden met een lagere melkprijs van hun coöperatie genoeg moeten nemen om investeringen mogelijk te maken in zuivelprodukten met een hogere winstmarge. Voorzitter Evert Meilink van de oostelijke zuivelcoöperatie Coberco bepleitte dit gisteravond in Assen tijdens een bijeenkomst van het jongerencollege van de zuivelcoöperatie Zuid Oost Hoek (ZOH) uit Oosterwolde.

Meilink voorziet een gestage afbrokkeling in Europa van de politieke steun, die de prijs van zuivelprodukten een kwart eeuw kunstmatig hoog heeft gehouden. Om te overleven in die veranderende markt, waar over enige jaren de concurrentie van buiten de Europese Unie flink groter zal zijn, moeten nieuwe zuivelprodukten worden geïntroduceerd.

De Nederlandse zuivel (kaas en melk) kenmerkt zich volgens Meilink te veel door 'bulkprodukten' produkten die massaal worden gemaakt en die relatief eenvoudig zijn na te maken'. De overproductie zorgt voor een verdringingsmarkt, waarbij vooral op prijs wordt geconcurrereerd.

Meilink: „We hebben meer produkten nodig, die buiten dat grijze midden staan.” De afgelopen jaren is te weinig geld gestoken in de ontwikkeling van dergelijke andersoortige produkten. „Vergelijk het maar eens met consumentenprodukten in het algemeen. Wat doet een concern als Unilever niet aan vernieuwing?”

Boeren kijken volgens Meilink en directeur Jan Willem Koek van de ZOH te veel naar de melkprijs, die concurrerende coöperaties betalen. Zolang de eigen coöperatie achterblijft bij de gemiddelde uitbetaling, zal geen directie of bestuur het aandurven de achterban te vragen op die prijs ook nog eens geld in te houden om te kunnen investeren in nieuwe produkten en markten.

Samenwerking tussen de Nederlandse zuivelcoöperaties om de positie op de belangrijke Duitse markt te beschermen. biedt volgens Meilink geen soulaas. Hij zette zich af tegen de recente suggestie tot produktiebeperking van voorzitter Pé Miedema van de afdeling melkveehouderij van het Landbouwschap. „Miedema moet daarover nu eens een keer ophouden.”

1996

Provinciale Zeeuwse Courant, 1996-01-04

Redelijk zuiveljaar ondanks lage prijzen

RIJSWIJK (ANP) - Het afgelopen jaar was ondanks de lage melkprijs toch een redelijk zuiveljaar. Al is de goede periode van enkele jaren geleden voorbij. Dit concludeerde de voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, H. Schelhaas, woensdag in zijn nieuwjaarsrede. Schelhaas verwacht dat de Nederlandse zuivel zeker tot 2010 nog tot de top van de wereld kan behoren. Tot die tijd zullen melkveehouders ook nog een redelijke melkprijs kunnen krijgen. Een mogelijke toetreding van Oost-Europa tot de Europese Unie en andere ontwikkelingen op de internationale zuivelmarkt zouden de positie van Nederland op den duur kunnen aantasten, zo denkt hij.

De melkprijs daalde in 1995 met naar schatting 1,50 à 2,00 gulden per 100 kilogram. De opbrengst van de zuivelexport steeg in 1995 met 6,3 naar 6,5 miljard gulden. Dit kwam vooral door de betere export van gecondenseerde melk en kaas naar landen buiten Europa.

De werkgelegenheid in de zuivelsector daalde in 1995 opnieuw. Het aantal melkveehouders nam af met ongeveer 4 procent (1800 bedrijven). In 1994 werkten er nog 15.500 mensen in de zuivelindustrie, een jaar later is dit aantal met, 9 procent gedaald tot, 14.100. Alleen in de kaasgroothandel groeit de werkgelegenheid. De afgelopen drie jaar kwamen er 500 banen bij. Er werken nu ongeveer 3300 mensen.

Leeuwarder Courant 1996-01-06

kan weg, enkele zin is voldoende

RABO: In Friesland weinig 'probleemboeren'

LEEWARDEN - Friesland kent nauwelijks boeren en tuinders die diep in de financiële problemen zitten, aldus Aad Bahn van Rabobank Noord-Nederland. Nog geen tien agrariërs krijgen extra begeleiding van de bank. Heel wat minder dan in probleemgebieden als het Westland en varkenshouderij in zuidelijk Nederland. In Friesland zou de situatie heel wat minder rooskleurig zijn geweest als ook 1995 een slecht jaar was geworden voor de akkerbouwers. De Friese Rabobanken hebben vorig jaar voor f 5,1 miljard krediet verstrekt. Daarvan is f 2,1 miljard naar de boeren en tuinders gegaan. Een stijging van 3 procent vergeleken met 1994. Een veel sterkere groei vertoonde het midden- en kleinbedrijf en de dienstverlening. Daar steeg het krediet met 9 procent.

In de melkveehouderij nam het uitzetten van geld met 3 procent toe. Harm te Grootenhuis van de noordelijke Rabo-organisatie vermoedt dat tot 2000 de melkprijs jaarlijks met één tot twee cent per kilogram zal dalen en uiteindelijk op 70 tot 72 cent zal uitkomen. Balm: „De kleinere boeren zullen verdwijnen, wij gaan naar grootschalige bedrijven toe.”

In de akkerbouw nam de kredietverlening met 2 procent af. De bouwboeren moeten eerst hun schulden uit de slechte jaren aflossen. Voor dit jaar wordt weer een toename van de investeringen verwacht. Er dreigt in deze sector een tweedeling te ontstaan tussen boeren die met

bruinrot hebben te kampen en boeren die daar vrij van zijn. De grond waarop poters en bieten mogen worden verbouwd zal afnemen. Dat zal allicht hogere prijzen tot gevolg hebben. Aan intensieve veehouders werd in Friesland 5 procent minder krediet verleend, landelijk was er nog sprake van een stijging met 2 procent. Ook hier moet Friesland een achterstand inlopen. De vooruitzichten voor de varkenshouderij zijn volgens de bank licht positief. De pluimveehouders zijn echter nog lang niet uit het dal.

Aan gecombineerde bedrijven werd 8 procent meer geld gelaend, terwijl landelijk dat krediet met 10 procent daalde. Het gaat hier vooral om akkerbouwers die er een tweede tak bij hebben genomen. De Friese tuinbouw kreeg maar liefst 36 procent meer geld, landelijk was er een daling van 3 procent. Daaruit blijkt het effect van de Friese tuinbouwpromotie, aldus Balm.

De grondprijzen stegen vorig jaar explosief, soms zelfs met 40 procent. Een toename van f 10.000 per hectare tot j 35.000 of f 40.000 was niet uitzonderlijk.

Leeuwarder Courant 1996-01-09

ook MAP Rundvee

CCLB haalt mestacties LTO onderuit

FRANEKER - Het coöperatieve boekhoudbureau AVM-CCLB in Leeuwarden heeft gisteren op zijn voorlichtingsbijeenkomst in Franeker de acties van de boerenbonden tegen het mestbeleid van de regering onderuit gehaald. Johannes Samplonius van de AVM zei namelijk dat boeren die met hun fosfaat- en stikstofverlies onder de normen van de overheid zitten, een beter economisch resultaat boeken dan het gemiddelde.

Deze boeren zitten bijna al onder de normen die de overheid voor het jaar 2002 heeft vastgesteld. Dat is 17 procent van de boeren uit het bestand van de AVM-CCLB. Het gaat hierbij om de hoeveelheden fosfaat en stikstof die niet door het gewas worden opgenomen en dus verloren gaan.

Volgens Broer Roorda van Reduzum betekent dat gewoon dat de Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland haar acties tegen het mestbeleid dan maar moet afblazen. Samplonius, tot voor kort werkzaam bij de FLTO, wilde dat niet expliciet bevestigen, „mar in stikje ynsicht kin gjin kwea”. Zijn conclusie van het onderzoek is aanleiding geweest voor bestuursberaad binnen de CCLB. Zijn verhaal werd ook wat bijgesteld, maar het moest toch maar worden gezegd, was het oordeel.

Het gaat om relatief grote bedrijven - meer dan 500.000 kilogram melkquotum, terwijl het Fries gemiddelde ligt op 380.000 kilogram - die een verliesnorm hebben van minder dan 300 kilogram stikstof en minder dan 40 kilogram fosfaat per hectare. De FLTO wil niet verder gaan dan een verliesnorm van 50 kilo fosfaat en 350 kilogram stikstof in het jaar 2000. Strengere normen „bedreigen het inkomen van een belangrijke groep veehouders”, aldus FLTO-secretaris Harm de Kroon in een reactie op het mestbeleid van 6 december vorig jaar.

Bedrijven die per hectare 11.000 tot 13.000 kilogram melk produceren voldoen aan de verliesnormen die voor 1998 zijn gesteld. Op bedrijven die tot 11.000 kilogram per hectare pro-

duceren is het financiële resultaat ook beter dan gemiddeld. Die boeren halen de normen die voor 2002 zijn gesteld.

„Resultaten van collega's geven aan dat er veel ruimte is de verliezen te beperken zonder dat het economisch slechter wordt”, aldus de CCLB. Op dit moment zit nog 60 procent van de door de CCLB onderzochte bedrijven boven de normen. Zij dreigen een heffing te krijgen van f22.000 tot f33.000 per jaar. Dat zou hun arbeidsopbrengst halveren.

Vorig jaar is die opbrengst al met f 21.400 gekelderd naar f68.400. Dit jaar, zo voorspelde AVM-CCLB-voorzitter Anne van der Meer uit Oudebildtzijl, gaat daar nog eens zo'n bedrag af. Het netto-bedrijfsresultaat komt daar op f58.000 onder de streep.

Die verlaging van het inkomen is een gevolg van de lagere melkprijs en de daling van de vleesprijzen. Daar komen de hogere kosten voor voer (f 11.000 meer), voor loonwerk (plus f 5500), voor quotum (plus f5200) en voor grond en gebouwen (plus f5600) nog eens overheen.

Leeuwarder Courant 1996-01-11

RIJSWIJK - Gerrit van den Berg wordt de nieuwe voorzitter van het Produktchap voor Zuivel. Hij volgt Harm Schelhaas op die op 1 april met pensioen gaat. Van den Berg (59) is nu nog lid van de hoofddirectie van Cebeco-Handelsraad. Hij gaat daar op 1 november met pensioen.

Leeuwarder Courant 1996-01-16

Minister G. Zalm 'Europese steun benadeelt Friesland'

LEEWARDEN - De bureaucratie van de Europese Unie benadeelt Friesland. Deze provincie zou beter af zijn indien de economische steun rechtstreeks van de Nederlandse overheid komt en de provincie bij de besteding van het geld zelf de spelregels zou bepalen. Minister Gerrit Zalm van financiën zei dit gistermiddag in het Oranje Hotel te Leeuwarden waar hij sprak tijdens een bijeenkomst van de Commerciële Club in de Friese hoofdstad.

Als relatief rijk land zal Nederland op termijn mogelijk geen subsidie meer ontvangen uit de zogeheten regionale en structuurfondsen van de Europese Unie. Willen de nationale overheden die stimulering desondanks voortzetten, dan zullen ze die zelf rechtstreeks moeten betalen. Volgens Zalm, die gisteravond over hetzelfde onderwerp sprak voor de Commerciële Club Zuid-Friesland te Heerenveen, kan dat voor Friesland alleen maar gunstig uitpakken.

Het rijk, dat in die situatie minder geld aan 'Europa' afdraagt, zal Friesland betrekkelijk vrij laten bij de besteding van de gelden. De Europese Unie daarentegen bindt de uitgaven aan allerlei regels, aldus de VVD-minister. Diezelfde regelgeving maakte het mogelijk dat Flevoland op formele gronden met succes economische steun heeft geclaimd, terwijl het daar in de beleving van Zalm feitelijk geen aanspraak op kon maken.

De Nederlandse veehouders hoeven volgens de minister helemaal niet bang te zijn voor de concurrentie van landen met zeer lage lonen. Wel bepleitte hij een verdere accentverlegging

van massaproducten naar gespecialiseerde producten. „Wij worden echt niet arm van de vooruitgang in andere landen. Dat biedt ook enorme kansen. Neem onze export naar Oost-Europa. Die is na de val van de Berlijnse Muur harder gegroeid dan omgekeerd.”

Zalm reageerde daarmee op een kritische opmerking van vee fokker Boyen de Boer uit Stiens. Volgens De Boer is de Nederlandse zuivelindustrie de laatste jaren met een zodanig forse kostenstijging geconfronteerd dat concurreren zonder overheidssteun op de wereldmarkt moeilijk is.

Zalm had juist, in het spoor van de koers die de Europese Commissie vaart, verdere beperking van de exportsubsidies bepleit ten gunste van directe inkomenssteun. „De melkprijs wordt nu kunstmatig hoog gehouden. Kijk maar eens naar de prijzen, die voor melkrechten worden betaald.”

Het Nederlandse bedrijfsleven krijgt volgend jaar niet een royale lastenverlichting, zoals in 1995 en '96. Nederland wil de staatsschuld flink laten dalen om te voldoen aan de normen voor toetreding tot de beoogde muntunie, de Europese Monetaire Unie (EMU). De financiële situatie anno 1997 is daarvoor maatgevend. „U moet volgend jaar iets meer zelf doen”, aldus Zalm tot zijn 170 toehoorders.

Nieuwsblad vh Noorden 1996-01-18

Prijzdaling graan, melk, rundvlees en suiker

DEN HAAG - Een forse daling van de prijzen van graan, melk, rundvlees en suiker brengt de boeren de komende jaren in forse problemen. Dat voorziet minister Van Aartsen (VVD) van landbouw in zijn vertrouwelijke concept-nota over de toekomst van het Europees landbouwbeleid. De prijsdaling van melk wordt volgens hem zelfs zo groot dat de bestaande su-perheffingsregeling nutteloos wordt en beter kan worden afgeschaft.

Van Aartsen gaat in zijn nota uit van twee belangrijke ontwikkelingen die het Europees landbouwbeleid de komende 15 jaar zullen bepalen: liberalisering van de internationale landbouwhandel en toetreding van de Midden- en Oosteuropese landen tot de Europese Unie.

De volgende ronde van de wereldhandelsorganisatie (voorheen GATT) zal volgens de landbouwminister zeker resulteren in een verdere verlaging van de Europese exportsubsidies. De nieuwe EU-landen Polen, Hongarije, Tjechië, Slowakije en Slovenië zullen een deel van het Brusselse landbouwbudget opeisen en bovendien nog met hun landbouwproducten verschijnen op de Europese markt. En die is al overvoerd.

De melkprijs zal in 2010 waarschijnlijk gedaald zijn met één tot twee dubbeltjes tot zo'n 57 tot 48 cent per kilo.⁴⁷ Een gemiddelde melkveehouder die jaarlijks 300.000 kilo melkt, derft daardoor 24 tot 51 mille aan inkomsten. Ook voor suiker, graan en rundvlees voorspellen de rekenscenario's een forse prijsverlaging.

De overheid moet de prijsdaling opvangen met een (tijdelijke) inkomenscompensatie voor de boeren, vindt Van Aartsen. In ruil voor de inkomenssteun zouden de boeren de handen uit de mouwen moeten steken in bijvoorbeeld het beheer van natuur en landschap.

---

⁴⁷ 25,65 – 21,60 eurocent (ZHN.)

LEI: Kostprijs van melk moet verder omlaag

Boeren met minder dan 55 koeien moeten er een baan bijzoeken.....of groeien

MARUM - Gespecialiseerde melkveehouderijbedrijven moeten in de toekomst flink blijven groeien als ze de internationale concurrentie willen overleven. Boeren met minder dan 55 koeien kunnen hun heil beter zoeken in een deeltijdbaan buiten het bedrijf of natuurproductie. Dat bepleitte Aalt Dijkhuizen, hoogleraar bedrijfseconomie aan de Landbouwniversiteit Wageningen, gisteren in Marum. Daar verzamelden zich vierhonderd boeren op de jongerendag van *Friesland Dairy Foods*.

Het pleidooi voor voortgaande schaalvergroting houdt verband met de flinke daling van de melkprijzen in de 21ste eeuw. Naar verwachting zal een liter melk vijftien cent minder opbrengen. Boeren moeten daarom hun kostprijs verlagen om nog een inkomen over te houden. Dat kan door met dezelfde arbeid en produktiemiddelen nog meer melk te produceren, heeft Dijkhuizen uitgerekend.

Hij is optimistisch over koplopers die nu al negentig koeien melken. Zij hebben een gemiddelde kostprijs van 74 cent. Die kan verder omlaag als boeren uitbreiden tot een veestapel van 100 tot 120 koeien meteen productie van ruim 7000 liter per koe per jaar. Bezuinigen op arbeid kan volgens de hoogleraar als boeren tijd investeren in een efficiënter management van het bedrijf.

Voor boeren met gemiddeld 55 koeien is zo'n strategie niet realistisch, voorspelt de econoom. Zij kunnen hun kostprijs van 94 cent omlaag brengen door de productie per koe te optimaliseren. Tot de toppers zullen deze gemiddelde boeren nooit behoren, maar een noodgreep naar tweede takken zou niet nodig zijn. Deze boeren „moeten uit het bestaande bedrijf halen wat er in zit”, denkt Dijkhuizen.

Een derde categorie melkveehouders kan volgens Dijkhuizen in de toekomst geen inkomen meer halen uit melk alleen. Dat zijn de boeren met 35 koeien. Hun kostprijs van f 1,23 is niet meer concurrerend te maken. De meerwaarde op hun bedrijven valt te halen uit ecologisch boeren, regionaal herkenbare producten, of een baan erbij.

De aanwezigen reageerden sceptisch op de suggesties van Dijkhuizen voor het behoud van de agrarische inkomens. Bestuursvoorzitter Arie Aalberts en directievoorzitter André Olijslager van *Friesland Dairy Foods*, onderschreven de noodzaak om de kostprijs te verlagen. Nederlandse melkveehouders moeten zich nu al voorbereiden op de concurrentie met landen als Nieuw-Zeeland, waar de kostprijs van een liter melk op een kwartje ligt.

De koplopersvisie van de topmannen van *Friesland Dairy Foods* leidt tot een halvering van het aantal boeren in Nederland binnen tien à vijftien jaar. De politieke macht van boeren zal daarom van ondergeschikt belang worden. Aalberts stelde daarom een strategische alliantie voor met andere grootgrondbezitters, zoals de vereniging Natuurmonumenten. Hij zei zich te willen inzetten voor het behoud van de natuurwaarden die er nog zijn. Het terughalen van oude waarden is naar zijn mening onrealistisch.

Aalberts waarschuwde de jonge boeren ervoor zich door de drastische veranderingen die de volgende eeuw zal brengen, terug te trekken op het eigen bedrijf. Olijslager praatte de sceptici weinig moed in. „De GATT bedreigt de zuivelproductie in de EU. Maar onze merkpositie is een uitstekende verdedigingslinie. Het Verre Oosten is al tien jaar een groeimarkt. De melkconsumptie neemt daar nog steeds toe.” De export naar Midden- en Oost-Europa is voor het zuivelconcern een tijdelijke zaak.

Leeuwarder Courant 1996-01-25

INGEZONDEN: Liberaliseringswaan

De LTO-akkerbouw gaat niet mee in de liberaliseringswaan. Deze uitspraak van de akkerbouwvoorzitter Maarsingh van de LTO doet mij denken aan de jaren zeventig, toen een klein aantal melkveehouders in Nederland pleitte voor het invoeren van een melkquota-systeem. In de melkveehouderij ging het toen over het algemeen niet zo goed en daarom werd naar oplossingen gezocht. Toch werd dit niet door iedereen gewaardeerd en werden de bedenkers soms uitgemaakt voor onnozele gasten met communistische ideeën

Vooraf akkerbouwers, die toen wel goede tijden beleefden, verheerlijkten de vrije markt en moesten van die regelzuchtige melkveehouders niets hebben. In de melkveehouderij, waar het tot nu toe dankzij de melkquota redelijk goed gaat, stelt het Landbouwschap LTO nu een lagere melkprijs en een vrije markt voor. Vraag zou het vóór of tegen liberalisering en vrije markt zijn iets te maken hebben met de hoogte van het banksaldo van dat moment?

Koudum

Maurits Hettinga.

Leeuwarder Courant 1996-01-27

Landbouw vreest om mest 'teil in te gaan'

Mineraalboekhouding

Door Willem Stegenga

UTRECHT - Het was zo'n mooi idee van de boerenbond LTO. De boeren moesten vrijwillig meedoen aan een mineralenboekhouding. Nagaan hoeveel fosfaat en stikstof er het erf op kwam, hoeveel er door de planten werd verbruikt en vervolgens de balans opmaken. Dan werden meteen die punten in beeld gebracht die voor reductie in aanmerking kwamen.

Een volgende stap zou de zuivelfabriek zijn. Die is al druk in de weer om de kwaliteit van de melkwinning op te krikken, de mineralenboekhouding kon naadloos in dat systeem worden opgenomen. Stap voor stap, meer met zachte hand dan met dwang, zou de boerenstand er een boekhouding bijkrijgen. De agrariërs zouden op eigen kracht hun altijd kwetsbaar imago verbeteren en de politiek zou applaudisserend langs de kant staan.

Het is er niet van gekomen. De voormalige minister van landbouw, **Piet Bukman**, zag er weinig brood in. Zijn ambtenaren vonden de boekhouding fraudegevoelig. Dat verhinderde de boerenvoormannen overigens niet om de promotie kracht bij te zetten. Bovendien had een

groot landelijk debat ('*Terzake*') als uitkomst dat het bijhouden van de in- en uitstroom van mineralen een geweldig middel was om de landbouw poreem te geven. Ook Bukmans opvolger, **Jozias van Aartsen**, moest er iets van hebben.

LTO-voorzitter **Doornbos** en de zijnen gingen er echter mee door. Ze probeerden draagvlak bij de boeren te krijgen. Dat scheen te lukken tot het moment dat landbouwminister Jozius van Aartsen en diens collega van milieu, **Margreeth de Boer**, het reeds jarenlang voortslepende mestprobleem op hun manier gingen aanpakken. De mineralenboekhouding werd daar wel plotseling als fenomeen in opgevoerd, maar dat ging gepaard met normen, die de boeren in het verkeerde keelgat schoten. Weg draagvlak. Wat heet? Er kwamen acties voor in de plaats.

Doornbos: „Het is zelfs zo ver gekomen dat de boekhouding niet meer als managementinstrument wordt gezien, maar als een manier om de fiscus te gerieven. Bovendien is dat jarenlange gesteggel met de overheid er de oorzaak van dat de moeizaam opgezette samenwerking met de natuur- en milieu-organisaties nu een deuk dreigt te krijgen.” Tot nu toe staat de LTO achter de acties van de boeren die hun mestgegevens niet willen afgeven. Die acties moeten volgens Doornbos overigens niet zo ver gaan „dat wij straks alleen nog maar op het boycotspoor zitten. Dan gaan wij met z'n allen de teil in en missen straks de-wij markt”. Acties prima, maar ze moeten niet te lang duren.

Leeuwarder Courant 1996-02-13

FLTO-man haalt uit naar actievoerders – Wien vd. Brink

EMMELOORD - De voorzitter van de *Fries-Flevolandse Landen Tuinbouw Organisatie*, Johannes Panman, is gisteren in Emmeloord even fel te keer tegen actievoerders als Wien van den Brink van de varkenshouders en Jan Cees Vogelaar van de melkveehouders. Ook die laatste dreigt met het oprichten van een eigen vakbond, analoog aan die van de varkenshouders en de akkerbouwers.

Panman gaf toe dat bij de LTO-Nederland enkele taken in de knel zijn gekomen. „Maar ik ben ervan overtuigd dat wij de belangenbehartiging goed in de vingers krijgen. Spelen Van den Brink en Vogelaar fair play? Kijk, ergens tegenaan schoppen is verschrikkelijk gemakkelijk. Is dat reëel? Een tijdje geleden zei Vogelaar tegen mij op een bijeenkomst in Swifterbant dat het goed zat bij de LTO. Een maand later schopt hij er tegen aan. Er komt overleg met hem, heb ik begrepen. Actiegroepen heb ik geen problemen mee. Ze houden de zaak scherp. Het moet echter wel boven de gordel blijven”.

Het plan van landbouwminister Jozias van Aartsen om de sterk dalende melkprijs te compenseren door toeslagen op het inkomen „zal gigantisch uit de klauwen lopen”, zo zei hij. Panman is ervan overtuigd dat de minister weinig medestanders in de Europese Unie krijgt voor zijn liberale ideeën. Van Aartsen is een muis in een veld met olifanten, aldus Panman.

Het vrijwel afscheid nemen van de melkquotering en het brengen van een melkprijs in de buurt van de prijzen op de wereldmarkt - van 75 naar 50 cent per kilogram - is volgens Pan-

man „van elke realiteit ontbloot”. Daar is de kostprijs van de melk in ons land veel te hoog voor.⁴⁸

Leeuwarder Courant 1996-02-23

Boeren moeten fors superheffing betalen

LEEWARDEN - De melkveehouders dreigen dit jaar massaal superheffing te moeten betalen. Ze hebben door de droge zomer en de zachte herfst te veel melk aan de zuivelfabrieken geleverd. Begin april, als de stand wordt opgemaakt, zal blijken dat de overschrijding van het toegemeten quotum aanzienlijk is. Landelijk zijn de verschillen groot. Vorig jaar kwamen de boeren in het Noorden niet aan hun quotum toe. Dit jaar zal het tegenovergestelde het geval zijn.

Op elke liter melk die boven het quotum is geleverd staat een boete van 115 procent van de richtprijs. Dat is de prijs die is gebaseerd op een vetgehalte in de melk van 3,7 procent. In ons land ligt dat percentage aanmerkelijk hoger. Het *Produktschap van Zuivel* gaat ervan uit dat voor elke liter die te veel wordt gemolken een superheffing staat van 76 cent per kilogram. Vorig jaar moesten de veehouders in ons land samen f 40 miljoen betalen voor een overschrijding van 50 miljoen kilogram melk.

Directeur Jan Willem Koek van de zuivelcoöperatie *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde houdt rekening met een overschrijding van het fabrieksquotum met 10 miljoen kilogram melk. Dat houdt in dat zijn boeren samen zo'n f 7.6 miljoen aan superheffing op het kled moeten leggen.

„Wij hebben ze vaak genoeg gewaarschuwd, maar dat heeft kennelijk niet geholpen.” Er resteren nog vijf weken om de melkaflevering drastisch te reduceren, maar vermoedelijk is die tijd te kort om de schade in te halen.

Bij *Twee Provinciën* in Workum gaat directeur Jan de Vries uit van een overschrijding van 'enkele procenten'. De aanvoer is de laatste weken wel fors teruggebracht, anders zou er 35 miljoen kilogram melk te veel zijn aangeleverd. De Vries gaat nu uit van een overschrijding van 20 miljoen kilogram. Dat komt neer op een superheffing van ruim f 15 miljoen.

Friesland Dairy Foods in Leeuwarden met een melkaanvoer van 1,8 miljard kilogram kent ook problemen. Woordvoerder Peter de Oudsten: „Wij zitten nu onder het normale seizoenspatroon. De boeren hebben kennelijk de melkaanvoer fors teruggebracht. In de voorgaande maanden is echter een forse overschrijding opgebouwd die vermoedelijk de laatste weken niet meer kan worden gladgestreken. De grootte van de overschrijding is nog niet bekend. Eén procent melk te veel betekent bij FDF een boete van f 13.7 miljoen. Mogelijk zal de uiteindelijke superheffing bij deze fabriek neerkomen op zo'n f 41 miljoen.

---

⁴⁸ Onderstreping ZHN.

Melkveehouders stappen uit LTO-Nederland

LEEUWARDEN (ANP) - Dissidente melkveehouders hebben gisteravond definitief besloten een eigen splinter-organisatie, los van de officiële boerenbond LTO-Nederland op te richten. De leden van de bond vinden dat hun belangen onvoldoende worden behartigd door de Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland. Zij vinden bovendien dat de structuur van de LTO moet veranderen. Een gesprek tussen LTO-Nederland en initiatiefnemer Jan Cees Vogelaar c.s. heeft deze week de partijen niet bij elkaar gebracht.

„Wij hebben er onvoldoende vertrouwen in dat de noodzakelijke veranderingen in de belangenbehartiging op korte termijn binnen LTO-Nederland kunnen plaatshebben”, aldus Vogelaar.

De nieuwe bond van melkveehouders is de derde agrarische splinter-organisatie, naast de Nederlandse Akkerbouw Vakbond en de militante Nederlandse Vakbond Varkenhouders van actieleider W. van den Brink.

De dissidente boeren, die zich eerder informeel hadden verenigd in de Werkgroep Verontruste Melkveehouders, verwijten de gevestigde organisatie LTO-Nederland een veel te slappe opstelling in bij voorbeeld de mestkwestie en de lopende discussie over de toekomstige melkprijs. De bond gaat met 25 leden van start.

Nederlandse Melkveehouders Vakbond – NVM – opgericht

DEN HAAG - Enige tientallen melkveehouders hebben zaterdag een nieuwe belangengroep opgericht, de Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV). De NMV, onder leiding van J.C. Vogelaar, vindt dat de boerenorganisatie LTO-Nederland te weinig voor de belangen van de melkveehouders opkomt. Vooral de discussie over de mogelijke afschaffing van de melkquota gaat de verontruste melkveehouders een stap te ver.

Het broeit al enige tijd onder de melkveehouders. Binnen de Europese Unie (EU) gaan steeds meer stemmen op de melkquota en de superheffing af te schaffen. De productiebeperking heeft zijn langste tijd gehad, omdat er een toevloed dreigt van melk uit Midden- en Oost-Europa en de VS. De melkveehouders in de EU moeten daarom leren leven met een vrije markt zonder productiebeperking. In Nederland zou dat betekenen dat de melkprijs daalt naar twee kwartjes per liter. Nu krijgen melkveehouders nog drie kwartjes voor een liter. In een nota van LTO over het zuivelbeleid in de EU wordt erkend dat de zuivelquota mogelijk moeten verdwijnen in de toekomst. Dat ging een aantal melkveehouders veel te ver. Veel melkveehouders hebben honderdduizenden guldens uitgegeven voor de aankoop van melkquota. Afschaffing leidt tot een fikse financiële strop voor hen.

Daarnaast hebben de melkveehouders kritiek op de in hun ogen te slappe houding van LTO-Nederland ten aanzien van het mest- en ammoniakbeleid. De LTO-voorman van de melkveehouders, Pe Miedema, vond dat de melkveehouders niet mee moesten doen aan een mestboycot, omdat ze er weinig van te vrezen hadden. Dat kwam hem op forse kritiek van de achterban te staan, die juist grote problemen ziet bij de strenge normen voor het uitrijden van mest op hun land.

De afgelopen week probeerde Miedema nog de verontruste melkveehouders binnenboord te houden, maar tevergeefs. Daarmee is opnieuw een splitsing opgetreden bij de belangenbehartiging van de agrarische sector. Eerder richtten boze akkerbouwers al de Nederlandse Akkerbouw Vakbond op en verenigden varkenshouders zich in de Nederlandse Vakbond Varkenshouders.

Nieuwsblad van het Noorden. 1996-02-27

Boeren moeten superheffing betalen

LEEUWARDEN - Melkveehouders dreigen dit jaar massaal superheffing te moeten betalen. Ze hebben door de droge zomer en de zachte herfst te veel melk aan de zuivelfabrieken geleverd. Begin april, als de stand wordt opgemaakt, zal blijken dat de overschrijding de toegestane melkproductie ('quotum') aanzienlijk zal zijn.

Op elke liter melk die boven het quotum is geleverd staat een boete van 115 procent van de richtprijs, dat is de prijs die is gebaseerd op een vetgehalte in de melk van 3,7 procent. In ons land ligt dat percentage aanmerkelijk hoger. Het *Produktschap van Zuivel* gaat ervan uit dat voor elke liter die teveel wordt gemolken een superheffing staat van 76 cent per kilogram. Vorig jaar moesten de veehouders in ons land samen 40 miljoen gulden betalen voor een overschrijding van 50 miljoen kilogram melk.

Friesland Dairy Foods in Leeuwarden met een melkaanvoer van 1,8 miljard kilogram kent de problemen. Woordvoerder Peter de Oudsten: „Wij zitten nu onder het normale seizoenspatroon. De boeren hebben kennelijk de melkaanvoer fors teruggebracht.”

In de voorgaande maanden is echter een forse overschrijding opgebouwd die vermoedelijk de laatste weken niet meer kan worden gladgestreken. Mogelijk zal de uiteindelijke superheffing bij deze fabriek neerkomen op zo'n 41 miljoen gulden.

Bij Twee Provinciën in Workum gaat directeur Jan de Vries uit van een overschrijding van 'enkele procenten'. De aanvoer is de laatste weken wel fors teruggebracht anders zou er 35 miljoen kilogram melk te veel zijn aangeleverd. De Vries gaat nu uit van een overschrijding van 20 miljoen kilogram. Dat komt neer op een superheffing van ruim 15 miljoen gulden.

Directeur Jan Willem Koek van de zuivelcoöperatie Zuid Oost Hoek in Oosterwolde houdt rekening met een overschrijding van het fabrieksquotum met 10 miljoen kilogram melk. Dat houdt in dat zijn boeren samen zo'n 7,6 miljoen gulden aan superheffing op tafel moeten leggen. „Wij hebben ze vaak genoeg gewaarschuwd, maar dat heeft kennelijk niet geholpen.”

Leeuwarder Courant 1996-03-02

(Goed stuk) 'Is er leven na de melkquotering'?

Felle tegenstanders en voorzichtige voorstanders spreken zich uit over een zuiveltoekomst zonder superheffing. D66-kamerlid Pieter ter Veer vindt Van Aartsens bespiegeling daarop „vederlicht”. Het zou naar zijn inzicht het faillissement van vele bedrijven inluiden en landschap en milieu zouden er enorm onder lijden.

Een goede ondernemer is gebaat bij een vrije markt. Boeren kunnen veel goedkoper produceren zonder het quotumstelsel. Wie de concurrentie niet aankan, gaat failliet. Triest maar onvermijdelijk. De overheid kan niet iedereen de hand boven het hoofd houden. Zo moet Jozias van Aartsen ongeveer denken over de zuivelsector. Maar hij vergeet dat behalve honderden boeren ook het agrarische cultuurlandschap en het milieu in die visie volledig in de knel zouden komen.

De landbouw ontleent haar recht op specifieke steun aan de geschiedenis. Het gemeenschappelijke landbouwbeleid van de Europese Unie is in de jaren vijftig ontwikkeld met de hongervinter vers in het geheugen. Nederland zou nooit meer honger hoeven lijden.

Maar het markt- en prijsbeleid liet de balans doorslaan naar enorme wijnplassen, boterbergen en graanschuren. Instrumenten voor productiebeheersing werden in het leven geroepen om de tanende geloofwaardigheid van het landbouwbeleid te redden. De superheffing, ingevoerd in 1984, bracht de Europese zuivelmarkt weer in evenwicht.

De melkquotering was het vergaandste instrument van productiebeheersing dat ooit is toegepast. Agrarisch Nederland gaf toenmalig minister van landbouw Gerrit Braks de wind van voren. Maar de zuiveloverschotten stonken in de loop van de jaren tachtig en de inkomenspositie van boeren verbeterde.

Bezwaarlijk voor de bedrijfsontwikkeling bleek echter de bloeiende handel in quotum. Die drijft de bedrijfseconomische waarde van melkveebedrijven op en maakt bedrijfsovername moeilijker. De kostprijs van zuivel is daarom veel hoger dan in concurrerende landen buiten de EU. Van Aartsen gelooft dat het afschaffen van de melkquotering de kostprijs van melk omlaag zal brengen. Dat is nodig omdat de opbrengstprijzen voor melk ten gevolge van de liberalisering van de wereldhandel, naar verwachting sterk zullen dalen. Dat is een illusie, denken AVM-adviseurs

Rein Soet (vestigingsdirecteur) en Johannes de Jong (bedrijfseconomisch medewerker). Want de sterke stijging van de grond- en het strenge Nederlandse milieubeleid houden die kostprijs vergeleken met andere landen hoog.

Er zit voor melkveehouders voorlopig niks anders op dan te blijven investeren in quotum, is de overtuiging van de AVM. Banken zijn daar niet erg happig op. Maar Soet en De Jong zien de drempel voortdurend verschuiven: bedrijven die niet groeien, tellen in de toekomst niet meer mee. „Als je nu stil blijft staan omdat de superheffing mogelijk verdwijnt, is je bedrijf straks niet meer ingericht op de schaalvergroting.

Soet: „Voorlopig kunnen we nog wel even vooruit. Maar als het echt zover komt, krijgen we natuurlijk een stevige concurrentie. Friesland krijgt het dan moeilijk, want de grondprijzen zullen flink omhoog gaan. Landen als Frankrijk en Denemarken zijn dus veel voordeliger uit.

Zij hoeven ook niet aan die strenge mestregels te voldoen. De AVM heeft niet voor niks een emigratieafdeling opgezet. Als jonge ondernemer kun je elders met een veel kleiner startkapitaal een bedrijf beginnen.”

Zonder dat ze er erg in hadden, kregen boeren door de melkquotering een enorm kapitaal in de schoot geworpen. De handel in productierechten is mogelijk, omdat quota in Nederland niet grondgebonden zijn. Zuivelcoöperaties stimuleren hun leden⁴⁹ enthousiast om zoveel mogelijk in quotum te investeren, als garantie voor continuïteit in de toekomst.

Vooraf grote bedrijven met ruim 350 ton quotum volgen dat advies op. Bedrijven met minder dan 200 ton doen nauwelijks aan de handel mee. Sinds 1989 is leasen (huren) van quota toegestaan. Dat kost 40 cent per kilogram melk. Veel oudere boeren verhuren hun productierechten.

Friesland beschikt over 16,3 procent van het totale Nederlandse quotum van ruim 11 miljard kilogram melk. Dat percentage groeit. Voor het recht om per jaar een kilo melk te produceren, betalen boeren zonder morren f4. Ze krijgen er ruim zeventig cent voor terug. Zonder het quotumstelsel daalt die prijs, afhankelijk van de kwaliteit, in het ergste geval naar de interventieprijs van twee kwartjes.

Als het quotasysteem wordt losgelaten, mogen boeren zoveel melk produceren als ze willen. Dat stelt boeren voor een fundamentele keuze tussen bulk en kwaliteit, verwacht landbouwkundig econoom Gerrit de Jong van het Van Hall instituut. „Ze zullen proberen om hun kostprijs omlaag te krijgen door het over de boeg van de geïndustrialiseerde massaproductie te gooien. Maar minder kapitaalkrachtige boeren kunnen hun voordeel halen uit de biologische landbouw.

In het eerste geval kiezen boeren ervoor om met behulp van melkrobots en andere technische vernuftigheden tegen zo laag mogelijke kosten zoveel mogelijk melk op de markt brengen. Hun concurrenten uit Amerika, Australië en Oost-Europa hoeven echter niet aan strenge mestnormen te voldoen. Bovendien betalen zij veel lagere arbeidslonen. Boerengezinnen zullen grote offers moeten brengen om hun concurrentiepositie op een vrije, internationale zuivelmarkt te handhaven.

Industrialisering van de melkveehouderij betekent waarschijnlijk het einde van het traditionele gezinsbedrijf, het fundament van de sociaal-economische structuur op het platteland. Dat verwacht althans de FLTO.

De AVM denkt juist dat de landbouw overeind blijft bij de gratie van het gezinsbedrijf. „Je valt er immers altijd weer op terug. Alleen als gezin accepteert je dat je soms nauwelijks iets verdient,” redeneert Soet. „Boeren werken wel 2600 uur per jaar, bij anderen houdt het met 1600 uur wel op”.

„Een drastische verandering in de landbouw betekent automatisch dat het platteland verandert,” volgens Gerrit de Jong. „Net is de vraag in hoeverre de politiek zich bewust is van het feit dat landbouw de basis vormt voor een leefbaar platteland. De agrarische sector produceert meer dan alleen melk en boter. Ook landschap en natuur zijn landbouwproducten. Daar is alleen geen financiële waardering voor. Friesland ontleent haar identiteit aan het platteland. Dat is een belangrijke maatschappelijke functie.”

Het milieubeleid zal steeds bepalender worden voor de ontwikkelingen in de melkveehouderij. „Zonder de superheffing is het niet meer de referentiehoeveelheid melk die telt, maar de verhouding tussen het aantal koeien en de grond. De grondprijs zal dus flink stijgen. Wat dat

---

⁴⁹ !! was dat zo? (ZHN.)

betreft schiet je er weinig mee op om de quotering af te schaffen. Want een lager kostenniveau zit er niet echt in,” meent Johannes de Jong.

Johannes de Jong rekt voor dat in theorie de Friese melk door 1800 boeren zou kunnen worden geproduceerd wanneer ze een gemiddelde capaciteit van een miljoen liter zouden hebben. Een hoeveelheid waar veel grote boeren naar toe proberen te groeien. „Daar moet je toch niet aan denken” reageert collega Soet. „Het aantal melkveehouders daalt wel. Maar zo drastisch zal het toch echt niet zijn.”

LARA DE BRUIN

LTO: Daling melkprijs voor boeren valt mee

HEEG - Aan een lichte daling van de melkprijs zal niet te ontkomen zijn, maar een drama hangt de melkveehouders niet boven het hoofd. Pé Miedema, voorzitter van de afdeling melkveehouderij van de Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland, zei dat gisteren op een vergadering in Heeg. „Wat wy polityk ferlieze, moat yn de merk wer goedmakke wurde.” Die kans acht hij wel aanwezig, want de vraag naar zuivelprodukten kan volgens hem nog best worden vergroot.

Tijdens de eerste ronde over wereldwijde afspraken over tarieven en heffingen (GATT-akkoord) heeft een vergaande liberalisering plaatsgevonden. De wereld zit volgens Miedema niet te wachten op een tweede ronde met dezelfde inhoud. Veel zuivelondernemingen hebben het nu al moeilijk om zich onder het huidige GATT-regime te handhaven.

„Myn earste kar sil dan ek wêze: safolle mooglik hâlde wat wy no ha. Dat klinkt hartstikke konservatyf, mar wat is dêr mis mei? Het systeem van inlevering van overschotten en het verstrekken van subsidie op export die naar landen buiten de Europese Unie gaat, werkt uitstekend. Het kost Brussel bovendien niet al te veel geld.

Onder de druk van de Verenigde Staten zal er echter worden gesproken over verdere liberalisering. De VS willen zich meer manifesteren op de wereldmarkt. De zuivelprodukten worden niet ondersteund en dat maakt die zuivel betrekkelijk goedkoop. De boeren in de VS krijgen wel steun via investeringsbijdragen en andere subsidies.

Mocht de nood aan de man komen dan kan de Europese Unie altijd nog overgaan op een systeem van twee quota. Een voor de afzet binnen de EU en een voor de afzet buiten de gemeenschap. Dat lijkt Miedema beter dan te kiezen voor afbouw van het huidige stelsel met als compensatie steun voor liet boereninkomen.

Nog onduidelijk is hoe die steun er uit komt te zien. Miedema wijst een subsidie per koe of per hectare af. Als dat systeem toch wordt verkozen dan zou hij graag zien dat er steun per kilogram melk komt. Anders wordt het voor ons land nog minder aantrekkelijk. Vaststaat dat de omslag van de produktondersteuning naar inkomenstoelagen de EU meer geld zal kosten.

Afscheidstoespraak H. Schelhaas

'Opdoeken quotum melk geeft slavernij'

WASSENAAR - De melkveehouderij komt uit op permanent lage inkomens, als de melkquotering wordt afgeschaft. Het gevolg kan volgens voorzitter Harm Schelhaas van het *Productieschap voor Zuivel* zijn dat er dan 'economische slavernij' ontstaat, te vergelijken met de landbouw in de Derde Wereld. De superheffing heeft niet het eeuwige leven. „maar als melkveehouder zou ik denken: als ik toch moet hangen dan liever aan de laatste boom dan aan de

eerste”. Schelhaas heeft vanmiddag bij zijn afscheid nog even fel uitgehaald naar degenen die van de melkquotering af willen.

De Nederlandse boer moet hard vechten om dit systeem overeind te houden. In de Europese Unie zijn nog zoveel produktiereserves die alleen door de quotering in toom kunnen worden gehouden. Zo niet, dan zullen er overschotten ontstaan, aldus Schelhaas. Dat is de achillespees van elke grondgebonden landbouw.

In de eerste jaren na de afschaffing zal er weinig aan de hand zijn. Daarna komt de uitbreiding van de productie goed op gang en zal de melkprijs dalen tot de helft van nu: 40 cent per kilogram of daaromtrent. Hij noemde het loslaten van de minimumprijs voor consumptiemelk als voorbeeld. De prijs daarvan is na een kalme periode ook fors gekelderd.

Tot 2010 ziet Schelhaas het aantal melkveehouders dalen van 37.000 naar 25.000. Het aantal zuivelondernemingen („Nederland heeft de sterkste ter wereld met het beste management”) gaat van achttien naar acht of tien. Zo’n 70 procent van de melk zal worden verwerkt door een of twee grote concerns. Het aantal werknemers zal dalen van 14.100 naar hooguit 9000.

Hij zei van oordeel te zijn dat de Nederlandse boer en zijn zuivelindustrie meer vernieuwend bezig zijn geweest dan de politiek. De Nederlandse melkveehouderij heeft een voorbeeldfunctie in de wereld. De politiek is niet veel veranderd: modieus en weinig creatief. Er ligt een taak voor minister Jozias van Aartsen, die Schelhaas veel kwaliteiten toedichtte, zolang Van Aartsen zijn liberale driften in toom weet te houden.

Leeuwarder Courant
1996-03-23

WILLEM STEGENGA

.....

Harm Schelhaas heeft bij zijn afscheid van het Productschap

voor Zuivel de branche een veer in de broek gestoken. „Wij hebben de sterkste zuivelondernemingen ter wereld en ook de beste managers van de wereld.” Feit is dat met name de grote coöperaties Friesland Dairy Foods, Coberco en Campina-Melkunie nog steeds flinke problemen kennen. Als Schelhaas gelijk heeft, is het met de zuivelconcerns elders slecht gesteld. ....

Nieuwsblad vh Noorden 1996-03-22

Gekke-koeienziekte in Nederland nog nooit voorgekomen

LELYSTAD - De gevreesde gekke-koeienziekte BSE is in Nederland nog nooit opgedoken. De kans dat het alsnog gebeurt, is erg klein. Dat stelt B. Schreuderr, BSE-specialist van het Instituut voor Veehouderij en Diergezondheid (ID-DLO) van het ministerie van landbouw. „Het is vooral een Brits probleem.”

Over de oorzaak van Bovine Spongiform Encephanlopathe, zoals gekke-koeienziekte officieel heet, zijn twee theorieën in omloop. Een kleine groep wetenschappers houdt het erop dat de ziekte altijd al onder koeien voorkwam, maar nooit opviel.

De meeste deskundigen zoeken de verklaring echter in het gebruik van veevoer gemaakt van schapen. Bij schapen komt de zogeheten scrapie-ziekte voor, die sterk lijkt op BSE. De ziekte tast het zenuwstelsel aan, hersenen krijgen een sponsachtige structuur, dieren raken gestoort en sterven uiteindelijk.

Slachtafval van schapen wordt soms verwerkt tot veevoer. Rond 1980 veranderden de Britten het productieprocédé van dergelijk diermeel, waarbij ze voortaan afzagen van de tot dan toe rigoureuze ontsmettingsbehandeling. „Daarmee is de basis gelegd voor de Britse epidemie”, aldus Schreuder.

In Nederland kregen koeien indertijd ook diermeel, soms gemaakt van schapen, te eten. Maar anders dan in Engeland hebben in ons land de destructiebedrijven het slachtafval altijd voldeende verhit en ontsmet, zegt de onderzoeker.

Hoewel al in december 1986 in het Britse graafschap Kent de eerste 'gekke koeien' werden gesignaleerd, bleven de Britten tot in 1989 het beenmeel voeren aan de koeien. Sterker nog, voor die tijd gebruikten producenten ook beenmeel gemaakt van koeien als veevoer voor runderen. Dat 'kanibalisme' heeft de epidemie nog eens versterkt, zegt Schreuder. In 1989 hebben Britten het gebruik van beendermeel voor koeien verboden, net als Nederland. Overigens krijgen andere dieren in ons land, zoals kippen en varkens nog wel diermeel gevoerd. 'Maar die lijken ongevoelig te zijn voor BSE. Ondanks allerlei onderzoek is de ziekte bij die dieren nog nooit aangetroffen’.

Naast Groot-Brittannië zijn ook BSE-gevallen bekend uit Frankrijk, Italië, Portugal, Duitsland en Zwitserland. Daarbij ging het meestal om dieren die uit Engeland waren geïmporteerd of met Brits beenmeel waren gevoerd.

Het BSE-probleem is extra lastig omdat de runderziekte een lange incubatietijd kent. Hoewel het voeren van dieren al zes jaar geleden is gestaakt, duiken nog steeds nieuwe gekke koeien op. Tot nu toe zijn in Engeland zo'n 160.000 gevallen bekend. Tegen de eeuwwisseling hebben alle potentieel besmette runderen hun gang gemaakt naar het slachthuis. Pas dan zal ook de BSE-ziekte uit de Britse veestapel zijn verdwenen, aldus Schreuder. Tot nu toe zijn er geen aanwijzingen dat de ziekte erfelijk is.

Over het mogelijke verband tussen BSE en de ziekte van Creutzfeldt-Jakob, is nog weinig bekend, laat staan wetenschappelijk bewezen. De tot nu toe meest waarschijnlijke verbinding, als die er al is, loopt via de consumptie van besmet rundvlees. Overigens zijn onder de Britse Creutzfeldt-Jakob-sterfgevallen die de recente commotie teweeg hebben gebracht, opvallend veel veehouders.⁵⁰

Vanaf november 1989 gelden in Engeland strenge eisen bij het slachten van rundvee zodat gekke-koeinvlees niet meer, in omloop komt. Ook in Nederland letten de slachters daar op. Voor de Nederlandse consument ziet Schreuder dan ook geen gevaren. De import- en slachtcontroles in ons land zijn streng. Ook het eten van vlees van kalveren die uit Engeland zijn ingevoerd en hier afgemest, is volgens Schreuder geen probleem. „Die Britse kalveren hebben nooit beenmeel gezien. Kalfsvlees is dus veilig.”

Schreuder ziet weinig gemakkelijke oplossingen voor het Britse BSE-probleem. „Het komt allemaal te laat, want het kwaad is tien jaar geleden geschied. Daarna hebben de Britten mijns inziens alles gedaan wat op wetenschappelijke gronden redelijk was om het probleem aan te pakken. De nu bekende sterfgevallen, kunnen ook alleen maar verband houden met vleesconsumptie voor 1989.”

---

⁵⁰Dit artikel werd o.a. geschreven nav. de ook in ons land ontstane ongerustheid over de relatie van de dodelijke ziekte Creutzfeldt-Jakob en het eten van BSE besmet rundvlees. De een paar dagen daarvoor gedane uitspraak van de Britse minister van Gezondheid, Stephen Dorrell, dat er een verband *kan* bestaan tussen BSE en de aan Creutzfeldt-Jakob gestorven personen in Groot-Brittannië. (ZHN.)

Het slachten van de totale Britse rundveestapel zou de consumenten daar wellicht weer enig gevoel van zekerheid geven, zegt Schreuder, maar dat is volgens hem een „wat overtrokken” maatregel. „Het vlees van runderen jonger dan tweeënhalftot drie jaar is absoluut veilig. Hooguit het slachten van al het oudere rundvee zou wellicht een oplossing zijn om het consumentenvertrouwen terug te winnen. Maar ook dat is een forse ingreep.”

Trouw, 1996-04-06 ⁵¹

Afscheid Harm Schelhaas

'Nòg vrijere wereldmarkt brengt boeren aan de bedelstaf'

(HARRIET SALM)

Het 'geweten van de zuivel' wordt Harm Schelhaas, scheidend voorzitter van het Productschap voor Zuivel, wel genoemd. In zijn afscheidsspeech maakte hij die bijnaam waar. Dit keer was het de Bergrede zelf die de wereld van kaas en melk ter harte moest blijven nemen: zalig de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven. Pas op voor de vrije markt, wil de gepensioneerde daarmee zeggen.

“Een boer heeft nu eenmaal geen greep op de markt waarop hij opereert. Productievergroting betekent op korte termijn altijd iets van stijging van inkomen, elke boer zal als hem geen productiebeperking van overheidswege wordt opgelegd, daartoe overgaan. En krijgt dan op langere termijn met inkomensdaling te maken.”

Ruim twintig jaar was Schelhaas voorzitter van de semi-overheidsinstelling die het innen van de zogenoemde 'superheffing' regelt - het bedrag dat boeren moeten betalen als ze meer melk produceren dan ze volgens hun melkquotum mogen. Daarnaast fungeert het productschap met zijn 160 werknemers als onderzoeksinstelling en 'denktank' voor de zuivelsector.

Schelhaas heeft duidelijke ideeën over wat de gevolgen zouden zijn van het geheel vrijlaten van de zuivelmarkt. “Kijk, een Philips of een Unilever heeft enige greep op zijn markt”, verklaart Schelhaas. Als de vraag naar elektronica of naar een bepaald voedingsmiddel terugloopt kan zo'n industrie het aanbod ook meteen laten afnemen, waardoor de prijs behouden blijft. “Er komt geen auto- of margarine-berg. Daarin onderscheidt zich de zuivel. Een boer zal niet vanzelf zijn productie beperken. Wordt hij daar niet toe gedwongen dan ontstaan er meteen grote overschotten op de markt. De geschiedenis van de landbouw is dan ook sinds het begin van de jaren dertig een voortdurende strijd geweest tegen de overschotten.”

Geweten

Het 'geweten van de zuivel' is hij wel genoemd. Zijn speeches zijn bekend vanwege de niet-aflatende waarschuwingen tegen mogelijke gevaren voor de zuivel, zoals de huidige trend naar vrijmaking van de wereldhandel. “Liberalisatie is een zeer sterke beweging. Je er tegen verzetten heeft geen zin. De techniek, de communicatievergroting maakt van de wereld een dorp. Maar tegelijk moet je blijven wijzen op de negatieve sociale kanten van die vrijere markt.”

---

⁵¹ Bron: Trouw archief 1996/04/06, zoeken op 'Schelhaas.'

“Zit de wereld wel te wachten op bijvoorbeeld een nieuwe Gatt-ronde? Op een nieuwe injectie vrije markt en kapitalisme?” Een verbetering van het milieu en een afname van de werkloosheid hebben zijns inziens een grotere prioriteit.

Schelhaas is opgegroeid met de zuivel, hij komt uit een Drents boerengezin, zijn grootouders waren al melkveehouders. Hij studeerde economie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en werkte sindsdien in zuivelorganisaties. Hij is actief lid van de Gereformeerde kerken in Nederland, onder meer bestuurslid van het Werelddiakonaat.

In de zuivelsector heeft zich onder zijn ogen een revolutie voltrokken. In 1956 waren er nog 194 000 Nederlandse melkveehouders, nu zijn dat er nog zo'n 37.000. En de boer zelf is veranderd.

“Werd een boer vroeger 60 jaar oud, dan was het een afgezwogde kromme man. De moderne boer heeft veel zwaar werk kunnen vervangen door machines en computers. Het is fysiek en sociaal een veel draagbaarder beroep geworden.”

Het aantal zelfstandige zuivelfabrieken bedroeg in 1956 468, nu zijn er nog 18 ondernemingen over, waarvan drie hele grote. Schelhaas: “Dat concentratieproces heeft geleid tot een zeer sterke Nederlandse zuivelindustrie. De sterkste ter wereld in mijn ogen, met het beste management. Dat is vooral interessant”, vervolgt hij, “omdat deze verbeteringen zich voltrokken in een markt die door productiebeperking werd beheerst. Geen vrije markt dus. Het is niet zo dat die beperking de rest van de industrie bij de modernisering achterop heeft gezet, of zoiets. Integendeel, we hebben een van de modernste industriën ter wereld.”

Het aantal werknemers in die industrie is door de concentratiegolf bijna gehalveerd. In 1956 waren er ruim 26 000 werknemers, nu nog krap 14 000. “We hebben dat sociaal goed kunnen opvangen. Er zijn niet rücksichtlos mensen op straat gezet.” De komende jaren zullen er nog meer banen verdwijnen, verwacht hij. Onvermijdelijk om de internationale concurrentie aan te kunnen. Schelhaas sluit niet uit dat de drie grote zuivelcoöperaties die Nederland op dit moment telt - *Friesland Dairy Foods*, *Coberco* en *Campina Melkunie* - ook nog eens tot één zullen samensmelten. Om de op de wereldmarkt waar zij alle drie inmiddels actief zijn, nog sterker naar voren te komen.

Het grote succes van de zuivel is geweest de internationale opmars van de Nederlandse kaas. In 1956 werd er ruim 150 000 ton geproduceerd, dat is nu zes keer zoveel. De kaasexport steeg van 90 000 naar 512 000 ton. Het rapport van een onderzoeksbureau dat onlangs kritiek uitte op de kaassector, die niet marktgericht genoeg zou zijn, vindt hij overdreven. Wel moet er harder gewerkt worden aan het versterken van eigen kaasmerken, zegt Schelhaas, zoals de Leerdammer. “Met goede merken, waarvoor de consument een goede prijs wil betalen, kunnen we de concurrentie wel aan.”

Het invoeren van de superheffing in 1984 noemt hij de belangrijkste gebeurtenis die hij bij het productschap heeft meegemaakt. Er kwam een Europese beperking op melk- en zuivelproducten die ervoor gezorgd heeft dat de melkpoeder- en de boterberg verdwenen. “De productie daalde met twintig procent in Nederland, maar de prijzen bleven op peil. Dankzij de superheffing is het overschottenprobleem in Europa verdwenen. De superheffing heeft bovendien de boeren een beter bestaan gegeven. Het heeft hen een redelijke prijs voor hun melk gebracht. Er waren indertijd veel tegenstanders, maar nu zijn alle boeren voor behoud van de superheffing. Ik ben daar ook zeer voor.”

Toch heeft minister Van Aartsen (landbouw) in zijn jongste nota over de toekomst van de landbouw de afschaffing van de superheffing als een van de opties genoemd. Productiebeperkingen passen nu eenmaal niet bij de huidige geest van liberalisatie. Schelhaas hoopt dat die optie niet ten uitvoer wordt gebracht.

Eeuwige leven

In zijn afscheidsspeech formuleerde Schelhaas het zo: “Natuurlijk, de superheffing heeft niet het eeuwige leven. Vroeg of laat zal hij wel eens verdwijnen. Maar als melkveehouder zou ik denken: 'Als ik dan moet hangen dan liever aan de laatste boom dan aan de eerste'. In de hoop dat tussen de eerste en de laatste boom nog redding daagt, bijvoorbeeld door andere effectieve productiebeperkende maatregelen.”

Schelhaas pleit echter niet voor burgerlijke ongehoorzaamheid van melkveehouders wanneer de politiek besluit de superheffing te schrappen. Dat varkenshouders die boos zijn over de nieuwe mestnota van het kabinet wel 'burgerlijke ongehoorzaam' zijn, noemt hij “jammer”. De boerenacties - zoals de huidige boycot van het insturen van de mestformulieren naar de overheid - zijn voor hem een ander teken van de verharding van de maatschappij. De overleg-economie, waar Nederland toch bekend om stond, maakt plaats voor het gevecht tussen de partijen.

Hij wijt die verharding ook aan het verdwijnen van de vroegere christelijke boerenorganisaties, die opgegaan zijn in die ene grote belangenbehartiger LTO Nederland. “Ontkerkelijkheid speelt een rol bij de verharding.” LTO functioneert nog niet goed, maar Schelhaas vindt dat de organisatie, nog maar een dik jaar oud, wat tijd moet krijgen om zich goed te organiseren. Dat nu een aantal melkveehouders uit het LTO zijn gestapt en een eigen splinterbond hebben opgericht, vindt hij zelfs “zeer jammer”. “Een fusie doorvoeren kost altijd enige jaren. Moet Nederland nu met twee clubs aankomen in Brussel en Genève, waar de besluiten over de toekomst van de zuivel worden gemaakt? We moeten juist de handen ineen slaan en niet uiteen.”

Leeuwarder Courant 24-05-1996

Superheffing kost f 71 miljoen

LEEWARDEN - De Nederlandse veehouders moeten dit jaar f 71 miljoen aan superheffing betalen. Dat komt neer op f 2000 per boer, maar onderling lopen de bedragen erg uiteen. Vorig jaar werd er f 40 miljoen in rekening gebracht. Superheffing is een boete voor boeren die boven hun **melkquotum** hebben gemolken. Zij moeten voor die **overschrijding** 76 cent per kilogram betalen, aldus het Produktschap voor Zuivel.

Leeuwarder Courant 1996-06-22

Veehouders: liever quotumkorting

DEN HAAG (ANP) - Een hervorming van het Europees zuivelbeleid in de vorm van een verkleining van de melkquota is voor boeren financieel minder erg dan een verlaging van de **melkprijs**. Dat is de conclusie van een gisteren gepubliceerd onderzoek van het accountants- en adviesbureau ABAB in opdracht van de Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV). Zowel een quotumkorting als een prijsdaling scheelt een melkveehouder volgens de berekeningen duizenden guldens bedrijfsresultaat, maar bij de quotumkorting-variant is de schade significant minder. Die uitkomst geldt zowel voor kleine als grote boeren.

Leeuwarder Courant 1996-07-17

Melkquotum stuiver duurder

DEN HAAG (ANP) - Het melkquotum is de eerste helft van dit jaar verder in prijs gestegen, tot ongeveer 90 cent per kilo. Waarschijnlijk wordt quotum de komende maanden nog vier à vijf cent duurder, voorspelt de Nederlandse Vereniging van Makelaars (NVM). De prijs is nu al een stuiver hoger dan in het eerste halfjaar van 1995. De stijging van de **melkquotumprijs** in het eerste helft van het jaar is een gevolg van een verminderd aanbod bij een gelijkgebleven vraag. Voor de komende maanden verwacht de NVM dat de vraag verder zal toenemen. Veel melkveehouders zouden momenteel meer melk produceren dan verwacht en moeten daarom aan het eind van het melkjaar superheffing betalen als ze geen quotum bijkopen. Ook prijzen van mestquota voor varkens en kippen zitten aardig in de lift. Oorzaak zijn het strenge mestbeleid en de aantrekkelijke verdiensten in de varkenshouderij. De grondprijzen tonen een stabiel beeld, nadat ze vorig jaar nog met 10 procent omhoog gingen

Leeuwarder Courant 1996- 07-19

Melkveehouders hebben andere zorgen dan droge weer

De oproep aan de melkveehouders de veestapel in te krimpen lijkt alles met de krapte aan ruwvoer te maken te hebben. Dat is echter schijn. Op de langere termijn zijn er echt donkere wolken voor de boeren. En die noodzaken eigenlijk veel meer tot ingrijpen.

Door Bert de Jong

LEEWARDEN - Het droge weer is een aardige aanleiding om de melkveehouders de jobs-tijding over te brengen. De aansporing van het agrarisch accountants- en adviesbureau Beag in Goutum nu vee te verkopen moet veel meer tegen de achtergrond bekeken worden van de snel groeiende rundvleesberg in de Europese Unie, de veel hogere melkproductie in Nederland, de oplopende prijzen voor ruwvoer en het almaar duurder wordende melkquotum.

De rundvee- en vleesprijzen zijn al fors gedaald, maar het eind is niet in zicht. De Europese rundvleesconsumptie ligt door de gekke-koeienziekte maar liefst 11 procent lager. Slachtkoeien brengen op de veemarkten maar liefst een kwart minder op dan vorig jaar. Vorig jaar bracht een worstkoe in het eerste halfjaar gemiddeld $f4,63$ per kilogram op, dit jaar is het slechts $f3,75$. Vanmorgen werd er op de Leeuwarder veemarkt nog maar $f3,25$ voor betaald. Met kunst- en vliegwerk worden de prijzen nog tot september overeind gehouden, maar Europees landbouwcommissaris Franz Fischler heeft al aangekondigd daar zijn handen van af te willen trekken. Op dat moment is er voor de prijzen van Europees rundvee weinig ondersteuning meer, ondanks de hoop van veel boeren dat het misschien nog wel wat beter wordt. De afwachtende houding van veel boeren leidt er toe dat er op dit moment veel melkvee in de weilanden rond de boerderij staat te grazen. Meer dan bij voorbeeld voor het volmelken van het toegekende quotum noodzakelijk is. En bovendien juist in een periode dat de boer spaarzaam met zijn ruwvoer om zou moeten gaan, teneinde zonder al te veel extra kosten de aanstaande winterperiode door te komen.

Veel boeren melken bovendien dat het een lust is. Voor het melkvee is voldoende gras voorhanden en de huidige zomer-zonder-zon houdt de melkproductie hoog. „It wol wol melke”, constateert landbouwvoorlichter Janke Bakker bij haar boeren in de Zuidoosthoek van Friesland. Veel boeren nemen nu al een groot voorschot op het tot 1 april 1997 vol te melken melkquotum. In het nu lopende melkjaar ligt de melkproductie al zo'n 3 procent hoger.

Binnenkort gaat dus heel wat overtollig melkvee gedwongen naar de markt. Daarmee kunnen veel boeren voorkomen dat ze veel extra kosten moeten maken, waarmee ze anders het rendement van hun bedrijfsvoering zwaar onderdruk zetten. Het zijn kosten voor het aanschaffen van extra ruwvoer of voor het bijkopen van melkquotum. En in het ergste geval voor beide.

De melkveehouders zouden er onverstandig aan doen als ze zichzelf in dat vervelende parket manoeuvreren. Want niet voor niets lopen de prijzen van ruwvoer en van melkquota en lease-melk op. Snijmais was deze winter nog rond de $f90$ per ton, maar daarvoor wordt nu al $f125$ gevraagd. Voor melkquota moet bijna $f4$ per kilogram worden neergeteld bij 4,15 procent vet. Zulke extra investeringen zijn niet meer rendabel te krijgen. Zeker niet, nu ook de melkprijs door onder andere oplopende kaasvoorraden onder druk staat.

Feit is dat de ruwvoederwinning op veel melkveehouderijbedrijven flink achter ligt bij vorig jaar. Op dit moment hebben ze gemiddeld ongeveer een derde minder van het land gehaald. Daar is hoofdzakelijk de langdurige en vooral droge winter debet aan. De grasgroei kwam zo'n drie weken later op gang. Bovendien moesten veel percelen opnieuw worden ingezaaid, omdat onkruidachtige planten de plaats van de grassen innamen.

„Dochs hat it noch hieltiid groeisum waar west. Ast de boeren hcarst, dan tinke de measten wol genóch te krijen foar it molkfee en wurdt it krapoan foar it jongfee”, meent landbouwvoorlichter Janke Bakker. En die droogtE? „Dat falt op de measte plakken wol ta, behalve op féanige grun. Dér moat it it swierste welkomme”. zegt Bakker. „Folle bereiningsspuiten ha ik noch net sjoen. En as ik al ien sjoch, tink ik 'moat dat no'?”

Bakker heeft de aarzelende houding onder de boeren om vee te verkopen ook bemerkt. Tegelijk ziet ze de melkproductie oplopen. „As sokken dan no ek noch wat krap sitte, tink ik by mysels: 'wér wachtsje je no noch op'?”

De oprisping van de Goutumer boekhouders is opmerkelijk. Eigenlijk vragen ze de melkveehouders alerter te reageren op de omstandigheden. Daarmee heeft de boerenstand ongevraagd een adviseur aan tafel gekregen die oproept tot een harde sanering. Het is voor sommigen misschien even wennen, maar doorgaans spreekt het boeren wel aan als zo'n McKinsey-achtig bureau flink wat banen wil schrappen bij hun zuivelcoöperatie.

Leeuwarder Courant 1996-07-29

Quotering gaat boeren blijven

Net de flinke daling van de prijs van melkquotum deze week lijkt een trend definitief doorbroken te zijn. Veehouders zagen voor het eerst in een lange reeks van jaren de handelswaarde van hun productierechten dalen. De verwachting in de zuivelsector is nu, dat de daling volgend jaar nog verder zal doorzetten tot mogelijk een halvering van de huidige prijs. De consument die in de winkel een pak melk koopt merkt niets van deze gebeurtenis, maar voor de melkveehouderij zullen de gevolgen groot zijn.

Het in 1984 ingestelde systeem van productiequotering maakte een einde aan de zuivelbergen in de Europese Unie. Aan de veehouders bood het sedertdien de waarborg van een beschermde markt. Boeren die hun bedrijf wilden laten groeien, konden dat alleen door het quotum van een stoppende collega te kopen. In geen ander land is melkquotum zo'n grote economische factor in de veehouderij geworden als in Nederland.⁵²

In Nederland heeft het systeem, doordat boeren onderling de quotumprijs telkens hoger lieten worden, ook geleid tot een tragere groei van boerenbedrijven dan in buurlanden waar quotum nooit zo duur is gemaakt. Het melkquotum had, tot de recente prijsval, een waarde van ongeveer een miljoen euro op een gemiddeld bedrijf. Het maakte bedrijfsovernames duur en moeizaam.

De Europese Unie wil in 2015 de melkquotering opheffen. Boeren mogen dan weer zoveel melk produceren als zij willen, waarbij zij moeten concurreren met vakkbroeders overal ter wereld. Landbouweconomen verwachten unaniem dat de Nederlandse boeren zich goed staande zullen kunnen houden op die vrije markt. De boeren hebben nog negen jaar om naar die vrije markt toe te groeien.

De daling van de quotumprijs heeft direct gevolgen voor boeren zonder opvolger. Het melkquotum is voor deze groep een pensioenpot, die nu zal wegwijnen. Zij zullen naar verwach-

---

⁵² Onderstreping ZHN.

ting snel hun bedrijf van de hand willen doen en daarmee versnellen zij de prijsval van de productierechten. Jammer voor ze, maat, de quotering is nooit als pensioenfonds bedoeld.

Veel belangrijker zijn de boeren die hun bedrijven voortzetten, ook als er straks geen marktbescherming meer is. Hun startpositie op die vrije markt is veelbelovend. Zo lang deze groep economisch gezond blijft, wordt het platteland onderhouden en benut. En een levendig platteland daar heeft iedereen wat aan. Kijk maar om u heen in deze zuivelprovincie bij uitstek.

VdM.

Leeuwarder Courant 1996-08-17

Circuit van 'zwarte melk' in Friesland Boeren fors boven quotum

Van een onzer redacteurs

LEEWARDEN - In Friesland bestaat weer een circuit van „zwarte melk”. Een tankwagen, die naar verluidt uit Rotterdam komt, haalt bij nacht en ontij melk van boeren op. Tankwagens van de zogeheten rijdende melkontvangsten, treffen bij boerderijen af en toe melktanks aan die volgens het normale patroon vol zouden moeten zitten, maar nu leeg of slechts voor een deel zijn gevuld.

Woordvoerder Peter den Oudsten van Friesland Dairy Foods zei gisteren desgevraagd: Wij kennen het gerucht, maar weten niet zeker of het ook bij onze boeren het is. Uiteraard zijn wij er hartstikke op tegen. Ik hoop dan ook dat de AID ingrijpt. Andere zuivelondernemingen willen geen commentaar geven.

De Algemene Inspectie Dienst van het ministerie van landbouw heeft nog geen onderzoek ingesteld. „Zoals het er nu naar uitziet is het niet meer dan een gerucht, maar wij houden natuurlijk de vinger aan de pols”. aldus de woordvoerder.

Veel boeren zitten op dit moment royaal boven hun quotum. Zij hebben door de lage vee prijzen vrij lang vee aangehouden dat bij normale prijzen al zou zijn verkocht. Om aan het eind van het melkjaar niet in de problemen te komen en de superheffing op te veel afgeleverde melk te ontlopen, zoeken zij nu een illegale uitweg.

De geruchten dat het om een tamelijk omvangrijke operatie gaat, nemen toe. Er wordt contant afgerekend en de melk zou oostwaarts over de grens verdwijnen, richting Duitsland en Polen.

Leeuwarder Courant 1996-08-22

Zwarte-melkcircuit kan gemakkelijk gedijen

Door Willem Stegenga redacteur LC.

Het circuit van zwarte melk dat zich onder andere in Friesland begint af te tekenen, gedijt vrij gemakkelijk. De verdachte boeren worden voorlopig niet aangepakt. De *Algemene Inspectie*

Leeuwarder Courant 1996-08-23

INGEZONDEN

Friesland Dairy Foods

In 1992 leverde ik kritiek op de negatieve houding van de redactie van de LC op de toen genaamde Friesland Frico Domo. Helaas blijkt deze houding nog even negatief te zijn. Op 16 augustus is zelfs met één penne-streek de kaasfabriek in Burgum verdwenen. De uitbetaalde melk-prijs van de FDF kan de vergelijking met andere bedrijven goed doorstaan en het is dan wel makkelijk om de resultaten tegenvallend te noemen. Het is een geluk dat we in onze provincie een zuivelindustrie hebben die de harde concurrentie met de rest van de wereld aankan.

Dokkum.

S. Uilkema.

Dienst van het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij wekt niet de indruk zich er erg druk over te maken. De zuivelfabrieken evenmin. De boeren kunnen dus nog even hun gang gaan.

Boeren horen hun melk af te laten halen door een tankwagen van de fabriek, waaraan ze verbonden zijn. Als ze lid van een coöperatie zijn, hebben zij zelfs de plicht die melk bij die coöperatie af te leveren.

Die tankwagens rijden bij nacht en ontij door Friesland. Als daar een illegale tussen zit valt dat nauwelijks op. Die illegale wagens bedienen het zwarte circuit. Zij leveren de melk niet af bij een fabriek, maar aan een handelaar. Die melk gaat naar een onbekende bestemming, vermoedelijk buiten de Europese Unie.

Er is op dit moment een overvloed aan melk in ons land. Door de lage vee prijzen hebben de boeren veel vee, dat in feite overvloedig is, aangehouden. Die koeien worden gewoon gemolken. Dat houdt in dat veel boeren nu al kunnen uitrekenen dat zij bij onveranderde omstandigheden aan het eind van het melkprijjsjaar - april volgend jaar - royaal boven hun quotum zullen zitten als er niet wordt ingegrepen.

Op melk die boven het quotum wordt afgeleverd, staat een boete van ruim 76 cent per kilogram. Om daaraan te ontkomen wordt een uitweg gezocht. Het zwarte circuit kan tijdelijk voor enige verlichting van de problemen zorgen. De boeren leveren een deel van hun melk af aan een handelaar. Zij krijgen contant geld. Dat bedrag varieert, maar met een paar dubbeltjes per kilogram kan er al handel worden gedaan. Dat geld te ontvangen is beter dan de hoge boete van 76 cent te betalen.

Uit de registratie van de fabrieken zou moeten blijken wie zich schuldig maakt aan deze malversatie. Volgens het *Produktschap Voor Zuivel*, waar alles wat melk is wordt geregistreerd, is dat gemakkelijker gezegd dan gedaan. Als de reguliere tankwagens van de fabriek bij een boer komt die op dat moment een lege tank in het hok heeft, kan er sprake zijn van een ongelukje. Bij herhaling wordt de boer verdacht. Een woordvoerder van het schap: „De zuivelfabrieken kunnen alleen fouten constateren wanneer het gedurende langere tijd om grote hoeveelheden gaat”.

Om die verdenking te ontlopen laten de boeren niet de hele inhoud van de tank overpompen in de illegale wagen. Zij doen dat mondjesmaat met hoeveelheden die net buiten de al te verdachte sfeer liggen.

Bovendien staan de fabrieken niet te trappelen hun boeren aan te geven. Zij hebben, zoals gezegd, melk genoeg om hun productie op peil te houden. Ze zouden zelfs met wat minder genomen nemen. De zuivelmarkt is minnetjes en enige beperking van de productie komt hen niet slecht uit. Mogelijk dat dan de prijzen minder snel dan zullen dalen.

Daar komt bij dat fabrieken, die hun boeren snel in de handen van de AID drijven, bij de boeren op een slechte naam komen. Boeren hebben in tegenstelling tot het recente verleden, toen ze met handen en voeten waren gebonden aan hun coöperatie, nu alle mogelijkheden om hun heil elders te zoeken. Het weglopen van boeren kan in een tijd van melkschaarste vervelende gevolgen hebben. De AID zegt pas in te zullen grijpen als zij de naam van de verdachte boer en die van zijn fabriek kent.

Eind jaren tachtig, begin jaren negentig deed zich hetzelfde voor. Toen besloot de AID in 1989 in te grijpen. De Tweede Kamerfractie van D66 reageerde verbaasd. „De AID is al twee

jaar op de hoogte, maar doet nu pas wat”, aldus de fractie destijds. Het ziet er naar uit dat het zwarte circuit nu weer geruime tijd kan functioneren.

Leeuwarder Courant 1996-08-27

LEI: Inkomen van boeten in 1995 lager

DEN HAAG (ANP) - Het inkomen van de meeste boeren en tuinders is vorig jaar teruggelopen. Melkveehouders en sommige tuinders beurden minder dan in het begin van de jaren negentig, aldus het *Landbouw-Economisch Instituut* (LEI). De melkveehouders ontvingen gemiddeld *f* 49.000. Dat was bijna *f* 10.000 minder dan een jaar eerder en *f* 15.000 minder dan in 1992-'93.

De akkerbouwers hadden over het algemeen een matig jaar met een gemiddelde verdienste van *f* 57.000. Dat is ongeveer de helft van wat ze met de oogst in 1994 binnenhaalden (*f* 105.400), maar altijd nog meer dan in de daaraan voorafgaande drie jaar.

De varkens- en een deel van de kippenhouders deden het opvallend goed. Gemiddeld lag hun inkomen op *f* 53.000. Een jaar eerder was dat *f* 27.300. Degenen, die het moeten hebben van de verkoop van eieren, leden evenwel een verlies van *f* 73.000.

De tuinbouw laat een wisselend beeld zien. In de glasgroenten (tomaten, komkommers, paprika's) haalden de tuinders een gemiddeld (bruto) jaarinkomen van *f* 37.000 tegen *f* 77.400 in 1994. Bij de telers van snijbloemen lag het inkomen op *f* 63.000: *f* 10.000 minder dan in het jaar daarvoor. Toppers zijn de bloemenbollentelers met *f* 133.000.

Er komt nog geen einde aan de daling van de melkprijs. Vorig jaar ging die met 2 procent omhoog en dit jaar liet geen verbetering zien. Kaas is bepalend.

In 1995 werd daarvan 5 procent meer gemaakt. Er kwam 3 procent meer boter en 4 procent meer condens. De productie van vol melkpoeder liep met tweederde terug, die van mager poeder met ruim 17 procent.

De gemiddeld melkveehouder heeft 30,7 hectare en een quotum van 331.000 kilo. Hij leasde in doorsnee 17.000 kilo melk. Per hectare werd 11.400 kilo melk geproduceerd. De productie per koe nam met 1,5 procent toe tot 6.960 kilo. De veebezetting, bleef met 1,64 koeien per bunder gelijk.

In het Noorden was het inkomen ruim *f* 10.000 hoger dan in het Westen en *f* 15.000 hoger dan in de zandgebieden. Het aantal maatschappen nam van 19.000 in 1990 toe tot 31.000 in 1995. In Friesland, Overijssel en Limburg komt de maatschap relatief het meest voor.

Leeuwarder Courant 1996-09-17

Rabo: 'Boerenbedrijf wacht overnamegolf'

LEEWARDEN - Het boerenbedrijf in Friesland staat voor een overnamegolf, die zich binnen vijf tot tien jaar zal voltrekken. Het gemiddelde bedrijf, dat nu jaarlijks 300.000 tot 400.000 liter melk produceert, zal tenminste verdubbelen. Een beperkt aantal, zeer professio-

neel geleide bedrijven zal overblijven. Die voorspelling deed gisteravond directeur Wouter Schuitema van de Rabobank Leeuwarden in een toelichting op de jaarcijfers van zijn bank over 1995.

De zogeheten GATT-afspraken over vrijmaking van de wereldhandel, die onder andere leiden tot minder overheidsbescherming, nopen de Nederlandse boeren tot extra inspanningen om internationaal te kunnen blijven concurreren. Oostelijk Nederland is volgens Schuitema al verder met de schaalvergroting. „Daar heb je boeren met melkquota van 1-miljoen liter en meer.” Ondertussen maakt de Rabobank Leeuwarden, die ook actief is in de plattelandsgebieden ten noorden en ten zuiden van de Friese hoofdstad, zich zorgen over de investeringen van vooral de melkveehouders. Die blijven voor het derde achtereenvolgende jaar achter bij andere sectoren in het bedrijfsleven. Volgens Schuitema investeren handel, industrie en dienstverlening op dit moment verhoudingsgewijs drie keer zoveel.

Schuitema: „Ik vind dit een zorgelijke ontwikkeling. We moeten hieruit concluderen dat een aantal agrarische bedrijven niet meegaat of niet mee kan gaan in de noodzakelijke modernisering. Investeren is geen luxe, maar op termijn lijfsbehoud.

De akkerbouwers, die een aantal zeer slechte jaren achter de rug hebben, zijn vorig jaar begonnen met een inhaalslag in hun investeringen. Die lijn zet zich dit jaar door, aldus Schuitema. De agrarische sector als geheel zal dit jaar echter minder investeren dan in 1995, verwacht hij.

De Rabo-directeur zegt geen duidelijke verklaring te hebben voor de afwachtende opstelling van de melkveehouders. „Het verbaast ons enigszins. De afgelopen jaren is goed verdiend. De melkprijs loopt nu iets terug, maar niet dramatisch.” Een van de redenen zou kunnen zijn, aldus Schuitema, dat nogal wat oudere boeren geen opvolging hebben. Zij zouden daardoor minder geïnteresseerd zijn in vernieuwing van hun bedrijf.

Leeuwarder Courant 1996-10-08

FLTO bepleit beperking van quotumhandel

GORREDIJK - *De Fries-Flevolandse Land- en Tuinbouw Organisatie* wil de vrije handel in melkquota rigoureus aan banden leggen. Wie zijn quotum wil verkopen zou dat in moeten leveren bij een fonds dat f 1 per kilogram melk geeft. De prijs is nu zo'n f 4 per kilogram. Dat fonds moet jaarlijks de opgekochte hoeveelheid verdelen over die boeren die zich hebben aangemeld.

Bovendien wil de FLTO het leasen van quota aanpakken. Dat zou maar één jaar mogen duren. Daarna moet de boer dat quotum verkopen of zelf weer volmelken. Op deze manier denkt de FLTO per boer jaarlijks 14.000 kilogram melk over te doen aan de 25.000 veehouders die nu in de markt zijn als koper of als leaser. Op een bijeenkomst in Gorredijk was tweederde van de aanwezigen voor het uitwerken van het plan en eenderde tegen.

Melkquota hebben de kostprijs van de melk de afgelopen jaren met 7 cent per kilogram verhoogd. Nu de melkprijs voor het derde achtereenvolgende jaar lager is, wordt het tijd om in te grijpen. Jan Hesseling, voorzitter van de melkveehouderij van de FLTO, zei dat Nederland in

de Europese Unie het enige land dreigt te worden dat door de vrije quotumhandel op een hoge kostprijs van de melk zit.

Bij de boeren bestond overigens wel de nodige scepsis. Als de quotumprijs daalt naar *f* 1 per kilogram melk zullen niet 25.000 maar alle 41.008 melkveehouders in de markt zijn. De spoe-ling wordt dan dunner dan 14.000 kilogram melk per boer. Bovendien wordt de structuuront-wikkeling van de bedrijven op slot gezet. Boeren kunnen nauwelijks meer stap voor stap hun bedrijf vergroten, zoals nu het geval is. De enige mogelijkheid die nog rest is een compleet bedrijf in één keer over te nemen.

Pak alleen die boeren aan die jaar-in-jaar-uit hun complete quotum verhuren, zo werd geop-perd. Jaarlijks zijn dat er 5000 tot 8000 en dat aantal neemt nog steeds toe. Vorig jaar is er 577 miljoen kilogram melk geleased, 259 miljoen kilogram verkocht en 268 miljoen naar een ande-re eigenaar overgegaan door bedrijfsovername.

Volgens secretaris Roelof Bos is het einde van de quoterings nog niet in zicht. Ambtelijke werkgroepen stellen het afschaffen wel voor, maar de politiek beslist. Zolang Duitsland en Frankrijk niet van het systeem af willen zal dat ook niet gebeuren, zo veronderstelt hij.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1996-11-26

Van Aartsen wil verhuren van melkquota inperken

DEN HAAG - Minister Van Aartsen (Landbouw) gaat paal en perk stellen aan het verhuur van melkquota. Medio januari komt hij met een wettelijke regeling om dat zogeheten „leasen” aan banden te leggen.

Dat heeft hij maandag gezegd in een overleg met de Tweede Kamer. Van Aartsen zal het ver-huur niet geheel verbieden. Boeren die melk willen produceren hebben een quotum nodig. Startende agrariërs moeten die productierechten kopen; van hun ouders of van melkvee-houders die ermee ophouden.

In praktijk besluiten echter vaak vertrekkende agrariërs om hun quota te verhuren in plaats van te verkopen. Dat levert hen een aardige pensioentje op. ANP

1997

Leeuwarder Courant, 1997-01-03

Melkprijs in vier jaar met 8 procent gedaald

SCHEVENINGEN - De melkprijs is de afgelopen vier jaar met 8 procent gedaald. Voor een boer met een quotum van 400.000 kilogram, komt dat neer op een inkomensten-derving van f 32.000. Vorig jaar was de daling 2 cent per kilogram. De gemiddelde melkprijs in dat jaar is daardoor op 73, 80 cent gekomen, aldus de voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*. Gerit van den Berg, in zijn nieuwjaarsrede.

De voornaamste oorzaak is de praktische uitwerking van het GATT-akkoord (de wereldwijde afspraken over verlaging van tarieven en heffingen). Vooral de uitvoer van kaas werd daarvoor getroffen.

De bruto-opbrengst van de zuivelsector daalde vorig jaar van f 10.6 miljard naar f 10,2 miljard. Er werd 28 procent van de zuivel in eigen land afgezet. 49 procent in de EU-landen en 23 procent in landen elders in de wereld. Nederland ontving voor die laatste export f 0.7 miljard. In 1995 was dat nog f 1.2 miljard.

De subsidies op export buiten de EU zijn stelselmatig verlaagd. Op 1 juli 1995 kreeg een exporteur nog een bijdrage van f 2.63 voor een kilogram kaas, eind vorig jaar was dat nog f 1.72. De subsidie is in 1996 zestien keer verlaagd. Ook heeft het systeem van het verkrijgen van certificaten de uitvoer belemmerd. Soms werd maar 1 procent van de aanvragen om certificaten toegewezen.

Dit neemt niet weg dat de kaas voor verschillende records heeft gezorgd. De productie steeg, met 1.5 procent naar 690.000 ton, de uitvoer met 2 procent naar 525.000 ton en de binnenlandse afzet met 2 procent naar 207.000 ton. De uitvoer naar landen buiten de EU daalde met 9 procent. De Leeuwarder notering was ruim 10 cent per kilogram lager en kwam uit op f 5,70 per kilogram. In de EU werd 2 procent (93.000 ton) meer verbruikt.

De productie van boter daalde met 4 procent, die van mager melkpoeder met 17 procent en die van condens met 7 procent. De condensexport was 6 procent lager. Uit de EU werd 350.000 ton uitgevoerd tegen 650.000 ton in 1980. De subsidie op deze export werd in 1996 met 15 procent verlaagd.

De werkgelegenheid in de zuivel nam af: van 14.700 naar 13.900 mensen. In de kaasgroothandel kwam er tussen 1993 en 1996 ongeveer 8 procent aan banen bij. Die groei is nu tot stilstand gekomen, aldus Van den Berg.

Zierikzeesche Nieuwsbode, 03/01/1997; p. 2/

Werk melkveehouderij blijft in dalende spiraal

DEN HAAG (ANP) - Opbrengsten en werkgelegenheid in de melkveehouderij blijven dalen. Dat zei ir. **G. van den Berg**, voorzitter van het **Produktschap Zuivel** vandaag, vrijdag, in Den Haag.

Sinds 1992 is de melkprijs met 8 procent teruggelopen. Het aantal melkveehouders daalde in een jaar met 5 procent tot 13.900. In de kaasgroothandel is het aantal werknemers in vier jaar met 8 procent gestegen.

Het proces van concentratie en schaalvergroting in de zuivelindustrie zet zich voort, aldus Van den Berg.

De laatste elf jaar is het aantal zuivelondernemingen in Nederland gedaald van 43 naar achttien gedaald. De arbeidsproductiviteit is aanzienlijk gestegen. Volgens Van den Berg speelt kaas een steeds belangrijker rol in de melkverwerking. Europeanen drinken minder melk en eten meer kaas. Deze trend zet zich naar verwachting dit jaar voort.

Dreigende ruzie met Italië over melkquota

Als minister Van Aartsen van Landbouw het in het komende half jaar als voorzitter van de vergadering van Europese landbouwministers ergens moeilijk mee zal krijgen, dan is het wel met zo'n 15.000 Italiaanse melkveehouders. Zij willen meer melk leveren, maar Van Aartsen wil daarvan niets weten.

BRUSSEL - Nederland dreigt als voorzitter van de Europese Unie opnieuw in aanvaring te komen met Italië over de melkquota. Italië stuurt aan op toewijzing van een groter melkquotum, terwijl Nederland daar helemaal niet van wil weten.

De EU-ministers van Landbouw vergaderden gisteren in Brussel over de agenda voor het komend halfjaar. Tot juli is de Nederlandse bewindsman Van Aartsen voorzitter van de Europese landbouwministers. De Italiaanse minister Pinto nam Van Aartsen apart om hem te informeren over zijn binnenlandse problemen rondom de melkquota.

Italiaanse boeren zijn een massaal protest gestart tegen de superheffing. Brussel heeft de boeren ongeveer 350 miljoen gulden boete opgelegd wegens overschrijding van de quota. De afgelopen vier dagen blokkeerden ze met tractoren de toegangswegen tot het vliegveld van Milaan. Pinto meent dat de kwestie de komende maanden in Europees verband moet worden besproken.

Hoewel Pinto formeel niet om een groter melkquotum heeft gevraagd, is dat wel waar hij op aanstuurt. Tegen verslaggevers zei hij gisteren dat Italië 600.000 ton extra melkquotum wil, bovenop de 9,9 miljoen ton die het land al heeft. De Italiaanse consumptie bedraagt 15 miljoen ton, zodat Italië melk moet importeren om aan de binnenlandse vraag te voldoen. EU-landbouwcommissaris Fischler liet weten dat Italië niet op een extra melkquotum hoeft te rekenen. Volgens Fischler kan het niet zo zijn dat vraag en aanbod nationaal worden vastgesteld. „We hebben in Europa één gemeenschappelijke markt. Bovendien heeft Italië enkele jaren geleden al 900.000 ton extra gehad.”, Minister Van Aartsen zei zich voor 100 procent achter Fischler te scharen.

Nederland en Italië kwamen enkele jaren geleden met elkaar in aanvaring over de melkquota. Italië werd erop betrappt jarenlang geen superheffing te hebben gehanteerd om de melkproductie terug te dringen. Andere EU-landen hadden dat wel gedaan. Italië beloofde de melkquotering in te voeren, op voorwaarde dat het 900.000 ton extra quotum zou krijgen. Nederland verzette zich fel tegen deze eis. Volgens de toenmalige landbouwminister Bukman zou Rome daarmee een beloning krijgen voor slecht gedrag. Uiteindelijk moest Nederland met lede ogen toezien hoe de meerderheid binnen de EU toch akkoord ging.

Minister Van Aartsen organiseert in mei in Middelburg een informele bijeenkomst voor de EU-ministers van Landbouw. Tijdens die bijeenkomst wil hij een discussie op gang brengen over het Europese zuivelbeleid. Volgens de bewindsman is dat een mooie gelegenheid om „in een breder kader” te praten over de Italiaanse problemen.

Coalitie verdeeld over mestplan – '*Minas*'

DEN HAAG - De Tweede-Kamerfracties van de regeringspartijen VVD, PvdA en D66 zijn onderling verdeeld over de uitwerking van de mestmaatregelen van het kabinet. De liberalen willen, net als oppositiepartij CDA, een versoepeling van de voorgenomen ingrepen van de ministers Van Aartsen (Landbouw) en De Boer (Milieu), terwijl de andere twee regeringsfracties in essentie willen vasthouden aan het mestplan. Dat bleek gisteren bij de behandeling van het wetsvoorstel dat die mestmaatregelen vastlegt.

De discussie draait vooral om de invulling van het zogeheten *mineralenaangiftesysteem* (Minas), waar de boeren per 1 januari volgend jaar aan moeten meedoen. De agrariërs zullen daarmee moeten bijhouden hoeveel mest, in de vorm van nitraat en fosfaat, ze op hun bedrijf overhouden. Om hen te dwingen dat jaarlijkse overschot terug te brengen wil het kabinet de veehouders daarover een heffing laten betalen. De verschuldigde geldbedragen en de eveneens in te voeren heffingsvrije voet (verliesnorm) wordt tussen 1998 en 2010 geleidelijk aangedraaid. De boeren verzetten zich.

Om meer boeren te winnen voor het mestplan bleek VVD'er Blauw gisteren bereid ze enigszins tegemoet te komen. Het Kamerlid opperde om tot 2000 inderdaad geen strafheffing in te voeren. Hij stelt daarbij wel als voorwaarde dat alle veehouders beloven zich aan te sluiten bij het systeem en hun best zullen doen de mestprobleem te beperken. Mocht dat ondanks alles in 2000 toch nog te groot blijken, dan moet inkrimping van de veestapel ter sprake komen, stelde Blauw.

PvdA'er Huys bekritiseerde de inschikkelijkheid van Blauw. Het schrappen van de strafheffing ontnemt het mestbeleid de stok achter de deur, betoogde hij. „Zijn we de periode van vrijblijvendheid niet voorbij”, vroeg het Kamerlid zich af. Ook D66 wil vasthouden aan een strafheffing.

Het CDA vindt zowel de voorgestelde verliesnorm als de heffing 'onhaalbaar' voor de boeren. Ze zouden in elk geval tot 2000 in de ijskast moeten. De maatregelen die het kabinet voorstelt ontberen een draagvlak in de agrarische sector, stelde woordvoerder Van der Linden, en zijn daarom in praktijk onuitvoerbaar. „Het is een politiek dictaat. Van overleg met de sector is geen sprake geweest.”

Het debat wordt over twee weken voortgezet. Dan zullen ook de ministers reageren.

Mestheffing: PvdA dreigt met sluiting boerderijen

Van een onzer redacteuren

LEEUWARDEN De Tweede Kamer wil dat minister Jozias van Aartsen van landbouw harde maatregelen neemt om boeren die meedoen aan de mestboycot, toch te dwingen de mesthcf-

ving, te betalen. De PvdA vindt zelfs dat het bedrijf van boeren die blijken weigeren, desnoods gesloten moet worden.

Bijna negenhonderd Friese boeren hebben gisteravond in De Harmonie in Leeuwarden hun gal gespuid over het huidige mestbeleid. Het probleem is, aldus voorzitter Johannes Panman van de Fries- Flevolandse Land- en Tuinbouw Organisatie (FLTO), dat de kamerleden niet van de ernst van de problemen zijn doordrongen. „Bovendien slaan ze soms behoorlijk de plank mis.”

Boeren vinden de mestregels te streng en de te verwachten heffing bij overtreding van die regels veel te hoog. Die komt voor boeren, volgens het Leeuwarder bureau A VM, neer op gemiddeld f 19.000 per bedrijf, oplopend tot f 47.000 in 2008. Reden waarom onder andere Friese veehouders zich massaal scharen achter de oproep van de FLTO het opsturen van de mestboekhouding te boycotten.

PvdA, VVD en D66 reageren met onverholen woede op het feit dat de Algemene Inspectie Dienst (AID) de controle van de mestboekhouding heeft gestaakt. De inspecteurs zijn gewicht voor de intimiderende houding van de boeren, die hen vaak met enige tientallen opwachten en de weg versperden. De controle wordt nu telefonisch gedaan. Ook de processen-verbaal worden telefonisch opgemaakt.

PvdA-woordvoerder Servaas Huys is het felst in zijn veroordeling van de handelwijze van de boeren. „Als mensen democratische afspraken naast zich neerleggen, moet de overheid ingrijpen. Je mag, nimmer wijken voor de terreur van de straat. Als er niks anders overblijft, moet je maar overgaan tot bedrijfssluiting.”

VVD'er Piet Blauw vindt dat de AID de controles op het boeren erf moet hervatten. „De boeren mogen hier niet mee weggelopen. Dat is de bijl aan de wortel van onze democratie”. Alleen oppositiepartij CDA kan de houding van de boeren billijken. Het heeft de verantwoordelijke bewindslieden gewaarschuwd dat er geen draagvlak voor de mestheffing is.

De kamerleden denken dat met de nieuwe Mestwet die in 1998 van kracht wordt, boeren makkelijker zijn aan te pakken. Dan wordt gewerkt zoals bij de inning van belastingen. Heffingen kunnen vanaf dat moment in mindering worden gebracht op subsidies aan boeren.

[Meer hierover op pagina 17.](#)

Leeuwarder Courant 1997-02 -17

ook MAP Rundvee

Landbouw niet gebaad bij ontkennen problemen 'mestboekhouding'

Door Gerrit Nijboer ministerie landbouw, natuurbeheer en visserij directie Noord

In de Leeuwarder Courant van 3 februari verscheen een artikel van FLTO-secretaris Harm de Kroon met als titel 'Boeren staken voor gras, niet voor mest'. Een dergelijk artikel trekt aandacht, zeker wanneer het van de landbouworganisaties afkomstig is. Je verwacht dan een evenwichtige uiteenzetting van de problematiek wanneer voor het forum van alle Friese burgers de problematiek wordt uitgelegd. Het betreffende artikel is echter zodanig gekleurd dat enige nuancering op zijn plaats is.

Waar gaat het om? Reeds in 1984 was het duidelijk dat de snelle uitbreiding van de veestapel, en dan met name de varkenshouderij, tot grote problemen met mest leidde. Er werden maatregelen genomen om de groei van de veestapel te stoppen en een eind te maken aan mestdumping, zoals dat vooral in de overschotgebieden in het zuiden en oosten van het land schering en inslag was geworden. Bij deze maatregelen bleef de Friese boer grotendeels buiten schot. Immers, hier was op gebiedsniveau geen overschot.

Echter, in de loop van de tijd groeide het besef dat het niet zozeer een mestprobleem was, maar een mineralenprobleem en daarmee kwam ook de kunstmest in beeld. Overigens was dit een ommekeer die mede door de landbouw zelf was aangedragen in het rapport *'Mineraal Centraal'*. Hierin werd ervoor gepleit om niet de mest, maar de mineralen centraal te stellen. Minstens zo belangrijk was de constatering dat niet de wijze waarop boeren werken centraal moet staan, maar de resultaten die ze behalen. Met de mineralenbalans was een prachtig hulpmiddel ontwikkeld om de resultaten te beoordelen.

Met deze benadering verschoof de aandacht van de mestproducent naar de gebruiker van mest. Op zich logisch, immers niet de productie van mest is het probleem, maar het te veel of het op de verkeerde tijdstippen gebruiken van mest. Met mest op zich is niets mis. Sterker, mest is een zeer waardevolle grondstof en essentieel voor de groei van planten. Er is wel iets mis als er te veel mest wordt gebruikt, zeker in combinatie met hoge kunstmestgiften. Dan verdwijnen de mineralen in het milieu en zien we 's zomers, ook in Friesland, in de sloten een groene drab van wieren, kroos en dergelijke. Het water geeft uitbundig blijk van zijn vruchtbaarheid ofwel van de overmaat aan mineralen. Hierin levert de landbouw een aandeel, zoals ook het Waterschap aangeeft.

De overheid heeft de wens om via de mineralenbalans op resultaten te sturen goed in de oren geknoopt. In het nu voorgestelde beleid wordt niet aangegeven hoeveel mest of kunstmest een boer mag gebruiken, maar er wordt gewerkt met verliezen.

Kort gezegd: je geeft een bepaalde hoeveelheid mest en kunstmest, het gewas neemt een deel op en wat overblijft is het verlies. Aan dit verlies wordt een maximum gesteld en dit heet de verliesnorm. Dit gebeurt zowel voor fosfaat als voor stikstof. Het voordeel voor de boer is dat er geen maximumgiften worden voorgeschreven. Immers, aan een hoogproductief gewas moet hij meer mest en/of kunstmest verstrekken omdat er ook meer wordt opgenomen. Wat hij meer geeft dan er wordt opgenomen is het verlies. Een deel van het verlies aan nitraat en het grootste deel van het fosfaat wordt in de bodem vastgelegd. Van het nitraat keert een deel in de lucht terug als stikstofgas, een deel ontsnapt als ammoniak en een deel komt in grond- en oppervlaktewater terecht. Het verlies geeft dus redelijk aan wat de belasting voor het milieu is.

Dit is wat anders dan spreken over verbruik. Daarmee wordt ten onrechte gesuggereerd dat er niets aan de hand is.

De verliesnormen, in elk geval de normen tot 2000, zijn zodanig gekozen dat ze met de huidige landbouwkundige kennis haalbaar worden geacht. Bovendien is voorwaarde dat de bodemvruchtbaarheid in stand blijft. Hiertoe is de huidige stand van het landbouwkundig onderzoek geraadpleegd, maar is ook gekeken naar resultaten van boeren die al enige jaren een mineralenboekhouding bijhouden. Komt men boven de verliesnorm, dan worden heffingen voorgesteld. En dan ontstaan de discussies.

„De heffingen zijn veel te hoog,” wordt er geroepen. Heffingen zijn echter geen doel, maar volgen wanneer de verliezen naar het milieu hoog zijn. In feite dienen heffingen om te voorkomen dat er verliezen plaatsvinden en dus ook dat er heffingen vallen. Als de heffingen hoog worden is dat meestal bij hoge veebezettingen, dus veel dieren per hectare, of in situaties waarin naast mest ook nog veel kunstmest wordt gegeven, in elk geval veel meer dan het gewas opneemt. Aanwezige gegevens geven aan dat reeds nu veel boeren, zeker ook in Friesland, een heel eind komen in de richting van de voorgestelde normen.

Voor een bepaalde categorie boeren betekent *Minas* (het mineralenaangiftesysteem) een schok omdat men geconfronteerd wordt met resultaten van een bedrijfsvoering die niet altijd optimaal is. De verliezen zijn dan te hoog en de keus is om of minder kunstmest te strooien of om mest af te voeren. Afvoeren van mest zal maar voor een beperkte categorie noodzakelijk zijn. Tot nu toe is dat nog nauwelijks in beeld geweest omdat dit kostbaar is en eigenlijk nooit praktisch is geweest. Het doet het in zo'n geval goed om te roepen dat mest goed is voor het gras, maar dat is niet het hele verhaal!

Voor de landbouw in Nederland vind ik de huidige situatie onbehaaglijk. Internationaal ligt onze landbouw, die sterk afhankelijk is van export, onder vuur. Er wordt met argusogen naar ons gekeken vanwege onze intensieve bedrijfsvoering. In Brussel moest het plan dat invulling gaf aan de nitraatrichtlijn worden teruggetrokken, omdat het nog te veel vragen oproep. En dan geeft de landbouw aan dat alles nog veel te ver gaat. In Italië protesteren de boeren dat ze meer melk willen produceren om hun invoer te verminderen en dan moet onze minister duidelijk maken dat wij onze productie en export willen behouden zonder aan te geven dat wij dit milieuverantwoord kunnen produceren? Het zaad voor zeer ongemakkelijke gesprekken in Brussel wordt hiermee wel gezaaid.

Ten onrechte werd naar boeren en anderen gesuggereerd dat er niets aan de hand is. Juist in Friesland, waar geen mestoverschot is, zou je een andere benadering verwachten. Dat de eindnormen scherp zijn zal niemand ontkennen. Het is dan ook niet voor niets dat de ministers het project met de 240 praktijkbedrijven ruim steunen en aangegeven hebben deze resultaten bij de evaluatie in 2000 te zullen betrekken. Gelukkig werkt ook de FLTO aan dit project mee en heeft ze alle kans kennis te nemen van deze resultaten.

Met de mineralenboekhouding kan de landbouw sturen naar een verantwoord gebruik van mineralen en dit ook naar buiten tonen. Dit is een betere aanpak dan ontkenning. Want met het ontkennen van problemen is dé Friese landbouw niet gebaat.

Gebruiker melkrobot roemt vele voordelen

"De melkrobot komt langzaam in zwang op de boerderij. Jouke Melchers in Spannenburg is er een jaar vertrouwd mee, maar zou niet meer zonder kunnen, De robot levert hem vele voordelen op. De nadelen zijn te verwaarlozen."

Door Willem Stegenga

SPANNENBURG - Het heeft langer geduurd dan de uitvinders in 1984 dachten. In het begin van de jaren negentig zou de melkrobot de boerenbedrijven veroveren. Van dat laatste is nog nauwelijks sprake. De robot draait nog maar bij enkele boeren. De meesten aarzelen nog. Ze zien op tegen de investering, pakweg f 500.000. Degenen die echter de stap hebben gezet zijn laaiend enthousiast. Zakelijk en sociaal heeft het indrukwekkende apparaat hen nu al veel voordeel opgeleverd. Jouke Melchers in Spannenburg is een van hen.

Bij Melchers draait de robot op volle toeren. Hij melkt er in z'n uppie 85 koeien mee, kan uitslapen als hem dat uitkomt en houdt veel meer tijd over voor het overige werk op zijn uitdijende boerderij. Uiteraard heeft de investering geld gekost, maar na een jaar komt het op je toe, is zijn stelling. Dan zie je de voordelen groeien.

Het systeem werkt betrekkelijk eenvoudig. De koeien leggen dagelijks een paar keer een rondje af door de stal. Ze doen de plek aan waar kuil ligt, steken aan waar krachtvoer en water voorhanden zijn en schuifelen voorzichtig, maar zonder aarzelen in de richting van de melkrobot. Bijna drie keer per dag. Melchers hoeft de zaak nauwelijks in de gaten te houden. Alles gaat vanzelf. Bij haperingen gaat er een pieper over. Dat leidt bij hem niet tot paniekreacties. Na een jaar ervaring weet hij dat er dan nauwelijks iets verontrustende is.

Het is een mooie, hygiënische manier van melken. Dé koe wordt automatisch door de hekken voorzichtig in de melkstand geloodst. Zij zet haar voorbenen op een verhoginkje en spreidt de achterbenen, dankzij een dakje in het middendeel van de stand. De robot schuift de melkapparatuur onder de uier, maakt eerst de spenen schoon en haalt vervolgens de melk eruit.

Rust en kalmte overheersen. Geen getrappel, geen geschop. Het verwijt dat koeien zo weerbarstig zijn dat ze de komst van de robot in de weg staan, wuift Melchers weg. Hij heeft destijds vijf tot zes koeien moeten verkopen. Niet omdat ze niet aan de robot wilden, maar uitsluitend vanwege een afwijkende speenplaatsing. „Stjoer de wyldste kij mar, hjir wurdt sels in liuw temd. De rierren draaie fjirtjin dagen foar it kealjen proefrúntsjes, dernei kinne se fuortendaliks troch de robot molken wurde.”

Melchers noemt zich geen superboer. „Ik bin in tuskenbeiden boer, perfoarst gjin topper.” Ondernemer is hij wel. Van meet af aan zag hij de voordelen van de robot en hij had er direct baat bij. Voor de aanschaf van de robot lukte het hem zelden om een jaar lang eerste klas melk aan de fabriek te leveren. Daarna is dat niet een keer misgegaan. De koeien zijn gezonder geworden. Ze hebben geen last van uierontsteking meer en het celgetal in de melk is flink gedaald. De melk is derhalve van hogere kwaliteit dan voorheen. „Ik hie altiten lést fan ferkearde fearnen. Dat is no ek oer.”

Er komt nog wat bij. De boer heeft sterk de indruk dat koeien die bij elkaar worden gedreven eer ze worden gemolken, eerder schade aan de benen oplopen dan nu ze een voor een langskomen op verschillende tijdstippen van de dag. De veearts komt veel minder vaak op zijn bedrijf dan in het verleden.

Melchers schafte de robot aan op een moment dat hij zijn bedrijf wilde vernieuwen en uitbreiden. Hij stond voor de keus: of een nieuwe melkstal bouwen en investeren in de bouw van dertig nieuwe boxen in de stal, of een robot kopen. Dat laatste was een paar ton duurder, maar hij heeft er geen spijt van. „Do kinst makliker folie mear kij melke súnder datst der mear wurk fan hast. Boppedat jouwe de kij mear molke. Moatst rekkenje op sa'n 10 oant 15 persint. De kij bliuwe ek langer op it bedriuw. Oars geane se fuort as se in jier as fjouwer binne, no bart dat nei fiif jier.”

Japanners. Chinezen, Litouwers, Amerikanen, Zweden. Canadezen. Belgen. Duitsers, je kunt het zo gek niet opnoemen of ze hebben de robot op Spannenburg zien draaien. „Ik ha soms fjouwer kear yn 'e wike in groepke ynteressearden op it bedriuw.”

Alleen maar voordeel? Als hij verder weggaat dan tien kilometer van zijn boerderij heeft hij hulp van een derde nodig die ogenblikkelijk poolshoogte kan nemen in het geval de pieper waarschuwt. Die hulp kan Froukje van der Schaaf zijn van het AOC uit Sneek, zijn stagiaire voor-een-dag-per-week. Of een bevriende buurman. Bovendien moet Melchers drie tot vier keer per jaar de uiers scheren. Maar als dat alles is...

NvhN 1997-03-22 Eerste BSE geval in Nederland – staat in **MAP-Rundvee**

Leeuwarder Courant. 1997-06-03

Leeuwarden krijgt melkquotumbeurs – (zie ook knipsel 1999-12-17)

LEEUWARDEN - Leeuwarden krijgt een beurs voor de handel in melkquota. De 'Nationale Melk Quota Beurs' wordt ondergebracht in het agrarisch handelscentrum EATC bij het FEC in Leeuwarden. De beurs heeft tot doel centraal gegevens over te verhandelen melkproductierechten te verzamelen en aan te bieden. Het is een soort optiebeurs voor melkquota.

Initiatiefnemer is makelaar Sanne Wind uit Bolsward. Hij heeft het idee uit Canada gehaald. waar ze al sinds 1980 met een dergelijk systeem werken. Het systeem is voor de Nederlandse situatie aangepast. Het Harlinger automatiseringsbedrijf Twee Pi-Er is ook bij de plannen betrokken.

De markt voor melkquota is nu nog zeer versnipperd. Een boer die melkquotum wil kopen heeft twee mogelijkheden: hij kan een handelaar of een makelaar bellen en opdracht geven om een quotum te kopen of hij belt achter de advertenties in de vakpers aan.

De handelaar of de makelaar kent maar een klein deel van de markt. Marktleiders zijn de makelaars die zijn aangesloten bij de agrarische sectie van de Nederlandse Vereniging van Makelaars, maar zelfs die hebben volgens Wind maar 15 procent van de markt in handen.

Als de boer zelf gaat rondbellen is het maar de vraag of hij het quotum vindt dat bij hem past. Een ander probleem is dat de quotumprijs voor een liter melk flink kan variëren. Die literprijs bedraagt momenteel ongeveer f 3.30. De prijsverschillen kunnen oplopen tot 7 cent per liter, aldus Wind.

Door alle vraag en aanbod centraal bij elkaar te brengen moet de markt doorzichtiger worden. Geïnteresseerden kunnen zich telefonisch bij de beurs melden. Ze worden dan opgenomen in een computersysteem. Wind wil de beurs op termijn ook via internet toegankelijk maken. De boeren zijn enthousiast over het plan, meent Wind. Vooral een duidelijke en doorzichtige prijsvorming wordt op prijs gesteld. Het afgelopen jaar heeft hij onderzoek uitgevoerd onder de melkveehouders in Friesland en daaruit bleek hem dat er behoefte is aan een beurs voor melkquota.

LC 1997-09-09

Grote fusie Friese bedrijven en Coberco

Leeuwarder courant 9 september 1997

Grote fusie

Friese bedrijven en Coberco

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - De zuivelcoöperaties in het noorden en oosten van ons land fuseren. Dat gaat ten koste van zeker zeshonderd banen. Friesland Dairy Foods in Leeuwarden, Coberco in Zutphen, Twee Provinciën in Workum en Zuid Oost Hoek in Oosterwolde zullen samen de op twee na de grootste zuivelonderneming in Europa worden. Het nieuwe concern heeft een omzet van f 9,11 miljard. Alleen Nestlé in Zwitserland (f 22,8 miljard) en Danone in Frankrijk (f 9,6 miljard) zijn groter.

Nieuwsblad vh Noorden 1997-09-12

ook in MAP rundvee

W. Pon: 'koe geeft in 2010 dubbel zoveel melk'

Met behulp van melkrobot en een langere levensduur.

Van onze verslaggeefster Ina Kooistra-Vogel

GARNWERD - Melkkoeien kunnen gedurende hun leven de dubbele hoeveelheid melk produceren van wat tegenwoordig het geval is. Dat zegt eigenaar W. Pon van de melkveehouderijen Koepon 1 en II bij Garnwerd. De melkrobot gaat daarbij een rol spelen.

Terwijl de levensproductie van de gemiddelde Nederlandse koe nu tussen de 20 en 25.000 liter melk schommelt, acht Pon een productie van 40.000 liter „een zeer reëel streven, dat Koepon in 2010 gaat halen.” De gemiddelde levensproductie van Pons koeien is nu al 30.000 liter.

Pon denkt zijn doel niet alleen te bereiken door te fokken op zowel een hoge melkgift als een lange levensduur. Ook wil hij de lactatieperiode verlengen van 320 dagen nu (landelijk gemiddeld 305) naar 400 dagen in 2010.

Het 'aan de melk houden' van koeien is volgens Pon mogelijk door vaker dan twee keer per dag te melken en door de dieren te vrijwaren van stress. Nu wordt op Koepon drie maal daags gemolken, een situatie die in sociaal opzicht problematisch is. Pon wil melkrobotten aanschaffen, machines die nu nog de nodige scepsis oproepen. Een aantal medewerkers wordt daardoor overbodig. „We denken dat de techniek zover is gevorderd dat het kan. Behalve dat dit een kostenbesparing oplevert, beperk je de hoeveelheid stress die met het melken gepaard gaat tot een minimum.”

LC 1997-09-15

Overschrijding Quotum 1996 64 mln. gld.

Leeuwarder Courant 1997-09-15

Superheffing kost f 64 milj

RIJSWIJK - De **superheffing** kost de Nederlandse veehouderij dit jaar f 63,9 miljoen. Dat is gemiddeld zo'n f 1800 per boer. De heffing moet worden betaald door boeren die meer melk bij de fabriek hebben afgeleverd dan hun **quotum** groot is. Over dat surplus wordt 78,33 cent per kilogram in rekening gebracht. Vorig jaar was de boete f 71 miljoen hoog, een jaar eerder f 40 miljoen.

Leeuwarder Courant 1997-09-24

Overheid en coöperatie-blokken goed voor groei 'advieshandel'

Tot en met vrijdag wordt er in Thialf in Heerenveen een, landbouwbeurs gehouden. Rundvee en schapen staan centraal, maar adviseurs, makelaars en bemiddelaars rukken op. Hun aantal groeit terwijl dat van de boeren afneemt.

Door Willem Stegenga

HEERENVEEN - Openlijk zullen ze er niet voor uitkomen, maar heimelijk wordt de overheid bedankt als die weer een pakket formulieren met moeilijke vragen bij de boer door de brievenbus propt. De adviseurs, bemiddelaars en zelfs het bij de Nederlandse Land- en Tuinbouw Organisatie in dienst zijnde personeel, zullen even meewarig het hoofd schudden en met de boer meemompelen 't Is toch wat, de laatste tijd' om zich vervolgens vergenoegd in de handen te wrijven: weer een klusje erbij, opnieuw verruiming van de markt.

Ze schieten dan ook als paddestoelen uit de grond. De accountants- en adviesbureaus, de agrarische makelaars en niet te vergeten de handelaren in melkquotum en sperma. Op de landbouwbeurs in Heerenveen is een aardige vertegenwoordiging van deze branche present. Het accent ligt volgens de organisatoren op rundvee en schapen, de externe bureaus en bureautjes drukken eveneens hun stempel op de net niet helemaal gevulde piste.

In het onbestorven verleden had de boer zijn standsorganisatie als steun en toeverlaat bij moeilijke gevallen. De boekhouder vulde het belastingformulier in. De als maar uitdijende re-

gelgeving heeft voor een forse aanwas van particulieren gezorgd. De een is specialist hierin, de ander in weer wat anders.

Neem alleen de makelaardij. Vorig jaar hebben de boeren in ons land niet minder dan f 20 miljoen betaald aan provisie, zegt men bij het bureau van Sanne Wind. Dat is niet niks. Boeren worden mobieler, zo constateert Teije Flapper van LTO-Vastgoed. Er is een constante stroom van boeren uit het Zuiden en Westen naar het Noorden. Daar komt nog bij de stroom van boeren richting Polen, Duitsland, Groot-Brittannië, Frankrijk en Canada. Zij willen een groter bedrijf, zijn de regelgeverij in ons land beu en besluiten te emigreren.

LTO-Vastgoed was voorheen een poot van de rooms-katholieke ABTB. Toen die opging in de LTO ging vastgoed' mee. Het bedrijf heeft vestigingen in het oosten, noorden en westen van ons land, maar niet in Leeuwarden.

De Fries-Flevolandse Land- en Tuinbouw Organisatie had namelijk al een zestal mensen in dienst dat zich met onroerend goed bezighield. Aangezien LTO-Vastgoed zich niet aan grenzen houdt, werken in Friesland en Flevoland nu twee aan de boerenbond gelieerde bureaus. Als concurrenten? Flapper: „Technysk sjoen, is dat sa, mar wy ha net in hekel oan elkoar”.

De quotumhandel is voor een deel de tweede tak voor de veehandelaar geworden. Hij ziet het aantal boeren inkrimpen en eveneens het aantal koeien, maar pikt nu een graantje mee voor het bemiddelen bij het verhandelen van melkquota. Een blik op de advertentiepagina's van Het Landbouwblad leert dat er bijna wekelijks handlangers bijkomen.

Opvallend is zo langzamerhand ook de aanwas van verkopers van sperma en embryo's, waar 'veelbelovende stieren' achter zitten. De officiële veeverbeteringsorganisaties (FRS en NRS) hebben een landelijk verbond in de steigers gezet: *Holland Genetics*. Voor het particulier initiatief was dan aanleiding om een waar offensief in te zetten. Vergeleken met de Thialf-beurs van twee jaar geleden, is hun aantal minstens verdubbeld. De veefokker kan winkelen als gold het een supermarkt. Keus te over.

Toen de CAF een paar jaar geleden opging in de ACM kreeg je het idee dat er een veevoergigant was opgestaan die korte metten zou maken met de kleinere particuliere bedrijven. Af en toe verdwijnt er wel eens iemand, maar in Thialf blijkt dat de variatie nog erg groot is.

Of het met de zuivel die kant ook op zal gaan is nog de vraag. In het Noorden en Oosten ontstaat binnenkort een groot coöperatief blok. Er is tot dusver eentje die daar wellicht garen bij spint: de eco-zuivelfabriek van Henk Brouwer in Drachten. Hij heeft een bescheiden standruimte, waarin alleen de tekening van de fabriek is te zien. Daar gaat binnenkort de eerste paal voor in de grond. Aan-een leverancierscoöperatie wordt de laatste hand gelegd. Brouwer is hoopvol gestemd. Wellicht is er plaats voor nog een zuivelfabriekje in de zeven provinciën. Kijkend naar *Holland Genetics* kan het bijna niet uitblijven.

Leeuwarder Courant 1997-11-20

Tweede Kamer pakt verhuur melkquota aan⁵³

LEEWARDEN - De kamerleden Piet Blauw (VVD) en Eiso Woltjer (PvdA) willen het verhuren van melkquota aanpakken, omdat dit de ontwikkeling van de veehouderij op slot zou zetten. Ze komen binnenkort met een voorstel in de Tweede Kamer.

Veehouders, die hun bedrijf van de hand hebben gedaan, kunnen hun quotum verhuren. Het zijn dan zogenaamde '**divan-melkers**' geworden. Ruim vijfduizend boeren doen dat, van wie een groot aantal voor een lange termijn. Dat systeem maakt het moeilijk voor jonge boeren om hun bedrijf uit te breiden. De **verleasers**, zoals ze worden genoemd, houden er ondertussen een leuke oudedagvoorziening aan over.

De Fries-Flevolandse Land- en Tuinbouw Organisatie (FLTO) en de landelijke boerenbond pleiten al geruime tijd voor het aanpakken van de verleasers. Zij drijven de kostprijs van de melk omhoog, aldus de bond. Blauw en Woltjer willen het verlesen voor maximaal drie jaar toestaan. Voor de huidige verleasers moet een afbouwperiode komen.

Ook de handel in melkquota moet worden aangepakt, aldus de kamerleden. Aangekocht quotum kan nu in acht jaar worden afgeschreven. Zij pleiten voor het afschaffen van de afschrijving. Bovendien moet de aankoop van melkquota niet meer fiscaal aftrekbaar zijn.

Jan Hesselink, voorzitter van de vakgroep Melkveehouderij van de FLTO: „Ik ben hartstikke blij met dit plan. Hoe je het ook wendt of keert, wij gaan naar een vrije markt en dan komen de inkomens onder druk. Een middel om daar wat tegen te doen is het verlagen van de kosten. De quotumkosten belopen nu al 8 cent per kilogram melk en over een of twee jaar is dat 10 cent.”

Verleaser Durk Venema in Koudum zegt dat de motie niks zal oplossen. De helft van de boeren die nu quotum verhuurt begint zelf weer te melken en zal het bedrijf ook willen uitbreiden. Dus komen er nieuwe kopers op de markt en gaat de autumprijs omhoog. „Boppedat hat minister Van Aartsen ferline jier sein foar 2000 de saak nel feroatje te wollen.”

---

⁵³ Ik kwam dit onderwerp ook al tegen in de PZC van 26 nov. 1996? Pas in april 2004 (zie LC 203-04-05) zou er een wettelijke regeling komen met beperkingen – **nog verder uitzoeken!**

1998

Leeuwarder Courant, 1998-01-06

Zuivel profiteert van hoge dollar koers en lagere melkproductie

(Door Willem Stegenga)

SCHEVENINGEN, Jaren achtereen is de prijs die de boeren voor hun melk ontvingen gedaald. Bovendien hadden ze incidenteel te kampen met lage vleesprijzen. Vorig jaar heeft er een omslag plaats gevonden. Die resulteert in een hogere melkprijs en betere veeprijs. De dollar, de hoogte van de melkproductie en het succesverhaal van de boter liggen er aan ten grondslag.

Het feit dat de veehouders voor het eerst sinds jaren weer meer voor hun melk beuren is te danken aan drie factoren. De melkproductie in de Europese Unie is achtergebleven bij die van een jaar eerder. Van grote invloed is ook de hogere koers van de dollar geweest. Bovendien vroeg Rusland ouderwets veel boter.

Gewoonlijk wordt in zuivelkringen afgegeven op de Brusselse regelgeving. Vooral de politiek rond de subsidie op export naar landen buiten de Europese Unie is onderhevig m repeterende kritiek. De voorzitter van bet *Productschap Zuivel*, Gerrit van den Berg, heeft echter niets dan lof voor de Europese Commissie.

In zijn nieuwjaarsrede zegt hij dat Brussel ondanks de oplopende dollarkoers en de sterke uitvoer van boter naar Rusland de subsidie lange tijd ongewijzigd heeft gelaten. Voor boter werd die zelfs verhoogd. Toen daarna alsnog tot verlaging werd besloten, werd gegrepen naar een percentage dat minder was dan de stijging van de dollar.

Derhalve liep de prijs van boter lekker op, terwijl die van kaas en melkpoeder volgden. Dat kwam de veehouder goed uit. Hij beurde meer voor zijn melk. Voor het vee had hij ook al meer ontvangen. Tel daarbij de lagere kosten voor het voer en de boer kan eindelijk weer eens op een redelijk jaar terugzien, al is de opgelopen achterstand nog niet teniet gedaan.

De bruto-opbrengst van de zuivel bedroeg vorig jaar *f* 10,5 miljard. Dat is *f* 500 miljoen meer dan in 1996. Nederland voerde niet minder dan driekwart van de productie uit: 50 procent (49 procent in 1996) naar landen in de EU en een kwart (23 procent) naar landen daar buiten. Die uitvoer had een waarde van *f* 7,8 miljard (*f* 6.6 miljard).

De zuivel begint dit jaar met een vrijwel schone markt. Ooit lag er meer dan een miljoen ton boter in de koelhuizen. Nu is er van een interventievoorraad geen sprake meer. Er is nog wel 125.000 ton meer melkpoeder opgeslagen, maar dat kan je geen 'berg' noemen.

Boter was dankzij de geschetste ontwikkelingen toch al een succesnummer. De gemiddelde notering kwam uit op *f* 7,35 per kilogram, 50 cent meer dan in 1996. Sinds 1989 heeft de boter niet zoveel opgebracht. Nederland produceerde 135.000, ton, procent meer dan een jaar eerder. De uitvoer steeg ook met dat percentage. Van de export naar landen buiten de EU ging de helft naar Rusland: 15.000 ton. Dat was 6000 ton om dan in 1996.

Nederland blijft echter een land met een gering verbruik. In de EU wordt per persoon per jaar 4,75 kilogram op het brood gesmeerd dan wel in producten verwerkt. Wij blijven steken op

3,5 kilogram. De daling die na 1985 is ingezet, is evenwel tot staan gebracht. Van den Berg schrijft dat toe aan „een verbeterd gezondheidsbeeld en de hoge smaakwaardering”. Van de andere producten deed mager melkpoeder het redelijk: De prijs steeg met 3 procent tot f 4,79 per kilogram. Van vol poeder ging de prijs met 8 procent omhoog naar f 6,20 per kilogram. Voor condens blijft ons land de belangrijkste exporteur ter wereld ondanks het feit dat de uitvoer met 3 procent daalde.

Enigszins somber is Van den Berg gestemd over de consumptiemelk, vla en yoghurt. Daar gaat 15 procent van de boerenmelk naar toe. Elk jaar komen er tal van nieuwe producten bij zoals mixen van melk en vruchtensap. De concurrentie, met name van de supermarkten onderling, is echter hevig en dus staan de marges voor de industrie onder druk.

Het Europees zuivelbeleid zal de komende jaren drastisch veranderen. De subsidie op producten zal plaatsmaken voor een bijdrage aan het inkomen van de boer. Dat laatste is noodzakelijk om een prijsverlaging van de melk met 10 procent op te kunnen vangen. Op haar beurt is die verlaging weer noodzakelijk om de toetreding van landen uit Midden- en Oost-Europa te vergemakkelijken. De prijzen in de huidige EU liggen veel hoger dan in die landen. Prijsverlaging maakt dat probleem geringer.

De vraag is hoe die inkomenstoeslag wordt berekend. De Europese landbouwcommissaris Franz Fischler heeft tot dusver alleen gezegd dat hij uitgaat van een niveau waarop een melkveebedrijf zich kan blijven ontwikkelen. Nederland stuurt aan op een vergoeding die gerelateerd is aan het melkquotum per bedrijf.

Van den Berg: „Dat verdient uit oogpunt van eerlijkheid en administratieve doelmatigheid de voorkeur. Bij elk ander systeem is waakzaamheid op zijn plaats om te vermijden dat lidstaten met een hoge melkproductie per koe worden gediscrimineerd”. Brussel zal over enkele weken de eerste voorstellen lanceren.

Leeuwarder Courant 1998-01-21

Snelle stijging van grondprijzen verontrust Rabo

LEEWARDEN - De Rabobank is bezorgd over de snelle stijging van de grondprijzen in Friesland. „Toen ik hier vier jaar geleden kwam, zaten die op f 40.000 per hectare, nu zitten ze op f 60.000 en in uitzonderlijke gevallen zelfs op f 80.000, aldus de noordelijk regiodirecteur Aad Balm. Landbouwspecialist Harm te Grotenhuis: „Onder de f 50.000 is der hast neat mear te keap”.

Een hoge grondprijs zorgt voor een langdurige, hoge kostprijs van de melk. Die melkprijs is vorig jaar weliswaar met 5 cent per kilogram gestegen, maar daarmee was niet meer dan de vermindering van een jaar eerder gladgestreken. Balm: „Je moet dus uitkijken dat je de sector niet kapot financiert. Je begint nu tegen prijzen aan te lopen waarvan je je afvraagt of die nog in één generatie zijn terug te verdienen.”

Friesland heeft er vorig jaar weinig boeren uit andere delen van het land bijgekregen. Te Grotenhuis: „Ik soe wolle dat dat der mear west hienen. Dy lju sykje bedriuwen fan 40 oant 60

bunder oan ien stik, en dy ha wy hast net mear. Dus geane se nei Grins. Yn Fryslan moat de administrative ruilferkaveling mear stimuleard wurde”.

De Rabobank heeft vorig jaar 3 tot 4 procent meer krediet aan de boeren in Friesland verstrekt dan in 1996. Dat is een verdubbeling van de groei van dat jaar. In de andere sectoren groeiden de uitzettingen met 8 procent.

Leeuwarder Courant. 1998-04-11

ook in MAP Kaf en Koren

Quotumverleasers worden verliezers

KAF EN KOREN – WILLEM STEGENGA

HET ZIT DE divanmelkers niet mee. Het verhuren van melkquotum, want daar gaat het in het onderhavige geval om, wordt steeds meer beschouwd als een puist die moet worden uitgesneden. Je bent pas echt boer, als je melkt. Als je dat niet doet, dan heb je je quotum verkocht. Niet verhuurd, want dan probeer je nog een beetje pseudoboer te zijn, zittend op de divan.

De Fries-Flevolandse Landen Tuinbouw Organisatie heeft in oktober 1996 getracht het verlesen van melkrechten aan te pakken. Jaarlijks gaat het om ruim 600 miljoen kilogram, het quotum van 1500 Friese veehouders. ‘Boeren’ die tot die categorie behoren, stonden meteen stijf van verbazing, stopten de golfclub in de back en richtten onmiddellijk het actiecomité voor bedreigde soorten op: *'Handen af van melkleasen'*.

Een gesprek van grote-mensen-onder-elkaar bleef uit. De hakken in de grond en op naar Jozi-as van Aartsen. Een liberale minister zou toch wel oog hebben voor de uiterst liberale manier waarop de verleasers aan hun geld komen. Herenboeren onder elkaar, nietwaar. En verduuld, de minister luisterde en deed wat er van hem werd verwacht: niks dus. Daarmee het verlesen ongemoeid latend.

Achteraf hadden die verleasers beter de dialoog met de bond kunnen aangaan om te proberen iets te vinden waar standpunten in elkaar overvloeien. De boerenbond had namelijk het toch redelijke voorstel gelanceerd het leasen in elk geval nog voor een bepaalde tijd mogelijk te maken. Eerst wilde de FLTO het verlesen tot een jaar beperken, maar toen het plan landelijk werd opgepakt werd dat drie jaar.

Van Aartsen heeft zich niet te veel met de materie willen bemoeien. Eigenlijk wil hij dat nog niet. De melkquotering is een Europese maatregel en veranderingen moeten derhalve in Brussel worden goedgekeurd. Er is echter op nationale schaal wel wat te ritselen.

Van Aartsen beroept zich op een hogere overheid om het af te weren: „De complexiteit van de materie, alsmede de in Europees verband te verwachten discussie, rechtvaardigen dat meer tijd wordt genomen voor het nader te bepalen beleidsstandpunt.” Even over de verkiezingen heentillen, de VVD is agrarisch al beschadigd. Aan dit uitstel valt niemand zich een bult.

Het is voor de divanmelkers te hopen dat ze zich nu niet de houding van den gerusten landman aanmeten. Geen tijd voor de golfbaan. Wat in Nederland niet wordt gedaan, wordt door Brussel opgepikt. De Europese landbouwcommissaris Franz Fischler heeft namelijk laten doorsijpelen paal en perk aan het leasen te stellen.

Dat komt Van Aartsen goed uit. Hoeft hij geen maatregelen te nemen en kan hij zich verschuilen achter wat Brussel over een paar jaar denkt door te voeren. In 2000, zo luidt het verhaal. Wil Fischler het verleasen van melkrechten voor hooguit een jaar toestaan. Daarna moet de verleasende boer beslissen: of zelf weer melken, of zijn quotum inleveren.

Bovendien komt aan elke lease-transactie de kaasschaaf te pas. Er gaat 15 procent van het onderhavige quotum af. Dat komt in een nationale pot en wordt verdeeld onder boeren in nieuwe ruilverkavelingen en wellicht onder jonge starters. „Ik tink wol dat dy maatregelen der komme” aldus Dam Jaarsma van het LTO-bureau in Brussel.

Met een groots gebaar heeft de vakgroep melkveehouderij van de LTO - in casu Jan Cees Vogelaar en Roelof Bos - de divanmelkers gewezen op dat gevaar. Nou ja groots? De betreffende boeren zijn ook lid van de boerenbond en voor je leden moet je per slot van rekening wat doen, ook al gaat het om een categorie die er wat bijhangt. Bos: „Wy ferwachtsje no dat se sels mei in utstel komme.”

Dat wordt een wat pijnlijke operatie. De divanmelkers kunnen moeilijk anders dan akkoord gaan met het oude voorstel van de boerenbond: melkrechten verleasen voor ten hoogste drie jaar. Dat plan hebben ze in een eerder stadium afgeschoten, nu moeten ze op hangende pootjes terug. Zo niet, dan grijpt Brussel straks rigouzeus in. Het is de keuze tussen het halve ei en de lege dop.

De LTO wacht af. Die zet voorlopig alle troeven op de quotumbeurs. Als die er komt, gaan voortaan alle quotumtransacties over een centraal kantoor. Daar bepalen vraag en aanbod de prijs. Dat systeem zal allicht leiden tot een daling van de prijs. Als daar de leasequota bijkomen, gaat de prijs nog een tikkeltje meer naar beneden. Dat is gunstig voor de kostprijs van de melkveehouders. Die is door de levendige quotumhandel tot de hoogste in de Europese Unie gestegen.

Met alles wat Brussel op het vuur heeft, brengt dat de concurrentiepositie van de Nederlandse veehouder op termijn in gevaar. Eigen schuld. Geen enkele overheid kan het verwijt in de schoenen worden geschoven daar medeplichtig aan te zijn. Het is een gevolg van het vrije spel van economische krachten dat de boeren op elkaar hebben losgelaten. Je krijgt steeds meer begrip voor Van Aartsen als hij blijkt geeft voor deze zaak niet van geestdrift over te lopen.

Nieuwsblad v/h Noorden, 1998-05-27

Boeren betalen 29 miljoen boete

DEN HAAG - Nederlandse melkveehouders hebben in het per 1 april afgesloten boekjaar weer meer melk aan zuivelfabrieken geleverd dan toegestaan, maar het teveel is minder dan de twee voorgaande jaren. Over het teveel moeten de boeren 29 miljoen gulden superheffing (strafkorting) betalen. De Nederlandse boer betaalt gemiddeld 900 gulden superheffing. Elke kilo te veel kost 80 cent. In 1996/'97 beliep de superheffing 64 miljoen, de periode daarvoor 71 miljoen. De superheffing is in 1984 door de Europese Unie ingevoerd om de melkproductie af te stemmen op de vraag.

‘Handel in melkquota moet niet veranderen’

DEN HAAG (ANP) - De handel in melkquota moet niet worden veranderd. Nu is het systeem van verkoop en verhuur van melkproductierechten nog nadelig voor startende melkveehouders, maar dat verandert vanzelf. Wel moeten boeren die grond pachten hun melkproductierechten kunnen verkopen zonder dat zij een deel van de opbrengst aan de verpachter moeten afstaan.

Dit schrijven hoogleraar economie Bomhoff en advocaat en procureur De Hoog in een advies aan de Tweede Kamer. De Kamer had hierom gevraagd omdat er vooral bij jonge boeren al jarenlang onvrede bestaat over het systeem voor de handel in melkquota. Door dit systeem is het voor jonge agrariërs erg lastig om een bedrijf met koeien te beginnen. Zij moeten erg veel geld betalen om aan een quotum te komen.

De hoge quotumprijs zal echter dalen, voorspellen Bomhoff en De Hoog. Er zal namelijk meer quotum op de markt komen. Enerzijds door de toetreding tot de Europese Unie van nieuwe lidstaten die grote en goedkope melkproducenten zijn. Daardoor zullen Nederlandse melkveehouders hun bedrijf sneller stoppen, zodat er productierechten vrijkomen.

Anderzijds zullen veeteeltbedrijven hun grond verkopen ten behoeve van woningbouw, recreatie en bedrijventerreinen.

Boeren die grond pachten moeten nu, als zij quotum verkopen, de helft van de opbrengst afstaan aan de grondeigenaar. Bomhoff en De Hoog vinden dat niet eerlijk in vergelijking met boeren die wel eigenaar zijn van de grond. Pachtters moeten de volledige opbrengst kunnen behouden. Dat komt de handel ten goede.

Leeuwarder Courant, 1998-08-15

ook MAP Kaf en Koren

Handel in melkquotum keert zich steeds meer tegen jonge boer

KAF en KOREN -WILLEM STEGENGA

DE HANDEL IN melkquotum gaat op korte termijn een ongekende hausse tegemoet. Alles wijst op stijgende prijzen. Leuk voor de aanbieders, slecht nieuws voor de jonge boeren die hun bedrijf willen - je kan ook zeggen: moeten - uitbreiden. De *Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland* is bezig paal en perk aan die handel te stellen, maar de politiek laat zich adviseren door lieden van het slag Opaatje Stastok - alles moet maar mooi zo blijven als het is, want dat is het beste.

De prijzen voor melkquotum zijn in korte tijd met meer dan 10 procent gestegen. Het einde is nog niet in zicht. De verkopers weten dat de melkveehouderij een goed jaar tegemoet gaat. De boeren hebben nu al een cent of twee meer voor een kilogram melk gebeurd. Ze vinden zelf dat dat nog wel wat meer had kunnen zijn, gezien de florissante zuivelmarkt. Daar komt eind volgende week nog elf cent bij, als de zomerkorting van vier cent verdwijnt en de herfsttoeslag van zeven cent van kracht wordt.

Tel daarbij het rijke groeiseizoen. Dat is uitgemond in uitdijende kuilbulten en stapels ronde halen op het erf. De veevoerleveranciers zien de bui al hangen. Er zal de komende winter niet meer dan in geringe mate een beroep op hen worden gedaan. De kosten van het voer zijn nu al aan de lage kant. De ACM heeft haar boeren geschreven dat die prijzen de komende tijd verder zullen dalen.

OP de boerderij komt dus geld vrij voor investeringen. Jonge boeren zullen daar quotum of grond voor kopen. Wat er met de prijzen voor het quotum is gebeurd en nog gaat geschieden, geldt ook voor de grondprijzen. Die zijn in drie jaar tijd met 30 procent omhooggeschoten. De mestwetgeving eist haar tol. Om aan die druk te ontkomen zal allicht het aantal boeren toenemen, dat drie keer daags melkt, of een melkrobot aanschaft. Ook dat kost geld.

De lasten voor de jonge boer, die met het oog op de wassende omvang van de Europese Unie zijn bedrijf gaat uitbreiden, worden derhalve al maar hoger. Geen wonder dat de LTO, na een enquête onder de leden, Den Haag heeft gevraagd daar regels voor op te stellen. Door het instellen van een quotumbank en door het aanpakken van het verhuren van melkproductierechten. De kostprijs van het aanschaffen van quotum zou dan met driekwart kunnen dalen.

Er wordt al een tijdlang breed overleg met het ministerie gevoerd, opdat er op 1 april volgend jaar een kant-en-klare verordening op tafel kan liggen. Ondanks het aanhoudend gebeuk van LTO's melkveehouderij-aanvoerder Jan Cees Vogelaar op de deur van het ministerie en ondanks het aandragen van handenvol argumenten, ging Jozias van Aartsen niet direct in zee met de boerenbond.

Hij vroeg hoogleraar Eduard Bomhof van Nijenrode en pachtjurist Peter de Hoog om advies. Niet aankomen, was hun mening. De prijs keldert vanzelf, als de landen uit Midden- en Oost-Europa bij de Europese Unie komen. Dank je de koekoek, dat duurt nog een jaar of wat.

Tot die tijd zal, als Hayo Apotheker met wat meer begrip voor de situatie toont dan Van Aartsen, de kostprijs voor de boeren in ons land aanmerkelijk hoger blijven dan elders en hun concurrentiepositie een stuk minder. Voor de *divan-melkers* - de boeren die quotum verhuren - pakt de ministerswisseling in elk geval niet goed uit. Apotheker zal zich allicht laten adviseren door zijn partijgenoot Pieter ter Veer. Die is nu eerste souffleur. Ter Veer is een erkend tegenstander van het verlesen van melkrecht.

De gierende handel in melkquotum heeft nog een kwalijk effect. Meer dan de helft van de boeren in ons land is lid van, of anderszins gelieerd aan *Friesland Coberco Dairy Foods*. Die zuivelonderneming betaalt een melkprijs uit die het gemiddelde is van een vijftal andere ondernemingen. Er zijn al FCDF-boeren die zeggen 'wij moeten maar melk en vla van *Campina* kopen, dan gaat hun prijs omhoog en beuren wij ook wat meer'. Bovendien kunnen boeren aandelen in FCDF kopen.

Nu krijg je het verschijnsel dat jonge boeren, waar een onderneming als de onderhavige het uiteindelijk van moet hebben, hun geld in quotum steken. Die poen komt in handen van boeren die aan het aftrainen zijn. Zij steken dat in aandelen van FCDF. De jonge boer heeft belang bij een hoge melkprijs.

De oudere boer, die bij mooi weer het vut-rekje op de trekhaak plant en met moeder de vrouw uit fietsen gaat, denkt alleen nog aan een hoog dividend.

Langzaam maar zeker ontvouwt zich een belangentegenstelling. Dat krijg je bij ondernemingen die het fundament van de coöperatie vaarwel hebben gezegd. Jillis Kooistra in Wergea had een aardig plan. Hij wilde het aantal aandelen relateren aan de omvang van het quotum. Hij stelde dat op de hem bekende, duidelijke en aanhoudende wijze aan de orde. Lauw loene, hij kreeg geen poot aan de grond. Toch is dat idee te goed voor de prullenmand. Immers, op die manier wordt de band boer-zuivelonderneming aangetrokken. De handel in melkquotum is lucratief. Als je de advertenties in *Het Landbouwblad* leest krijg je dat al gauw in de gaten. Jan en alleman stort zich op de markt, van makelaar tot veekoopman. Het doet wat hypocriet aan dat ook de LTO, die het huidige systeem kritiseert, er niet vies van is met haar Vastgoed-poot daar een graantje van mee te pikken. Er blijft bij elke transactie wat aan de strijdstok kleven, nietwaar.

Wat dat betreft is de landbouwcoöperatie ACM een gunstige uitzondering. Die brengt het quotum om niet van de ene boer bij de andere. Service van de zaak. Een bewijs dat een grote coöperatie - het werkgebied van de ACM strekt zich uit van Anjum tot de Veluwe – niet per definitie ver van de boer hoeft af te staan. De ACM heeft dan ook geen aspiraties een modieuze pseudo-coöperatie te worden.

Nieuwsblad vh Noorden 1998-09-15

Melken voor boer steeds gemakkelijker – melkrobot

SCHEEMDA - Melkveehouder

Pieter ten Have uit Scheemda heeft met de aanschaf van een melkrobot aan het melken van zijn koeien geen kind meer. Zijn 140 melkkoeien zijn door de aanschaf van het volautomatische melksysteem, waarvan er in de provincie Groningen negen in gebruik zijn, min of meer eigen bazin geworden. De melkrobot oogt als een schuurtje dat in de ligboxenstal wordt geplaatst. Aan de zijkant bevindt zich een opening, waar de koeien naar binnen kunnen gaan om zich te laten melken. Tot voor kort molk Ten Have, die een melkquotum bezit van 1.450.000 liter, zijn koeien in een traditionele visgraatmelkstal. Daarin konden achttien koeien tegelijk gemolken worden, wat elke dag tweemaal drieënhalve uur kostte.

Elke koe draagt een halsband met daaraan een zendertje om haar hals. Een ontvanger in de melkstal 'leest' de koe. „De computer weet wanneer de koe voor het laatst gemolken is en of ze alweer mag”. legt Pieter ten Have (31) uit. Als de computer aangeeft dat de koe gemolken mag worden, stroomt er een hoeveelheid krachtvoer in het bakje voor haar neus. „Dat krachtvoer is een lokkertje en vooral jonge koeien willen nog wel eens proberen of ze een extra portie kunnen krijgen.” De computer is echter onverbiddelijk; als er niet gemolken hoeft te worden, komt er geen lekker hapje en wordt de koe uit de melkrobot gedreven.

"Vooral hoog-productieve koeien hebben baat bij de melkrobot", vertelt Ten Have, „want voor hen is tweemaal daags melken eigenlijk te weinig. Doordat ze nu zelf aan kunnen geven wanneer ze gemolken willen worden, raken ze eerder de onprettige spanning op hun uier kwijt. Anderzijds zijn er ook luie koeien die maar een keer per dag gaan. Om te controleren of de koeien zich wel regelmatig laten melken, draaien we drie keer per dag een attentielijst uit, waarop we kunnen zien welke koeien hoe vaak in de melkrobot zijn geweest.

DE WERELDMARKT

Het schrikbeeld van de melkveehouder

De subsidies zullen verdwijnen. Dat niet alleen, de melkveehouders worden ook nog eens plompverloren op de wereldmarkt geworpen. Ze kunnen hoog of laag springen, er is op den duur geen ontkomen aan. Aart de Zeeuw, een hoge diplomaat en onderhandelaar op mondiaal niveau, heeft hun dat onlangs nog eens onder de neus gewreven.

Door Willem Stegenga.

Het begrip wereldmarkt alleen al is een schrikbeeld voor de boeren. Daar heerst immers de ijzeren wet van vraag en aanbod en heersen lage prijzen. Wie daar zonder beschermengel op terecht komt, kan zijn testament wel schrijven, voorzover er tenminste nog niets te schrijven valt. Arme erfgenamen.

Nu is de wereldmarkt voor een melkveehouder geen onbekend fenomeen. Een op de vijf koeien melkt hij voor de afzet op die markt. Het feit dat hij er nog niet al te nadrukkelijk mee wordt geconfronteerd vloeit voort uit prettige omstandigheid dat de zuivelproducten, die uit die melk worden gewonnen, nog steeds met subsidie dat afzetkanaal ingaan. Dat verandert, als de voorspellingen van De Zeeuw uitkomen.

Wat dat betreft staat een bouwboer dichterbij de wentelingen in de mondiale economie. Hij is meer betrokken bij de politieke veranderingen buiten de Europese Unie. Hij deelt namelijk niet mee in de subsidies die op die uitvoer worden gelegd.

Een burger staat daar niet zo gauw bij stil of heeft er geen oog voor. Een tiental jaren geleden moest een Leeuwarder predikant een preekbeurt vervullen in Ternaard. Hij deed er verslag van in zijn kerkblad. Het verhaaltje stond bol van de misplaatste romantiek.

Ternaard, dat was in zijn ogen toch wel zo'n beetje het einde van de wereld. Daarachter klotste de Waddenzee. De mensen leefden er vredig en zouden geen benul hebben van wat er zich elders op dit aardrijk afspeelt.

Moet je weten dat elke aanslag in Algerije een Ternaarder poterteler in zijn ziel treft, want die onstabieleit in dat Noord-Afrikaanse land gaat wel ten koste van zijn poterafzet. Een crisis in Rusland bepaalt ook voor een deel zijn stemming als hij in het Liedboek opzoekt welk gezang er moet worden gezongen. Zo'n poterteler kan zo'n dominee nog heel wat leren over de beroeringen in de grote wereld.

De melkveehouder staat hetzelfde te wachten. Hij is, als lid van *Friesland Coberco Dairy Foods*, al aardig voorbereid. Dat bedrijf heeft in tal van continenten vestigingen. Gaat het goed in Azië dan merkt hij dat in zijn melkprijs. Nu het daar tegenzit merkt hij dat ook. Nog ver voordat het vak 'wereldoriëntatie' op school was ingevoerd, was een melkveehouder er al voor geslaagd.

Wat er voor hem verandert, is dat hij zich net als een bouwboer, nog meer op de hoogte moet stellen van wat er gaande is op die markt. De subsidie schrompelt ineen en de kans dat er ooit iets plaatsvervangends komt van blijvende aard, is een illusie. In vrijwel geen land ter wereld

kan de landbouw zonder steun, ook niet bij ons. Die steun zal echter een fractie zijn van wat die nu is en die is al minder dan vorig jaar en nog veel minder dan een paar jaar geleden. De oorzaak is dat er op wereldniveau afspraken worden gemaakt over het verlagen van heffingen en subsidies om de drempels tussen landen te slechten. Dat is beter voor de economie in het algemeen, zo vinden de hoogmogenden. De eerste ronde - het GATT-akkoord - hebben wij gehad. De tweede - het WTO-akkoord (wereldhandelsorganisatie) staat er aan te komen. Die begint volgend jaar. „Het is een illusie te denken dat het proces van liberalisering van de internationale handel niet door zou gaan”, aldus De Zeeuw.

De melkveehouder heeft allereerst te maken met de binnenlandse markt. Daar gaat 28 procent van de zuivel naar toe. Daarna komt de Europese markt, goed voor 52 procent. Alleen al de melk van een op de vier Nederlandse koeien is bestemd voor afzet van zuivel in Duitsland. Eenvijfde moet dus op de wereldmarkt worden afgezet.

Dat lijkt een crime te worden, want de prijzen daar zijn hooguit tweederde van wat een boer nu beurt. Toch wordt er met perspectieven geschermd. In 1990 waren er nog 5,3 miljard wereldburgers, in 2000 zullen dat er 6,2 miljard zijn. Afrika is de grootste groeier met 34,4 procent van de aanwas, het Midden-Oosten volgt met 32,3 procent, dan Zuid-Amerika met 21,2 procent en de rest zit daar onder. In de Europese Unie zal de groei slechts 1,7 procent zijn: van 359 miljoen naar 365 miljoen burgers.

Meer mensen betekent in beginsel meer afzet. Dat niet alleen. Een studie van de Rabobank heeft uitgewezen dat de zuivelconsumptie per hoofd van de bevolking ook nog wat zal groeien. Van boter is men daar niet zo zeker van, maar van kaas wel. Zij het dat kaas relatief duur is dus vooral zal worden afgezet in landen met een zekere welvaart. Toch verwacht de bank dat de zuivelconsumptie over de hele wereld stijgt met een jaarlijkse omvang van driekwart van de Nederlandse melkproductie.

Op dit moment zijn de ontwikkelingen in Azië en Rusland storende factoren, maar slechts een notoire doemdenker voorspelt dat het einde nog lang niet in zicht is. Optimisten gaan ervan uit dat er volgend jaar al een kentering komt.

Wie vult dat gat op dat er ontstaat? In de Europese Unie is de melkproductie aan een limiet gebonden, de quotering. De Europese landbouwcommissaris Franz Fischler wil die limiet met 2 procent verhogen. Daar zou in eerste instantie alleen een groot deel van de stijgende behoefte binnen de EU mee worden gedekt.

Het aandeel van de EU op de wereldmarkt is 43 procent, aldus André Olijslager van Friesland Coberco Dairy Foods, onlangs in Gorredijk. Dat van Australië en Nieuw-Zeeland ligt op 45 procent. In die landen kan de productie nog worden opgevoerd, zegt Adrie Zwanenberg van de Rabobank. Dat geldt ook voor de Verenigde Staten, Mexico, Argentinië, India en China. Doch een onbeperkte groei wordt niet verwacht, want ook elders zet het milieu een rem op uitbreiding, verder speelt het gebrek aan water voor het vee of het tekort aan kunstmest een rol. Zeker is dat ondanks de wassende vraag naar zuivelproducten de concurrentie zal toenemen.

De steun van de overheid mag dan wegvallen, dat houdt niet in dat die overheid de zuivel nu maar aan zijn lot overlaat. Wim de Wit, topambtenaar op het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij, zegt dat de ondersteuning van de export in een ander vat wordt gegoten. Flankerend beleid, zogezegd. Dat wil zeggen: niet meer met geld, maar met middelen. Zo

voert het ministerie jaarlijks 250 acties: van het hebben van een stand op beurzen in tal van delen van dit ondermaanse en het uitzenden van handelsmissies tot het houden van seminars. Bovendien kan het bedrijfsleven voor de export putten uit het vat dat in Den Haag is aangeslagen. Daar heeft men een methode uitgevonden voor het meten van de uitvoermogelijkheden naar bepaalde landen. Het bedrijfsleven kan op die manier gemakkelijk nagaan waar nog ruimte in de markt zit. Dat zal nodig zijn ook, want zuivel blijft een uiterst belangrijk onderdeel van het agrarisch bedrijfsleven.

De Nederlandse melkveehouder heeft een naam op te houden in de wereld. Hij produceert 2,3 procent van de melk in de wereld, maar ziet wel kans de grootste exporteur van kaas te zijn en de tweede van boter. De genetische vooruitgang van zijn vee is de grootste ter wereld. Alleen al door die vooruitgang gaat zijn kostprijs jaarlijks met een anderhalve cent per kilogram melk naar beneden, aldus de coöperatieve veeverbetering *Delta*.

Het feit dat de vlag al wordt uitgestoken als de kostprijs van de melk met ruim een cent per kilogram daalt, geeft aan dat elke verlaging welkom is. Nederlandse melkveehouders hebben de hoogste kosten van de Europese Unie, zo blijkt uit een studie van het *Landbouw Economisch Instituut*. De boeren hebben een vermogen betaald aan het bijkopen van melkquota. Het LEI: „Deze structuur met veel vaste kosten bemoeilijkt het snel kunnen inspelen op aanzienlijke veranderingen in het beleid.”

Ach, wat kostprijs. Dè kostprijs bestaat niet, zei De Zeeuw tegen de ING-bank. De een heeft een kostprijs van 40 cent per kilogram melk, de ander van een gulden. En onlangs in Zutphen: van boeren met een vergelijkbaar bedrijf houdt de een jaarlijks f 40.000 over en de ander f 90.000. Je ziet dat die boeren met een laag rendement afvallen, het schuift naar het midden op.”

Het is niet moeilijk te veronderstellen dat niet alle boeren vreugde en perspectief ontlenen aan een dergelijk standpunt. Zij vrezen dat zij meer moeten inleveren dan hen lief is. Harm Schelhaas, de goeroe van de Nederlandse zuivel, zei bij zijn afscheid in maart 1996, dat tot dusver alle vormen van internationalisatie zich zeer geleidelijk hebben voltrokken. Er werd de boer de tijd gegund zich aan te passen. Het LEI wil ook dat het nu zo gebeurt. Wat De Zeeuw voor ogen staat is een eindpunt: een vrije handel zonder substantiële steun. Tussen start en finish ligt nog een heel traject.

Het is derhalve verstandig, aldus Schelhaas, om de ommekeer te tijd te gunnen. Dat houdt in dat de druk van Verenigde Staten om een snelle liberalisering tijdens de komende WTO-onderhandelingen, op Europese weerstand moet stuiten. Tijdens de vorige ronde is de zuivel immers al het kind van de rekening geworden, aldus Jan de Vries van *Friesland Coberco Dairy Foods* tegen de ING-bank.

Schelhaas: als het niet rustig aan gaat ontstaat er een landbouwcrisis met een omvang die ongekend is. Dat leidt onherroepelijk tot een drastische vermindering van de productie, dus tot een schaarste aan zuivel en dus tot voedselcrisis. Geen regering die zich dat kan permitteren. Landbouw met het produceren van voedsel, is ook iets heel anders dan het maken van televisietoestellen, wasmiddelen en auto's. Zuivel komt in toenemende mate uit fabrieken van grote concerns, maar de basis ligt bij het gezinsbedrijf, bij de kleine ondernemer.

Die ondernemer is natuurlijk wel afhankelijk van dat concern. Als hij zijn zaakjes voor elkaar heeft en melk levert van onbesproken kwaliteit, dan heeft dat concern de plicht daar wat goeds van te maken. De zuivelindustrie is wat dat betreft op de goede weg.

In het noorden en oosten van ons land is *Friesland Coberco Dairy Foods* overheersend. Dat concern richt zich in beginsel op alle markten in de wereld, maar het dichtst bij huis ligt de grootste: de Europese Unie. Een koopkrachtige, zij het overvolle markt. Om je daar staande te kunnen houden moet je in merken investeren, zeggen Olijslager en Schelhaas. Een merk hebben is niet voldoende, je moet dat blijven koesteren. Kosten: f 4 miljoen per jaar per merk. In het recente verleden waren de voorgangers van Olijslager snel bereid op dat merkenbudget te beknijselen om de boer een flinke melkprijs uit te kunnen betalen. Die strategie is drastisch gewijzigd. Merken zijn nu speerpunt.

Het schrikbeeld van de wereldmarkt vervaagt als de aanlooptijd langer wordt. Dan kan er langzaam naar toe worden gewerkt. De zuivel heeft de eerste slag verloren, is toen min of meer als sluitpost gebruikt. In de tweede ronde mag dat niet weer het geval zijn. Er zijn krachtige onderhandelaars nodig die de voet meer op de rem dan op het gaspedaal houden. Nederland heeft nog een ijzer in het vuur. Gerard Doornbos, voorzitter van de land- en Tuinbouw Organisatie Nederland, is per slot van rekening gekozen tot president van de wereldbond van boeren. Bij zijn aanstelling heeft hij gezegd dat die functie van belang is gezien de komende onderhandelingen. Hij krijgt alle kans zich waar te maken. De melkveehouders zullen hem met aandacht volgen.

1999

Nieuwsblad van het Noorden, 1999-01-05

PZ: ‘Populariteit van kaas daalt’

Scheveningen - De populariteit van kaas van eigen bodem is in Nederland over het hoogtepunt heen. Was de consumptie per hoofd van de bevolking in 1970 nog 8,3 kilo, in 1995 was dat al gestaag opgelopen tot 14.2 kilo. Dat steeg nog door naar 14.6 kilo in 1997, maar over 1998 komen we niet verder dan 14.4 kilo kaas.

De voorzitter van het *Productschap Zuivel*, ir. G. van den Berg, sprak vandaag in zijn nieuwjaarsrede over een ‘trendbreuk’. De produktie van kaas daalde in 1998 met zo’n 9 procent, overigens vooral als gevolg van een daling in de export met zo’n 10 procent.

De Duitsers gingen meer kaas zelf produceren en vooral de export naar Rusland werd minder. Bij de daling speelde ook een rol dat de kaasfabrieken zelf besloten tot een lagere omvang van de produktie, om zich meer toe te leggen op de duurdere soorten. Daardoor bleef de totale opbrengst van de Nederlandse kaas ongeveer gelijk aan die van 1997.

Van den Berg denkt overigens dat de komende maanden rekening gehouden moet worden met een lagere melkprijs als gevolg van ontwikkelingen op de wereldmarkt. De crisis in Azië en de problemen in Rusland zijn ook in ons land voelbaar.

Leeuwarder Courant, 1999-01-05

Rabo: onstuimige groei quota-handel

LEEWARDEN - De handel in melkquotum is in de laatste weken van 1998 onstuimig geweest. In december hebben boeren alsnog besloten in quotum te investeren, schetst de Rabobank. Het beeld wordt bevestigd door het *Productschap Zuivel*. Dat registreerde in december bijna 3900 transacties tegen 2463 in december 1997. Op oudejaarsdag was het zelfs topdrukte, vooral met leasetransacties.

Het aantal transacties was lange tijd gering, mede door het advies van de Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland. Die had de boeren de raad gegeven niet in quotum te investeren, omdat het huidige systeem in de nabije toekomst wellicht zal veranderen.

Harm te Grotenhuis van de Rabo: „Een tijdlang zaten de boeren te wachten op het dalen van de quotumprijs naar 80 tot 85 cent per procent vet. Nu zit die prijs weer op 95 cent per procent. Het is een gevolg van het feit dat het voer dat de boeren vorig jaar hebben gewonnen goed bleek te zijn. Daar kon je best van melken. De consequentie was dat veel boeren over hun quotum heen dreigden te gaan en snel melkrechten hebben bijgekocht. Een factor is ook dat er nauwelijks aan leasemelk was te komen”.

Mede door de quotumhandel hebben de Friese Rabobanken 3 tot 4 procent meer krediet verstrekt in de agrarische sector. Dat komt overeen met de stijging van een jaar eerder. De groei van de kredieten aan handel en industrie nam met 9 tot 10 procent toe. 2 procent meer dan in 1997. Bij de particulieren was de behoefte aan leningen nog groter: 14 tot 16 procent meer.

De melkveehouders hebben een goed jaar gehad. De melkprijs lag 1 tot 2 procent hoger dan in 1997. Over de akkerbouw verkeert de bank nog in het ongewisse. Veel bouwboeren zullen aanmerkelijke schade van de regen ondervinden. De varkenshouders zitten in de problemen. Volgens Te Grotenhuis hebben de meesten de val van de prijzen kunnen opvangen door de verdiensten van de twee voorgaande jaren op te souperen.

Nieuwsblad van het Noorden 1999-01-12

Grond en melkquota flink duurder voor de veehouders

DEN HAAG. - De melk wordt duur betaald door de veehouders. Het afgelopen jaar was er een levendige handel in melkquota tegen flink hogere prijzen. Ook de grond, zowel voor verbouw van gewassen als weidegrond, werd flink duurder. Dat blijkt uit cijfers van de agrarische sectie van de *Nederlandse Vereniging van Makelaars* (NVM).

De melk ging weg voor 92,2 cent per liter, een dubbeltje meer dan in 1997. De prijs is gebaseerd op het vetpercentage in de melk, zodat de werkelijke prijs uitkomt tussen de 3 en 3,50 gulden per liter melk. Ook het aantal verhandelde liters nam toe en wel met 5,8 miljoen liter tot 37,6 miljoen liter.

De hogere prijs hangt waarschijnlijk samen met de goede prijzen die de boeren voor de melk kregen van de zuivelfabrieken. Daardoor hadden de veehouders de financiële middelen om extra melkquota te kopen. Opmerkelijk blijft het wel, want binnen de Europese Unie gaan er steeds meer stemmen op de melkquota af te schaffen. Als dat gebeurt is al het in de quota geïnvesteerde geld in een klap waardeloos geworden.

De boeren waren ook flink op zoek naar land. Een hectare bouwland, akkerland, werd gemiddeld 18 procent duurder en kostte het afgelopen jaar 61.610 gulden. De prijs voor een hectare grasland ging met ruim 4.000 gulden omhoog tot 52.265 gulden. De boeren hebben grote behoefte aan land, vooral in het westen en midden van het land. Daar vertoont de grondmarkt dezelfde overspannen trekken als de huizenmarkt.

Het strenge mestbeleid noopt boeren tot de aanschaf van extra grond om de mest kwijt te raken. Bovendien worden de bedrijven steeds groter, waardoor er ook meer behoefte aan grond komt. Daarnaast speelt een rol dat in het westen bedrijven vaak plaats moeten maken voor huizen, wegen of bedrijfsterreinen.

Leeuwarder Courant 1999-04-13

'Melkprijs wordt zaak van pieken en dalen'

BIDDINGHUIZEN - De boeren zullen eraan moeten wennen dat hun melkprijs aan hevige schommelingen onderhevig wordt. Het wordt een zaak van pieken en dalen. Nu fluctueert die prijs met hooguit een paar centen per kilogram. In de nabije toekomst zal dat drastisch veranderen, aldus Arie Aalberts, toekomstig voorzitter van de Friesland Coberco Dairy Foods gisteren in Biddinghuizen.

De overheid haalt langzaam maar zeker het vangnet onder de markt vandaan. De mogelijkheid om overschotten aan boter en mager melkpoeder in te kunnen leveren en wellicht de subsidie op export van zuivel naar landen buiten de Europese Unie wordt terugschroefd of verdwijnt helemaal.

In tegenstelling tot de LTO en de politici vindt Aalberts dat de melkveehouderij helemaal niet goed is weggekomen bij de jongste Eurotop in Berlijn. Daar is weliswaar besloten het laten wegvallen van de marktsteun en het introduceren van toeslagen op het inkomen voorlopig een paar jaar uit te stellen. „maar daarmee is wel onze onderhandelingspositie bij het sluiten van een wereldwijd akkoord over heffingen en prijzen (WTO. red.) verzwakt. „Wij gaan dan met de melkprijzen naar iets wat te vergelijken is met de varkenscyclus”. zo zei Aalberts. Dat wil zeggen: lage prijzen bij een hoog aanbod en hoge bij een laag aanbod.

*De Europese landbouw krijgt volgens hem een harde dobber als Brussel volhoudt geen genetisch gemodificeerde gewassen en hormoonvlees te produceren. Dergelijke producten komen wel de EU binnen. „Wij kunnen dan wereldwijd het economisch gevecht niet meer voeren. Met bermen vol kruidige planten kom je dan wel erg in het nauw, want de economische wetten zijn keihard.”*⁵⁴

Provinciale Zeeuwse Courant, 1999-04-28

Een nieuwe activiteit van De Landbouw ‘Voorlichting.’

DLV-Makelaardij, heeft nu ook een vertegenwoordiger in Zeeland. *DLV Makelaardij* is actief in advisering en bemiddeling voor agrarische ondernemers bij bedrijfsverplaatsing, ontginning, uitbreiding, aan- en verkoop van onroerend goed, contract-advisering en productierechten. De DLV-makelaar-taxateur in Zeeland is A. L. P de Bakker in Kamperland. De Bakker was de afgelopen vijf jaar agrarisch bedrijfsadviseur bij ZLM. De Bakker is landelijk de veertiende makelaar van DLV.

Leeuwarder Courant 1999-05-12

Ingezonden: Stichting ‘Handen af van Melkleasen’

Bedrijfsbeëindiging afdwingen is economisch machtsmisbruik.

Melkleasen Jan Hesselink voorzitter van de *werkgroep Melkveehouderij van de NLTO*. is tevreden met het voorstel van **minister Apotheker** om het melkleasen te beperken. Samen met de minister vindt hij het aanvaardbaar dat melkveehouders tot bedrijfsbeëindiging worden gedwongen. Friesland heeft 1262 melkveehouders met een quotum kleiner dan 200.000 kg en tellen we daarbij op de categorie tot 300.000 kg. dan komen we uit op 2190 bedrijven. Vol-

⁵⁴ Cursivering en onderstreping door ZHN.

gens COS-gegevens zijn het de kleine- en middenbedrijven die het meeste leasen en verleasen. terwijl de grote bedrijven gemiddeld meer kilo's bijleasen.

Hesselink verwijt de Stichting 'Handen af van Melkleasen' niet te willen onderhandelen. Hesselink weet dat ik hem voor het eerst benaderde op 28 augustus 1996 om de melkleaseregeling te behouden. Door het vooringenomen LTO-standpunt was het noodzakelijk om de Stichting 'Handen af van Melkleasen' op te richten. Op 8 januari 1997 heeft op ons uitdrukkelijk verzoek een gesprek plaatsgevonden met alle landelijke voorzitters en secretarissen van de melkveehouderij.

Wij constateerden dat de heren niet luisteren maar doceren. Onze pogingen om werkelijk in gesprek te komen werden getorpedeerd. Moeten we nog vaker ons hoofd stoten? In het recente telefoongesprek met Hesselink blijkt dat hij geen antwoord heeft op vragen en geen oplossing weet voor de leasers die straks zijn aangewezen op koopmelk. Is er voor hen ook een overgangstermijn, wanneer inderdaad tijdelijk de quotumprijs daalt? (wat overigens de minister niet verwacht.) Aanvragen hij Laser vergt tijd en de mogelijkheden zij 'n beperkt.

Onze kapitaalkrachtige collega's kopen als eerste de 'voordelige' quota. Welke oplossing heeft de heer Hesselink paraat? Of maakt hij eerst beleid om achteraf te concluderen dat beperken desastreuze gevolgen heeft voor de hele melkveehouderij. De grotere melkveehouders melken straks maar 90 procent van hun quotum vol en verleasen dan de laatste 10 procent zeer dure leasemelk aan hun kleinere collega's. Maar dat heet dan verantwoord economisch management.

Bedrijven die legitiem gebruik maken van de melkleaseregeling, zijn omgeschakeld naar een andere sector, zij die zorgtaken vervullen of ziek zijn en of gedeeltelijk gehandicapt deden dat op advies van DLV en SEV. Zij kunnen hun problemen niet in twee jaar oplossen. Het is economisch machtsmisbruik om deze leasers en verleasers tot bedrijfsbeëindiging te dwingen en zo de positie van de grotere kapitaalkrachtige melkveehouders te verstevigen. De verworven rechten van de verleasers moeten worden gerespecteerd, zodat ook de leasers in eigen levensonderhoud kunnen blijven voorzien.

Elst. Hetty Doeze Jager,
Stichting 'Handen af van Melkleasen'.

Melken zonder koeien – twee voorbeelden!

's Ochtends slapen ze uit en 's middags rond melkerstijd toeren ze in dure auto's door de provincie. Spottend worden ze *divanmelkers* genoemd, de veehouders die geen koeien meer melken, maar er nog wel aan verdienen. Ze verhuren hun complete quotum aan melkende collega's. De gemakkelijke manier van geld verdienen stuit op onbegrip en wekt afgunst. Boeren horen immers te ploeteren.

Zo is het altijd geweest. Voor dag en dauw opstaan, de rug krommen en pas rusten als de zon achter de horizon is verdwenen. Minister Hayo Apotheker kondigde vorige week aan het leasen aan te pakken. „Ik betink wol wer wat oars”, reageert grootverleaser Jan Semplonius uit Hemelum. „Ze trappen ons aan de kant”, meent collega Jan te Rietstap uit Tollebeek.

Door Jan Arendz

Dit moet wel haast het mooiste plekje van Friesland zijn. De boerderij kijkt vanaf de gaasten bij Hemelum neer op de Morra en de Vogelhoek. De zon schittert in de hemelsblauwe meren. Vredig grazen schapen in de laagte. Aan de oostkant gaat de horizon schuil achter Gaasterlandse bossen. Hier aan het Morrapaed woont boer Jan Semplonius (54). Tot 1991 molk hij zeventig koeien.

Semplonius maakt zich niet druk als anderen hem denigrerend een divanmelker noemen. „It is maklik jild fertsjinjen. Ik fyn dat wurd eins wol moai betocht”, zegt hij laconiek. De wet maakt de verhuur van de melkproductierechten mogelijk. „Dus wèrom soene jo dèr net gebrúk fan meitsje?” De boer ziet door het keukenraam neer op de landerijen in de verte en voegt eraan toe: „Boppedat binne der in soad boeren dy't belang by wat ekstra molke ha.” De veehouder zette in januari 1992 zijn eerste schreden op het verleasepad. Hij voorzag dat hij zijn quotum niet zou volmelken en besloot de helft van de rechten te verhuren. Dat beviel uitstekend, te meer daar Semplonius last kreeg van lage bloeddruk. „De fut wie der wat ut en ik hic myn nocht fan it oerskot oan lánboueregels.” Zes jaar geleden leverde hij nog maar 30.000 liter aan de fabriek en sindsdien geen druppel meer.

De melkleidingen in de ligboxenstal zijn ongebruikt. Het is stil op de boerderij. „It moast earst wol wennè”, erkent de divanmelker. „Ik fokte Frysk-Hollànsk fee en wiln prizen op keuringen. Myn mem hal der it measte lést fan hân. 'Do bist gjin boer meai , sei se.” Ook anderen begrepen weinig van de papieren melkerij.. „Hy is fan 'e pleats. li spul omt te keap”, werd gezegd. Semplonius moest telkens in de verdediging „Want as jo ophâlde fan melken, dan binne jo noch wol boer.”

De quotumverhuur levert jaarlijks zó n 40 cent per liter op. Semplonius zet met zijn 350.000 kilo dus f 140.000 om. Daar gaan behalve belastingen nog heel wat andere kosten af, beklemtoont de boer. Zo moet hij de boerderij met 47 hectare land blijven pachten. Het bewerken van de grond en het onderhoud aan gebouwen gaan gewoon door. Bovendien is een verleasende pachter verplicht koeien aan te houden. Ik ha no tachtich stiks weidfee. Op 't heden ferlieze jo der oan.” Verder lopen er tachtig schapen in de wei. Werk is er dus nog genoeg. De boer slaapt 's ochtends uit en voert vervolgens het vee. 's-Middags rond melkerstijd doet hij voor de tweede keer de ronde en 's avonds na het eten

„pielt hy noch om”. Overdag heeft hij tijd voor een nieuwe hobby, waarin hij geen tijd zou steken als hij er aan zou verliezen. De Hemelumer zonder melkvee heeft zich op het onroerendgoed gestort.

Hij, is strijkgeldschrijver. Met „allegear âldere mannen” schrijft hij in op interessante pandjes. Zo’n twee dagen per week is de weidboer er zoet mee. In zijn Volvo 850 trekt hij door het land. Collega-strijkgeldschrijver Jan Albada uit Stavoren steekt het hoofd om de hoek van de keukendeur. „Moatte wy noch saken dwaan?”, vraagt hij. „Nee? Dan ha wy moarn atv”, concludeert hij lachend.

De boerenbond LTO wil de verhuur van en de handel in melkquota aan banden wil leggen. Vorige week nam minister Hayo Apotheker het idee over. Verleasers en handelaren worden afgeschilderd als profiteurs, die de prijzen opdrijven. Jonge boeren hebben hierdoor geen kans een bedrijf te beginnen. Semplonius heeft begrip voor dit laatste. Toen hij nog in het hoofdbestuur van de Friese Maatschappij van landbouw zat, was hij al tegen de melkquotering.

Maar voor de LTO heeft hij geen begrip. Die was voorheen voor de quotering en sumuleerde ook het verleasen. „Mar no nimme se us dy rjochten wer óf” Semplonius denkt trouwens niet dat de minister van landbouw hier werkelijk in slaagt. „It probleem fan’e hege prizen spilet cins allinne yn Nederlân. De EG hat gjin belang by it plan fan Apotheker. Mar jo witte li dochs noait mei de polityk, dy is wispeltuerich. As ik net mear ‘ferlease’ mei, begjin ik wol wer te melken. Ik pas my oan.”

Die mogelijkheid heeft Jan te Rietstap uit Tollebeek niet. Hij is geen divanmelker in een dure Volvo, maar een ‘ziekbedmelker’ op een scootmobiel. De boer in de Noordoostpolder verleest melk uit bittere noodzaak. Dertien jaar geleden greep de ziekte van non-Hodgkin de toen 36-jarige veehouder en akkerbouwer. De lymfeklierkanker steekt telkens opnieuw de kop op. Door de verhuur van quotum kan zoon Eddie de melkerij later alsnog oppakken.

Op zijn pas aangeschafte invalidewagen rijdt Te Rietstap naar de Hollandse melkstal, Die doet tegenwoordig dienst als werktuigenloods. In de jongveestal zijn de voerhekken het laatste spoor uit het verleden. „Op een gegeven moment doe je de rommel maar weg”, verzucht de zieke boer.

De patient ligt veel in bed. Lopen gaat nog wel, maar hij wordt er ontzettend moe van. „Dit spaart energie”, grapt hij. Humor houdt hem op de been. In 1986 is hij een long kwijtgeraakt en deze winter is in de andere en in de maag ook kanker ontdekt. Praten over het diepe dal waarin het boerengezin is terechtgekomen, valt hem zwaar. Fysiek en geestelijk. Steeds raakt hij buiten adem en af en toe overmannen emoties hem.

Door de melkrechten (200.000 liter) te verhuren kan Te Rietstap zijn bedrijf aanhouden totdat zoon Eddie (22) het overneemt. De regeling is bedoeld voor calamiteiten, benadrukt hij. „Het verleasen is een overbrugging. Toen ik in 1991 weer ziek werd, was Eddie nog maar vijftien. Dan kun je niet beslissen of je boer wilt worden. Door de leaseconstructie hoeftde dat ook niet. Ons gezin heeft een normaal inkomen en Eddie kan straks zelf kiezen of hij verder wil. Daar ging het ons om.”

De boel wegdoen, was het laatste waaraan Te Rietstap dacht. Vanaf zijn ziekbed zag hij zijn vrouw Janneke, zoon Eddie en dochter Irma hard werken. Ook burensprongen dikwijls bij. „Ze namen allemaal de verantwoordelijkheid op zich. Als dat niet zo was geweest, waren we al lang gestopt.” Zijn adem stukt als hij er aan denkt. „Iedereen had respect voor me”, zegt hij

zachtjes. „Maar in 1991 zag ik het niet meer zitten. Als vader ziek is, is het gezin ook ziek. We hebben alle vee in een keer weggedaan.”

Dat was vijf jaar nadat de ziekte zich had geopenbaard. De melkrechten werden verhuurd. De agrarische bedrijfsverzorging was te duur om blijvend in te schakelen. Verkoop van het melkquotum is evenmin overwogen. „Want als pachter moeten we de opbrengst met de verpachter delen.”

De bedrijfsvoering is aangepast. De pootaardappelen zijn ingewisseld voor consumptieaardappelen, omdat die teelt veel minder bewerkelijk is. In de helft van het bietenland is verhuurd aan een tulpenboer. Te Rietstap kreeg een ontheffing voor het vervangen van het grasland door tarwe. De koeien hoefde hij evenmin aan te houden

Sinds twee jaar hebben vader en zoon samen een maatschap. Maar of Eddie straks alleen verder kan, is onzeker. Dat stemt vader Jan des te treuriger. „Sinds de koeien weg zijn, zijn er zo veel milieuregels gekomen. Als Eddie wil melken, moet hij eerst investeren in een groen-labeststal, een moderne melkkamer, mestopslag en wat er de komende jaren nog bij komt. Daarvoor is dit bedrijf met 24 hectare land eigenlijk te klein.”

Verbitterd praat Te Rietstap over de boerenvoormannen die landbouwminister Apotheker in-fluisterden dat het verleasen aangepakt moet worden. „De LTO komt op voor de grote boeren. Juist zij willen van het leasen af. Ze snijden het wormvormig aanhangsel eraf om zelf goedko-per aan quotum te komen. De zieken en zwakken trappen ze zomaar aan de kant.”

LC 1999-05-26

Overschrijding quotum 1998 f 44 mln.

Leeuwarder Courant 1997-05-26

Superheffing kost f 44 miljoen

RIJSWIJK - De Nederlandse melkveehouders moeten dit jaar f 44 miljoen betalen aan superheffing. Dat is gemiddeld f 1400 per boer, f 500 meer dan vorig jaar. Superheffing is een boete voor het overschrijden van het melkquotum. Wie meer melkt dan zijn quotum aangeeft moet over dat surplus 79 cent per kilogram betalen. Tot dusver is 1989 het recordjaar. Toen moest er ruim f 200 miljoen aan boet worden betaald aan Brussel.

Nieuwsblad vh Noorden 1999-06-08

Mestproblematiek zit politiek al 15 jaar dwars Minister Apotheker stap op!

RIJSWIJK - De veehouderij en de mestproblematiek stellen de politiek al vijftien jaar voor problemen. Vóór minister Apotheker hadden zijn voorgangers Braks en Van Aartsen hun handen al vol aan het mestvraagstuk en de inkrimping van bijvoorbeeld de varkensstapel.

In november 1984 komt er een interimwet beperking varkens- en pluimveehouderijen. In 1986 kregen Nederlandse boeren beperkingen opgelegd voor de mestproductie. De aan de

boeren verleende rechten werden toen gekoppeld aan de uitstoot van het aantal kilo's fosfaten en niet aan het aantal beesten. De verplichte mestboekhouding wordt voor de boeren een onbegrijpelijke papierwinkel.

In januari 1988 is er massaal protest van de boeren tegen de mestboekhouding. Minister **Braks** (CDA) wil de mestquota verhandelbaar maken, met daaraan gekoppeld een reductie die oploopt naarmate het quotum van een boer hoger is. In 1988 worden 3000 veehouders bekeurd wegens overtreding van de wet rond de mestboekhouding.

In januari 1989 komt **Braks** met het Verplaatsingsbesluit II, een milieumaatregel om te voorkomen dat bij verplaatsing van bedrijven de mestproductie oploopt. Er komt een vaste korting van 15 procent op de hoeveelheid mest die een bedrijf mag produceren. Er is veel kritiek uit de sector, vooral van kleine bedrijven die vrezen voor de toekomst.

Wurgheffing

Braks zegt in juni 1990 dat alle suggesties van de politiek ten spijt inkrimping van de veestapel niet aan de orde is bij het zoeken van een oplossing voor de mestproblematiek. Later komt zijn notitie mestbeleid voor de jaren 1991-1994 (tweede fase). Daarin houdt hij vast aan het korten van mestproductierechten bij verplaatsing van bedrijven met 30 procent.

In juli 1994 hakt het dan demissionaire kabinet de knoop door over het mestbeleid na 1 januari 1996. Er komt een wurgheffing voor te veel geproduceerde mest. Boeren mogen onder nog te bepalen voorwaarden echter kiezen voor een mineralenboekhouding. In die periode liggen de ministers **Bukman** (Landbouw, CDA) en **Alders** (Milieu, PvdA) voortdurend overhoop over het mestbeleid.

De ministers **De Boer** (Milieu, PvdA) en **Van Aartsen** (Landbouw, VVD) geven in december 1994 aan dat inkrimping van de veestapel onvermijdelijk is. De overheid zal in hun ogen geen flinke financiële compensatie bieden voor de sanering.

Van Aartsen presenteert op 10 juli 1997 zijn plannen voor de herstructurering van de varkenssector. Die gaan uit van inkrimping van de varkensstapel met een kwart. Hierdoor moet 14 miljoen kilo fosfaat minder in het milieu terecht komen. In gewijzigde vorm gaat de Tweede Kamer pas in december van dat jaar akkoord met het voorstel *Wet Herstructurering Varkenshouderij* (WHV), beter bekend als de Varkenswet. In maart 1998 gaat ook de uiterst kritische Eerste Kamer akkoord. De boeren krijgen geen schadevergoeding.

Noodwet

Op 9 april 1998 wordt de WHV in het Staatsblad gepubliceerd. In 1998 moeten boeren 10 procent van hun varkensrechten inleveren, in 2000 nog eens 15 procent. Daar kan vijf procent vanaf als boeren milieuvriendelijk veevoer gebruiken. Op 10 april spant de Nederlandse Vakbond Varkenshouderij (NVV) een bodemprocedure aan tegen de Varkenswet. In augustus 1998 volgt NVV een kort geding om de WHV op te schorten tot de uitspraak in de bodemprocedure.

Op 1 september 1998 treedt de Varkenswet in werking. **Hayo Apotheker** (D66) is in augustus Van Aartsen opgevolgd op Landbouw. Tien dagen later weigert de rechter in kort geding de wet op te schorten omdat de rechter later dat jaar al een uitspraak zal doen in de verkorte bodemprocedure die de NVV ook al had aangespannen.

Op 23 december 1998 doet de rechter uitspraak in vorm van tussenvonnissen in verkorte bodemprocedure: Apotheker moet de varkenswet beter onderbouwen. Apotheker en ook NVV gaan in beroep.

De NVV spant in februari 1999 opnieuw een kort geding aan om de Varkenswet op te schorten. Op 23 februari stelt de president van de rechtbank de hoofdstukken II tot en met IV van de wet buiten werking totdat in de verkorte bodemprocedure anders wordt beslist of de Staat met een adequate schaderegeling komt. De eerste inkrimping de varkensstapel met tien procent gaat niet door. Apotheker gaat in maart in spoedappèl en komt later met een noodwet. Op 25 maart stuurt het Bureau Heffingen in Assen alle varkenshouders een brief met de aankondiging dat onderdelen van de Varkenswet gewoon kunnen doorgaan en dat zij zich akkoord moeten verklaren met de handel en opkoop van varkensrechten. De NVV spant een maand later een kort geding aan tegen de staat wegens het optreden van het Bureau Heffingen.

Impasse

Om uit de juridische impasse te komen, komt Apotheker op 16 april met een alternatief plan naar het kabinet. Geen generieke korting meer, maar een massale opkoop van varkensrechten. Boeren die elkaar rechten vetkopen, moeten 40 procent van de opbrengst aan de staat afstaan. Het gebruik van milieuvriendelijker veevoer moet 8 procent minder mest opleveren, 3 meer dan eerst was gepland.

Bij het Gerechtshof in Dm Haag dient op 3 mei het spoedappèl, ingesteld door de minister, tegen het vonnis van 23 februari. De uitspraak komt op 10 juni. Op 4 mei is de uitspraak van de rechtbankpresident in het kort geding van de NVV tegen de staat (Bureau Heffingen) ten gunste van de varkenshouders. De rechter bepaalt dat Landbouw de Varkenswet op geen enkele wijze in de praktijk mag brengen. Het Bureau Heffingen moet de boeren dus met rust laten. De staat kondigt hier weer een spoedappèl tegen aan.

7 juni: Apotheker stapt op.

(ANP)

Nieuwsblad vh Noorden 1999-11-02

Grondprijs stijgt met forse percentages

GRONINGEN - De gemiddelde prijs van agrarisch bouwland is het afgelopen kwartaal liefst negen procent gestegen. De prijs per hectare ligt nu op f 70.000 en dat ligt een immens stuk hoger dan aan het begin van dit jaar, toen de prijs van f 59.688 bedroeg.

De prijs in de regio's varieert overigens sterk. In het Noorden zijn de prijzen rond stedenkernen de afgelopen jaren fors gestegen, al zijn er geen exacte prijzen bekend.

De prijzen blijken uit een onderzoek van de vakgroep Agrarisch Onroerend Goed van de makelaarsvereniging NVM. De prijsverhoging is geheel volgens verwachting, zo stelt NVM.

„Agrariërs blijven grond kopen en voor sommige stukken grond wordt ruim over de f 100.000 betaald”, zo stelt de NVM in een persbericht. „Hierbij wordt niet gekeken naar de rentabiliteit, maar naar de toekomst. Veel boeren willen blijven boeren.”

De NVM meent dat als gevolg van het ruimtelijke ordeningsbeleid blijvend grond aan de landbouwsector zal worden onttrokken. Volgens NVM Agrarisch Onroerend Goed zullen de grondprijzen verder omhoog gaan als gevolg van het milieubeleid, de extensivering (minder dieren per eenheid grond) en de nieuwe mestplannen.

Voorzitter J. Teeuwssen van de NVM-vakgroep constateert dat het overheidsbeleid en de wens van de veehouders - verdere uitbreiding - op gespannen voet met elkaar staan, waardoor de prijsstijging zich verder zal doorzetten.

Prijs melkquotum stijgt fors

LEEWARDEN - De prijs die boeren willen betalen voor het kopen van melkquotum stijgt snel. Een paar weken geleden lag, die nog op 90 cent per procent vet, vanmorgen werden op de veemarkt in Leeuwarden transacties gedaan voor 96 cent. „It is krekt as giet der in firus troch de boerenwráld”, aldus makelaar Jouwert de Vries uit Stiens. Volgens hem is er in een paar dagen veel handel gedaan. Het aanbod van quotum is derhalve voor een groot deel opgedroogd. „Ik ha sels ek noch mar in flutsje om te ferkeapjen”.

De snelle prijsstijging wordt veroorzaakt door het feit dat veel boeren de afgelopen weken flink hebben gemolken. De aanvoer bij Friesland Coberco Dairy Foods lag al sinds juli dit jaar boven het niveau van vorig jaar. Die boeren dreigen aan het eind van het melkjaar - 1 april - boven hun quotum uit te komen. Over een groot deel van de toegestane hoeveelheid moet boete -superheffing - worden betaald. De LTO is voorstander van een quotumbeurs om de handel doorzichtelijk te maken. In Friesland is daar weerstand tegen. Jan Hesselink van de NLTO, warm voorstander van de beurs, denkt dat de prijsstijging van het quotum is gebaseerd op slechts een paar transacties. Hij betwijfelt of er zoveel handel is gedaan de laatste weken.

Kamer tegen plan beurs melkquotum

DEN HAAG - De Tweede Kamer heeft gisteren het plan voor een beurs om melkquotum te verhandelen afgeschoten. Alleen van PvdA'er Harm Evert Waalkens kreeg landbouwminister Laurens Jan Brinkhorst steun. De bewindsman zal laten onderzoeken hoe hij het melkleasen kan aanpakken zonder boeren financieel in het nauw te brengen.

De bedoeling van de quotumbeurs was altijd om de prijs van de melkrechten te verlagen. Volgens de fracties zal dat echter niet lukken. Ook de minister zei gistermiddag daar inmiddels van overtuigd te zijn. Hij ziet echter nog wel andere voordelen in het beurssysteem. Het kan zorgen voor meer inzicht in de handel in quota en kan een verdere intensivering van de melkveehouderij tegengaan. De PvdA is dat niet hem eens. Brinkhorsts eigen partij D66 ontbrak bij het debat.

In Friesland is veel weerstand tegen de beurs, maar in de rest van het land voelen de boeren er wel voor. De LTO wil ook het verleasen van melkrechten drastisch aanpakken. Over twee jaar zouden boeren maximaal 10 procent van hun quota mogen huren of verhuren. Alle fracties vinden dat onverantwoord. De verhuur zorgt er juist voor dat boeren die problemen hebben, arbeidsongeschikt zijn of met pensioen gaan hun inkomen op peil kunnen houden. Als die mogelijkheid vervalst, dreigen ze in de bijstand te raken.

PvdA'er Waalkens stelde daarom voor de veehouders de mogelijkheid te geven maximaal 75.000 kilo melk per jaar te huren of verhuren. Dat garandeert verhuurders een jaarinkomen van zo'n f30.000. Hoewel die sociale factor nooit de bedoeling is geweest van het leasesysteem noemde Brinkhorst het geen nadelig effect. Hij wil uitzoeken in hoeverre het voorstel van de PvdA steun verdient.

2020: 'Alleen nog 10.000 boeren in dunbevolkte stad'

Door Willem Stegenga

VARSSEVELD - Van de 33.000 veehouders die er nu nog zijn zullen er in 2020 nog slechts 10.000 overblijven. Van hen zal een relatief groot deel in Friesland en Groningen zijn bestaan hebben. Daar is nog ruimte. De rest zal zich moeten verzoenen met het boeren in een 'dunbevolkte stad', immers zo zal ons land er dan uitzien met z'n 20 miljoen inwoners.

De veehouders die de slag overleven zullen het moeilijk krijgen, want de kosten gaan omhoog en de melkprijs gaat dalen. Volgens de huidige maatstaven zullen die boeren een melkquotum hebben van 1 miljoen kilogram. Nu ligt het gemiddelde net onder de 400.000 kilogram. Eén ding is zeker, zij zullen niet veel kwijt zijn aan het bouwen van stallen. De koeien van nu die royaal 7000 kilogram melk per jaar leveren, zijn dan vervangen door koeien met een productie van 10.000 kilogram .

Met deze voorspellingen trekt de proefboerderij van Lelystad met een keur van landbouwcoöperaties de komende maanden het land door. Gisteren was de aftrap in Varsseveld. Douwe Tamminga uit Garijp van *Friesland Coberco Dairy Foods* kwam met de meest aansprekende bespiegelingen. Hij had bovendien een advies in huis.

Als de boeren geld willen overhouden zijn er twee wegen die naar Rome leiden. In de eerste plaats moet zijn coöperatie in staat zijn de daling van de melkprijs met een paar centen per kilogram te remmen door goed op te letten wat de consument wil. Het voornaamste middel ligt echter op eigen erf: kosten verlagen. Volgens hem zijn de mogelijkheden daartoe nog lang niet uitgeput. Hij ontleende die wijsheid onder andere aan de accountantsbureaus die elke keer weer vaststellen dat de ene boer veel meer uit zijn bedrijf haalt dan de andere.

Dat de melkprijs daalt is de schuld van de politiek. Die wil een groter Europa en als je Oost-bloklanden samen laat vloeien met de huidige EU-lidstaten, zal ook het verschil in inkomen van de boeren wat dichterbij elkaar moeten komen. „De politiek zal die daling afdwingen, desnoods door het quotum te verruimen”. Eigenlijk wil de politiek het liefst van die hele quotering af. Het valt straks immers ook nog niet meer te controleren, al die boeren tussen Lapland en zuidelijk Roemenië. Laat de markt het maar bepalen, al zal er altijd een zekere mate van productiebeheersing blijven.

Het komt erop neer, aldus Ton van Scheppingen van de proefboerderij, dat de boerenbedrijven in 2020 twee keer zo groot zijn als nu. Op die boerderij zal de techniek een grote plaats innemen. Ook daar valt voor een boer veel te verdienen. Als je er handig mee omgaat kun je 5 tot 10 cent op een liter melk besparen. Dan nog zullen de kosten extra in de gaten moeten worden gehouden.

Biologisch boeren biedt mogelijk ook wat kansen, maar die bedrijven hebben veel grond nodig en die is duur. Je moet er ook voor oppassen de bio-markt niet te overvoeren met producten. Op dit moment is er al een stagnatie in de afzet, aldus Tamminga. Bio-vlees is nog een gat in de markt. Daar wordt, aldus Van Scheppingen, te weinig mee gedaan.

Carel Gosselink van de Rabobank voorziet een hoge financieringsdruk. Boeren die in tien jaar hun bedrijf met de helft willen uitbreiden zijn al f1.55 miljoen kwijt. „Echt, er worden hoge eisen aan de ondernemer gesteld”. Mogelijk dat die grondprijs toch wat gaat dalen. „Als een boer niet meer dan f100.000 per hectare kan betalen, zal de overheid niet meer dan een ton willen geven. Op dat moment zakt de grondprijs”.

Hij denkt dat er in Brabant nog wat ruimte komt. Daar zijn veel gemengde bedrijven: koeien en varkens. Een van die 'takken' zal moeten verdwijnen. Op dit moment zijn dat de varkens. „Maar er worden ook complete bedrijven te koop aangeboden”.

‘Bezwaar tegen de salonboeren’

Door A. J. snel in gesprek met: Jonge boer Wilco Verhage (27 jr.)

[....]

Hij heeft vorige week een vergaderdag gehad in Tilburg. waar de gewestelijke vakgroep rundveehouderij bijeen kwam. Wilco zit daar in namens het *Zeeuws Agrarisch Jongeren Kontakt*. Er kwamen wat algemene kwestie aan de orde, onder meer die van de quoteringsbeurs. Met behulp daarvan wil een aantal melkveehouders de handel in productierechten doorzichtiger maken. Ook zou een eind moeten komen aan de mogelijkheid de rechten te leasen.

Wilco: „Dat wordt gedaan door zogenaamde salonboeren. Dat zijn mensen die thuis op de bank van hun melkrechten zitten te genieten zonder er voor te hoeven werken. Andere boeren worden daardoor belemmerd bij de structurele verbetering van hun bedrijf. Er is nogal verdeeldheid over de vraag of er een ander systeem moet komen. Ik denk dat de quoteringsbeurs er nog niet zomaar zal zijn. De tegenstand is taai. In Europees verband is het trouwens toch over vier jaar afgelopen met dat leasen.”

Dan is hij ook nog naar Etten-Leur geweest voor een bijeenkomst van de jongerenraad van *Campina Melkunie*. „Je krijgt dan informatie en er is discussie. De fabriek is van ons, veel boeren hebben er nogal wat geld in zitten. Op zo’n vergadering wordt dan gesproken over de vraag of iemand nog lid kan blijven als hij zelf kaas maakt en alleen incidenteel zijn overschotten aan melk aan de fabriek levert. Als je lid bent van de coöperatie, krijg je meer uitbetaald. Het is een lastig onderwerp. Ze zijn daar nog niet uit.”

[.....]

Leeuwarder Courant, 1999-12-17

Melkquotumbeurs strandt in Kamer

DEN HAAG - De Tweede Kamer heeft zich gisteren uitgesproken tegen het verhandelen van melkquota via een beurs en het beperken van het leasen van melkrechten. VVD. CDA. SP, RPF. SGP en GPV zien in de aanpassingen meer na dan voordelen.

De fracties, samen goed voor 80 van de 150 Kamerzetels, steunen een motie van RPF’er Dick Stellingwerf om de plannen van landbouwminister Laurens Jan Brinkhorst te keren.

Het beperken van het huren en verhuren van melkrechten zou ongewenste sociale gevolgen met zich meebrengen. menen de fracties.

Een flink aantal kleine boeren ontleent aan de huuropbrengst een basisinkomen. Zonder die inkomsten komen zij financieel in de problemen.

2000 >>

Alleen in (C) versie

Bijlage-01 Ministers van landbouw vanaf 1980

Bron: Wikipedia

Periode	Kabinet	Minister	
1977-1981	Van Acht I	Fons van der Stee (CDA)	19 dec. 1977 t/m 4 mrt 1980
		Gerrit Braks (CDA)	4 mrt. 1980 t/m 11 sept. 1981
1981-1982	Van Acht II	Jan de Koning (CDA)	11 sept. 1981 t/m 29 mei 1982
1982	Van Acht III	Jan de Koning (CDA)	29 mei 82 t/m 4 nov. 1982
1982-1986	Lubbers I	Gerrit Braks	4 nov. 1982 t/m 14 jul. 1986
1986-1989	Lubbers II	Gerrit Braks	14 jul. 1986 t/m 7 nov 1989
1989-1994	Lubbers III	Gerrit Braks	1990
		Bert de Vries	1990
		Piet Bukman	1990 1994
1994-1998	Kok I	Jozias van Aartsen	
1998-2002	Kok II	Haijo Apotheker / Laurens Jan Brinkman	
2002-2007	Balkenende 1 tm III	Cees Veerman	
2007-2010	Balkenende IV	Gerda Verburg	

⁵⁵ Bijlagen nog niet compleet, nog beter uitzoeken, te rommelig, deel verplaatst naar de site (ZHN.)

Kabinetten

Kabinet + eb MP.	Minister-Landbouw	Partijen	Verk.	Aantreden	Demissionair	Aftreden	Dagen
Schermerhorn-Drees		KVP, SDAP, ARP, VDB	1937	24 juni 1945	16 mei 1946	3 juli 1946	374
Beel I	Sicco Mansholt (PvdA)	KVP, PvdA	1946	3 juli 1946	7 juli 1948	7 augustus 1948	766
Drees-Van Schaik [1]	Sicco Mansholt (PvdA)	KVP, PvdA, CHU, VVD	1948	7 augustus 1948	24 januari 1951	15 maart 1951	950
Drees I [1]	Sicco Mansholt (PvdA)	KVP, PvdA, CHU, VVD		15 maart 1951	25 juni 1952	2 september 1952	537
Drees II [1]	Sicco Mansholt (PvdA)	PvdA, KVP, ARP, CHU	1952	2 september 1952	13 juni 1956	13 oktober 1956	1502
Drees III [1]	Sicco Mansholt (PvdA)	10jr. PvdA, KVP, ARP, CHU	1956	13 oktober 1956	11 december 1958	22 december 1958	800
Beel II	S. Staf (CHU)	KVP, ARP, CHU		22 december 1958	12 maart 1959	19 mei 1959	148
De Quay	Victor Marijnen (KVP)	4 jr. KVP, VVD, ARP, CHU	1959	19 mei 1959	15 mei 1963	24 juli 1963	1527
Marijnen	Barend Biesheuvel (ARP)	KVP, VVD, ARP, CHU	1963	24 juli 1963	27 februari 1965	14 april 1965	630
Cals	Barend Biesheuvel (ARP)	KVP, PvdA, ARP		14 april 1965	14 oktober 1966	22 november 1966	587
Zijlstra	Barend Biesheuvel (ARP)	4 jr. KVP, ARP		22 november 1966	15 februari 1967	5 april 1967	134
De Jong	P. J. Lardinois (KVP)	KVP, VVD, ARP, CHU	1967	5 april 1967	28 april 1971	6 juli 1971	1553
Biesheuvel I	P. J. Lardinois (KVP)	6 jr. KVP, VVD, ARP, CHU, DS'70	1971	6 juli 1971	19 juli 1972	9 augustus 1972	400
Biesheuvel II	P. J. Lardinois (KVP) < 1-1-'73 J. Boersma (ARP) > 1-1-'73	KVP, VVD, ARP, CHU		9 augustus 1972	29 november 1972	11 mei 1973	275
Den Uyl	Fons vd Stee (KVP)	5 jr. PvdA, KVP, ARP, PPR, D66	1972	11 mei 1973	22 maart 1977	19 december 1977	1683
Van Agt I	Gerrit Braks (KVP)	CDA, VVD	1977	19 december 1977	26 mei 1981	11 september 1981	1362
Van Agt II	Jan de Koning (CDA)	CDA, PvdA, D66	1981	11 september 1981	12 mei 1982	29 mei 1982	260
Van Agt III	Jan de Koning (CDA)	CDA, D66		29 mei 1982	8 september 1982	4 november 1982	159
Lubbers I	Gerrit Braks (CDA)	CDA, VVD	1982	4 november 1982	22 mei 1986	14 juli 1986	1348
Lubbers II	Gerrit Braks (CDA)	CDA, VVD	1986	14 juli 1986	3 mei 1989	7 november 1989	1212
Lubbers III	G.Braks (CDA) <19-9-90 12 jr. Bert de Vries CDA <10 dgn .> Piet Bukman >28-9-1990	CDA, PvdA	1989	7 november 1989	10 mei 1994	22 augustus 1994	1749
Kok I (Paars I)	J. v Aartsen (VVD)	4 jr. PvdA, VVD, D66	1994	22 augustus 1994	6 mei 1998	3 augustus 1998	1442
Kok II (Paars II)	H. Apotheker (D66) < 7-6-'99 L. J. Brinkhorst D66 > 8-6-'99	PvdA, VVD, D66	1998	3 augustus 1998	16 april 2002	22 juli 2002	1449
Balkenende I	C. Veerman (CDA)	CDA, LPF, VVD	2002	22 juli 2002	16 oktober 2002	27 mei 2003	309
Balkenende II	C. Veerman (CDA)	CDA, VVD, D66	2003	27 mei 2003	30 juni 2006	7 juli 2006	1137
Balkenende III	C. Veerman (CDA)	5 jr. CDA, VVD		7 juli 2006	21 november 2006	22 februari 2007	230
Balkenende IV	Gerda Verburg (CDA)	3 jr. CDA, PvdA, ChristenUnie	2006	22 februari 2007	20 februari 2010	14 oktober 2010	1330
Rutte	Staatss. Henk Bleker (CDA)	VVD, CDA	2010	14 oktober 2010	23 april 2012		

Bijlage-02

ESB 1986-12-03 *

Twee jaar superheffing in Nederland

Om een eind te maken aan de overproductie in de Europese zuivelsector heeft de Europese Commissie ruim twee jaar geleden een systeem van contingentering ingevoerd, waarbij de melkveehouder een boete krijgt opgelegd over te veel geproduceerde melk (de z.g. superheffing). Dit heeft ertoe geleid dat de melkplas in de EG met ca. 7% is teruggebracht. De EG-uitgaven ten behoeve van de zuivel zijn echter niet afgenomen.

Daarom is de Commissie onlangs gekomen met een nieuw pakket maatregelen dat het regime van de superheffing verscherpt en de flexibiliteit die het systeem in aanvang nog bood, er uithaalt. In dit artikel wordt beschreven wat de effecten van de superheffing in de afgelopen twee jaar zijn geweest. Ook wordt uiteengezet welke strategieën in de zuivelsector zijn gevolgd om de gevolgen van de superheffing zo goed mogelijk op te vangen. Mede dank zij deze strategieën is de schade voor de melkveehouders tot nu toe beperkt gebleven. Volgens de auteur zullen de huidige voorstellen van de Europese Commissie de uittocht uit de zuivelsector echter aanzienlijk doen toenemen.

DRS. A. KRIJGER**

Inleiding

Tot een paar jaar geleden ontwikkelde de Europese zuivelsector zich betrekkelijk voorspoedig. De belangrijkste rimpeling in de doorgaans rustige - maar wel gestaag uitdijende - melkplas betrof de jaarlijkse onderhandelingen in Brussel over de prijzen voor het komende melkprijsjaar **1**). De uitkomsten hiervan droegen er toe bij dat - over een reeks van jaren bezien - de gemiddelde melkveehouder in de EG qua welvaartsontwikkeling niet te ver achterbleef bij de rest van de EG-bevolking c.q. dat de melkprijs nominaal niet daalde.

Hieraan kwam in 1984 vrij abrupt een einde doordat de Europese Commissie voor een periode van vijf jaar, te beginnen op 1 april 1984, een systeem van contingentering invoerde **2**). In Nederland is dit systeem bekend geworden onder de naam superheffing: naar de boete die door de melkveehouder betaald moet worden over te veel afgeleverde melk.

De directe aanleiding voor de contingentering vormden de in het jaar ervoor sterk opgelopen EG-voorraden van de interventieproducten boter en mager melkpoeder: boter van 112.000 ton tot 692.000 ton en mager melkpoeder van 576.000 ton tot 983.000 ton **3**). Mede hierdoor liep het beslag op de EG-middelen voor zuivelproducten plotseling vrij sterk op van 3,33 miljard Ecu in 1982 tot 4,40 miljard Ecu in 1983 **4**). De grondoorzaak voor de problemen ligt echter in het - sinds het begin van de jaren tachtig - sterk uiteenlopen van productie en afzet van zuivelproducten. De melkafleveringen aan fabrieken in de EG groeiden - in de jaren direct voorafgaand aan de superheffing - jaarlijks gemiddeld met 2,6%, terwijl de consumptie jaarlijks gemiddeld toenam met niet meer dan 0,5% **5**). De EG-marktordening voor zuivelproducten werd noodgedwongen uitgebreid met een nieuw instrument: een systeem van produktieregulering om het aanbod van melk beter af te stemmen op de vraag naar melk en zuivelproducten. Het systeem voldoet tegelijkertijd aan twee belangrijke doeleinden. Ten eerste om op zo kort mogelijke termijn tot een beperking van de groei in de EG-uitgaven ten behoeve van de zuivel te komen, en ten tweede om op wat langere termijn een koude sanering onder melkveehouders en een te sterke aantasting van de boereninkomens te voorkomen.

---

* Deze tekst is een transcriptie van: http://esbonline.sdu.nl/esb/images/1986_0336_tcm445-257660.pdf

**Auteur is plaatsvervangend hoofd, verbonden aan de Economisch-Statistische Afdeling van het Produktschap voor Zuivel te Rijswijk. Het artikel is was op persoonlijke titel geschreven. Met dank aan collega's voor commentaar op een eerdere versie.

Er kwam hiermee een einde aan een globaal marktbeheer via de prijs, dat sinds 1968, het begin van het gemeenschappelijke landbouwbeleid, werd gevoerd. Ervoor in de plaats kwam een stringent marktbeheer dat direct aangrijpt bij de hoeveelheid die de individuele melkveehouder aflevert aan de melkfabriek.

Inmiddels is de superheffing alweer meer dan twee jaar oud. De eerste voorlopige gegevens omtrent de mate waarin de Nederlandse melkveehouder zijn quotum heeft overschreden respectievelijk heeft onderschreden, zijn beschikbaar. De verderop te presenteren gegevens zijn afkomstig van het *Produktschap voor Zuivel*.

Het artikel is als volgt opgebouwd. In paragraaf twee volgt de weergave van de gegevens met betrekking tot de reactie van de Nederlandse melkveehouder op de superheffing zoals deze tot uitdrukking komt in de over- en onderschrijding van het individuele quotum. Daarnaast is er een aantal effecten waarvan de relatie met de superheffing minder direct is. Deze effecten - waarvan wel op voorhand kan worden gezegd dat ze voor een belangrijk deel met de contingentering samenhangen - worden in paragraaf drie geïnventariseerd. Paragraaf vier tot slot bevat een korte evaluatie, waarin ook aandacht wordt besteed aan de recente voorstellen van de Europese Commissie ten aanzien van de zuivel.

Contingentering en melkafleveringen

De totale EG-productie van melk is bevroren op het niveau van de melkafleveringen aan fabrieken in 1981 plus één procent (Het eerste jaar is als overgangsmaatregel een 1% hogere hoeveelheid toegestaan). De verdeling van het contingent over de EG-landen vond plaats op basis van hun aandeel in de totale EG-melkafleveringen in 1981. Voor de toewijzing binnen een lidstaat mocht ten aanzien van de verdeling van het contingent een ander referentiejaar worden aangehouden. In Nederland is voor 1983 gekozen. Dit hield een korting in van 6,6% op de melkafleveringen van 1983 om op het, door de EG toegewezen, nationale quotum te komen.

De individuele Nederlandse melkveehouder kreeg uiteindelijk een quotum toegewezen gebaseerd op de melkafleveringen in 1983 minus 8,65% voor het eerste superheffingsjaar 1984/1985, omdat de minister van Landbouw en Visserij een reserve van 2,05% wilde vormen voor z.g. 'hardheidsgevallen'. In het tweede superheffingsjaar 1985/1986 ging daar dan nog eens één procent van af en kwam het kortingspercentage op 9,55 % ten opzichte van het referentiejaar 1983. Voor het lopende superheffingsjaar 1986/1987 zijn de quota gelijk gebleven aan die van 1985/1986. Over de te veel afgeleverde melk aan fabrieken is boete verschuldigd: de melkveehouder betaalt een boete van f. 55,87 (75% van de richtprijs voor melk) over elke 100 kg overschrijding van het quotum. Ter vergelijking: in 1984 werd door een melkveehouder gemiddeld f. 73 ontvangen voor 100 kg melk **6**). Tabel 1 geeft de belangrijkste kengetallen van de eerste twee superheffingsjaren.

Tabel 1. Kengetallen superheffing 1984/1985 en 1985/1986 voor Nederland, (x 1.000 ton)

Superheffingsjaar	1984/1985	1985/1986
Afleveringen aan zuivelfabrieken	12.194	12.254
Landenquotum	12.053	11.979
Overschrijding	141 / 1,2 %	275 / 2,3 %
Superheffing	ca. f. 79	ca. f. 153

Bron: Productschap voor Zuivel.

In beide jaren is door Nederland het toegewezen landenquotum overschreden: in het eerste superheffingsjaar met 1,2 %; in het tweede superheffingsjaar met 2,3%. Dus bijna een verdubbeling in het tweede jaar vergeleken met het eerste jaar. Voor het lopende superheffingsjaar 1986/1987 dreigt opnieuw een overschrijding **7**). Over de overschrijding van het landenquotum dient aan Brussel boete te worden betaald. Van de aan melkveehouders opgelegde heffing is over 1984/1985 circa f. 79 miljoen afgedragen en over 1985/1986 dient circa f. 153 miljoen te worden afgedragen. De gemiddeld per

overschrijder verschuldigde superheffing bedroeg in 1984/1985 circa f. 5.100 (hiervan is door de minister van Landbouw en Visserij gemiddeld circa f. 800 per overschrijder kwijtgescholden) en zij zal voor 1985/1986 circa f. 4.600 bedragen.

De tabellen twee tot en met vijf bevatten de eerste voorlopige gegevens op het niveau van de melkveehouder **8**). Tabel twee beschrijft de structuur van de Nederlandse melkveehouderij naar grootteklasse en provincie. De tabellen drie en vier zijn het resultaat van een splitsing van de gegevens uit tabel twee in overschrijders (tabel drie) en onderschrijders (tabel vier).

Tabel twee leert dat de gemiddeld in Nederland toegekende heffingvrije hoeveelheid voor levering aan fabrieken circa 230 ton bedraagt. Dit komt overeen - bij een gemiddelde jaarlijkse melkgift van ongeveer 5.300 kg per koe **9**) - met circa 43 koeien. Een kwart van de melkveehouders kan tot de kleinere boeren worden gerekend met een heffingvrije hoeveelheid van minder dan 100 ton per melkveehouder. Niet meer dan 6 à 7% van de melkveehouders heeft een quotum van meer dan 500 ton, dus in slechts een relatief gering aantal gevallen bedraagt de melkveestapel meer dan 100 koeien. De meeste melkveehouders hebben een heffingvrije hoeveelheid van tussen de 100 en 200 ton; gemiddeld circa 148 ton, wat overeenkomt met ongeveer 28 koeien. De grootste concentraties melkveehouders komen voor in Friesland, Overijssel, Gelderland en Noord-Brabant. Overijssel en Gelderland spannen de kroon met gezamenlijk bijna 40%. Het betreft hier - gegeven de gemiddelde heffingvrije hoeveelheid - over het algemeen kleinere boeren. De melkveehouders met de gemiddeld grootste heffingvrije hoeveelheid bevinden zich in Flevoland. Zij vertegenwoordigen echter maar 0,3% van het totale aantal melkveehouders. Op grote afstand volgt Friesland.

Tabel 2. Nederlandse melkveehouderijbedrijven naar grootteklasse en provincie voor de superheffingsjaren 1984/1985 en 1985/1986, hoeveelheden melk in tonnen a)

	Aantal melkveehouders				Gemiddelde heffingvrije hoeveelheid		Gemiddelde levering	
	1984/1985		1985/1986		1984/1985	1985/1986	1984/1985	1985/1986
	absoluut	%	absoluut	%				
Totaal Nederland	54.112	100,0	51.117	100,0	224,7	231,4	225,0	233,0
Naar grootte van de heffingvrije hoeveelheid:								
< 100	13.399	24,8	11.997	23,5	58,9	58,5	58,3	58,5
100 - < 200	15.159	28,0	13.956	27,3	147,6	148,0	147,1	148,8
200 - < 300	11.174	20,6	10.788	21,1	247,6	247,9	248,8	250,4
300 - < 500	11.084	20,5	10.993	21,5	377,5	377,6	378,8	381,7
500 - < 1.000	3.115	5,8	3.198	6,3	626,3	626,6	627,6	627,6
≥ 1.000	181	0,3	185	0,4	1.283,1	1.266,9	1.288,7	1.240,9
Naar provincie:								
- Groningen	2.360	4,4	2.160	4,2	252,9	262,2	254,1	262,4
- Friesland	6.487	12,0	6.180	12,1	303,3	311,7	305,8	313,6
- Drenthe	3.625	6,7	3.400	6,7	218,4	228,6	218,7	229,8
- Overijssel	10.195	18,8	9.783	19,1	195,1	200,0	194,6	201,4
- Gelderland	11.008	20,3	10.368	20,3	183,6	189,6	182,5	190,1
- Utrecht	2.998	5,5	2.836	5,5	219,3	223,0	218,8	223,3
- Noord-Holland	3.032	5,6	2.872	5,6	219,6	224,1	219,4	222,6
- Zuid-Holland	3.905	7,2	3.523	6,9	207,4	213,9	207,7	215,3
- Zeeland	584	1,1	533	1,0	159,3	166,0	160,5	169,6
- Noord-Brabant	7.719	14,3	7.395	14,5	258,0	265,0	260,1	270,0
- Limburg	2.049	3,8	1.933	3,8	229,6	239,8	227,8	243,3
- Flevoland	150	0,3	134	0,3	707,0	722,7	713,1	719,5

a) Voorlopige cijfers (zie ook voetnoot 8).
Bron: Produktschap voor Zuivel.

Tabel drie heeft betrekking op de overschrijders. Deze tabel laat zien dat de gemiddelde heffingvrije hoeveelheid van de overschrijders wat hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Een vergelijking op dit punt tussen tabel twee en tabel drie geeft aan dat de grotere boeren, met een heffingvrije hoeveelheid van 300 ton en meer, sterker bij de overschrijders zijn vertegenwoordigd. De tabel leert voorts dat het aantal overschrijders fors is toegenomen van 30.006 in 1984/1985 tot 34.472 in 1985/1986. Of wel van ruim de helft tot tweederde van alle melkveehouders. De toename heeft plaatsgevonden bij de middel-grote melkveehouders. De gemiddelde overschrijding per melkveehouder daarentegen is afgenomen van 9.100 kg in 1984/1985 tot 8.200 kg in 1985/1986.

Tabel 2. Nederlandse melkveehouderijbedrijven naar grootteklasse en provincie voor de superheffingsjaren 1984/1985 en 1985/1986, hoeveelheden melk in tonnen a)

Tabel 3. Overschrijders naar grootteklasse en provincie voor de superheffingsjaren 1984/1985 en 1985/1986, hoeveelheden melk in tonnen a)

	Aantal melkveehouders				Gemiddelde heffingvrije hoeveelheid		Gemiddelde levering		Gemiddelde overschrijding b)	
	1984/1985		1985/1986		1984/1985	1985/1986	1984/1985	1985/1986	1984/1985	1985/1986
	Absoluut	%	Absoluut	%					%	%
Totaal Nederland	30.006	100,0	34.472	100,0	238,1	245,8	247,2	254,0	3,8	3,3
Naar grootte van de heffingvrije hoeveelheid:										
< 100	6.554	21,8	6.519	18,9	59,1	62,0	64,6	67,6	9,3	9,0
100 - < 200	7.994	26,6	9.337	27,1	148,2	148,8	155,2	154,7	4,7	4,0
200 - < 300	6.569	21,9	7.842	22,7	247,7	248,0	257,6	256,1	4,0	3,3
300 - < 500	6.805	22,7	8.362	24,3	377,4	377,4	389,1	387,9	3,1	2,8
500 - < 1.000	1.973	6,6	2.291	6,6	626,3	624,0	643,0	640,0	2,7	2,6
≥ 1.000	111	0,4	121	0,4	1.272,0	1.238,9	1.311,8	1.268,9	3,1	2,4
Naar provincie:										
- Groningen	1.425	4,7	1.411	4,1	267,5	285,3	277,9	294,4	3,9	3,2
- Friesland	4.140	13,8	4.089	11,9	313,6	328,5	325,6	340,2	3,8	3,5
- Drenthe	2.214	7,4	2.307	6,7	222,9	241,0	231,7	249,3	3,9	3,4
- Overijssel	5.428	18,1	6.721	19,5	206,4	211,7	213,4	218,1	3,4	3,0
- Gelderland	5.414	18,0	6.763	19,6	194,1	207,0	200,7	212,7	3,4	2,8
- Utrecht	1.656	5,5	1.865	5,4	229,7	236,0	237,5	243,1	3,4	3,0
- Noord-Holland	1.756	5,9	1.668	4,8	224,0	232,8	233,8	240,8	4,3	3,5
- Zuid-Holland	2.148	7,2	2.272	6,6	221,3	228,9	230,3	237,4	4,1	3,7
- Zeeland	303	1,0	373	1,1	181,9	183,8	191,5	191,9	5,3	4,4
- Noord-Brabant	4.381	14,6	5.477	15,9	267,8	276,0	279,8	286,4	4,5	3,8
Limburg	1.042	3,5	1.422	4,1	241,8	243,5	250,8	253,0	3,7	3,9
Flevoland	99	0,3	103	0,3	716,5	711,9	740,3	735,6	3,3	3,3

a) Zie tabel 2.

b) Overschrijding als percentage van de heffingvrije hoeveelheid.

Bron: Produktschap voor Zuivel.

Ook per grootteklasse nam de gemiddelde overschrijding af met uitzondering van de kleinste melkveehouderijbedrijven (< 100 ton). Opvallend is de hoogte van de relatieve overschrijding bij deze kleine bedrijven: ongeveer 9% vergeleken met het landelijk gemiddelde van circa 3,5%.

Vergelijking van tabel twee met tabel drie met betrekking tot de provincies laat zien dat in het eerste superheffingsjaar met name de noordelijke provincies en Noord-Brabant sterker bij de overschrijders zijn vertegenwoordigd; [in het tweede superheffingsjaar is dat met name het zuiden. In Zeeland is de gemiddelde relatieve overschrijding het hoogst; in het oosten het laagst. In Gelderland is de gemiddelde relatieve overschrijding in 1985/1986 zelfs minder dan 3%.

Tabel 4. Overschrijders naar grootteklasse en provincie voor de superheffingsjaren 1984/1985 en 1985/1986, hoeveelheid melk in tonnen a)

	Aantal melkveehouders				Gemiddelde heffingvrije hoeveelheid		Gemiddelde levering		Gemiddelde overschrijding b)	
	1984/1985		1985/1986		1984/1985	1985/1986	1984/1985	1985/1986	1984/1985	1985/1986
	Absoluut	%	Absoluut	%					%	%
Totaal Nederland	24.106	100,0	16.645	100,0	208,1	201,7	197,4	189,6	5,1	6,0
Naar grootte van de heffingvrije hoeveelheid:										
< 100	6.845	28,4	5.478	32,9	58,7	54,4	52,2	47,6	11,1	12,5
100 - < 200	7.165	29,7	4.619	27,8	146,9	146,4	138,0	136,8	6,1	6,5
200 - < 300	4.605	19,1	2.946	17,7	247,3	247,4	236,1	235,3	4,5	4,9
300 - < 500	4.279	17,8	2.631	15,8	377,7	378,4	362,5	361,9	4,0	4,4
500 - < 1.000	1.142	4,7	907	5,4	626,3	633,1	601,0	596,3	4,0	5,8
≥ 1.000	70	0,3	64	0,4	1.300,7	1.319,9	1.252,0	1.187,8	3,7	10,0
Naar provincie:										
- Groningen	935	3,9	749	4,5	230,7	218,6	217,7	202,1	5,6	7,5
- Friesland	2.347	9,7	2.091	12,6	285,5	278,7	270,8	261,5	5,0	6,2
- Drenthe	1.411	5,9	1.092	6,6	211,4	202,4	198,3	188,8	6,2	6,7
- Overijssel	4.767	19,8	3.062	18,4	182,1	174,2	173,3	164,5	4,8	5,6
- Gelderland	5.594	23,2	3.605	21,7	173,6	157,0	165,0	147,8	4,9	5,9
- Utrecht	1.342	5,6	971	5,8	206,5	198,1	195,6	185,2	5,3	6,5
- Noord-Holland	1.276	5,3	1.204	7,2	213,6	212,0	199,5	197,4	6,6	6,9
- Zuid-Holland	1.757	7,3	1.251	7,5	190,4	186,8	180,1	175,2	5,4	6,2
- Zeeland	281	1,2	160	1,0	134,9	124,4	127,1	117,5	5,8	5,6
- Noord-Brabant	3.338	13,8	1.918	11,5	245,0	233,7	234,3	223,0	4,4	4,6
- Limburg	1.007	4,2	511	3,1	216,9	229,5	204,0	216,5	5,9	5,7
- Flevoland	51	0,2	31	0,2	688,6	758,4	660,2	666,0	4,1	12,2

a) Zie tabel 2.

b) Overschrijding als percentage van de heffingvrije hoeveelheid.

Bron: Produktschap voor Zuivel.

Tabel vier heeft betrekking op de overschrijders. De samenstelling van deze groep is uiteraard het spiegelbeeld van die van tabel drie, de overschrijders. De gemiddelde heffingvrije hoeveelheid is lager dan het landelijke gemiddelde. De boeren in het oosten zijn oververtegenwoordigd in het eerste superheffingsjaar terwijl in het tweede superheffingsjaar boeren in het noorden en westen vaker tot de overschrijders kunnen worden gerekend. De gemiddelde overschrijding per melkveehouder is toegenomen van 10.700 kg in 1984/1985 tot 12.100 kg in 1985/1986. Zonder uitzondering vertonen alle grootteklassen in het tweede jaar een hogere gemiddelde overschrijding dan in het eerste.

Voor het superheffingsjaar 1984/1985 betekent het een gemiddelde omzetsderving van bijna f. 8.000 per melkveehouder. De kleinste bedrijven vormen, qua aantal, in 1985/1986 de grootste groep binnen de categorie overschrijders. Ook nu weer wijken de kleinste melkveehouders met betrekking tot de relatieve overschrijding sterk af van het landelijk gemiddelde.

In zijn algemeenheid kan op basis van de tabellen drie en vier worden gezegd dat er een negatief verband lijkt te bestaan tussen grootteklasse en relatieve over- en overschrijding, als tenminste de grootste boeren buiten beschouwing worden gelaten. Dit verband is voorwerp van verder onderzoek. Een plausibele verklaring voor het sterker worden van dit verband naarmate de bedrijfsomvang afneemt is de ondeelbaarheid van het belangrijkste produktiemiddel in de melkveehouderij: de koe. Met name de sterk afwijkende relatieve over-/overschrijding van de kleinste melkveehouder maakt deze verklaring waarschijnlijk. Immers, gegeven de gemiddelde melkaflevering van deze kleine melkveehouders van circa 60 ton per jaar en gegeven een gemiddelde melkgift van circa 5.300 kg kan voor de kleinste melkveehouder een relatieve over-/ overschrijding van circa 10% net een koe te veel of te weinig betekenen.

Het grotere aantal overschrijders met een gemiddeld geringere overschrijding in 1985/1986 ten opzichte van 1984/1985 bevat een aanwijzing dat de houding van de melkveehouders ten aanzien van de superheffing verandert. In het eerste jaar is door de meeste melkveehouders een meer afwachtende houding aangenomen wat resulteert in een flink aantal overschrijders; in het tweede jaar wil men in ieder geval het quotum volmelken: een eventuele geringe overschrijding wordt daarbij voor lief geno-

men. Dit wordt ook geïllustreerd door **tabel 5**; in deze tabel zijn melkveehouders ingedeeld naar mate van relatieve overschrijding.

Tabel 5. Overschrijders naar mate van relatieve overschrijding in 1984/1985 en 1985/1986 a)

Mate van overschrijding in procenten van de heffingsvrije hoeveelheid					Cumulatief			
	1984/1985		1985/1986		1984/1985		1985/1986	
	Absoluut	%	Absoluut	%	Absoluut	%	Absoluut	%
0 - < 1	8.136	27,1	10.296	29,9	8.136	27,1	10.296	29,9
1 - < 2	4.621	15,4	5.837	16,9	12.748	42,5	16.133	46,8
2 - < 3	3.548	11,8	4.256	12,3	16.296	54,3	20.389	59,1
3 - < 4	2.667	8,9	3.146	9,1	18.963	63,2	23.535	68,3
4 - < 5	2.008	6,7	2.470	7,2	20.971	69,9	26.005	75,4

a) Voorlopige cijfers (zie ook voetnoot 8).

De tabel illustreert dat het aantal melkveehouders dat het quotum net iets overschrijdt is toegenomen. In het eerste superheffingsjaar overschreed 27% van de overschrijders met minder dan 1% het quotum; in het tweede jaar was dat bijna 30%. Voor de resterende superheffingsjaren mag uit hoofde hiervan, bij ongewijzigd beleid, een toename van het aantal overschrijders, maar met geringere hoeveelheden, worden verwacht.

Het toch nog forse aantal onderschrijders in 1985/1986 met gemiddeld een hogere onderschrijding dan het jaar ervoor is moeilijker te verklaren! Er kan worden gewezen op het feit dat niet alle melkvee- houders voor hun inkomen alleen afhankelijk zijn van de opbrengsten van de melkveehouderij **10**). Maar er kan ook worden gewezen op een categorie - maar dit geldt ook voor de overschrijders - die als ondernemer minder goed functioneert. Het vereist nadere studie om vast te kunnen stellen of het hier om harde kernen melkveehouders gaat die structureel fors overschrijden/onderschrijden of dat het om groepen gaat van wisselende samenstelling.

De belangrijkste conclusie die uit de voorgaande analyse kan worden getrokken is dat het blijkbaar voor grote groepen melkveehouders een groot probleem - zo niet onmogelijk - is om het toegewezen quotum ten naaste bij vol te melken. Mede daardoor zijn de financiële consequenties - in termen van te betalen superheffing (voor de overschrijders) en inkomensderving (voor de onderschrijders) voor de meeste melkveehouders erg hoog. Dit pleit voor een zo groot mogelijke inspanning melkveehouders te informeren omtrent de afgeleverde hoeveelheid melk in relatie tot het toegestane quotum en om de melkveehouder vroegtijdig te waarschuwen als de kans bestaat op een forse over- of onderschrijding.

Andere effecten van de contingentering

Het hiervoor gestelde heeft een direct effect op het inkomen van de melkveehouder. Immers, is men overschrijder dan betaalt men superheffing; is men onderschrijder dan derft men inkomen. Daarnaast is er een aantal effecten van de contingentering die minder direct kunnen worden vastgesteld. Het zijn effecten die voortvloeien uit het aanpassingsproces van de melkveehouder in zijn streven zijn inkomen te maximaliseren c.q. zijn kosten te minimaliseren onder het regime van de superheffing.

In deze paragraaf wordt op deze effecten wat dieper ingegaan zowel op het niveau van de melkvee- houder als op het niveau van de gehele sector. Het is een eerste, en bij lange na niet volledige, poging de gevolgen van de superheffing wat breder in kaart te brengen. Uiteraard is deze paragraaf meer speculatief van aard dan de vorige.

Uit het voorgaande blijkt dat het niet eenvoudig is om ongeveer zoveel te melken als het quotum toe- staat. De belangrijkste reden hiervoor is dat een voortbrengingsproces in de landbouw zich nu eenmaal onderscheidt van een industrieel voortbrengingsproces als gevolg van de sterkere afhankelijkheid van de natuur. In de melkveehouderij bijvoorbeeld bepalen factoren als de gezondheidstoestand van het vee, het weer, het afkalfpatroon, de kwaliteit van het ruwvoer - factoren die niet of nauwelijks zijn te sturen of die voor langere tijd vastliggen - in belangrijke mate de bedrijfsuitkomst.

De melkveehouder diende, bij de aanvang van de contingentering, de melkproductie aanzienlijk te verminderen. Een minder dan evenredige inkomensdaling zal voor de meeste melkveehouders een belangrijk nevendoeel zijn geweest van de aanpassingsstrategie. Aanpassingsstrategieën kunnen ruwweg worden ingedeeld naar de **kostenkant** en naar de **inkomenskant**.

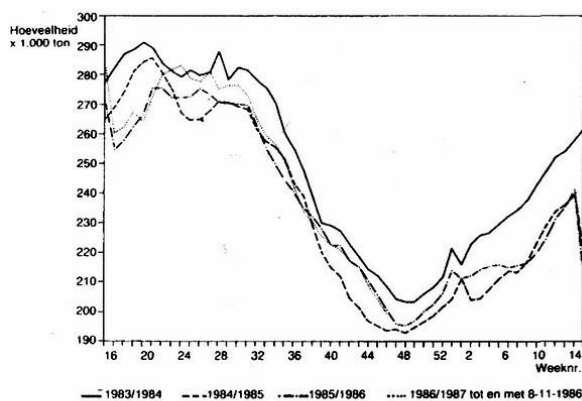
Allereerst de kostenkant: twee wegen staan er dan op korte termijn open: een verkleining van de melkveestapel en een vermindering van de krachtvoedergift. Beide wegen zijn bewandeld. Van 1984 op 1985 is de melkveestapel in Nederland afgenomen van 2.549.000 stuks tot 2.367.000 stuks **11**). Een afname van 182.000 stuks (7,1%) **12**). Het gemiddelde verbruik van krachtvoer daalde van 1983/1984 op 1984/1985 met bijna 11 % in de westelijke weidegebieden en met 3% in de zandgebieden **13**).

Een interessante vraag is nu wat heeft gedomineerd: de vermindering van de voedergift of het terugbrengen van de melkveestapel. Vermoedelijk in het eerste superheffingsjaar het eerste in sterkere mate omdat de gemiddelde **[1194]** melkproductie per koe van 1983 op 1984 daalde met 0,4%. Terwijl wanneer het tweede effect zou hebben gedomineerd men juist een stijging zou verwachten, ervan uitgaande dat de koeien met de laagste melkgift het eerst worden afgestoten. Van 1984 op 1985 is er wel sprake van een stijging van de melkgift met 1,1 % **14**). Dit duidt er blijkbaar op dat het tweede effect - rationalisatie van de melkveestapel - later is gaan domineren.

De mate waarin de kosten kunnen worden geminimaliseerd - van grote invloed op de flexibiliteit in de bedrijfsvoering wordt bepaald door de kostprijsofbouw met daarin de verhouding vaste en variabele kosten. Hoe groter het aandeel van de vaste kosten des te minder op korte termijn de aanpassingsmogelijkheden **15**). Daarnaast is de ene melkveehouder praktisch vrij van vaste lasten, terwijl de andere melkveehouder daarentegen op hoge vaste lasten zit vanwege omvangrijke investeringen en de financiering daarvan.

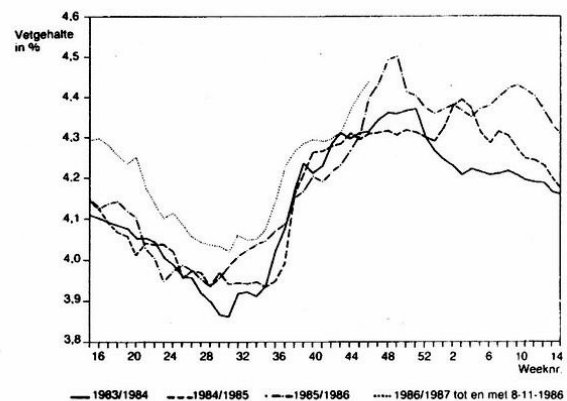
In het algemeen kan men zeggen dat de Nederlandse melkveehouder nog efficiënter is gaan produceren. Per saldo heeft dit ertoe geleid dat - mede door de sterke daling van de prijs voor veevoer van 1983/1984 op 1984/1985 met circa 16% **16**), alsmede de gedaalde rente en energieprijzen - de negatieve inkomenseffecten uit hoofde van minder af te leveren hoeveelheden melk zijn versluierd. Tot zover de kostenkant **17**).

Figuur 1. Ontwikkeling van de wekelijkse melkaflevering aan fabrieken voor een aantal melkprijsjaren

Bron: Produktschap voor Zuivel.

Figuur 2. Ontwikkeling van het vetgehalte in de melk per week voor een aantal melkprijsjaren

Bron: Produktschap voor Zuivel.

Daarnaast hebben zich aan de inkomenskant ontwikkelingen voorgedaan, zoals het verbeteren van de kwaliteit van het produkt als ook het aanboren van andere inkomensbronnen. Wat het eerste betreft kan worden gewezen op de verhoging van het vetgehalte in de melk. Het uit te betalen melkgeld aan de melkveehouder is naast de hoeveelheid melk die afgeleverd wordt ook afhankelijk van de samen-

stelling ervan: het vetgehalte en het eiwitgehalte. Hoe hoger deze gehalten, des te hoger het melkgeld. Het blijkt ook op korte termijn mogelijk te zijn het vetgehalte te beïnvloeden. De EG-verordening die de superheffing regelt, opent de mogelijkheid dit vetgehalte jaarlijks met 0,10 procentpunt onbelast te verhogen en zelfs met meer dan 0,10 procentpunt als aangetoond kan worden dat de stijging het normale gevolg is van de productie-omstandigheden **18**).

Wat het tweede betreft - het aanboren van andere inkomensbronnen - geldt dat deze zowel binnen de rundveehouderij als daarbuiten worden gevonden. Sommige groepen melkveehouders vullen het inkomen aan door het houden van jongvee, de verhuur van land, het houden van meststiertjes, het houden van vleeskoeien enz.

Verder is er sprake van een groeiende belangstelling voor de meervalkwekerij, de nertsenfarm, de konijnenhouderij, de champignonteelt en de geitenhouderij **19**); zo is bij voorbeeld van mei 1985 tot mei 1986 het aantal melkgeiten meer dan verdubbeld. Maar ook is het aantal schapen over die periode met 34.000 (4,2%) toegenomen **20**).

Andere groepen melkveehouders vonden in de superheffing een aanleiding of waren genoodzaakt om geheel uit de melkveehouderij te stappen. Hetzij door gebruik te maken van de opkoopregeling waarbij het Ministerie van Landbouw en Visserij een vergoeding geeft voor het afstaan van produktierechten, hetzij door grond met daarop liggende produktierechten commercieel te verkopen. **Het laatste heeft geleid tot een zeer levendige handel in (delen van) grondgebonden quota.**⁵⁶

Een kleine groep boeren tot slot, besluit te emigreren. Over de eerste helft van 1986 zijn 20% meer emigranten uit de Nederlandse landbouw vertrokken dan over de eerste helft van het jaar ervoor **21**). Het is niet bekend in welke mate dit samenhangt met de superheffing.

Genoemde aanpassingen hebben effect op het niveau van de sector en daarbuiten. **Figuur 1** geeft het seizoenpatroon van de wekelijkse melkafleveringen.

Er ontstaat een seizoenbeweging rond de wisseling van het melkprijsjaar. De belangrijkste oorzaak hiervan is dat men de laatste week van het superheffingsjaar, bij een dreigende overschrijding van het quotum, terughoudend is met de aflevering van melk aan fabrieken. De sterke toename van de melkafleveringen de eerste week van het nieuwe superheffingsjaar is hiervan het rechtstreeks gevolg. Uiteraard treedt daardoor in de tweede week weer een forse daling op in de melkafleveringen omdat vanaf de tweede week het normale patroon zich herstelt.

Genoemd is de levendige handel in grond met produktierechten. Het verschil in koop prijs van een hectare onverpacht los grasland met en zonder quotum bedraagt circa f. 15.000. Voor land met quotum wordt gemiddeld de helft meer betaald dan voor land zonder quotum. Dit is een gemiddelde voor Nederland: afhankelijk van de regio en de hoeveelheid quotum wordt meer of minder betaald **22**). Momenteel bedraagt de prijs per kg grondgebonden quotum circa f. 2,50. **De handel in produktierechten leidt tot een hogere kostprijs voor melk en maakt de sector in zijn geheel kwetsbaarder.** In het kader van de melkopkoopregeling kocht het Ministerie inmiddels ruim 183.000 ton melk. Dit is 1,5% van het landenquotum **23**).

In figuur 2 wordt de ontwikkeling van het vetgehalte per week voor een aantal jaren weergegeven. Duidelijk valt de stijging van het vetgehalte waar te nemen na de introductie van de superheffing.

Wat de effecten van de superheffing buiten de zuivelsector betreft kan worden gewezen op directe gevolgen voor de vleessector en de veevoedersector. Het afstoten van melkvee leidde tot een toename van het aantal slachtingen van 1983 op 1984 van koeien en vaarzen met 190.000 (23%) **24**). Op een commerciële wijze was deze extra hoeveelheid vlees maar ten dele via de export af te zetten zodat de rest ter interventie werd aangeboden. De EG-uitgaven ten behoeve van rundvlees namen van 1983 op 1984 met bijna 50% toe **25**). Het laatste illustreert mede dat een maatregel als de superheffing pas op

⁵⁶ Dik en onderstreping door ZHN.....

middellange termijn effect sorteert voor het EG-budget; op korte termijn worden de baten tenietgedaan door extra lasten die elders binnen het gemeenschappelijke landbouwbeleid optreden.

Een ander gevolg heeft betrekking op de veevoedersector. Deze sector kreeg van 1983/1984 op 1984/1985 te maken met een daling van de produktie van mengvoeder voor rundvee met 307.000 ton (5,7%) **26**). De superheffing gaat ook niet ongemerkt voorbij aan het bankwezen. In 1985 werden door boeren 22% meer leningen opgenomen ten opzichte van 1984 **27**), mede om produktierechten te kopen. Ook zijn er bij voorbeeld effecten in de graansector: melkveehouders gaan meer mais verbouwen op stukken land waarop geen melkvee meer graast als bijvoer voor melkvee of voor de verkoop **28**).

Slot

Voor de Nederlandse melkveehouderij en de zuivelindustrie als geheel geldt als belangrijkste bezwaar tegen het huidige systeem van contingentering de verstarrende werking die ervan uitgaat op de produktiestructuur. De verdere specialisatie binnen de EG - van groot belang voor de Nederlandse zuivel vanwege de comparatieve voordelen die Nederland op dit gebied bezit - wordt hierdoor belemmerd. Voor sommige groepen melkveehouders echter is het huidige instrument - aanpassing via het volume en de combinatie met de opkoopregeling - te prefereren boven andere instrumenten waarbij veelal de aanpassing tussen vraag en aanbod in sterkere mate via de prijs verloopt. Het laatste zou voor deze groepen van melkveehouders tot een veel forsere aantasting van het inkomen hebben geleid **29**). Bij die melkveehouders die minder ongelukkig zijn met het huidige systeem speelt mede een rol dat de inkomensontwikkeling voor de meeste groepen melkveehouders niet tegenviel **30**) en voor 1985/1986 - volgens een raming van het LEI - zelfs gunstig uitpakt **31**). Deze inkomensverbetering kwam tot stand via de kostenkant: efficiënter produceren en een forse daling van de krachtvoederprijzen **32**) maar ook via de inkomenskant: de vetgehaltetijging. Op zich staan deze zaken los van de superheffing.

Verder zal bij een relatief gunstige beoordeling zeker een rol spelen dat het systeem toch minder star is dan men aanvankelijk dacht. Zeker de eerste twee jaren bood het systeem enige flexibiliteit **33**). Duidelijk is dat de melkveehouderij zich aanpast aan de nieuwe omstandigheden.

Van de superheffing kan in ieder geval worden gezegd dat het instrument is geweest dat in circa twee jaar tijd de melkplasprijs in de EG met circa 7% heeft teruggebracht. Andere instrumenten zouden een dergelijk resultaat in ieder geval niet op zo'n korte termijn hebben mogelijk gemaakt. Dat dit per saldo nog niet heeft geleid tot een vermindering van de EG-uitgaven ten behoeve van de zuivel heeft andere oorzaken, zoals de ontwikkelingen op de wereldmarkt **34**) en de olieprijs **35**); ontwikkelingen die zijn opgetreden na de introductie van de superheffing.

Deze ontwikkelingen gaven in het voorjaar van 1986 binnen de Gemeenschap aanleiding tot een verdere korting van drie procent op de melkquota voor de resterende twee superheffingsjaren 1987/1988 en 1988/1989. Dit was nog niet genoeg. In september 1986 - de interventievoorraden bedroegen inmiddels meer dan 1,5 miljoen ton boter en meer dan 1 miljoen ton mager melkpoeder - kwam de Europese Commissie met een nieuw pakket maatregelen. De belangrijkste elementen daaruit hebben betrekking op een beperking van de interventiemogelijkheden van boter en mager melkpoeder en een blokkering van een toename van het vetgehalte in de melk.

Het laatste is per 1 oktober 1986 geëffectueerd. Vanaf dat moment behoorde een verhoging van het vetgehalte als aanpassingsstrategie voor de melkveehouder niet meer tot de mogelijkheden: een belangrijk deel van de flexibiliteit voor de melkveehouder werd uit het systeem gehaald. In november 1986 zijn verdere aanvullende maatregelen gepresenteerd. De belangrijkste elementen hieruit zijn: een verdere aanscherping van het superheffingssysteem waarmee alle flexibiliteit die het systeem in aanvang bood, is verdwenen; een extra korting van nog eens drie procent op de melkquota en een verhoging van de superheffing.

Voor de Nederlandse melkveehouderij en zuivelindustrie komt - voor wat voor pakket maatregelen er uiteindelijk ook wordt gekozen - minder melk beschikbaar. Konden in de eerste jaren van de superheffing dankzij een sterke daling van de voederprijzen, de rente en de energieprijzen, de negatieve inkomensgevolgen gedeeltelijk worden gecompenseerd, momenteel is de rek er grotendeels uit. Op grond

van de huidige voorstellen van de Europese Commissie zal de uittocht van melkveehouders uit de zuivelsector de komende jaren aanzienlijk toenemen.

A. Krijger

noten:

- 1) Het melkprijsjaar loopt in principe van april tot april. De werkelijke aanvang van het melkprijsjaar kan later dan 1 april plaatsvinden door een vertraging in de besluitvorming door de Raad van Ministers. Het superheffingsjaar loopt voor de meeste EG-landen van 1 april-31 maart. Nederland vormt daarop een uitzondering. Het eerst superheffingsjaar loopt van 8 april 1984 - 7 april 1985 en het tweede superheffingsjaar van 7 april 1985 - 6 april 1986.
- 2) Europese Commissie, Verordening 1371/84, Publikatieblad, L 132, 18 mei 1984.
- 3) Produktschap voor Zuivel, Statistisch jaaroverzicht 1985, Rijswijk, 1986, blz. 131 e.v.
- 4) Landbouw Economisch Instituut, Landbouw Economisch Bericht 1986, 's-Gravenhage, 1986, blz. 19. De Ecu bedraagt momenteel (20 november 1986) f. 2,34.
- 5) International Dairy Federation, C-Doc 113, Den Haag, september 1986, blz. 7.
- 6) Produktschap voor Zuivel, op.cit., blz. 36.
- 7) Op 8 november jl. was de overschrijding reeds circa 266.000 ton, mede dank zij de uitzonderlijk goede zomer.
- 8) 8) Voorlopig omdat de superheffingsadministratie zowel over 1984/1985 als over 1985/1986 nog niet is afgesloten. De gegevens hebben betrekking op de stand van zaken oktober/november 1986. Voor 1984/1985 betreffen de gegevens 99,4% van de melkveehouders, 99,9% van de heffingvrije hoeveelheid en 99,9% van de melkafleveringen. Voor 1985/1986 bedragen deze percentages respectievelijk 94,6%, 97,5% en 97,2%.
- 9) Produktschap voor Zuivel, op.cit., blz. 29.
- 10) Zie in dit verband: Landbouw Economisch Instituut/ Centraal Bureau van de Statistiek, Landbouwcijfers 1986, 's-Gravenhage/Voorburg/Heerlen, 1986, blz. 30.
- 11) Produktschap voor Zuivel, op.cit., blz. 20.
- 12) Van 1985 op 1986 is het aantal melk- en kalkkoeien verder afgenomen met 102.000 (4,3%) volgens de voorlopige uitkomsten van de landbouwtelling van mei 1986. Zie Centraal Bureau voor de Statistiek, Statistisch Bulletin, nr. 35, 4 september 1986, blz. 7.
- 13) Volgens telefonische opgave van het Landbouw Economisch Instituut; cijfers hebben betrekking op mei/april.
- 14) Produktschap voor Zuivel, op.cit., blz. 29.
- 15) Zie in dit verband ook: Svend Rasmussen en A. Hjortshoj Nielsen, The impact of quotas on the optimal adjustment of milk production at the farm level, European Review of Agricultural Economics, 1985, jg. 12, nr. 4, blz. 351-364.
- 16) Landbouw Economisch Instituut/Centraal Bureau voor de Statistiek, op.cit., blz. 124.
- 17) Terzijde zij nog opgemerkt dat het gebruik maken van de melktank van de collega melkveehouder, koe-toerisme e.d. voor het afvoeren van melk ook kan worden gezien als een poging de kosten te minimaliseren, namelijk om zo min mogelijk superheffing te betalen.
- 18) Europese Commissie, Verordening 1371/84, Publikatieblad, L 132, 18 mei 1984.
- 19) Agrarisch Dagblad, 26 september 1986.
- 20) Centraal Bureau voor de Statistiek, Statistisch Bulletin, nr. 35, 4 september 1986, blz. 17.
- 21) Boerderij, 6 augustus 1986.
- 22) Centraal Bureau voor de Statistiek, Statistisch Bulletin, nr. 33, 21 augustus 1986, blz. 3. Sinds eind september bedraagt de maximaal over te dragen hoeveelheid quotum per ha grasland 20.000 kg.
- 23) Boerderij, 21 augustus 1986.
- 24) Landbouw Economisch Instituut/Centraal Bureau voor de Statistiek, op.cit., blz. 107.
- 25) Landbouw Economisch Instituut, op.cit., blz. 19.
- 26) Landbouw Economisch Instituut/Centraal Bureau voor de Statistiek, op.cit., blz. 63.
- 27) 27) Jaarverslag Rabobank 1985, blz. 16.
- 28) 28) Centraal Bureau voor de statistiek, Statistisch Bulletin, nr. 29, 24 juli 1986.
- 29) 29) Ten tijde van de discussie rond het al dan niet introduceren van de superheffing was het alternatief een prijsverlaging van 12%. Zie: Produktschap voor Zuivel, Jaarverslag 1985, Rijswijk, 1986, blz. 100.
- 30) 30) Landbouw Economisch Instituut, Landbouw Economisch Bericht 1985, 's-Gravenhage, 1985, blz. 115.
- 31) Landbouw Economisch Instituut, op.cit., 1986, blz. 138.
- 32) Idem, blz. 124.

- 33) Overigens zeer tot ongenoegen van de Europese Commissie die het tot dusverre mislukken van de superheffing - een onterechte beoordeling trouwens - voor een deel wijt aan de vereveningsmogelijkheid en de toename van het vetgehalte.
- 34) Zie in dit verband: B. Joyce. The outlook for dairying - 1986 and beyond, Agra Europe Special Report, 1986, nr. 30.
- 35) Zie in dit verband: Produktschap voor Zuivel, Marktbericht, nr. 2893, Rijswijk, 1986

Bijlage -03

Evaluatienota Superheffing

's-Gravenhagen 26 juli 1990

Minister G. J. M. Braks

1. Inleiding

Met de invoering van de quotering in april 1984 heeft het EG-zuivelbeleid een drastische wijziging ondergaan. Het belangrijkste motief voor deze ingreep was de sterke produktiestijging in de voorafgaande jaren en de daarmee gepaard gaande budgettaire lastenverzwaring. In de periode tussen 1974, het jaar waarin de Gemeenschap voor melk en zuivelprodukten volledige zelfvoorziening bereikte, en 1983, het laatste jaar voor de invoering van de melkquotering, nam de melkaanvoer elk jaar toe met gemiddeld 2,8%, terwijl het verbruik in de Gemeenschap met niet meer dan 0,596 steeg. Eind 1983 waren de interventievoorraden boter en magere melkpoeder opgelopen tot resp. 850 000 en 980000 ton.

De invoering van de melkquotering moet den ook worden gezien als een besluit om de omvang van de melkproduktie beter af te stemmen op de reële vraag naar melk en zuivelprodukten in en buiten de Gemeenschap.

Nu de superheffing een aantal jaren functioneert is het goed na te gaan wat de belangrijkste gevolgen ervan in Nederland geweest zijn en of en in hoeverre het gewenst is de destijds ingeslagen weg in nationaal en Europees verband te blijven volgen.

2. Besluitvorming in de EG

2.1 Besluiten van 1984

Het quotastelsel in de zuivelsector is door de Raad aanvankelijk ingevoerd voor vijf opeenvolgende perioden van 12 maanden tot 1 april 1989. In februari 1988 is de melkquotering als onderdeel van het stabilisatorenbesluit verlengd tot 1 april 1992.

Bij de inwerkingtreding van de quotering in 1984 is voor de meeste lidstaten een gegarandeerde totale hoeveelheid vastgesteld overeenkomende met de melkleveranties aan zuivelfabrieken in 1981, verhoogd met 1%. Bij wijze van overgangsmaatregel zijn de gegarandeerde totale hoeveelheden voor de eerste periode van 12 maanden berekend op basis van de melkleveranties in 1981, verhoogd met 2%.

Op grond van de bijzondere omstandigheden voor de melkveehouderij in Ierland, Italië en later Spanje zijn de gegarandeerde totale hoeveelheden voor deze lidstaten vastgesteld op basis van de melkleveranties in 1983.

Voorts werd voorzien in een «communautaire reserve» voor die lidstaten waar de toepassing van de quotering bijzondere problemen opleverde voor de voorzienings- of produktiestructuur.

Bij de toepassing van het quotumstelsel hebben de lidstaten de keuze tussen:

Formule A: Hierbij wordt de heffing toegepast op de individuele melkveehouder. Hij is superheffing verschuldigd over de melkleveringen, die zijn referentiehoeveelheid te boven gaan.

Formule B: Hierbij wordt de heffing toegepast op de melkleveringen, die de voor de zuivelonderneming vastgestelde referentiehoeveelheid te boven gaan. De zuivelonderneming berekent de heffing

⁵⁷ Hier alleen het eerste deel. Volledige Rapport te vinden als:

http://ressourcessgd.kb.nl/SGD/19891990/PDF/SGD_19891990_0004726.pdf

door aan de producenten, naar de mate waarin zij hun individuele referentiehoeveelheden hebben overschreden.

Het B-systeem wordt toegepast door het Verenigd Koninkrijk, Ierland, Frankrijk, Denemarken, Luxemburg, Griekenland en Nederland. Het A-systeem is van toepassing in de Bondsrepubliek, België, Italië en Spanje.

Met ingang van het productiejaar 1988/1989 is Nederland overgegaan van het A-systeem naar het B-systeem.

De heffing op de leveranties boven de referentiehoeveelheid*) werd aanvankelijk vastgesteld op 75% van de richtprijs voor melk voor formule A en 100% van de richtprijs voor formule B. Met ingang van 1 april 1987 werd de heffing voor formule A verhoogd tot 100% en daarmee gelijkgesteld aan die bij toepassing van formule B.

Ook aan de producenten die melk, room, boter en kaas rechtstreeks aan de consument verkopen zijn quota toegekend. In de EG als geheel betrof dit 4 miljoen ton melk.

Binnen de totale gegarandeerde hoeveelheid van een lidstaat werd overheveling van quota van directe verkopen naar quota voor fabrieksleveranties en vice versa mogelijk. Tot nog toe hebben overhevelingen plaatsgevonden van quota van directe verkopen naar fabrieksquota tot een hoeveelheid van ca. 1,5 miljoen ton melk.

2.2 Latere besluiten

Reeds spoedig na de invoering van de melkquotering in 1984 bleek dat de melkproductie in de EG nog niet in evenwicht was met de afzetmogelijkheden op de interne markt en in derde landen.

In december 1986 heeft de Raad dan ook besloten nieuwe maatregelen te nemen om de melkaanvoer in twee jaar tijd met 9,5% te verminderen via:

- een definitieve verlaging van de totale gegarandeerde hoeveelheden van de lidstaten met 3%;
- een tijdelijke schorsing van de melkquota met 5,5%, waarbij de producenten voor de geschorste hoeveelheden een vergoeding ontvangen en
- een verlaging van de melkaanvoer met 1% door een striktere toepassing van de quotering.

Daarnaast werd een speciaal afzetprogramma vastgesteld voor het opruimen van de oude interventievoorraden boter en werden in begin 1987 maatregelen genomen om de interventie van boter en magere melkpoeder te beperken.

In januari 1999 besloot de Raad tot een verhoging van de communautaire reserve met 800 000 ton voor toekenning van referentiehoeveelheden aan de zogenaamde SLOM-veehouders. Einde 1989 werd besloten tot een verdere verhoging met 1 procent, bedoeld voor toekenning van extra melkquota aan een aantal prioritaire categorieën producenten of voor evenredige verdeling over de producenten in die lidstaten, waar dergelijke voorzieningen reeds waren getroffen. Tevens werd het besluit genomen om met ingang van de productieperiode 1990/1991 de superheffing te verhogen van 100 tot 115% van de richtprijs voor melk.

3. De ontwikkelingen in relatie tot de instelling van de superheffing

3.1 De ontwikkeling van de zuivelmarktsituatie

De Raadsbesluiten van december 1986 tot een verdere verlaging van de melkquota hebben in 1987 geresulteerd in een vermindering van de melkproductie in de E.G. tot het niveau van 1980.

Geconstateerd kan worden dat in de periode na 1984/85 het totaal van de landenquota elk jaar is overschreden (zie tabel 1). Ook in Nederland hebben overschrijdingen van het landenquotum plaatsgevonden (zie tabel 2).

Tabel 1: Over- en Onderschrijdingen in de EG x 1 000 ton

	1984/85	1985/86	1986/87 ²	1987/88	1988/89	1989/90 ³
Leveringen	99 539	100 334	105 324	99 598	98 188	98 761
Beschikbare landenquota ¹	99 917	99 472	104 382	99 041	96 406	97 837
Verschil	- 378	+ 872	+ 942	+ 557	+ 1 782	+ 924

¹ na aftrek van de geschorste hoeveelheden m.i.v. 1987/88, incl. communautaire reserve en uitwisseling quota directe verkopen en fabrieksquota.

² inclusief Spanje

³ voorlopige cijfers

Bron: Europese Commissie

Tabel 2: Overschrijdingen in Nederland x 1 000 ton

	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89	1989/90 ¹
Leveringen	12 194	12 252	12 267	11 398	11 213	11 206
Beschikbaar landenquotum	12 052	11 979	11 979	11 263	10 964	11 121
Verschil	+ 142	+ 273	+ 288	+ 135	+ 249	+ 85

¹ voorlopige cijfers

Bron: Produktschap voor Zuivel

De daling van de melkaflevering en de speciale afzetprogramma's voor de afbouw van de interventievoorraden boter en magere melkpoeder in de jaren 1987 en 1988 hebben tot een verbetering van de zuivelmarktsituatie in en buiten de Gemeenschap geleid. Dit heeft geresulteerd in een geleidelijke vermindering van de restituties bij uitvoer naar derde landen en van de subsidies ten behoeve van de interne afzetprogramma's in de loop van de jaren 1988 en 1989.

[.....]

Bijlage-08 nog niet gereed

TABEL-04 Gegevens veehouderij met quotumprijs
periode 1980 2013 div. bronnen [zie ook www](http://www.zie ook www)

◀ tabel-lijst

Jaar 1)	<----- Per % vet	Quotumprijs Bij gem. % vet 4.0-4.5	-----> Lease- prijs	Melkprijs FDF > 2)	Melkprod. (fabrieken) Mln. KG. ⁴⁾	Overschrij- ding Mln. KG. /%	EU. betaalde Superheffing Mln. Eu.
	Ct.	Eu	Eu				1 / 0,45
1983/'84		0	0	71,48	13,21		-
1984/'85			-	72,86	12,05/12,73	142 / 1,2	84 / 37,8
1985/'86		0,55	<i>f</i> 0,85	74,96	11,98/12,53	173 / 2,3	154 / 69,4
1986/'87		0,80	<i>f</i> 2,50		11,98/12,71	288 / 2,0	180 / 82,1
1987/'88		1,15			11,74/11,18	135 / 1,2	41 / 18,6
1988/'89		1,30		?	11,62/11,43	149 / 2,3	?
1989/'90		1,75		78,73	11,38	85 / 0,8	65 / 29,5
1990/'91		1,75	0,18	?	11,27	97 / 0,88	80 / 36
1991/'92		1,65	0,16	78,70	11,09	??	58 / 26,1
1992/'93		1,80	0,17	80,04	10,98		?
1993/'94		1,78	0,18	79,54	10,95		?
1994/'95		1,75	0,17	77,40	10,94	50 /	40 / 10,8
1995/'96		1,70	0,17	76,16	11,28		71 / 32
1996/'97	38,7	1,60	0,18	74,40 ?	11,54		64 / 28,8
1997/'98	38,0	1,65	0,17	77,76	10,49		29 / 13
1998/'99	42,6	1,70	0,18	78,35 / 35,67	10,96		44 / 19,8
1999/'00	42,0	1,75	0,18	73,48 / 30,64	11,17		9,2
2000/'01	43,3	1,80	0,17	76,35 / 31,94	11,16	-6 / -0,05	0
2001/'02	43,6	1,80	0,18	34,03	10,97	55 / 0,5	19,4
2002/'03	47.1 ?	2,00	0,20	32,10	10,68	17 / 0,2	6,3
2003/'04		1,80		30,80	10,68	53 / 0,5	18,3
2004/'05		1,85		30,03	11,08	69 / 0,6	23,1
2005/'06		2,20		29,25	10,91	-17 / -5,5	0
2006/'07		1,80		28,73	10,99	30,8 / 0,3	8,8
2007/'08		0,95		33,61	11,13	143,3 / 1,3	39,6
2008/'09		1,00		35,36	11,30	157,2 / 1,4	43,8
2009/'10	23	1,00	4 ³⁾	26,22	11,40	46,8 / 0,4	13,1
2010/'11	20	0,95	3 ³⁾	32,82	11,63	140,3 / 1,2	38,7
2011/'12	18	0,80		37,15	11,64	59,1 / 0,5	16,4
2012/'13	11	0,55		35,01	11,68	-43,7 / -0,37	0
2013/'14				40,95		486 / 4,0	132
2014/'15							

1) 1983/'84 staat onder 1983 enz.

2) Blijft altijd moeilijk onderdeel! Variabelen zijn mogelijk: gem. vet / btw / bijschrijving, enz.....dwz is maar een indicatie. CBS gegevens werkelijk ontvangen bij gemid. Vet in resp. 2000 / 2003 / 2004 / 2005 / 2007 / 2008 en 2009 is 32,87 / 33,17 / 32,30 / 31,44 / 30,70 / 35,14 en 27,06 / vanaf 1999 FF > LTO lijst

3) Leaseprijs per % vet – via LEI LEB 2010 blz. 154

4) xxxx/yyyy: x is toewijzing – (<http://edepotwur.nl/289994> (rapport 1987 in systeem) 83/'84 12,905 // '84/'85 12,208 +1,3 // '85/'86 12,272 + 2,3 // '86/'87 12,177 +1,7

Link:

Pdf: Over 50 jr. 'Koelhuis' Landbouw te Zutphen

http://www.zuivelhistorienederland.nl/wp_pdf/1973-34-OO_50-jr-De-Landbouw_10-06-2007.pdf

Film VRT 1982 veranderingen EG landbouw / 8 min ook Mansholt

http://euscreen.eu/play.jsp?id=EUS_7DC14DD17F2B4E1EA25014C9E1C6CB63

EU rapport Quotum en andere prijsontwikkelingen zuivel 2010 – ook opgehaald

http://ec.europa.eu/agriculture/milk/quota-report/com-2010-727_nl.pdf

60 Jr. FNZ Boek *Tussen Wereldoorlog en Euromarkt*

Blz. 43 PZ. Voorzitter B.v Dam: 'Ervaringen met de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie in de zuivel

Blz. 125 H. Schelhaas: 'Concentratie in de zuivelindustrie gedurende de laatste 10 jaar.'

http://www.zuivelhistorienederland.nl/wp_pdf/1960_tussen-wereldoorlog-en-euromarkt_15-04-2007.pdf

Belgische site met informatie

<http://www.bcz-cbl.be/www/>

Van *Boterberg naar biobased* de Nederlandse landbouw in perspectief J. Peerlings e.a.

Blz. 155 172 Roel Jongeneel Komen en gaan van het Melkquotum:

http://books.google.nl/books?id=bfS51U7SEgC&pg=PA22&dq=lei+publicaties+boterberg&hl=nl&source=gb_s_selected_pages&cad=3#v=twopage&q=lei%20publicaties%20boterberg&f=false

http://books.google.nl/books?id=bfS51U7SEgC&pg=PA22&dq=lei+publicaties+boterberg&hl=nl&source=gb_s_selected_pages&cad=3#v=twopage&q=lei%20publicaties%20boterberg&f=false

Het EU zuiveloverschot, Drie wegen naar lager melkaanbod: 1985 A.S. Friedeberg – Uni-lever medewerker!!

http://esbonline.sdu.nl/esb/images/1985_0082_tcm445-256055.pdf

Afschaffen melkquota in 2015: *Besluitvorming bij Europees Landbouwbeleid*..... scriptie

Spruijt – de Gelder, E.U. Rotterdam (aug. 2010)

<http://oathesis.eur.nl/ir/repub/asset/7840/Spruijt-de%20Gelder.pdf>

Nederlandse Europarlementariers – 1958 2010

<http://dnpp.eldoc.ub.rug.nl/FILES/root/pubs/Eurocommissarissen/Eurocommissarissen.pdf>

Bijlage-10

[terug naar lijst bijlagen](#) / [terug naar 2003](#)

2003-09-02: 15.45 uur Vrije Universiteit Amsterdam

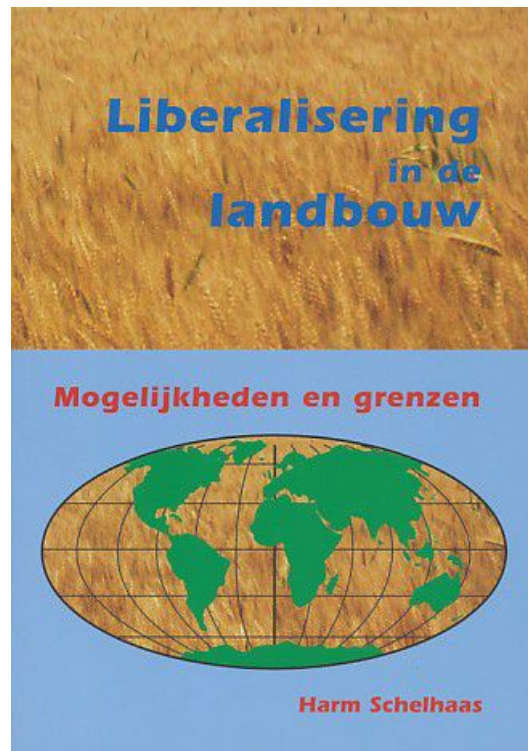
Promotie, oud voorzitter *Productschap voor Zuivel*, drs. Harm Schelhaas tot doctor in de Sociale Wetenschappen.

Onderstaand een – klein - deel uit dit proefschrift. Het betreft het gedeelte over het in 1984 door de EG ingevoerde melkquotum, vooraf gegaan met de tekst van de ‘achterflap’

Uitgegeven in 2003

Academic Publishers
Wageningen

ISBN 9076998353
(niet meer leverbaar)
[zie bijlage 11](#)

(Tekst achterflap)

Liberalisering in de landbouw – mogelijkheden en grenzen

Globalisering van de economie heeft grote gevolgen voor bedrijfstakken, ook voor de landbouw. De landbouw is echter door zijn structuur niet te vergelijken met andere bedrijfstakken. In dit boek analyseert de auteur de gevolgen van liberalisatie in de landbouw. Aspecten die aan bod komen zijn ondermeer overheidsoptreden door inkomstenstoelagen voor boeren en productiebeheersende maatregelen (zoals melkquota). De relatie met landbouw in ontwikkelingslanden krijgt speciale aandacht.

Terwijl de redenen voor liberalisatie welvaartstoename is, blijkt uit deze studie dat de gevolgen voor de welvaart slechts gering zijn. De auteur concludeert dan ook dat liberalisatie van de landbouw voor arme landen lang niet zulke gunstige gevolgen heeft als meestal wordt gedacht en dat er veel betere middelen zijn om de welvaart in die landen te verbeteren. Wel moeten derde wereldlanden recht hebben op vrije uitvoer naar westelijke markten.

De wereldlandbouw kan niet overgelaten worden aan een algeheel vrije markt. Niet landbouwliberalisatie maar productiebeperking is de sleutel naar een betere toekomst van de wereldlandbouw.

Blz. 210

8.3 Voor en tegen van productiebeperking: De melkquotering als voorbeeld

8.3.1 Inleiding

In de naoorlogse landbouwpolitiek - zo kwam reeds in hoofdstuk 3 naar voren - heeft beperking van de productie een vrij belangrijke rol gespeeld. In de Verenigde Staten gebeurde dit via areaalbeperking, in de Europese Unie zowel via areaalbeperking als via productiequotering. De vraag die in deze paragraaf aan de orde komt, is of productiebeperking ook bij een verdere landbouwliberalisatie een nuttige rol kan spelen. Deze vraag zal beantwoord worden aan de hand van de ervaringen met het Europese melkquoteringssysteem, als zijnde het meest effectieve productiebeheersingssysteem.

Bij een melkquoteringssysteem wordt aan elke melkproducent een productiehoeveelheid (quotum) toegewezen, die hij heffingvrij mag produceren; overschrijdt hij deze productie, dan wordt over de meerdere productie een (forse) heffing gelegd, met het doel een uitbreiding van de productie boven het quotum tegen te gaan.

Hoewel het Europese melkquoteringssysteem het meest bekende is, ligt de oorsprong van de discussie over de melkquotering niet in Europa, maar in Noord-Amerika. Willard W. Cochran voerde in 1958 in zijn klassiek werk: „Farm Prices: Myth and Reality” een duidelijk pleidooi voor quotering van de landbouwproductie in het algemeen. Hij greep hierbij terug op de quotering van de Amerikaanse suikerproductie, zoals die reeds tijdens de grote landbouwcrisis in de dertiger jaren was ingevoerd, en die na de oorlog werd voortgezet.^{Q58}

In de Verenigde Staten is een quotering van de melkproductie wel bediscussieerd, maar heeft niet het stadium van serieuze overweging bereikt. Het zuiveloverschottenprobleem in de Verenigde Staten was nimmer zo ernstig, dat invoering van een quotasysteem nodig werd geacht. De oorzaak daarvan was dat de melkproductie in de Verenigde Staten minder steeg dan in Europa, terwijl de vraag veel sterker groeide, o.m. door de sterkere bevolkingstoename.

Invoering van een quotering van de productie is in feite alleen mogelijk in sectoren, waar het aantal verwerkings- en marktkanalen beperkt is, en (derhalve) een effectieve controle uitvoerbaar is. Dat is het in de melk- en de suikerindustrie en ook bij de verwerking van fabrieksaardappelen.

Voordat de Europese Gemeenschap besloot tot invoering van een quoteringssysteem voor melk, werd het reeds toegepast in Israël (1967), Canada (1970), Oostenrijk (1978), Zwitserland (1979) en Noorwegen (1983). Vooral van de functionering van de melkquotering in Canada ging een positieve werking uit. Het systeem werkte daar bevredigend en dat werd door de Canadezen in internationaal verband ook duidelijk naar voren gebracht. De invoering in Canada was overigens niet in eerste instantie ingegeven door het bestaan van grote overschotten, maar door de wens, de inkomens van de melkveehouders op een redelijk niveau te houden.

---

⁵⁸ Q is in de tekst een verwijzing naar een voetnoot. Niet over genomen. (ZHN.)

8.3.2 De invoering van de melkquotering in de Europese Gemeenschap

Vanaf het begin van de Europese marktordening voor zuivel in 1968 werd de Europese Gemeenschap geconfronteerd met zuiveloverschotten in de vorm van boter en mager melkpoederoverschotten. De melkproductie steeg sneller dan de interne vraag naar zuivelproducten; tegen een groei van 2 á 3% van de jaarlijkse melkproductie stond slechts een jaarlijkse toename van de interne vraag met ca. 0,5%. Pogingen om de stijging van de melkproductie af te remmen o.a. door middel van premieregelingen voor melkveehouders om te stoppen met het bedrijf, om over te schakelen op andere producties, of om melkvee te slachten, hadden te weinig effect, ook door het te weinig daadkrachtig karakter ervan; de premies waren te laag en de uitvoering te gecompliceerd.

Geleidelijk stegen de uitgaven voor het Europese zuivelbeleid dan ook, en eveneens steeg het percentage dat de Europese zuivelsector opeiste van de totale Europese uitgaven voor het marktbeheer, van 30 % in het begin tot bijna 45 % aan het einde van de zeventiger jaren. Reeds in de tweede helft van de zeventiger jaren was dan ook invoering van de melkquotering in de Europese Gemeenschap een punt van discussie.

Aan de invoering van de melkquotering in de Europese Gemeenschap op 2 april 1984 ging een merkwaardig intermezzo vooraf in de vorm van een aantal uitzonderlijk gunstige zuiveljaren. In de periode 1979-1982 stegen de zuivelexporten vooral naar de olieproducerende landen bijzonder sterk. Deze landen beschikten als gevolg van de in de zeventiger jaren sterk gestegen olieprijs over bijzonder hoge inkomsten uit de olieverkoop. De aanwezige zuivelvoorraden in de Europese Gemeenschap verdwenen als sneeuw voor de zon, de exportrestituties konden belangrijk verlaagd worden, en de melkprijs steeg, en tegelijk ook de melkproductie.

Even dacht men dat het Europese zuivelprobleem voor een belangrijk deel en voor goed was opgelost, Maar even onverwacht als de grote vraag uit de olieproducerende landen was opgekomen verdween deze weer, zulks als gevolg van de plotselinge forse daling van die olieprijs. Dergelijke intermezzo's komen in de landbouw vaker voor; ook 1972/1973 vormde voor de zuivel zulk een intermezzo, toen als gevolg van ongunstig weer. En steeds vat de gedachte post dat de structurele moeilijkheden definitief zijn overwonnen.

In 1983 - in één jaar tijd - stegen de botervoorraden met ruim een half miljoen ton - van 100.00 ton naar ca. 650.000 ton - en bereikten in mei 1984 zelfs het niveau van ruim 1 miljoen ton, en de voorraad mager melkpoeder zelfs van 1,3 miljoen ton. Mede door de vooral sinds 1980 sterk gestegen melkproductie dreigde de zuivelsituatie onbeheersbaar te worden.

De quotering, die op 2 april 1984 van kracht werd, was gebaseerd op de productie van 1981, plus 1%; op de meerdere productie werd een heffing gelegd van 75% van de richtprijs. Al spoedig bleek, dat de ingreep nog niet ver genoeg was gegaan; de zuivelvoorraden bleven hoog en stegen weer. De quotering werd verder aangescherpt, de quota's werden verlaagd met resp. 6% met ingang van 1 april 1987 en met een extra 2,5% met ingang van 1 april 1988. Er werd een aparte quotering voor melkvet ingesteld - het vetgehalte van de melk was nl. extra gestegen, en daarmee de boterproductie - en de heffing op de overschrijding van de quota werd met 115% verhoogd tot boven de zgn. drempelprijs, in feite neerkomend op een heffing die hoger was dan de marktopbrengst van de melk.

Uiteindelijk werden de quota's vastgesteld op de productie van 1981 minus 13%, en daalde de melkproductie met eenzelfde percentage. Zonder melkquotering was de melkproductiestijging waarschijnlijk gewoon verder gegaan met de gemiddelde stijging van ca. 2 á 3% van de jaren zeventig en zou in 1988 - naar verwachting - de hoeveelheid melk die op enigerlei wijze met subsidie zou moeten worden afgezet tot 43 miljoen ton melkequivalent hebben doen stijgen (op een productie van ca. 120 miljoen ton melk).⁹

Omdat het interventiesysteem ertoe leidde dat de melkoverschotten werden verwerkt tot de goed houdbare producten boter en mager melkpoeder, betekende de teruggang van de melkproductie een aanzienlijke daling van de productie van boter en mager melkpoeder (met meer dan de helft).

De afbouw van de gevormde voorraden boter en mager melkpoeder kostte enige jaren, maar eind 1988 waren voorraden afgebouwd; sindsdien heeft zich geen belangrijke voorraadvoorming meer voorgedaan.

De grootste moeilijkheden bij de invoering van de melkquotering betroffen een juiste en billijke vaststelling van de quota's. In het jaar dat als basisjaar voor de vaststelling van de quota's wordt gekozen, zullen zich zoals in alle jaren, op de boerenbedrijven vele bijzondere omstandigheden hebben voorgedaan, waardoor bij individuele boeren de melkproductie lager was dan normaal, bijvoorbeeld ziekte van de boer, veeziekten, bedrijfsovernames, veelomvattende bedrijfsinvesteringen met een tijdelijk gedeeltelijk stil leggen van het bedrijf, aan- en verkoop van grond e.d.

In alle landen was een speciale reserve gevormd om tegemoet te kunnen komen aan deze bijzondere gevallen. De protesten tegen de aanvankelijke toewijzing van de quota's varieerden van 18% in Frankrijk en België tot 50% in Nederland en 60% in Engeland. Binnen een jaar echter waren bijna alle quota's definitief vastgesteld en leverde de toepassing van het melkquoteringssysteem in zo goed als alle landen - Italië was ook hier een uitzondering - geen noemenswaardige problemen op. Nadat de doorvoering van quota's was afgerond bleef in de volgende jaren tot heden, 2002, de Europese melkproductie nagenoeg stabiel;

De uitvoering is grotendeels in handen gegeven van het bedrijfsleven. In Nederland incasseren de zuivelfabrieken de heffingen bij overschrijding van de quota's, zulks op grond van verordeningen van het semi-publieke Productschap voor Zuivel. Uiteindelijk echter is de Nederlandse overheid verantwoordelijk en bepaalt de Europese Commissie de uitvoeringsmodaliteiten.

8.3.3 Voor- en nadelen van de melkquotering

De voordelen van de melkquotering gemeten aan de situatie zonder quotering, waarbij opnieuw de criteria, genoemd in hoofdstuk 1 zullen worden gehanteerd, werden na enkele jaren duidelijk zichtbaar en kunnen als volgt worden weergegeven.

- De surplus voorraden boter en mager melkpoeder verdwenen na enkele jaren zo goed als geheel; eind 1988 waren er nauwelijks nog voorraden zuivelproducten bij de Europese interventiebureaus, en sindsdien zijn deze voorraden klein gebleven;
- Een aanzienlijke daling van de kosten van het Europese zuivelbeleid; in 1985 bedroegen de zuiveluitgaven nog 20% van het EU budget, in 2000 was dit percentage gedaald tot 2; voor wat betreft landbouwuitgaven werd in 1985 nog 30% aangewend

voor de zuiveluitgaven en in 2000 5%; vooral de omvang van de exportrestituties liep sterk terug.

- Een stabilisering van de inkomensontwikkeling in de melkveehouderij. Dankzij de melkquotering is het de Nederlandse melkveehouderij de laatste vijftien jaar vrij goed gegaan; in het verleden was de melkveehouderij in Nederland de sector met de laagste inkomens en de meeste armoede.
- Een afname van het grote aandeel van de Europese Gemeenschap in de wereldzuivelhandel. Deze daling is een logisch gevolg van de melkquotering en voltrok zich vooral bij de interventieproducten boter en vol melkpoeder, echter niet bij kaas, waarvan de omvang van de productie altijd al door de markt gestuurd werd en los stond van de al dan niet aanwezigheid van overschotten.

Tabel 21. Aandeel EG in de wereldhandel van bepaalde zuivelproducten (exclusief EU intrahandel).

	1985	1990	1995
Boter	46%	32,1%	27%
Kaas	46%	50,8%	53,8%
Vol melkpoeder	60%	57,6%	48,7%

Bron: Productschap voor Zuivel en Eurostat

De ruimte op de wereldmarkt, die de Europese Gemeenschap op deze wijze creëerde, werd opgevuld door andere ontwikkelde zuivellanden, met name Oceanië, en niet door ontwikkelingslanden.

Een sterk positieve invloed op de prijzen op de internationale zuivelmarkt, zulks als gevolg van het kleinere aanbod van zuivelproducten uit de Europese Gemeenschap. De prijzen op de wereldzuivelmarkt stegen belangrijk, het aanbod vanuit de EU nam af en werd aanmerkelijk stabiel. Aangetekend moet hierbij worden dat de Europese Unie nog steeds de grootste zuivelexporteur van de wereld is en dus een wezenlijke invloed had en heeft op de wereldzuivelmarkt.

Tabel 22. Wereldmarktprijzen zuivelproducten (in euro's).

	Boter	Kaas	Mager melkpoeder
1984	400-450	500-570	270-300
1990	600-700	770-900	550-800

Bron: Productschap voor Zuivel

Na 1990 kwam de internationale zuivelmarkt sterk onder invloed van andere factoren, zoals de sterk stijgende melkproductie in Oceanië, en later, in 1998, de crisis in ZuidoostAzië en daalden de prijzen weer tot of onder het niveau van 1984. Een voortgaande structurele ontwikkeling.

Aanvankelijk was er een vrij ruim verbreide mening, dat een quotering van de melkproductie zou leiden tot een stagnatie in de structurele ontwikkeling. Als indicatie van de structurele ontwikkeling wordt meestal het aantal melkveehouders genomen. En hoewel de structurele ontwikkeling een complex verschijnsel is, wordt de ontwikkeling van het aantal melkveehouders toch meestal als een redelijk betrouwbare indruk daarvan beschouwd.

Van een stagnatie bleek geen sprake; in het begin trad zelfs een versnelling op in de afname van het aantal melkveehouders in alle Europese landen, behalve Engeland.^Q

Deze versnelde daling was toe te schrijven, zowel aan de inkrimping van melkproductie als aan ingestelde premieregelingen om te stoppen met het bedrijf; dit laatste had de bedoeling om op deze wijze extra melk beschikbaar te krijgen voor de blijvers. Maar ook daarna bleef het aantal melkveehouders zowel in Nederland als in de Europese Gemeenschap vrij snel afnemen.

Tabel 23. Ontwikkeling van het aantal melkveehouders in Nederland (x 1000).

	Nederland	Index (1985=100)	Europese Unie	Index (1985=100)
1970	116	200	xx)	
1980	67	115	xx)	
1985	58	100	1.966	100
1990	47	81	1.519	78
1995	37	64	997	49
1997	35	60	876	44
2000	29*	50		

* Schatting

xx) Voor deze jaren niet beschikbaar

Bronnen: Productschap voor Zuivel wat betreft de Nederlandse gegevens en Eurostat voor de cijfers van de Europese Unie

Opvallend is dat zowel in de periode 1970-1985 als in de periode 1985-2000 het aantal melkveehouders in Nederland gehalveerd werd; de gemiddelde jaarlijkse afname was ca. 4%. In de Verenigde Staten, met een andere sociale en economische structuur was de gemiddelde afname de laatste vijftien jaar ruim 5%.^Q

Uiteraard bewijzen deze cijfers op zichzelf nog niet, dat de melkquotering geen invloed heeft gehad op de afname van het aantal melkveehouders; onbekend blijft nl. hoe de ontwikkeling zonder quotering zou zijn geweest. Maar tenminste kan gezegd worden dat er in de ontwikkeling van het aantal melkveehouders geen duidelijke aanwijzingen te vinden zijn voor het tegendeel. En dan is het natuurlijk ook nog de vraag of een snellere afname van het aantal melkveehouders uit algemeen politieke en maatschappelijk oogpunt wel gewenst zou zijn geweest.

Overige gevolgen van de melkquotering zijn:

- een minder intensieve bedrijfsvoering (het aantal melkkoeien daalde met 20% in de periode 1984-1990 en met 16% in de periode 1990-2000); vooral dankzij deze daling van de melkveestapel daalde het mineralenoverschot geleidelijk in de afgelopen 15 jaar; een vermindering in de omvang van de investeringen (geen investeringen meer in uitbreiding van de Europese melkproductie);
- ruimte om andere activiteiten ter hand te nemen, zoals biologische landbouw, weidevogel beheer en andere multifunctionele activiteiten; zo is het opvallend dat de Nederlandse melkveehouderij - vergeleken met andere landbouwbedrijfstakingen - voorop loopt in het ontwikkelen van een multifunctionele landbouw;

- eenmaal ingevoerd werkt het quotasysteem als een voorwaardenscheppend beleid. De invoering van het systeem had - zoals wij zagen - echter wel een vergaande invloed op het marktgebeuren.

Bij de nadelen verbonden aan de melkquotering moet in de eerste plaats genoemd worden de ontwikkeling, dat de toegewezen quota's geleidelijk een waarde hebben gekregen, eerst voornamelijk in Nederland en Engeland, later ook in de meeste andere landen. Het is een ontwikkeling, die overigens zijn positieve kanten ook heeft.

Als bezwaar kan worden gezien dat zittende boeren „windfall profits” hebben gekregen, en dat het voor beginnende boeren moeilijker is om met een melkveehoudersbedrijf te beginnen. Maar daar staat tegenover dat zonder melkquotering de rentabiliteit waarschijnlijk veel slechter zou zijn geweest, hetgeen ook een belemmering zou zijn geweest om met een nieuw bedrijf te beginnen. Bovendien was de mogelijkheid om een goede prijs te ontvangen voor het melkquotum voor veel kleinere boeren een stimulans om vervroegd met het bedrijf te stoppen. De melkquotering heeft een warme sanering van de melkveehouderij bevorderd. Dat door de (hoge) prijzen, die voor de quota's betaald moeten worden, de kostprijs van de melkproductie is gestegen - zoals vaak wordt beweerd - is voor bestrijding vatbaar. Voor de zittende boeren geldt het bezwaar niet, integendeel. Een beginnende boer moet inderdaad een prijs betalen voor het te kopen melkquotum, maar het is een 'kapitaalgoed'; bij verkoop krijgt hij waarschijnlijk zijn investering terug. En een onverhoopte afschaffing leidt weliswaar tot kapitaalverlies, voorzover het quotum nog niet afgeschreven is, maar de lopende kosten veranderen niet.

Een ander niet onbelangrijk nadeel van een quotering in een grote gemeenschap als de Europese Unie is, dat de stimulans tot regionale specialisatie tussen de lidstaten van de Europese Unie verdwijnt. Dat moet vooral toegeschreven worden aan het besluit om tot invoering van nationale quota's over te gaan; het is geen bezwaar tegen het systeem van de melkquotering als zodanig, maar tegen de uitvoeringsmodaliteit die de Europese Gemeenschap koos. Bij overdraagbaarheid van de quota's over de grenzen heen zou dit bezwaar vervallen, maar daarvoor ontbreekt in de Europese Unie het politieke draagvlak geheel. Vooral door Nederland als exportland en als land met een technologische voorsprong op grote delen van de Europese Gemeenschap werd zwaar aan het nadeel van het verdwijnen van de mogelijkheid tot regionale specialisatie getild en was de voornaamste beweegreden van de Nederlandse zuivelsector om zich fel te verzetten tegen een mogelijke quotering. Vaak worden ook de kosten van uitvoering als bezwaar genoemd. Deze zijn zeer gering; voor Nederland slechts enkele miljoenen per jaar.

De complicaties rondom de politieke uitvoering in een politiek moeizaam opererende Europese Unie vormen wel een bezwaar. Van een soepele aanpassing aan veranderde marktomstandigheden is geen sprake. Maar tot dusver heeft dit nog niet tot ernstige moeilijkheden geleid. Bovendien werkt het systeem hierdoor in belangrijke mate als een voorwaardenstellend beleid. De EU melkproductie ligt in de praktijk voor vele jaren vast. Als verder nadeel kan worden genoemd, de wat hogere prijs voor de consument, maar gezien het geringe percentage dat de boer nog krijgt van de eindprijs die de consument voor voedsel betaalt en het geringe deel dat voedsel nog uitmaakt van zijn totale bestedingen lijkt dit geen ernstig bezwaar. De consument heeft althans nimmer een probleem gemaakt van de invloed van de melkquotering op de consumentenprijs.

Verder kan er op gewezen worden dat ondanks het feit dat momenteel de heffing bij overschrijding van het quotum groter is dan de opbrengst van de melk bij verkoop, in de meeste landen de melkproductie het quotum overschrijdt. Dat kan er op wijzen, dat bij afschaffing van het quotum, de melkproductie in de Europese Unie op korte termijn belangrijk zal gaan stijgen.

8.3.4 De theoretische achtergrond

Uit het voorgaande kan geconcludeerd worden, dat de melkquotering aan aantal belangrijk gunstige gevolgen heeft gehad. Evenwel worden in beschouwingen over de melkquotering, met name van buiten de landbouw, algemene bezwaren tegen de quotering geuit in de trant van: „De boer is zijn vrijheid kwijt” of: „Door de quotering mist de melkveehouder de tucht van de markt”.

Het is daarom goed wat dieper in te gaan op de werking van een quoteringsregeling voor het individuele boerenbedrijf.

Zonder melkquotering calculeren de boeren op basis van de gemiddelde opbrengstprijs op de markt. Zij wegen bij hun beslissing om al dan niet de productie uit te breiden hun marginale kosten af tegenover de gemiddelde opbrengstprijs. Zij kunnen dan heel gemakkelijk tot de conclusie komen - zoals zeer waarschijnlijk vóór invoering van de melkquotering ook werkelijk het geval is geweest - dat het voor hen voordelig is hun productie te vergroten, hoewel de marginale opbrengst van de meerdere melk macro-economisch reeds negatief is. Zij kunnen micro-economisch rationeel handelen om met zijn allen te gaan investeren in de uitbreiding van de melkproductie, terwijl dat macro-economisch gezien dwaasheid is. Een quotering van de melkproductie maakt een einde aan een dergelijk handelen.

Zonder melkquotering heeft de melkveehouder een vrijheid van productie, die elders in de economie zelden voorkomt. Hij kan „maar raak” produceren, zonder op de gevolgen voor de markt te letten. Met een melkquotering komt hij in eenzelfde situatie terecht als de meeste ondernemers. Het verwijt, dat de boer onder een quoteringssysteem zijn vrijheid kwijt raakt, mist daarom scherpte. Ook onder een quoteringssysteem kan hij zijn bedrijf uitbreiden, nl. door (grond en) melkquotum te kopen. Ook onder een melkquoteringssysteem redden onbekwame boeren het niet.

En reeds eerder, in paragraaf 5.3.6, bij de behandeling van het zgn. Armoederapport van het Landbouw-Economisch Instituut, is naar voren gekomen, dat ondanks de melkquotering de rentabiliteit van de melkveehouderij slechts bescheiden is, met een rendement op het geïnvesteerde kapitaal van slechts nul tot één procent. Bij een quotering werkt de melkveehouder onder een marktsituatie die veel meer gelijkt op die in andere sectoren van de economie. Hij wordt nl. geconfronteerd met de marginale marktwaarde van de (meerdere) melk. De tucht van de markt is niet verdwenen. Deze confrontatie van de marginale opbrengst met de marginale kosten is des te meer nodig omdat in de landbouw in het algemeen de marginale opbrengsten vaak erg laag zijn, als gevolg van de inelasticiteit van de vraag, en de marginale kosten meestal gedurende lange tijd eveneens bijzonder laag zijn. Economisch gezien zouden alle sectoren in de landbouw - en ook in de tuinbouw - veel beter dan nu geconfronteerd moeten worden met de marginale opbrengst van de meerdere productie.^Q

Het gebruik van het woord kartel of „producerskartel”, zoals Folmer c.s. doen, om het quoteringssysteem aan te duiden is, althans wat de melkquotering in de Europese Unie betreft, onjuist.⁹

Volgens van Dale is een kartel "een aaneensluiting van producenten teneinde de markt te beheersen en concurrentie uit te sluiten".

Bij de melkquotering in de Europese Unie gaat het niet om een aaneensluiting van producenten, maar om een overheidsmaatregel die de melkproducenten is opgelegd. Niet de melkproducenten maar de Europese overheid bepaalt hoe de quotering wordt toegepast, of er veranderingen in het systeem of in de heffingen komen, en of de productie kan worden uitgebreid of moet worden ingekrompen; de Europese landbouwpolitiek bepaalt al deze zaken. Als het aan de Europese melkproducenten had gelegen was er een heel ander quoteringssysteem tot stand gekomen en zou het in de toekomst zich ook heel anders ontwikkelen.

Het systeem van melkquotering in de Europese Unie zoals hierboven is aangegeven, maakte een einde aan een door de markt gestimuleerd privaatrechterlijk rationeel maar macroeconomisch irrationeel gedrag, en was bedoeld om de economische schadelijke Liberalisering in de landbouw zuiveloverschotten terug te dringen. Dat het - ten dele - hetzelfde effect heeft als een kartel namelijk hogere prijzen is geen reden het woord kartel te gebruiken. Om een zijstraat te noemen: massale faillissementen en misoogsten kunnen ook leiden tot hogere prijzen, maar zijn daarom nog geen kartel.

De regeling kan ook niet zoals wel wordt gesuggereerd geprivatiseerd worden. Alle kernbeslissingen worden door de Europese overheid in het kader van de landbouwpolitiek genomen; alleen kan, zoals wij zagen, de uitvoering ten dele geprivatiseerd worden. Overheidsdwang is essentieel; zonder overheidsdwang zouden vele, misschien wel verreweg de meeste melkveehouders zich een freeriders gedrag gaan permitteren. Het Europese quoteringssysteem sluit importen niet uit. Zowel in bilaterale onderhandelingen (o.a. met Zwitserland) als in het kader van de GATT overeenkomst zijn zuivelimporten ("import quota's) toegestaan.

Maar dit alles gezegd hebbende kan uiteraard niet worden uitgesloten, dat er in theorie melkquoteringssystemen mogelijk zijn waarvoor de terminologie van Folmer c.s. wel zou kunnen opgaan. Maar de huidige quoteringssystemen zijn bijna alle bedoeld om de ontstane overproductie tegen te gaan.

Naast een quotering is ook de areaalbeperking een beproefd en veel gebruikt middel tot productiebeperking. Een verschil tussen melkquotering en areaalbeperking is, dat de melkquotering effectiever is. Bij areaalbeperking wordt weliswaar de inbreng van de grond "gequoteerd", maar op de resterende grond kan intensiever worden geproduceerd, bijvoorbeeld door meer kapitaal en/of arbeid aan te wenden, waardoor de effectiviteit van de areaalbeperking minder groot wordt. Maar de ratio van areaalbeperking is dezelfde als die bij de melkquotering en is zowel in de Verenigde Staten als in de EU voldoende effectief gebleken.

De melkquotering kan ook een geschikt middel in combinatie met een inkomenstoelagsysteem zijn (zie hiervoor de volgende paragraaf) en kan ook een nuttige functie vervullen bij een verdere vrijmaking van het handelsverkeer in landbouwproducten. Een redelijke beheersing van de omvang van de landbouwproducten, bijvoorbeeld door quotering of areaalbeperkingen, lijkt een noodzakelijke voorwaarde om zonder grote ongelukken op den duur te komen tot één mondiale landbouwmarkt met een vrij handelsverkeer waarbij het gevaar van een

ontwrichting door een wereldwijde liberalisatie wordt voorkomen. Overleg over beheersing van de landbouwproductie in internationaal verband verdient dan uiteraard wel aanbeveling.

8.3.5 Samenvattingen conclusie

Van de hiervoor genoemde voor- en nadelen van de melkquotering kan de volgende samenvatting worden gegeven.

Tabel 24. Voordelen	Nadelen
– melkveehouderij wordt aanzienlijk beter geconfronteerd met geringe of negatieve marginale waarde van de melk; hierdoor macroeconomisch gezien geen ongewenste investeringen in een uitbreiding van de Europese melkproductie; – daling van de EG melkproductie met ca. 13%; daarna stabilisatie Europese melkproductie; het inkomen van de melkveehouder kan gemakkelijker op een aanvaardbaar niveau gehouden worden; – sterke daling overschotproductie boter en magere melkpoeder; verdwijnen van de surplusvoorraden; – sterke daling kosten van het Europese zuivelbeleid; – een sterk positief effect op de hoogte wereldmarktprijzen (de Europese Gemeenschap is verreweg de grootste zuivelexporteur); – flexibele uitvoering in EU is mogelijk; – afname van het (te grote) EU aandeel in de wereldzuivelmarkt; – stimulering "warme" sanering Europese melkveehouderij; – stimulering extensieve vormen van melkproductie; – ruimte voor de ontwikkeling van andere producties (multifunctionele landbouw);	– bij invoering moeilijkheden bij billijke vaststelling individuele quota's, is een éénmalig bezwaar; – uitvoeringskosten zijn gering; – wat hogere consumentenprijzen; – impuls tot regionale specialisatie in Europa verdwijnt bij de door de Europese Gemeenschap gekozen uitvoeringsmodaliteit; – melkquota's krijgen waarde.

De voordelen - in aantal reeds groter dan de nadelen - wegen naar mijn mening ook in gewicht zwaarder dan de nadelen. Het belangrijkste voordeel is dat de individuele melkveehouders beter geconfronteerd worden met de marginale opbrengst van hun producten op de markt. Hierdoor wordt overproductie tegengegaan met alle verdere voordelen van dien (hogere wereldmarktprijzen, daling van de kosten van het zuivelbeleid, stabilisering van het inkomen van de melkveehouderij). Andere belangrijke voordelen zijn stimulering van een extensieve productiewijze, en van een multifunctionele landbouw. Van de nadelen behoeft de wat hogere zuivelprijzen (kaas, consumptiemelk) niet als zwaarwegend te worden aangemerkt, gezien de neerwaartse ontwikkeling van de reële melkprijs gedurende de laatste decennia. De waarde die de quota hebben gekregen vormt per saldo wel een nadeel gezien het optreden van

windfall profits en de hogere lasten van jonge beginnende melkveehouders. Maar naar een momenteel populaire gezegde: Elk nadeel heeft zijn voordeel: de waarde van de quota's stimuleert wel sterk de afvloeiing van (oudere) melkveehouders via een warme sanering. De melkquotering is een doeltreffend middel gebleken voor beperking van de melkproductie, zonder dat de structurele ontwikkeling er onder leed; het is bovendien in de zuivelsector op eenvoudige wijze toe te passen, omdat de afzet van melk via de zuivelindustrie plaatsvindt en melk als grondstof niet bewaart en verhandeld kan worden. De invloed van de melkquotering op de wereldzuivelmarkt is aanzienlijk groter geweest dan het GATT akkoord.

De aanvankelijke moeilijkheden bij de invoering in Italië zijn de laatste jaren tot aanvaardbare proporties teruggebracht. Invoering in de Oosteuropese landen, die willen toetreden tot de EU is in voorbereiding en lijkt geen (grote) moeilijkheden op te leveren. In de andere landbouwsectoren, met uitzondering van de suikersector^Q zijn quota's veel moeilijker in te voeren. Daar zijn areaalbeperkingen een middel tot productiebeperking. Er is - in het moderne jargon - met de melkquotering "niets mis", althans niet veel^Q. Het lijkt daarom aan te bevelen zo lang mogelijk de melkquotering in de Europese Unie te handhaven.^Q

De Europese landbouwpolitiek koerst onder invloed van de verdergaande globalisering duidelijk in de richting van een verdere invoering van een inkomenstoelagsysteem en impliciet tot een verdere landbouwliberalisatie. Dat systeem is - zoals het er nu uitziet - politiek onontkoombaar. Maar het is niet de sleutel tot een betere toekomst van de wereldlandbouw. Die sleutel ligt bij een betere beheersing van de omvang van de landbouwproductie, vooral in de westelijke productiegebieden.

[.....]

2010-06-03

Auteur: Harm Schelhaas – oud voorzitter Produktschap voor Zuivel

Boek Titel:

De landbouw tussen voedselcrisis en overschotten

Uitgever: Wageningen Academic Publishers, 160 pag. 29 euro⁵⁹

[ISBN: 978-90-8686-734-9](#) [Google play versie](#)

Boer produceert geen auto⁶⁰

Boeken⁶¹

Donderdag 3 juni 2010 door Hans van der Lugt

Het debat over de landbouw in Europa hinkt op twee benen: subsidies en de manier waarop ons voedsel wordt geproduceerd. Boeren worden vaak gezien als belastingprofiteurs, maar zodra het gaat om dierenwelzijn eist de burger van alles – grote hokken, niet te veel landbouwgif – wat boeren geld kost zonder dat de burger er veel voor wil betalen.

De tendens in Europa is liberalisering van de markt én hogere eisen aan de productiemethoden. Maar kan dat wel? Is de markt voor voedsel wel te liberaliseren, zonder dat we op een dag geen boer – en geen brood – meer hebben? Kunnen wij nog wel eisen stellen aan ons voedsel, het verbieden van groeihormonen bijvoorbeeld, als de hele wereld vrijelijk naar ons kan exporteren?

⁵⁹ <http://www.radio1.nl/items/18844-reposerie-boer-zoekt-toekomst-5> (KRO geluidsfragment)

Harm Schelhaas Promoveerde in 2003 aan de VU op het proefschrift 'Liberalisering in de Landbouw'

⁶⁰ <http://nrcboeken.vorige.nrc.nl/recensie/boer-produceert-geen-auto-0>

⁶¹ Inhoudsopgave (pdf)

„De huidige discussie over het landbouwbeleid wordt te veel beheerst door mythen en oneigenlijke argumenten, zowel door politici als door boerenleiders”, schrijft Harm Schelhaas in De landbouw tussen voedselcrisis en overschotten. Schelhaas, oud-voorzitter van het Productieschap Zuivel, zet helder uiteen dat de landbouw een fundamenteel andere economische sector is dan industrie of dienstverlening. Voor Schelhaas is de conclusie die daar uit volgt ook helder: de liberalisering van de voedselproductie, zoals de komende afschaffing van het melkquotum, is verkeerd.

Als een autoproducent niet al zijn auto's meer kwijt kan, laat hij de lopende band wat langzamer lopen of ontslaat een deel van zijn personeel. Wat hij nooit zal doen, is blijven produceren om auto's tegen een lage prijs weg te geven.

De melkveehouder daarentegen kan nooit voor korte tijd zijn productie terugdraaien. Hij hoort pas achteraf welke prijs hij krijgt.

Akkerbouwers hebben weer een ander probleem. De oogst kan fluctueren, terwijl de vraag naar bijvoorbeeld graan stabiel is.

„Waar ook ter wereld de oogst tegenvalt, het aantal armen in de ontwikkelingslanden zal toenemen”, zo citeert Schelhaas met instemming de Indiër Kirit Parikh. Dat is precies wat we bij de laatste crisis hebben gezien toen er tientallen miljoenen hongerende in de derde wereld bijkwamen. Het dramatische was echter dat het toen niet alleen werd veroorzaakt door slechte oogsten, maar vooral doordat we in het Westen opeens gesubsidieerde granen als biobrandstof zijn gaan gebruiken.

Schelhaas geeft een zevental redenen waarom de landbouw niet aan de vrije markt kan worden overgelaten. Het beleid tot dusver heeft echter ook schaduwkanten, zo erkent hij, zoals de dumping van overschotten op de wereldmarkt waar vooral boeren in ontwikkelingslanden zwaar onder lijden. Maar dat betekent niet dat liberalisering een antwoord is – ook niet voor arme boeren in ontwikkelingslanden. Grote bedrijven in bijvoorbeeld de voedselindustrie en grote boeren in Zuid-Amerika, zoals soja- en vleesproducenten, zijn de enige die profiteren van liberalisering van wereldmarkten.

Schelhaas zoekt de oplossing voor het in stand houden van de boerenstand in Europa – „onmisbaar voor de wereldvoedselvoorziening” – in productiebeheersing, waardoor boeren altijd een goede prijs voor hun producten kunnen vragen.

„Het kost veel minder overheids geld, het bestrijdt de oorzaken van de problemen, het werkt veel beter ten opzichte van de derde wereld, is beter voor het milieu en ook beter voor het agrarisch inkomen.”

Schelhaas is niet de enige die deze oplossing voorstaat. Twee dissidente organisaties in het Nederlandse boerenlandschap zitten op dezelfde lijn: de Nederlandse Akkerbouw Vakbond en de Nederlandse Melkveehouders Vakbond. Maar politiek hebben deze organisaties weinig in de melk te brokkelen.

Bijlage-13

[terug naar lijst bijlagen](#)

Boeren binnen EU 2010

Land	Productie	Boeren	Gift / koe	Koe / bedrijf	
Denemarken	4.818	3.900	8.589	146,9	
Duitsland	29.076	90.400	7.113	46,3	
Frankrijk	23.478	82.000	6.657	44,2	
Ierland	5.329	19.000	4.900	58,2	
Italië	11.000	37.300	6.057	46,8	
Nederland	11.626	19.900	8.075	74,7	
Polen	8.987	170.000	4.915	14,9	
Spanje	5.832	22.600	7.328	37,4	
Ver. Koninkrijk	13.586	15.800	7.501	117,0	
	113.700				
EU 27	136.428	836.000	6.399	27,7	
Vs	87.011	62.500	9.600	145,9	
Nw. Zeeland	17.123	11.700	3.840	414,8	Bijna alles export
België	3.094				
Bulgarije	0.541				
Cyprus	0.15				
Estland	0.598				Es
Finland	2.289				
Griekenland	0.696				
Hongarije	1.272				
Letland	0.625				
Litouwen	1.278				LT
Luxemburg	0.281				
Malta	0.063				
Oostenrijk	2.769				
Portugal	1.825				
Roemenië	0.898				Ro
Slovenië	0.520				
Slowakije	0.800				
Tsechië	2.306				
Zweden	2.859				

[terug naar tabel-lijst](#)

TABEL-07 – jaargegevens 1945-2013

Jaar	Melkveehou- ders / koeien	Melkkoeien x 1000	Melk/vet /eiwit gem. / koe	Melkgeld cent/kg./ ⁸⁾	Melk Mln. kg	Kaas ¹⁾ mln. kg.	Boter ¹⁾ mln. kg.	Boterberg mln. kg.	M-Melkp. mln. kg
1939		1.566	3.520 / 3,,24	6,20	5.512	121 / 69 / 52	108 / 50 / 56		
1944		1.162	3.377 / ?	11,86	2.583	40 / 40 / 0	49,1 / 49,5		
1945		1.116	3.046 / 3,52	12,83	2.546	37 / 43 / 0	39 / 36 / 0		
1946		1.279	3.158 / 3,38	12,81	3.911	66 / 64 / 0	54 / 53 / -		
1947		1.326	3.050 / 3,52	14,79	3.918	65 / 49 / 15	53 / 50 / 0		
1948		1.324	3.540 / 3,58	15,58	4.687	99 / 55 / 23	71 / 49 / 24		
1949		1.443	3.787 / 3,67	19,86/17,0	5.464	130 / 61 / 62	84 / 32 / 53		
1950	214.000	1.518	3.797 / 3,80	20,90/17,5	5.771	130 / 47 / 70	93 / 26 / 65		
1951		1.535	3.700 / 3,70	22,64 / 20,0	5.679	143 / 54 / 73	83 / 29 / 54		
1952		1.485	3.775 / 3,68	25,27/20,6	5.601	145 / 55 / 78	73 / 28 / 50		
1953		1.505	3.880 / 3,71	24,00	5.830	159 / 78 / 86	83 / 29 / 53		
1954		1.548	3.870 / 3,72	25,51	5.863	163 / 64 / 92	82 / 32 / 52		
1955		1.510	3.850 / 3,75	25,59	5.725	173 / 67 / 89	74 / 33 / 45		
1956		1.490	3.980 / 3,79	26,11	5.822	167 / 69 / 91	77 / 32 / 32		
1957	142.000	1.493	3.985 / 3,82 / 3,21	29,36/28,52	5.876	177 / 72 / 86	76 / 42 / 36		
1958		1.525	4.110 / 3,81 / 3,32	32,69/28,85	6.234	187 / 83 / 98	91 / 57 / 44		
1959		1.565	4.075 / 3,85 / 3,34	33,11/28,90	6.399	205 / 83 / 106	80 / 47 / 40		
Jaar	Melkveehou- ders / koeien	Melkkoeien x 1000	Melk/vet /eiwit gem. / koe	Melkgeld cent/kg.	Melk Mln. kg	Kaas ¹⁾ mln. kg.	Boter ¹⁾ mln. kg.	Boterberg mln. kg.	M-Melkp. mln. kg
1960	116.332	1.628	4.205 / 3,88 / 3,35	29,43	6.721	203 / 86 / 109	99 / 54 / 39		
1961	109.433	1.676	4.155 / 3,91 / 3,36	29,51	6.952	213 / 91 / 108	97 / 58 / 31		
1962	103.972	1.751	4.200 / 3,92 / 3,32	29,34/26,10	7.283	225 / 92 / 109	102 / 63 / 32		
1963	100.871	1.750	4.095 / 3,91 / 3,34	33,01	7.020	215 / 97 / 118	95 / 68 / 41		
1964	96.967	1.685	4.130 / 3,82 / 3,35	34,34	6.971	215 / 93 / 106	90 / 58 / 25		
1965	91.560	1.723	4.200 / 3,86 / 3,32	38,02	7.151	221 / 96 / 119	103 / 54 / 35		
1966	86.420	1.764	4.150 / 3,82 / 3,33	39,41	7.242	235 / 97 / 135	100 / 50 / 48		
1967	80.363	1.787	4.225 / 3,83 / 3,30	39,73	7.520	270 / ?			
1968		1.865	4.250 / 3,85 / 3,39	42,66	7.791	250 / 101	118 /	15,7 ^{5)>}	– ^{5)>}
1969		1.903	4.190 / 3,85 / 3,33	41,07	7.915	270 / 10,3	112	35,8	21,8
1970	67.167	1.896	4.340 / 3,85 / 3,33	41,08	8.252	279 / 107	121	53,5	–
1971		1.912	4.440 / 3,80 / 3,36	46,14	8.399	307	124	0,5	–
1972		1.977	4.540 / 3,95 / 3,39	48,12	8.940	323	163	?	–
1973		2.113	4.440 / 3,95 / 3,37	49,84	9.313	334	169	31,3	–
1974		2.199	4.450 / 3,91 / 3,41	51,34	9.837	379	172	2,4	0,5
1975	57.995	2.218	4.650 / 3,94 / 3,37	56,49	10.286	377	205	–	38,8
1976		2.238	4.740 / ? / 3,35	60,34	10.562	385	203	13,3	145,4
1977		2.202	4.825 / ? / 3,37	63,61	10.600	417	179	23,2	10,8
1978		2.247	5.020 / ? / ?	64,05	11.324	426	212	13,4	62,6
1979		2.326	5.030 / 4,00 / ?	64,52	10.565	441	203	37,4	-
Jaar	Melkveehou- ders / koeien	Melkkoeien x 1000	Melk/vet /eiwit gem. / koe	Melkgeld cent/kg.	Melk Mln. kg	Kaas ¹⁾ mln. kg.	Boter ¹⁾ mln. kg.	Boter- bergmln. kg.	M-Melkp. mln. kg
1980	46.977	2.356	5.036 / 4,00 / 3,34	66,40	11.851	462	181	20,2	–
1981		2.381	5.170 / 4,06 / 3,35	72,36	12.185	483	183	3,5 ^{5)<}	– ^{5)<}
1982		2.439	5.300 / 4,09 / 3,35	77,58	12.821	500	218		
1983		2.526	5.305 / 4,12 / 3,34	79,31	13.207	502	271		
1984		2.549	5.210 / 4,12 / ?	80,24	12.732	533	242		
1985	45.418	2.367	5.330 / 4,17 / 3,39	81,34	12.525	541	230		
1986	45.418	2.288	5.710 / ?	79,86	12.710	553	265		
1987	43.414	2.100	5.650 / ?	80,02	11.717	570	199		
1988	41.569	1.971	5.910 / ?	86,41	11.430	582	170		
1989	40.847	1.913	6.025 / ?	80,19	11.375	590	180		

Jaar	Melkveehou- ders / koeien	Melkkoeien x 1000	Melk/vet /eiwit gem. / koe	Melkgeld cent/kg.	Melk Mln. kg	Kaas ¹⁾ mln. kg.	Boter ¹⁾ mln. kg.	Boter- bergmln. kg.	M-Melkp. mln. kg
1990	39.288	1.878	6.010 / 4,37 / 3,46	?	11.273	616	178		
1991	45.000 ⁷⁾	1.852	6.090 / ?	82,25	11.085	634	163		
1992	43.000	1.775	6.140 / ?	79,45	10.980	661	149		
1993	40.500	1.747	6.270 / ?	79,40	10.953	663	147		
1994	38.900	1.698	6.405 / ?	77,15	10.935	652	128		
1995	37.465	1.708	6.613 / 4,40 / 3,48	76,01	11.280	680	132		
1996	36.258	1.665	6.626 / 4,44 / 3,48	?	11.535	688	128		
1997	34.596	1.591	6.803 / 4,41 / 3,46	75,98	10.489	704	135		
1998	33,337	1.442	6.827 / 4,40 / 3,46		10.955	650	147		
1999	31.719	1.588	7.034 / 4,32 / 3,44		11.173	659	140		
Jaar	Melkveehou- ders / koeien	Melkkoeien x 1000	Melk/vet /eiwit gem. / koe	Melkgeld Euro/kg.	Melk Mln. kg gecor.	Kaas ^{1) 3)} mln. kg.	Boter ^{1) 4) 6)} mln. kg.	Boter- bergmln. kg.	M-Melkp. mln. kg
2000	29.467	1.504	7.296 / 4,38 / 3,47	32,80	10.910	684	130 / 141		
2001	27.926	1.546	7.096 / 4,44 / 3,46	34,80	11.056	641	130		
2002	26.396	1.486	7.187 / 4,43 / 3,46	33,50	11.012	639	119		
2003	25.004	1.478	7.494 / 4,43 / 3,47	32,05	11.049	658	116		
2004	24.332	1.471	7.415 / 4,42 / 3,48	31,50	11.071	659	101		
2005	23.527	1.433	7.560 / 4,39 / 3,49	30,50	10.993	672	119 / 167		
2006	22.301	1.420	7.744 / 4,39 / 3,48	30,00	11.083	714	125		
2007	21.313	1.413	7.879 / 4,41 / 3,38	35,00	11.257	730	129		
2008	20.746	1.466	7.856 / 4,34 / 3,50	36,50	11.551	722	124		
2009	20.268	1.489	7.806 / 4,37 / 3,47	27,50	11.553	721	158		
2010	19.805	1.479	8.000 / 4,41 / 3,48	33,25	11.764	753	181 / ? / 157 ²⁾		
2011	19.247	1.470	8.060 / 4,40 / 3,51	35,04	11.797				
2012	18.682	1.484	8.006 / 4,40 / 3,53		11.881				
2013	18.665	1.553	8xxx / 4,40 / 3,53		12.207*				
2014									
2015									

- 1) productie / consumptie / export mln. kg.
- 2) schatting
- 3) Is ook kaasimport 2000 120 Mln. kg. en 2010 200 Mln. kg.
- 4) Is ook boterimport 2000 50 Mln. kg en 2010 38 Mln. kg.
- 5) Interventievoorraad 1 april, vlak voor de *nieuw melk*
- 6) Soms met boterolie xx / yy y is incl. boterolie
- 7) Melkveebedrijven gegevens tot 7) zij LEI gegevens daarna /CBS-PZ gegevens. Lei is lager, verschil zit mogelijk in gecombineerde bedrijven. Indien mogelijk hogere CBS en PZ gegevens gebruiken
- 8) xx/garantieprijs

Aantal melkveebedrijven

Aantal melkveebedrijven: indeling naar aantal melk- en kalfkoeien per bedrijf

	1-29	%	30-69	%	70->	%	Totaal
1995	11.355	30,3	19.823	52,9	6.287	16,8	37.465
2000	6.855	23,3	16.231	55,1	6.381	21,6	29.467
2001	5.759	20,6	14.523	52,0	7.644	27,4	27.926
2002	5.183	19,6	13.824	52,4	7.389	28,0	26.396
2003	4.447	17,8	12.658	50,6	7.899	31,6	25.004
2004	4.155	17,1	12.073	49,6	8.104	33,3	24.332
2005	4.031	17,1	11.603	49,3	7.893	33,6	23.527
2006	3.505	15,7	10.619	47,6	8.177	36,7	22.301
2007	3.101	14,5	9.763	45,8	8.449	39,6	21.313
2008	2.695	13,0	8.914	43,0	9.137	44,0	20.746
2009	2.351	11,6	8.414	41,5	9.503	46,9	20.268
2010	2.348	11,9	7.870	39,7	9.587	48,4	19.805
2011	2.156	11,2	7.522	39,1	9.569	49,7 *	19.247
2012¹⁾	1.945	10,4	6.963	37,3	9.774	52,3 *	18.682

*	70 - < 100	100 - < 150	150 en meer
	5.236 27,2	3.210 16,7	1.123 5,8
	5.072 27,1	3.416 18,3	1.286 6,9

Bron: PZ verslagen 2002 -2012

Aantal melk- en kalfskoeien per bedrijf

Aantal melk- en kalfskoeien: indeling naar aantal melk- en kalfskoeien per bedrijf

	1-29	%	30-69	%	70->	%	Totaal
1995	175.957	10,3	942.769	55,2	589.149	34,5	1.707.875
2000	109.625	7,3	788.602	52,4	605.870	40,3	1.504.097
2001	88.389	5,7	721.011	46,6	736.423	47,4	1.545.823
2002	81.746	5,5	689.276	46,4	714.509	48,1	1.485.531
2003	71.800	4,9	637.050	43,1	768.916	52,0	1.477.766
2004	67.878	4,6	607.292	41,3	795.419	54,1	1.470.589
2005	66.098	4,6	583.778	40,7	783.326	54,7	1.433.202
2006	57.792	4,1	538.597	37,9	823.327	58,0	1.419.716
2007	51.535	3,6	497.474	35,2	864.157	61,2	1.413.166
2008	45.385	3,1	458.406	31,3	962.343	65,6	1.466.134
2009	40.300	2,7	434.470	29,2	1.014.301	68,1	1.489.071
2010	38.662	2,6	406.501	27,5	1.033.472	69,9	1.478.635
2011	35.559	2,4	390.021	26,5	1.044.140	70,8 *	1.469.720
2012	31.890	2,1	362.173	24,4	1.089.928	73,5 *	1.483.991

* 70 - < 100	100 - < 150	150 en meer
434.868 29,6	380.791 25,9	228.481 15,5
421.218 28,4	404.681 27,3	264.029 17,8

Bron: PZ verslagen 2002 -2012

Quotumverdeling

2000 / 2003 / 2004 / 2005 / 2006 2007 / 2008 / 2009 / 2010 / 2011 / 2012

Ontwikkeling in de relatieve verdeling van quotumhouder en van basisquotum, naar grootteklasse

grootteklasse	quotum houders (in %)										
	—2000/'01	—2003/'04	—2004/'05	2005/'06	2006/'07	2007/'08	2008/'09	2009/'10	2010/'11	2011/'12	2012/'13 ¹⁾
0 - < 100 2)	17,8	14,7	5,4	5,0	4,6	4,0	3,5	3,4	3,4	3,1	2,9
100 - < 200	17,3	14,4	11,5	10,5	9,6	8,6	7,9	7,6	7,0	6,5	6,0
200 - < 300	15,3	12,9	12,5	11,7	10,7	10,0	9,4	9,0	8,4	7,9	7,5
300 - < 500	28,6	27,8	29,8	28,5	26,8	25,9	24,4	23,2	22,1	21,3	20,6
500 - < 800	16,8	22,8	23,9	31,5	33,1	34,3	35,1	35,2	35,3	35,4	35,2
800 en meer	4,3	7,3	10,9	12,8	15,3	17,3	19,6	21,6	23,8	26,1 *	27,8 *

grootteklasse	basisquotum (in %)										
	—2000/'01	2003/'04	2004/'05	2005/'06	2006/'07	2007/'08	2008/'09	2009/'10	2010/'11	2011/'12	2012/'13 ¹⁾
0 - < 100 2)	2,9	2,0	0,7	0,6	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
100 - < 200	7,7	5,5	3,7	3,2	2,8	2,4	2,1	2,0	1,7	1,6	1,4
200 - < 300	11,4	8,3	6,6	5,9	5,1	4,5	4,1	3,8	3,4	3,1	2,9
300 - < 500	33,9	28,5	25,3	23,0	20,6	19,0	17,3	15,9	14,6	13,6	12,7
500 - < 800	30,5	35,9	39,1	39,4	39,4	39,2	38,5	37,5	36,5	35,2	34,0
800 en meer	13,6	19,9	24,7	27,8	31,7	34,4	37,7	40,5	43,5	46,2 *	48,7 *

* Quotumhouders (in %)

Klassenindeling (x 1.000 kg)	2011/'12		2012/'13 ¹⁾	
800 - < 1.000	12,3	12,8		
1.000 - < 1.500	10,5	11,5		
1.500 en meer	3,0	3,5		
Totaal	26,1	27,8		

Basisquotum

Klassenindeling (x 1.000 kg)	2011/'12		2012/'13 ¹⁾	
800 - < 1.000	17,1	17,4		
1.000 - < 1.500	19,4	20,5		
1.500 en meer	9,7	10,8		
Totaal	46,2	48,7		

1) voorlopig

2) 100.000 kg = 12 á 14 koeien

Bron: PZ verslagen 2002-2012

Via Internet <http://www.balkstercourant.nl/nieuws/21184>

Resultaten melkveehouderij 2013:

kosten stijgen onverminderd door

BALK – De kosten in de melkveehouderij zijn in de periode van 2010 tot en met 2013 gestegen met gemiddeld 22%, ruim 5% per jaar. De kritieke melkprijs ligt daardoor inmiddels op bijna 38 cent. Dat blijkt uit de analyse van de jaarresultaten over 2013 van de eerste 500 melkveebedrijven door Flynth adviseurs en accountants.

„Melkveehouders moeten dus scherp blijven letten op de kostenontwikkeling en de kritieke melkprijs. Ook moeten ze goed het effect doorrekenen van investeringskeuzes op de melkprijs en enige flexibiliteit inbouwen, zodat zij kunnen meebewegen met schommelingen in de melkprijs”, analyseert agro bedrijfsadviseur Hans Scholte van Flynth de resultaten over 2013.

Toegerekende kosten

De toegerekende kosten zijn vanaf 2010 jaarlijks gestegen van 12,7 cent per kilo melk naar inmiddels afgerond 17 cent per kilo melk in 2013. Een stijging van 34 procent. De voerkosten zijn de belangrijkste stijger. De toegerekende kosten zijn de uitgaven die rechtstreeks samenhangen met de productie van melk. Hiertoe behoren de diergebonden kosten en teeltgebonden kosten, zoals kunstmest, zaaizaad en gewasbeschermingsmiddelen.

Voerkosten fors hoger

Uitschieter in de kostengroei zijn de voerkosten. Die stijgen vanaf 2010 jaarlijks. De totale voerkosten zijn in vier jaar tijd gestegen van 7,6 cent naar 11,5 cent per kg melk, een stijging van 50 procent. Op de bedrijven blijkt gemiddeld 2/3 deel van de voerkosten te bestaan uit krachtvoerkosten. Deze stegen in vier jaar van gemiddeld 5,4 cent naar 8,1 cent per kg melk (ook een stijging van 50 procent) door de gestegen krachtvoerprijs. De kosten per kilo melk van natte bijproducten als krachtvoervangers stegen in dezelfde periode van ruim een halve cent tot bijna 1 cent per kilo melk, een stijging van ruim 70%.

Ook de ruwvoerkosten stegen met bijna 50 procent van 1,2 naar 1,7 cent per kg melk. Bij een melkproductieniveau van 8.500 kg per koe zijn de voerkosten gestegen van 646 euro naar 978 euro per koe. Bij een productieomvang van inmiddels 852.000 kg melk is dit een verschil van 33.000 euro in vier jaar. Scholte: „Dat is toch een bedrag waarvan een doorsnee gezin een groot deel van de normale jaarlijkse privé-uitgaven van kan betalen!”

Overige dierkosten

Opvallend is dat het totaal van de overige diergebonden kosten gemiddeld niet stijgt. Het gaat dan om de optelsom van kosten voor diergezond, fokkerij, strooisel en mestafzet. Per kilogram melk daalden de kosten voor diergezondheid licht (van 0,98 naar 0,91 cent), bleven de kosten voor kunstmatige inseminatie vrijwel gelijk (bijna 0,6 cent) en ook het kostenniveau voor fok- en controle schommelt rond 0,30 cent. Strooiselkosten wisselen jaarlijks tussen 0,5 en ruim 0,6 cent per kilo melk. De kosten voor mestafzet zijn de afgelopen vier jaar heel licht gedaald van 0,20 naar 0,16 cent per kilo melk.

Vaste kosten

De vaste kosten hebben onder meer betrekking op gebouwen, machines, loonwerk en diverse algemene kosten. Vergroting van de bedrijfsomvang kan schaalvoordelen opleveren in de vorm van kostprijsverlaging, maar dat zien we in de resultaten niet terug. Ondanks de groei in bedrijfsomvang zijn de vaste kosten in vier jaar tijd met 9 procent gestegen. De gemiddelde omvang is gegroeid van 770.000 kg melk naar 850.000 kg melk. De vaste kosten zijn uitgedrukt per kg melk gestegen van 11,9 naar 13,1 cent per kg melk: per bedrijf een stijging van 20.000 euro.

Eigen machines en loonwerk

Beschikbaarheid van meer eigen machines beperkt in de regel de kosten voor inschakeling van de loonwerker. Bij beoordeling van de bijbehorende kosten dient hiermee natuurlijk rekening te worden gehouden. De combinatie van loonwerkkosten samen met onderhoudskosten

voor machines laten een jaarlijkse stijging zien. Per kilo melk stegen deze in vier jaar tijd met 22% van 4,3 naar 5,2 cent per kg melk. Een kostenstijging van nauwelijks één cent lijkt zo nog mee te vallen. Maar de gemiddelde bedrijfsomvang is in dezelfde periode met ruim 80.000 kg melk gestegen.

In absolute zin zijn de onderhoudskosten voor machines met 29% gestegen tot gemiddeld ruim 18.000 euro. De loonwerkkosten zijn met 42 procent gestegen tot ruim 26.000 euro. Een totale kostenstijging van 33.000 naar ruim 44.000 euro, oftewel 33 procent. Waarbij de loonwerkkosten dus harder zijn gestegen dan de kosten voor onderhoud. Een deel van de oorzaak zal vooral liggen bij de (veelal goede) keuze om de loonwerker vaker in te schakelen. De algemene kosten laten in absolute zin een stijging zien met 6 procent tot ongeveer 27.000 euro. Het betreft hier de kosten voor heffingen, contributies, abonnementen, accountancy, advies, algemene verzekeringen en dergelijke. Ondanks de kostenstijging zien we hier wel het effect van schaalvoordelen, want per kilo melk uitgedrukt stijgen deze kosten niet.

Benodigde melkprijs

Afgelopen jaar kon de kostenstijging meer dan gecompenseerd worden door een goede melkprijs. Het is de vraag of de prijs de komende jaren ook goed blijft; de vooruitzichten voor de zuivel zijn inderdaad gunstig. Op basis van de bedrijfsresultaten van afgelopen jaar is inzichtelijk te maken hoe hoog de melkprijs bij ongewijzigde bedrijfsopzet moet zijn om alle kosten te kunnen betalen. We kijken hierbij naar de situatie vanaf 2015, dus zonder kosten van melkquotum.

Het gemiddelde niveau voor de bedrijfskosten lag afgelopen jaar 2013 op 30 cent per kilo melk. De kosten voor betaalde rente en afschrijvingen op de bedrijfsmiddelen zijn hierin niet meegeteld. Afschrijvingen zijn wel kosten, maar geen uitgaven die rechtstreeks uit de portemonnee verdwijnen. Na correctie voor huur melkquotum resteert aan kosten 29,3 cent. Na aftrek van overige bedrijfsopbrengsten, zoals bedrijfstoelage, vee verkopen en eventuele landverhuur, resteert per saldo gemiddeld 22,3 cent aan bedrijfskosten.

Als we verder rekening houden met een rente van gemiddeld 4,0 cent en aflossing gemiddeld 4,4 cent, jaarlijkse vervangingsinvesteringen in het machinepark van gemiddeld 2,4 cent en privé-uitgaven van gemiddeld 4,7 cent, dan ligt voor het gemiddelde bedrijf de kritieke melkprijs op 37,8 cent. De gemiddelde financieringslast bedraagt 8,8 cent rente en aflossing. Vanzelfsprekend is deze last voor elk bedrijf verschillend. Zonder financieringslasten zou op basis van het huidige kostenniveau, een melkprijs van 29,4 cent volstaan.

Opmerking

Er is bij de voorgaande becijfering nog geen rekening gehouden met bijvoorbeeld lagere opbrengsten via bedrijfstoelage of (hogere) kosten voor mestafzet- of verwerking. Ter indicatie: als de mestafzetkosten 10 euro per kuub bedragen, is dit omgerekend ongeveer 2 cent per kilo melk. Indien via het nieuwe GLB wordt uitgegaan van bijvoorbeeld 20% minder bedrijfstoelage, is dit omgerekend ruwweg bijna één cent per kilo melk.

Effect van investeren

Scholte drukt ondernemers die investeren in nieuwe stallen op het hart om een goede berekening te maken. „Het investeringsniveau varieert ruwweg tussen 4.000 en 8.000 euro per

koemplaats. Een verschil in bouwkosten van 4.000 euro per plaats en 10% jaarkosten – dus rente, afschrijving, onderhoud én verzekering – betekent een verschil in jaarkosten van 400 euro per koe. Bij een melkproductieniveau van 10.000 kg melk per koe is dat verschil in effect op de kostprijs 4 cent per kilo melk. Bij een melkproductieniveau van 8.000 kg melk is het verschil 5 cent per kilo melk.”

- See more at: http://www.balkstercourant.nl/nieuws/21184/resultaten-melkveehouderij-2013-kosten-stijgen-onverminderd-door/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=resultaten-melkveehouderij-2013-kosten-stijgen-onverminderd-door#sthash.R4yg8HSA.dpuf

Via [www http://melkveehouders.nieuwsgrazer.nl/topic/41358/](http://melkveehouders.nieuwsgrazer.nl/topic/41358/)

gelezen op de site van NMV het is een lang verhaal maar de moeite waard.

[www.nmv.nu]

Structureel verleen en de structurele verliezen

zaterdag, 05 oktober 2002 @ 09:44 CEST

Aangemeld door: Secretariaat

Het structureel verleen staat ter discussie. Een meerderheid van de melkveehouders is ontevreden over het huidige leasestelsel. Het is te duur en het verlamt de melkveehouderij. Het maakt het voor opvolgers bijna onmogelijk om een gezond bedrijf op te zetten. Reden te meer voor de NMV om met nieuwe voorstellen naar de politiek toe te gaan. Groot manco echter bij een bevredigende oplossing, is de rechtszaak die enige jaren geleden door de 'Stichting handen af van melkleasen' werd gewonnen. En het zal zeker nog tot 2003 duren voor een eventuele verbetering door zal zijn gevoerd.

Om inzicht te verkrijgen in de quotum- en leaseproblematiek, moet je jezelf enkele vragen stellen. Want waarom leasen we; door het structureel overschrijden van het eigen melkquotum. Er zijn verschillende redenen om te overschrijden: het is een bewuste economische keuze waaraan men denkt te verdienen, of het is het resultaat van fouten in het gevoerde management.

- Indien het overschrijden van het quotum een economische keuze is, dan bepaalt de markt de prijs van de benodigde leasemelk: veel vraag zorgt voor een hoge leaseprijs. Dat is een economische afweging van iedere ondernemer.

- Indien het overschrijden van het melkquotum berust op managementfouten, dan zal men eerder zijn bedrijfsvoering bij moeten sturen; op de melkafrekening staat bijtijds vermeld hoeveel liters melk een bedrijf nog mag leveren.

Ieder jaar echter wordt er toch weer structureel teveel geleverd, waardoor men superheffing moet betalen. Omdat ik nieuwsgierig was naar de hoeveelheid superheffing die we in Nederland en Europa hebben betaald ná 18 jaar melkquotum, ben ik gaan informeren. Het Productschap van Zuivel kon mij uiteindelijk een statistisch overzicht leveren van de Nederlandse Superheffing. En de uitkomst heeft me verbijsterd:

In 18 jaar tijd hebben wij gezamenlijk, in Nederland, ? 601.900.000,- (? 1.324.180.000,-) aan superheffing betaald! Gemiddeld per Nederlandse melkveehouder komt dit neer op een slordige ? 50.000,-! Een modaal jaarinkomen hebben wij aan superheffing betaald; één jaar lang hebben wij gratis staan melken voor de Nederlandse/ Europese gemeenschap!

Het statisch overzicht van 18 jaar superheffing

De drie kolommen:

Heffingsperiode -	Opgelegde superheffing in EUR	Tarief in EUR per 100 kg
> 1984/85	58.000.000	25,35
> 1985/86	71.300.000	25,73
> 1986/87	66.300.000	25,73
> 1987/88	32.400.000	34,14
> 1988/89	91.200.000	33,62
> 1989/90	37.200.000	33,33
> 1990/91	36.700.000	37,11
> 1991/92	19.000.000	37,11
> 1992/93	26.400.000	37,11
> 1993/94	11.300.000	36,07
> 1994/95	18.300.000	35,52
> 1995/96	32.400.000	34,61
> 1996/97	29.000.000	35,54
> 1997/98	12.900.000	36,10
> 1998/99	20.000.000	35,63
> 1999/00	20.000.000	35,63
> 2000/01	0	35,63
> 2001/02	19.500.000	35,63

Wie is verantwoordelijk voor een dergelijke hoeveelheid boete? In de eerste plaats natuurlijk de melkveehouder zelf die, ondanks dat hij zijn quotum overschrijdt toch deze melk levert aan zijn melkfabriek. Maar is niet het zuivelconcern de aangewezen instantie die moet zorgen dat er geen overgeproduceerde melk op de markt komt? Melk die de markt vervuult omdat zij de prijs negatief beïnvloed? De zuivelconcerns weten tot op de liter nauwkeurig in hoeverre zij het plafond van hun fabrieksquotum hebben bereikt. Zij weten tot op de liter hoeveel procent een melkveehouder kan overproduceren i.v.m. de vereffening.

Echter, onze eigen coöperaties halen deze teveel geproduceerde melk op, verwerken deze vervolgens en zetten het fluitend af in de markt!

Dezelfde miljardenconcerns, die niet in staat zijn een paar ton melk van een individuele Bastiaansen boer op de markt af te zetten, brengen wel moeiteloos massa's melk op de markt die daar niet hoort te zijn!

Want waarom wordt deze melk niet vernietigd; er wordt immers een boete voor betaald, mag je er dan als melkveehouder niet van uit gaan dat deze melk vernietigd wordt?

Door het bewust op de markt brengen van superheffingmelk werken de zuivelaars mee aan een onrechtvaardig systeem dat de boeren kapitalen per jaar kost aan superheffingboete (die zij nota bene ook nog innen voor de overheid) én aan melkgeld; een dergelijke plas melk drukt de prijs aanzienlijk.

Is dit dan het marktgericht denken waarover onze melkmanagers ons zo regelmatig doceren?

Ook probeerde ik de Europese superheffingcijfers boven water te krijgen, maar dat bleek nog niet zo gemakkelijk. Zowel het Productschap voor Zuivel, de NZO, de FCDF-informatielijn (10 eurocent per minuut), de Europese Commissie, de Europese Commissie Zuivel, de Euro-

pean Dairy Association, de COS, LNV of het LEI hebben mij tot dusver de exacte cijfers niet kunnen leveren.

De Europese Commissie Zuivel had wel van de laatste vijf jaar een overzicht waarbij de eerste drie jaar er meer dan één miljard euro per jaar aan superheffing werd betaald, het voorlaatste jaar bijna driehonderdduizend euro en het laatste jaar ?slechts? 277.000,-- euro.

Ik durf niet te voorspellen hoeveel de Europese melkveehouders nu daadwerkelijk hebben betaald aan superheffing. Maar het moet gigantisch zijn. Natuurlijk zoek ik door, want er moet toch ergens een statistiek worden bijgehouden op Europees niveau?

Hoe kan men anders uitspraken doen over de uitwerking van de melkquotering? Hoe wil men op een adequate manier de effectiviteit van het quotumsysteem beoordelen, zonder deze cijfers? Hoe kan men uitspraken doen over de subsidiestroom naar de boeren als men geen inzicht heeft in de hoeveelheid geld die de boeren binnenbrengen? Als men niet weet hoeveel geld er aan boetes wordt betaald, waar wordt dit geld dan aan besteed? Waar blijft deze plas euro's? Wie eet er nu eigenlijk uit wiens subsidietrog?

Hoe, tenslotte, los je deze onverkwikkelijke handelswijze op? Dat kan vrij eenvoudig: niet langer de individuele boer de superheffing laten betalen, maar het zuivelconcern waar hij aan levert. Alleen als zij de boete moeten betalen over de over-geproduceerde melk, zullen zij maatregelen nemen om dit te voorkomen. Dit zal zeker een positief effect hebben op zowel de melkprijs als de leaseprijs.

En wat gaan wij hieraan doen als melkveehouders? Stellen we vragen aan onze zuivelvoorzitters? Of blijven we teveel melk leveren? Hoe gaan wij onze eigen positie en inkomen verbeteren? Welke rol kan de politiek hierbij spelen? Kan Brussel hierbij een rol spelen? Brussel vaart echter wel bij hoge boetes. Immers toen wij na het MKZ-jaar geen superheffing hoefden te betalen, hebben zij meteen een verbod ingesteld op het afromen van melk. Brussel ligt ook dwars als het gaat om een beter quotum en lease-systeem: zij willen het positief rekening courant systeem niet invoeren of met ons praten over het Europees verhandelbaar maken van quotum. In één Europa met vrij handelsverkeer zou dit toch geen gek idee zijn? Vooral niet als tussenfase tussen quotering en het afschaffen van het quotumsysteem, waar men de laatste jaren steeds vaker over praat.

Wij, de melkveehouders, zijn vooralsnog de enigen die deze weggeefcultuur kunnen beëindigen. Wij moeten ervoor zorgen dat er geen liter melk ons erf verlaat die het quotum overschrijdt. Lever liever 1000 liter minder dan 1000 liter teveel. Dat is goedkoper en doet de melkprijs stijgen!

Maak zelf een einde aan de weggeefcultuur: stel úw inkomen eerst!

Sieta van Keimpema - Dagelijks Bestuurslid NMV

Dit topic is eerder geplaatst op het Melkquotum prikbord.

